DIVI
THOMÆ DE AQVINO,
ANGELICI, ET S. ECCLESIÆ, DOCTORIS,
Almi Ordinis Prædicatorum.

QVAESTIONES QVODLIBETALES
Duodecim.

NVNC AB INFINITIS MENDIS VINDICATAE,
& ſuo candori reſtitutæ.

Quarum materias, & articulos Index in principio earum
facillimè oſtendit.

VENETIIS, MDXCVI.

Apud Iuntas.

INDEX
QVAESTIONVM QVODLIBET·
SIVE DE PLACITIS S. THOMAE.

QVODLIBET I.

Continet Quæſtiones X.

Articulos verò XXII.

QVAESTIONES QVODLIBETI I.

1 DE beato Benedicto.
2 De humana natura in Chriſto.
3 De Angeli loco & motu.
4 De bono naturæ & gratiæ in homine.
5 De his quę pertinent ad bonum gratiæ.
6 De Confeſſione.
7 De his quæ pertinent ad clericos.
8 De his quæ pertinent ad religioſos.
9 De pertinentibus ad culpam.
10 De bono gloriæ.

Articuli Quodlibeti I.

1 Vtrum beatus Benedictus uiderit diuinam eſſentiam.
2 Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes.
3 Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.
4 Vtrum Angelus ſit in loco per operationem tantum.
5 Vtrum Angelus poſſit moueri de extremo ad extremum non tranſeundo per medium.
6 Vtrum formæ præcedentes, corrumpantur per aduentum Animæ.
7 Vtrum homo abſque gratia, per ſolam naturalem arbitrii libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare.
8 Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ non dilexerit Deũ ſuper omniã.
9 Vtrum contritus dẽat magis uelle eſſe in inferno, q̃ peccare
10 Vtrum ſufficiat confiteri ſcripto.
11 Vtrum confeſſio differri poſſit uſque ad quadrageſimam.
12 Vtrum Sacerdos Parochialis teneatur credere ſuo ſubdito, dicenti ſibi, alteri ſe confeſſum.
13 Vtrum hẽns duas Eccleſias teneatur utriuſq; officiũ dicere.
14 Vtrum uacans ſaluti animarum peccet, ſi circa ſtudium tempus occupat.
15 Vtrum Religioſus teneatur reuelare prælato ſuo præcipiẽti ſecretum ſibi fidei commiſſum.
16 Vtrum ſubditus debeat Prælato ſuo præcipienti, reuelare culpam occultam alterius fratris.
17 Vtrum peccatum ſit aliqua natura.
18 Vtrum periurium ſit grauius peccatum, quam homicidium,
19 Vtrum faciens contra conſtitutionem Papę per ignorantiã non peccet.
20 Vtrum Monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
21 Vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco.
22 Vtrum aliquo modo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore.

QVODLIBET II.

Continet Quæſtiones VIII.

Articulos verò XVI.

QVAESTIONES QVODLIBETI II.

1 DE Chriſto mortuo & eius paſſione.
2 De Angeli compoſitione.
3 De tempore motus ipſorum Angelorum.
4 De homine quantum ad uirtutes & uitia.
5 De uirtutibus circa res humanas.
6 De peccatis.
7 De pęna peccati.
8 De remiſſione peccatorum.

Articuli Quodlibeti II.

1 Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.
2 Vtrum alia paſſio Chriſti ſine morte, ſufficiſſet ad redemptionem humani generis.
3 Vtrum Angelus componatur ex eſſentia & eſſe.
4 Vtrum in Angelis ſit idem ſuppoſitum & natura.
5 Vtrum tempus mouens creaturam ſpiritualem, & mẽſurãs temporalem ſit idem.
6 Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto, non facienti uiſibilia miracula.
7 Vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.
8 Vtrum propter conſuetudinem aliqui do obligentur a iure reddendi decimas.
9 Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantũ ad omnia.
10 Vtrũ uenditor teneatur dicere uitium rei uenditæ, emptori.
11 Vtrum appetere prælationem ſit peccatum.
12 Vtrum ſit peccatum pdicatori habere oculũ ad tẽporalia.
13 Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
14 Vtrum æquali pęna puniendi in purgatorio, unus citius poſſit liberari quam alius.
15 Vtrum peccatum in Spiritumſanctum ſit irremiſſibile.
16 Vtrum Cruce ſignatus moriẽs ante ſuſceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

QVODLIBET III.

Continet Quæſtiones XIIII.

Et Articulos XXXI.

QVAESTIONES QVODLIBETI III.

1 DE potentia Dei.
2 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
3 De Angelis quomodo ſe habeant erga animas.
4 De hominibus quo ad diuerſos ſtatus.
5 De pertinentibus ad Religioſos.
6 De his quæ competunt in Religione exiſtentibus.
7 De pertinentibus ad laicos.
8 De his quę pertinent communiter ad omnes homines.
9 De anima quantum ad eius cognitionem.
10 De Anima quantum ad pęnam.
11 De homine quantum ad corpore ſexum.
12 De actibus, communibus omnibus hominibus.
13 De pęnitentia.
14 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti III.

1 Vtrum Deus poſſit facere, quod materia ſit ſine forma.
2 Vtrum Deus poſſit facere idem corpus localiter eſſe ſimul in duobus locis.
3 Vtrum Anima Chriſti poſſit ſcire infinita.
4 Vtrum oculus Chriſti poſt mortem fuerit oculus ęquiuoce.
5 Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem uere comedit, cibum ſibi incorporando.
6 Vtrum Angelus ſit aliquo modo cauſa animæ rationalis.
7 Vtrum Angelus influat in animam humanam.
8 Vtrum Diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantẽ.
9 Vtrũ liceat alicui petere licentiã ꝓ ſe, docẽdi in Theologia.
10 Vtrum Diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones Magiſtrorũ excuſentur a peccato erroris.
11 Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionẽ, uoto, uel iuſo.
12 Vtrum qui obligati ſunt uoto, uel iuramento ad intrandum religionem non teneantur intrare.
13 Vtrum qui ſæculo ſunt peccatores ſint ad religionem attrahendi.
14 Vtrum quis abſque peccato poſſit aliquem iuramento aſtringere, quod religionem non intret.
15 Vtrum Religioſi qui nihil habent in proprio uel cõi, poſſint eleemoſynam facere.
16 Vtrum Religioſus poſſit egredi clauſtrũ abſque licentia ſui prælati ut patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.
17 Vtrum Presbyteri Parochiales ſint maioris perfectionis q̃ Religioſi.
18 Vtrũ mulier poſt uotũ continentiæ emiſſum in facie Eccleſiæ ſi nupſerit, poſſit abſq; peccato uiro carnaliter cõnuiceri
19 Vtrum quis reddere teneatur quod ex uſura lucratus eſt.
20 Vtrum Anima ſit compoſita ex materia & forma.
21 Vtrum Anima ſeparata cognoſcat aliam animã ſeparatam.
22 Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente ut ſtatũ ſuum poſt mortem reuelet.
23 Vtrum Anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
24 Vtrum gaudeant de pęnis inimicorum.

25 Vtrum Adam non peccaſſe, tot fuiſſent nati mares, quot fœminæ.
26 Vtrum conſcientia errare poſſit.
27 Vtrum couſcientia liget ad peccatum.
28 Vtrum ſatisfactio iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.
29 Vtrum ei qui omiſit dicere diuinum officium ſit iniungendum ut iterato dicat.
30 Vtrum arcus cœleſtis ſit ſignum non futuri diluuii.
31 Vtrum mundum non eſſe æternum poſſit demonſtrari.

QVODLIBET. IIII.

Continet Quæſtiones XII.

Articulos verò XXIIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI IIII.

1 DE rebus diuinis & humanis.
2 De pertinentibus ad potentiam Dei.
3 De his ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.
4 De pertinentibus ad perſonam filii Dei.
5 De Chriſto in cruce & in ſepulchro poſito.
6 De gratia & ſacramentis, & actibus humanis.
7 De ſacramentis gratiæ.
8 De actibus pertinentibus ad prælatos.
9 De actibus pertinentibus ad omnes homines.
10 De pertinentibus ad uim appetitiuam.
11 De actibus malis & primis motibus.
12 De Pueris recipiendis ad religionem.

Articuli Quodlibet. IIII.

1 Vtrum in Deo ſint plures ideæ.
2 Vtrum in Deo ſit uirtus.
3 Vtrum aquæ ſint ſuper cęlos.
4 Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.
5 Vtrũ Deus reparare poſſit idem numero quod in nihilum eſt redactum.
6 Vtrum Pater eodem uerbo dicat ſe & creaturam.
7 Vtrum Filius diſtinguatur filiatione a Spirituſancto.
8 Vtrum corpus Chriſti in cruce, & in ſepulchro ſit unum numero.
9 Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam.
10 Vtrum per abſolutionem ſacerdotis, culpa remittatur.
11 Vtrum uir poſſit accipere crucem uxore nolente, ſi de eius incontinentia timeatur.
12 Vtrum ſubditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.
13 Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.
14 Vtrum debeant uitari illi excommunicati, de quorum excõmunicatione eſt apud peritos diuerſa ſententia.
15 Vtrum Prælatus poſſit committere curam Eccleſiæ ſuæ cõſanguineo idoneo.
16 Vtrum homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.
17 Vtrum enunciabile ſemel uerum, ſit ſemper uerum.
18 Vtrum determinationes Theologicæ debeant fieri, authoritate uel ratione.
19 Vtrũ aliqs abſque pfecta charitate ſe poſſit martyrio offere
20 Vtrum pati martyrium propter Chriſtum ſit in præcepto.
21 Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.
22 Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.
23 Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.
24 Vtrum conſilia ordinentur ad præcepta.

QVODLIBET V.

Continet Quæſtiones XIII.

Articulos verò XXVIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI V.

1 DE ſcientia Dei.
2 De potentia Dei.
3 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
4 De Angelo quo ad æuum.
5 De hominibus quo ad diuerſa.
6 De hominibus quo ad ſacramenta.
7 De ſacramento pęnitentiæ.
8 De Matrimonio.
9 De uirtutibus.
10 De præceptis.
11 De pertinentibus ad quoſdam hominum ſtatus.
12 De doctoribus.
13 De religioſis.

Articuli Quodlibeti V.

1 Vtrũ Deus ſciat primum inſtãs in quo potuit mũdũ creare.
2 Vtrum præſciti a Deo poſſint promereri.
3 Vtrum Deus poſſit uirginem reparare poſt ruinam.
4 Vtrum hæc ſit falſa: Deus poteſt peccare ſi uult.
5 Vtrum totus ſanguis Chriſti qui in paſſione eius eſt effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit.
6 Vtrum Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quam patiendo pro nobis.
7 Vtrum Lucifer ſit ſubiectum æui.
8 Vtrum ſi Adam non peccaſſet, iidem numero homines ſaluarentur qui nunc ſaluantur.
9 Vtrum uerbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.
10 Vtrum ea quæ fiunt ex timore ſint uoluntaria.
11 Vtrum forma panis in ſacro Euchariſtiæ annihiletur.
12 Vtrum ſacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti.
13 Vtrum Prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere.
14 Vtrum melius moriatur cruce ſignatus, qui moritur in uia eundi ultra mare quam qui moritur redeundo.
15 Vtrum ille qui cognouit carnaliter, quam ſponderat, poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per uerba de præſenti.
16 Vtrum mulier accuſata de adulterio occulto, teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.
17 Vtrum ille qui pecuniam accepit motiuo ut redimeret ſe a latronibus, teneatur eam reſtituere.
18 Vtrum hõ poſſit peccare nimis ieiunando, uel uigilando.
19 Vtrum præcepta ordine naturæ pręcedant conſilia.
20 Vtrum peccata contra pręcepta ſecundæ tabulæ, ſint grauiora peccatis quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.
21 Vtrum Beatus Matthæus fuerit uocatus ſtatim de teloneo ad ſtatum Apoſtolatus & perfectionis.
22 Vtrum melius faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factę, quam qui eam recuſat.
23 Vtrum Prælatus qui dat beneficium alicui ſuo cõſanguineo ut exaltetur, ſimoniam committat.
24 Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pęnitentiam aureolam recuperet.
25 Vtrum ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a meliori bono, ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.
26 Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.
27 Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem, poſſit licite intrare.
28 Vtrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero.

QVODLIBET VI.

Continet Quæſtiones XI.

Articulos verò XIX.

QVAESTIONES QVODLIBETI VI.

1 DE unitate diuinæ eſſentiæ.
2 De Angelis quoad actionem & locum.
3 De his quæ pertinent ad hominem.
4 De uirtutibus.
5 De actibus latriæ ſiue religionis.
6 De actibus charitatis.
7 De eleemuſyna.
8 De eleemuſynis quæ fiunt pro mortuis.
9 De peccatis.
10 De corpore hominis.
11 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti VI.

1 Vtrum unitas eſſentiæ ponatur in numerum, cum unitate perſonæ.
2 Vtrum quicquid agit Angelus, agit per imperium uoluntatis.
3 Vtrum Angelus poſſit eſſe in conuexo cęli empyrei.
4 Vtrum puer in deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum.
5 Vtrum poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum & iudęã baptizatam ab eo.
6 Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, uel malo catholico ſit actus fidei uirtutis.
7 Vtrum liceat celebrare conceptionem dominæ noſtræ.
8 Vtrum clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum.
9 Vtrum Epiſcopus peccet dans beneficium bono ſi prætermittat meliorem.
10 Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.
11 Vtrum magis ſit meritum obedire pręlato, quam facere aliquid ad dictum fratris.

12 Vtrum

12 Vtrum clerici peccent mortaliter ſi ea quæ eis ſuperfluunt in eleemoſynas non largiantur.
13 Vtrum mortuus aliquid detrimentum ſentiat ex hoc quod eleemoſynæ quas mandauit dari retardantur.
14 Vtrum exequutor debeat tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc quòd res defuncti melius uendantur.
15 Vtrum ille qui eſt baptizatus tranſmittat peccatum originale in prolem.
16 Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio quàm conuerſio.
17 Vtrum maius peccatum ſit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo.
18 Vtrum aliquis poſſit eſſe naturaliter uel miraculoſe ſimul uirgo & pater.
19 Vtrũ cęlũ empyreum habeat influentiam ſup alia corpora.

QVODLIBET VII.

Continet Quæſtiones VII.

Articulus verò XVIII.

QVAESTIONES QVODLIBETI VII.

1 DE pertinentibus ad ſubſtantias ſpirituales.
2 De fruitione animæ Chriſti.
3 De pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus.
4 De Sacramento altaris.
5 De corporibus damnatorum.
6 De ſenſibus ſacræ ſcripturæ.
7 De opere manuali.

Articuli Quodlibeti VII.

1 Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate videre.
2 Vtrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.
3 Vtrum intellectus angelicus poſſit cognoſcere ſingularia.
4 Vtrum notitia quæ ab Auguſtino dicitur proles mentis ſit in mente, ſicut accidens in ſubiecto.
5 Vtrum fuerit fruitio animę Chriſti in paſſione.
6 Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.
7 Vtrum in Angelis compoſitio accidentis & ſubiecti.
8 Vtrum poſſit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.
9 Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis, & corpus Chriſti.
10 Vtrum Deus poſſit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis, ſit ſine quantitate.
11 Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.
12 Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatib.
13 Vtrum corpora damnatorum vexentur vermibus & flatui corporalibus.
14 Vtrum in eiſdem uerbis ipſius ſacræ ſcripturæ lateant plures ſenſus.
15 Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.
16 Vtrum in alijs ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant.
17 Vtrum operari manibus ſit in præcepto.
18 Vtrum illi qui ſpiritualibus operibus vacant, excuſentur a labore manuum.

QVODLIBET VIII.

Continet Quæſtiones XI.

Articulos verò XX.

QVAESTIONES QVODLIBETI VIII.

1 DE pertinentibus ad naturam.
2 De pertinentibus ad naturam creatam.
3 De pertinentibus ad corpus humanum.
4 De pertinentibus ad culpam uel gratiam.
5 De pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes.
6 De his quæ pertinent ad culpam.
7 De his quæ pertinent ad pęnam & gloriam.
8 De pęna corporali damnatorum.
9 De gloria Beatorum.

Articuli Quodlibeti VIII.

1 Vtrum ſenarius numerus ſit creator uel creatura.
2 Vtrum Ideæ quę ſunt in mente diuina, per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularem, quam quantum ad naturam ſpeciei.
3 Vtrum anima accipiat ſpecies a rebus quæ ſunt extra eam.
4 Vtrum habens charitatem, eam cognoſcat per ſpeciem.
5 Vtrum alimentum conuertatur in ueritatem humanæ naturæ.
6 Vtrum neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.
7 Vtrum malis prælatis ſit exhibendus honor.
8 Vtrum oratio plus ualeat pro ſe facta quam pro alio.
9 Vtrum ſuffragia magis poſſint pauperi magis digno, quam diuiti pro quo ſpecialiter fiunt.
10 Vtrum uotum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum
11 Vtrum ille qui uadit ad Eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus, peccet.
12 Vtrum ille qui non dat pauperi petenti ſi habeat de ſuperfluo peccet.
13 Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.
14 Vtrum omne mendacium ſit peccatum.
15 Vtrum oportet quod ſi aliquis intendat peccare mortaliter quod peccet propter hoc mortaliter.
16 Vtrũ damnati poſt diem iudicii uideant gloriã ſanctorum.
17 Vtrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.
18 Vtrum in inferno ſit tantum pęna ignis uel ẽt pęna aquæ.
19 Vtrum beatitudo ſanctorũ præcipue conſiſtat in intellectu.
20 Vtrum Beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Chriſti diuinitatem quàm eius humanitatem.

QVODLIBET IX.

Continet Quæſtiones VII.

Articulos verò XVI.

QVAESTIONES QVODLIBETI IX.

1 DE Chriſto quantum ad naturam diuinam.
2 De Chriſto quantum ad unionem humanæ naturæ cũ diuina.
3 De Chriſto quantum ad ſpecies ſub quibus continetur ſub ſacramento altaris.
4 De natura Angelorum.
5 De his quæ pertinent ad homines quantum ad naturam, culpam, & gloriam.
6 De homine quantum ad gratiam.
7 De his quæ pertinent ad culpam reſpectu hominis.

Articuli Quodlibeti IX.

1 Vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu.
2 Vtrum in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.
3 Vtrum in Chriſto ſit tantum unum eſſe.
4 Vtrum in Chriſto ſit tantum una filiatio.
5 Vtrum in Chriſto ſint accidentia ſine ſubiecto.
6 Vtrum Angelus ſit compoſitus ex materia & forma.
7 Vtrum Angelus poſſit cognoſcere ſimiliter res in uerbo, & propria natura.
8 Vtrum Angelus meruerit ſuam beatitudinem.
9 Vtrum Angelus moueatur in inſtanti.
10 Vtrum Angeli poſſint agere in hæc inferiora.
11 Vtrum anima vegetabilis & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.
12 Vtrum imperare ſit actus rationis.
13 Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.
14 Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauit mortaliter.
15 Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſq; diſpenſatione ſit peccatum mortale.
16 Vtrum omnes ſancti qui ſunt per Eccleſiam Canonizati, ſint in gloria, uel aliqui eorum in inferno.

QVODLIBET X.

Continet Quæſtiones VII.

Articulos verò XVII.

QVAESTIONES QVODLIBETI X.

1 DE Dei unitate, iudicio, & Sacramento.
2 De diuinatione Angeli.
3 De anima.
4 De operatione animæ.
5 De pertinentibus ad gratiam.
6 De pertinentibus ad culpam.
7 De culpa quæ contrariatur rectæ fidei.

Articuli Quodlibeti X.

1 Vtrum unitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

2 Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.
3 Vtrum ſpecies vim, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alii liquori commiſceri poſſit.
4 Vtrum duratio Angeli habeat prius & poſterius.
5 Vtrum anima ſit ſua potentia.
6 Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.
7 Vtrũ anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.
8 Vtrum anima ſeparata poſſint habere actum ſenſitiuarum potentiarum.
9 Vtrum aliquis teneatur contrahere, vt dote ſuſtentet patrem ſi aliter non poſſit.
10 Vtrum Religioſus qui emiſit votum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.
11 Vtrum poſt votum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit.
12 Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.
13 Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.
14 Vtrum vti precioſis veſtibus ſemper ſit peccatum.
15 Vtrum hæreticis ſit communicandum.
16 Vtrum hæretici redeuntes ad Eccleſiam recipiendi.
17 Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit uidere Deum per eſſentiam.

Q V O D L I B E T. X I.

Continet Quæſtiones X.

Articulos verò X I I I.

Q V AESTIONES Q V ODLIBETI XI.

1 De menſitate Dei.
2 De cognitione Dei.
3 De prædeſtinatione.
4 De motu Angeli.
5 De partibus naturæ humanę.
6 De corpore hominis quo ad reſurrectionem.
7 De Sacramentis gratiæ.
8 De Sacramento Euchariſtiæ.
9 De ſacramento matrimonij.
10 De conuerſatione humanæ vitæ.

Articuli Quodlibeti X I.

1 Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique.
2 Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum.
3 Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.
4 Vtrum motus Angeli ſit in inſtanti.
5 Vtrũ ſint eiuſdem ſubſtantiæ anima ſenſitiua, & intellectiua.
6 Vtrum corpus reſurgat idem numero.
7 Vtrum ſolus Epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, uel etiam alius.
8 Vtrum aliquis poſſit audire miſſam ſacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.
9 Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excõmunicatis, peccet mortaliter.
10 Vtrum maleficia impediant matrimonium.
11 Vtrum frigiditas impediat matrimonium.
12 Vtrum debeat aliquis in publico vel in priuato corrigere proximum, uel fratrem ſuum.
13 Vtrum ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

Q V O D L I B E T. X I I.

Continet Quæſtiones X X I I.

Articulos verò X X X V I.

Q V AESTIONES Q V ODLIBETI XII.

1 DE rebus quæ ſunt ſupra hominem.
2 De potentia Dei.
3 De prædeſtinatione.
4 De fato.
5 De Angelis.
6 De cęlo quo ad æternitatem.
7 De homine.
8 De cognitione hominis.
9 De affectu cognitionis.
10 De homine quantum ad gratiam.
11 De pęnitentia.
12 De affectu ſacramentorum.
13 De Eccleſia.
14 De virtutibus.
15 De virtutibus moralibus.
16 De reſtitutione quæ eſt actus iuſtitiæ.
17 De officijs.
18 De prædicatoribus.
19 De officio confeſſorum.
20 De officio vicariorum.
21 De pertinentibus ad culpam.
22 De culpa actuali.

Articuli Quodlibeti. X I I.

1 Vtrum in Deo ſit tantum unum eſſe.
2 Vtrum Deus poſſit facere contradictoria eſſe ſimul uera, & infinita eſſe ſimul actu.
3 Vtrum prædeſtinatio ſit certa.
4 Vtrum omnia ſubſint fato.
5 Vtrum eſſe Angeli ſit accidens eius.
6 Vtrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.
7 Vtrum cęlum uel mundus ſit æternus.
8 Vtrum cęlum ſit animatum.
9 Vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.
10 Vtrum anima traducatur.
11 Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.
12 Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt uitam.
13 Vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta.
14 Vtrum aqua habeat uirtutem ad emundationem.
15 Vtrum non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro confeſſionis.
16 Vtrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem.
17 Vtrum liceat appetere Epiſcopatum.
18 Vtrum compaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramenta.
19 Vtrum una ſit Eccleſia quæ fuit in principio Apoſtolorum, & quæ modo eſt.
20 Vtrum ueritas ſit fortior inter uinum, Regem, & mulierem.
21 Vtrum accipiens doctrinam alterius experimenti ſub iuramento non communicandi, teneatur ſeruare iuramentũ.
22 Vtrum virtutes morales ſint connexæ.
23 Vtrum expulſi propter partes poſſint expetere bona ſua ab illis qui ſunt in ciuitate manentes.
24 Vtrũ ille qui mala fide præſcripſit, teneatur ad reſtitutionẽ.
25 Vtrum ille qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.
26 Vtrum omnia quæ ſancti doctores dixerunt, ſint a ſpiritu ſancto.
27 Vtrum aliquis poſſit prædicare propria authoritate.
28 Vtrum aliquis prohibitus a principe ſæculari, debeat dimittere prædicationem.
29 Vtrum liceat prædicatoribus accipere eleemoſynas ab uſurarijs.
30 Vtrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine uoluntate proprij prælati.
31 Vtrum vicarius alicuius poſſit vices ſuas committere alteri.
32 Vtrum peccatum originale traducatur per traductionem ſeminis.
33 Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.
34 Vtrum ſuſpitio ſit peccatum mortale.
35 Vtrum liceat uti ſortibus.
36 Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter peccatum de Religione.

F I N I S.

INDEX
QVODLIBET· QVAESTIONVM
D. T. ORDINE ALPHABETICO
DIGESTVS.

A

ABundantia temporalium eſt materia ſuperbiæ. Quo. 4.q.12.ar.23.
Acceptio perſonarum in quo conſiſtat. quo.4.ar.15.
Accidentia in ſacramento abſque ſubiecto ſubſiſtunt & hoc mi- culoſe.quo.9.q.3.ar.5.
Actio cuiuſque rei eſt per formam naturæ illius rei.quo.6.q.2. art.2.
Actio ignis eſt ſecundum proprietatem naturę ignis. quo.6.q. 2.art.2.
actio uoluntatis angelicæ radicatur in eſſentia eius a qua proce dit eius uirtus,& operatio. quo.6.q.2.ar.2.
actio non poteſt agere omnia quæ poteſt aeſſe, quia actio uo- luntatis limitatur. quo.6.q.2.ar.2.
actio duplex eſt. quo.4.q.6.ar.9.
actiones bonæ ſecundum ſe aliquando malæ. quo.9.q.7.ar.15.
actiones circa ſingularia iudicantur bonæ uel malæ uoluntarię, uel inuoluntariæ.quo.5.q.5.ar.10.
actionum humanarum multiplex eſt differentia.quo.9.quæſ.7. art.15.
actus malam aliquam habens annexam conditionem nunquam poteſt bene fieri.quo.8.q.6.ar.15.
actus dupliciter ſpiritualis. quo.8.q.6.ar.12.
actus humanus poteſt dici dupliciter. quo.4.q.9.ar.16.
Adam ſi non peccaſſet, an ijdem homines numero ſaluaren- tur.quo.5.q.5.ar.8.
Adam ſi non peccaſſet,nec aliquis de ſtirpe eius,tot naſcerētur mares quot fęminæ. quo.3.q.11.ar.25.
Adam in ſtatu innocentiæ quomodo dilexit Deum ſuper om nia & plus quam ſeipſum.quo.2.q.4.ar.8.
adoratio imaginis refertur ad prototypum.quo.8.q.4.ar.7.
adultera,adulterium occultum non tenetur ante iudicem reue lare:nec iudex poteſt ante cogere ad iuramentum. quo.5.q. 8.art.16.
alimentum conuertitur in id quod eſt principaliter de ueri- tate humanæ naturæ,& quantum ad ſpeciem, & quantum ad indiuiduum.quo.8.q.3.ar.5.
aliquid ſit quod non habet cauſam. quo.12.q.4.ar.4.
aliquid dupliciter aliquam uirtutem habet. quo.12.q.9.ar.15.
amoris ſignum.quo.5.q.3.ar.6.
angelus meretur ut uiator ut in termino uię exiſtens. quodli. 9.q.2.ar.9.
angelus mouetur per tempus & non in inſtanti.quo.9.q.2.ar.9
angelus agit in hæc inferiora.quo.9 q.4.ar.10.
angelus agit in mentes noſtras dupliciter.ibid.
angelus poteſt mouere motu locali hæc inferiora.ibi.
angelus nec ulla cauſa alia poteſt creare,niſi prima cauſa. quo. 3.q.3.ar.6.
angelus ordinem habet ad motum continuum.quodlib.9. q.2. art.9.
angelus non mouetur a motu cęli.ibi.
angelus dicitur moueri operationibus.ibi.
angelus eſt indiuiſibilis.ibi.
angelus ſingularia cognoſcit per ſpecies influxas ſibi ab arte di- uina ſicut & Deus eſt tamen differentia in duobus. quod.7. q.1.ar.3.
angelus non componitur ex materia.quo.9.q.2.ar.6.
angelus eſt ſubſtantia intellectualis ibi.
angelus nedum ſingularia ſed uniuerſalia cognoſcit,ibi.
angelus eſt incorporeus.ibi.
angelus nullo modo eſt cauſa animæ rationalis, ſed ſolus Deus quo.3.q.3.ar.6.
angelus quomodo eſt in loco.quo.1.q.3.ar.4.
angelus componitur ſubſtantialiter ex eſſentia & eſſe per parti cipationem.quo.2.q.2.ar.3.
angelus eſt totaliter intellectualis naturæ.quo.6.q.2.ar.2.
angelus quicquid agit,agit per imperium uoluntatis.ibi.
angelus licet ſit incorporeus, poteſt tamen motus eius in loco eſſe continuus.quo.2.q.3.ar.5.
angelus ſimul uidere poteſt res in uerbo, & in propria natura, quo.9.q.7.art.7.
angelus uidet res in propria natura per ſpeciem intelligibilem concreatam uel infuſam inhærentem,ibi.
angelus res uidet in uerbo per ipſam uerbi ſpeciem,ſiue eſſen- tiam,quæ non eſt inhærens.ibi.
angelus duplicem habet operationem,ibi.
angelum uel corpus glorificatum non eſt inconueniens in con- uexo cęli empyrei eſſe.quo.6.q.1.ar.3.
angelo ineſt compoſitio ex eſſentia & eſſe, non tamen eſt com poſitio ſicut ex partibus ſubſtantiæ. quo.3.q.2.ar.3.
angelo non eſt omnino idem ſuppoſitum & natura, bene idem in Deo. quo.2.q.2.ar.4.
angeli duratio non habet prius & poſterius. quo. 10.q.2.ar.4.
angeli menſura quantum ad ſubſtantiam tantum non habet prius & poſterius. ibi.
angeli menſura reſpectu aliarum operationum, & affectionum habet prius & poſterius,ibi.
angeli ſubſtantia non eſt ſuum eſſe ſicut in Deo. quo.9. q. 2. art.6.
angeli quidditas & eſſe diſtinguuntur, quo.9.q.2.ar.7.
angeli potentia intellectiua non terminatur ad duos actus,ſm idem,ſed ſecundum diuerſas ſpecies,quo.9.q.2.ar.7.
angeli beatitudinem meruerunt ex hoc ipſo, quod ad uerbum conuerſi ſunt ibi.
angeli motus eſt in inſtanti.quo.12.q.4.ar.4.
angeli motus menſuratur quodam tempore, ibi.
angeli mutatio ſimpliciter eſt mutatio corporalis,ibi.
angelorum omnium ſupremus eſt ſubiectum.Qui. Non autem lucifer.quo.5.q.5.ar.7.
angelice non modus eſt nobis ignotus ſecundum quod in ſe eſt. quo.3 q.3.ar.7.
angeli ſuperiores poſſunt agere in inferiores angelos & in ani- mas noſtras,& hmôi actio dicitur influxus.quo.7.q.3.art.7.
annihilatio non inuenitur in conſecratione panis, ſed tranſub- ſtantiatio panis.quo.5.q.6.ar.11.
anima quomodo dicitur creata ex materia & forma. quolib.3. q.8.ar.20.
anima quod ſit forma carens materia duplex ratio.ibi.
anima ſeparata a corpore quibus ſpeciebus intelligit. quo.3.q. 5.art.11.
anima ſeparata intelligere poteſt quædam per ſpecies intelligi- biles.quo.3.q.9.ar.2.
anima communicat eſſe ſuum corpori.ibi.
anima ſecundum ſuum eſſe eſt forma corporis. ibi.
anima quicquid intelligit in prima ueritate non intelligit.quo. 10.q.4.ar.7.
anima potentiarum ſenſitiuarum actuum ſeparata non habet. quo.10.q.4.ar.8.
anima in brutis quemadmodum operationem per ſe non habet ita nec ſubſtantiam ibi.
anima ſenſitiua ſecundum quoſdam,duos actus habet,ibi.
anima ſenſitiua & intellectiua differunt ſecundum perfectum & imperfectum. quo.11.q.5.ar.5.
anima ſenſitiua & intellectiua eandem habent eſſentiam.ibi.
anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis,in no- bis uero non,ſed per creationem,ibi.
anima quando dicitur forma partis & forma totius. quol.2. q. 2.art.4.
anima humana ſimilitudines rerum quibus cognoſcit accipit a rebus.quo.8.q.2.ar.3.
anima patitur pęnam ab igne corporeo. quo.3.q.10.ar.23.
animę ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe nec operari,nec fieri. quo.9 q.5.ar.12.
animæ quæ æquali pęna retinentur in purgatorio una citius li berari poteſt quam alia. quo.10.q 7.ar.14.
animæ ſubſtantia eſt incorruptibilis. quo.11.q.5.ar.5.
anima ſeparata recipit influxum ſpecierum intelligibilium a na tura ſuperiori,ſ.diuina.ibi.
anima ſeparata poteſt aliam cognoſcere.ibi.

anima

anima corpus immediate perficit.quo.12.q.7.ar.10.
anima eſt forma ſubſtantialis corporis,ibi.
anima non traducitur per generationem.quo.12.q.7.ar.11.
anima humana non eſt totaliter intellectus,ſed participat intellectualitatem.quo 6.q.2.ar.2.
anima uegetabilis, & ſenſibilis deducuntur in eſſe per generationem,quo 9.q.5.ar.11.
anima uegetabilis,& ſenſibilis non ſunt formæ ſubſiſtentes,ibi.
anima uegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ uiuentes,ibi.
aĩa uegetabilis & ſenſibilis ſunt principia uiuẽdi.& eſſendi, ibi.
anima Chriſti, non poteſt cognoſcere omnia quæ Deus facere poteſt ideo non cognoſcit infinitẽ.quo.3.q.2.ar.3.
anima ſeparata a corpore hominis non dicitur homo niſi æquiuoce.quo.3.q.2.ar.3.
aĩa ſeparata a corpore patitur ab igne corporeo.quo.20.q.6.a.3
animæ ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe nec operari, nec fieri.quo.9.q.5.ar 11.
animæ quæ æquali pœna retinentur in purgatorio una citius liberari poteſt quam alia,quo.20 q.7.ar.14.
animæ ſubſtantia eſt incorruptibilis.quo.11.q 5.ar.5.
anima dupliciter conſiderari poteſt, ibi.
anima eſt principium diuerſorum actuum,ibi.
anima rationalis eſt incorruptibilis,quo.10.q 3.ar.6.
anima rationalis per ſe ſuam habet operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante,ibi.
anima aliquo indiget corporali dupliciter,ibi.
aqua in ſacra ſcriptura dicitur expreſſa eſſe ſupra cœlum, quo.4.q 2.ar.3.
aquas eſſe ſuper cœlos qualiter ſit intelligendum, ibi.
arcus nobium multipliciter accipitur,quo.3.q 14.ar.30.
arcus quomodo ſignificat Chriſtum, ibi.
auditores diuerſorum magiſtrorum tenentium diuerſas opiniones excuſantur a peccato,ſi de his quæ non pertinent ad fidem, & bonos mores, ſequuntur opiniones magiſtrorum ſuorum,quo.3.q.4.ar,10.

B

BAptiſmus triplex,ſcilicet ſanguinis, flaminis, & fluminis, quo.6 q.3.ar 4.
Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſarium ſimpliciter,& puer in deſerto natus,nõ põt abſq; baptiſmo ſaluari,quo.6.q.3.ar.4
Baptiſmo homo generatur ad uitam ſpiritualem, & fit membrum Chriſti & incorporatur ei,quo.6. q.3.ar. 4.
Beatitudo ſanctorum in operatione conſiſtit & non in habitu, quo.8.q.9.ar.20.
Beatitudo ad animæ potentiam dupliciter comparatur,ibi.
Beatitudo eſt ultimus finis hominis & ſummi boni ipſius, ibi.
Beatitudo ſubſtantialiter conſiſtit in actu intellectus,ibid.
Beati per prius tendunt in Chriſti humanitatem,quam eius diuinitatem,quo.8.q.9 ar.2.
Beatis prius ipſe Deus eſt quem attendunt,ibi.
Benedictio quando ſit laudabilis,quo.4.q.12.ar.23.
Bonitas diuina eſt finis omnium, quo.12.q.6.ar.8.
Bonus qui altero dupliciter dicitur, quo.2.q 4.ar.6.
Bonus ſimpliciter eſt ſemper eligendus,ibi.
Bona eccleſiaſtica quomodo diſpenſanda ſunt,quo.6.q.7.a.12.

C

CHaritas dupliciter cognoſcitur, quo.8.q.2.ar.4.
Intellectus rerum qualitates cõprehendit,quo 8.q.2.a.4
Charitatis actus per charitatem habetur, quo.8.q 2.ar.4.
Charitatem quis nouit ſe habere per charitatem,ibi.
Charitas eſt in non habente charitatem ſecundum eſſe intelligibile,licet non ſecundum eſſe natum,ibi.
charitas ſecundum eſſentiam augetur.quo.9.q.6.ar.13.
charitas uirtus non tollitur per eſſentiam ſuam.ibi.
catechuminus adultus ſi habet baptiſmum in uoto conſequitur effectum baptiſmi in caſu, quo 4.q.7.ar.10.
catechuminus dicitur Chriſtianus per fidem & non per baptiſmum, quo.12.q.12.ar.20.
cathedra dupliciter conſideratur,quo.3 q.4.ar.9.
cœlum Empyreum habere influentiam in reliqua corpora tenetur,quo.6.q.11.ar.19.
cœlum ſecundum quoſdam animatum, non ſecundum omnes, quo.12 q 6.ar.9.
cœlum non fuit ab æterno,quo.10.q.6.ar.8.
In cœlo ſunt principaliter duo motus, quo.6.q.11.ar.19.
Chriſtus fuit uerus hõ non autem purus homo,quo.3.q.2.ar.4
Chriſtus uere comedit poſt reſurrectionem,quo.3.q.2.ar.5.
Chriſtus poterat ſe oſtendere eſſe legiſlatorem, non faciendo uiſibilia miracula,quo.2.q.4.ar.6.
Chriſti oculus poſt mortẽ fuit æquiuocẽ oculus ſicut mortuus, & eadem 16 de aliis partib.corporis Chriſti,quo.3.q.2.ar.4.
Chriſtus.In Chriſto eſt tantum eſſe,quo.9.q.2.ar.3.
Chriſtus.In Chriſto unum eſt ſuppoſitum & una hypoſtaſis ſicut & una perſona.quo.9.q.2.ar.2.
Chriſtus. In Chriſto ſunt plura indiuidua, non tamen ipſe eſt plura indiuidua,ibi.
concupiſcentia non poteſt uitari, ſic ut nullus concupiſcentiæ motus ſurgat,quo 4.q.1.ar.11.
conuiteri ſtatim peccatum laudabile eſt non neceſſarium,niſi in caſu,quo.1.q.6.ar.11.
confiteri ſemel in anno omnes fideles tenentur & ad ſuſceptionem ſacramenti.ibi.
confeſſio ſacramentalis quibus & quando eſt neceſſaria, quo.1.q.6.ar.10.
confeſſor nullo modo confeſſionem reuelare debet nec uerbo, nec ſigno,nec nutu.quo.5.q.7.ar.13.
confeſſor non debet iniungere ſacerdoti, qui dimiſit diuinum officium quod horas eaſdem repetat, quo.3.q.23.ar.29.
confirmatio confertur in fronte,quo.11.q.7.ar.7.
confirmationis miniſter ſolus eſt epiſcopus,ibi.
confirmatio in caſu conferri põt per ſimplicẽ ſacerdotem, ibi.
confirmatio eſt cauſa gratiæ ſpiritualis, ibi.
confirmatio eſt ſacramentum perfectionis, ibi.
confirmatio nõ eſt ſacrm tantæ neceſſitatis ſicut baptiſmus.ibi.
conſcientia hominis errare poteſt, quo.3.q.10.ar.26.
conſcientia eſt quodammodo dictamen rationis,eſt.n.applicatio ſcientiæ ad actum,quo.3.q.12 ar.26.
conſcientia errans errore uoluntario, uel directe per negligentiam peccat,quo.3.q.12.ar.27.
conſciẽtia errans errore, inuoluntario proueniẽte ex ignorãtia alicuius circumſtantiæ abſque omni negligentia excuſat, ibi.
conſilium quid,quo.5.q.10.ar.19.
conſilia ſunt quaſi quædam inſtrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur,quo.4 q.12.ar.24.
conſilia ordinantur ad præcepta, quo.4.q.12.ar.24.
conſilia ſimpliciter ordine naturæ ſunt priora præceptis. quo.5.q.10.ar.19.
conſilia cadunt ſub præcepto ſecundum animi præparationem, quo.6 q.7.ar.12.
conſilia aliquando parant uiam ad præcepta,quo.4.q.12.ar.23
conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta prout ſunt interiorum actus uirtutum.quo.4.q. 22.ar.24.
conſiliorum obſeruantia, eſt difficilior quam obſeruatio præceptorum quantum ad exteriores actus, quo.4 q.12.ar.24.
conuerſio an peccato actuali,an prius ſit quam auerſio, quo.6.q.9.ar.3.
corpus glorioſum non poteſt naturaliter eſſe cum alio corpore in eodem loco,quo.1.q.10.ar.21.
corpus glorioſum poteſt eſſe cum alio corpore in eodem loco, uirtute Dei,quo.1.q.10.ar.22.
Corpus unum eſſe localiter in duobus locis,implicat contradictionem.ibi.

D

DAmnati non refrigerabuntur uarietate pœnarũ quo.8.q.8
Dãnati in inferno gaudent de pœnis inimicorũ ſuorũ, & triſtantur qui diuina iuſtitia implentur.quo.3.q.10.art.24.
Damnati perfectam habent inuidiam,quo.8.q.6.ar.28.
Damnati uellent omnes pati malum.
Damnati uellent in caſu propinquior ſaluari,ibi.
Damnatorum corpora ſi reſurgent ſine deformitatibus neſcitur.quo.7.q.5.ar.11.
Damnatio propter peccatum primi parentis, & nemo ab illa liberatur,niſi per Chriſtum,quo.6.q.3.ar.4.
Decimæ debent dari miniſtris, & omnes tenentur ad decimas iure poſitiuo,quo.2.q.4.ar.8.
decimas non ſoluens ubi non eſt conſuetudo non peccat, ſi eſt paratus ſoluere ad mandatum eccleſiæ. Conſuetudo.n. non præiudicat eccleſiæ,quo.1.q.4.ar.8.
decimas omnes tenentur ſoluere, etiam pauper tenetur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti, quo.6.q.5. ar.10.
defectus alicuius poteſt eſſe dupliciter.quo.4.q.3.
deformitas in corpore põt eſſe duob.modis, quo.7.q.5.art.11
determinatio duplex eſt, quo.7.q.3.ar.6.
Deus præcipit prædicari uerbum domini,ſed ordinate.quo.12.q.19.ar.30.
Deus poteſt corruptum reparare.i. reintegrare mentem p gratiam & conſolidare corpus per miraculum, ſed non poteſt facere,non fuiſſe cognitam a uiro,quo.5.q.2.ar.3.
Deus eſt impeccabilis nec peccare põt nec uelle,quo.5.q.2.a.3
Deus non poteſt facere qđ materia ſit ſine forma,non ex potẽtiæ defectu,ſed quia repugnat rationi entis, quo.3.q.1. ar.2.
Deus non poteſt facere unũ corpus ſimul eſſe localiter in duobus locis,non ex defectu potentiæ,ſed quia implicat contradictionem,quo.3.q 2.ar.2.

Deus.

Deus non ſolum eſt in his quæ ſunt,ſed & quæ fuerunt & erũt quo.11.q.1.ar.1.
Deus alio modo ubique eſt quo & aliæ res.ibi.
Deus eſt ubique tanquam in quolibet & in toto . ibi.
Deus eſt & operatur in ſingulis rebus per uirtutem ſuam ibi.
Deus ſecundum potentiam potuit facere mundum in infinitũ ante quam fecerit,quo.5.q.1.ar.1.
Dei eſſentiam nemo poteſt comprehendere,quo.1.q.1.art.1.
Deus poteſt aliquid facere de poteſtate abſoluta,etiam redigere uniuerſam creaturam in nihilum.quo.4.q.3.ar.4.
Deus unum tantum habet eſſe quo.12.q.1.ar.1.
Deus non poteſt facere contradictoria ſimul eſſe. quo.12.q.2.ar.2.
Deus eſt omnibus modis infinitus, ibi.
Deus agit per ſuum intellectum & per uerbum quod eſt omnium formatiuum ibi.
Dei opus non eſt informe,ibid.
Deus poteſt id quod in nihilum redactum eſt idem numero reparare,quo.4.q.3.ar.5.
Deus omnia poteſt reparare & ſine motu, quia in eius poteſtate eſt quod producat effectus ſine cauſis medijs.quo.4.q.5.art.6.
Deus dicitur bonus eſſentialiter,creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem.quo.2.q.2.ar.3.
Deus eſt formaliter Deus per ſuam eſſentiam, quo.6.quæſt.1.ar.1.
Deus poteſt facere infinitum in actu.quo.9.q.1.ar.1.
Deus non eſt teſtis falſitatis.quo.2.q.4.ar.6.
Deus infinita eſt uirtutis.quo.11.q.1.ar.
In Deo non inuenitur aliquod accidens,quo.2.q.2. ar.4.
Diabolum inhabitare hominem poteſt intelligi dupliciter.quo.3.q.3.ar.8.
differentia inter liberalitatem & ſymoniam, quod.3. quæſt.1.art.23.
differentia inter epiſcopos,plebanos,& archidiaconos. quo. 3.q.6.ar.17.
diffinitio in rebus naturalibus non ſolum ſignificat formam,ſed etiam materiam.quo.2.q.2.ar.4.
diſputatio ad duplicem finem ordinatur.quo.4.q.9.ar.18.
diſputatio eſt ordinatio ad remouendum dubitationem , & idẽ aliquando utendum eſt rationibus, aliquando authorib.quo.4.q.9.ar.8.
diſtinctio per formam in rebus naturalibus fit dupliciter . quo.4.q.4.ar.7.
diues peccat non dãdo eleemoſynam de ſuperfluo,habens pauperem quem ſigna extrema neceſſitatis habere ſcit.quod. 8.q.6.ar.13.
diues non tenetur omnibus pauperibus eleemoſynam dare . ibidem .
diues ille dicens ſe præcepta obſeruaſſe mentitus eſt. quo. 4.q.12.ar.24.
diuina eſſentia eſt ſimpliciter infinita.quo.3.q. 2.ar.5.
diuina eſſentia in patria immediate ab intellectu glorificato uidebitur.quo.7.q.1.ar.1.
docere ſacram doctrinam ſimpliciter melius eſt & magis meritorium,quam impendere particularem curam,niſi in caſu neceſſitatis. Quo.1.q.7.ar.14.
dupliciter aliquid accipitur ut accidens præter rationem rei . quo.2.q.2.ar.4.

E

ECcleſia eadem quæ nunc , & quæ apoſtolorum tempore . quo.12.q.13.ar.21.
Eccleſia primitiua quomodo aurum non habebat. ibi.
Eccleſiæ primitiuæ alius ſtatus,ſed tamen eadem.ibi.
Eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent tripliciter ſe habet quo.5.ar.15.
Eleemoſyna quid & quotuplex ſit,& quando cadat ſub præcepto.quo.8.q.26.ar.13.
Eleemoſyna non poteſt fieri ex rapinis.quo.12.q.18.ar. 31.
Eleemoſyna in caſu ex male acquiſitis fieri poteſt. quod. 12.q.18.ar.31.
Enunciabile idem poteſt quandoque eſſe uerum, quandoque falſum.quo.4.q.9.ar.17.
Epiſcopatum recuſare an ſit melius quam conſentire.quo.5, q.11.ar.22.
Epiſcopatum appetere dupliciter contingit. quo.5.q.11.ar.22.
Epiſcopatum bonum deſiderare quomodo intelligitur. quo.1.q.11.ar.12.
Epiſcopatum appetere aliquando bonum , aliquando malum eſt ibid.
Epiſcopus non peccat ſi zelo charitatis dat beneficium bono,& prætermittit meliorem.quo.6.q.5.ar.9.
Eſſe ſubſtantiale rei non eſt accidens.quo.12.q.5.ar.6.
Eſſe eſt proprius effectus Dei ibid.
Eſſe & eſſentia in ſolo Deo idem ſunt,ibid.
Eſſe dupliciter conſideratur. quo.9.q.2.ar.3.
Eſſe dupliciter alicui tribuitur.ibi.
Eſſe ſpecificatum eſt per uiuere.ibid.
Eſſe eſt id in quo fundatur unitas ſuppoſiti,ibid.
Eſſentia diuina non eſt quid determinatum ratione limitationis,ſed ratione diſtinctionis.quo.7.q.1.ar.1.
Aeternitas latine & æuum græce idem eſt.quo15.q.4.ar.7.
Aeuum ſecundum quoſdam habet prius & poſterius,quo.10.q.2.ar.4.
Aeuo aliquid tribuitur dupliciter.ibid.
Excommunicatus ſeparatur a communione fidelium , non autem hominum niſi per accidens. quo.11.q.8.ar.9.
Cum excommunicato communicare directe,eſt peccatum mortale,ibid.
Excommunicati quando ſunt uitandi, & quando cum illis participare non debemus.quo.4 q.8.ar.14.
Exempla Chriſti pertinent ad perfectum obiectum præceptorum.quo.1.12.24.

F

FAma non eſt homini neceſſaria propter ſeipſum, ſed propter proximum.quo.10.q.6.ar.13.
Famæ contemptus aliquando laudabilis, aliquando uitioſus . quo.10.q.6.ar.15.
Famam appetere propter proximum,charitatis eſt.quod.10.q.6.ar.3.
Famam contemnere ratione ſui,humilitatis eſt.ibi.
Feſtum conceptionis diuæ uirginis celebratur in eccleſia, ſed ratione ſanctificationes.quo.6.q.5.ar.7.
Filius in diuinis quomodo habeat unam tantum filiationem & non duas filiationis.quo.1.q.22.
Filius illegitimus damnum incurrere dicitur duobus modis, uno quia non admittitur ad actus legitimos , alio quia non ſuccedit in hæreditate paterna,ibid.
Filius illegitimus quomodo poſſit legitimari ibi.ar.3.
Filius qualiter a patre diſtinguatur,& qualiter a ſpiritu ſancto, quo.4.q.4.ar.7.
Filij & alij domeſtici tenentur obedire patriſamilias in his quæ pertinent ad diſpenſationem domus. quo.2.q.5.ar.9.
Forma miſtionis dupliciter intelligi poteſt.quo.10.q. 1 art. 3.
Fruitio in paſſione aliquo modo perueniebat ad eſſentiam animæ Chriſti,& non aliquo modo.quo.7.q.2.ar.1.
Fruitio licet uno modo non peruenerit in paſſione ad eſſentiã animæ Chriſti,non ſequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Chriſto,ibidem,

G

GEneratio æterna filii Dei declaratur. quo. 1.q.2.ar.2.
Gloria ſanctorum uideri dupliciter contingit. quod. 8.q.6.ar.7.
Gloria non poterit uideri a damnatis poſt diem iudicii quocunque modo conſideretur,ibi.
Gloriæ ſanctorum damnati erunt memores,ibi.
Gratia quomodo cauſatur a Deo in anima. quod.4. q.6.art.9.
Gratia quamdiu durat in anima,operatur cauſans eam,non tamen ita quod faciat ſemper nouam gratiam.quo 4.q.6.2.9.

H

HAbitus ſcientiæ acquiſitæ remanent poſt hanc uitã. quo.12.q.9.ar.13.
habitus ſcientiarum acquiſitarum deſtruentur quo ad aliquid, poſt hanc uitam,ibi.
hæreticis non eſt communicandum.quo.10. q.7.ar. 15.
hæreticos excommunicari interdum non eſt peccatum, ibid.
hæreticos non eſt mors infligenda in caſu,ibi.
hæreticis qui ad Eccleſiam redeunt concedendus eſt introitus,ibid.
hæretici in eccleſiam redeuntes poſſunt interdum ad dignitates recipi eccleſiaſticas,ibi.
homicidium nunquam eſt licitum, licet hominem occidere licitum interdum ſit.quo.8.q.6.ar.15.
homo & humanitas differunt per modum totius & per modũ partis.quo.9.q.2.ar.2.
homo reſurget idem numero.quo.11.q.6.ar.6.
hominis principia eſſentialia corpus ſunt & anima,ibid.
homo reſuſcitatus naturam mortalem ex ſe habebit, ibi.
homo potuit peccare etiam ſi in prima tentatione non peccaſſet, & filii eius poterant peccare etiam ſi pater non peccaſſet quo.5.q.5.ar.8.

homo poteſt requirere ut aliquis ſtatum ſuum poſt mortem. quod.3.q.9.ar.23.

homo per liberum arbitrium quomodo non poſſet adimplere legem & uitam æternam mereri ſine auxilio Dei. quo. 1.q. 5.ar.7.

homo aſſimilatur maiori mundo.quo.4.q.2.ar.3.

hominis compoſitio.quo.2.q.2.ar.3.

honor duplex.quo.10.q.6.ar.12.

honor qui uirtuti debetur nulla poteſt emi pecunia ibid.

honor dupliciter alicui exhiberi poteſt ibi.

I

IDea pluraliter dicitur in diuinis,& non ſingulariter,q a hoc nomen eſt impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad creaturam.quo.4.q.1.ar.1.

Idea,exemplar uel principium cognitionis dicitur.ibidem.

idea,exemplar & ratio dicitur reſpectu productionis & cognitionis,ibid.

idea in Deo eſt ſicut quod intelligitur, ideo diuinæ ſimplicitati quod multa intelligat non repugnat,ibid.

ideæ per prius naturam & ſpeciem quam indiuidua. quo. 8.q. 1.ar.2.

ieiunando nimis uel uigilando homo poteſt peccare. quo.5.q. 9.ar.18.

ignis corporeus agit in animam ſeparatam non uirtute propria ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. quod. 2.q. 7 ar.13.

ignorantia non ſemper excuſat a toto ſed a tanto.quodl.1.q.9. art.19.

immenſitas non excludit pluralitatem niſi ſecundum quod tollit determinationem.quo.7.q.3.ar.6.

impedimentum boni operis directe uirtuti contrariatur. quo. 3 q.5.ar.1.

inducere aliquem ad iurandum quod religionem non intret, graue eſt peccatum.quo.3.q.5.art.14.

indulgentiam qui recipere uult requiritur ut ſit in ſtatu charitatis.quo.2.q.8.ar.16.

infinitum duplex & utrumque definitur.quo.9.q.1.ar.1.

infinitum per ſe repugnat ei,quod eſt in actu,ibi.

infinitum per accidens inuenitur in potentia,ibi.

infinitum in actu poteſt facere Deus,ibi.

infinitum poteſt dici,& ſecundum formam, & ſecundum materiam.quo.3.q.21.art.3.

intellectus quare non poteſt plura ſimul intelligere per diuerſas ſpecies.quo.7.q 7.ar.2.

intellectus agens facit phantaſmata intelligibilia. quodl.8.q.2. art.3.

intellectus noſter non poteſt plura ſimul actu intelligere,niſi q̄ ſuper unam ſpeciem cognoſcit.quo.7.q.1.at.2.

iudicium erit futurum in terra & non in cęlo. quo.10.q.1.a.2.

iudicium nedum electorum ſed & reproborum erit ibid.

iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum.ibid.

iudicium eſt duplex ſicut præmium,ibi.

iudicium competit Chriſto reſpectu humanitatis,ibi.

iudicium fiet in ualle Ioſaphat ibid.

iudicium aliud eſt quod Chriſto competit ratione diuinitatis, ibidem.

iudicium eſt duplex.quo.12.q 22.ar.37.

iuramentum in caſu ſeruari non debet.quo.12.q.14.art.13.

iuramentum obligans debet habere iudicium,iuſtitiam,& ueritatem.ibid.

iuramentum illicitum non tenetur homo obſeruare nec obligationem illicitam.quo.5.q.3.ar.17.

iuramenti obligatio tripliciter poteſt ſe habere.quo.5.q.13. articul.47.

iuſtitiæ actus eſt unicuique reddere quod ſibi debetur. quo.5. q.9.ar.7.

iuſtitiæ medium quomodo accipitur.quo.6.q.5.ar.10.

iuuenes inducere ad religionem uoto uel iuramento licet, niſi in caſu.quo.3.q.5.ar.11.

iuuenes habentes legitimam ætatem, poſſunt ſe uoto uel iuramento obligare,ibid.

L

LAbor manuum ſtudio contrariatur.quolib.7.quæſtione 7. articulo 18.

Labor Apoſtoli fuit ſupererogationis,ibi.

Labor manuum prędicatoribus contrarius,ibi.

Labor manuum in caſu obligat omnes, ibid.

Labor manuum interdum in præcepto,ibi.

Labor manuum non obligat omnes quo.7.q.7.ar.17.

Labor manuum magis religioſos quam ſeculares obligat, ibid.

Labor manuum non obligat eos qui ſpiritualibus uacant operibus.quo.7.q.7.ar.18.

Laus aliquorum in ſcripturis dupliciter.quo.8.q.9.ar.13.

Lineas duas naturales eſſe infra duo puncta impoſſibile naturaliter, non autem miraculoſe.quod 1.q.10.ar.22.

Luciferum non fuiſſe ſupremum angelorum dicitur ab aliquibus. quo.5.q.4 ar.7.

Lumen gloriæ ad quid ſit neceſſarium.quo.7. q 2.ar.1.

M

MAgicæ ſcientiæ uſus eſt prohibitus.quo.4.q.9.art. 16.

Malum aliquando uoluntarium, aliquando non.quo. 4.q.5.ar.10.

Malum ſeu peccatum minime committit homo cum a propria excuſatur conſcientia,ibi.

Malum non opponitur diuinæ eſſentiæ, bene quidem effectui diuinæ eſſentiæ.quo.11.q.2.ar.2.

Malum nullam habet ſimilitudinem in Deo ibi.

Malum eſt propter intentionem & uoluntatem. quodli. 8 q.6. art.16.

Martyrium non cadit ſub præcepto, ſed habere animum paratum ad martyrium in caſu cadit ſub præcepto. quo. 4.q.10. art.10.

Martyrio aliquis abſque perfecta charitate poteſt ſe offerre,ſed non ſic prompte & delectabiliter.quo.4.q.10.ar.19.

Matrimonium non poteſt eſſe inter Chriſtianum & Iudæam ab eo baptizatam.quo.6.q.3.ar.5.

Matrimonium eſt quaſi quoddam pactum, per matrimonium unus tradit poteſtatem ſui corporis alteri. quolibet.11. q.9. articul.10.

Matrimonii impedimentum,ibi.

Matrimonium impeditur per maleficia, ibi.

Matrimonium impeditur per diabolum, quia diabolus eſt fortior matrimonio ibid.

Matrimonium impeditur frigiditate,ibi.

Matrimonium impeditur maleficio,ibi.

Matrimonium contractum ſoluit frigiditas & impedit contrahendum.quo.11.q.8.ar.10.

Matrimonii cauſa eſt conſenſus per uerba de præſenti. quo.5. q.8.ar.5.

Melius eſt feciſſe quam incępiſſe bonum,redire de cruce quam ire ad crucem.quo.5.q.7.ar.14.

Mendacium quomodocunque ſit uerbo,uel facto, uel ſcripto, ſemper eſt peccatum.quo.6.q.9.ar.7.

Mendacii peccatum principaliter conſiſtit in intentione fallendi.quo.6.q.9.ar.7.

Miniſtri Dei tenētur prouideri in neceſſariis iure diuino,quo. 2.q.4.ar.8.

miniſtri Dei debent habere decimas. Quo.2.q.4.ar.8.

miracula non ſemper fiunt ad demonſtrandum gratiam eius p quam miracula fiunt.quo.3.q 4.ar.6.

mortuus quod eleemoſynæ quas mandauit dari retardantur, quantum ad meritum nullum detrimentum patitur, bene autem ad effectum eleemoſynæ.quo.6.q.8.ar.13.

mundum eſſe æternum demonſtrari non poteſt,neque rationes Ariſtotelis hoc demonſtrant.quo.3.q.14.ar.31.

mutuo accipienti ut redimat ſe a latronibus debet reſtituere. quo.5.q.9.ar.17.

N

NAtura multipliciter dicitur tamen reducitur ad unum. quo.1.q.2.ar.4.

Natura ſecundum Boetium ibi.

Natura ex determinato principio terminatur ad unum & ex determinata materia aliquid producitur in determinata ſpecie.ibid.

Naturæ ordo duplex eſt.quo.5.q.10.ar.19.

Neceſſitas quæ non opponitur libertati.quodlib.4.quæſtione. 12.ar.25.

In neceſſitate omnia communia quomodo intelligitur.quo.5. q.7.ar.17.

Neceſſarium dupliciter.quo.4.q.12.ar.24.

Notitia quatuor modis accipi poteſt.quo.7.q.1.ar.7.

Notitia ſecundum quandam conſiderationem non eſt in omnibus ſicut in ſubiecto ibi.

O

OBedire prælato aliquando eſt magis meritorium, quā aliquid facere ad dictum fratris,aliquando non. quod.6. quæſt.art.11.

Obedientia perfecta eſt ſimpliciter in omnibus quæ non ſunt contra Deum & regulam.quo.1.q.8.ar.15.

Obedientia non iubet malum aliquod perpetrare nec aliquo bona amittere,ibi.

Obedientia prælato debita ſe extendit ad illa ad quæ ſe extendit ius prælationis.quo.2.q.5.ar.9.

Occaſio

Occaſio duplex.Quo.4.q.12.ar.23
Operatio intellectus duplex, Quo.5.q.5.ar.9
Opiniones de qualitate reproborum in reſurrectione, Quo. 7.q.5.ar.12
Opiniones circa compoſitionem Angelorum,Quo.7.q.3.ar.7
Oratio pro alio facta interdum maioris meriti,Quo.8.q.5.a.8
Orationis una conditio ut quis pro ſe oret. Quo.8.q.5.ar.8
Orationis ualor eſt duplex,Quo.8.q.5.ar.8

P

PApa habet poteſtatem diſpenſandi ſuper omnia quæ pertinẽt ad iura poſitiua non aũt ad diuina,Quo.4.q.8.ar.3
Papa poteſt diſpenſare in bigamia,ibi.
Papa eſt ſuper omnes,Quod.12.q.18.ar.3
Papę eſt determinare de his quæ ſpectant ad fidem, Quodl. 9.q.7.ar.16
Papa etiam nequam prophetare poteſt.ibid.
Papæ iudicium in ſanctorum canonizatione non errat, ibid.
Papa poteſt canonizare ſanctos,ibid.
Paſſio Chriſti fuit neceſſaria,Quo.2.q.1.ar.2
Paſſio una minima Chriſti ſuffeciſſet pro omni peccato, ibid.
Paſſio Chriſti fuit quaſi pretium per quod liberati ſumus a ſeruitute Diaboli,peccati & pœnæ, ibid.
Paſſio Chriſti fuit exemplum uirtutis & ſacramentum ſalutis,ibid.
Pater debet filio non ſolum educationem, ſed etiam diſciplinam.Quo.2.q.5.ar.9
Pater eodem uerbo dicit ſe & creaturam , quia quicquid pater ſcit totum unico ſuo uerbo.dicit, Quo.4.q.4.ar.6
pater in generatione animalium ſemper eſt agens,materia uero a matre miniſtrata eſt ſicut patiens,Quo.5.q. 5.ar.8
peccare in ſpiritumſanctum quomodo eſt irremiſſibile,Quo. 2.q.8.ar.15
peccatum in ſpiritum quid,Quo.22.q.8.ar.15
peccatum dupliciter eſſe cultum,Quo.4.q.8.ar.12
peccatum uere occultum.ſubditus ſcienti non tenetur obedire præcipienti reuelare Quo.4.q.8.ar.12
peccatum plenius non remittitur niſi per abſolutionem ſacerdotis,aliquando per uotum uirtute clauium , Quodl. 4.q. 7.art.10
peccatũ mortale conſiſtit in auerſione a Deo,Qu.4.q.11.a.22
peccatum originale abolitor per gratiam Chriſti, in baptiſmo remanet tamen quantum ad corruptionem fomitis in carne,Quo.6.q.9.ar.15
peccatũ originale traducitur per traductionem ſeminis. Quo. 12.q.21.ar.34
peccatum originale non attingit perſonam, ibi.
peccatum ex parte actus eſt aliqua natura, Quo.1.q.9.ar.17
peccati morbos per contritionem extinguitur,Quo.1.q.6.a.11
peccato ueniali non debetur pœna per ſe , ſed per accidens, Quo.1.q.7.ar.14
peccata quæ ſunt contra præcepta primę tabulę ſecundum ſuum genus ſunt grauiſſima in genere peccatorum & grauiora peccatis quæ ſunt contra præcepta ſecundę. Quo.5. q.10.ar.20
peccator & debitor alicuius ſatisfactionis dupliciter, Quodl. 3.q.13.ar.28
perfectio & ſtatus perfectionis quomodo differunt, Quodlib. 3.q.6.ar.17
perfectionis maioris eſt conſeruare puritatem inter pericula quam extra,Quo.3.q.6.ar.17
Ad perfectionem uirginitatis tria requiruntur,Quodl.6.q.10 ar.18
perfectus dicitur aliquis dupliciter. Quo.1.q.7.ar.14
perfectos uiros in iniuriis perſonalibus decet omnia ſufferre non autem debent ſufferre Dei iniurias nec uſque ad auditum,Quo.5.q.13.ar.26
perfectus aliquis quomodo dicitur,Quo.3.q.6.ar.17
perfecti uiri dupliciter impugnari poſſunt,Quo.5 q.13.ar. 26
periurium eſt grauius peccatum quam homicidium, Quod.1. q.9.ar.18
Petrus peccauit mortaliter negando Chriſtum, Quodlib.9.q. 7.ar.14
Petrus negando Chriſtum negauit fidem,ibid.
Petrus negando Chriſtum commiſit mendacium periurium blaſphemiam & perſeuerantiam in peccato, Qu.9.q.7.a.14
pœna poteſt totaliter dimitti,Quo.2.q.9.ar.16
Pontifex habet poteſtatem diſpenſandi theſaurum eccleſiæ , Quo.2.q.8.ar.16
potentia ſenſitiua dupliciter reducitur in actum,per ſimilitudinem ſenſibilium,Quo.7.q.1.ar.2
potentia ſenſitiua ſolum in generali plura ſentire dicitur,quo, 7.q.1.ar.2
præceptum quid,Quod.5.q.10.ar.19
præceptum affirmatiuum obligat loco & tempore, Quod.10. q.5.ar.9
præceptum in caſo contrariatur conſilio,ibi.
præceptum non obligat eum qui ſine peccato mortali in ſęculo uiuere non poteſt,ibi.
præceptum legis naturæ duplex, Quo.7.q.7.ar. 17
præceptum importat rationem debiti,debitũ eſt duplex,Quo. 5.q.10.ar.19
præcepta ſunt priora conſiliis naturaliter ordine perfectionis, Quo.5.q.10.ar.19
præcepta legis ſunt ductiua ad perfectam uirtutem. Quodli. 2.q.5.ar.10
prædeſtinatio eſt certa & infallibilis,Quo.11.q.3.ar.3
prædeſtinatio non ponit neceſſitatem,ibid.
prædeſtinatio præſentiam & dilectionem Dei præſupponit , ibidem
prædeſtinatio habet duas cauſas,ibid.
prædeſtinationis cauſa alia neceſſaria,alia contingens,ibid.
prædeſtinationis liberum arbitrium eſt cauſa, ibid.
prædeſtinatio ex tribus certitudinem habet,Quol.12.q.3.a.3
prædeſtinationis effectus contingens,ibid.
prædicator uel doctor qui ſemper propter humanam gloriã docuit, uel prædicauit per pœnitentiam non recuperat aureolam,Quo.5.q.12.ar.24
prædicator qui falſo uel confuſe prædicauit uel docuit , tenet ſuam doctrinam reuocare vel declarare,Quo. 5.q.12.ar.25
prædicatori aliquando licet habere oculum ad temporalia,aliquando non,Quo. 2.q.6.ar.12
prædicatores non poſſunt prędicare & Dei uerbum annunciare propria authoritate,Quo.12.q.12.ar.29
prælatus qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo , uel amico ſine recompenſatione non habet intentionem ſimoniacam. Quo. 5.q.11.ar.23
prælatus Eccleſiæ aliquando poteſt committere curam Eccleſiæ ſuo conſanguineo ſi idoneus eſt,Quo. 4.q.8.ar.15
prælatus non poteſt ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere propter aliquid quod ab eo in confeſſione audiuit , quo.5.q.7.ar.13
prælatus ratione ſui interdum non eſt honorandus, bene quidem ſemper reſpectu muneris,quo.8.q.4.ar.7
prælationem appetere peccatum eſt, quo.2.q.6.ar.9
pręſciti poſſunt demereri,quo.5.q.1.ar.2
primus motus ſemper eſt peccatum ueniale, & ſi ſequitur indicium rationis poterit eſſe peccatum mortale,quodl.4.q.12 ar.21
primum in intentione ultimum eſt in executione, quodl. 8.q. 1.ar.2
primi motus infidelium non ſunt peccata mortalia, quodli. 4 q.11.ar.22
pueri non exercitati in præceptis ſunt recipiendi ad ingreſſum religionis obligandi aliquando uoto uel iuramento uel beneficiis alliciendi,quo.4 q.12.ar.23
pueri Iudæorum ac aliorum infidelium non habentes uſum rationis non ſunt baptizandi inuitis parentibus,quo.2.q.4. ar.7

Q

QVantitas ſenſibilis poteſt eſſe per miraculum etiam abque ſubiecto, quodl.q.4.ar. 10
quomodo intelligantur uerba,non ſunt facienda mala ut eueniant bona,quo.3.q.5.ar. 11

R

RAchelis amplexus quid ſignificat,quo.4.q.12.ar.23
Relationes in diuinis quæ,quo.1.q.2.ar.2
Religio per arborem ſicomorum intelligitur,qu.4.q.12.a.23
Religionis ſtatus eſt ſchola pœnitentiæ,quo.4.q.12.ar. 23
Religioſus ſine licentia ſui ſuperioris non poteſt clauſtrum exire ad ſubueniendum parentibus,ſi eſt extra clauſtrum, põte remanere & miniſtrare parentibus , ſi per alium ſubuenire non poteſt,quo.3.q.6.ar.16
Religioſus non tenetur reuelare peccatum fratris & ſui prælati,niſi in caſu,quo.1.q.8.ar.16
Religioſus non tenetur obedire prælato ſuo cõtra Deum aut regulam,quo.10.q.5.ar.16
religioſus in quibus ſuo teneatur obedire prælato,ibid.
Religioſus ſupponitur prælato ſuo per uotum obedientiæ quantum ad generalem diſpoſitionem uitę ſuæ,ibid.
Religioſus comedendo carnes non peccat niſi in caſu, quo.1. q.9.ar.10
Religioſi & Epiſcopi ſine differentia ſunt in ſtatu perfectionis quo.3.q.6.ar.17
Religioſi ſi commiſſionem,uel diſpẽſationem habent,poſſunt

meritorie eleemoſynam facere,quo.3.q.6.ar.15
Religioſi ſunt maioris perfectionis,quam presbyteri parochiales,Quo.3.q.6.ar.17
Res una numero non poteſt eſſe in rebus materialibus ſimul plura in actu,ſed plura in potentia ſicut idem aer eſt ſimul aqua & ignis,quo.7.q.1.ar.1

S

SAcerdos euchariſtiam peccatori dicenti ſe confeſſum eſſe & abſolutum denegare non debet, niſi quem nouit excommunicatum,quo.5.q.6.ar.12
Sacerdos degradatus conſecrare & baptizare poteſt, quo.12.q.11.ar.7
Sacerdos curam animarum non habens,abſoluere non poteſt, ibid.
Sacerdos nunquam debet confeſſionem reuelare, quod.12.q.11.ar.18
Sacerdos reuelans confeſſionem eſſet ſacrilegus, ibid.
Sacerdos nullo pacto debet communicare, ſciens unum eſſe peccatorem obſtinatum cum una hoſtia non conſecrata, quod.5.q.6.ar.12
Sacerdos non debet denegare ſacramentum peccatori, qui ſe præſentat,ibid.
Sacramenta aliquando agunt ſecundum quod ſunt in uoto, ſed plenius quando actu exhibebantur,quo.4.q.7.ar.10
Sacramenta uirtutem habent ſanctificandi,quo.12.q.10.ar.16
Sacramenta duplicem habent uirtutem.ibid.
Sacramenta uim habent operandi effectum in animam, ibid.
Sacramenta ueteris legis per fidem credentium in Chriſtum uenturum iuſtificabant,ibid.
Sacramenta dupliciter operantur,Quo 4.q.7.ar.10
Salomon & Ioſias a pueritia ad regnum ſunt aſſumpti, quo.5.q.11.ar.21
Sanctus Matthæus ſtatim uocatus eſt ad ſtatum perfectionis non autem ad apoſtolatum,quo.5.q.11.ar.21
Sancti in patria uident diuinam eſſentiam, Quo.10.q 8.ar.
Sancti ex hoc beati ſunt quia uident Deum per eſſentiã, ibi.
Sancti uident diuinam eſſentiam attingendo,& non comprehendendo,ibidem.
A ſanctis omnia quæ dicta ſunt,a diuino dicta ſpiritu,Quodl.12 q.17.ar.28
Sanguis Chriſti totus in paſſione eius effuſus reſurrexit cum eo,qui autem habetur in quibuſdam Eccleſiis fluxit ex quadam imagine,quo.5.q.3.ar.5
Satisfactio uoluntaria eſt ſacramentalis,Quo.3.q.3.a.28
Scientia Dei eſt factiua & cognoſcitiua omnium bonorum,malorum uero cognoſcitiua non cauſatiua,Quo.5.q.2.ar.2
Scientiam uel notitiam quarumcũq; rerum ſiue bonarum,ſiue malarum appetere,eſt bonum in genere,ſed tamen ſecundũ diuerſas circumſtantias additas poteſt eſſe bonum uel malum,Quo.4.q 9.ar.16
Scripturæ dupliciter manifeſtantur,quo.7.q 6.ar.24
Scripturæ ueritas cum difficultate manifeſtatur,ibid.
Senarius numerus ſecundũ naturam eſt creatura, ſecundum eſſe eſt creator,& idem quod eſſentia diuina, quo.8 q.1.ar.1
Symonia non eſt maximum peccatum ſimpliciter, Quodl.5.q.10.ar.20
Species uini in ſacramento altaris poteſt alteri liquorum commiſceri, quo.10.q.1.ar.3
Speciebus ſi additur liquor quandoq; eas corrumpit, ibid.
Status ſecularium periculoſior eſt ſtatu religionis,quo.3.q.5.ar.13
Subſtantia dicitur dupliciter etiam in Chriſto, quo.3.q.2.a.4
Summum in uita humana dupliciter accipitur,quodl.5.q.11.art.21

T

TEſtamentum uetus figura fuit noui, uetus ſimul & nouũ figura ſunt cæleſtium,Quo.7.q.6.ar.15
Tunc ſolum aliquid bonum eſſet prætermittendum propter conſequens malum, quando malum conſequens eſſet multò maius quam bonum,Quo.3.q.12.ar.11

V

VEnditio iuſta quid eſt,quo.2.q.5.ar.10
Venditor tenetur iuſtam uenditionem facere, non autem uenditionem liberalem,quo.2.q.5.ar.10
Verbum cordis importat quoddam procedens a mente ſiue ab intellectu,quo.5.q.5.ar.9
Verbum diuinum relationem importat ad creaturam non ratione relationis,ſed ratione naturæ quam includit, quod.2.q.4.ar.6
Verbum cordis non eſt ſpecies intelligibilis,quo.5.q.5.ar.9
Veritas omnibus fortior,quo.12.q.14.ar.22
Verum aliquid dicitur eſſe dupliciter. quo.3.q.1.ar.5
Veſtibus precioſis uti debent perſonæ communes & publicæ ratione dignitatis,quo.10.q.6.ar.14
Virginitas duobus modis conſideratur. Quo.5.q.2.ar.3
Virginitas non neceſſaria,quo.4.q.12.ar.24
Virgo poteſt concipere, & incorrupta remanere naturaliter, Quo.6.q.10.ar.18.
Virgo diua ſanctificata ſed concepta in peccato, Qu.6.q 5.a.7
Virtus qualitercunque accipiatur ſignificat potentiæ complementum,quo.4 q.1.ar.1
Virtutis actus eſt duplex,Quo.4.q.12.ar.4
Viſio intellectiua habet eſſe per triplex medium, quo.7.q.1.art.1
Vnitas prædicatur de Deo ſecundum remotionem tantum, quo.10.q.1.ar.1
Voluntas Dei eſt principium totius entis, Quo.12.q.3.ar.3
Voluntatis eſt imperare,Quo.9.q.5.ar.12
Vouere eſt actus latriæ ſeu religionis, quo.3.q.5.ar.12
Votum ſolemne continentiæ impedit matrimonium contrahendum,ſed & contractum impedit matrimonium, quodl.10.q.6 ar.12

Indicis Quodlibet. Quæſtionum Diui Thomæ Finis.

DIVI THOMAE AQVINATIS DOC. ANGELICI QVAESTIONES QVODLIBETALES.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrum Beatus Benedictus diuinam eſſentiam viderit.

QVAESITVM eſt de Deo, Angelo,& homine. De Deo quæſitum eſt & quantum ad diuinam naturã, & quantum ad naturam humanam aſſumptam. Quantùm ad diuinam naturam quæſitum eſt, Vtrum Beatus Benedictus in viſione, qua vidit totum mundum, diuinam eſſentiam viderit. Et oſtendebatur quod ſic. Dicit enim Greg. 4. Dialogorum, de hac viſione loquens, Animæ videnti Deum, anguſta fit omnis creatura. Sed videre Deum eſt videre diuinam eſſentiam: ergo beatus Benedictus vidit diuinam eſſentiam.

12. q. 180. ¶ 2 Præterea. Ibidem ſubdit Greg. quod totum mundum vi-
ar. 5. ad 3. dit in diuino lumine. Sed non eſt aliud lumen vel claritas Dei quam ipſe Deus: vt idem Greg dicit,& habetur in Gl. Exo. 33. ſuper illud. Non videbit me homo & viuet, ergo beatus Benedictus vidit Deum per eſſentiam.

Sed contra eſt quod dicitur Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquam, vbi dicit Glo. quod nullus in mortali carne viuens, Dei eſſentiam videre poteſt.

Reſpon. dicendum, corpus corruptibile aggrauat animam vt dicitur Sap. 9. Summa autem eleuatio mentis humanæ eſt vt ad diuinam eſſentiam videndam pertingat, vnde impoſſibile eſt vt mens humana corpori vnita, Dei eſſentiam videat: ut Aug. dicit 12. ſuper Gen. ad literam: niſi huic vitę mortali funditus homo intereat: vel ſic alienetur a ſenſibus, vt neſciat vtrum ſit in corpo
1. p. q. 12. a. re, an extra corpus: ſicut de Paulo legitur 2. ad Cor. 12. Beatus
4. o. ad 3. 2. autem Benedictus quando illam viſionem vidit nec huic vitæ
11. ad 2. funditus mortuus erat: nec a corporeis ſenſibus alienatus, quod
u 2. q. 175. a. patet per hoc quod dum adhuc in eadem viſione perſiſteret, aliū
3. 4. o. & ve ad idem videndum aduocauit, vt idem Greg. refert vnde manife
ri. q. 13. ar. ſtum eſt, quòd Dei eſſentiam non uidit.
3. o. & 4. AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Greg. ex quadam proportione argumentari intendit in verbis illis. Si enim videntes Dei eſſentiam in eius comparatione totam creaturam reputant paruum quid ad videndum, non eſt mirum ſi beatus Benedictus per lumen diuinum aliud amplius videre potuit, quàm homines communiter videant.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ lumen Dei quandoque dicitur ipſe Deus: quandoque vero aliud lumen deriuatum ab ipſo ſecundum illud Pſal. In lumine tuo uidebimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato a Deo.

Pſal. 35.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanam naturam in Chriſto.

¶ Primo, vtrum fuerit in Chriſto vna filiatio qua refertur ad patrem,& ad matrem, an duæ.

¶ Secundo de morte eius, vtrum in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Chriſto fuerit vna filiatio, vel duæ.

2 CIRCA primum ſic procedebatur, Videtur, ꝙ in Chriſto
a. 181. o. & ſint duæ filiationes. Multiplicata enim cauſa relationum,
3. p. q. 35, multiplicantur relationes. Generatio autem eſt cauſa filiatio-
a. 5. & 4. d. nis. Cum ergo alia ſit generatio qua Chriſtus natus eſt æterna-
8. a. 5. o. liter a patre. Et alia qua natus eſt temporaliter a matre, erit
op. 3. c. 18. etiam alia filiatio qua refertur ad patrem,& alia qua refertur ad matrem.

¶ 2 Præterea, ꝙ recipit ex tempore aliquid abſolutū abſque ſui mutatione. multo magis abſque ſui mutatione poteſt recipere temporaliter aliquam proprietatem relatiuam, ſed filiatio
Lucas. Dei ex tempore recipit aliquid abſolutum abſque ſui mutatio-
Ambro. ne, quia ſuper illud Luc. 1. Magnus erit, & filius altiſſimi uocabitur, dicit Ambr. Non ideo erit magnus, quod ante partum uirginis magnus non fuerit, ſed quia potentiam quam Dei filius naturaliter habet. homo erat ex tempore accepturus, ergo multo magis ex tempore potuit accipere filius Dei abſque ſui mutatione nouam filiationem, ut ſic ei conueniant duæ filiationes una æterna,& alia temporalis.

Sed contra. A quo aliquid habet quod ſit tale, ab eius unitate habet, quod ſit unum tale, ſed filiatione aliquis habet quod ſit filius, ergo una filiatione eſt unius filius, ſed Chriſtus eſt unus filius & non duo ergo in Chriſto non ſunt duæ filiationes, ſed una tantum.

Reſpondeo dicēdum, quod relationes differunt in hoc ab om- Relatio. quomō differt ab
nibus aliis rerum generibus, quia ea quæ ſunt aliorum generū aliis generi
ex ipſa ratione ſui generis habent quod ſint res naturæ, ſicut bus. 1. p. q.
quantitates ex ratione quantitatis,& qualitates, ex ratione qua 2. 8. ar. 1. 2
litatis. Sed relationes non habent quod ſint res naturæ ex ra- duplex re
tione reſpectus ad alterum, Inueniuntur enim quidam reſpe- latio. ſ. rea
ctus qui non ſunt reales, ſed rationales tantum, ſicut ſcibile re lis & ratiō
fertur ad ſcientiam, non aliqua reali relationē in ſcibili exiſten is ar. 2. ad
te. ſed potius quia ſcientia refertur ad ipſum ſecundum phi- t. 1. p. q. 13
loſophum in 5. Metaph. (T. c. 20. ſed relatio habet quod ſit res art. 6. c.
naturæ ex ſua cauſa per quam una res naturalem ordinem habet ad alteram, qui quidem ordo naturalis & realis eſt ipſis ipſa relatio, unde dextrum & ſiniſtrum in animali, ſunt relatio-
nes reales, quia conſequitur quaſdam naturales uirtutes. In co- unitas cāæ
lumna autem ſunt reſpectus rationis tantum ſecundum ordinē facit una
animalis ad ipſam, ex eodem autem habet aliquid quod ſit ens relatione,
& quod ſit unum, & ideo contingit quod eſt una relatio realis realem.
tantum propter unitatem cauſæ, ſicut patet de æqualitate, propter unam. n. quantitatem eſt in uno corpore una æqualitas tantum, quamuis ſint reſpūs plures ſecundum quos diuerſis corporibus dicitur eſſe æquale. Si aūt ſecundum oēs illos reſpectus multiplicarētur realiter relationes in uno corpore ſequeretur quod in uno eſſent accidentia infinita uel indeterminata, & ſimiliter magiſter, eſt una relatione magiſter omnium quos idem do-
cet quamuis ſint multi reſpectus, ſic etiam unus homo ſecun Reprobatio.
dum unam realem filiationem, eſt filius patris ſui, & matris ſuæ, quia una natiuitate unam naturam ab utroque accepit. Sequendo ergo hanc rationem, uidetur dicendum quod alia ſit filiatio realis in Chriſto, qua refertur ad patrem, & alia qua re-
fertur ad matrē, quia alia generatione naſcitur ab utroq; & alia 1. p. qō. 6.
eſt natura, quam habet a patre,& alia quā habet a matre. Sed ar. 1. ad 1.
alia ratio infringit pactum, hoc. n. eſt uniuerſaliter tenendum, ꝙ q. 13. arti.
nulla relatio Dei ad creaturam realiter in Deo exiſtit, ſed eſt re 7. o.
ſpectus rationis tantum, quia Deus eſt ſupra omnem ordinem creaturæ,& menſura omnis creaturæ, a qua depēdet omnis crea
tura,& non econuerſo, multo magis quam hoc conueniat ſcibi- ar. 180. o.
li reſpectu ſcientiæ, in quo propter has cauſas non eſt relatio et 3. p. qō-
realis ad ſcientiam Eſt autem conſiderandum, quod ſubiectum 16. ar. 1. 3
filiationis non eſt natura uel naturæ pars aliqua. Non. n. dicimus 45. 6. c.
quod humanitas ſit filia uel caput aut oculus In Chriſto autem non ponimus, niſi unum ſuppoſitum,& unam hypoſtaſim, ſicut
& unam perſonam, quod eſt ſuppoſitum æternum, in quo nulla 1. p. qō. 13.
relatio realis ad creaturam eſſet poteſt, ut iam dictum eſt, unde ar. 7. ad 6.
relinquitur quod filiatio, qua Chriſtus refertur ad matrem, ē reſpectus rationis tantum, nec propter hoc ſequitur, quod non
ſit realiter filius uirginis, ſicut. n. Deus eſt realiter dominus pro- 3. p. qō. 2.
pter realem potentiam qua continet creaturam, ſic realiter eſt fi ar. 2. & 3.
lius uirginis propter realem naturam, quam accepit a matre. Si et q. 4. ar.
autem eſſent in Chriſto plura ſuppoſita, oporteret ponere in 3. c.
Chriſto duas filiationes, ſed hoc reputo erroneum, & in conciliis inuenitur damnatum. unde dico quod in Chriſto eſt una relatio realis tantum, qua refertur ad patrem.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ nō negamus non eſſe i Chriſto realē filiationem, qua refertur ad matrem, quia cā relationis deficiat ſed quia deficit ſubiectum talis relationis, cum non ſit in Chriſto aliquod ſuppoſitum creatum, uel hypoſtaſis.

Ad ſecundum dicendum, quod eo modo quo ille homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo modo accepit filiationem
æternam, inquantum ſ. factum eſt ut una eſſet perſona Dei & hominis, ut Ambr. ibidem ſubdit. Hoc autem non eſt factum Ambro.
per aliquid realiter abſolutum, uel relatiuum temporaliter inhærens filio Dei, ſed per ſolam unionem quæ realiter
exiſtit in natura creata, non autem eſt realiter in ipſa 2. q. 2. art.
perſona aſſumente. Quod uero in contrarium obiicitur ne- 7. ad 3.
ceſſitatem non habet. Dicitur enim aliquando unus qualis,

propter unitatem ſubſtantialem ſubiecti;ſlices ſint multæ quali tates,ut color,& ſapór in pomo.

ARTICVLVS III.

Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.

3 — 3. p. q. 46. art. 4 0. & op⁹ 60. ar. ti. 15. & 6.

CIRCA ſecundum ſic procedebatur; videtur quod Chriſtus in cruce mortuus non fuerit. Si enim fuerit mortuus, aut hoc fuit quia ipſe animam a corpore ſeparauit, aut propter uulnera. Sed non primo modo. Sic enim ſequeretur, quod Iudæi Chriſtum non occidiſſent, ſed quod ipſe ſibipſius fuiſſet homicida, quod eſt incõueniens. Et ſimiliter nec ſecundo modo, quia mors quæ accidit propter uulnera, prouenit hominis ex ſumma debilitate præueniente, quod in Chriſto non fuit, quia clamans expirauit. ergo Chriſtus in cruce nullo modo mortuus fuit.

¶ 2 Præterea. Natura humana non fuit in Chriſto debilior, quam in alijs hominibus. Sed nullus alius homo tam citò moreretur propter uulnera manuum & pedum. Vulnus autem lateris fuit ei inflictum poſt mortem Chriſti, ergo in cruce mortuus non fuit, cum nulla cauſa mortis eius eſſe uideatur.

Sed contra eſt quod dicitur Ioan. 19. quód Chriſtus in cruce pendens, inclinato capite tradidit ſpiritum, mors autem eſt per ſeparationem animæ à corpore, ergo Chriſtus in cruce mortuus fuit.

art. 42. ad ſecundũ 3. d. 21. q. 1. a. 3. opuſ. 3u. ar. 16. ar. 145. & 3 p. q. 14. ar. 1. ad ſecundum q. 15. art. 5. ad tertium a. 6. & a 9. ad ter. & ueri. q. 26. ar. tu. o.

Reſpon. dicẽdum, quod abſque omni dubio confitendum eſt Chriſtum in cruce uere mortuum fuiſſe. Sed ad uidendum cauſam mortis eius conſiderandum eſt quod cum Chriſtus fuerit uerus Deus & homo, eius poteſtati ſuberat quicquid pertinet ad humanam naturam in Chriſto, quod in alijs puris hominib⁹ non contingit. Voluntati enim eorum non ſubiacent, quæ naturalia ſunt. Vnde hæc cauſa aſſignatur quare anima Chriſti ſimul patiebatur & fruebatur quia ſcilicet eo uolente hoc factum eſt, vt non fuerit redundantia à ſuperioribus uiribus in inferiores, nec impedirentur ſuperiores uirtutes a ſuo actu propter paſſionem inferiorum, quod in alijs hominibus contingere non poteſt, propter naturalem coniunctionem potentiarum ad inuicem. Et ſimiliter in propoſito eſt dicendum. Mors. n. uiolentia accidit ex hoc quod nocumento illato natura cedit: & quandiu natura reſiſtere poteſt, tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura eſt fortior, ex quali cauſa tardius moriuntur. Erat autem ſubiectũ uoluntas Chriſti, quod natura reſiſteret nocumẽto illato & quãdoque cederet. Vnde eo uolente natura reſiſtit nociuo illato uſque ad finem plus quam in alijs hominibus poſſit, ita quod in finem poſt multum ſanguinis effuſionem quaſi integer uiribus clamauit uoce magna, & ſtatim eo uolente natura ceſſit, & tradidit ſpiritum: ut ſe dominum naturæ & uitæ & mortis oſtenderet, unde hoc admirans Centurio, dixit. Vere hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Chriſtum occiderunt nocumentum mortiferum inferentes, & tamen ipſe animam ſuam poſuit & tradidit ſpiritum, quia quando uoluit natura nocumento illato totaliter ceſſit. Nec tamen culpandus eſt, quaſi ſui homicida, eſt enim corpus propter animam, & non econuerſo. Vnde iniuria fit animæ, cum propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur contra naturalem appetitum animæ ſed, ferre non propter deprauatam uoluntatem ſe interficientis, ſed ſi anima in ſui poteſtate haberet recedere corpore quando uellet, & iterum aduenire, non maioris eſſe culpæ, ſi corpus deſereret, quã quod habitator deſeruerit domum culpæ, tamen eſt quod inde capellatur inuitus.

3. p. q. 46. ar. 3. ad 2. (beside "Dei erat. Sic ergo & Iudæi …")

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quærebantur duo de angelo.

¶ Primo, utrum angelus dependeat a loco corporali ſecundum ſuam eſſentiam, an ſit in loco ſecundum operationem tantum.

¶ Secundo de motu angeli, utrum poſſit moueri de extremo in extremum ſine medio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angelus ſit in loco ſecundum operationem tantum.

4 — 1. p q. 52. ar. 1. & 2. & 3. c.

AD primũ ſic proceditur. Videtur quod angelus nõ ſit i loco ſecundum operationem tantum, Prius eſt enim eſſe, quam operari, ergo prius eſt eſſe in loco, quam operari in loco, ſed poſterius non eſt cauſa prioris, ergo operari in loco non eſt, cauſa quare angelus ſit in loco.

¶ 2 Præterea, duo Angeli poſſunt operari in vno loco: ſi ergo Angelus eſſet, in loco ſolum per operationem; ſequeretur ꝙ plures Angeli eſſent ſimiliter in vno loco: quod reputatur impoſſibile.

Sed contra, Nobilius non dependet ab ignobiliori, ſed eſſentia Angeli eſt nobilior quàm locus corporeus: ergo non dependet a loco corporeo.

Reſpon. dicendum, ꝙ qualiter Angelus ſit in loco corporeo conſiderari poteſt ea modo quo corpus eſt in loco. Eſt enim corpus in loco per contractum loci. Contactus autem corporis eſt per quantitatem dimenſiuam: quæ in Angelo non inuenitur cum ſit incorporeus: ſed loco eius eſt in eo quantitas virtualis. Sicut ergo corpus eſt in loco per contactum dimenſiue quantitatis: ita Angelus eſt in loco per contactum virtutis. Si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quod operari eſt proprius effectus virtutis, dicatur quód Angelus eſt in loco per operationem: ita tamen quód Angelus operationem non intelligatur ſola motio, ſed quæcunque vnitio qua ſua virtute ſe corpori vnit, præſidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo. — ar. 124. c. ſi. & 4. / ar. 148. c. ſi. 4. d. 10. a. 1. 5. ar. 2. q. 3. ad 2. 1. p. q. 8. a. 2. 1. 2. q. 53. ar. 1. 1. p. q. 8. ar.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe prius ſimpliciter, quod non eſt prius quantum ad hoc: ſicut corpus ſubiectum eſt ſimpliciter prius ſuperficie: ſed non quantum ad hoc quod eſt colorari, & ſimiliter prius ſimpliciter eſt corpus quàm tactus: tamen ipſum eſt in loco per tactum dimenſiuæ quantitatis, & ſimiliter Angelus per cõtactum virtutis. — 2. 1. 2. q. 53. ar. 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi aliquid mouetur perfecte ab vno motore, non conuenit quód ab alio ſimul immediatè moueatur: vnde ratio magis valet ad oppoſitum eius, quàm ad propoſitum. — 4. p. q. 58, ar. 3. 9.

ARTICVLVS V.

Vtrum Angelus poſſit moueri de extremo in extremum ſine medio.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quód Angelus non poſſit moueri de extremo ad extremum, quin pertranſeat medium. Omne enim quod mouetur: prius eſt in mutari, quam in mutatum eſſe: vt probatur in 6. Phyſicorum, (T. c. 8.) Sed ſi Angelus mouetur de extremo in extremum puta de a. in b. cùm eſt in b. eſt in mutatum eſſe: ergo prius erat in mutari. Sed non quando erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erat in c. quod eſt medium inter a. & b. & ſic oportet quód pertranſeat medium. — 5 — 1. p. q. 53. a. 2. o.

¶ 2 Præterea, ſi Angelus mouetur de a. in b. ſine hoc ꝙ pertranſeat medium, oportet quod corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc eſt impoſſibile: quia ſic non eſſet idem Angelus: ergo oportet quód pertranſeat medium.

Sed contra, omne quod pertranſit medium, oportet quod prius pertranſeat æquale ſibi, aut minus quam maius, vt dicit in 6. Phyſi. (T. c. 89.) & ad ſenſum apparet: ſed non poteſt eſſe minus ſpatium quam Angelus, qui eſt indiuiſibilis: ergo oportet ꝙ pertranſeat æquale: ꝙ eſt locus indiuiſibilis & punctalis. Infinita autem puncta ſunt inter quoſlibet duos terminos motus. Si ergo neceſſe eſſet, ꝙ Angelus in ſuo motu pertranſiret medium oportet quod pertranſiret infinita, quod eſt impoſſibile.

Reſpon. dicendum, quod Angelus ſi vult poteſt moueri de vno extremo ad aliud, abſque hoc quód pertranſeat medium, & ſi vult poteſt pertranſire omnia media. Cuius ratio eſt, quia corpus eſt in loco, ſicut contentum ab eo. Et ideo oportet quod in mouendo ſequatur loci conditionem, ut ſcilicet pertranſeat media priuſquam ad extrema loci perueniat ſed cum Angelus ſit in loco per contactum virtutis, non ſubditus loco, ut contentus ab eo: ſed magis continet locum ſua virtute ſupereminens in loco, vnde non habet neceſſe, vt ſequatur in ſuo motu conditiones loci, ſed voluntati ſuæ ſubeſt, quód applicet ſe per contactum virtutis huic loco, & illi: & ſi vult abſque medio, ſicut etiam intellectus poteſt applicari intelligendo vni extremo, puta albo: & poſtea nigro indifferenter vel cogitando vel non cogitando de medijs coloribus, quamuis corpus ſubiectum colori non poſſit moueri de albo in nigrum, niſi per medium. — 1. p. q. 53. a. 1. / ar. 4. o. 1. p. q. 52. a. 1. & q. 53. a. 1. 1. p. q. 113. ar. 6. ad 3. / a. 215. prin.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ verbum Philoſophi & eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus Angeli nõ oportet quód ſit continuus, ſed ipſa ſucceſſio applicationum prædictarum motus eius dicitur: ſicut & ſucceſſio cogitationum vel affectionum dicitur motus ſpiritualis creaturæ, ſecundum Aug. 8. ſuper Geneſ. ad literam. — a. 26. c. & a. 27. c. & 1. p. q. 2. art. 10. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc non accidit per corruptionem Angeli, aut nouam creationem: ſed quia eius virtus ſupereminent loco.

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicendum, ꝙ

Angelus

ar. 4. & 5. c. & art. 4.

Angelus non eſt in loco per commenſurationem: ſed per applicationem ſuæ virtutis ad locum:quæ quidem poteſt eſſe indifferenter & ad locum diuiſibilem & indiuiſibilem. Vnde poteſt continue moueri, ſicut aliquid in loco diuiſibili exiſtens continue intercipiendo ſpacium: ſecundum verò quòd in loco indiuiſibili eſt, non poteſt eius motus eſſe continuus, nec pertranſire omnia media.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de homine.
Et primo quantum ad bonum naturæ,
Secundo,quantum ad bonum gratiæ.
Tertio,quantum ad bonum gloriæ.
CIRCA primum quærebantur tria.

¶ Primò, de vnione animæ ad corpus vtrum ſcilicet anima adueniente corpori corrumpantur omnes formæ quæ prius inerant,& ſubſtantiales & accidentales.

¶ Secundo,de poteſtate liberi arbitrii,vtrum ſcilicet homo abſq; gratia poſſit ſe ad gratiam præparare.

¶ Tertio, de dilectione naturali, vtrum ſcilicet homo in ſtatu innocentiæ dilexerit Deum pluſquàm omnia & ſupra ſeipſum.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum per aduentum animæ excludantur omnes formæ, quæ prius inerant.

6
t.p.q.66.a. 3. 4 & 6. ad 1.q. 118. ar. 2.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd per aduentum animæ nõ excludantur omnes formæ quæ prius inerant: Dicitur enim Gen. 1. formauit Deus hominem de limo terræ,& inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Fruſtra autem formaſſet corpus,ſi inſpirando animam forma, quam formando indiderat,excluderetur. Non ergo adueniente anima tolluntur omnes formæ præcedentes.

¶ 2 Præterea, Neceſſe eſt quod anima ſit in corpore formato & diſpoſito multis diſpoſitionibus. Si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & diſpoſitiones amouet, ſequitur quod in inſtanti anima totum corpus formet,quod videtur eſſe ſolius Dei.

¶ 3 Præt. Anima non eſt niſi in corpore mixto. Sed mixtio elementorum non ſit ſolum ſecundum materiam, ſed etiam ſecundum formas:alioquin eſſet corruptio.ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

¶ 4. Præt. Anima eſt perfectio Perfectionis autem non eſt corrumpere,ſed perficere. Non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexiſtentes.

ar. 216.c.

Sed contra. Omnis forma adueniens exiſtenti in actu,eſt forma accidentalis. Forma enim ſubſtantialis facit eſſe actu ſimpliciter. Sed ſi anima adueniens non deſtrueret præexiſtentes formas,ſed ei ſuperadderetur,ſequeretur q; adueniret exiſtenti in actu:quia quælibet forma cum ſit actus, facit eſſe in actu: ergo anima adueniens excludit formas præexiſtentes.

a.234.& 1. p.q. 76. 4. o.

Reſpon. dicendum quod impoſſibile eſt in vno & eodem eſſe plures formas ſubſtantiales,& hoc ideo quia ab eodem habet res eſſe & vnitatem. Manifeſtum eſt autem quod res habet eſſe per formam. Vnde & per formam res habet vnitatem, & propter hoc vbicunque eſt multitudo formarum, non eſt vnum ſimpliciter:ſicut homo albus non eſt vnum ſimpliciter, nec animal bipes eſſet vnum ſimpliciter, ſi ab alio eſſet animal: & alio bipes, vt Philoſophus dicit. Sed ſciendum eſt,quòd formæ ſubſtantiales ſe habent ad inuicem, ſicut numeri:vt dicitur in 8. Metaph. (T.c. 10.)vel etiam ſicut figuræ ut de partibus animæ.dicit Philoſophus in 2.de anima(T.c.31.)Semper enim maior numerus vel figura,virtute continet in ſe minorem,ſicut quinarius quaternarum, & pentagonum tetragonum. Et ſimiliter perfectior forma virtute continet in ſe imperfectiorem,vt maxime in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutem vt conferat corpori humano,quicquid confert ſenſitiua in brutis:& ſimiliter ſenſitiua facit in animalibus,quicquid nutritiua in plantis,& adhuc amplius fruſtra ergo eſſet in homine alia anima ſenſitiua præter intellectiuam, ex quo anima intellectiua uirtute continet ſenſitiuam & adhuc amplius, ſicut fruſtra adderetur quaternarius poſito quinario. Et eadem ratio eſt de omnibus formis ſubſtantialibus vſque ad materiam primam: ita quòd non eſt in homine diuerſas formas ſubſtantiales inuenire: ſed ſolum ſecundum rationem, ſicut conſideramus eum vt viuenté per animam nutritiuam, & ſic ſentientem per animam ſenſitiuam:& ſic de aliis. Manifeſtum eſt autem, quod ſemper adueniente forma perfecta,tollitur forma imperfecta, ſicut etiam adueniente figura pentagoni, tollitur figura quadrati unde dico

Philoſophus.

quod adueniente anima humana,tollitur forma ſubſtantialis q̃ prius inerat,alioquin generatio eſſet ſine corruptione alterius, quod eſt impoſſibile. Formæ uero accidentales,quę prius inerant diſponẽtes ad animam,corrumpuntur quidem non per ſe, ſed per accidens ad corruptionem ſubiecti,unde manẽt eædem ſpecie, ſed non eædem numero. ſicut etiam contingit circa diſpoſitiones formarum elementarium,quæ primitus materiæ aduenire apparent.

AD PRIMVM ergo dicendum,quod ſecundum Baſilium, ſpiraculum uitæ dicitur ibi gratia ſancti ſpiritus.& ſic obiectio ceſſat. Si autem ut Aug. dicit ſpiraculum uitæ,ſit ipſa anima, non oportebit dicere,quod alia forma formatum ſit corpus hominis de limo terræ, quam ipſo ſpiraculo uitæ diuinitus inſpirato,non enim illa formatio tempore præceſſit inſpirationem, niſi forte uelimus dicere illam formationem referri ad diſpoſitiones accidentales,puta figuram & alia huiuſmodi, quæ quodam rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiuam,ſicut materiales diſpoſitiones quibus tamen præintelligitur ipſa anima intellectiua:non inquantum eſt intellectiua,ſed inquantum continet in ſe uirtutem aliquam de imperfectioribus formis. 3. p. q6.6. & ar. 3. ad 2.3.p. q.9. ar. 3. ad 2. poſ. q6. 3. ar.9. ad 16 t. Spiritu. ar.1.ad 1.

Ad ſecundum dicendum,quod anima cum aduenit corpori, non facit eſſe corpus effectiue,ſed formaliter tantum. Effectiue autem facit corpus eſſe illud quod dat corpori formam ut perficiens, ut diſponens autem illud quod præoperatur ad formam,paulatim autem,& ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam,aut diſpoſitio, tanto minor eſt reſiſtentia ad introductionem formæ & diſpoſitionis completæ. Facilius enim fit ignis ex aere,quam ex aqua, quamuis utraque forma immediate adſit materiæ. Ad ſecundum anima corpori adueniens facit corpus eſſe formaliter tantum.

Auicenna.

Ad tertium dicendum, quod Auicen. poſuit formas elementorum actu remanere in mixto,quod non poteſt eſſe,quia formæ elementorum non poſſunt eſſe in una parte materiæ ſimul.& ſic oporteret quod ſint in diuerſis materiæ partibus, quæ diſtinguuntur ſecundum dimenſiue quantitatis diuiſionem,& ſic oportebit qđ uel plura corpora ſint ſimul:uel qđ nõ ſit mixtio uera totius ad totum,ſed mixtio ad ſenſum ſecundum minima iuxta ſe poſita. Auerrois autem 3.li. de cœlo.(Co. 68.) dicit quod formæ elementorum ſunt mediæ inter formas accidentales & ſubſtantiales, & quod recipiunt magis & minus,& ſic formis elementorum remiſſis,& quodammodo ad medium redactis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc eſt minus poſſibile quam primum. nam forma ſubſtantialis eſt terminus quidam eſſe ſpecifici,unde in indiuiſibili eſt ratio formæ,ſicut ratio numeri figuræ,nec eſt poſſibile ut intendatur uel remittatur. Sed omnis additio,uel ſubtractio facit aliam ſpeciem. Auerrois.

Solutio

Et ideo aliter dicendum ſecundum Philoſophum,in 1.de generatione,quod formæ miſcibilium non manent in mixto actu ſed uirtute,prout.ſ.uirtus formæ ſubſtantialis manet in qualitate elementari,licet remiſſa & quaſi ad medium redacta, qualitas enim elementaris agit in uirtute formæ ſubſtantialis, alioquin actio quæ eſt per calorem ignis non terminaretur ad formam ſubſtantialem. nera. 1.p. q. 76.at.4. ad quartũ po.q. 1.art 7.c.& opus 33.o.& anima. art. 9. ad 10.

Ad quartum dicendum,quod anima cum ſit forma,eſt quidem perfectio quædam particularis,non autem uniuerſalis, & ideo ea adueniente ſic aliquid perficitur ut tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum abſque gratia per ſolam naturalem arbitrii libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare.

7
12. q. 109. ar 6. & 2. d. 5. q6. ar. 1. & d. 28.arti. 4. & ueri.q. 24. ar.15. o.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd homo abſque gratia per ſolam naturalem arbitrii libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare, quia ut dicitur. Prouer. 16. hominis eſt præparare animum. Hoc autem dicitur eſſe alicuius, quod eſt in eius poteſtate conſtitutum:ergo in poteſtate hominis cõſtitutum eſt,quod poſſit ſe ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

¶ 2 Præterea. Anſel. dicit in lib. de caſu Diaboli,quod non ideo aliquis caret gratia quia Deus non vult dare,ſed quia ipſe non vult accipere. Si ergo uellet accipere, poſſet accipere. Poteſt ergo ſi uult ſe ad gratiam præparare abſque exteriori auxilio. Anſelmus.

¶ 3 Sed dicebat quod homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantum ad exterius mouens. Sed contra, Homo poteſt moueri ad conuerſionem non ſolum ex bonis,ſed etiam ex peccatis: ſicut ſi aliquis uideat aliquem enormiter peccantem & ex horrore peccati ad Deum conuertitur, ſed peccatum non eſt a Deo, ergo abſque Dei operatione poteſt ſe homo ad gratiam præparare. Euaſio.

Sed contra. Per hoc ad gratiam præparamur, quod ad Deum conuertimur, ſed ad hoc indigemus auxilio diuinæ gratiæ. Dicitur enim Tren. 4. Conuerte nos domine ad te & conuertemur: ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quod ſe ad gratiam præparet.

Tren.

¶ Præterea. Ad nihilum non poteſt homo ſe præparare, niſi cogitando, ſed ad hoc ipſum indiget homo auxilio gratiæ. Dicitur enim ſecundæ Corinthiorum. 3. Non ſufficientes ſumus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis: ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ, ad hoc quod nos ad gratiam præparemus.

Beatus Paulus.

Error Pelagii. de quo. 12 q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. qu. 2. ar. 5. ad. 7. ueri. q. 16. arti. 1. ad 12. & ueri. q. 2. ar. 1. ad 12. Euaſio erroris. 22. q. 6. art. 3. In conuenientia quod ſequitur

Reſpon. dicendum quod in hac quæſtione cauêdus eſt error Pelagii, qui poſuit per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem, & uitam æternam mereri, nec indigebat auxilio diuino, niſi quantum ad hoc quod ſciret quod facere deberet ſecundum illud Pſal. Doce me facere uoluntatem tuam. Sed quia hoc nimis paruum uidebatur ut ſolam ſcientiam haberemus a Deo, charitatem autem qua præcepta legis implentur, haberemus a nobis. ideo poſtmodum Pelagiani poſuerunt quod initium boni operis eſt homini ex ſeipſo, dum conſentit fidei per liberum arbitrium, ſed conſummatio eſt hominis a Deo, præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quod homo poſſit ſe ad gratiam præparare abſque auxilio diuinæ gratiæ, & eſt contra Apoſtolum, qui dicit ad Phil. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum ipſe perficiet.

Opinio Doc. 12. q. 109. ar. 5. o.

Dicendum eſt ergo quod homo indiget auxilio gratiæ, non ſolum ad merêdum, ſed etiam ad hoc quod ſe ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam merens homo per actum uirtutis cum non ſolum bonum, agit, ſed bene ad quod requiritur habitus, ut dicitur in 2. Ethic. Et ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc quod homo præparetur ſe ad habitum conſequendum, non indiget alio habitu, quia ſic eſſet procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non ſolum quantum ad exteriora mouentia, prout ſ. ex diuina prouidentia procurantur homini occaſiones ſalutis, puta prædicationes, exempla, & interdum ægritudines & flagella, ſed etiam quantum ad interiorem motum, prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, ſecundum illud Prou. 19. Hoc regum in manu Dei ad quodcunque uoluerit uertet illud. & quod hoc neceſſarium ſit, probat Philoſophus in quodam c. de bono fortunæ. Homo agit uoluntate, uoluntatis autem principium eſt electio, & electionis conſilium. Si autem quæratur conſilium incipiat, non pôt dici quod ex conſilio conſilium inceperit, quia ſic eſſet in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterius principium eſſe, quod moueat mentem humanam ad conſiliendum de agendo. Hoc autem oportet eſſe aliquod melius humana mente, non ergo eſt corpus cœleſte, quod eſt infra intellectualem uirtutem. ſed Deus ut Philoſophus ibidem concludit. Sicut ergo omnis motus inferiorum corporum quæ non ſemper mouentur principium eſt motus cœli, ita omnium motuum interiorum mentium, principium eſt a Deo mouente. Sic ergo nullus poteſt ſe ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, niſi per diuinum auxilium.

1. p. q. 62. ar. 2. o. & 3 ar 4. 12 q. 87. art 2. ad primum. 12. q. 109. art. 2. 5. 6. 12 q. 13 ar. 1. o.

12. q 9. ar. 4. & q. 17. ar. 5. ſecundum.

1. p. q. 62. ar. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per hoc quod hominis eſt ſe ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur neceſſitas auxilii diuini, ſicut nec per hoc quod ignis eſt calefacere, excluditur neceſſitas cœleſtis motus.

Ad ſecundum dicendum, quod Deus mouet omnia ſecundum modum eorum, & ideo diuina motio a quibuſdã participatur cum neceſſitate, a natura autem rationali cum libertate. propter hoc quod uirtus rationalis ſe habet ad oppoſita, & ideo ſic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen poteſt huic motioni reſiſtere. & ſic ex Deo eſt ut homo ſe ad gratiam præpararet, ſed quod gratia careat, non habet cauſam a Deo, ſed ab homine, ſecundum illud Oſee. 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.

Ad tertium dicendum, quod licèt peccatum non ſit Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, ut ſit alicui ſalutis occaſio.

11. p. q. 49. ar. 2. o.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm primus homo in ſtatu innocentiæ dilexerit Deum ſuper omnia, & pluſquam ſeipſum.

1. p. q. 60. ar. 3. & 5.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod primus homo in ſtatu innocentiæ non dilexerit Deum ſuper omnia, & pluſquam ſeipſum Sic enim diligere Deum meritorium eſt maxime. Sed primus homo in ſtatu illo non habuit, unde poſſet proficere per meritum, ut dicitur in 24. diſtinctione ſecũdi libri ſententiarum, ergo primus homo in ſtatu illo non dilexit Deum pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia.

¶ 2. Præterea, ſic diligere Deum eſt maxima præparatio mentis humanæ ad gratiam conſequendam. Primus autem homo in ſtatu illo ponitur gratiam non habuiſſe: ſed ſola naturalia: ergo non dilexit Deum pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia.

¶ 3 Præterea, natura in ſe recurua eſt quia ſcilicet omnia quæ amat, retorquet ad ſe. Sed propter quod vnumquodque tale & illud magis: ergo naturali dilectione plus diligebat ſeipſum quã Deum. Non ergo diligebat Deum ſuper omnia.

Sed contra. ſi non diligebat Deum plus quam ſeipſum, aut ergo minus ſe aut æqualiter ſibi: & vtroque modo ſequitur quod ſeipſo homo frueretur: dum ſe non referret in Deum. Frui autem ſeipſo, inducit peruerſitatem peccati: vt Aug. dicit: ergo primus homo in ſtatu innocentiæ, iam erat peruerſus per peccatum quod eſt impoſſibile. Sequitur ergo vt diligeret Deũ ſuper omnia.

1. p. q. 95. ar. 1. o. & q. 100. ar. 1. ad 3. 22. q. 5. art. 1. c.

Reſpon. dicendum, quod ſi homo fuit factus in gratia: ut ex verbis Baſilij & Aug. haberi poteſt, quæſtio iſta locum non habet. Manifeſtum eſt enim quod exiſtens in gratia, per charitatem diligit Deum ſupra ſeipſum. ſed quia poſſibile fuit Deo, vt hominem faceret in puris naturalibus: vtile eſt conſiderare ad quantum ſe dilectio naturalis extendere poſſit. Dixerunt ergo quidam quod homo vel Angelus in puris naturalibus exiſtens, diligit Deum pluſquam ſeipſum naturali dilectione, ſecundum morem concupiſcentiæ: quia ſcilicet bono diuino magis frui deſiderat tanquam maiori & ſuauiori: ſed ſecundum amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit ſeipſum quam Deum. Eſt enim amor concupiſcentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti vel frui: ſicut vinum vel aliquid huiuſmodi Amor autem amicitiæ, eſt quo dicimus amare amicum, cui volumus bonum. Sed iſta poſitio ſtare non poteſt Dilectio enim naturalis, eſt quædam naturalis inclinatio data naturæ à Deo: nihil autem naturale eſt peruerſum. impoſſibile eſt ergo quod aliqua naturalis inclinatio vel dilectio ſit peruerſa: peruerſa, autem dilectio eſt vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus ſe quàm Deum. Non poteſt ergo talis dilectio eſſe naturalis.

22. q. 26. a. 3. o.

Amor duplex. 12. q. 26. a. 4. o.

Reprobatio opi.

Dicendum eſt ergo quòd diligere Deum ſuper omnia pluſquàm ſeipſum, eſt naturale, non ſolum Angelo & homini, ſed etiam cuilibet creaturæ: ſecundum quod poteſt amare aut ſenſibiliter aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maxime cognoſci poſſunt in his quæ naturaliter aguntur abſque rationis deliberatione, Sic enim agit vnumquodque in natura ſicut aptum natum eſt agi. Videmus autem quod vnaquæque pars naturali quadam inclinatione, operatur ad bonum totius, etiam cum periculo aut detrimento proprio: vt patet cum aliquis manum exponit gladio ad defenſionem capitis: ex quo dependet ſalus totius corporis. Vnde naturale eſt, ut quælibet pars ſuo modo plus amet totum quam ſeipſam. Vnde & ſecundum hanc naturalem inclinationem, & ſecundum politicam virtutem, bonus ciuis, mortis periculo ſe exponit pro bono communi. Manifeſtum eſt autem, quod Deus eſt bonum commune totius vniuerſi, & omnium partium eius, vnde quælibet creatura ſuo modo naturaliter plus amat Deum quam ſeipſam. Inſenſibilia quidem naturaliter: bruta vero animalia ſenſitiuè creatura vero rationalis per intellectualem amorem, quæ dilectio dicitur.

1. p. q. 62. 2. 2. ad 1. q. 63. ar. 1. ad 3. 3. d. 3. q. 4. o.

1. p. q. 60 ar. 5. o. 22 q. 26. ar. 3. c. & 4. ad. 3. q. 3. ar. 1. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diligere Deum prout eſt principium totius eſſe ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deum prout eſt obiectum beatitudinis eſt gratuitæ dilectionis, in qua meritum conſiſtit. nec tamen neceſſarium eſt vt in hoc ſuſtinemus ſententiam Magiſtri dicentis, quòd homo in primo ſtatu non habuit gratiam per quam mereri poſſet.

Nota bene.

Ad ſecundum dicendum, quod naturali dilectione qua Deus ſuper omnia naturaliter diligitur, poteſt aliquis magis & minus vti: & quando in ſummo fuerit, tunc eſt ſumma præparatio ad gratiam habendam.

Ad tertium dicendum, quod inclinatio rei naturalis eſt ad duo ſcilicet ad moueri & ad agere: illa autem inclinatio naturæ quæ eſt ad moueri, in ſeipſa recurua eſt, ſicut ignis mouetur ſurſum propter ſui conſeruationem, ſed illa inclinatio naturæ quæ eſt ad agere, non eſt recurua in ſeipſa: non enim ignis agit ad generandum ignem propter ſeipſum, ſed propter bonum generati, quod eſt forma eius, & vlterius propter bonum commune quod eſt conſeruatio ſpeciei vnde patet quod non vniuerſaliter verum eſt quod omnis dilectio naturalis ſit in ſe recurua.

QVAESTIO V.

3. d. 3. q. 4. ad 2. 3. d. 3. q. 4. ad 2.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad bonum gratiæ.

Et primo de his quæ pertinent ad ipſum bonum gratiæ.

¶ Secundo

¶ Secundò, de liis quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei opponitur.

CIRCA bonum gratiæ quærebatur.

¶ Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes.

¶ Secundo, de eo quod pertinet ad clericos.

¶ Tertiò de eo quod pertinet ad religioſos.

CIRCA ea verò quæ ad omnes pertinent, quærebatur de duabus partibus pœnitentiæ.

¶ Primò de contritione, vtrum ſcilicet contritus teneatur velle magis eſſe in inferno, quàm peccare.

¶ Secundo, de confeſſione.

ARTICVLVS IX.

Vtrum contritus debeat magis velle eſſe in inferno, quam peccare.

9 ar. 220. & 4.d.15.q.2. ar. 3. q. 1. tertium.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd contritus non debeat magis velle eſſe in inferno quam peccare. Pœna enim inferni eſt æterna, & irremediabilis. De peccato autem poteſt liberari per pœnitentiam: ergo magis debet velle peccare, quam in Inferno eſſe.

¶ 2 Præterea, Pœna inferni includit culpam, vna enim de pœnis inferni eſt vermis, ideſt conſcientiæ remorſus de culpa. Culpa autem non includit pœnam inferni: ergo magis eſt eligenda culpa quàm pœna.

Sed contra eſt quod Anſel dicit in libro de ſimilitudinibus, quod aliquis debet magis eligere eſſe in inferno ſine culpa, quam in paradiſo cum culpa, quia innocens in inferno non ſentiret pœnam & peccator in paradiſo non gauderet de gloria.

Reſpon. dicendum, quod contritus tenetur in generali velle pati magis quamcunque pœnam quam peccare & hoc ideo, quia contritio non poteſt eſſe ſine charitate, per quam omnia dimittuntur peccata. Ex charitate enim plus homo diligit Deum quam ſeipſum: peccare autem eſt facere contra Deum: puniri autem

22. q. 26. ar. 3. o. & vert. q. 2. 2. 4. ad 2. 22. q. 102. ar. 3. ad 4.

eſt aliquod pati contra ſeipſum. Vnde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnam homo contritus præeligat culpæ. Sed in ſpeciali deſcendere ad hanc pœnam vel ad illam non tenetur: quinimo ſtultè faceret, ſi quis ſeipſum vel alium ſolicitaret ſuper huiuſmodi particularibus pœnis. Manifeſtum eſt enim, quod ſicut delectabilia plus mouent in particulari conſiderata quam in communi, ita terribilia plus terrent ſi in particulari conſiderentur, & aliqui ſunt qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent: ſicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem:

Ethicorū lec. 3.

ſed ſi per conſiderationem deſcendit ad ſingulas illecebras, magis moueretur. Et ſimiliter aliquis non refugeret pati mortem pro Chriſto: ſed ſi deſcenderet ad conſiderandum ſingulas pœnas, magis retraheretur. Et ideo deſcendere in talibus ad ſingula, eſt inducere hominem in tentationem: & præbere occaſionem peccandi.

4. d. 17. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod culpa etiam mortalis de ſe perpetua eſt, ſed ex ſola Dei miſericordia remedium habet.

Præterea, Plus præponderat bonum diuinum contra quod agit culpa bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quàm perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

Ad ſecundum dicendum, quod remorſus conſcientiæ non eſt culpa, ſed conſequens ad culpam, & poſſet eſſe ſine culpa, vt in eo qui habet conſcientiam errantem de præterito commiſſo, ſicut

1. p. q 79. 2. 3. & veri. q. 17. 1. c. ſi.

ſi aliquis credat aliquid à ſe prius commiſſum eſſe illicitū, quod tamen licitum erat: & ipſe dum faceret licitum reputabat.

QVAESTIO VI.

DEINDE circa confeſſionem quærebantur tria. Primò, vtrum ſufficiat quod aliquis ſcripto confiteatur, an oportet quod confiteatur in verbo. Secundo, an aliquis teneatur ſtatim confiteri habita oportunitate, vel poſſit expectare vſque ad quadrageſimam. Tertio. vtrū presbyter parochialis debeat credere ſuo Parochiano dicenti ſe alteri confeſſum, & dare ei euchariſtiam vel non.

ARTICVLVS X.

Vtrum ſufficiat confiteri ſcripto.

10 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 30.

AD PRIMTM ſic procedebatur. Videtur, quod ſufficiat ſi aliquis confitetur ſcripto. Confeſſio enim requiritur ad manifeſtationem peccati, ſed peccatum manifeſtari poteſt ſcripto ſicut & verbo: ergo ſufficit ſi confiteatur ſcripto.

Sed contra eſt quod dicitur. 10. Ore confeſſio fit ad ſalutem.

Reſpon. dicendum, quod confeſſio eſt quoddam ſacramentale ſicut. n. in baptiſmo aliquid requiritur ex parte miniſtri, ſcilicet ut abluat, & proferat, & aliquid ex parte ſuſcipientis ſacramentum, ut ſcilicet intendat & abluatur, ita in ſacramento pœnitentiæ, ex parte ſacerdotis requiritur quod abſoluat ſub aliqua forma uerborum, Ex parte uero pœnitentis requiritur, quod ſe clauibus eccleſiæ ſubiciat peccata ſua per confeſſionem manifeſtans, de neceſſitate ergo ſacramenti eſt quod, ſua peccata manifeſtet: & contra hoc nullus diſpenſare poſſet, ſicut nec contra baptiſmum. Sed quòd fiat manifeſtatio uerbo, non eſt de neceſſitate ſacramenti, alioquin nulla neceſſitate poſſet taliter aliquis affectum huius ſacramenti percipere, niſi ore confitendo, quod patet eſſe falſum. Nam mutis uel quibuſcunque qui uerbo confiteri non poſſunt, ſufficit ſcripto uel nutibus confiteri. Nulla autem neceſſitate poteſt aliquis baptizari, niſi aqua, propter hoc quod aqua eſt de neceſſitate ſacramenti. Sed ex inſtitutione eccleſiæ tenetur homo qui poteſt, ut uerbo confiteatur, (4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. u. et contra. 4. ca. 71. c. ſi. 3. q. d. 66. ar. 2. 3. 7. 10.) non ſolum propter hoc ut ore confiens confitendo magis erubeſcat, vt qui ore peccatore purgetur, ſed etiam ſemper in omnibus ſacramentis accipitur id cuius eſt communior uſus, ſicut in ſacramentali ablutione baptiſmi, accipitur aqua, qua homines communius utuntur ad abloendum: & in Euchariſtia panis qui eſt communior cibus. vnde & in manifeſtatione peccatorum, conuenit uti uerbis quibus homines cōmunius & expreſſius ſuos conceptus ſignificare conſueuerunt. Et attendendum eſt quod in hoc ſacramento non imprimitur character, ſed ſolùm confertur gratia ad remiſſionem peccati: quam remiſſionem nullus conſequitur peccando. Peccat autem qui ordinationem eccleſiæ prætermittit: unde in baptiſmo qui ſeruat ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti prætermittens ſtatuta eccleſiæ, conſequitur characterem ſacramenti, ſed non ſacramenti effectum: hic autem nihil conſequitur. (3. q. p. 6. o. ar. 5. ad. 3 7. ad 2. q. 66. ar. 3. u. et 4. di. 3. q. 3. ar. 1. ar. 2. 40. arti. 79. & 4. 17. q. 3. art. 1. q. 1. u.)

Rationes ſunt quæ ad utrãque partem inducuntur, non multum cogunt: nam neque manifeſtatio ita expreſſe poteſt fieri ſcripto, ſicut uerbo: neque quod dicitur, ore confeſſio fit ad ſalutem intelligitur de confeſſione peccatorum, ſe de confeſſione fidei.

ARTICVLVS XI.

Vtrum aliquis poſſit differre confeſſionem uſque ad quadrageſimam.

CIRCA ſecundū ſic proceditur. Videtur quòd aliquis poſſit differre confeſſionem uſque ad quadrageſimam. quicūque enim ſeruat præceptum eccleſiæ non delinquit, ſed Eccleſia ſtatuit, quod ſemel in anno homines propria peccata confiteantur, ergo ſi aliquis expectat uſque ad terminum ab eccleſia conſtitutum, non peccat.

¶ 2 Præterea baptiſmus eſt ſacramentū neceſſitatis, ſicut & pænitentia, ſed cathecumenus non peccat non differat baptiſmum uſque ad ſabbatum ſanctum, ergo pari ratione, nec contritus peccat, ſi differat confeſſionem uſque ad quadrageſimam.

¶ 3 Præterea maioris neceſſitatis eſt contritio quàm confeſſio Sed confeſſio ſine contritione, non ualet ad ſalutem Contritio autem confeſſione poteſt in aliquo caſu ualere, ſed ille qui ē in peccato, non tenetur ſtatim cōteri contritione quæ delet peccatum, alioquin peccator per ſingula momenta peccaret, ergo nec contritus tenetur ſtatim confiteri, ità quod peccet ſi ſecus agat.

SED CONTRA, Magis eſt ſubueniendum morbo ſpirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis ſubiectus morbo corporali, periculo ſe committeret, niſi remedium medicinæ quæreret quam cito poſſet & ex negligentia peccaret. Multo ergo magis peccat qui differt remedium confeſſionis adhibere contra ſpiritualem morbum peccati.

RESPONDEO dicendum, quod laudabile eſt quod peccator quam citius commode poteſt peccatum ſuum confiteatur quia per ſacramentum pœnitentiæ, confertur gratia quæ hominem reddit magis firmum ad reſiſtendum peccato. Quidam autem dixerunt quod tenetur confiteri quam cito oportunitas cōfitendi ſe obtulerit, ita quod ſi differrat, peccat. Sed hoc eſt contra rónem præcepti affirmatiui, quod licet obliget ſemper, non tamen obligat ad ſemper, ſed pro loco, & tempore. Tempus ſit implendi præceptum de confeſſione uidetur, quando imminet aliquis caſus in quo neceſſe eſt homini quod ſit confeſſus, puta ſi imminent ei mortis articulus, uel neceſſitas accipiendi euchariſtiam, aut ſacrum ordinem, uel aliquid huiuſmodi, ad quod oportet hominem per confeſſionem purgatum præparari, unde ſi aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat dummodo debita oportunitas adſit, & quia ex præcepto eccleſiæ oēs fideles tenentur ſaltē ſemel in anno in feſto Paſchæ præg (art. 52. ad 1. 12. q. 71. 5. ad 5. 2. q. 88. ar. 1. ad 2. qu. 100. arti. 10. c. & ad 2. 52. q. 3. at. 3.)

ſacramenti communionem accipere, ideò eccleſia ordinauit, vt ſemel in anno quando imminet tempus accipiendi euchariſtiã, omnes fideles confiteantur, Dico ergo quod differre confeſſionem uſque ad hoc tempus, per ſe loquendo licitum eſt, ſed per accidens poteſt fieri illicitum, puta ſi immineat aliquis articulus, in quo confeſſio requiratur. Vel ſi aliquis propter contemptum confeſſionem differat, & ſimiliter per accidens poſſet eſſe talis dilatio meritoria, ſi ad hoc differet, ut prudentiori confiteretur, uel deuotius propter ſacrum tempus.

Primas ergo rationes concedimus.

Ad rõnes. Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicendum quod morbus corporalis niſi per medicinæ remedium interimgatur, ſemper inualeſcit in peius, niſi forte etiam virtute naturæ fuerit extinctus, morbus autem peccati extinguitur per contritionem, unde non eſt ſimile.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſacerdos parochialis debeat credere ſuo ſubdito dicenti ſe eſſe confeſſum, ut propter hoc ei eucharistiam det.

12 AD TERTIVM ſic proceditur. Videt quod ſacerdos parochialis non debeat credere ſuo ſubdito dicenti ſe alteri eſſe confeſſum, ut propter hoc ei euchariſtiam det: Frequenter enim ſola cõfeſſione aliqui conteruntur, q prius contriti nõ fuerunt. Sed ſacerdos debet ſubditum ſuum quantum poteſt ad bonum inducere. ergo uidetur quod omnino ab eo expetere debeat, quod ſibi confiteatur.

4. d. 17. q. 3. art. 3. q. 5. ad 2. & 4.

¶ 2 Præterea, Prouerbio. uigeſſimo ſeptimo dicitur paſtori eccleſiæ. Diligenter agnoſce uultũ pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius poteſt, quam per confeſſionem, ergo debet ab eo exigere quod ſibi confiteatur.

SED CONTRA, ſi ſibi confiteretur, poſſet dicere quæ uul uel & crederetur ei: ergo etiam de hoc ſibi debet credi, quod ſit confeſſus.

Reſpon. dicendum quo In foro iudiciali, creditur homini cõtra ſe, ſed non pro ſe. In foro autem pœnitentiæ, creditur homini pro ſe & contra ſe. Eſt ergo diſtinguendum, quod dupliciter ſit impedimentum quo aliquis a perceptione euchariſtiæ impeditur, ſi. n. ſit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excomunicatio, nõ tenetur ſacerdos ſuo ſubdito credere quẽ excommunicatum nouit, niſi ei de abſolutione conſtat, Si autem ſit impedimentum quod ad forum pœnitentiæ pertineat. ſ. peccatum, tenetur ei credere, & iniuſte agit, ſi denegat Euchariſtiam ei qui perhibet ſe confeſſum & abſolutum ab eo qui abſoluere [illegible] uel auctoritate apoſtolica uel auctoritate Epiſcopi.

Opus 12. q. 6. c. m.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud bonum quod in confeſſione homines conſequuntur, iam conſecutus eſt ille qui confeſſum ſe dicit, ſi uerum dicit. Si autem falſum dicit, pari ratione poſſet falſum dicere confitendo, nec poteſt aliquis alicuius hominis auctoritate compelli ad confitendum peccatum, quod alteri confeſſus eſt, qui abſoluere potuit, qoia ſicut iam dictum eſt, & confeſſio peccatorum quoddam ſacramentale eſt diuino imperio ſubiectus, non humano.

4. d. 17. q. 3. art. 3. q. 5. ad 4. arto.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpiritualis paſtor uultum pecoris ſui debet diligenter agnoſcere, conſiderando exterius uitam eius, ſed per modum confeſſionis non poteſt diligentius ſeruari, ſed oportet quod credat ea quæ ſibi a ſuo ſubdito dicuntur.

QVAESTIO VII.

DEinde quærebantur duo de his, quæ pertinent ad clericos ¶ Primo, de officio eccleſiæ, utrũm ille qui eſt præbendatus in duabus eccleſiis in die, quo diuerſum officium fit in utraque eccleſia, debeat utronque officium dicere.

¶ Secundo, de ſtudio theologiæ, utrum aliquis teneatur dimittere ſtudium theologiæ, etiam ſi ſit aptus ad alios docendum ad hoc quod intendat ſaluti animarum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum habens duas eccleſias, teneatur utriuſque officium dicere.

13 arti. 67. & 129. c.

AD PRIMVM ſic procedebatur quod aliquis in tali caſu debeat utrunque officium dicere. Omnis enim debet reſpondere emolumento. Ille ergo qui habet emolumentum præbendæ in duabus eccleſijs, debet onus ſufferre vtriuſque, vt ſcilicet vtriuſque eccleſiæ officium dicat.

¶ 2 Præterea, iuſtum eſſe videtur, vt ſi habet maius emolumentum ab vna eccleſia in qua forte cantatur prolixius officiũ, quod etiam maius onus ſubeat prolixius officium dicendo. Non ergo ad eum pertinet electio, ſed vel debet vtrunque dicere, vel debet dicere officium eccleſiæ in qua habet pinguius beneficium.

Sed in contrarium inducebatur conſuetudo.

Reſpon. dicendum, q ſuppoſito q aliquis licitè ſit præbendatus in duabus eccleſiis ſcilicet ex diſpenſatione, conſiderandum eſt quod ille qui in aliqua eccleſia præbendam accepit, duobus obligatur ſcilicet Deo, vt ei debitas laudes exoluat pro eius beneficus, & eccleſiæ de qua accipit ſumptus. Ea vero quæ ad eccleſiam pertinent, ſubiacent diſpenſationi prælatorum eccleſiæ, & ideo hoc debitum quod habet, eccleſiæ debet exoluere ſecundum quod ſtatutum eſt, vel per ſeipſum, ſi ſit præbenda quæ requirat reſidentiam, vel per vicarium, ſi hoc ſufficiat ſecundum eccleſiæ ſtatutum, ac conſuetudinem. Sed debitum quod debet Deo, per ſeipſum debet exoluere, nõ refert autem quantum ad Deum, quibus Pſalmis, & hymnis Deum laudet, vt puta utrum dicat in veſperis Dixit Dominus, vel Laudate pueri Dominum, niſi quantum ad hoc q homo debet ſequi maiorum traditiones & quia laudes Deo debet quaſi vnus homo, ſufficit quod ſemel officium dicat ſecundum conſuetudinem alicuius eccleſiarum, quarum eſt clericus. Sed de electione officij rationabiliter videtur quòd debeat dicere officium illius eccleſiæ in qua maiorem gradũ habet, puta ſi in vna ſit decanus, & in alia ſimplex canonicus, debet dicere officium eccleſiæ in qua eſt decanus. Quod ſi in vtraque eccleſia fuerit ſimplex canonicus, debet dicere officiũ dignioris eccleſiæ, quamuis forte in minori eccleſia habeat opulentiorem præbendam, quia temporalia nullius momenti ſunt ſpiritualibus comparata Si vero ambæ eccleſiæ ſunt æqualis dignitatis, poteſt eligere quodcunque officium magis voluerit, ſi fuerit ab vtraque eccleſia abſens. Si autem fuerit in aliqua earũ præſens, debet ſe conformare illis cum quibus conuerſatur.

ar. 82. c.

12. q. 2. art. 6. c. ſi. q. 87 ar. 7. ad 2. 22. q. 36. ar. 2. c. ſi.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum peccet, qui poteſt ſaluti animarum curam impendere, ſi circa ſtudium tempus occupat.

14 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd aliquis qui poteſt ſaluti animarum curam impendere peccet, ſi circa ſtudium tempus occupat. Dicitur enim ad Galat. vlt. Dum tempus habemus operemur bonum, nulla etiam eſt grauior iactura quàm temporis. Non debet ergo aliquis totum tempus in ſtudio expendere, differens ſaluti animarum curam impendere.

22. q. 182. o. ſcipue ar. 2. & 4. d. 13. q. 1. ar. 2. q. ad 12.

¶ 2 Præterea, perfecti tenentur ad id, quod melius eſt. Sed religioſi ſunt perfecti: ergo maxime religioſi debent dimittere ſtudium, vt ſaluti animarum inſiſtant.

¶ 3 Præterea, Peius eſt errare in via morum, quam in via pedum. Sed prælatus tenetur reuocare ſuum ſubditum, ſi videat eum errare in uia pedum, ergo multò magis tenetur eum reuocare ab errore qui eſt in via morum. Eſt autem error ſi homo prætermittat quod melius eſt. ergo prælatus debet ſubditum cogere vt ſaluti animarum intendat, ſtudio prætermiſſo.

In contrarium inducebatur conſuetudo pro ratione.

Reſpon. dicendum, quod aliqua duo poſſunt comparari ad inuicem: & ſimpliciter & ſecundum aliquem caſum, nihil enim prohibet id quod eſt melius ſimpliciter in aliquo caſo eſſe minus eligendum, ſicut philoſophari eſt ſimpliciter melius quàm ditari: ſed in tempore neceſſitatis, ditari eſt magis eligendum, & aliqua precioſa margarita eſt carior vno pane, & tamen in aliquo caſu famis panis præeligeretur: ſecundum illud Tren. 4. Dederunt precioſa quæque pro cibo ad refocillandas animas. Eſt autem conſiderandum, quòd in quolibet artificio ſimpliciter melior eſt qui diſponit de artificio, & dicitur architector, quam aliquis manualis qui opera exequitur ſecundum quod ei ab alio diſponitur. Vnde & ædificiis conſtruendis maiori mercede conducitur qui diſponit de ædificio, licet nihil manibus operetur, quam manuales artifices, qui dolant ligna, & incidunt lapides. In ædificio autem ſpirituali ſunt quaſi manuales operarij, qui particulariter inſiſtunt curæ animarum, puta ſacramenta miniſtrando, vel aliquod huiuſmodi particulariter agendo, ſed quaſi principales artifices ſunt Epiſcopi qui imperant & diſponunt qualiter prædicti ſuum officium exequi debeant, propter quod & Epiſcopi i. ſuperintendentes dicuntur & ſimpliciter theologiæ doctores ſunt quaſi principales artifices, q inquirũt & docẽt qualiter alii debeant ſalutem animarum procurare. Simpliciter ergo

Comparatio utriuſque vitæ.

melius

melius eſt docere ſacram doctrinam & magis meritorium ſi bona intentione agatur, quam impendere particularem curam ſaluti huius & illius, vnde Apoſtolus de ſe dicit primę ad Corint. primo. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed Euangelizare, quamuis baptizare ſit opus maximè conferens, ſaluti animarum, & ſecundæ ad Thim. 2. idem Apoſtolus commendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipſa etiam ratio demonſtrat, quòd melius eſt erudire de pertinentibus ad ſalutem eos qui & in ſe & in aliis perficere poſſunt, quam ſimplices qui in ſe tantum perficere poſſunt. In aliquo tamen caſu neceſſitate imminente deberent & Epiſcopi & doctores intermiſſo proprio officio particulariter intendere ſaluti animarum.

ar. 55. c. & 22. q. 184. ar. 4. c. arti.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ nullam iacturam temporis patitur, qui quod eſt melius operatur docendo ſacram doctrinam, vel qui ad hoc per ſtudium ſe diſponit.

93. ad 2. 22. q. 184. art. 1. o. & a. 3.

Ad ſecundum dicendum, q̄ perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia habet ſtatum perfectionis. Perfectio autem hominis in charitate conſiſtit, quæ hominem Deo coniungit. Vnde quantum ad dilectionem Dei dicitur Geneſ. decimoſeptimo. Ambula coram me & eſto perfectus, quantum vero ad dilectionem proximi, poſtquã dominus dixerat. Diligite inimicos veſtros, concludit Matthæi quinto, Eſtote ergo perfecti. Statum autem perfectionis habere dicuntur, qui ſolemniter obligantur ad aliquid perfectioni annexum Eſt autem aliquid annexum perfectioni charitatis dupliciter. Vno modo, ſicut præambulum & præparatorium ad perfectionem, vt paupertas, caſtitas, & huiuſmodi, quibus homo retrahitur à curis ſecularium rerum, vt liberius vacet his quę Dei ſunt. Vnde huiuſmodi magis ſunt quædam perfectionis inſtrumenta, propter quod Hyeronymus exponens illud verbum Petri dicentis, Ecce nos reliquimus omnia & ſequuti ſumus te, dicit quòd non ſuffecit Petro dicere. Ecce nos reliquimus omnia: ſed addidit quod perfectum eſt, & ſecuti ſumus te. Quicunque ergo vel voluntariam paupertatem, vel caſtitatem ſeruant, habent quidem præparatorium perfectionis, ſed non dicuntur habere pactum perfectionis, niſi qui ſe ex ſolemni profeſſione ad huiuſmodi obligant. Aliquid enim ſolemne & perpetuum dicitur habere ſtatum, ſicut patet in ſtatu libertatis, vel matrimonii & ſimilium. Alio vero modo aliquid eſt annexum perfectioni charitatis, & effectus: vt ſcilicet aliquis curam animarum ſuſcipiat. Eſt enim perfectæ charitatis, vt aliquis propter Dei amorem prætermittat dulcedinem contemplatiuæ vitæ, quam magis amaret, & accipiat actiuæ vitæ occupationes, ad procurandum proximorum ſalutem. Quicunque ergo hoc modo ſaluti proximorum intendit, habet quidem aliquem perfectionis effectum, ſed non habet perfectionis ſtatum, niſi Epiſcopus qui cum quadam ſolemni conſecratione ſuſcipit animarum curam. Archidiaconi verò & Parochiales Presbyteri, magis habent commiſſa quædam officia, quam quod per hoc in aliquo perfectionis ſtatu ponãtur. Soli ergo religioſi & Epiſcopi dicunt perfecti, quaſi ſtatum perfectionis habentes, vnde religioſi fiunt Epiſcopi, ſed non Archidiaconi, vel proplebani. Cum ergo dicitur quod perfecti tenentur ad id quod melius eſt, verum eſt ſi intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter perfectionem charitatis. Huiuſmodi enim obligantur ex lege interiori, quæ inclinando obligat, vnde ad hoc obligantur ſecundum menſuram ſuæ perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter ſtatum: ſicut Epiſcopi & religioſi: non eſt verum. Non enim tenentur Epiſcopi niſi ad ea quę ſe extẽdit cura ſuſcepti regiminis Et religioſi non tenentur, niſi ad ea ad quæ obligantur ex voto ſuæ profeſſionis, alioquin eſſet obligatio ad infinitum, cum tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant: dato tamen quòd perfecti ſemper tenentur ad id quod melius eſt non eſſet ad propoſitum, ſicut ex ſupradictis apparet.

22. q. 19. ar. 22. ad 1. q. 18. ar. 6. ad 2. ver. q. 2. ar. 2. ad 5. ar. 93. ad 2.

22. q. 184. ar. 4. o. 22. q. 184. ar. 5. o.

ar. 1?7. ad 20. & 12. q. 186. ar. 2. ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd licèt prælatus teneatur ſubditũ ſuum reuocare ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad omne melius. Hęc etiam ratio in propoſito locum non habet, ſicut nec aliæ, &c.

QVAESTIO VIII.

DEinde quærebantur duo de his quæ pertinent ad religioſos: Primo, vtrum religioſus teneatur obedire ſuo prælato, vt reuelet ſibi aliquod ſecretum; quòd fidei ſuæ eſt commiſſum. Secundo, vtrum teneatur ſibi obedire, vt reuelet occultam culpam fratris, quam nouit.

ARTICVLVS. XV.

Vtrum religioſus teneatur ſecretum fidei ſuæ commiſſum reuelare prælato præcipienti.

15

23. q. 68. 2. 2. ad 3. q. 70. 1. ad 1.

CIrca primum ſic proceditur. Videtur quòd religioſus teneatur aliquod ſecretum, fidei ſuæ commiſſum, reuelare prælato præcipienti. Ad obediendum enim prælato obligauit ſe religioſus profeſſione ſolemni, ad tenendum autem ſecretum obligauit ſe ſimplici promiſſione, ergo magis debet obedire prælato, quam ſeruare ſecretum.

Sed contra eſt quod Bernar. dicit. Id quod eſt inſtitutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed profeſſio obedientiæ, quam religioſus facit prælato, inſtituta eſt propter charitatem: ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur ſeruare fidem proximo.

art. 104. c. & 22. qõ. 104. ar. 5. ad 3. qõ. 186. art. 5. ad 4.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Bernad. dicit in lib. de diſpenſatione & præcepto. Sufficiens obedientia eſt: vt religioſus obediat ſuo prælato de his quæ ad regulam pertinent, uel directe: ſicut ea, quæ ſunt ſcripta in regula: vel indirecte, ſicut ea, quæ ad hæc reduci poſſunt, ſicut miniſteria exhibenda fratribus, & pœnæ pro culpis inſlictæ, & huiuſmodi. Perfecta autem obedientia eſt, ut ſimpliciter in omnibus obediat, quæ non ſunt contra regulam, uel contra Deum. Sed quod aliquis obediat prælato in his quæ ſunt cõtra Deũ, uel cõtra regulã, eſt obedientia incauta & illicita. Eſt ergo conſiderandum in propoſito, utrùm ſit licitum religioſo ſecretum fidei ſuæ commiſſum reuelare. Circa quod diſtinguendum eſt de ſecreto, Eſt enim aliquod ſecretum, quod illicitum eſt celare ſicut quod in periculum uergit aliorum, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis continetur, q̄ huiuſmodi ſerui ſecreta debeant dominis reuelare. Ad præceptum ergo prælati tenetur religioſus tale ſecretum pandere, etiam ſi promiſit ſe non reuelare, dicente Iſido. In malis promiſſis reſcinde fidem niſi forte in confeſſione audierit, quia tunc nullo modo eſſet reuelandum. Eſt autem aliud ſecretum, quod de celari poteſt ſine peccato, & tale ſecretum religioſus nullo modo prælato præcipiente pandere dẽr, ſi ſit fidei ſuę commiſſum, peccaret. n. frangendo fidem commiſſo.

ar. 104. 4. di. 21. q. 3. art. 1. q. 2. ad ſecundum.

4. di. 21. q. 3. ar. 1. q. 1. n. & quæſ. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſolemnior eſt obligatio ad ſeruandum ea quæ ſunt fidei & charitatis, quæ eſt ex lege naturali & ex promiſſione in baptiſmo facta, quam quæ eſt ex profeſſione religionis.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm ſubditus debeat prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris.

16

art. 81. O. & 22. q. 33 ar. 7 ad 5. q. 70. ar. 1. c. & ad 2.

CIRCA ſecundum, ſic proceditur. Videtur quod ſubditus debeat prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris. quia ut Hieronymus dicit, Non debet occultari culpa unius in præiudicium multorum. Sed præſumendum eſt q̄ prælatus culpam unius cognoſcere uelit, pro[illegible]ultitudinis bonum, ergo prælato præcipienti debet culpa [illegible] reuelari.

SED CONTRA eſt quod Gregorius dicit. [illegible] & ſi aliq̃ propter obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tamen modo propter obedientiam debemus aliquod malum perpetrare. Sed malum eſſe uidetur culpam occultam detegendo, alium infamare ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

22. q. 33. a 7. ad 1. & vert. q. 5. a. 2. ad 13.

RESPON. dicendum, quod religioſus prælatus in capitulo præeſt, ſicut Iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali. Vnde ad ea poteſt ex præcepto ſubditos obligare, ut ei pandatur propter quæ poteſt Iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Eſt ergo ſciendum quod in criminibus triplex eſt modus procedendi, unus per denunciationem. alius per inquiſitionem, alius per accuſationem. In uia ergo denunciationis, intenditur correctio delinquentis, & ideo ſecundum præceptum domini Matthæi decimooctauo, Debet præcedere fraterna correctio, ut ſcilicet corripias, eum inter te & ipſum ſolum, quod ſi non audierit, coram duobus uel tribus teſtibus, & ultimo dicatur eccleſiæ. Charitatis enim eſt, ut aliquis parcat fratri quãtum poteſt, unde prius debet niti, ut corrigat conſcientiam fratris ſeruata fama ſolitarie admonendo, & poſtmodum coram duobus uel tribus tandem negligenda eſt fama, ut emendetur conſcientia, & dicendum eſt eccleſiæ, in quo etiam proceſſu conſulitur conſcientiæ. Nam peccator ſi a principio uideret ſe publicatum, amitteret uerecundiam, & obſtinatior fieret ad peccandum. In inquiſitione uero debet præcedere infamia. In accuſatione verò debet præcedere inſcriptio, per quam ipſe obligat ſe ad talionem. In inquiſitione autem & accuſatione, intenditur pœna peccantis propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accuſator in capitulo qui ſe obliget ad talionem, poteſt prælatus præcepto ueritatis confeſſionem exigere, ſicut & iudex eccleſiaſticus iuramentum. Et ſimiliter ſi præcedat infamia, poteſt prælatus præcepto ueritatem exquirere, & ſubditi tenentur obedire. ſi autem procedatur per uiam ſimplicis denunciationis, non tenetur religioſus prælato præcipienti culpam fratris reuelare, niſi præcedente monitione eum uideat in correctum, imò magis peccaret, ſi ad præceptum de ꝓlati reuelaret,

ar. 224.

art. 224. & 22. qõ. 33. art. 7. O.

uelarét, ı ıia plus tenetur obedire euangelio, quam prælato, & multo m.·gis prælatus peccaret, ſi ſubditū induceret ad peruertendum ordinem euangelii.

2. d. 37. q. 1. ar. 1. O. & malo. q. 2. art. 1. ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de peccato præterito, de quo iam aliquis correctus eſt ad ſecretam admonitionē vel de quo poteſt ſperari corrigendus niſi contrarium inueniatur, non poteſt imminere periculum multitudinis. Sed de peccato futuro, quod eſt periculoſum multitudini uel ſpiritualiter vł corporaliter procedit obiectum: tunc enim non oportet admonitionem ſecretam expectare: ſed ſtatim periculo occurrere, unde & dominus nō dicit. Si peccare intendat in futuro, ſed ſi peccauerit in præterito.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæruntur quatuor ad culpam pertinentia.
¶ Primo, utrum peccatum ſit natura aliqua.
¶ Secundò, vtrùm periurium ſit grauius peccatum, quam homicidium.
¶ Tertio, vtrùm peccet qui propter ignorantiam conſtitutionē Papæ non ſeruat.
¶ Quarto, vtrū monachus peccet mortaliter comedēdo carnes

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm peccatum ſit aliqua natura.

17. 12. qū. 72. ar. 1. ad 2. malo. q. 2 a. 9. ad 26 14. 22. qō. 98. de periurio.

ADPRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd peccatū nō ſit aliqua natura. Dicitur enī Ioannis primo, ſine ipſo factum eſt nihil. i. peccatum. Sed quod eſt natura aliqua, non poteſt dici nihil, ergo peccatum non eſt natura aliqua.

SED CONTRA. Si peccatum non eſt natura aliqua oportet quod ſit priuatio pura, ſed priuatio pura, non dicitur ſecundum magis & minus, ut mors & tenebræ, ergo unum non eſſet grauius alio, quod eſt inconueniens.

Reſpondeo dicendum, quod peccatum maximè tranſgreſſionis, eſt actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum eſt natura aliqua, ſed inordinatio eſt priuatio & ſecūdum hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum periurium ſit grauius peccatum quam homicidium.

18. 12. q. 106. ar. 8. O. 2. 113. O.

CIRCA [illegible]ndum ſic procedebatur. Videtur quod periurium ſit grauius peccatum, quam homicidium, dicit enim Bernardus quod contra præcepta primæ tabulæ non poteſt diſpenſare, nec Deus nec homo. Contra præcepta autem ſecundæ tabulæ, poteſt diſpenſare Deus, ſed non homo, ex quo poteſt accipi, quod grauius ſit peccare contra præcepta primæ tabulæ, quam contra præcepta ſecundæ. Sed periurium eſt contra præceptum primæ tabulæ, quod eſt. Non aſſumes Dei tui in uanū, homicidium autem eſt contra præceptum ſecundæ tabulæ Nō occides: ergo grauius peccatum eſt periurium quam homicidiū.

¶ 2 Præterea, grauius eſt peccare in Deum, quam in hominem. Sed periurium eſt peccatū in Deum, homicidium in hominem: ergo grauius peccatum eſt periurium quam homicidium.

Sed contra, Pœna proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium quam periurium: ergo eſt grauius peccatum.

Reſpondeo dicendū, quod ſicut Apoſtolus dicit ad Hebræos ſexto. Homines per maiorem ſe iurant, & omnis controuerſiæ eorum iuramentum finis eſt. fruſtra autem in cauſa homicidii controuerſiæ finis eſſet iuramentum, ſi homicidiū, eſſet grauius peccatum quam periurium, præſumeretur enim quod qui maiorem culpam homicidii commiſiſſent, non uererentur minorē periurii incurrere tū ex hoc ipſo quod in cauſa cuiuslibet peccati defertur iuramentū, manifeſte oſtenditur quod periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immerito, quia periurare nomen Dei, uidetur quædam diuini nominis denegatio, unde ſecundum locum poſt idololatriam peccatum periurii tenet, ut ex ordine præceptorum apparet: ſed & apud gentiles, iuſiurādū erat honoratiſſimum, ut dicitur in 1. Metaph.

Primas autem rationes concedimus.

Ad tōnes. 4. di. 20. 2. 2. q. t. c. & ma. qō. 2. a. 10. ad 4.

Ad illud uero quod in contrarium obiicitur, dicēdū quod in iudicio humano non ſp quantitas pœnæ, rńdet quātitati culpæ, interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quādo grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa, ſed ſecundum Dei iudicium, grauior culpa, grauiori pœna punitur, unde ut oſtendatur grauitas idololatriæ & periurii, poſtquam in primo præcepto dixerat. Non adorabis ea neque coles ſubditur Exodi vigeſimoprimo. Ego ſum Dominus Deus tuus viſitans iniquitates patrum in filios, & poſtquàm dixerat. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, ſubditur. Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſit nomen Domini fruſtra.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum faciens contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam peccet.

19 q. de malo. q. 3. ar. 7. 8. 10. & 12. q. 90. 4. c. & ad 2. 3. ver. q. 17. ar. . c.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet. Vt enim Auguſtinus dicit. Peccatum adeo eſt voluntarium, quod ſi non eſt voluntarium, non eſt peccatum. Sed ignorantia cauſat inuoluntarium, vt dicitur in tertio Ethi. ergo quod fit per ignorantiam, non eſt peccatum.

Præterea, ſecundum iura Dominus poteſt repetere ſeruum ſuum ordinatum poſt certum tempus, hoc autem debet computare a tempore ordinationis, non à tempore notitiæ: ergo obligatio conſtitutionis Papæ, obligat à tempore notitiæ.

Sed contra. Ignorantia iuris non excuſat. Sed conſtitutio Papæ facit ius, ergo qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam, non excuſatur.

ar. 173. c. 1. 12. q. 76. ar. 2. c. 12. q. 76. ar. 2. ad 5. 12. q. 76. ar.

Reſpondeo dicendum, quòd ignorantia quæ eſt cauſa actus, cauſat inuoluntarium. Vnde ſemper excuſat: niſi ipſa ignorantia ſit peccatum. Eſt autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quæ poteſt ſcire & tenetur. Conſtitutionem enim Papæ omnes ſuo modo ſcire tenentur. Si ergo aliquis neſciat per negligentiam, non excuſatur à culpa, ſi contra conſtitutionem agat. Si vero aliquis habeat ſufficiens impedimentum, propter quod ſcire non potuerit, puta ſi fuit in carcere: vel in terris extraneis ad quas conſtitutio non peruenit, vel propter aliquod ſimile, talis ignorantia excuſat: vt non peccet contra conſtitutionem Papæ agens.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus mortaliter peccet carnes comedendo.

20 2. 2. q. 185. 8. c. q. 186. ar. 9.

CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur q monachus peccet mortaliter comedendo carnes dicit enim canon de cōſecratione diſt. 5. c. carnem quod monachi non debent comedere carnes, & ſi contra fecerint debent incarcerari. Sed talis pœna non infligitur niſi pro peccato mortali. ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

¶ 2. Præt. facere contra votum eſt peccatum mortale, ſed monachi ex voto obligantur ad ſeruandam regulam beati Benedicti in qua continetur, q monachi a carnibus abſtineant: ergo monachi peccant mortaliter comedendo carnes.

Sed contra. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuſcunque infirmitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis: ergo comedere carnes non eſt peccatum mortale monacho.

2. 2. q. 186. ar. 9. ad 1. 2. 2. q. 88. ar. 11. ad 4. q. 185. a. 8. 9. & q. 186 ar. 9. 10. Statutum B. Benedicti.

Reſpondeo dicendum, quod nihil eſt peccatum mortale monacho, vel religioſo cuicunque per ſe loquendo, quod non ſit peccatum mortale alteri: niſi ſit contrarium ei ad quod ſe voto profeſſionis obligauit: per accidens tamen vt ratione ſcandali, vel alicuius huiuſmodi poſſet aliquid ei eſſe peccatum, quod non eſſet alii peccatum. Eſt ergo conſiderādum quid ſit illud ad quod religioſus voto profeſſionis ſe aſtringit, & ſiquidem religioſus profitendo voueret ſe regulam ſeruaturum, videretur ſe obligare voto ad ſingula, quæ continentur in regula, & ſic contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc ſequeretur q religionis ſtatus eſſet religioſis in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam poſſent declinare. Sancti ergo patres qui ordines inſtituerunt, nolentes hominibus iniicere damnationis laqueum, ſed magis viam ſalutis ordinauerunt talem profeſſionis formam, in qua periculum eſſe non poſſet, ſicut in ordine fratrum prædicatorum eſt cautiſſima & ſecuriſſima forma profitendi, quia non promittit ſe ſeruare regulam, ſed obedientiam ſecundum regulam, vnde ex voto obligantur ad ſeruanda ea quæ ponitur in regula tanquam præcepta, & quæ prælatis ſecundum tenorem regulæ ſibi præcipere voluerit. Cætera verò quæ non continentur in regula ſub præcepto non cadunt directe ſub voto, vnde ea prætermittens non peccat mortaliter. Beatus vero Benedictus ſtatuit monachum profiteri non quidem obſeruaturum regulam, ſed quod profitens promittit conuerſionem morum ſuorum ſecundum regulam, hoc eſt dictum, vt ſecundum regulam dirigat mores ſuos, contra quod fa-

cit ſi uel eo quæ ſunt præcepta in regula tranſgrediatur, uel etiam contemnat regulam ſecundum eam dirigere actus ſuos omnino recuſans, non autem omnia quæ in regula continentur ſunt præcepta, quædam enim ſunt monitiones ſiue conſilia, quædam uero ordinationes ſiue ſtatuta quædam, ut quod poſt completorium nemo loquatur. Huiuſmodi autem ſtatuta quæ in regula continentur non habent uim præcepti, ſicut nec prælatus ſtatuens aliquid intendit ſemper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Eſt autem prælatus quaſi quædam regula animata. unde ſtultum eſſet putare, quod monachus frangens ſilentium poſt completorium peccaret mortaliter. niſi forte faceret hoc contra præceptum prælati, vel ex cõtemptu regulæ. Abſtinere autem a carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, ut præceptum, ſed ut ſtatutum quoddam, unde monachus comedens carnes non ex hoc ipſo peccat mortaliter, niſi in caſu propter inobedientiam, uel cõtemptum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

Ad ſecundum dicendum, quod comedere carnes non eſt contra uotum monachi, niſi quando comederet ex inobedientia uel ex contemptu. Quod uero in contrarium obiicitur efficaciam non habent procedit enim de his quæ ſunt ſecundum ſe mala, ſicut homicidium, adulterium & huiuſmodi quæ ſunt omnibus illicita, tam ſanis quam infirmis, Non autem procedit de his quæ ſunt mala, quia prohibita: aliquid enim poteſt prohiberi ſano, quod non prohibetur infirmo.

QVAESTIO X.

DEINDE circa bonum gloriæ quærebantur duo de corporibus glorioſis.

¶ Primo, vtrum corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore non glorioſo in eodem loco.

¶ Secundo, utrum hoc fieret miraculo.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco.

21
ar. 12. 4. d. 44. q. 2. 2. 2. q. 2. o. 3. q. 5. c. fin.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco, aut eſt propter groſſitiem ſiue corpulentiam, aut propter dimenſiones, ſed non propter groſſitiem ſeu corpulentiam, quia corpus glorioſum erit ſpirituale, ſecundum Apoſtolum primæ ad Cor. decimoquinto. Similiter nec propter dimenſiones, quia cum tangentia ſint quorum ultima ſunt ſimul, neceſſe eſt quod punctum unius corporis naturalis ſit ſimul cum puncto alterius & linea cum linea, & ſuperficies cum ſuperficie. Pari ergo ratione & corpus cum corpore. Non ergo prohibetur corpus glorioſum quin naturaliter poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

¶ 2 Præterea, Commentator dicit in octauo Phyſicorum (Topicorum octuageſimoſecundo.) Quod partes aeris & aquæ ſubintrantur ſeinuicem propter hoc quod partim ſunt naturæ ſpiritualis, ſed corpora glorioſa omnino erunt ſpiritualia, ut iam dictum eſt ergo totaliter poterunt ſubintrare alia corpora, & ſimiliter eſſe cum eis.

Sed contra Glorificatio non tollit naturam, ſed corpus humanum non poteſt naturaliter eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco in ſtatu iſto, ergo neque poſtquam erit glorificatũ.

1. p. q. 67. ar. 2. c. & 3. p. q. 54. a. 2. ad 1.

Reſpondeo dicendum, quod manifeſtum eſt quod corpus humanum in ſtatu iſto non poteſt eſſe cum alio corpore in eodẽ loco. Si ergo corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam: illa proprietas aufert hoc propter quod corpus humanum in ſtatu iſto prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco. Eſt ergo conſiderandum quid ſit huiuſmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc eſſe groſſitiem uel corpulentiam quandam quæ tolletur per dotem gloriæ, quam nominant ſubtilitatem; ſed hoc non eſt intelligibile, non enim inuenitur quid ſit huiuſmodi corpulentia uel groſſities, non enim eſt aliqua qualitas: quia nulla qualitas dari poteſt, qua quidem remota corpus poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec poteſt eſſe forma nec materia quæ ſunt partes eſſentiæ, quia tunc integra eſſentia corporis humani non remaneret cum gloria, quod eſt hæreticum.

veri. q. 20. a. 4. ad 10.

Et ideo dicendum eſt, ꝙ hoc prohibens nihil eſt aliud quam dimenſiones quibus ſubſtat materia corporalis neceſſe eſt enim ut id quod eſt per ſe ſit cauſa in unoquoque genere. Diſtinctio autem ſecundum ſitum primo & per ſe conuenit quantitati dimenſiuæ, quæ diffinitur eſſe quantitas poſitionem habens. Vnde & partes in ſubiecto ex hoc ipſo diſtinctionem habent ſecundum ſitum, quod ſunt ſubiectæ dimenſioni, & ſicut eſt diſtinctio diuerſarum partium unius corporis ſecundum diuerſas partes unius loci per dimenſiones ita propter dimenſiones diuerſa corpora diſtinguuntur ſecundum diuerſa loca. Duo enim corpora facit actualis diuiſio materiæ corporalis. Duas autem partes totius corporis diuiſibilitas potentialis, unde & Philoſophus dicit in quarto Phyſicorum (Topicorum capite ſeptuageſimoſexto) quod ſicut ſubintrante cubo ligneo aquam uel aerem, oportet quod cedat tantum de aqua, vel aere, ita oportet quod cedat tantum de aqua, vel aere, quod cederent dimenſiones ſeparatæ, ſi uacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimenſiones corporis, dico quod corpus glorioſum non poteſt naturaliter eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam.

4. d. 10. 2. 2 q. 3. ad 1. arti. 3. q. 1. ad quartũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut dictum eſt, corpus humanum in ſtatu illo prohiberetur eſſe cum alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiam aut groſſitiem quæ per gloriam tollatur (ſpiritualitatem enim Apoſtolus opponit animalitati: ſecundum quam corpus eſt alimonia indigens: ut Auguſtinus dicit. Non autem opponitur groſſitiei uel corpulentiæ) ſed impeditur propter dimenſiones. Ratio vero quæ in contrariũ obiicitur, ponitur inter ſophiſticas rationes a philoſopho in quarto Phyſicorum Puncto enim & lineæ & ſuperficiei, non debetur locus: ſed corpori: unde non ſequitur, Si termini corporum ſe tangentium ſunt ſimul, quod propter hoc plura corpora poſſunt eſſe in eodem loco.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ibidem commentator exprimit ſubintratio illa fit per condenſationem: & dicuntur habere ſpiritualem uirtutem propter raritatem. Eſſet autem erroneum dicere hoc modo quod ſunt aeri ueniuſque ſimilia: ut patet per Gregorium in decimonono moralium.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum aliquo modo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore.

22
4. d. 44. q. 1 a. 1. q. 1. c. & contra 4. c. 84. a. 21. & 40. & 3. par. q. 54. a. 2. ad 1. q. 54. a. 4 ad 3.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum nullo modo poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco. ſicut enim ſe habet corpus vnum ad unum locum, ita duo corpora ad duo loca: ergo commutatim ſicut unum corpus ad duo loca, ita duo corpora ad unum locum. Sed unũ corpus nullo modo poteſt eſſe in duobus locis. Ergo nec duo corpora in uno loco.

¶ 2 Præterea, ſi duo corpora ſint in uno loco [illegible] ſignantur duo puncta in duabus extremitatibus loci. Sequitur ergo quod inter iſta duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco exiſtentium: quod eſt impoſſibile ergo impoſſibile eſt duo corpora eſſe in eodem loco.

Sed contra eſt, quod Chriſtus intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, ut habetur Ioannis uigeſimo, quod eſſe non poteſt, niſi corpus eius ſimul cum corpore portarum fuiſſet in eodem loco. Poteſt ergo corpus glorioſum cum alio corpore eſſe in eodem loco.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut iam dictum eſt, duo corpora eſſe in eodem loco prohibentur ex dimenſionibus: quia materia corporalis ſecundum dimenſiones diuiditur dimenſiones autem diſtinguuntur ſecundum ſitum Deus autem qui eſt omnium cauſa prima, poteſt conſeruare effectus in eſſe ſine cauſis proximis: unde ſicut conſeruat in ſacramento altaris accidentia ſine ſubiecto, ita poteſt conſeruare diſtinctionem materiæ corporalis & dimenſionum in ea abſque diuerſitate ſitus. Miraculoſe ergo fieri poteſt, quod duo corpora ſint in eodem loco: unde corpori Chriſti attribuitur a ſanctis, quod exiuit per clauſum virginis uterum, quod intrauit ianuis clauſis per uirtutẽ diuinam, & ſimul dico quod corpus glorioſum, quod erit configuratum corpori claritatis Chriſti, poterit eſſe cum alio corpore in eodem loco, nõ propter aliquam uirtutem creatam inditam, ſed ſola diuina uirtute aſſiſtente: & hoc operante, ſicut corpus Petri ſua umbra ſanabat infirmos, ſed diuina uirtute aſſiſtente miracula faciente.

a. 74. c. fi. & 1. p. q. 105. ar. 1. 6. c. ar. 163. o. 1. p. q. 35. ar. 6. o. & q. 55. ar. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod proportione commutata ſic eſt utendum ſicut ſe habet primum ad ſecundum, ut duo ad tria, ita ſe habet tertium ad quartum, id eſt, tria ad ſextum, & ſecundum hoc ratio ſic deberet procedere, ſicut ſe habet unum corpus ad unum locum, ita duo corpora, ad duo loca. Ergo ſicut unum ad duo corpora, ita unus locus ad duo loca, & ſic non ſequitur, quod ſi unum corpus non poteſt eſſe in duobus locis, quod duo corpora non poſſint eſſe in uno loco, vnum enim corpus eſſe localiter in duobus locis implicat contradictionem,

contra ſco. unum corpus nõ poteſt eſſe in 2. locis.

quia

quia de ratione loci eſt, quod ſi terminus locati, terminus autem eſt extra quem nihil eſt rei, vnde nihil locati poteſt eſſe in loco exteriori, quod ſi ponatur eſſe in duobus locis, ſequitur quod ſit extra ſuum locum, & ita ſequitur quod ſit locatum & non locatum, nec eſt inſtantia de corpore Chriſti, quia non eſt in ſacramento altaris localiter, ſed per conuerſionem.

4. d. 44. q. 1. ar. 2. q. 3 o. & ad. 2. p q. 1. ar. 3 ad 16. Ad ſecundum dicendum, quod duas lineas rectas mathematicas eſſe infra duo puncta, eſt impoſſibile, quia in eis nulla alia ratio diſtinctionis poteſt intelligi, niſi ex ſitu, ſed duas lineas naturales eſſe infra duo puncta, eſt impoſſibile quidem per naturam, ſed poſſibile per miraculum, quia remanet alia ratio diſtinctionis in lineis duabus ex diuerſitate corporum ſubiectorum, quæ conſeruatur virtute diuina, etiam remota diuerſitate ſitus.

INCIPIT QVODLIBET. ſecundum.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Chriſto, de angelis & de hominib. Circa Chriſtum quæſita ſunt duo de paſſione eius.

¶ Primo utrum in triduo mortis, fuerit idem homo in numero.

¶ Secundo utrum quælibet paſſio Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis ſine morte.

ARTICVLVS I.

Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.

23 ar. 77. & c. 48. 1. & ad 3. q. 50. ar. 45. c. AD PRIMVM ſic proceditur, Videtur quod Chriſtus fuerit idem homo in triduo, Dicitur enim Matth. 12. Sicut fuit Ionas in uentri cete tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ: ſed non fuit alius filius hominis in corde terræ, niſi filius hominis qui loquebatur ſuper terram, alioquin Chriſtus fuiſſet duo filii: ergo fuit idem homo in triduo mortis.

¶ 2 Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre cete, qui prius fuerat. Sed ſicut Ionas fuit in uentre cete, ita Chriſtus in corde terræ: ergo etiam Chriſtus fuit idem homo.

Sed contra, remota forma partis, remouetur forma totius quæ re[illegible] ex compoſitione formæ & materiæ. Sed in triduo mortis [illegible]a fuit ſeparata à corpore Chriſti, ergo deſiit eſſe humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

3. p. q. 50. art. 2. & 3. o. & 3. d. 6 q. 1. ar. 3. o. & opus 60 art. 16. c. fi. Reſpondeo dicendum, quod in Chriſto fuerunt tres ſubſtantiæ unitæ: ſcilicet corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt vnita, non ſolum in vnam perſonam: ſed in unam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit vniri nec animæ nec corpori, quia cum ſit perfectiſſima natura non poteſt eſſe pars alicuius naturæ. Sed fuit unita corpori & animæ in perſona, in morte autem ſeparata fuit anima a corpore: alioquin non fuiſſet uera mors Chriſti: de cuius ratione eſt quod ſeparetur anima a corpore, quod per animam uiuificatur, ſed diuinitas non fuit ſeparata nec ab anima, nec à corpore, quod patet ex ſimbolo fidei: in quo de filio Dei dicitur, quod ſepultus eſt & deſcendit ad inferos, corpore autem iacente in ſepulchro & anima ad inferos deſcendente, non attribuerentur iſta filio Dei, niſi hæc duo eſſent ei copulata in unitate hypoſtaſis uel perſonæ. Et ideo de Chriſto in triduo mortis dupliciter loqui poſſumus. Vno modo quantum ad hypoſtaſim, uel perſonam: & ſic eſt idem numero ſimpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter, uno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & ſic Chriſtus non fuit homo in triduo mortis, unde nec

ar. 44. ad 1. idem homo, ſed eadem hypoſtaſis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ, & ſic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quod non eſt tranſmutata, ſecundum ſubſtantiam, corpus vero fuit idem numero ſecundum materiam, ſed non ſecundum formam ſubſtantialem quæ eſt anima; unde non poteſt dici quod ſimpliciter fuerit idem numero, quia quælibet differentia ſubſtantialis excludit idem ſimpliciter, animatum autem eſt differentia ſubſtantialis, & ideo mori eſt corrumpi, non alterari tantum, nec iterum poteſt dici quod ſimpliciter non ſit idem vel aliud, quia non eſt ſecundum totam ſubſtantiam non idem aut aliud.

Dicendum eſt ergo quod fuit ſecundum quid idem, ſecundum quid non idem, ſecundum materiam enim idem, ſecundum formam uero non idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo eſt nomen naturæ, ſed filius eſt nomen hypoſtaſis: & ideo magis in triduo mortis, Chriſtus poteſt dici filius hominis quam homo. ar. 182. & 3. p. q. 2 3. ar. 4. o.

Ad ſecundum dicendum, quod ſimilitudo non attenditur ibi quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad occupationem. Nam Chriſtus fuit mortuus in corde terræ, non autem Ionas in uentre cete.

ARTICVLVS II.

Vtrum alia paſſio Chriſti ſine morte ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod alia paſſio Chriſti non ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis ſine morte. Dicit enim Apoſtolus ad Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, ergo Chriſtus mortuus eſt gratis, id eſt inutiliter & ſine cauſa. Sed ſi alia paſſio ſufficeret, Chriſtus gratis mortuus eſſet, ſed hoc habet Apoſtolus pro inconuenti, ergo alia paſſio Chriſti non ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis. 24 3. p. q. 46. ar. 2. & 3. o. & 4.

¶ 2 Præterea. Illud emi dicitur, quod iuſto precio comparatur. Sed iuſtum precium pro peccato primi parentis, quo uenditum eſt in ſeruitutem genus humanum eſſe non potuit aliud quam uita Chriſti, quæ ualet omnium hominum uitas, quæ per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit: ut dicitur ad Romanos quinto: ergo non potuiſſet humanum genus redimi per aliam paſſionem Chriſti abſque morte.

¶ 3 Præterea, Gregorius dicit in tertio Moralium, quod niſi Chriſtus mortem indebitam ſuſcepiſſet, nequaquam nos a morte debita liberaret, ergo paſſio alia non ſuffeciſſet ad liberationem humani generis ſine morte.

¶ 4 Præterea Apoſtolus dicit ad Hebræos decimo, quod Chriſtus una oblatione conſummauit in æternum ſanctificatus, & ideo non eſt locus ſecundæ oblationi. Sed manifeſtum eſt quod Chriſtus ante mortem multas paſſiones ſuſtinuit eſuriens, laborans, conſputus & flagellatus. Si ergo iſtæ paſſiones ſuffeciſſent, non obtuliſſet ſeipſum ad mortem, obtulit autem ſeipſum hoſtiam Deo pro peccatis noſtris, ut dicitur ad Epheſ. quinto, & hoc per mortem, ergo paſſio Chriſti abſque morte non ſuffeciſſet.

Sed contra. Iniuria, uel paſſio alicuius, menſuratur ex dignitate perſonæ. Maiorem enim iniuriam patitur Rex ſi percutiatur in facie, quam aliqua priuata perſona, ſed dignitas perſonæ Chriſti eſt infinita, quia eſt perſona diuina, ergo quælibet paſſio eius ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis, etiam ſine morte.

¶ 5 Præterea. Bernard. dicit. Quod minima gutta ſanguinis Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis, potuiſſet autem aliqua gutta ſanguinis Chriſti effundi ſine morte, ergo etiam ſine morte potuiſſet per aliquam paſſionem humanum genus redimere.

Reſpondeo dicendum, quod ad emptionem duo requiruntur, ſcilicet quantitas precij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pretium non æquiualens ad rem aliquam acquirendam non dicitur eſſe ſimpliciter emptio, ſed partim emptio, partim donatio puta ſi aliquis emat librum qui ualet uiginti libras pro decem libris, partim emeret librum, & partim ſibi daretur. Rurſus ſi daret etiam maius precium & nõ deputaret ad emendum: non diceretur emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem precij, ſic quælibet paſſio Chriſti etiam ſine morte ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis propter infinitam dignitatem perſonæ, & ſic procedunt duæ ultimæ rationes. Si autem loquamur quantum ad deputationem precij, ſic dicendum eſt quod non ſunt deputatæ ad redemptionem humani generis à Deo patre & Chriſto aliæ paſſiones Chriſti abſque morte, & hoc triplici ratione. Primo quidem ut precium redemptionis humani generis non ſolum eſſet infinitum ualore, ſed etiam eſſet eiuſdem generis: ut ſcilicet nos de morte per mortem redimeret. Secundo, ut mors Chriſti non ſolum eſſet precium redemptionis, ſed etiam exemplum uirtutis: ut uidelicet homines non timerent pro ueritate mori. Et has duas cauſas aſſignat Apoſtolus ad Hebræos ſecundo dicens, Vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, quantum ad primum. Et liberaret eos qui timore mortis per totam uitam obnoxii erant ſeruituti, quantum ad ſecundum. Tertio, ut mors Chriſti eſſet etiam ſacramentum ſalutis: dum nos uirtute mortis Chriſti morimur peccato, & carnalibus concupiſcentiis, & proprio affectu, & hæc cauſa aſſignatur primæ Petri

opus, 3. c. 23. fi. — 3. p. q. 46. ar. 6. ad 6. — 3. p. q. 46. ar. 3. o. & 3. di. 18. a. 6. q. 3. c.

tertio

3.d.10. ar. 4.o.q.2.

tertio: Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis, ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, uiuificatos autem ſpiritu, & ideo humanum genus non eſt redemptum per aliam paſſionem abſque morte Chriſti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non ſine cauſa deputata eſt mors Chriſti ad redemptionem humani generis, quãuis minor paſſio ſufficere potuiſſet, ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſtus, non ſoluendo uitam ſuam: ſed etiam quamcunque paſſionem patiendo ſufficiens precium exoluiſſet pro redemptione humani generis, ſi minor paſſio ad hoc diuinitus deputata fuiſſet & hoc propter infinitam dignitatem perſonæ Chriſti, ut dictum eſt.

Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc ꝙ aliæ paſſiones Chriſti non fuerunt deputatæ ad hoc, quod per eas abſque morte Chriſti redimeretur humanum genus.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebatur de Angelis.

¶ Et primo quantum ad compoſitionem ipſorum.

¶ Secundo quantum ad tempus motus ipſorum.

Circa primum quærebantur duo.

¶ Primò vtrum Angelus ſubſtantialiter ſit compoſitus ex eſſentia & eſſe.

¶ Secundo, utrum in Angelo ſit aliud ſuppoſitum & natura.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus componatur ex eſſentia & eſſe.

25

1. p. q. 50. ar. 2. ad 3. q. 75. ar. 5. ad 4. q. 88. artı. 1. ad 4.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod Angelus ſubſtantialiter non componatur ex eſſentia & eſſe. Eſſentia enim Angeli eſt ipſe Angelus, quia quidditas ſimplicis eſt ipſum ſimplex. Si ergo Angelus componeretur ex eſſentia & eſſe, componeretur ex ſeipſo & alio hoc autem eſt inconueniens. Non ergo ſubſtantialiter componitur ex eſſentia & eſſe.

¶ 2 Præterea. Nullum accidens cadit in ſubſtantialem compoſitionem ſubſtantiæ. Sed eſſe Angeli eſt accidens, proprie .n. Deo attribuitur ſecundum. Hil. in lib. de trinitate, quod eſſe nõ ſit accidens ei, ſed ſubſiſtens veritas: ergo Angelus non eſt eſſentialiter compoſitus ex eſſentia & eſſe.

Sed contra eſt quod dicitur in commento libri de cauſis, quod intelligentia quem dicimus Angelum, habet eſſentiam & eſſe.

Reſpondeo dicendum, quod dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo, eſſentialiter. Alio modo per participationem. Lux .n. prædicatur de corpore illuminato participatiue. Sed ſi eſſet aliqua lux ſeparata, prædicaretur de ea eſſentialiter. Secundum ergo hoc dicendum eſt quod ens prædicatur de ſolo Deo eſſentialiter, eo quod eſſe diuinum eſt eſſe ſubſiſtens & abſolutum De qualibet autem creatura prædicatur per participationem. Nulla enim creatura eſt ſuum eſſe ſed eſt habens eſſe. Sic & Deus dicitur bonus eſſentialiter, quia eſt ipſa bonitas, creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem, quia habent bonitatem, vnumquodque enim inquantum eſt, bonum eſt: ſecundum illud Aug. in primo de doctrina Chriſtiana, quod inquantum ſumus, boni ſumus: quandocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem oportet ibi aliquid eſſe præter id quod participatur, & ideo in qualibet creatura eſt aliud ipſa creatura, quæ habet eſſe & ipſum eſſe eius, & hoc eſt quod Boe. dicit in lib. de Hebdomadi. Quod in omni eo quod eſt citra primum aliud eſt eſſe & quod eſt. Sed ſciendum eſt quod aliquid participatur dupliciter. Vno modo quaſi exiſtens de ſubſtantia participantis, ſicut genus participatur à ſpecie. Hoc autem modo eſſe non participatur a creatura. Id enim eſt de ſubſtantia rei, quod cadit in eius diffinitione. Ens autem non ponitur in diffinitione creaturæ, quia nec eſt genus nec differentia, unde participatur, ſicut aliquid non exiſtens de eſſentia rei. Et ideo alia quæſtio eſt, an eſt, & quid eſt, unde cum omne quod eſt præter eſſentiam rei dicatur accidens, eſſe quod pertinet ad quæſtionem an eſt, accidens, & ideo Commentator dicit in quinto Metaphyſic. Quod iſta propoſitio Sortes eſt, eſt de accidentali prædicato: ſecundum quod importat entitatem rei, uel ueritatem propoſitionis, ſed uerum eſt quod nomen ens ſecundum quod importat rem, cui competit huiuſmodi eſſe, ſic, ſignificat eſſentiam rei, & diuiditur per decem genera, non tamen vniuocè quia non eadem ratione competit omnibus eſſe Sed ſubſtantiæ quidem per ſe, aliis autem aliter. Si ergo in Angelo eſt compoſitio ex eſſentia & eſſe, non tamen eſt compoſitio ſicut ex partibus ſubſtantiæ, ſed ſicut ex ſubſtantia, & eo quod adhæret ſubſtantiæ.

arti. 58. & contra 1.e. 15. ad 4. capi. & 5. ad 4. — 1. p. qõ. 6. artic. 3. o. — 1. p. q. 50. art. 2. ad 3. — arti. 183. — 2. d. 34. ar. 1. c. — 1. p. q. 13. art. 10. ad 4. 22. 2. q. 120. ar. 2. c.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod aliquando ex his quæ ſimul iunguntur relinquitur aliqua res tertia, ſicuti ex anima & corpore conſtituitur humanitas, quæ eſt homo, unde homo componitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex his quę ſimul iunguntur non reſultat res tertia, ſed reſultat quædam ratio compoſita, ſicut ratio hominis albi reſoluitur in rationem hominis, & in rationem albi, & talibus aliquid componitur ex ſeipſo & alio, ſicut album componitur ex eo quod eſt album, & ex albedine.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod eſſe eſt accidens, non quaſi per accidens ſe habens, ſed quaſi actualitas cuiuslibet ſubſtantiæ, unde ipſe Deus qui eſt ſua actualitas eſt ſuum eſſe.

ARTICVLVS III.

Vtrum in Angelo ſit aliud ſuppoſitum a natura.

26

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod in Angelo idem ſit ſuppoſitum & natura. In his enim quæ ſunt compoſita ex materia & forma differt ſuppoſitum & natura, quia ſuppoſitum addit ſupra naturam ſpeciei materiam indiuidualem, quod non poteſt eſſe in Angelo, ſi Angelus non ſit compoſitus ex materia & forma, ergo in Angelo nõ differt ſuppoſitum & natura. Sed dicebat quod ſuppoſitum in Angelo differt a natura inquantum ſuppoſitum intelligitur ut habens eſſe, non autem natura.

1. p. q. 3. ar. 3. c. & 3. p. q. 17. 1. ca. & 1. d. 5. a. 1. c.

¶ 2 SED CONTRA. Sicut eſſe non ponitur in diffinitione naturæ, ita non poneretur in diffinitione ſuppoſiti, vel ſingularis, ſi ſuppoſitum uel ſingulare diffiniretur, ergo ſuppoſitum per eſſe a natura non differt. Nullo ergo modo differunt ſuppoſitum & natura.

SED CONTRA, In omnibus creaturis, natura conſtituit ſuppoſitum. Sed nihil conſtituit ſeipſum, ergo in nulla creatura eſt idem ſuppoſitum & natura.

Natura dupliciter dicitur. 1. p. q. 29. ar. 1. ad 4. 3. p. q. 2. ar. 2. a. 1a. c.

RESPONDEO dicendum, quod ad huius quæſtionis intelligentiam, oportet conſiderare quid ſit ſuppoſitum & quid natura. Natura autem quamuis multipliciter dicatur, tamen vno modo dicitur natura ipſa ſubſtantia rei: vt dicitur in quinto Metaphyſic. 3. (Topicorum capite quinto) ſecundum quod ſubſtantia ſignificat eſſentiam, vel quidditatem rei, vel quid eſt. Illud ergo ſignificatur nomine naturæ, prout hic loquimur de natura, quod ſignificat diffinitio, vnde Boetius dicit in libro de duabus naturis, quod natura eſt unumquodque informans ſpecifica differentia, differentia enim ſpecifica eſt complētiua diffinitionis. Suppoſitum autem eſt ſingulare in genere ſubſtantiæ quod dicitur hypoſtaſis. vel ſubſtantia prima & quia ſubſtantiæ ſenſibiles compoſitæ ex materia & forma ſunt magis nobis notæ, ideo in eis primo videamus quomodo ſe habet eſſentia, vel natura ad ſuppoſitum.

Com. opi.

Dicunt autem quædam, quod forma partis eſt idem cum forma totius, quæ dicitur eſſentia, vel natura ſecundum rem, ſed differt ſola ratione, nam forma partis dicitur inquantum facit materiam eſſe in actu, forma autem totius, inquantum conſtituit ſpeciem, ſicut anima dicitur forma partis inquantum facit corpus eſſe in actu, & ſimiliter dicitur anima forma totius, inquantum conſtituit ſpeciem humanam, & ſic dicitur humanitas, & ſecundum hoc in rebus compoſitis ex materia & forma natura eſt pars ſuppoſiti. Nam ſuppoſitum eſt indiuiduum compoſitum ex materia & forma, vt dictum eſt. Sed prædicta poſitio non uidetur eſſe uera, quia vt dictum eſt, natura, vel eſſentia dicitur id quod ſignificat diffinitio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non ſolum ſignificat formam, ſed etiam materiam, vt dicitur in 6. Metaphyſicorum (T. cap. 2.) Nec poteſt dici quod materia ponatur in diffinitione rei naturalis ſicut non exiſtens de eſſentia eius, hoc enim eſt proprium accidentis, ut diffiniatur per aliquid quod non eſt de eſſentia eius, ſcilicet per ſubiectum. & ideo habet eſſentiam incompletè, ut dicitur in 6. Metaphyſicorum. (T. c. 4.) Relinquitur ergo quod in rebus compoſitis ex materia & forma, eſſentia vel natura non ſit ſola forma, ſed compoſitum ex materia & forma. Reſtat ergo conſiderandũ cũ ſuppoſitũ, vel indiuiduum naturale ſit compoſitũ, ex materia & forma, vtrũ ſit idẽ eſſentiæ, vel naturæ. Et hãc qõnem mouet Philoſophus in 7. Metaphyſico. (T. commen. 21.) ubi inquirit, vtrum ſit idem vnumquodque & quod quid eſt eius, & determinat quod in his quæ dicuntur per ſe, idẽ eſt res & quod quid rei in his autem quæ dicuntur per accidens, non eſt idem. Homo enim nihil eſt aliud quam quod quid eſt hominis. Nihil enim aliud ſignificat homo, quam animal greſſibile bipes. Sed res alba non eſt idem omnino ei quod quid eſt album,

ar. 180. ad 4. & cõtra 4. c. 80. ar. 42. ad 1. 1. p. q. 3. ar. 3. c. 2. ad 3. 1. q. 29. ar. 2. ad 3. po. q. 9. arti. 1. ad. 6.

bum, quod ſcilicet ſignificatur nomine albi. Nam album nihil
ſignificat, niſi qualitatem, ut dicitur in prædicamentis, res autē
alba eſt ſubſtantia habens qualitatem. Secundum hoc ergo cui-
1.p.q.3.ar cunque poteſt aliquid accidere, quod non ſit de ratione ſuæ na
ti 25.& q. turæ, in eo differt res, & quod quid eſt ſiue ſuppoſitum, & natu
3. 1.p.q. ra, nam in ſignificatione naturæ includitur ſolum id quod eſt
3.ar.3.o. de ratione ſpeciei, ſuppoſitum autem nō ſolum habet hæc quæ
ad rationem ſpeciei pertinent, ſed etiam alia quæ ei accidunt, &
ideo ſuppoſitum ſignatur per totum, natura autem ſiue quiddi
tas, ut pars formalis. In ſolo autem Deo non inuenitur aliquod
accidens, præter eius eſſentiam, quia ſuum eſſe eſt ſua eſſentia,
ut dictum eſt, & ideo in Deo eſt omnino idem ſuppoſitum &
2.p.q.50. natura in Angelo autem non eſt omnino idem quia aliquid ac
ar.6.o. cidit ei præter id quod eſt de ratione ſuæ ſpeciei, quia & ipſum
eſſe angeli eſt præter eius eſſentiam, ſeu naturam, & alia quæ-
dam ei accidunt quæ omnino pertinent ad ſuppoſitum, non au
tem ad naturam.

a.p.q.54.a. Ad primum ergo dicendum, quod non ſolum in compoſitis
3. ad 2. ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter eſſen-
tiam ipſius ſpeciei, ſed etiam in ſubſtantiis ſpiritualibus, quæ nō
componuntur ex materia & forma. Et ideo in utrisque ſuppo
ſitum non eſt omnino idem quod ipſa natura. Hoc tamen eſt
aliter & aliter in utriuſque. Dupliciter autem aliquid accipitur
ut accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in
diffinitione ſignificante eſſentiam rei, ſed tamen eſt deſignatiuū
vel determinatiuum alicuius eſſentialium principiorum, ſicut
rationale accidit animali utpote præter diffinitionem eius exi
ſtens, & tamen eſt determinatiuum eſſentię animalis, unde eſt
eſſentiale homini & de ratione eius exiſtens. Alio modo acci
dit aliquid alicui, quia nec eſt in eius diffinitione, nec eſt deter
minatiuum alicuius eſſentialium principiorum, ſicut albedo ac
cidit homini. His ergo quæ ſunt compoſita ex materia & forma
a.p.q.3.ar accidit aliquod præter rationem ſpeciei exiſtens utroque mo-
ti.3.2.q.29 do. Cum enim de ratione ſpeciei humanæ ſit quod compona-
ar.2. ad 3. tur ex anima & corpore, determinatio corporis & animæ eſt
præter rationem ſpeciei, & accidit homini, inquantum eſt ho-
mo, quod ſit ex hac anima & hoc corpore. Sed hoc conuenit
per ſe huic homini, de cuius ratione eſſet, ſi diffiniretur, quod
eſſet ex hac anima & hoc corpore, ſicut de ratione hominis cō-
munis eſt, quod ſit ex anima & corpore. Accidunt etiam com-
poſitis ex materia & forma præter rationem ſpeciei, multa alia
quæ non ſunt determinatiua eſſentialium principiorum. Sub-
ſtantiis uero immaterialibus creatis accidunt quidem aliqua
præter rationem ſpeciei, quæ non ſunt determinatiua eſſentia-
lium principiorum, ut dictum eſt non tamen accidūt eis aliqua
quæ ſunt determinatiua eſſentiæ ſpeciei, quia ipſa natura ſpe-
1.p.q.3.ar ciei non indiuiduatur per materiam, ſed per ſeipſam, ex hoc q
ti. 2. ad 2. talis forma non eſt nata recipi in aliqua materia: unde per ſeipſa
ar.3.c.& q. non eſſe multiplicabilis, neq; prædicabilis de pluribus, ſed quia
85.a.1.ad 2 non eſt ſuum eſſe, accidit ei aliquid præter rationem ſpeciei, ſci
3.p.q.77. licet ipſum eſſe, & alia quædam quæ attribuuntur ſuppoſito &
ar.1.c.ad 2 non naturæ, propter quod ſuppoſitum in eis non eſt omnino
idem cum natura.

Ad ſecundum dicendum, quod non omne quod accidit ali-
cui præter rationem ſpeciei eſt determinatiuum eſſentię ipſius,
ut oporteat illud poni in ratione eius, ſicut dictum eſt, & ideo
licet ipſum eſſe non ſit de ratione ſuppoſiti, quia tamen perti-
net ad ſuppoſitum & non eſt de ratione naturę, manifeſtum eſt
quod ſuppoſitum & natura non ſunt omnino idem in quibuſ-
cunque res non eſt ſuum eſſe.

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur dicendum
quod natura dicitur conſtituere ſuppoſitum, etiam in compo-
ſitis ex materia & forma, non quia natura ſit vna res, & ſuppoſi
tum alia res. Hoc enim eſt ſecundum opinionem dicentium,
quod natura ſpeciei ſit forma tantum, quæ conſtituit ſuppoſi-
tum, ſicut totum, ſed quia ſecundum modum ſignificandi na-
tura ſignificatur ut pars ratione ſupradicta, ſuppoſitum uero ut
totum, natura ſignificatur, ut conſtituens, & ſuppoſitum ut con
ſtitutum.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempus mouens creaturam ſpiritualem, & menſurans temporalem ſit idem.

27
1.d.27.q.4 DEINDE quæſitum eſt de tempore, per quod Deus mo-
ar.3.o.2.d. uet creaturam ſpiritualem ſecundum Aug. utrum ſit idē
2.q.1.ar- cum tempore quod menſurat motus corporalium rerum. Et vi
tic.1. o. 1. detur q ſic, quia neq; Aug. diuerſitatem hanc temporum aſſi-
gnat neque aliquis Philoſophus. Vanum ergo uidetur hanc di-
uerſitatem temporum aſſignare.

¶ 2 Præterea, Omne quod eſt inquantum eſt, unum eſt, Si er- p.q.10.ar
go non ſit unum tempus: ſed diuerſa non erit ens, quod eſt in- 5. ad 1. o-
conueniens: Oportet ergo ponere vnum tempus tantum. pus 36.c.4.

Sed contra. Tempus quo menſurantur corporales motus eſt
numerus motus primi cœli, ſecundum Philoſophum in 4. Phy- Phyloſo.
ſic. (T.c.98.) Sed tempus per quod mouentur Angeli non ha-
bet aliquem ordinem ad motum ergo illud tempus eſt aliud a
tempore corporalium rerum.

¶ Præterea. Perpetuo & corruptibili nihil eſt commune, niſi
ſecundum nomen, ut dicitur in 10. Meta. (T.c.26.) Angeli
ſunt perpetui corpora autem ſunt corruptibilia non ergo idem
tempus eſt utrorumque.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Auguſt. dicit in 11. de ciuita
te Dei. Tempora non fuiſſent, niſi creatura fieret: quæ aliquid
aliqua motione mutaret: cuius mutationis cum aliud atq; aliud
quæ ſimul eſſe non poſſunt, cedit atque ſuccedit, ſequitur tem-
pus ex quo accipitur, quod etiam philoſophus dicit in 4. Phyſi Philoſo.
co. (T.c.97.) quod oportet loqui de tempore ſecundum ratio
nem motus. nam tempus eſt numerus motus ſecūdum prius &
poſterius. Omnes ergo motus qui poſſunt menſurari una men-
ſura, habent unum tempus. Si qui uero motus ſunt qui non poſ
ſunt una menſura menſurari, neceſſe eſt quod eorum ſit diuer-
ſum tempus. Cum autem menſura ſit homogenea menſurata,
ut dicitur in 10. Metaphi. manifeſtum eſt quod omnia quæ ſunt
unius generis poſſunt habere unam menſuram communem,
non autem quæ ſunt generum diuerſorum. Omnes autem mo
tus continui conueniunt in uno genere, inquantum ſunt com
menſurabiles, & ideo poſſunt habere unam menſuram commu
nem, menſurantur enim omnes ſimpliciſſimo modo ſui generis,
ſ. uelociſſimo motu primi cœli. unde omnium motuum conti-
nuorum, poteſt eſſe unum tempus commune, quod quidem
tempus licet uideatur eſſe ſecundum genus de numero diſcre-
torum, tamen eſt numerus harum rerum continuarum, ſcilicet
motuum, ſit & ipſum continuum, ſicut decem ſimpliciter dictum
eſt aliquid diſcretum, Sed decem ulnæ panni, eſt aliquid conti-
nuum, diſcretum autem & continuum non poteſt eſſe una
menſura communis, cum ſint diuerſorum generum, inquan-
tum ſunt menſurabilia, & ideo neceſſe eſt, ſi ſint aliqui motus
non continui, quod tempus eorum aliud ſit a motu quo men-
ſurantur motus continui manifeſtum eſt autem quod motus
ſpiritualium creaturarum, de quibus Auguſtinus loquitur, di- Auguſt.
cens creaturam ſpiritualem moueri per tempus & non per lo-
cum, non ſunt motus continui, ſed uiciſſitudines quædam diſ-
cretæ. Dicit enim quod per tempus mouetur animus, uel remi- ar.5.ad 1.
niſcendo quod oblitus erat, uel diſcendo quod neſciebat, uel uo 187. 1. p.
lendo quod nolebat unde, manifeſtum eſt, quod cum tempus q.53.n.1.
non habeat continuitatem, niſi ex motu, quod tale tem- p.q.53.ar.
pus non eſt continuum, & quod eſt aliud a tempore corpora- 3.o.& in 2.
lium rerum. q.16.ar.4.

Ad primum ergo dicendum, quod Aug. ex ipſa differentia e.ſi.2.d.2.
motuum, dat intelligere differentiam temporum. q.1.ar.4.ad

Ad ſecundum dicendum, quod eo modo aliquid eſt unum, 4.
quo eſt, & dicitur eſſe, quod enim dicitur eſſe ſecundum ſpeciē,
eſt unum ſpecie, non autem unum numero, vnde non ſequitur
ſi ſint plures homines, q non ſit homo, & ſimiliter non ſequitur
ſi ſint plura tempora: quod non ſit tempus.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſiuimus de homine.
¶ Et primo quantum ad uirtutes.
¶ Secundo quantum ad peccata.
¶ Tertio quantum ad pœnas. Circa uirtutes autem fuit quæſi-
tum, & quantum ad res diuinas, & quantum ad res huma-
nas.
¶ Quantum ad res diuinas, quæſita ſunt tria.
¶ Primo circa fidem: utrum aliquis teneretur credere.
Chriſto viſibilia miracula non facienti.
¶ Secundo circa fidei ſacramentum: vtrum paruuli Iudæorum
ſint baptizandi inuitis parentibus.
¶ Tertio circa decimas, quæ debentur miniſtris ſacramentorū:
vtrum aliquis propter conſuetudinem poſſit excuſari, ne de-
cimas ſoluat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto non facienti viſibilia miracula.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q Chriſto non fa 28
cienti viſibilia miracula, homines credere non tenerētur. ar.28. 3.p.

Quicunque

q.43.ar. 1. 4.& opus. 60.ar. 12. de eius

Quicunque.n.non facit hoc ad quod tenetur peccat. Sed ſi homines non crederent Chriſto miracula non facienti, non peccarent. Dicit.n. Ipſe Io.15. Si enim opera non feciſſem in eis quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent: & non loquitur de peccato infidelitatis ſecundum Aug. ergo Chriſto ſi non feciſſet miracula homines credere non tenerentur.

¶ 2 Præterea, Nullus poteſt mutare legẽ, niſi legiſlator uel eo ſuperior. Sed Chriſtus prædicabat quædam quæ uidebãtur pertinere ad veteris legis abolitionem: ſicut quod cibi non coinquinauerant hominem: & quod licet in ſabbatho operari. Si ergo non probaſſet ſe eſſe legiſlatorem non fuiſſet ei credendum. Sed hoc fieri non potuiſſet niſi per miracula, cum legiſlatorem multa miracula præceſſerint, ergo Chriſto non eſt credendum, niſi miracula feciſſet.

Sed contra. magis obligantur homines ad credendum viſibilibus ſignis. Sed licet Chriſtus miracula non feciſſet, ipſe tamen verus Deus non exiſtens, prima veritas erat. ergo etiam ſi miracula non feciſſet, adhuc erat ei credendum.

Matth.

Præterea, gratia unionis eſt maior, quam gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracula non ſufficienter probãt gratiã gratuitã facientem, quia ut habetur Mat. 7. his qui Chriſto in iudicio dicent. Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus: reſpondebitur, non noui vos, ergo multo minus miracula ſufficiunt ad probandum gratiam unionis. Si ergo ſine miraculis Chriſto homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti ſe eſſe Deum, quod patet eſſe falſum.

22.q.5.ar. 5.r.c.& 4. di.10. art. 4.q.4.c.& di.16.q.3. a.7. q.2.c. Paulus.

Reſpondeo dicendum, quod nullus tenetur ad hoc quod eſt ſupra uires ſuas, niſi per hunc modum quod ſit ſibi poſſibile, credere autem eſt ſuper potẽtiam hominis naturalem, unde ex dono Dei prouenit ſecũdum illud Apoſtoli ad Epheſios 2. Gratia ſaluati eſtis per fidem, & hoc non ex nobis, Dei enim donũ eſt, & ad Philipenſes 2. dicit. Vobis datum eſt non ſolum ut in ipſum credatis, ſed ut pro ipſo patiamini. Homo ergo tenetur credere ſecundum hoc, quod adiuuatur à Deo ad credendum.

Ioannes. 30. 15 lectione 5. idem dicit Iſa.

Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primo quidem per interiorem uocationem de qua dicitur Ioannis 9. Omnis qui audit a patre & didicit, venit ad me: & ad Ro. 8. Quos prædeſtinauit, hos & uocauit. Secundo per doctrinam & prædicationem exteriorem ſecundum illud Apoſtoli ad Ro. 10. Fides ex auditu: auditus autem per uerbum Chriſti. Tertiò per exteriora miracula, unde dicit 1. Corinthiorum decimoquarto, quod ſigna data ſunt infidelibus, ut ſcilicet per ea prouocentur ad fidem. Si autem Chriſtus uiſibilia miracula non feciſſet, adhuc remanebant alii modi attrahendi ad fidem: quib. homines acquieſcere tenerentur. Tenebantur enim homines credere auctori legis prophetarum. Tenebantur etiam interiori uocationi non reſiſtere: Sicut Iſaias de ſe dicit. Dominus Deus aperuit mihi autem: ego autem non contradico, retrorſum non abii, Iſaiæ quinquageſimo, ſicut de quibuſdam dicitur Act. 7. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ inter illa opera quæ Chriſtus in hominibus fecit, annumerari etiam debet uocatio interior, qua quoſdam attraxit: ſicut Gregorius dicit in quadam homelia, ꝙ Chriſtus per miſericordiam Magdalenam traxit interius, qui etiam per clementiam ſuſcepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina: cum etiam ipſe dicat. Si non ueniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent.

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſtus poterat ſe oſtendere eſſe legiſlatorem, non ſolum faciendo uiſibilia miracula, ſed etiam per auctoritatem ſcripturæ, & per interiorem inſtinctũ.

Ad tertium dicendum, quod interior inſtinctus quo Chriſtus poterat ſe manifeſtare ſine miraculis exterioribus pertinet ad uirtutem primæ ueritatis, quæ interius hominem illuminat & docet.

Mar.

Ad quartum dicendum, ꝙ miracula viſibilia fiunt uirtute diuina ad confirmationem uirtutis fidei: unde dicitur Marci ultimo de Apoſtolis, ꝙ prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis. Non autem fiunt miracula ſemper ad demonſtrandum gratiam eius per quem miracula fiunt: & ideo poteſt contingere ꝙ aliquis gratiam gratum facientem non habens miracula faciat, ſed hoc contingere nõ põt, ꝙ aliquis falſam doctrinam annuncians, vera miracula faciat, quæ niſi virtute diuina fieri non poſſunt. Sic enim Deus eſſet falſitatis teſtis, quod eſt impoſſibile. Cum ergo Chriſtus ſe filium Dei diceret, & æqualem Deo, hanc eius doctrinam comprobabant miracula quæ faciebat, & ideo oſtendebatur Chriſtus per miracula quæ faciebat, eſſe Deus. Petrus autem licet eadem uel maiora miracula faceret, non probabatur eſſe Deus, ſed per ea etiam probabatur, quod Chriſtus eſſet Deus, quia Petrus non prædicabat ſeipſum, ſed Ieſum Chriſtum eſſe Deum.

1.p.q.110 art.4. o. 8. 22.q. 178. o. 3. di.15. q. 1. a. 1. n. Petri miracula.

ARTICVLVS VII.

Vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur quod pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus, Maius enim eſt uinculum matrimoniale quam ius paternæ poteſtatis, quia paterna poteſtas poteſt per hominem ſolui, cum filiusfamilias emancipatur, uinculum autem matrimoniale non poteſt ſolui per hominem, ſecundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo nõ ſeparet, ſed propter infidelitatem ſoluitur uinculum matrimoniale. Dicit enim Apoſtolus 1. ad Cor. 7. quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſeruituti eſt ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, & canon dicit quod ſi cõiunx infidelis non uult cohabitare ſine contumelia creatoris, quod alter coniugum non debet ei cohabitare, ergo multo magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ poteſtatis, ſic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ poteſtatis in ſuos filios. Poſſunt ergo eorum filii baptizari eis inuitis.

29 art. 29.32. q.19.ar.13. & 3 q.1.6. art.10.o.8. ar.49.

Paulus.

¶ 2 Præterea, Magis debet homini ſubueniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis. Sed ſi aliquis videret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo pueri Iudæorum & aliorum infidelium ſint in periculo mortis æternæ, ſi parentibus relinquantur qui eos in ſua infidelitate informant, videtur quod ſint eis auferendi & baptizandi, & in fide inſtruendi.

¶ 3 Præterea. Filii ſeruorum ſunt ſerui & in poteſtate dominorum. Sed Iudæi ſunt ſerui regum & principum, ergo & filii eorum. Reges ergo & principes habent poteſtatem de filiis Iudæorum facere quod uoluerint. Nulla ergo eſſet iniuria, ſi baptizarentur inuitis parentibus.

¶ 4 Præterea, Quilibet homo magis eſt Dei a quo habet animam, quam patris carnalis, a quo habet corpus. Non eſt ergo iniuſtum ſi pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferantur & Deo per baptiſmum conſecrentur.

¶ 5 Præterea. Baptiſmus eſt efficacior ad ſalutem, quam prædicatio, quia per baptiſmum ſtatim tollitur peccati macula & reatus pœnæ, & aperitur ianua cœli. Sed ſi periculum ſequatur ex defectu prædicationis, imputatur ei qui non prædicauit, ut habetur. Eze. 3. & 33. De eo qui videt gladium uenientẽ, & nõ inſonuerit tuba: ergo multo magis ſi pueri Iudæorum damnentur propter defectum baptiſmi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

Sed contra. Nemini facienda eſt iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, ſi eorum filii baptizarentur eis inuitis, quia amitterẽt ius paternæ poteſtatis in filios iam fideles, ergo eis inuitis non ſunt baptizandi.

Reſpondeo dicendum, quod maximam authoritatem habet eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda, quia & ipſa doctrina catholicorum doctorũ ab eccleſia authoritatem habet: unde magis eſt ſtandum conſuetudini eccleſię uel authoritati Aug. vel Hier. uel cuiuſcunque doctoris. Hoc autem eccleſiæ uſus nunquam habuit quod Iudæorum filii inuitis parentibus baptizarentur, quamuis fuerunt retroactis temporibus multi catholici principes potentiſſimi, ut Cõſtantinus, Theodoſius, & alii plures quibus familiares fuerunt ſanctiſſimi Epiſcopi, ut Syluester Conſtantino, & Ambroſius Theodoſio quæ nullo modo prætermiſiſſent ab eis impetrare, ſi hoc eſſet conſonum rationi & ideo periculoſum videtur hanc aſſertionẽ de nouo inducere, ut præter conſuetudinem in eccleſia hactenus obſeruatam Iudæorum filii inuitis parentibus baptizentur. Et huius ratio eſt duplex, una quidem propter periculum fidei. Si.n. pueri nondum uſum rationis habentes baptiſmum ſuſciperent, poſtmodum cum ad perfectam ætatẽ peruenirent, de facili poſſent a parentibus induci, ut relinquerẽt quod ignorantes ſuſceperũt, quod uerteretur in fidei detrimentum. Alia uero ratio eſt, quia repugnat iuſtitiæ naturali. Filius enim naturaliter eſt aliquid patris, & primo quidem a parente non diſtinguitur ſecundum corpus, quandiu in matris utero continetur. Poſtmodum uero poſtquam ex utero egreditur antequam uſum liberi arbitrii habeat continetur ſub parentum cura, ſicut ſub quodam ſpirituali utero, quandiu enim uſum rationis non habet puer, non differt quantum ad ea quæ agit ab animali irrationali. unde ſicut bos vel equus iure gentium uel ciuili eſt poſſeſſoris ut utatur eo cum uoluerit, ſicut proprio inſtrumento, ita de iure naturali eſt quod filius antequam habeat uſum rationis ſit ſub cura patris, unde contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi puer antequam haberet uſum liberi arbitrii a cura parentum ſubtraheretur, uel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Poſtquam autem incipit habere uſum liberi arbitrii iam

22.q.10.ar t.12.c.

incipit

Incipit eſſe ſuus,& poteſt quantum ad ea quæ ſunt iuris diuini
uel naturalis ſibi ipſi prouidere , & tunc eſt inducendus ad fidé
non coactione,ſed perſuaſione,& poteſt etiam inuitis parenti-
ar.3a.5.ad 1 bus conſentire fidei & baptizari , non autem antequam habeat
3.p q. 60. uſum rationis, unde de pueris antiquorum patrum dicitur, q
art.4.ad 2. ſaluabantur in fide parentum : per quod datur intelligi , quod
ad parentes pertinet prouidere filiis de ſua ſalute, præcipue an
tequam habeant uſum rationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in uinculo ma-
3.p. q. 68. trimoniali uterque coniugum habet uſum liberi arbitrii,& u-
ar.10.ad 2. terque poteſt inuito altero fidei aſſentire , ſed hoc non habet
locum in puero antequam habeat uſum rationis,ſed poſtquam
habet uſum rationis: túc tenet ſimilitudo ſi conuerti uoluerit.

Ad ſecundum dicendum , quod a temporali non eſt aliquis
eripiendus contra ordinem iuris ciuilis,puta ſi aliquis a ſuo iu
dice condemnetur ad mortem, nullus debet eum uiolenter eri
22.q.52.a. pere, unde nec aliquis debet interumpere ordinem iuris natura-
4.ad 3. lis,quo filius eſt ſub cura patris,ut eum liberet a periculo mor
tis æternæ.

Ad tertium dicendum , quod Iudæi ſunt ſerui principum
ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis uel
diuini.

Ad quartum dicendum , quod homo ordinatur ad Deum
per rationem , per quam Deum cognoſcere poteſt,unde puer
antequam uſum rationis habeat,naturali ordine ordinatur in
Deum per rationem parentum , quorum curæ naturaliter ſu-
biacet, & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum di-
uina agenda.

Ad quintum dicendum , quod periculum quod ſequitur ex
prædicatione omiſſa,nulli imminet niſi ei cui eſt omnium præ
30 dicationis officium.unde in Eze.præmittit . Speculatorem de-
22.q.87.2. dit te filiis Iſrael,prouidere autem pueris infidelium de ſacra-
1.& ar 131. mentis ſalutis , pertinet ad parentes eorum: unde eis imminet
iſtius lib. periculum propter ſubtractionem ſacramentorum , ſi eorum
paruuli detrimentum patiantur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum propter conſuetudinem aliqui deobligentur à iure reddendi decimas.

3. AD tertium ſic procedebatur. Videtur quód propter con-
ſuetudinem aliqui deobligétur à iure reddendi decimas.
Magis enim eſt accipere decimas,quam non dare. Sed propter
conſuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt de-
cimas , & hoc ab eccleſia toleratur, ergo multo magis propter
conſuetudinem aliqui deobligantur ut decimas non ſoluant,ne
que ſoluere teneantur.

ar.393.c 6. Sed contra . Ius diuinum non aboletur per diſſuetudinem.
& 12.q.97 Sed decimæ debentur de iure diuino. ergo per diſſuetudinem
a.3.0.& 22 non aboletur ius reddendi decimas . Tenentur ergo homines
q.79.ar.2. reddere decimas contraria conſuetudine non obſtante.
ad 2. Reſpondeo dicendum , quod ea quæ ſunt de iure poſitiuo,
per diſſuetudinem abolentur. Ea uero quæ ſunt a iure natura-
li,uel de iure diuino,nulla diſſuetudine aboleri poſſunt. Nulla
.n.diſſuetudine fieri poteſt,ut ſit licitú furari uel mœchari. Eſt
ergo conſiderandum ad propoſitam quæſtionem , utrum da-
Matth. re decimas,ſit de iure diuino uel de iure poſitiuo humano. Ius
Lucas. autem diuinum in nouo & ueteri teſtamento continetur. Et
quidem non apparet in nouo teſtamento aliquod præceptum
datum de decimis ſoluendis:in doctri.dico Euangelica,uel Apo
ſtolica . Quod enim dicitur Matthæi 23.de ſolutione decima-
rum,hoc oportuit facere & illa non omittere,& quod dicit Pha
riſæus Luc.18. Decimas do omnium quæ poſſideo,magis vide
tur ad ſtatum ueteri teſtamenti pertinere quam obſeruantiæ
noui teſtamenti formam imponere. In ueteri autem teſtamen-
to triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præ-
cepta moralia:quædam iudicialia:quædam cæremonialia. Præ-
cepta moralia ſunt quæ ſunt indita naturali rationi: ad quæ ho
mines omni tempore obligátur, ut honora patrem & matrem,
non mœchaberis,non furtum facies,& ſimilia. Præcepta autem
iudicialia ſunt per quæ iudicia exercebantur,puta ſi quis fura-
retur unam ouem : redderet quatuor : & huiuſmodi præcepta
non ſunt indita rationi naturali, non enim ratio naturalis ha-
bet , quod ille qui furatur ouė magis reddat quatuor quā tres
uel unam . Sed tamen per huiuſmodi præcepta determinatur
morale præceptū,habet enim ratio naturalis quod ille qui fu-
11. ratur debeat puniri:ſed quod tali pœna puniatur, hoc determi
12.q.99.a. natur per præceptum iudiciale. Præcepta autem cærimonialia
30 & 4. 5. ueteris legis, ſunt quæ pertinent ad obſeruantiam diuini cul-
c. & 22.q. tus , & ſunt ordinata ad figurandum aliquod futurum , ſicut
122. arti.1, immolatio agni Paſchalis figurabat occiſioné Chriſti. Eſt ergo
ad 2. conſiderandum, utrum præceptum de decimis perſoluendis ,
ſit morale, vel iudiciale, vel cæremoniale. Si enim morale eſt,
ad hoc omnes tenentur & omni tempore,nulla obſtante con-
traria conſuetudine: ſed hoc non uidetur, quia ratio naturalis
non dictat magis quod homo miniſtris Dei det decimam, quā
undecimam,uel nonam partem fructuum. Si autem ſit præce-
ptum iudiciale , non tenentur ad decimas dandas ſicut non te-
nentur omnes ad iudicandum ſecundum in lege ueteri conſcrí
pta,quia illa iudicialia præcepta ſunt ſpecialiter illi populo da-
ta conſideratis conditionibus eius , non enim eadem omnibus
expediunt. Si autem ſit præceptum cæremoniale , non ſolum
non obligaret : ſed etiam obſeruatum induceret in peccatum ,
peccaret enim ſi quo agnum Paſchalem immolaret, quia poſt
aduentum ueritatis,ceſſauerunt figuræ.

Dicendum eſt ergo ſicut antiqui magiſtri dixerunt , quód Diuerſitas
quædam præcepta legis ſunt pure moralia,ut non occides, non præcepto-
furtum facies:quædam autem pure ſunt cæremonialia , ut im- rum.
molatio paſchalis agni & circunciſio, quædam autem ſunt me-
dia, ſecundum aliquid moralia , & ſecundum aliquid cæremo-
nialia. ſicut præceptum de obſeruatione ſabbati eſt morale
quantum ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad
uacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet , ſed quod
dies ſeptima ſit deputata , hoc eſt ex determinatione Dei pro-
pter aliquam figuram,unde hoc eſt cæremoniale. Sic ergo præ
ceptum de decimis perſoluendis , eſt quidem ſecundum ali-
quos morale , ut ſcilicet qui pro toto populo diuino obſequio
uacant ſtipendiis populi ſuſtententur : ſicut & qui in aliis offi-
ciis reipublicæ ſeruiunt , a populo ſuſtentantur , & ſecundum
hunc modum proponitur,hoc præceptum in nouo teſtamento, 22
Dicit enim dominus Mat.10. Dignus eſt operarius cibo ſuo : & 6. Paul. 3.
apoſtolus dicit 1.ad Cor.6. Dominus ordinauit,ut qui euange
lium enunciat,de euangelio uiuant:& qui altari deſeruiunt, de
altari uiuant. Sed quantum determinatum numerum decimæ,
non eſt de iure naturali,neque eſt præceptum morale , ſed eſt
cæremoniale, inquantum refertur ad figurandum aliquid circa
Chriſtum,uel etiam eſt iudiciale ſecundum conuenientiam ad
illum populum , in quo quia erat multitudo miniſtrorum tali 22 q. 81.
taxatione opus erat ad miniſtrorum Dei ſuſtentationé. Sic er- ar. 1. o. &
go hoc commune quod eſt prouidere miniſtris Dei in neceſſa- 3.1.q.
riis uitæ,eſt de iure diuino, quaſi morale præceptum & de iu- 32.ar 8 c.
re naturali exiſtens. Ad quemlibet autem principem qui poteſt & q. 65.a.
leges condere , pertinet ius naturale commune per ius poſi- 7.ad 1.
tiuum determinare,nihil enim eſt aliud ius poſitiuum , quam at.131.o.
determinatio iuris naturalis,ſicut ius naturale habet quod ma
lefactor puniatur,ſed quod tali pœna puniatur,hoc determina
tur per ius poſitiuū. Quia ergo eccleſia habet poteſtatem códé 12.o. 95.
di legem in his quæ pertinent ad cultum Dei,potuit per eccle- art. 2.o. &
ſiæ ſtatutum taxari quantitas eorum quæ ſunt danda mini- 3.4. c. 22.
ſtris Dei à populo,& ut eſſet quædā cóſonantia noui & ueteris q.85. a. 1.
teſtaméti,ſtatuit eccleſia ut taxatio ueteris teſtaméti,ſeruaret ad 4.q.36.
ét in nouo. Vnde omnes tenent ad decimas,uelint,nolint , poſ- ar. 1. ad 2.
ſet autem eccleſia ſtatuere,ſi cauſa ſubeſſet uel in maiori uel in ad 3.
minori numero, puta quod daretur octaua uel duodecima , ſi-
cut & quod detur decima . Patet ergo quod nulla conſuetudo 22 q 87.
contraria ſoluit hominem ab obligatione reddendi decimas ar. 1.c.
quia hæc obligatio fundatur ſupra ius diuinum,& ſupra ius na
turale,unde ſemper tenétur homines reddere decimas,ſi eccle
ſia exigat etiam contraria conſuetudine non obſtante,& in ter
ris in quibus eſt conſuetudo,quod decimæ ſoluantur,ipſa con-
ſuetudo quaſi expoſtulat decimas.unde peccaret qui non red-
deret,ſed in terris in quibus non eſt conſuetudo communis q
decimæ dentur,& eccleſia non petit,uidetur eccleſia remittere
dum diſſimulat,& ideo homines in terris illis non peccant deci
mas non dando. Durum enim eſſet dicere, quod omnes homi- 22. q. 45.
nes Italiæ & orientalium partium damnarentur , qui decimas ar.8 ad 5.
non ſoluunt. Et huiuſmodi argumentum poſſumus ab apoſtolo ac ar. 131. &
cipere,cui cum deberentur neceſſaria uictus ab his quibus præ 22. q. 87.
dicabat,tamen non accipiebat , nec tamen peccabat qui ei non ar.1.ad 5.
dabant alioquin male cum eis egiſſet,non accipiendo , præſer-
tim cum ipſe dicat Act. 20. Non enim ſubterfugi quò minus
annunciarem uobis omne conſilium Dei,& ideo apoſtolus non
exigebat quod ſibi debebatur , ne daretur aliquod offendicu-
lum euangelio, ut ipſe ibi dicit unde non bene facerent recto-
res eccleſiarum,ſi in terris illis decimas exigerent,in quibus nó
eſt conſuetudo dari,ſi probabiliter crederent,quod ex hoc ſcan
dalum naſceretur.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur , dicendum q
milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris , non habent
accipiendi ius decimas , hoc enim ius eſt ſpirituale debitum
miniſtris Dei,unde non cadit in laicam perſonam,ſed res illæ
temporales quæ a iure exiguntur ex conceſſione eccleſiæ datæ
ſunt aliquib militibus propter aliqua ſeruitia quæ fecerunt ec
cleſiæ,ſicut & eccleſia poteſt remittere ipſos fructus qui deben 22. q. 43.
tur pro decima,non tamen remittit ius exigendi decimas , nec a. 8. ad 5.
tollunt debitum reddendi. 2.ad 1.

QVAE-

QVAESTIO V.

22. q. 89. ar. 3. ca. 2. ad 3. q6. 100. ar. 4. ad 3. 4. d. 25. q. 3. ar. 2. q. 3. ad 4. DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad uirtutes, circa res humanas.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo vtrum filius teneatur obedire parentib. carnalibus in indifferentibus.

¶ Secundo utrum venditor teneatur dicere emptori vitium rei venditæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.

31 AD primum ſi proceditur. Videtur quòd filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia. Dicitur etiam Deute. 21. Si genuerit homo filium contumacem, & proteruum, qui non audiat patris aut matris Imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeretur, niſi grauiter peccaret non obediendo, ergo filii tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

22. q. 104. ar. 5. o. ¶ 2 Præterea, Apoſtolus dicit ad Coloſſen. 3. Filii obedite parentibus per omnia.

¶ 3 Præterea, præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad ſemper obligent, tamen nunquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum, eſt de honoratione parentum, ergo non licet irreuerentem eſſe parenti, quod eſſet ſi eius mandato non obediretur, tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

Sed contra. Non minus obediendum eſt partib. ſpiritualib. quam carnalib. ſed magis, ut habetur per Apoſtolum ad Heb. 12. ſed partib. ſpiritualib. non tenentur ſubditi obedire in indifferentib. Religioſi enim qui obedientiam profitentur, non tenentur obedire ſuis prælatis, niſi in his quæ ſunt ſecundum regulam. vt Ber. dicit in libro de diſpenſatione & præcepto, ergo nec parentibus carnalibus filii tenetur in indifferentibus obedire.

Reſpondeo dicendum, quod cum obedientia prælato debeatur, ad illa ſe extendit debitum obedientiæ, ad quæ ſe extendit ius prælationis, habet autem pater carnalis ius prælationis in filium. Primo quidem quantum ad domeſticam conuerſationem. Sic. n. eſt paterfamilias in domo, ſicut rex in regno, unde ſicuti ſubditi regis tenentur obedire regi in his quæ pertinent ad gubernationem regni, ita etiam filii & alij domeſtici tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinent ad diſpenſationem domus. Secundo quantum ad morum diſciplinam unde Apoſtolus dicit ad Heb. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & obtemperabamus eis debet enim pater filio non ſolum educationem: ſed etiam diſciplinam: ut Philoſophus dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri carnali, & nõ aliis.

Ber.

& 104. ar. 25.

22. q. 104. art. 6. o. & 2. d. 44. q. 2. art. 2. o.

Paulus.

Ad primum ergo dicendum, quod loquitur ibi Moyſes de Imperio paterno, quod pertinet ad diſciplinam morum. unde ibidem dicitur. Monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus uacat, & luxuriæ atque conuiuiis.

Ad ſecundum dicendum, quod Apoſtolus dicit obediendum eſſe parentibus per omnia, ad quæ ſe ius prælationis extendit.

Ad tertium dicendum, quod non exhibet irreuerentiam præcipienti, ſi non obediret his in quibus obedire non tenetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei venditæ emptori.

32 CIRCA ſecundum proceditur. Videtur quod venditor non teneatur dicere vitium rei venditæ emptori, quia

22. q. 77. art. 2. 3. o. ſecundum leges ciuiles, venditor & emptor ſe inuicem decipere poſſunt, nulla autem poſſet fieri deceptio, ſi venditor rei venditæ uitium emptori dicere teneretur, ergo non tenetur.

¶ 2 Sed dicebat quod leges non loquuntur ſecundum forū conſcientiæ, ſed quod nunc loquimur eſt ſecundum forum contentioſum. Sed contra ſecundum Philoſophum in ſecundo Ethi. Intentio legislatoris eſt ciues facere bonos, quod ergo licet ſecundum leges non eſt contrarium uirtuti: & ita etiam nõ contrarium conſcientiæ.

Enaſio.

Sed contra eſt quia ſecundum leges ciuiles ſi aliquis vendat animal morbidum tenetur de uitio: ergo tenetur dicere uitiū emptori.

¶ 2 Preterea Tullius dicit in lib. de officiis, quod ad officium boni uiri pertinet, vt dicat emptori illud pro quo res minus uẽderetur, huiuſmodi autem eſt uitium rei venditæ: ergo venditor tenetur dicere emptori uitium rei venditæ.

Reſpondeo dicendum quod aliquid pertinet ad bonum uirum, ad quod tamen homines nõ tenentur, ſicut ad bonum uirum pertinet, quod liberaliter amico ſua bona largiatur, quamuis ad hoc non teneatur. Sed aliquid pertinet ad bonum uirū, ad quod tenetur. ſ. quod reddat alicui quod iuſtum eſt, nam actus iuſtitiæ eſt ut reddatur alicui quod ei debetur. Et ideo unuſquiſque venditor ad hoc tenetur, ut iuſtam venditionem faciat, non autem ut faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de precio iuſto. Iuſtitia autem æqualitas quædam eſt, ut dicitur in 5. Ethic. eſt ergo iuſta venditio quando precium acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniuſta autem ſi non æquetur, ſed plus accipiat Si ergo uitium rei venditæ faciat rẽ minus ualere quam precium impoſitum a uẽditore iniuſta erit venditio, unde peccat occultans uitium. Si autem non faciat rẽ minus ualere quam precium impoſitum, quia forte venditor minor precium imponit propter uitium, tunc non peccat tacẽs uitium, quia venditio non eſt iniuſta, & forte eſſet ſibi damnoſum, ſi uitium diceret, quia emptor uellet habere rẽ etiam pro minori precio quam valeret. Liberaliter tamen faceret, ſi damnoſum proprium contineret, ut ſatiſfaceret uoluntati alterius: licet ad hoc non teneatur. Philo. 22. q. 77. ar. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod per illud dictum legis, nõ habetur quod licitum ſit ſimplici venditori decipere emptorẽ, & econuerſo, ſed dicitur aliquid eſſe licitum ſecundum legem, quod per legem non punitur, ſicut ſecundum legem ueterem licebat libellus repudii. 4. ad 25. q. 3. ar. 1. q. 1. c. 2. 12. q. 10 ar. 4 8 ad 1 & 4. d. 3. q. 2. ar. 5. q. 2. ar. 2.

Ad ſecundum dicendum, quod præcepta legis ſunt ductiua ad perfectam virtutem, tamen actus perfectæ uirtutis non cadunt ſub præcepto legis humanæ, ſed prohibet quædam grauiora, ut gradatim homines retracti a malis per ſeipſos ad uirtutem exerceantur, permittit autem quædam minora peccata eis pœnam non infligens, quia ſine his non facile inuenitur hominum multitudo, & de talibus eſt deceptio quæ eſt inter vendentes & ementes, quia plurimi ſunt qui volunt uili emere, & carè uendere. ut Auguſtin. dicit in lib. de trin.

Ad illud uerò quod primo in contrarium obiicitur, dicendū quod illud intelligendum eſt, quando morbus pecoris facit pecus minus valere quam uendatur.

Ad ſecundum dicendum, quod ea ratione Tullius dicit, q̃ uir bonus non tacet uitium rei venditæ, quia ad uirum bonum non pertinet decipere aliquem, deceptio autem non eſt ſi id q̃ tacetur de re uendita, non facit rem minus ualere quam precium, quod pro ea accipitur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo utrum peccatum ſit appetere prælationem.

¶ Secundo, vtrum peccatum ſit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum appetere prælationem ſit peccatum.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod peccatum ſit appetere prælationem. Nam enim uidetur, quod poſſit appeti ſine peccato, id quod non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed ſolum in ſtatu naturæ corruptæ. Sed prælatio non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed incepit eſſe poſt peccatum, quãdo dictum eſt mulieri. Sub viri poteſtate eris, ergo peccatum eſt prælationem appetere. 33 22. q. 185. arti. 2. o. & arti. 47. & 115. & 242 o. huius li.

¶ 2 Præterea. Appetitus uidetur eſſe de his quæ pertinent ad ſtatum futuræ gloriæ. Sed in futuro ceſſabit omnis prælatio, ut dicit quædam Glo. 1. ad Corinth. 15. ergo peccatum eſt appetere prælationem.

Sed contra, eſt quod dicitur 1. ad Thim. 5. Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. Sed non eſt peccatum appetere illud, cui debetur honor, qui non debetur niſi uirtuti: ergo non eſt peccatum appetere prælationem.

Reſpondeo dicendum, quod hanc quæſtionem ſoluit Aug. 19. de ciui. Dei, ubi dicit quod locus ſuperior ſine quo populus

regi

regi non poteſt, etſi adminiſtretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Cuius ratio eſt, quia qui appetit prælationem, aut eſt ſuperbus aut iniuſtus. Iniuſtitia enim eſt, quod aliquis uelit ſibi plus de honore accipere, aut de poteſtate, aut de aliis bonis niſi ſit maioribus dignus, ut dicitur in 5. Ethic. quod autem aliquis æſtimet ſe eſſe magis dignum prælatione omnibus illis, ſuper quos prælationem accipit, ſuperbiæ & præſumptionis eſt. vnde patet, quod quicunque prælationem appetit, aut eſt iniu-
art. 47. ſtus, aut ſuperbus, & ideo nullus ſuo appetitu debet ad prælationem peruenire, ſed ſolum Dei iudicio, ſecundum illud Apoſtoli ad Hebr. 5. Nemo ſibi aſſumit honorem, ſed qui uocatur a Deo, tanquam Aaron, poteſt tamen aliquis licite appetere ſe eſſe dignum prælatione, uel opera boni prælati, pro quibus debetur honor.

Ad rōnes. Vnde patet reſponſio ad vltimum. Primæ uero duæ rationes non recte concludunt, quia etiam ea quæ non fuerunt in ſtatu innocētiæ, nec erunt in ſtatu gloriæ, poſſunt licite appeti, ſicut ſubiici, pœnitere & alia huiuſmodi, quamuis prælatio quantum ad aliquid, fuiſſet in ſtatu innocentiæ, & futura ſit in ſtatu gloriæ, ſcilicet quantum ad ſuperioritatem gradus, & quantum ad gubernationem, uel regimen. non autem quantum ad coactam ſeruitutem.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſit peccatum prædicatori, habere oculum ad temporalia.

34
art. 34. 22. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod peccatum ſit
q. 100. ar. 3. prædicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur enim
ad 2. q. 188. Luc. 12. Quærite primum regnum Dei, Gloſ. a. bona æterna, &
ar. 4. ad 4. hæc omnia adiicientur uobis Gloſ. etiam non quærentibus, ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

Sed contra eſt quod dicitur 1. Corin. 9. Debet qui arat in ſpe arare Glo. ſtipendiorum temporalium. ergo licet prædicatori, de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

Reſpondeo dicendum, quod habere oculum ad terrena, contingit dupliciter, uno modo ſicut ad mercedem, vel præmium, & ſic prædicatori non licet habere oculum ad terrena, quia ſic faceret euangelium venale. Alio modo ſicut ad ſtipēdia pro neceſſitate ſuſtentationis uitæ, & ſic licet habere prædicatori oculum ad terrena, unde 1. ad Thim. 5. ſuper illud. Qui bene præſunt presbyteri, &c. dicit Glo Aug. neceſſitatis eſt accipere, unde uiuitur, charitatis eſt præbere non tamen uenale eſt euan-
q. 1. di. 25. gelium pro his. Si enim ſic uendunt magnam rem, uili uendunt
q. 3. ar. 2. q. accipiant ergo ſuſtentationem neceſſitatis a populo, mercedem
2. ad 4. & 5 diſpenſationis a domino.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum fuit de pœnis peccatorum.

¶ Et primo de ipſis pœnis.

¶ Secundo de remiſſione pœnarum.

¶ Circa primum quæſita ſunt duo.

¶ Primum utrum anima ſeparata poſſit pati igne corporeo.

¶ Secundo, utrum duorum, qui eadem pœna ſunt digni, unus diutius moretur in purgatorio, quam alius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

35
ar. 61 & 4. AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima a corpo
di. 44 q. 3. re ſeparata, non poſſit pati ab igne corporeo, quia ſecun-
o. & animæ dum Philoſophum, quod non tangit, non agit, ſed ignis corpo-
artic. 21. o. reus non tangit animam ſeparatam a corpore, cum non habeat terminos corporales, quæ autem ſe tangunt, habent ultima ſimul, ergo anima ſeparata non patitur ab igne corporeo.

¶ 2 Præterea, Illa quæ patiuntur adinuicem, inuicem conuerti poſſunt, ſed anima non poteſt conuerti in ignem corporeum, nec econuerſo, ergo anima non poteſt pati ab igne corporeo.

¶ 3 Præterea, Ber. dicit quod nihil ardet in inferno niſi propria voluntas, ſed propria uoluntas cum ſit quoddam ſpirituale, non poteſt eſſe materia ignis corporalis. ergo anima a corpore ſeparata, non poteſt ab igne corporeo pati.

Sed contra eſt, quod dicitur Iſa. vltim. Ignis eorum non extinguetur.

Reſpondeo dicendum, quod pati multipliciter dicitur: uno
modo pati communiter idem eſt quod recipere, ſecundum q 1. p. q. 14.
ſentire, & intelligere eſt quoddam pati, & hoc modo anima con ar. 2. ad 2.
iuncta corpori patitur a rebus corporeis ſentiendo & intelligē q. 75. ar. 2.
do, ſed an ſeparata a corpore poſſit hoc modo a rebus corporeis c. & 12. q.
pati, alterius quæſtionis eſt propter quoſdam: qui dicunt quod 22. ar. 1. c.
anima ſeparata a corpore, & etiam Angelus poteſt accipere & q. 41. ar.
cognitionem a rebus ſenſibilibus: ſed ſi etiam hæc opinio eſſet 1. c.
uera, tamen pati ſentiendo, & intelligendo, eſt perfici non puniri, niſi forte per accidens, inquantum id quod ſentitur, uel intelligitur repugnat uoluntati, ſed ipſum ſentire uel intelligere ſecundum ſe conſideratum pœnale non eſt, Alio modo dicitur pati proprie loquendo ſecundum contrarietatem agentis ad patiens, prius ſcilicet pati dicimur, cum aliquid nobis ad-
uenit, quod eſt contrarium naturæ uel uoluntati noſtræ, & ſe- ueri. q. 26.
cundum hoc infirmitas, & triſtitia paſſiones dicuntur. Et hæc ar. 1. 3. c. &
quidem paſſio dupliciter eſſe poteſt, vno modo per receptio- ueri. qō. 1.
nem formæ contrariæ, ſicut aqua patitur ab igne inquantum arti. 2. ad
caleſit, & per conſequens diminuitur qualitas naturalis eius, ſecūdum.
hoc modo ſeparata anima non poteſt pati ab igne corporeo, quia nec calefieri poteſt, nec deſiccari, nec ſecundum formam aut qualitatem quancunque ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud, quod quocunque modo impeditur a ſuo proprio impetu uel inclinatione, ſicut ſi dicimus lapidem deſcendentem pati, cum impeditur ne deorſum perueniat, &
ſicut dicimus hominem pati, cum detinetur, uel ligatur ne ua- ar. 61. c. ſi.
dat quo uult, & ita per nodum ligationis cuiuſdam, anima patitur ab igne corporeo, ut Aug. 21. de ciuit. Dei. Non enim hoc
eſt contra naturam ſpiritus, corpori alligari, cum uideamus ani cōtra. 4. c.
mam naturaliter alligari corpori ad uiuificandum ipſum. Dæ- 90. & aia.
mones etiam per necromantiam poteſtate ſuperiorum dæmo- 21. c. ſi. &
num alligantur aliquibus imaginibus, uel aliquibus aliis rebus; opus. 3. c.
vnde multo magis poſſunt ſpiritus alligari diuina uirtute igne 164.
corporeo, non ut dent uitam, ſed ut accipiant pœnam, ſicut Auguſ. dicit. Sed quia quod eſt minoris uirtutis, non poteſt ſua uirtute ligare id quod eſt maioris uirtutis, inde eſt quod nullum corpus poteſt ligare ſpiritum qui eſt maioris uirtutis, niſi aliqua ſuperiori uirtute, & propter hoc dicitur, quod ignis corporeus agit in animam ſeparatam non uirtute propria, ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ uindicantis.

Ad primum ergo dicendum quod ignis tangit animam, non
quidem tactu mathematico, qui attenditur ſecundum termi- in ordine
nos quantitatiuos, ſed magis contactu uirtutis non propriæ, 36. 4. diſt.
ſed quam habet inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iu- 21. q. 1. ar.
ſtitiæ. 2. q. 3. ad

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de paſſio 2. & d. 45.
ne, quæ eſt per ſuſceptionem formæ contrariæ. q. 2. art. 1.

Ad tertium dicendum. quod propria uoluntas dicitur arde-
re in inferno, quia meretur ardorem. 1. & 2.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, unus citius poſſit liberari quam alius.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod duorum qui 39
ſunt digni æquali pœna unus non poſſit citius a purgatorio liberari, quam alius. Iudicium enim poſt mortem non eſt hominis ſed Dei, qui ſecundum ueritatem iudicat, ut dicitur ad Ro. 2. ſed contra ueritatem iudicaret, ſi uni eorum qui ſunt digni æquali pœna, infligeretur grauior pœna ſenſus, quam alteri. Dilatio autem gloriæ, eſt maior pœna, quam acerbitas pœnæ ſenſus, quia ſicut dicit Chryſo. ſuper Mat. carere uiſione diuina, eſt maior pœna, quam quælibet pœna ſenſibilis, ergo unū eorum qui digni ſunt æquali pœna, non maiorem dilationem gloriæ patietur altero citius liberato.

¶ 2 Præterea, Malū ſecundum Augu. dicitur quia nocet, nocet autem quod adimit bonum, dilatio autem gloriæ adimit maius bonum, ſcilicet bonum increatum, ergo maius malum, & ſic idem quod prius.

Sed contra eſt, quod Magiſter dicit, in quarto ſen. di. 45. q il le pro quo fiunt plura ſuffragia, citius a pœnis purgatorii liberatur. Contingit autem, quod pro uno eorum, qui digni ſunt æquali pœna, fiunt plura ſuffragia quam pro alio: ergo unus citius liberabitur.

¶ Præt. In fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quædā habentes, quorum dilatio a gloria non erit tam diuturna, ſicut eorū qui modo cremabilia deferunt ad purgatoriū, quia breuis mora erit inter mortem, & reſurrectionem ut Augu. dicit,

ergo

ergo pari ratione, & nunc eorum qui æqualia cremabilia deſeruut, unus poteſt minus differri à gloria, quam alius & ſic erit citius liberatus à pœnis.

Opinio. Reſpondeo dicendum, quod iſta quæſtio fundatur ſupra uirtutem ſuffragiorum, vtrum ſcilicet ſuffragia facta pro aliquo, valeant illi ſolum pro quo fiunt ad liberationem, vel etiam alijs. Circa quod aliqui dixerunt quod non magis ualent illi, quam alijs: imo forte magis ualent alijs, ſi ſint melius diſpoſiti

ar. 167. ad recipiendum ſuffragiorum uirtutem, & ponunt exemplum, ſicut ſi accendatur cereus in domo pro aliquo diuite qui, ſit cæcus, illuminat omnes in domo exiſtentes, & forte alios magis illuminat ſi habeant limpidiorem viſum, & ſecundum hanc

Reprobatio opi. opinionem, duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, vnus non poteſt citius liberari quam alter. Sed hanc opinionem non reputo veram. Cuius ratio eſt, quia ſuffragium vnius valet alteri propter duo. Vno modo, propter unitatem charitatis, quia omnes qui ſunt in charitate, ſunt quaſi unum corpus, & ita bonum vnius redundat in omnes: ſicut manus deſeruit toti corpori, & ſimiliter quodlibet corporis membrum, & ſecundum hoc quodcunque bonum factum ab aliquo ualet cuilibet in charitate exiſtenti, ſecundum illud Pſal. 113. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua. Alio modo ſecundum, quod per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum: puta ſi aliquis pro altero ſoluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac ſi ille ſolueret, pro quo ſoluitur. Primo ergo modo ualet opus bonum per modum meriti, cuius radix eſt charitas. Sed ſecundo modo, opus unius ualet alteri per modum ſatiſfactionis, prout unus pro altero ſatiſfacere poteſt, ſi hoc intendat, & talis valor attenditur in ſuffragijs, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur a debito pœnę. Et ideo dicendum eſt, quod ſuffragia per iſtum modum non ualent, niſi illis pro quibus fiunt, & ſecundum hoc ſi pro aliquo fiunt multa ſuffragia, citius liberatur a pœna purgatorij, quam alij pro quibus non ſunt, etiam ſi ęqualia peccata detulerint. Concedendum tamen eſt, quod ſuffragia pro uno facta omnibus ualent, inquantum, ſcilicet omnes qui ſciunt gaudent ex charitate de bonis, quę ex charitate fiūt, & ſecundum hoc verum eſt, quod illis pro quibus non fiunt, plus ualent ſuffragia, ſi ſint maioris charitatis.

Suffragia qualiter, & ad quid ualeant.

Ad primum ergo dicendum, quod peccato ueniali cum nō habeat auerſionē a Deo per ſe loquendo, non debetur pœna carentiæ viſionis diuinæ, nec ſimpliciter, nec ad tēpus. Sed quod ad tempus retardentur a uiſione diuina, hoc contingit per accidens, quia ſcilicet quandiu digni ſunt aliqua pœna, non poſſunt participare ſummam fœlicitatem, quæ in uiſione conſiſtit, ſubtra autem reſpicit pœnam per ſe debitam peccato, non autem eam quæ per accidens conſequitur.

4. d. 45. q. 2. ar. 4. o. Per hoc patet reſponſio ad ſecundum, tertium concedimus & quartum ſimiliter. Illa tamen qui in fine mundi uiui reperientur, partim habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præpurgati: poterit etiam fieri, ut acerbitas pœnæ modica temporis, recompenſet diuturnitatem pœnæ in alijs.

QVAESTIO VIII.

4. di. 47. q. 2. 2. 3. q. 2. ad 5.

DEINDE quæſitum fuit de remiſſione peccatorum. ¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, vtrum peccatum in ſpiritum ſanctum ſit irremiſſibile.

¶ Secundo, vtrum cruce ſignatus qui moritur antequam iter arripiat tranſmarinum plenam habeat peccatorum remiſſionem.

ARTICVLVS XV.

Vtrum peccatum in ſpiritumſanctum ſit irremiſſibile.

37
22. q. 14. 2. 3. o. & q. 6. 118. a. 5. ad 3. & malo. q. 3. a. 15. o.

AD primum ſic procedebatur. Videtur, quod peccatum in ſpiritumſanctum non ſit irremiſſibile. Vna eſt enim dignitas, & maieſtas patris, & filij, & ſpiritusſancti. Sed peccatum in filium non eſt irremiſſibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicunque verbum contra filium hominis dixerit, remittetur ei: ergo peccatum in ſpiritumſanctum non eſt irremiſſibile.

Sed contra eſt, quod ibidem dicitur, Qui dixerit contra ſpiritumſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

22. q. 17. 2. 2. o. & 2. d. 43. a. 4. o.

Reſpondeo dicendum, quod de peccato in ſpiritum ſanctum tripliciter aliqui ſunt locuti. Doctores enim ante Auguſt. intellexerunt peccatum in ſpiritum ſanctum eſſe blaſphemiam dictam contra ſpiritum ſanctum, aut opera eius, vel etiam contra diuinitatem Dei patris, aut filii: quia etiam pater & filius communiter ſumendo ſpiritusſanctus eſt, quia Deus ſpiritus eſt: vt dicitur Ioan. 4. Peccatum autem in filium hominis intelligunt blaſphemiam in Chriſtum ſecundum humanam naturam, & utroque modo peccabant Iudæi in Chriſtum: primo enim modo contra eum peccabant miracula quæ per ſpiritum ſanctum, & uirtute ſuæ diuinitatis faciebat principi dæmoniorum attribuendo. Secundo autem modo contra eum peccabant dicendo, Ecce homo uorax potator vini, & publicanorum amicus, vt dicitur Matth. 11. Hanc ergo ſecundum blaſphemiā dicit remiſſibilem, quia habebant aliquam excuſationem propter infirmitatem carnis, quam in Chriſto videbant: aliam vero blaſphemiam dicit irremiſſibilem: quia nullam excuſationem habebant, uidentes manifeſta iudicia ſpiritusſancti & diuinitatis, propter hoc ſecundum Chryſoſt. perſeuerantibus non fuit remiſſa hæc blaſphemia, neque in hoc ſæculo, neque in futuro: quia in hoc ſæculo puniti ſunt pro ea per Romanos, & in futuro cruciabuntur in inferno. Secundum Auguſtinum uero ſpiritui ſancto, qui eſt charitas patris & filii attribuitur remiſſio peccatorum. Ille ergo contra ſpiritumſanctum peccat, vel blaſphemat, uel uerbum dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiam vſque ad finem uitæ ſuæ, ut non fiat ei remiſſio peccatorum, & tunc planum eſt, quod hoc peccatum in ſpiritumſanctum non remittitur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Doctores uero moderni dixerunt, quod quia patri attribuitur potentia, filio ſapientia, ſpirituiſancto bonitas, peccatum ex infirmitate eſt peccatum in patrem peccatum ex ignorantia eſt peccatum in filium peccatum ex certa malitia eſt peccatum in ſpiritumſanctum. Quia ergo ignorantia, uel infirmitas excuſat peccatum, uel in toto, uel in parte, dicunt quod peccatum in patrem, uel in filium, remittitur, quia uel totaliter culpa caret, uel culpa diminuitur, malitia uero non excuſat peccatum, ſed aggrauat, & ideo peccatum in ſpiritum ſanctum non remittitur, neque in toto, neque in parte, quia non habet in ſe aliquam rationem ueniæ, per quam diminuatur culpa, & ſi aliquando remittatur, hoc magis eſt ex miſericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quam ex remiſſibilitate peccati.

Matth. 11.
Chryſoſt.
3. p. q. 86. ar. 1. ad 2. 3.
1. p. q. 34. art. 7. 8. c. & q. 45. ar. 6. ad 2. 22. q. 14. ar. 2. 3. c. 12. q. 78. malo. q. 3. art. 14. 1. p. q. 69. ar. 2. c. ar. 4. n.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum cruce ſignatus moriens ante ſusceptum iter, habeatque plenariam indulgentiam peccatorum.

38
Iſa. 11. le. 2. & 4. di. 20. q. 1. ar. 3. q. 3. ad 2. & art. 107.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod cruce ſignatus qui moritur antequam iter arripiat, habeat plenam indulgentiam peccatorum, ad hoc enim, quod indulgentia alicui ualeat, requiritur quod ſit uere pœnitens & confeſſus, ut continetur in litera Papali. Sed cruce ſignatus decedens ante iter aſſumptum, habet hæc omnia quæ requiruntur ſecundum formam literæ ad percipiendum plenam indulgentiam peccatorum, ergo plene percipit eam.

¶ 2 Præterea. Solus Deus remittit peccatum quantum ad culpam. Cum ergo Papa dat indulgentiam omnium peccatorum, hoc non eſt referendum ad culpam, ſed ad uniuerſitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem ſecundum formam literæ Papalis, nullam pœnam patietur pro ſuis peccatis, & ſic ſtatim euolabit plenam remiſſionem peccatum conſecutus.

Sed contra Auguſtin. dicit in 15. de Tri., quod non eſt idem abſtrahere telum & ſanare vulnus. Telum enim peccati abſtrahitur per remiſſionem peccati, uulnus autem ſanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera ſatiſfactionis. Sed cruce ſignatus decedens ante iter arreptum, nullum laborem ſuſtinuit ad reformationem imaginis, ergo nondum eſt ſanatum vulnus, & ſic non poteſt ad gloriam ſtatim peruenire antequam pœnas purgatorias patiatur.

¶ Præterea, Quilibet ſacerdos utitur talibus uerbis, ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce ſignatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius à quoque ſacerdote abſolutus, quod eſt inconueniens.

Ar. 36. 3. p q. 46. ar. 1. ad 3. 4. d. 20. ar. 3. q. 1. o. & opuſ. 7. ca. 6. c. 6.

Reſpondeo dicendum, quod ad euidentiam huius quæſtionis ſicut ſupra dictum eſt, opus unius poteſt eſſe ſatiſfactorium pro alio ad quem per intentionem facientis refertur. Chriſtus autem pro eccleſia ſua ſanguinem ſuum fudit, & multa alia fecit & ſuſtinuit, quorum æſtimatio eſt infiniti ualoris propter dignitatem perſonæ, unde dicitur Sapientiæ 8. quod infinitus eſt in illa theſaurus hominibus. Similiter etiam & omnes alii ſancti intentionem habuerunt in his quæ paſſi ſunt, & fecerunt propter Deum, ut hoc eſſet ad utilitatem non ſolum ſui, ſed etiam totius eccleſiæ. Totius ergo

Ille theſaurus eſt in diſpenſatione eius qui præeſt generali eccleſiæ. Vnde Petro Dominus claues regni cœlorum commiſit Matthæ. 16. Quando ergo utilitas, uel neceſſitas ipſius eccleſiæ hoc expoſcit, poteſt ille qui præeſt eccleſiæ de iſta infinitate theſauri communicare alicui, qui per charitatem ſit membrum eccleſiæ de prædicto theſauro quantum ſibi uiſum fuerit opportunum, uel uſque ad totalem remiſſionem pœnarum, uel uſque ad aliquam certam quantitatem; ita ſcilicet quod paſſio Chriſti & aliorum ſanctorum ei imputatur, ac ſi ipſe paſſus eſſet, quantum ſufficeret ad remiſſionem ſui peccati: ſicut contingit cum unus pro alio ſatisfacit, ut dictum eſt. Ad hoc ergo quod indulgentia alicui ualeat tria requiruntur. Primo cauſa pertinens ad honorem Dei: uel ad neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa enim poteſt principaliter, alii uero inquantum poteſtatem ab eo accipiunt uel ordinariam uel commiſſum, ſeu delegatam. Tertio requiritur, ut ſit in ſtatu charitatis ille qui indulgentiam percipere vult. Et hæc tria deſignantur in litera Papali. Nam cauſa conueniens deſignatur in hoc quòd præmittitur de ſubſidio terræ ſanctæ. Auctoritas uerò in hoc quod fit mentio de auctoritate Apoſtolorum Petri, & Pauli, & ipſius Papæ. Charitas autem recipientis in hoc quod dicitur, Omnibus uerè pœnitentibus & confeſſis; non dicit & ſatisfacientibus: quia indulgentia non excuſat a contritione & confeſſione: cedit in locum ſatisfactionis. Eſt ergo dicendum in quæſtione propoſita: quod ſi ſecundum formam Papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in ſubſidium terræ ſanctæ, cruce ſignatus ſtatim habet indulgentiam etiam ſi decedat ante quam iter arripiat, quia ſic cauſa indulgentiæ erit non iter, ſed uotum itineris. Si autem in forma literæ contineatur quod indulgentia detur his qui tranſierint ultra mare, ille qui decedit antequam tranſeat, non habet indulgentiam: quia non habet indulgentiæ cauſam.

ar. 36. 4. d. 20. ar. 3. q. 2. o. & art. 5. q. 1. c. 4. d. 20. art. 3. q. 1. c. & a. 5. q. 4. o.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc ultimo caſu deficit in cruce ſignato decedente, illud, quod eſt principalius, ſcilicet indulgentiæ cauſa.

Ad ſecundum dicendum, quod per authoritatem ſolus Deus culpam remittit, ſed miniſterio etiam ſacerdos, inquantum exhibet ſacramentum remiſſionis peccati, puta in baptiſmo uel pœnitentia: & tamen indulgentia non ſe extendit ad remiſſionem culpæ, quia non eſt ſacramentalis, unde non ſequitur ordinem, ſed iuriſdictionem; poteſt enim & non ſacerdos indulgentiam concedere, ſi ſit ei commiſſum, & ideo pœna totaliter remittitur, ſi cauſa ſubſit, non autem ſi cauſa deſit.

3. p. q. 84. ar. 3. ad 3. 4. d. 5. q. 1. o. a. 79. o. opus 12. u. 4. d. 20. ar. 3. q. 2. ad 1. art 4. q. 2. 3. o.

Ad tertium dicendum, quod ſatisfactio & eſt punitiua inquantum eſt actus uindicatiuæ iuſtitiæ, & eſt etiam medicatiua inquantum eſt quoddam ſacramentale. Indulgentia ergo ſupplet locum ſatiſfactionis, inquantum eſt punitiua quia ſcilicet pœna, quam alius ſuſtinuit, imputatur iſti, ac ſi ipſe ſuſtinuiſſet, & ideo reatus pœnæ tollitur, ſed non ſuccedit in locum ſatiſfactionis inquantum eſt medicatiua, quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelictæ ex priori peccato, ad quas ſanandas, neceſſarius eſt labor ſatiſfactionis, & ideo cruce ſignatis dum uiuunt, conſulendum eſt, ut non prætermittant ſatiſfactionis opera, inquantum ſunt præſeruatiua a peccatis futuris, licet reatus pœnæ ſit totaliter ſolutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia ſufficit labor paſſionis Chriſti, morientibus autem non eſt neceſſaria huiuſmodi præſeruatio, ſed ſolum liberatio a reatu pœnæ.

4. d. 20. ar. 3. q. 1. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod uerbum ſacerdotis dicentis, Abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ad pœnam, ſed ad culpam: cuius abſolutioni miniſterium impendit. Non poteſt autem aliquis abſolui ab una culpa, quin abſoluatur ab omnibus, pœna uero poteſt totaliter dimitti, uel particulariter; particulariter quidem in abſolutione ſacramentali pœna dimittitur, totaliter vero in ſpirituali gratia indulgentiæ, ſicut etiam Dominus dicit Ioan. 8. mulieri adulteræ. Non te condemnabo, vnde & amplius noli peccare.

ar. 66. & 4. d. q. 3. art. 1. q. 1. ad 1. art. 5. q. 2. c. & ad 3. & d. 18. art. 3. q. 2.

INCIPIT QVODLIBET. TERTIVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Deo, de Angelis de hominibus, & de creaturis pure corporalibus. De Deo quæſitum eſt, & quantum ad naturam diuinam: & quantum ad naturam humanam aſſumptam.

¶ Circa diuinam naturam quæſita ſunt duo de potentia Dei.

¶ Primò, utrum Deus poſſit facere, quod materia ſit ſine forma.
¶ Secundò, utrum poſſit facere, quod idem corpus ſimul localiter ſit in duobus locis.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus poſſit facere, quod materia ſit ſine forma.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod Deus poſſit facere, quod materia ſit ſine forma. Sicut enim materia ſecundum ſuum eſſe dependet a forma, ita accidens a ſubiecto. Sed Deus poteſt facere, quod accidens ſit ſine ſubiecto, ut patet in ſacramento altaris: ergo poteſt facere quod materia ſit ſine forma. 39

1. p. q. 3. a. 2. & q. 5. a. 2. ad 1. q. 66. ar. 1. o. ar. 226.

Sed contra, Deus nõ poteſt facere contradictoria eſſe ſimul. Sed materiam eſſe ſine forma, implicat contradictionem, eo quod eſſe materia importat actum, qui eſt forma. Non ergo Deus poteſt facere, quod materia ſit ſine forma.

Reſpondeo dicendum, quod uniuſcuiuſque rei uirtus actiua eſt æſtimanda ſecundum modum eſſentiæ, eo quod unuſquodque agit inquantum eſt ens actu, unde ſi in aliquo inueniatur forma aliqua uel natura non limitata, ſeu contracta, erit uirtus eius ſe extendens ad omnes actus, uel effectus conuenientes illi naturæ, puta ſi intelligeretur eſſe calor per ſe ſubſiſtens uel in aliquo ſubiecto, quod reciperet ipſum ſecundum totum eius poſſe, ſequeretur quod haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si uero aliquod ſubiectum nõ reciperet calorem ſecundum eius totum poſſe, ſed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet uirtutem actiuam reſpectu omnium actuum uel effectuum caloris. Cum autem Deus ſit ipſum eſſe ſubſiſtens, manifeſtum eſt quod natura eſſendi conuenit Deo infinite abſque omni limitatione & contractione, unde eius uirtus actiua ſe extendit infinite ad totum ens, & ad omne id quod poteſt habere rationem entis. Illud ergo ſolum poterit excludi a diuina potentia, quod repugnat rationi entis, & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, ſed quia ipſum non poteſt eſſe ens, unde non poteſt fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens ſimul & ſecundum idem exiſtens, unde quod aliquis ſimul ſit & non ſit, Deo fieri non poteſt, nec aliquid contradictionem includens, & de huiuſmodi eſt materiam eſſe in actu ſine forma: omne n. quod eſt actu, uel eſt ipſe actus, uel eſt potentia participans actum, eſſe autem actu repugnat rationi materiæ, quæ ſecundum propriam rationem eſt ens in potentia. Relinquitur ergo quod non poſſit eſſe in actu, niſi inquantum participat actum, actus autem participatus a materia nihil eſt aliud quam forma. vnde idem eſt dictum materiam eſſe in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quod materia ſit in actu ſine forma, eſt dicere contradictoria eſſe ſimul, vnde a Deo fieri non poteſt.

1. p. q. 3. a. 2. & 6. art. 226. & 1. p. q. 7. a. 2. ad 1. q. 25 ar. 3. 4. o. 1. p. q. 41. a. 1. ad 1. veri. q. 27. ar. 1. ad 3. 2. d. 12 arti. 4. o. & veri. q. 3. a. 5. o. & po. q. 4. ar. 1. o. arti. 22. 1.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendũ quod accidens ſecundum ſuum eſſe dependet a ſubiecto, ſicut a cauſa ſuſtentante ipſum, & quia Deus poteſt producere omnes effectus ſecundarum cauſarum abſque ipſis cauſis ſecundis, poteſt conſeruare in eſſe accidens ſine ſubiecto, ſed materia ſecundum ſuum eſſe actuale dependet à forma, inquantum forma eſt ipſe actus eius, unde non eſt ſimile.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſet facere, idem corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod Deus poſſit facere unum corpus ſimul eſſe localiter in duobus locis. Difficilius enim eſt quod hæc ſubſtantia mutetur in illam ſubſtantiam, quàm quod hoc accidens mutetur in illud accidens. Sed in ſacramento altaris ex hoc quod diuina uirtute ſubſtantia panis remanentibus eius dimenſionibus, ſecundum quas commenſuratur loco, conuertitur in ſubſtantia corporis Chriſti, ſequitur quod idem corpus Chriſti ſit non localiter ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum, ſed ſacramentaliter in pluribus locis ſimul, ergo poteſt facere quod conuertatur dimenſio huius corporis in dimenſionem alterius corporis, & ſic erit idem corpus localiter in duobus locis ſimul. 40

art. 22. & 1. p. q. 67. a. 1. 2. & cõtra. 3. cap. 101. & 102.

Sed contra, Omnia duo loca diſtinguuntur adinuicem ſecũdum aliquam loci contrarietatem, quæ ſunt ſurſum & deorſum, ante & retro, dextrum & ſiniſtrum. Sed Deus non poteſt facere quod duo contraria ſint ſimul, hoc enim implicat contradictionem, ergo Deus non poteſt facere quod idem corpus localiter ſit ſimul in duobus locis.

Reſpondeo dicendum, quod aliquid corpus eſſe localiter

in aliqua loco, nihil eſt aliud quàm corpus circumſcribi, & comprehendi a loco ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum, quod autem comprehenditur a loco aliquo, ita eſt in ipſo loco, quod nihil eius eſt extra locum illum, unde ponere quod ſit localiter in hoc loco, & tamen ſit in aliquo loco, eſt ponere contradictoria eſſe ſimul, unde ſecundum præmiſſa hoc a Deo fieri non poteſt.

1.p.q.29.2. 1.c.& q.39 ar.1.3.c.& poten.q.9. a.1. ad 3.2. p.q.9. a.2. ad 3. veri. q.14. ar.7. ad 3.a.183.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendum, difficilius eſt hoc accidens mutari in illud accidens, quam hanc ſubſtantiam mutari in illam ſubſtantiam. Tum quia duæ ſubſtantiæ conueniunt in ſubiecto materiali, quod eſt pars eſſentialis utriuſque ſubſtantiæ. Tum quia ſubſtantia habet indiuiduationem per ſeipſam. Accidens uero non eſt indiuiduabile per ſeipſum, ſed per ſubiectum, unde non poteſt ei cōuenire quod hoc accidens conuertatur in hoc accidens, dato tamen quod hæc dimenſio conuerteretur in illam dimenſionem, non ſequeretur quod idem corpus eſſet in duobus locis ſimul, ſed in uno tantum, quia ſicut poſtquam ſubſtantia panis conuerſa eſt in ſubſtantiam corporis Chriſti, iam non ſunt ibi duæ ſubſtantiæ, ſed una tantum, ita etiam ſi hæc dimenſio huius corporis conuertatur in illam dimenſionem alterius corporis, iam non erunt duę dimenſiones, ſed una tantum, & ſic non commenſuraretur diuerſis locis, ſed uno tantum.

QVAESTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de Deo, quantum ad humanā naturam aſſumptam.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, quantum ad animam, utrum ſcilicet anima Chriſti ſciat infinita.

¶ Secundo, quantum ad corpus, utrum ſcilicet oculus Chriſti poſt mortem, dicatur æquiuoce oculus, uel uniuoce.

¶ Tertio, quantum ad actum coniuncti, qui eſt comeſtio, utrum ſcilicet poſt reſurrectionem Chriſtus uere comedit incorporando ſibi cibum.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima Chriſti poſſit ſcire infinita.

41

3.p.q.10.2. 3.o.& opus 3.c.32.c.6.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima Chriſti non poſſit ſcire infinita. Nullum enim donum creatum, cum ſit finitum poteſt eleuare creaturam ad id quod eſt proprium Dei, quia tale eſt infinitum, ſed gratia unionis eſt donum creatum, cognoſcere autem infinita eſt proprium Dei, cuius ſapientiæ non eſt numerus, ergo anima Chriſti per gratiam unionis non poteſt eleuari ad cognoſcendum infinita.

¶ 2 Præt. Dionyſ. 11. cap. cœleſt. Hierar. ponit tria ſibi proportionata, quæ ſunt ſubſtantia, uirtus, & operatio: ſed ſubſtantia animæ Chriſti non poteſt eſſe infinita, ergo neque uirtus eius, neque operatio poteſt eſſe infinita, ut infinita cognoſcat.

Sed contra, Intellectus animæ Chriſti non eſt minor quàm uoluntas eius. Sed meritum Chriſti quod eſt actus uoluntatis animæ eius, eſt infinitum, quia fuit ſufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem, eſt enim propitiatio pro peccatis totius mundi, ut dicitur primo Ioan. 1. ergo & actus intellectiuus animæ Chriſti, poteſt eſſe infinitus ut infinita cognoſcat.

1.p.q.7.ar. 2.o. 1.p.q 7.2. 1.c.& q.44. ar.2.c.6.

Reſpondeo dicendum, quod hic eſt opus multiplici diſtinctione. Primo enim conſiderandum eſt, quod infinitum poteſt dici & ſecundum formam, & ſecundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quod non finitur. Finitur autem & materia per formam, inquantum materia quæ eſt in potentia ad diuerſas ſpecies, determinatur ad unam ſpeciem per formam, & forma per materiam, inquantum forma ſpeciei quæ nata eſt eſſe in pluribus indiuiduis ſecundum quod recipitur in hac materia determinatur ad indiuiduum.

1.p.q.7.ar. 2.o.& q.12. ar.2. ad 2. 3.p.q.10. ar.3. ad 1.

Sicut ergo materia ſine forma habet rationem infiniti, ita & forma ſine materia, & ideo quia ipſa eſſentia diuina non eſt recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, ſed eſt purus actus ſubſiſtens, ideo dicitur infinita, & quia unumquodque cognoſcitur per formam, & ſecundum quod eſt in actu, ideo infinitum ſecundum materiam, eſt ſecundum ſe ignotum, ut dicitur in 3. Phyſic. Infinitum autem ſecundum formam eſt ſecundum ſe notiſſimum, ſed quo ad nos, eſt ignotum, quia excedit noſtri intellectus proportionem, & quia quantitas eſt

1.p.q.7.ar. 3. ad 3. & 4.q.22.ar. 2 ad 1.

diſpoſitio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur ſecundum potentiam in aſſumendo unum poſt alterum, ideo infinitum quantitatis eſt ſecundum ſe ignotum, & non poteſt aliquis intellectu cognoſcere infinitum quantitatis in poſt aſſumendo unum poſt alterum, ſcilicet numerando partem poſt partem. Item conſiderandum eſt, quod utroque modo contingit aliquid eſſe infinitum ſimpliciter, & aliquid ſecundum quid.

1. p. q. 14. ar.12. ad 1.

Si enim aliquod corpus ſit infinitum ſecundum longitudinem, non autem ſecundum latitudinem eſt infinitum ſecundum quid. Si uero fuerit infinitum ſecundum omnes dimenſiones, erit infinitum ſimpliciter. Similiter ſi intelligatur forma alicuius ſpeciei eſſe non in materia, ut Platonici poſuerunt, erit infinita ſecūdum quid, quantum ſcilicet ad indiuidua illius ſpeciei & tamen erit finita inquantum ſcilicet determinatur ad genus & ſpeciem. Sed diuina eſſentia eſt ſimpliciter infinita, quia eſt abſoluta ab omni circumſcriptione generis uel ſpeciei.

1. p. q. 14. ar.9. & 12. o.& q. 34. ar. 3. ad 5.

Item conſiderandum eſt, quod duplex eſt ſcientia: una dicitur ſcientia uiſionis, per quam cognoſcuntur ea quæ ſunt, erunt, uel fuerunt. Alia ſimplicis notitiæ, per quam cognoſcuntur ea quæ nec ſunt nec erunt, nec fuerunt, ſed eſſe poſſunt.

3. p. q. 10. ar. 2. ad 2. q.13.ar. 1. ad 2. 1.p. q. 14. ar.3.o. 3. p. q. 10. art. 1. u. & 2. ca. & 3. ad 1. 3. p. q. 10. art.2. o. & u.59. ar.2. ad 3.

Dicendum eſt ergo quod Deus cognoſcendo ſuam eſſentiā, quia comprehendit eam, cognoſcit ſcientia ſimplicis notitiæ infinita ſimpliciter, quia cognoſcit omnia quæ ipſe facere poteſt, non tamen cognoſcit ea in poſt aſſumendo, ſcilicet numerando unum poſt aliud, ſed omnia ſimul. Anima uero Chriſti non comprehendit eſſentiam Dei, & per conſequens, neque uirtutem eius: unde non poteſt cognoſcere omnia quæ Deus facere poteſt & ideo non cognoſcit infinita ſimpliciter, comprehendit autem anima Chriſti totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ ſunt infinita non ſimpliciter, quia potentia creaturæ non ſe extendit ad omnia quæ Deus poteſt, ſed ſecundum aliquod genus, ſicut continuum eſt in potentia ad infinitas diuiſiones, unde anima Chriſti ſcientia ſimplicis notitiæ cognoſcit infinita ſecundum quid, quæ ſunt in potentia creaturæ.

3.p. q. 10. artic. 1. & 3.c.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedunt de cognitione infinitorum ſimpliciter.

Ad tertium dicendum, quod uoluntas animæ Chriſti eſt uirtus finita ſimpliciter, ſicut & intellectus eius, meritum autem Chriſti habet infinitatem ex dignitate, inquantum ſcilicet eſt meritum Dei & hominis.

4.di. 14. q. 2.art. 1. q. 1.ad 4.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oculus Chriſti poſt mortem fuerit oculus æquiuocè.

42

Vide 3. p. q. 50. a. 4. & 5.

AD ſecundū ſic proceditur. Videtur quod oculus Chriſti poſt mortem non fuerit æquiuoce oculus. Corpus enim Chriſti, & quælibet partium eius, ſubſtantificatur per hypoſtaſim Dei uerbi. Sed hypoſtaſis uerbi Dei manſit unita corpori Chriſti & partibus eius poſt mortem, ergo fuit idem ſecundum ſubſtantiam corpus Chriſti poſt mortem & ante ſecundum totum, & ſecundum omnes partes eius, Non ergo oculus Chriſti fuit æquiuoce oculus poſt mortem.

¶ 2. Præt. Philoſophi loqui non nouerunt niſi de homine puro. Sed Chriſtus non fuit purus homo, ſed homo & Deus, ergo quod Philoſophus dicit oculum hominis mortui eſſe æquiuoce oculum, non habet locum in Chriſto.

Sed contra, Chriſtus eſt uniuoce homo cum alijs hominibus, & mors eius fuit uera ſicut & aliorum hominum mors. Cū ergo oculus cuiuſlibet hominis mortui æquiuoce oculus dicatur: uidetur quod etiam oculus Chriſti poſt mortem ſit æquiuoce oculus.

1. p.q. 76. a.1.o. 7.8.

¶ Reſpondeo dicendum, quod æquiuocum & uniuocum dicitur ſecundum diffinitiuam rationem eandem uel non eandem: ratio autem diffinitiua cuiuslibet ſpeciei ſumitur a forma ſpecifica ipſius. Forma autem ſpecifica hominis eſt anima rationalis: unde remota anima rationali non poteſt remanere homo uniuoce, ſed æquiuocè tantum, oportet autem idem accipere in partibus quod eſt in toto: nam ſicut anima ſe habet ad totum corpus, ita pars animæ ſe habeat ad partem corporis, ut viſus ad oculum, ut dicitur in ſecundo de anima, unde ſeparata anima á corpore, ſicut non dicitur homo, niſi æquiuoce, ita nec dicitur oculus niſi æquiuoce, & hoc indifferenter, ſiue præſupponatur alia forma ſubſtantialis in corpore, ante animam rationalem, ut quidam uolunt, ſiue non, ut magis uidetur conſonum ueritati, quæcunque enim eſſentialium principiorum ſubtrahatur iam non remanebit eadem ratio ſpeciei, unde nec nomen vniuocè dicetur. Solo autem hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum, & partes eius ſecundum eandem rationem ſpeciei, ſi anima non uniretur corpori, ut forma, ſed tunc ſequeretur, quod nec per vnionem animæ eſſet ſubſtantialis generatio; nec per ſeparationem corruptio, quod quidem ponere in corpore Chriſti eſt hæreticū.

a.6. & po. q.8. art.4. ad 2. 12. q. 67. arti. 5. u.& 22. q. 18. ar. 1. c. & 3. p. q. 86. arti. 4. ad 1.

Dicit enim Damaſc. in 3. lib. Quod corruptionis nomen duo ſignificat, ſignificat enim humanas has paſſiones, famen, ſitim, laborem, clauorum perforationem, mortem, ſcilicet ſeparationem animæ a corpore, & quæcunque talia. Significat etiam corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compoſitum eſt elementa deſtructionem & diſſolutionem, huiuſmodi expꝛimentum corpus diuinum non habuit, ut ait Propheta. Non dabis 3.p.q.50. ar.5. ſanctum tuum uidere dyaſtoram, id eſt deſtructionem. Incorruptibile autem ſecundum inſipientem Iulianum & Galanum corpus Domini dicere ſecundum primum corruptionis ſignificatum ante reſurrectionem impium eſt. Si enim incorruptibile non omnino ſcilicet conſubſtantiale nobis & non ueritate facta ſunt quæ facta eſſe Euangelium ait: & opinione & non ueritate ſaluati ſumus. Sicut ergo Chriſtus in triduo mortis 3. 77. & 3. p. q. 50. 2. 5.c. propter ſeparationem animæ a corpore, quæ eſt uera corruptio, non dicitur fuiſſe homo uniuoce, ſed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit uniuoce oculus, ſed æquiuoce, ſicut oculus mortuus, & eadem ratio de aliis partibus corporis Chriſti.

ar.23.o. AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſubſtantia dicitur dupliciter. Quandoque enim ſumitur pro hypoſtaſi, & ſic uerũ eſt quod corpus Chriſti ſubſtantificatum manſit per hypoſtaſim Dei uerbi, non enim per mortem ſoluta eſt unio uerbi, neque ad animam, neque ad corpus, & ſic remanet ſimpliciter idem corpus numero, ſecundum hypoſtaſim, ſiue ſuppoſitum, quod eſt perſona uerbi. Alio modo accipitur ſubſtantia pro eſſentia uel natura, & ſic corpus Chriſti ſubſtantificatur per anar.26. imam, ſicut per ſuam formam, non autem per uerbum, quia uerbum non unitur corpori ut forma, hoc enim eſt hæreticum, ſecundum hæreſim Arrij & Apollinaris, qui poſuerunt uerbum eſſe in Chriſto loco animæ. Sequeretur etiam quod eſſet unio Dei & hominis facta in natura, quod pertinet ad hæreſim Eutichis. Sic ergo corpus Chriſti poſt mortem eſt ſimpliciter idem ſecundum ſubſtantiam quæ eſt hypoſtaſis, non autem ſecundum ſubſtantiam quæ eſt eſſentia uel natura. Vniuocatio autem & æquiuocatio, non reſpicit ſuppoſitum, ſed eſſentiam uel naturam, quam ſignificat diffinitio.
4. p. q. 2. a.1. 2.o. & Vnio u 1. o. & ar. 2. ad 13. 1.p. q. 13.

a. 10. & q. 29. art. 4. ad 4. Ad ſecundum dicendum, quod etſi Chriſtus non ſit purus homo, eſt tamen uerus homo, & mors eius fuit uera mors, unde quicquid eſt uerum de homine inquantum eſt homo, & de morte hominis, totum eſt uerum de Chriſto, & de morte eius.

ARTICVLVS V.

Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem verè comedit, cibum ſibi incorporando.

43 3.p.q.55. ar.6.c.ad 1. q.54. a. 2. ad 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus poſt reſurrectionem uero comederit, cibum ſi incorporando, quia ut Auguſt. dicit in libro 83. quæſtionum. Si fallit, ueritas non eſt. Vnde nulla fictio decet Chriſtum qui eſt ueritas. Eſſet autem fictio, ſi non uere ſibi cibum incorporet, quem ipſe comedere uidebatur. Vere ergo comedit incorporando ſibi cibum.

Sed contra, eſt quod Damaſ. dicit in 3. lib. quod Chriſtus & ſi guſtauit cibum poſt reſurrectionem ſed non lege naturæ: ſed diſpenſationis modo ueritatem credere faciens reſurrectionis, & quod hæc eadem caro eſt quæ paſſa eſt, & reſurrexit.

Reſpondeo dicendum, quod aliquid dicitur eſſe uerum dupliciter. Vno modo ueritate ſignificationis. Alio modo ueritate naturalis ſpeciei, ſicut uox eſt uera ueritate ſignificationis, quando ſignificat eſſe quod eſt. Veritas autem naturalis ſpeciei, dependet ex principiis ſpeciei, non autem ex effectibus, uel ex his quæ quocunque modo conſequuntur, unde non dicitur uera ueritate naturalis ſpeciei, quando formatur debitis inſtrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam ſi a nullo audiatur, quod eſt effectus conſequens uocem. Legimus autem in ſcripturis abſque neceſſitate & angeli Gen.18. comeſtio, & Chriſtus poſt reſurrectionem: & utraque comeſtio ſuã uetauit Auguſt dicit 13. de ciuitate Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit uera ueritate ſignificationis, quia 3.d 21.q.2. ar. 4. q. 4. o. ut Auguſt. dicit ibidem, angeli comederunt non quia indigebant, ſed quia uolebant & poterant ut hominibus quadam ſui miniſterii humanitate congruerent. In Chriſto autem fuit uera comeſtio ueritate naturalis ſpeciei, fuit enim exercita naturalibus inſtrumentis ad hunc actum ordinatis, & etiam fuit uera ueritate ſignificationis, quia ſignificabat ueritatem humanæ naturæ in corpore reſurgente, quod autem cibus conuertatur in corpus, eſt quoddam conſequens comeſtionem. Vnde etiam in nobis ſi cibus non conuerteretur, ſed ſtatim per uomitum eiiceretur, nihilominus uera fuit comeſtio quæ præceſſit. Non autem conueniebat ut in corpus Chriſti cibus cõuerteretur, quod iam erat extra ſtatum generationis & corruptionis, unde cibus ille fuit uirtute Chriſti reſolutus in præcedentem materiam, non autem in Chriſti corpus conuerſus, & tamen fuit uera comeſtio abſque aliqua fictione.

Vnde patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum eſt de angelis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Vtrum aliquo modo angelus ſit cauſa animæ rationalis. 1.p.q.51.a. 3. ad 5. 2. d.6.arti.4. ad 6.

¶ Secundo, Vtrum angelus inſluat in animam humanam.

¶ Tertio, Vtrum angelus malus, id eſt diabolus, inhabitet ſubſtantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Angelus ſit aliquo modo cauſa anima rationalis.

44 1.p.q.90.2. 3.o.&q.65 arti.3.o.& po.q.3.ar. 1.4. & o.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod angelus ſit cauſa animæ rationalis. Quæcunque enim qualificantur in natura, ita tamen quod unum eorum eſt prius altero in ordine naturæ id quod eſt prius eſt cauſa eius, quod eſt poſterius. Sed anima & angelus qualificantur in natura, ſunt enim homo & angelus in natura pares, officio diſpares angelus tamẽ prius eſt in ordine naturæ quam anima humana, quia eſt ſimplicior, ergo angelus eſt cauſa animæ rationalis.

Sed contra, Anima rationalis educitur in eſſe per creationẽ, Sed creare cum ſit potentiæ infinitæ, eſt ſolus Dei: Non ergo, angelus poteſt eſſe cauſa animæ rationalis.

Reſpondeo dicẽdum, quod impoſſibile eſt id quod per creationem producitur, ab alio cauſari quam a prima omnium cauſa, cuius ratio eſt ſecundum Platonicos, quia quanto aliqua cauſa eſt ſuperior, tanto eius cauſalitas ad plura ſe extendit. Vnde oportet ut in effectibus id quod ad plura ſe habet ad ſuperiorem cauſam referatur. Manifeſtum eſt autem quod in ordine principiorum eſſentialium quanto aliqua forma eſt poſterior, tanto eſt magis contracta, & ad pauciora ſe extendit Quanto autem forma eſt prior & propinquior ſubiecto primo, tanto oportet quod ad plura ſe extendat. Sequitur ergo quod formæ poſteriores ſunt ab inferioribus agentibus, priores uero & communiores a ſuperioribus. Et ſic relinquitur, quod id quod eſt primum ſubſiſtens in unoquoque ſit a prima omnium cauſa, Qualibet ergo alia cauſa præter primam oportet quod agat præſuppoſito ſubiecto quod eſt effectus cauſæ primæ. Nulla ergo cauſa alia poteſt creare niſi prima cauſa, quæ eſt Deus. Nam creare eſt producere aliquid non præſuppoſito ſubiecto. Quæcunque ergo non poſſunt produci in eſſe niſi per creationem, a ſolo Deo creantur. Hæc autem ſunt illa quæ cum ſint ſubſiſtentia, uel non ſunt cõpoſita ex materia & forma, ſed ſunt formæ in ſuo eſſe ſubſiſtentes, ſicut ſunt angeli, uel ſunt ea quæ ſi ſint compoſita ex materia & forma, tamen materia eorum non eſt in potentia, niſi ad unam formam, ſicut eſt in corporibus cœleſtibus. Vtraque enim hæc producuntur abſque productione primi ſubſiſtentis in eis, poſſunt autem produci in actum abſque productione primi ſubiecti, tam compoſita ex materia & forma, quorum materia eſt in potentia ad diuerſas formas, & ſic in eadem materia poſſunt ſibi diuerſæ formæ ſuccedere, tum etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes in ſuo eſſe, quæ quidem non dicuntur eſſe, quia ipſa habeãt eſſe, ſed quia ſubiecta habent aliqualiter eſſe ſecundum ea, unde nec ipſæ ſecundũ ſe dicuntur fieri uel corrumpi, ſed inquantum ſubiecta ſiunt entia in actu uel non entia ſecundum ipſas. Anima autem rationalis eſt ſubſiſtens in ſuo eſſe, aliquam non poſſet habere operationem abſque communione ſuæ materiæ. Vnde relinquitur quod anima rationalis non poſſit produci in eſſe niſi per creationem, & ita patet quod angelus nullo modo ſit cauſa eius, ſed ſolus Deus.
1.p. q.45. ar.5.o.2.d. 2.q.1.ar.3.o 1.p. q. 65. 3.c. 1.p.q.61.a.1 o. 1.p.q.66 ar.1.ad 5.ar ti.2.o. ar.189.ad 2 1.p.q.5.a.3 ad 2.q.45. ar.4.8.o. artic.189.c. po.q.3.a.9

Ad illud uero quod in contrarium obiicitur, dicendũ quod prima propoſitio inducta uidetur includere oppoſita. Si enim anima & angelus parificantur in natura, angelus non eſt prior anima ſecundum ordinem naturæ, niſi dicantur parificari in natura, quia conueniunt in natura, non quidem ſpecie, ſed genere. Non autem oportet quod omnium quæ conueniunt in natura generis uel ſpeciei, id quod eſt prius ſit cauſa omnium aliorum. & quidem in eadem ſpecie non poteſt unum eſſe prius altero proprie loquendo in ordine naturæ, quia ſpecies prædicatur equaliter de omnibus indiuiduis, ut dicitur in 3. Metaph. (Tex.com. 10.) In generibus autem non eſt ſic. Nam inter ſpecies eiuſdem generis una eſt naturaliter prior & perfe- Ariſtoteles

ctior

tior altera. Eſt autem in indiuiduis unius ſpeciei unum altero tempore prius: & quamuis aliquod indiuiduum, quod eſt prius tempore, ſit cauſa cuidã alii, quod eſt poſterius, ut pater eſt cauſa filii, ſicut in obiiciendo tangebatur, non tamen hoc eſt uniuerſaliter uerum, non enim omnes antiquiores ſunt cauſa omnium iuniorum. Similiter etiam contingit id quod eſt prius inter ſpecies eiuſdem generis eſſe aliorum principium & cauſam, ſicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum, & triangulus aliarum figurarum rectis linearum, nõ tamen hoc eſt uniuerſaliter uerum. Non enim homo qui eſt perfectiſſima ſpecies animalis eſt cauſa actiua aliarum ſpecierum, unde non oportet quod angelus ſit cauſa factiua animæ.
1.p q.19.a. Procedit autem hæc ratio ſecundum opinionem quorundam
4.& q. 25. ponentium Deum agere per neceſſitatem naturæ, & quod ab
ar.5.2. uno ſimplici non ſit niſi unum immediate, quod ſit cauſa alterius, & ſic uſque ad vltima rerum. Non autem ponimus Deum agere omnia per ſuam ſapientiam, per quam ordinem rerum diſponit, & ſic ab ipſo diuerſi gradus rerum immediate per creationem producuntur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Angelus influat in animam humanam.

45
3. pa. q.m. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod angelus non
& 9.& 2.5. poſſit influere in animam humanam. Duorum enim di
4.c. & ma. ſtantium, unum non influit in alterum, niſi per aliquod me-
q.16.ar.12 dium. Sed Angelus & anima diſtant abinuicem, cum non ſit
o. & ad 3. dare aliquod medium, per quod influat influxos ab Angelo in animam, ergo uidetur quod angelus non poſſit influere in animam.

Sed contra, Dio. dicit 8.c. cœle. hierar. homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis, ſed hoc non fit niſi per quendam influxum: ergo angelus poteſt influere in animam humanam.

po.q.3.ar. Reſpondeo dicendum, quod unumquodque agens agit ſe-
17. ad 12. cundum modum ſuæ naturæ & ideo ubi ignoratur modus na-
& q.5.ar.3 turæ rei, neceſſe eſt etiam ut modus actionis eius ignoretur.
ad 6.1.p.q. Modus autem naturæ angelicæ eſt nobis ignotus ſecundum
88.ar.1.2. quod in ſe eſt. Non enim in hac uita ſcire poſſumus de eis
o.& 2 p.q. quid ſunt, ſed aliqualem cognitionem de eis habere poſſumus
2.& q. 30. per ſimilitudinem ſenſibilium rerum, ut Diony. dicit primo. &
ar. 2. ad 1. ſecundo cap. cœleſt. Hierar. Vnde & modum actionis ipſorum
& ueri. q. cognoſcere non poſſumus niſi per ſimilitudinem ſenſibilium
18.art.5.0. agentium. Inuenimus autem in ſenſibilibus agentibus, quod eſt in actu, agit in id quod eſt in potentia, & quod oportet qđ agens coniungatur patienti ſecundum ſitum per corporalem
1.p.q. 106. contactum. Quanto autem natura intellectualis eſt ſuperior,
ar. 1.c. tanto eſt magis actualis, ut pote Deo ſimilior, qui eſt actus pu-
1.p. q. 110. rus, unde ſuperiores angeli poſſunt agere in inferiores ange-
art. 1.& ad los, & in animas noſtras, ſicut id quod eſt in actu, agit in id qđ
2.& q.3.2. eſt in potentia, & huiuſmodi actio dicitur influxus. Quod au-
1.0.& 12.q. tem eſt in corporalibus ſitus eſt in ſpiritualibus ordo, nam ſi-
9.ar.6.ad 2 cut eſt quidam ordo partium corporalium ſecundum locum, & ideo ipſe ordo ſubſtantiarum ſpiritualium adinuicem ſufficit ad hoc quod una influat in alterã, nec requiritur ibi mediũ corporale uel locale, quia huiuſmodi actionum ſunt ſupra locũ & tempus, quæ in corporalibus ſunt.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.

46
1.p.q.144. AD tertium ſic proceditur. Videtur quod Diabolus ſem-
arti. 1 c.& per ſubſtantialiter inhabitat hominem quandocunq; pec
ma.q.16.a. cat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ. Sed ſpi
12. ad 2. in ritus ſanctus ſemper inhabitat hominem cum gratia, ſecundum
oppoſi. illud 1. ad Corin. 3. Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in nobis, ergo etiam ſpiritus immundus ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali.

Sed contra eſt, quod diabolus per peccatum inhabitat hominem, ſicut per ſuum effectum. Sed non omne peccatum mortale eſt a Diabolo, ſed quandoque a carne & mundo ergo Diabolus non ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali.

Reſpon. dicendũ, q Diabolum inhabitare hoiem poteſt intel
12.q.75.a. ligi dupliciter. Vno modo quantũ ad animã, alio mõ quãtũ ad
3. & q.80. corpus. Quantum ad animã quidẽ, non poteſt Diabolus inhabi
ar.1.0. tare hominẽ ſubſtantialiter, quia ſolus Deus illabitur menti: nec ita diabolus cauſat culpam, ſicut ſpiritusſanctus gratiam, Spiritus enim ſanctus interius operatur, ſed diabolus exterius ſuggerit, uel quantum ſenſum, uel quantum ad imaginem. Dicitur 12. q6.75.
tamen inhabitare affectum hominis per effectum malitiæ, non art. 3.c. &
ſolum quando ex eius ſuggeſtione peccatum perpetratur, ſed q.81. ar.1.
etiam per quodcunque peccatum mortale, quia ex quocunque & 3.p.q.7.
peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur. Sed quan- ar.7.& m.
tum ad corpus, diabolus poteſt hominem ſubſtantialiter inha- q.3.art. 4.
bitare, ſicut pater in arreptitiis, ſed hoc magis pertinet ad ratio o.
nem pœnæ quam ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius uitæ, non ſemper conſequuntur culpam, ſed quandoque peccantibus non inferuntur: & quandoque non peccantibus inferuntur, ut dicitur Ioan. 9. de cæco nato, & hoc eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei, unde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem ſubſtantialiter etiam quantum ad corpus.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de hominibus. 47
¶ Et primo quæſita ſunt quædam pertinentia ad quo- Opuſ.
dam homines excellentioris ſtatus, ſcilicet ad doctores & reli 191.c.4 &
gioſos. 2. q. 185.
¶ Secundò quædam pertinentia ad homines inferioris ſtatus, ar. 1. ad 5.
ſcilicet laicos. quid ſit ap
¶ Tertio quædam pertinentia communiter ad omnes ho- petẽdum.
mines.

¶ De doctoribus ſacræ ſcripturæ quæſita ſunt duo.

¶ Primo, utrum liceat quod aliquis per ſe petat licentiam in theologia docendi.

¶ Secundo, utrum auditores diuerſorum magiſtrorum theologiæ habentium contrarias opiniones, excuſentur a peccato, ſi ſequantur falſas opiniones magiſtrorum ſuorum.

QVAESTIO XI.

Vtrum liceat alicui petere licentiam pro ſe docendi in Theologia.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod nemini liceat pro ſe petere licentiam in Theologia docendi. Doctores ſacræ ſcripturæ adhibentur miniſterio uerbi Dei, ſicut & prælati. Sed non licet alicui petere prælationem imo ut Grego. dicit in regiſtro. Recuſantibus dignitates eccleſ. ſunt conferendæ, petentibus autem ſunt denegandæ, ergo neque alicui licet petere cathedram magiſtralem ad docendum in ſacra ſcriptura.

¶ 2 Præterea, Auguſtin. dicit 19. de ciuitat. Dei. Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi adminiſtretur ut decet, inconuenienter tamen appetitur, ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magiſtralis, quæ eſt etiam locus ſuperior.

Sed contra eſt, quod Gregor. dicit in paſtorali, quod gradus magiſtrorum eſt periculoſus, gradus autem diſcipulorum eſt ſecurus. Sed hoc uidetur ad perfectionem pertinere, ut aliquis propter aliquod bonum periculis ſe exponat, ergo uidetur eſſe laudabile, quod aliquis cathedram magiſtralem appetat, & pro ſe petat.

Reſpondeo dicendum, quòd ad euidentiam huius quæſtio- differentia
nis, oportet triplicem differentiam conſiderare cathedræ ma- 3. inter ca-
giſtralis, ad cathedram Pontificalem. Quarum prima eſt, q ille thedrã ma
qui accipit cathedram magiſtralem, non accipit aliquam emi- giſtralem
nentiam, quam prius non habuerit, ſed ſolum opportunita- epiſcopalẽ.
tem communicandi ſcientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiat aliquem dat ei ſcientiam, ſed auctoritatem docendi. Ille uerò qui accipit cathedram epiſcopalem, accipit eminentiam poteſtatis, quam prius non habebat, ſed quantum ad hoc in nullo ab aliis differebat. Secunda differentia eſt, q eminentia ſcientiæ, quæ requiritur ad cathedram magiſtralem, eſt perfectio hominis ſecundum ſeipſum: eminentia uero poteſtatis quæ pertinet ad cathedram Pontificalem, eſt hominis per comparationem ad alium. Tertia differentia eſt, q ad cathedram Pontificalẽ ſit homo idoneus per charitatem excellentem, unde Dominus antequam Petro ſuarum ouium curam committeret, quæſiuit ab eo. Symon Ioã. diligis me plus his? vt dicitur Io. vlt. Ad cathedram autem magiſtralem redditur homo idoneus ex ſufficientia ſcientiæ. His ergo conſideratis, manifeſtum eſt, q appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem ſuipſius, eſt laudabile, unde appetitus ſapientiæ eſt laudabilis. Dicitur. o Sapientiæ 6. quod concupiſcentia ſapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem

poteſtatis ſuper alios eſt uitioſus, quia vt Gregor. dicit, contra naturā ſuperbire, eſt hominem homini uelle dominari, unde ſi ille qui dat licentiam ad cathedram magiſtralem poſſit eminentiam ſapientiæ dare, ſicut ille qui promouet ad cathedram Pontificalem dat eminentiam poteſtatis, eſſet ſimpliciter expetenda cum tamē petere excellentiam poteſtatis ſit turpe. Cum autem ille qui accipit licentiam ad cathedram magiſtralem, accipiat ſolam opportunitatem communicandi, quod licet petere huiuſmodi licentiam, quantum in ſe eſt nullam uidetur turpitudinem continere, quia communicare alijs ſcientiam quam quis habet, laudabile eſt & ad charitatem pertinens, ſecundum illud Sapien. 8. Quam ſine fictione didici, &
Sap. 8. ſine inuidia communico. Et primo Pet. 4. dicitur. Vnuſquiſ-
1.Pe.4. que ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Poteſt tamen turpitudinem continere ratione præſumptionis quæ eſſet ille qui non eſt idoneus ad docendum, peteret docendi officium. Sed hæc præſumptio, non æqualiter eſt in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum.
ar. 33. Nam ſcientiam, per quam aliquis eſt idoneus ad docendum poteſt aliquis ſcire per certitudinem ſe habere. Charitatem autem per quam aliquis eſt idoneus ad officium paſtorale, non poteſt aliquis per certitudinem ſcire ſe habere. Et ideo ſemper eſt uitioſum Pontificatum petere, non ſemper autem uitioſum eſt petere licentiam docendi, quamuis honeſtius ſit quod per aliam petatur, niſi forte aliquando ex cauſa aliqua ſpirituali.

ad rōnes. Per hoc ergo patet reſponſio ad primas duas rationes.

Ad tertium dicendum, quod quicunque non cauet pericula uidetur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere poſſunt, & quia laudabile eſt quod homo contemnat bona corporalia propter bona ſpiritualia, laudabile eſt quod aliquis periculis corporalibus ſe exponat propter ſpiri-
ari. 50. ad 3. tualia bona, ſed contemnere ſpiritualia bona, eſt ualde uitioſum, & ideo quod aliquis periculis ſpiritualibus ſe exponat, eſt ualde uituperandum. Imminent autem pericula ſpiritualia his qui habent magiſterii locum. Sed pericula magiſterii cathedræ paſtoralis deuitat ſcientia cum charitate quam homo neſcit ſe per certitudinem habere, pericula autem magiſterii cathedræ magiſtralis uitat homo per ſcientiam, quam poteſt homo ſcire ſe habere, unde non eſt ſimilis ratio de utroque.

ARTICVLVS X.

Vtrum diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones magiſtrorum, excuſentur a peccato erroris.

48
1.d.49. q. 1.art. 1.q. 1.ad 1. & ar.83. huius libri. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd auditores diuerſorum magiſtrorum tenentium diuerſas opiniones, excuſentur à peccato erroris, ſi opiniones magiſtrorum ſuorum ſequantur. Dicit enim dominus Matthæ. 23. Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi, omnia quæ dixerint uobis ſeruare & facite. Multo ergo magis ſeruanda ſunt illa quæ traduntur a doctoribus ſacræ ſcripturæ, ergo non peccant qui eorum opiniones ſequuntur.

Sed contra eſt, quod dicitur Matth. 15. Si cæcus ducatum ex eo præſtet, ambo in foueam cadunt. Sed quicunque errat cæcus eſt inquantum errat. ergo quicunque ſequitur opinionem errantis magiſtri in foueam peccati cadit.

Reſpondeo dicendum, quod diuerſæ opiniones doctorum
B. Paulus. ſacræ ſcripturæ, ſiquidem non pertineant ad fidem & bonos mores, abſque periculo auditores utramque opinionem ſequi poſſunt. Tunc enim habet locum quod Apoſtolus dicit ad Ro. 4. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. In his uero quæ pertinēt ad fidem & bonos mores, nullus excuſatur ſi ſequatur erroneā opinionem alicuius magiſtri, in talibus enim ignorantia non excuſat, alioquin immunes a peccato fuiſſent, qui ſecuti ſunt opinionem Arrii, Neſtorij, & aliorum hæreſiarcharum nec poteſt excuſationem habere propter ſimplicitatem auditorum ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur. In rebus enim dubiis
Auguſti. non eſt de facili præſtandus aſſenſus, quinimo, ut Auguſti. dicit in libr. 3. de doctrina Chriſtiana. Cōſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planiorib. locis & eccleſiæ auctoritate percepit. Qui ergo aſſentit opinioni alicuius magiſtri cōtra manifeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſiue contra id quod publice tenetur ſecundum eccleſiæ auctoritatem, non poteſt ab erroris uitio excuſari.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quod ideo premiſit, ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi, ut quod poſtea ſubdit. omnia quę dixerint uobis ſeruate & facite, de illis intelligatur quæ ad cathedram pertinent, ad quam non pertinent ea quæ ſunt contra fidem, uel bonos mores.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad religioſos.

¶ Et primo quantum ad ingreſſum religionis.

¶ Secundo quantum ad ea quæ conueniunt iam in religione exiſtentibus.

¶ Circa primum quæſita ſunt quatuor.

¶ Primo, utrum liceat iuuenes inducere ad religionis ingreſſum per obligationem uoti, uel iuramenti.

¶ Secundo, utrum ſic obligati uoto uel iuramēto, poſſint abſque peccato in ſæculo remanere.

¶ Tertio, utrum liceat peccatores ad religionem inducere.

¶ Quarto, utrum peccent, qui aliquem iurare faciunt ut religionem ingrediatur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem voto, vel iuramento.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod non liceat iuuenes inducere ad religionem uoto, uel iuramento. Illicitū 49
enim eſt contra Eccleſię prohibitionem agere. Sed Inno. IIII. 22.q. 189. ar. 5.n.& a.
prohibuit in quibuſdam literis ad religioſos directis huiuſmo 9.e. ſi huius
di uoti ſuſceptionem, ergo peccant qui uoto, uel iuramento alios & opus
ad religionem obligare præſumunt. 17.ca. 3.

¶ 2 Præterea. Extra de regularibus & tranſeuntibus ad religionem. cap. 1. dicitur. Nullus tondeatur, niſi legitima ætate & ſpontanea uoluntate. Sed quando adoleſcentes obligati uoto, vel iuramento ad religionem ſuſcipiuntur tonſurantur non in legitima ætate, neque propria uoluntate. Sed neceſſitate obligationis uoti, vel iuramenti, ergo uidetur eſſe illicitum.

¶ 3 Præterea. Magis eſt neceſſarium vt aliqui adducantur ad fidem Chriſtianam, quam ad aliquam religionem. Sed ad fidē Chriſtianam non ſunt aliqui inducendi neceſſitate, ſed uoluntate. Dicitur enim 45. diſtinct. cap. de Iudæis. Quod non ui, ſed libera animi uoluntate, & facultate ut conuertantur ſuadendi ſunt. Ergo multo minus imponenda eſt neceſſitas uoti, vel iuramenti, vt aliqui ad religionem adducantur. Item hoc eſſe uidetur, contra honeſtatem religionis. Adoleſcentium enim ſicut facilis eſt ingreſſus ad religionem, ita etiam facilis eſt egreſſus. Sed ex hoc religio dehoneſtari uidetur, quod de facili recipiant eos qui de facili exeunt: ergo inconueniens uidetur adoleſcentes ad religionem recipere.

¶ 4 Præterea. Non ſunt facienda bona, ut ueniant mala. Sed ex illo bono quod iuuenes inducuntur ad religionem ſequuntur multa mala, quia apoſtatant & illegitimas nuptias contrahunt, & multa alia illicita committunt. ergo non ſunt ad religionem aduocandi.

¶ 5 Preterea. Matth. 23. dicit Dominus. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, qui circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum, & dum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam uos, quod propoſito uidetur competere. Efficiuntur enim ſic intrantes filii gehennæ dupliciter. Primo quidem quia male intrant, ſcilicet contra prohibitionem Eccleſiæ. Secundo, quia etiam male exeunt apoſtatando, ergo qui eos inducunt, uæ diuinæ maledictionis incurrunt.

¶ 6 Item hoc uidetur eſſe contra neceſſitatem probationis. Dicitur enim primæ Ioan. 4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probare ſpiritus, ſi a Deo ſint. Hoc autem non uidetur eſſe a Deo, ut tales religiones ingrediantur, cum frequenter exeant poſt ingreſſum. Dicitur enim Act. 5. Si eſt ex hominibus conſilium hoc & opus diſſoluetur. Si uero ex Deo eſt conſilium, nō poteritis diſſoluere, ergo uidetur quod contra Deum faciant qui eos inducunt.

Sed contra. Quicunque poteſt ſe obligare diabolo, poteſt etiam ſe obligare Deo. Sed pueri poſſunt ſe obligare diabolo peccando, ut dicitur extra de delictis puerorum. c. Pueris, ergo etiam poſſunt ſe obligare uoto, uel iuramento ad ſeruiendum Deo in religione.

¶ Præt. 20. q. 1. dicitur quod firma erit uirginitatis profeſſio 2.52.& 12.
ex quo adulta iam ætas eſſe inceperit, & quæ ſolet apta nuptiis q.84.a.1.ad
deputari, ergo poſſunt etiam in tali ætate aliqui obligari ad re- 3. & q.96.
ligionem uoto, uel iuramento. ar.1.ad.3.&

Reſpondeo dicendum, quod humani actus propter diuer- ar.6 c.&ad
ſos caſus uniformem iudicium habere non poſſunt, nec tamen ſi 3.& 22. q.
contingit aliquid in aliquo caſu eſſe malum propter hoc iudi- 88.ar.10.c.
candum eſt eſſe ſimpliciter illicitum. Poſſet ergo contingere aliquis caſus, in quo aliquem adoleſcentem ad religionem

obligare,

obligare, uel etiam recipere illicitum eſſet: puta ſi conſtaret, uel probabiliter crederetur de eius inconſtantia, uel ſi quid aliud eſſet huiuſmodi, quæ diligenter conſiderantur in religionibus bene inſtitutis. Dicere autem quod malum eſt recipere adoleſcentes ad religionem eſt diabolicum, quia ſuper illud Exod. 5. Quare Moyſes & Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis dicit Glo. Orige. Hodie quoque ſi Moyſes & Aaron, idest Pro-

Origines.

pheticus ſacerdotalis ſermo animam ſolicitet ad ſeruitium Dei, exire de ſæculo, renunciare omnib. poſſeſſionib. attendere legi & uerbo Dei, continue audies unanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodo ſeducuntur homines & peruertuntur adoleſcentes, & poſtea, hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Eſt etiam contra Chriſti præceptum, Dicitur enim Matthæ. 19. quod oblati ſunt ei paruuli, ut manus eis imponeret & oraret, diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait eis, Sinite paruulos, & nolite pro-

Matth.

hibere eos venire ad me. Quod exponens Origines ſuper Matthæum, dicit quod diſcipuli Ieſu priuſquam diſcant rationem, iuſtitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes offerũt Chriſto. Dominus autem exhortatur diſcipulos ſuos condeſcendere utilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per æſtimationem ſapientiæ excellentioris contemnamus quaſi

Origines.

magni puſillos Eccleſiæ, prohibentes pueros uenire ad Ieſum. Si tamen pueri intantum eſſent, ut nondum uſum ra-

Nota bene.

tionis haberent, illicitum eſſet eos ad religionem attrahere abſque conſenſu parentum, non quin etiam infra annos pubertatis pueri in religionem recipi non poſſent de conſenſu parentum, quia ut dicitur decima quæſtione prima cap. Addidiſti.

Canon.

& monachi. & quicunque etiam pueri in infantiæ annis a parentibus monaſterio tradi poſſunt. Sed hoc ideo dictum eſt, quia pueri quouſque ad annos diſcretionis peruenerint ſunt ſecundum ius naturale in poteſtate parentum, unde ſicut ſonitis parentibus non ſunt infidelium filii ad baptiſmum rapiendi, ita etiam non ſunt religioni applicandi. Iam uero poſt-

arti. 29. 9.

quam uſum rationis habuerint, per liberum arbitrium habent ſui ipſius poteſtatem in his quæ ad animæ ſpectant ſalutem,

21. q. 88. 2. 8. ad 2. & ar. 9. o. C lt nea. & art. 92.

unde inuitis parentibus poſſunt & ad baptiſmum & ad religionem induci. De uoluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptiſmum recipiuntur ex ordinatione Apoſtolorum, ut Dionyſius dicit ultimo c. Cœle. Hierat. ut in rebus diuinis pueri nutriantur, & non habeant aliam uitam, niſi diuinam contemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monaſteriis pueri a parentibus offeruntur, ut dictum eſt. Sed quia in quæ-

Qñ ſunt uoto pueri obligãdi ad religionis ingreſſi & quãdo nõ.

ſtione additur de obligatione iuramenti & uoti, ne hoc remaneat indiſcuſſum, conſiderari debet quod ſecundum diuerſam conditionem iuuenum eſt in talibus procedendum. Si enim eſſent adeo firmi quod non timerentur a religionis propoſito reſilire non eſſet neceſſarium eos iuramento, uel uoto obligare. Et ſimiliter ſi eſſent adeo nobiles, quod nec etiam crederentur iuramento, uel uoto poſſe firmari, ſed ut plurimũ contingit quod ſimplex propoſitum de facili mutant, obligationem autem uoti, uel iuramenti omnino obſeruant. Vnde cum uoto uel iuramento ad frugem melioris uitæ o-

Auguſt.

bligantur magnum beneficium eis præſtatur. Vnde Auguſtinus dicit in Epiſtola ad Armarium & Paulinum. Non te uouiſſe pœniteat, imo gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuiſſet. Fœlix eſt neceſſitas quæ in meliora compellit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Innocentius in quibuſdam litteris ad religioſos directis quæ incipiunt. Non ſolum in fauorem: ſic dicit. Vobis de fratrum noſtrorum conſilio, in uirtute obedientiæ ſub pœna excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elapſum, qui eſt maximè in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus, quenquam ad profeſſionem ueſtri ordinis, ſeu ad renunciationem ſæculi faciendam recipere præſumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuuenes, vel quod voto, uel iuramento non obligentur ad intrandum ſine præiudicio temporis probationis nunquam inuenitur prohibitum.

Ad ſecundum dicendum, quod legitima ætas iudicatur tempore pubertatis, ut patet per capitulum inductum. Tunc enim maxime incipit homo liberum uſum rationis habere, de his quæ pertinent ad ſuam ſalutem. Eſt autem ſecundum quod eſt duplex neceſſitas. Vna quæ excludit uoluntatem, ſcilicet coactionis: & alia quæ ex uoluntaria obligatio-

ar. 9. 2. ad 4 & 1. p. q. 19. a. 3. o. & 2. 8. ad. 1. & 2. 2. q. 88. ar. 3. ad 2.

ne cauſatur, & uoluntatem non excludit, & huiuſmodi eſt obligatio iuramenti, uel uoti, unde per coactionem non ſunt trahendi homines, uel ad fidem uel ad religionem, ſed uoto, uel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac neceſſitate Auguſtinus dicit. Fœlix neceſſitas quæ in meliora compellit.

Auguſt.

Et per hoc patet ſolutio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod in rebus uoluntariis, ſicut & in naturalibus non eſt iudicandum facile, quod contingit in paucioribus, ſed quod contingit, ut in pluribus. Quod autem intrantes religionem exeant, hoc contingit, ut in paucioribus: multò enim plures de intrantibus remanent, ut experimento probatur, quàm exeant.

Ad quintum dicendum, quod cum dicitur, Non ſunt facienda bona, ut ueniant mala: ſi ly ut, teneatur cauſaliter, eſt omnino uerum, peccaret enim ſi quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, ut poſtmodum apoſtataret. Si uero ly ut, tenetur conſecutiue, ſic ab omnibus bonis eſſet abſtinendum, quia vix ſunt aliqua humana bona ex quibus occaſionaliter non poſſint ſequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccl. 11. Qui obſeruat uentum, non ſeminat, & qui conſiderat nubes, nunquam metet. Tunc autem ſolum aliquod bonum eſſet prætermittendum propter conſequens malum, quando malum conſequens eſſet multo maius quam bonum, & ut frequentius accideret. Dominus autem non prætermiſit eligere duodecim diſcipulos, ex quibus unus erat futurus diabolus, ut dicitur Ioan. 6. nec apoſtoli prætermiſerunt eligere ſeptem diaconos propter unum Nicolaum, qui ex eis periit. Multo ergo minus religioſi debent prætermittere multorum ſalutem, propter paucos qui apoſtatare inueniuntur.

12. q. 98. ar. 1. ad 2.

Eccl. 11.

Ad ſextum dicendum, quod illi qui obligari iuramento, uel uoto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem eccleſiæ, ut oſtenſum eſt, unde ex hoc quod iurant, non efficiuntur, filii Gehennæ, ſed filii uitæ æternæ, quam dominus promittit Matt. 19. relinquentibus temporalia propter ipſum, ſed ex hoc quod exeunt poſt profeſſionem. efficiuntur Gehennæ filij; ſed hoc non præiudicat recipientibus eos, niſi eorum malis exemplis ſint peruerſi, unde ſignanter Dominus dicit, Facitis eum filium Gehennæ duplo quam uos, quia ut Chryſ. dicit, Malorum magiſtrorum prouocatus exemplo fiebat peior magiſtris.

Contra 3. c. 134. c. ſi.

Matth.

Ad ſeptimum dicendum, quod ratio illa ſapit Manichæorum hæreſin, qui hanc rationem ad duas erroneas concluſiones adducunt. Primo quidem ad hoc quod omnia corpora corruptibilia non ſunt à Deo. Si enim inquiunt à Deo eſſent, non diſſoluerentur. Secundo ad hoc quod charitas ſemel habita nunquam amittatur, ita quod qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit. Si enim inquiunt gratiam habuiſſet, hoc fuiſſet opus Dei, & ita diſſolutum non fuiſſent, quod etiam hæc ratio intendit, ut ſcilicet ſi aliquis non perſeuerat in religione quod propoſitum de intrando religionem à Deo non fuerit.

Chryſoſt.

1. p. q. 6. a. 3. ca. & q. 65. ar. 1. c. & po. q. 3. ar. 6. c. reſolutio dot.

Eſt ergo ſciendum, quod uerba illa non ducuntur ad oſtendendum quod illa quæ ſunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non poſſint, ſed ad oſtendendum infallibilitatem diuinæ prouidentiæ. Non enim poteſt eſſe ut Dei prouidentia fallatur, unde ſignanter non dicit opus Dei eſſe indiſſolubile, ſed conſilium. Secundum ergo diuinam prouidentiam, quibuſdam datur donum gratiæ ad præſentem iuſtitiam, & tamen non datur eis donum perſeuerantiæ. Quibuſdam autem datur etiã donum perſeuerantiæ, ut patet per Aug. in libro de bono perſeuerantiæ.

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui obligati ſunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare.

AD ſecundum ſi proceditur. Videtur quod illi qui obligati ſunt voto, uel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare. Omnes .n. Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. Sed Dominus non imponebat hominibus neceſſitatem, ſed hoc relinquebatur eorum liberæ uoluntati, unde dicebat cuidam, ut habetur Mat. 19. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Et iterum. Si uis perfectus eſſe, vade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7. de uirginibus autem, præceptum Domini non habeo conſilium autem do, ergo uidetur quod non ex neceſſitate teneatur aliqui religionem intrare propter iuramentum, uel uotum.

2. 2. q. 88. a. 3. ad 2. & q. 189. ar. o.

¶ 2 Præt. Nullus poteſt iuramentum, uel uoto obligari ad aliquid, in quod detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant detrimentum perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religionis obſeruantiam a uiſitatione infirmorum & collectione eccleſiarum, & aliis operibus pietatis, in qua ſuma Chriſtianæ religionis conſiſtit, ut Ambr. dicit ſuper illud primæ ad Tim. 5. Pietas ad omnia utilis eſt. Ergo illi qui iurauerunt, uel uouerunt religionem intrare non tenentur.

¶ 3 Præt. Proſper dicit in 2. de uita contemplatiua. Sic abſti-

pere uel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, vel abſtinendi neceſſitati ſubdamus. Sed illi qui ſunt in religione ex neceſſitate ipſius uoti, uel obedientiæ abſtinent uel ieiunant, ergo minus merentur. Non ergo ad religionis ſtatum poteſt aliquis iuramento uel uoto obligari.

¶ 4 Præterea uirtus eſt circa difficile & bonum. Sed difficilius eſt bene uiuere in ſæculo quã in religione, ergo magis eſt uirtuoſum. Non ergo ad ſtatum religionis aliquis iuramento, aut uoto obligari poteſt.

¶ 5 Præterea communis utilitas præferenda eſt bono priuato. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant, derogatur communi utilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non eſſent qui plebium curam agerent, & ita populus ſine rectoribus remaneret. ergo melius faciunt, ſi non intrant religionem quam ſi intrent.

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. Vouere & reddite domino Deo veſtro, ubi dicit Glo. quod uouere uoluntati cõſulitur, ſed poſt uoti promiſſionem, redditio neceſſario exigitur. Item Eccl. 5. dicitur. Si quid uouiſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim infidelis, & ſtulta promiſſio.

¶ 6 Præterea Aug. dicit in epiſtola ad Arm[illegible]um Paulinum. Quia iam uouiſti, iam te obſtrinxiſti [illegible] tibi facere non licet, priuſquam eſſes uoti reus, lib[illegible]rum fuit quod eſſes inferior quã uis non ſit gratul[illegible] libertas qua fit ut non debeatur, quod cum [illegible]ero redditur.

22. q. 64. ar. 9. ad 1. ar. 173. & 22. q. 154. ar. 2. o.

Reſpondeo dicendum, q̃ dicere q̃ illi, qui uoto uel iuramento ſunt obligati ad intrandum religionem, non tenentur intrare, eſt manifeſte hæreticum. Quicunq; enim dicit non eſſe peccatum id quod eſt contra præceptum Dei, hæreticus iudicatur, ſicut hæreticus iudicaretur quicunque diceret, q̃ fornicatio ſimpliciter non ſit peccatum mortale, eſt enim contra hoc præceptum, Non mœchaberis, ut ſancti exponunt. Sunt autem excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem Dei quam præcepta ſecundæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem proximi, unde quicunque dicit q̃ ſine peccato præteriri poſſit aliquid pertinens ad præcepta primæ tabulæ eſt manifeſte hæreticus. Cum autem impletio uoti pertineat ad latriam, manifeſtum eſt quod quicunque dicit uotum non eſſe implendum, loquitur contra primum præceptum primæ tabulæ, quod eſt de cultu latriæ ſoli Deo exhibendo. Qui uero dicit iuramentum non eſſe implendum, loquitur contra ſecundum præceptum primæ tabulæ, quod eſt, Non aſſumes nomen Dei tui in uanum. Vnde manifeſte eſt hæreticus quicunq; hoc dicit, niſi forte dicat q̃ intrare religionem ſit illicitum. Iuramenta n. uel uota facta de rebus illicitis non ſunt obligatoria, ſecundum illud Iſidori. In malis promiſſis, reſcinde fidem. Sed hoc iterum eſt hæreticum dicere, q̃ non ſit licitum intrare religionem. Eſt n. expreſſe contra Chriſti conſilia, unde quicunq; dicit q̃ ille qui eſt obligatus uoto uel iuramento ad intrandum religionem, poteſt abſq; peccato in ſæculo remanere, eſt manifeſte hæreticus, ſi tamen in hoc pertinaciter perſeuerer.

a. 120. c. & 22. q. 89. art. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod neceſſitas uoti uel iuramenti, non excludit uoluntatem, ut ſupra dictum eſt. Sicut enim aliquis ex lege communi obligatur ad obſeruanda Dei præcepta, quæ tamen uoluntarie ſeruat, unde & Dominus dicit, Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata; ſic ille, qui emiſit iuramentum, uel uotum, obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen uoluntarie implet iuramentum, uel uotum, ita quod ante iuramentum, uel uotum, licitum eſt ei facere, vel non facere, unde & Dominus dicit, Si vis perfectus eſſe. & Paulus de virginitate conſilium dat, ſed poſt iuramentum vel uotum, illicitum eſt non implere.

a. 49. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd iſta ratio continet hæreſim damnatam, ſcilicet, quòd melius ſit in ſæculo remanere, & operibus pietatis vacare, quam religionem intrare. Continetur enim inter errores Vigilantij, contra quem Hier. ſcribens dicit, iſta uenena perfidiæ catholicæ fidei ſocietate conatur impugnare uirginitatem, odiſſe pudicitiam, in conuiuio ſæcularium contra ſanctorum ieiunia declamare. Et poſtmodum contra ſingulos articulos à Vigilantio propoſitos diſputans, uenit ad iſtum articulum dicens. Quod autem aſſerit eos melius facere, qui utuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum pauperibus diuidunt, quàm illos, qui poſſeſſionibus venundatis ſemel omnia largiuntur, non à me ei, ſed à Deo reſpondebitur, Si vis eſſe perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Iſte quem tu laudas, ſecundo, aut tertio gradu eſt, quem & nos recipimus, dummodo ſciamus prima ſecundis, & tertiis præferenda. Et ideo in li. de eccl. dogmatibus cum aliis erroribus etiã iſte damnatur, cum dicitur. Bonum eſt facultates cum diſpenſatione pauperibus erogare, melius eſt pro intentione ſequendi Deum, ſimul donare, & abſolutum ſollicitudine egere cum Chriſto. Nec ſolus ſtatus religionis præfertur eleemoſynis, quas

Ad queſt. huius, & 22. q. 186. ar. 3. ad 6. & cont. 3. c. 136. uiſque 139.

quis facit in ſæculo, ſed etiam uirginitati in ſæculo obſeruatæ. dicit enim Aug. in li. de uirginitate. Nemo, quantum puto, auſus fuit virginitatem præferre monaſterio.

Ad tertium dicendum, quod idem opus factum ex uoto laudabilius & magis meritorium eſt, quam ſi fiat ſine uoto, quod ex hoc patet, quia omnis actus de ſe tanto eſt magis laudabilis & meritorius, quanto ex digniori virtute procedit, ſicut opus iuſtitiæ ſi fiat ex charitate laudabilius erit. Manifeſtum eſt autem quod cum aliquis ieiunat abſque uoto facit actum uirtutis, qui eſt abſtinentia. Cum autem ieiunat implens uotum, actũ abſtinentiæ facit ex latria, quæ cum ordinet nos ad Deum, eſt nobilior virtus quam abſtinentia, uel quæcunque alia uirtus, quæ ordinat nos circa bona creata, propter quod Augu. dicit in lib. de uirginitate. quod nec uirginitas, quia uirginitas eſt honoratur, ſed quia eſt Deo dicata, quam mouet & ſeruat continentia pietatis. Quod ergo Proſper. dicit, ſic abſtinere, uel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, uel abſtinendi neceſſitati ſubdamus intelligendum eſt de neceſſitate coactionis, quæ uoluntatem excludit. Vnde ſubdit. Ne iam deuoti, ſed inuiti rem uoluntariam faciamus. Neceſſitas autem uoti & iuramenti, nõ excludit uoluntatem, ut dictum eſt.

22. q. 88. a. 5. ad 2. 3. & 22. q. 186 a. 8. c. 22. q. 88. ar. 6. o. & opus. 17. c. 12. 22. q. 3. a. 1. c. 22. q. 81. ar. 1. ad 1.

Dicendum autem eſt ulterius, quod ſi illi, qui ieiunat ex uoto non placet ſecundum ſe ieiunium, placet tamen ſibi impletio uoti: magis meretur cæteris paribus, quam ille ieiunans cui placet ſecundum ſe ieiunium, quia magis eſt meritorium delectari in actu latriæ, quam in actu abſtinentiæ.

ar. 49. ad 2. & opus. 17. ca. 2.

Ad quartum dicendum, quod duplex eſt difficultas. Vna quæ eſt ex arduitate operis, ſicut uirginitatem ſeruare, & huiuſmodi, & talis difficultas facit ad augmentum uirtutis. Alia difficultas eſt ex impedimentis, & periculis imminentibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum uirtutis, ſed ad diminutionem ipſius. Non enim uidetur eſſe prudens, nec multũ amare bonum uirtutis qui pericula non cauet, & talis difficultas ad bene uiuendum imminet in ſæculo remanentibus.

12. q. 114. art. 4. ad 2. & 22. q. 155 art. 4. ad 2. uert. q. 26. a. 6. ad 11. 14.

Ad quintum dicendum quod illa fuit ratio Vigilantij hæretici, ut patet per Hiero. qui dicit in li. contra Vigilantium. Non ſunt a ſtudio ſuo monachi deterrendi, quamuis a te linguæ uiperæ morſus ſæuiſſimos patiantur, quibus argumentis, & dicit, ſi omnes ſe cl. uſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſæculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad uirtutes poterit exhortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens eſſe quis poterit? & uirginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, & interibit humanum genus. Rara eſt virtus, nec a pluribus appetitur. Stultus eſt ergo huiuſmodi timor, cum religionis bonum ſit tam difficile & arduum, ut pauci religionem ineant in comparatione multitudinis in ſæculo remanentis, ſicut ſi quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

ar. 47. ad 3. ad 2. huius & opus. 17. c. 14. 15. 16. & opus. 18. c. 13.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum qui in ſæculo ſunt peccatores, ſint ad religionem attrahendi.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod illi qui ſunt in ſæculo peccatores, non ſint ad religionem attrahendi. Oportet enim prius exercitari in operibus præceptorum, quam intrare ad impletionem conſiliorum, ut de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui ſunt peccatores in ſæculo, non ſunt exercitati in operibus præceptorum. ergo non ſunt attrahendi, uel recipiendi in religione, in qua oportet ſeruari conſilia.

51 22. q. 189. a. 1. c. ad 2. & ar. 10. ca.

Sed contra eſt, quod Dominus Matthæum Publicanum ad ſtatum perfectionis uocauit, ut habetur Matt. 9. Omnis autem Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio, ergo etiam & nos debemus peccatores, qui ſunt in ſæculo ad religionem aduocare & ſuſcipere.

arti. 114. o.

Reſpondeo dicendum, quòd maximè utile eſt peccatoribus ut ad religionem tranſeant. Peccatoribus enim duo ſunt neceſſaria ad ſalutem. Primo quidem, ut de peccatis præteritis pœnitentiam agant. Secundo, ut de cætero a peccatis abſtineant. Ad utrunque autem horum maximè operatur religio. Primò enim ſtatus religionis eſt ſtatus perfectæ pœnitentiæ, & nulla ſatisfactio adæquari poteſt pœnitentiæ religioſorum, qui & ſe & ſua totaliter Deo dant, unde pro nullo peccato imponi poteſt homini pro pœnitentia, ut religionem introeat, in commutationem ſatisfactionis, quantumcunque grauis, conſulitur tamen religionis ingreſſus, ut patet 33. quæſtio. 2. cap. admunere, ubi Stephanus Papa quendam qui uxorem interfecerat inducit, ut ingrediatur monaſterium, & humiliatus ſub manu Abbatis cuncta obſeruet quæ ſibi fuerint impe-

2. 92. ad 7. 22. q. 189. art. 3. ad 3. uert. q. 2. a. 2. ad 5. 4. d. 16 in expo. text. ad 4.

imperata, alioquin iniungit ei grauiſſimam pœnitentiam, ſi eligit in ſæculo remanere. Similiter etiam ad uitanda peccata plurimum ualet religionis ſtatus. Difficile n. eſt quod in ſæculo cõmorantes a rebus mundi nõ alliciantur, propter quod Matt. 19. Chryſoſt. ſecundum expoſitionem Chryſo. Dominus hoc dicit eſſe impoſſibile, quod diues qui ſcilicet diuitiis inhæret per amorem, Eccleſ. 31. intret, in regnum cęlorum. Sed quod diues qui habet diuitas intret, eſt ualde difficile, unde & Eccl. 31. dicitur, beatus dioes, qui inuentus eſt ſine macula. Et huiuſmodi difficultatem ſubdit dicens, quis eſt hic & laudabimus eũ, propter quod, ut Greg. dicit, Sancti uiri ut ab illicitis abſtineant, etiam licita prætermittunt, unde manifeſtum eſt quod non peccant, ſed laudandi ſunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam & Dominus de ſe ipſo dicit. Non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam,

Ad contrarium. Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quod illa ratio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ, & contra rationem philoſophiæ. Contra doctrinam quidem Euan ar. 92. c. & art. 122. c. gelicam, quia conſilia Euangelica ad hoc dantur, ut per ea homo facilius ſalutem conſequatur. Vnde ſtatus ſæcularium periculoſior eſſe dicitur, quam religionis ſtatus. Stultum eſt autem dicere, quod alicui qui debilior eſt propter peccata, quæ commiſit, non ſit ad ſecuriorem uitam fugiendum. Eſt etiam contra doctrinam philoſophicam, quę docet illos qui ſunt ad uitia pronos, in contrarium debere reflecti, ſicut faciunt illi qui tortuoſa lignorum dirigunt,

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum quis abſque peccato poſſit aliquem iuramẽto adſtringere, quod religionem non intret.

52 art. 120. & 22. q. 189. ar. 1. c. fin. & ad 2. & ar. 92. huius. CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur quod aliquis abſque peccato poſſit aliquem iuramẽto adſtringere ad hoc quod religionem non intret. Quod enim licitum eſt fieri, licitũ eſt iurare. Sed licitum eſt alicui ſeculari, quod nunquam religionem intret, ergo licite poteſt hoc iurare. Qui ergo tali iuramẽto aliquem aſtringit non peccat, quia non facit eum iurare aliquid illicitum.

Sed contra. Propoſitum intrandi religionem a ſpiritu ſancto eſt, ut habetur. 19. q. 2. c. Duæ. Sed reſiſtere inſtinctui ſpiritusſancti graue eſt peccatum, de quo Stephanus reprehendit iudæos Act. 7. dicens. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis, ergo ille qui aliquem iuramento a ſtringit ad non intrandum religionem grauiter peccat, ar. 49. pri.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt in actibus humanis non, eſt aliquid ſimpliciter iudicandum licitum uel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari caſu, ſed Ma. q. 8. ar. tic. 1. ad 4. 4. di. 27. q. 3. ar. 3. o. propter id quod eſt ut in pluribus, ſicut etiam in rebus naturalibus conſideratur, quod in pluribus eſt. Contingit autem in aliquo caſu, quod abſque peccato aliquis poteſt adſtringere aliquẽ iuramento ad hoc quod religionem non intret, puta ſi eſſet matrimonio ligatus, & uellet abſque conſenſu uxoris religionem intrare, uel in caſibus ſimilibus. Simpliciter autem loquendo inducere aliquem ad iurandum, quod religionem non intret, graue eſt peccatum. Si enim aliquis uellet religionem intrare, & adminiſtraret opportunitas temporis, & omnes circunſtantiæ conuenirent, grauiter peccaret qui eum ab ingreſſu religionis prohiberet, ut Dominus Math. 23. comminatur Phariſæis, nec ipſi intrabant in regnum cœlorum, nec alios intrare ſinebant. Cum autem aliquis facit aliquem iurare quod religionem non intrabit, impedit eum quantum in ſe eſt ab ingreſſu religionis ſecundum quodcunque tempus, & ſecundum quancunque circũſtantiam opportunam, quia in uniuerſali includuntur omnia particularia. Vnde manifeſtum eſt quod grauiter peccat.

Ad contrarium. Ad id uero quod obiicitur in contrarium dicendum, quod quamuis licitũ ſit ab aliquo bono opere abſtinere, tamẽ illicitũ eſt uel ſibi, uel alii impedimentum opponere, quo minus in illud bonum opus procedere poſſit, ſicut licitum eſt non dare eleemoſynam huic pauperi, illicitum tamen eſt ſe uel alium iuramento aſtringere ad hoc quod alicui eleemoſyna non detur, cuius ratio eſt, quia prætermittere actum uirtutis poteſt ar. 2. c. 22. q. 33. art. 2. c. & q. 79. ar. 3. ad 3. & q6. 140. ar. 2. ad 2. aliquis abſque peccato, eo quod præcepta affirmatiua, quæ ſunt de actibus uirtutum, non obligant ad ſemper. Sed impedimentum boni operis directe uirtuti contrariatur, & ideo cadit ſub prohibitione præcepti negatiui, quod obligat ad ſemper. Vnde omnia talia iuramenta ſunt illicita, nec ſunt obſeruanda, & illi qui hoc iurant, iurando periuri ſiunt, quia iuramẽtum hominem obligare non poteſt contra charitatem Dei & proximi, unde quamuis licitum ſit alicui religionem non intrare, illicitum tamen eſt impedimentũ iuri apponere ſibi uel alii. Eſt n. contra perfectionem uitæ, & contra conſilium Chriſti.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſita ſunt tria de his quæ competunt in religione exiſtentibus.

¶ Primo, utrum religioſus qui nihil debet habere in proprio, uel communi poſſit eleemoſynam facere de his quæ ſibi ab aliis in eleemoſynam dantur.

¶ Secundo, Vtrum aliquis in religione exiſtens ſciens patrem ſuum graui neceſſitate opprimi poſſit exire abſque licentia prælati ſui, vt ſubueniat patri.

¶ Tertio, Vtrum ſtatus religionis ſit perfectior quam ſtatus ſacerdotum parochialium, & archidiaconorum.

ARTICVLVS XV.

Vtrum religioſi qui nihil habent in proprio, vel communi poſſint eleemoſynam facere.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur q religioſi qui nihil habent in proprio, vel communi non poſſunt eleemoſynam facere, quæ eis proficiat: non enim proficit eleemoſyna facienti, niſi debito modo fiat. Sed tales religioſi non poſſunt eleemoſynam debito modo facere, debet enim eleemoſyna de proprio fieri, ſecundum illud Thobiæ quarto. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi autem modicum, idipſum libenter, impertiri ſtude: ergo tales religioſi qui nihil ſuum habent, nec in proprio, nec in communi, non poſſunt eleemoſynam facere, quæ eis proficiat. Sed ſi quam eleemoſynam de eleemoſynis ſibi factis faciunt, eis proficit à quibus eleemoſynam perceperunt. 53 22 q. 32 a. 8. c & ad 1. & 4. d. 15. q. 2. a. 5. q. 4. o.

Sed contra. Inter alia opera, eleemoſynarum largitio plurimum inuenitur eſſe fructuoſa. Dicitur enim Dan. 5. Peccata tua eleemoſynis redime. Si ergo religioſi eleemoſynas facere non poſſunt, quæ eis proficiant, uidentur eſſe peioris conditionis quã alii etiam in ſpiritualibus bonis,

Reſpon. dicendum, quod religioſi, quamuis proprium habere non poſſint, poſſunt tamen aliquarum rerum diſpenſationem habere, ſiue de fructibus poſſeſſionum communium, ſiue etiam de eleemoſynis particulariter eis collatis, nec refert, quantum ad propoſitum pertinet, utrum huiuſmodi diſpenſationem habeant auctoritate ſui ordinis, vel auctoritate alicuius ſuperioris prælati. His ergo quibus diſpenſatio commiſſa eſt, poſſunt meritoriè eleemoſynam facere de bonis, quæ eorum diſpenſationi committuntur, ſecundum quod eis committitur, & huiuſmodi eleemoſyna meritoria eſt, & eis qui minimè miniſterium exequuntur, & illis quorum huiuſmodi res deputatæ noſcuntur. Si verò aliquis religioſus ſit, cui non ſit huiuſmodi rerum diſpenſatio commiſſa, ei non licet eleemoſynam facere.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum religioſus poſſit egredi clauſtrum abſque licentia ſui prælati, vt patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur q religioſus ſi videat patrem ſuum eſſe in neceſſitate, etiam abſque prælati ſui licentia, poſſit clauſtrum exire ad ſubueniendum patri. Non. n. prætermittendum eſt mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vnde Dominus Matth. 15. contra quoſdam dicit, Irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditiones veſtras. Sed ad ſubueniendum parentibus, homo aſtringitur per præceptum diuinum. Honora patrem tuum & matrem tuam, in quo quidem honora, intelligitur neceſſariorum ſubuentio. ergo videtur quòd non obſtantibus religionis obſeruantijs, quæ ſunt hominum ſtatuta, debeat aliquis religioſus exire clauſtrum ad ſubueniendum parentibus ſecundum præceptum Dei. 54 22. 203. c. & 22. q 101 a. 4. o. & q. 189. a. 6. o.

Sed contra. Spiritualia ſemper præferenda ſunt carnalibus. Sed religioſi ſe obligauerunt ad obſequium ſpiritualis patris, ſcilicet Dei, cui magis tenemur, ſecundum illud ad Hebr. 12. Quanto magis obtemperabimus patri ſpirituali & viuemus. Non ergo debent dimittere ſui ordinis obſeruantias, vt parentibus carnalibus miniſtrent.

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt dicendum de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione eſt profeſſus. Ille enim qui nondum religionem intrauit, ſi videat patrem ſuum in magna neceſſitate, cui per alium ſubueniri non poſſit, non debet religionem intrare, ſed tenetur miniſtrare parentibus, maxime ſi abſque periculo peccati poſſit in ſæculo remanere. Si vero per alium poſſit eius parentibus miniſtrari,

potest

poteſt ſi vult religionem intrare, vnde Chryſoſtomus exponens illud, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, dicit quod malũ eſt abducere hominem a ſpiritualibus, & maxime cum fuerint, qui miniſterium parentum compleant. Erant enim alii qui com plere poſſent illius funeris ſepulturam. Poſtquam vero aliquis eſt iam in religione profeſſus, eſt mortuus mundo. Vnde per ſpi ritualem mortem Deo obligatur a cura impendenda parentibus, ſicut etiam deobligaretur per mortem corporalem, & ideo non peccat nec contra præceptum Dei agit, ſi in clauſtro remaneat ſub præcepto prælati ſui, parentum miniſtratione prætermiſſa. Eſt enim factus impotens ad reddendum debitum miniſterium abſque propria culpa. Debet tamen quantum poteſt ſalua ordinis obedientia ſatagere, vt per ſe, uel per alium ſuis parentibus ſubueniatur, ſi in neceſſitate fuerint conſtituti.

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicendũ ꝙ religioſus tenetur ad implendum id quod ad religionem pertinent, non ſolum ex traditione humana ſed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex voto emiſſo, ad obediendum prælatis ſuis. Impletio autem voti cadit ſub præcepto diuino.

ARTICVLVS. XVII.

Vtrum presbyteri parochiales ſint maioris perfectionis, quam religioſi.

55 22.q.184. a.8.o. & 2. 14.ad 2. huius.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſint maioris perfectionis quam religioſi. Dicit enim Chryſoſtomus in ſuo dialogo. Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, vt ſecundum exaggerationem dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis, multorum peccata ferre compulſus, immobilis perſeuerauit & fortis Et parum poſt dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio ſacerdotali, an in ſolitudine monachorum, ſine comparatione eligerem illud quod prius dixi, nec ceſſabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium eccleſiæ bene adminiſtrare potuiſſent, & quod laudabam tanto ſtudio, & beatum pronunciabam non vtique defugerem, ſi idoneum me ad huiuſmodi gubernationem viderem. Et in ſequenti. c. poſtmodum dicis. Bene inquam admonuiſti

Nota bene.

dulciſſime. Iſtorum enim ſcilicet ſecularium, nec recordari oportet, cùm de ſacerdotio ſit quæſtio, Vtrum ſi quis in conuerſatione multorum poſitus, poteſt imperturbatum illum nitorem plenæ ſanctitatis, & continentiæ ſplendorem, & alia monachorũ bona incorrupta & inconcuſſa ſeruare, omnibus eſt præferendus Ex quibus omnibus videtur, quod presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſi bene in miniſterio eccleſiæ viuant, ſint omnibus etiam religioſis præferendi.

¶ 2 Præterea, Chry. in eodem li. dicit. Si quis adminiſtrato ſacerdotio illius propoſiti ſcilicet monachalis ſudores conferas, tãtum eos diſtare reperies, quantum inter priuatum diſtat & regem; ſed multo maius eſt bene exercere regis officium, quam cuiuſcunque perſonæ priuatæ; ergo multo maius eſt, quod ſacerdos parochialis, vel archidiaconus bene ſe habeat in ſuo officio, quàm religioſus in ſuo.

a.14.ad 2.

¶ 3 Præt. Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiori quam religioſi, alioquin nõ liceret de religione ad epiſcopatum tranſire. Sed presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſimiliores ſunt Epiſcopis quàm religioſi, quia ſicut Epiſcopus habet curam animarum in ſuo epiſcopatu, ita presbyteri in ſua parochia, & archidiaconus in ſuo archidiaconatu: ergo archidiaconi, & plebani ſunt magis in ſtatu perfectionis, quam religioſi.

¶ 4. Præt. bonum publicum præferendum eſt bono priuato, & vita actiua eſt magis fructuoſa quam contemplatiua, nullumque ſacrificium eſt à Deo acceptius, quàm zelus animarum. Sed archidiaconi & plebani intendunt vtilitati communi multitudinis zelo ſalutis animarum in actiua vita fructificantes: ergo præferendi ſunt religioſis, qui ſaluti propriæ ſtudent in vita contemplatiua Deo ſeruientes.

¶ 5 Præterea, cui amplius à Deo commiſſum eſt, magis meretur ſi bene adminiſtret. Sed ſacerdoti, vel archidiacono amplius commiſſum videtur. quia plus ab eo requiretur in iudicio: ergo bene adminiſtrando amplius meretur.

Sed contra eſt, quod dicitur 19.q.1.c. Duæ. Si quis in eccleſia ſua ſub epiſcopo populum retinet, & ſæculariter viuit, ſi afflatus Spiritusſancti in aliquo monaſterio, vel regulari canonica ſaluare ſe voluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit vt publica conſtringatur. Sed lex priuata quæ eſt Spiritusſancti, vt ibidẽ ſubditur, nunquam ducit hominem de ſtatu magis perfecto, ad ſtatum minus perfectum, ſed facit hominem aſcenſiones in corde ſuo diſponere, vt in Pſal 83. dicitur: ergo ſtatus religioſorum eſt perfectior quam ſtatus plebanorum.

Reſpondeo dicendum, quod perfectio ſpiritualis uitæ ex charitate penſanda eſt, qua qui caret ſpiritualiter nihil eſt, ut dicitur 1. ad Corint. 13. Ab eius autem perfectione ſimpliciter aliquis dicitur eſſe perfectus. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia charitatem habere, quæ eſt vinculum perfectionis. Amor autem uim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodam modo transfertur. Vnde Dion. 4 capitulo de diui. no. Eſt autem extaſim faciens diuinus amor, non ſinens ſui ipſorum amantes eſſe, ſed amatorum. Quia ergo totum & perfectum eſt idem, ut dicitur in tertio Phy. ille perfecte charitatem habet, qui totaliter in Deum per amorem transformatur, ſeipſum & ſua omnino poſtponens propter Deum, unde Augu. dicit in decimoquarto de ciui. Dei, quod ſicut ciuitatem Babylonis facit amor ſui uſque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei uſque ad contemptum ſui. Et in lib. 83. quæſt. quod perfectio charitatis eſt nulla cupiditas. Gregorius etiam ſuper Ezech. dicit quod cum quis aliquid ſuum Deo uouet, & aliquid non uouet ſacrificium eſt. Cum uero omne quod habes, omne quod uiuit, omne quod ſapit omnipotenti Deo uouet holocauſtum eſt, quod latina lingua dicitur totum incenſum. Cuiuſcunque ergo mens ſic eſt affecta interius, ut ſeipſum & omnia ſua contemnat propter Deum, ſecundum illud Apoſtoli ad Philippen. tertio, quæ mihi aliquãdo fuerunt lucra, arbitratus ſum ut ſtercora, ut Chriſtum lucri faciam, ille perfectus eſt, ſiue ſit religioſus, ſiue ſecularis, ſiue clericus, ſiue laicus etiam matrimonio iunctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui Dominus dicit. Geneſ. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus. & Eccleſiaſti. trigeſimoprimo, dicitur Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula, & poſt aurum non abiit. Et poſt pauca ſubditur Qui probatus eſt in illo, & perfectus inuentus eſt. Sed aduertendum, quod aliud eſſe in ſtatu perfectum, & aliud eſſe in ſtatu perfectionis Sunt enim aliqui in ſtatu perfectionis qui nondum ſunt perfecti, ſed interdum etiam peccatores, ſunt etiam aliqui perfecti, qui in ſtatu perfectionis non ſunt. Et quamuis ſtatus multa ſignificet, & rectitudinem & firmitatem, & ſi qua ſunt alia huiuſmodi, tamen cum dicimus aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, accipitur pro conditione ſecundum quod libertas, uel ſeruitus dicitur ſtatus, prout communis dici quod error perſonæ, aut conditionis, uel ſtatus impedit matrimonium, non autem error fortunæ aut qualitatis, & hoc modo accipitur ſtatus ſecunda quæſtione ſexta. Si quando in cauſa capitali, uel cauſa ſtatus interpellatum fuerit, non per exploratores, ideſt procuratores. ſed per ſeipſos eſt agendum. Sic ergo accipiendo ſtatum, illi proprie in ſtatu perfectionis eſſe dicuntur, qui ſe ſeruituti ſubiiciunt ad opera perfectionis implenda. Manifeſtum eſt autem quod ſeruitus libertati opponitur. Libertas autem faciendi quodlibet per uotum tollitur. quia uoluntatis eſt uouere, neceſſitatis eſt reddere, ut ſupradictum eſt, Vnde qui ſe ad aliquid uoto obligat, inquantum neceſſitate ſe ſubiicit, quodammodo conſtituit ſe ſeruum libertate ſe priuans. Si quidem ergo aliquis ſe uoto obliget ad aliquod particulare opus implendum, conſtituit ſe quodam modo ſeruum non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, reſpectu ſcilicet illius ad quod ſe obligauit. Si vero ſimpliciter per uotum totam vitam ſuam dediſſet Deo ad implendũ ea quæ ſunt opera perfectionis, propter Deum ſimpliciter ſe ipſum ſeruũ conſtituit. & per hoc ponitur in ſtatu perfectionis, unde & totum ſe Deo uouendo holocauſtum offerre dicitur, ut Gregorius dicit. Hoc autem modo obligant totam uitam ſuam ad ea quæ ſunt perfectionis Epiſcopi in ſua conſecratione profeſſionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis ſuſcepti, ſecundum illud primæ Timoth. ultimo Bonum certamen fidei apprehende uitam æternam, in qua uocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus, vel in ordinatione. uel in prædicationem, ut Glo. dicit. Religioſi etiam in ſua profeſſione totam uitam ſuam obligant Deo ad ea, quæ ſunt perfectionis, unde & utrique ſerui dicuntur. Dicitur enim ſecundo Corinthiorum quarto. Non enim prædicamus noſmetipſos, ſed Ieſum Chriſtum, nos autem ſeruos ueſtros propter Ieſum, quod pertinet ad Epiſcopos, religioſi etiam ſerui, vel famuli nominantur, ut dicit Dionyſ. ſexto capitulo Eccl. Hierar. Et ideo tam religioſi quam Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectionis, unde & utriuſque in aſſumptione huiuſmodi ſtatus ſolemnis benedictio adhibetur, vt patet per Dionyſium 5. & 6. c. Eccleſ Hierar. Archidiaconi autem, uel plebani non obligant uoto totam uitam ſuam ad id quod cura gregis requirit, unde nec in eorum inſtitutione aliqua eis benedictio adhibetur, quæ exhibetur monachis propter perfectionem aſſumptã, ut dicitur ſexto c. Eccl. Hierar. Et ideo ex hoc ꝙ cõ mittitur eis cura parochiæ, vel Archidiaconatus cõſtituũtur quidẽ ĩ aliquo officio, non aũt aſſumuntur ad ſtatum perfectionis, alioquin eſſent apoſtatæ dimittendo parochias, & præbendas ſine cura in Eccleſiis cathedralibus accipiendo. Nullus. n. in ſtatu perfectionis diſcedere poſſet, niſi mortaliter peccando & apoſtatando.

art. 93. ad 2. & 22. q. 186. art. 7. ad 1. & uod rit. q. 2. ar. 2. ad 5.

August.

[illegible]

Beat⁹ Paulus.

arti. 93. ad 3.

ar. 14. ad 2. 22. q. 186. ar. 2. 22. q. 182. ar. 1.

4. di. 30. q. 1. ar. 2. & 2. u. & ad 5.

[illegible]

Epiſcopi. & religioſi ſerui uenũ nominandi.

do. Et inde eſt quod Dionyſi. in eccleſ. Hierar. perfectionem
tribuit ſolis epiſcopis, quaſi perfectorib. & monachia quaſi per
1 p.q 108. fectis: illuminationem uero attribuit presbyteris tanquam il-
art.1.c.ſ.2. luminatorib. per ſacramentorum adminiſtrationem, & ſacro
218 huius populo tanquam illuminandis, purgationem verò diaconibus
& 3.p.q. tanquam purgatoribus, & ordini immundorum tanquam
64.a.1.ad purgandis.
1.& q.67. AD PRIMVM ergo dicendum: quod ad omnes illas Chry
ar.1.ad 1. ſo. auctoritates breuiter reſpõderi poſſet, quod nõ loquitur de
& 2.& ue- ſacerdote parochiali, ſed de Epiſcopo, qui antonomaſice ſacer-
ri.q.9.ar. dos dicitur quaſi ſummus ſacerdos, & hic modus loquendi eſt
3.o. plurimũ conſuetus, ut ſacerdotes Epiſcopi nominentur. Et hæc
12.q.184. reſponſio uidetur congruere ſecundum intentionem operis,
ar.6.ad 1, in quo Chryſoſtomus Baſilium conſolatur de ſua promotio-
ne, uterque enim erat in epiſcopum electus. Vt tamen particu-
lariter ad ſingula reſpondeamus.

AD PRIMVM dicendum, quod ſi quis conſideret uerbo-
rum circunſtantiam nihil ad propoſitum faciunt, præmittit
enim, ſi illi qui in ſecretis habitant multorum ſermonibus nõ
mouentur, digna quidem laude eſt patientia, non tamen ido-
neum argumentũ uirtutis, cũ uero fuerit in mediis fluctibus
& de tempeſtate nauem liberare potuerit, tūc merito teſtimo
nium perfecti gubernatoris ab omnibus promereretur, & tūc
cõcludit, Ita ergo & nunc mihi ſi talem aliquem adducas mo-
nachum, qualis, ut ſecundum exaggerationem dicam, Helias
Monachi fuit, tamen quandiu ſolus eſt, ſi non perturbatur, neque graui-
maxima ter peccat, quippe qui non habet quibus ſtimuletur atque exa
laus quæ ſperetur, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis
ſit. & multorum peccata ferre compulſus immobilis perſeuerat &
fortis, quia ſicut in tranquilitate, ita in tempeſtate gubernauit
ſemetipſum, ubi manifeſtum eſt quod non comparat ſtatum
ſtatui, ſed impeccabilitatem impeccabilitati, quod enim mo-
nachus in clauſtro habitans non peccet, non eſt ita euidens ar-
gumentum uirtutis, ſicut ſi presbyter, uel Epiſcopus, uel quiſ-
que rector populi in mediis perturbationibus abſtinet a pecca
to, ſicut non eſt argumentum tantæ induſtriæ, ſi gubernator
abſque periculo nauiget in mari tranquillo, ac ſi nauigaret in
mari tempeſtuoſo, & tamen ad induſtriam nautæ pertinet, ut
mare tempeſtuoſum deuitet. Sic ergo ex præmiſſis uerbis ni-
hil aliud oſtendi poteſt, niſi ꝙ periculoſior eſt ſtatus habentis
curam animarum quam monachi, & in maiori periculo inno-
centem ſe ſeruare maioris uirtutis eſt argumentum, unde ma
ior uirtus requiritur ad hoc quod aliquis conſeruet ſe a pecca
to immunem inter populos, quam in religione, ſed maioris uir
tutis eſt uitare pericula religionem intrando, quam pericula
non uitare. Quanto enim aliquis magis amat ſuam ſalutẽ tan-
to magis euitat ſuæ ſalutis pericula.

Et per hoc etiam patet reſponſio ad ſecundum. Non enim
dicit quod mallet eſſe in officio ſacerdotali, quam in ſolitudi-
ne monachorum, ſed quod mallet placere i hoc, quam in illo.
Quilibet enim ſapiens magis uellet habere tantam uirtutem,
per quam poſſet etiam inter pericula ſecurus exiſtere quam ta
lem uirtutem qua poſſet extra pericula ſeruari, ſed quia præ-
ſumptuoſum eſt ut aliquis talẽ uirtutem ſe habere præſumat,
per quam poſſit etiam inter pericula eſſe tutus uirtuoſius eſt
quod ſe extra pericula ponat. Vnde ipſe ſuadit. Quod laudabã
tanto ſtudio & bonum pronunciabam, ſcilicet officium admi-
niſtrationis eccleſiaſticæ, non utique defugerem. ſi idoneum ad
eius gubernationem me uiderem. Prudenter ergo refugiebat,
quia tantam uirtutem per quam idoneus eſſet non ſibi ſuperbe
aſcribebat.

Et ſimiliter reſponſio patet ad tertium. Si quis enim in con
uerſatione multorum poſitus poteſt imperturbatum illum ni
torem plenæ ſanctitatis, & continentiæ ſplendorem, & alia mo
nachorum bona incorrupta & inconcuſſa ſeruare, omnibus
præferendus eſt. Maioris enim uirtutis iudicium eſt, ut purita
tem perfectam aliquis conſeruet etiam inter pericula purita-
tis, quam ſi eam extra pericula conſeruaret. Sed tamen parum
amare puritatem ſuam conuincitur, qui puritatis pericula nõ
euitat, inter quæ difficilimum eſt & rariſſimum omnimodam
puritatẽ ſeruare ſicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, quę
etiam in lupanari poſita, uirginalem puritatem ſeruauit, & ta-
men quia puritatis amatrix erat nuſquam in lupanari hanc ſuã
uirtutem oſtendere elegiſſet, ſed quanto magis puram mentẽ
habebat, tanto minus lupanar propria uoluntate elegiſſet, & ſi
mile eſt in omnibus talibus.

Ad quartum dicendum, quod auctoritas illa non pertinet
ad perfectionem uitæ, ſed ad differentiam dignitatis. Sic enim
priuatus diſtat a rege, ſicut non habens prælationem ab haben
te hoc autem in quæſtione non uertitur. an ſit maior dignita-
te prælationis quicunque habet curam animarum, religioſo
curam animarum non habente.

Ad quintum dicendum, quòd alia ratio eſt de epiſcopis &
plebanis. Nam epiſcopi principalem populi curam habent: pleba
ni autem & archidiaconi ſunt ſubminiſtratores, & coadiutores
eorum. Vnde dicitur 16. q. 1. Omnibus presbyteris & diaconi- Canon.
bus, & reliquis clericis attendendum eſt, vt nihil abſque epiſco-
pi proprii licentia agant. non vtique miſſas ſine ſuo iuſſu quiſ-
quam presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, nec
quicquam abſque eius permiſſu faciet, & primæ ad Corinth. 12.
dicitur in Glo. quod opulationes ſunt, qui maioribus fuerunt
opus: vt Titus Apoſtolo: vel archidiaconi epiſcopis: gubernatio- B. Paulus
nes vero ſunt minorum perſonarum, vt ſunt presbyteri, vnde ſi
quis recte conſideret, hoc modo in regimine eccleſiæ comparan
tur archidiaconi & plebani ad epiſcopum, ſicut in regimine tem-
porali præpoſiti & balliui ad regem, & ideo ſicut rex coronatur
& inungitur in regno, non autem præpoſiti vel balliui, ita etiam
epiſcopus in eccleſia: non autem archidiaconi vel plebani, & pro Nota.
pter hoc epiſcopatus eſt ordo in comparatione ad corpus my-
ſticum, non autem plebanatus, vel archidiaconatus, ſed officium
tantum. Epiſcopis ergo ſimiles ſunt archidiaconi, & plebani ſicut
coadiutores & miniſtri: ſed religioſi ſunt epiſcopis ſimiles in per
petua obligatione, quæ facit ſtatum perfectionis.

Ad ſextum dicendum, quòd aliqua duo opera vel in bono,
vel in malo poſſunt multipliciter adinuicem comparari, vno mo
do ſecundum ſuum genus, ſicut dicimus continentiam virgina-
lem præeminere in bono continentiæ viduali, in malo vero ho-
micidium furto, & hoc modo vita actiua eſt fructuoſior, quàm
contemplatiua, ſed contemplatiua merito maior eſt quam acti-
ua, ut Grego. dicit in 7. morali, zelus etiam animarum eſt ſacri- Gre.22.q.
ficium Deo acceptiſſimum, ſi tamen ordinatè fiat vt ſcilicet pri- 182.a.2.o.
mo homo habeat curam ſalutis ſuę, & poſtmodum aliorum, alio & q.188.a.
quin nihil prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, ani- o.
mæ verò ſuæ detrimentum patiatur, vt dicitur Math. 16. Alio Matth.
modo poteſt opus operi comparari in bono, vel in malo, non ſe-
cundum ſe, ſed in ordine ad alium actum, ſicut abſtinentia præ-
fertur in bono ſumptioni cibi, tamen aſſumere cibum cum
aliquis propter charitatem, præfertur abſtinentiæ, & in malo,
adulterium præfertur furto, inde furari gladium ad occidendũ,
eſt grauius quàm adulterium. Tertio præfertur opus operi in
bono, vel malo ex voluntate facientis. Quod enim promptiori
voluntate fit melius vel peius iudicatur. Si ergo comparemus 2.d.19 a.
opera plebani, vel archidiaconi, operibus religioſorum tertio mo 4.c.& Ma.
do comparationis, vel ſecundum promptitudinem voluntatis q.3.ar.13.
tunc incertum iudicium eſt, quia ille qui ex ferventiori charita- prin.
te operatur. opera magis meritoria habet. Si vero comparentur
ſecunda comparatione per ordinem ad aliquod aliud opus, ſic
opera religioſi ſunt incomparabiliter eminentia operibus archi-
diaconi, vel plebani: ea enim quæ religioſi agunt, ad illam radicẽ
referuntur, qua totam vitam ſuam Deo deuouerunt, vnde non
eſt penſandum quid faciant, ſed maius quod ad quælibet facien-
da ſe deuouerunt, & ſic quodammodo comparantur ad eos qui
aliquod ſingulare bonum opus faciunt: ſicut infinitum ad finitũ.
Qui enim dat ſe alicui ad faciendum omnia quæ iubet, in infini-
tum, magis ſe dat ei quàm ille qui dat ſe ei ad aliquod opus fa-
ciendum. Vnde ſuppoſito quod religioſus ſecundum exigentiam
ſuæ religionis faciat aliquod opus quod ſit paruum ſecundum
ſe, tamen recipit magnam intenſionem ex ordine ad priuam
obligationem, qua ſe totum Deo vouit. Si verò comparentur ip-
ſa opera ſecundum ſe, ſecundum primum modum comparatio-
nis, ſic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt, vel archi-
diaconi, ſunt maiora aliquibus particularibus operibus, quæ re-
ligioſi faciunt ſicut maius eſt intendere ſaluti animarum quàm
ieiunare, & ſilentium tenere: vel aliqua huiuſmodi. Si tamen
omnia omnibus comparentur, multò maiora ſunt opera religio 12.q 147 a.
ſorum. Etſi enim procurare ſalutem aliorum ſit maius, quam in 3.ad 1. art.
tendere ſibi ſoli, loquendo in genere. tamen non quocunque mo 50. ad 2.
do intendere ſaluti aliorum præfertur ei, quod eſt quocunque
modo intendere ſuæ ſaluti. Si enim aliquis totaliter & perfecte
intendit ſuæ ſaluti, multò maius eſt quam ſi aliquis multa parti-
cularia opera agat ad ſalutem aliorum: ſi ſaluti propriæ & ſi ſuf
ficienter, non tamen perfecte intendat.

Ad ſeptimum dicendum, quod bene adminiſtrare aliquid eſt
plus & minus. Vnde ſi illius cui omiſſum eſt, tantò ſit melior
adminiſtratio, quanto maius eſt quod ei committitur, abſque du
bitatione plus meretur. Si vero ille cui minus committitur,
multo plus facit quam ille cui maius committitur, etiamſi be-
ne faciat tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus huma-
nis apparet, qui minus beneficium percipit, ſi plus ſeruiat, magis
debet eſſe acceptus. Quamuis autem habenti curam animarum
ſit plus commiſſum quantum ad dignitatem, quia tamen religio
ſus maiora opera facit, vt dictum eſt, magis meretur.

QVAE-

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum ſi de his quæ pertinent ad laicos.
Et primo de matrimonio, vtrum ſi mulier quæ poſt votum continentiæ emiſſum contraxit matrimonium in facie eccleſiæ, poſſit abſque peccato viro ſuo carnaliter commiſceri.
Secundo. de vſura, vtrum aliquis poſſit licite retinere illud, quod acquiritur licita mercimoniis de pecunia vſuraria.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum mulier, quæ poſt votum continentiæ emiſſum in facie eccleſiæ nupſit, poſſit abſque peccato viro carnaliter commiſceri.

96
4.d.27.q.2.a.3 & d.28.q.1.a.1. d.38.q.1.a.3.o.& ad 1. CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd mulier, quæ poſt votum continentiæ emiſſum in facie eccleſiæ contraxit cum aliquo, poſſit et poſtmodum abſque peccato carnaliter commiſceri. Quod enim fit auctoritate eccleſiæ, caret peccato, cum fiat auctoritate Chriſti: ſecundum illud Apoſtoli ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti. Sed prædicta mulier ex hoc ipſo quòd in facie eccleſiæ contraxit matrimonium auctoritate eccleſiæ poteſtatem accipit ad matrimonij actum, qui eſt carnalis copula: ergo non peccat ſi viro ſuo carnaliter commiſceatur.

Sed contra. Votum continentiæ eſt excellentius quàm votum abſtinentiæ, quia non eſt digna ponderatio continentis animæ, vt dicitur Eccleſiaſtici vigeſimoſexto. Sed qui facit contra votum abſtinentiæ, peccat mortaliter, puta ſi aliquis frangeret ieiunium ſextæ feriæ, qui ſemper ſe in ſexta feria ieiunaturum vouiſſet: ergo multo magis ſemper peccat mortaliter perſona quæ contra votum continentiæ emiſſum alteri perſonæ carnaliter commiſcetur.

Votum cótinétię eſt duplex. Reſpondeo dicendum, quòd votum continentiæ eſt duplex ſimplex ſcilicet, & ſolemne. Solemne autem votum continentię, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, idest facit vt non ſit matrimonium quod cótrahitur poſt votum ſolemne. Vnde matrimonium poſt votum ſolemne non excuſatur a peccato, etiam ſi quis matrimonium in facie eccleſiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum vero ſimplex impedit quidem matrimonium contrahendum ſed non dirimit iam contractum. 4.d.38.q.1.ar.3.q.2. & 3.o. Non enim facit quod matrimonium ſequens ſit nullum, ſed ſolum quod matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem exiſtente, mulier non habet ſui corporis poteſtatem, ſed vir, & ſimiliter econuerſo, nullus autem poteſt alteri denegare, quod eius eſt, & ideo mulier matrimonio coniuncta, etiam ſi ſimplex votum præceſſerit, non poteſt denegare viro ſui corporis vſum præcipue poſtquam fuerit matrimonium per carnalem copulam conſummatum, nemo autem faciens quod debet peccat. Vnde communiter ab omnib. dicitur, quòd mulier quæ poſt votum ſimplex continentiæ, matrimonium contractum carnali copula conſummauit, iam non peccat reddendo debitum viro, ſed an peccet exigendo debitú, dubium videtur, quibuſdam dicentibus, quod etiam abſque peccato exigere poteſt, ne intolerabile ſit ſibi matrimonij onus, ſed verius dici videtur, quòd non peccat reddendo, quia hoc neceſſitatis eſt, peccat autem exigendo, quia hoc eſt voluntatis, qua tenetur aſtricta per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuerſitatis ratio eſt: quia votum ſolemne habet promiſſionem cum quadam traditione, vnde votum continentiæ non ſolemnizatur niſi per ſuſceptionem ordinis ſacri, per quem homo actualiter diuino cultui mancipatur, vel per profeſſionem ad certam regulam, & ſuſceptionem habitus profeſſorum: quia ſic etiam homo actualiter mancipatur ad ſeruiendum Deo in religione. Votum autem ſimplex habet promiſſionem ſine traditione. Manifeſtum eſt autem, quòd poſt quam aliquis rem quæ erat ſuæ poteſtatis alicui non ſolum promittit, ſed etiam tradit, non poteſt eam vlterius alteri dare, puta equum, vel veſtem, & ſimilia, etiá 22.q.88.a.7.o. ſi poſt modum alteri donare voluerit, ſecunda donatio non valet. Vnde poſtquam aliquis per votum ſolemne continentiæ 22.q.189.a.3.ad 1.a.2.5.c. corpus ſuum Deo non ſolum promiſit ſed etiam tradidit ad cęlibem vitam agendam, non poteſt illud vlterius coniugi dare, vt ſic ex neceſſitate reddere debitum teneatur. Qui vero promittit aliquid alicui, nondum tamen tradidit illud ſi poſtmodum alteri actualiter illud tradat, licet promiſſionis fidem frangat tamen ſecunda donatio valet ita quod ille cui datur poteſt re data vti vt vult. Sic ergo perſona, quæ per ſimplex votum Deo corpus ſuum promiſit ad cęlibem vitam ducendam, ſi poſtmodum corporis ſui poteſtatem tradat coniugi actualiter per matrimonium conſummatum, peccat quidem frangens fidem voti, tamen donatio tenet, & coniux habet in eius corpus poteſtatem, unde non peccat debitum reddens, unde oportet ad utrumque reſpondere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod mulier quæ emiſit uotum continentiæ, contrahens in facie Eccleſiæ non accipit ab Eccleſia auctoritatem, ut carnali copula utatur, quia ſi Eccleſia cognoſceret de uoto emiſſo matrimonium inhiberet. Si autem ſciret & diſpenſaret in uoto ſimplici cótinentiæ auctoritate Apoſtolica poſt diſpenſationem non peccaret mulier, neque exigendo, neque reddendo debitum.

Ad ſecundum quod eſt in contrarium, dicendum, quod eadé ratio eſt & in uoto continentiæ, & in uoto abſtinentiæ. Sicut enim perſona quę poſt uotum ſimplex continentiæ emiſſum ſui ipſius poteſtatem coniugi tradit, abſque peccato carnali copula utitur debitum reddes, ita ſi poſt uotum abſtinentiæ ſui ipſius poteſtatem alteri tradit regionem intrando abſque peccato poteſt ieiunium ſoluere ſecundum obedientiam prælati & obſeruantia religionis, quia per uotum ſolemnizatum ab aliis uotis abſoluitur.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum quis reddere teneatur quod ex uſura lucratus eſt.

57
AD Secundum ſic proceditur. Videtur quod quicquid aliquis de pecunia uſuraria lucratus fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apoſtolus ad Roma. 11 Si radix ſancta & rami, ergo econuerſo ſi radix infecta & rami. Sed radix huius lucri eſt infecta & uſuraria, ergo totum eſt infectum & uſurarium. Non ergo poteſt licite huius lucrum retinere. 22. q. 78. ar. 3.o. & op. 73. ca. 19.o.

Sed contra quilibet poteſt licite retinere id quod legitime acquiſiuit, ſed quod acquiritur de pecunia uſuraria interdum legitime acquiritur, ergo licite poteſt retineri.

Reſpondeo dicendum, quod huius quæſtionis ueritas, poterit apparere, ſi conſideretur ratio quare uſuram accipere ſit peccatum, non enim eſt peccatum ſolum quia eſt prohibitum ſed quia eſt contra rationem naturalem, ut etiam Philoſophus dicit in primo Politicorum.

Ad cuius euidentiam conſiderandum quod rerum in uſum hominum uenientium quædam ſunt quarum uſus non eſt ipſius rei conſumptio, etſi contingat rem deteriorari uel conſumi per uſum, hoc eſt per accidens, ſicut domus, ueſtis, liber, equus, & huiuſmodi, non enim uti libro eſt delere, ipſum, neque uti domo eſt deſtruere ipſam, & in talibus aliud eſt dare uſum rei & aliud eſt dare ſubſtantiam rei, & propter hoc quando per accommodationem uſus talis rei alteri conceditur non propter hoc dominium rei transfertur, & propter hoc etiam poteſt uendi uſus rei dominio rei remanente apud dominum, ſicut patet in conductione & locatione qui ſunt contractus liciti. Quædam uero res ſunt quarum uſus nihil eſt aliud quam conſumptio ipſarum rerum, ſicut pecunia qua utimur expendédo, uinú quo utimur bibendo, & ſic de aliis huiuſmodi, in quibus uti re nihil aliud eſt quam conſumere ipſam, & ideo in talibus quando có ceditur uſus rei per mutuum transfertur etiam rei dominium quia ergo uſus rei non eſt ſeparabilis ab ipſa re, quicunque uendit uſum talium rerum retinendo ſibi obligationem ad ſortem reddendam, manifeſtum eſt quod idem uendit bis, quod eſt contra naturalem iuſtitiam, & ideo exigere uſuram eſt ſecundum ſe iniuſtum. Tenetur ergo aliquis id quod accipit ultra ſortem reſtituere, quia iniuſte accipit, & per conſequens damna & intereſſe, ſed cum ipſius pecuniæ uſurariæ non ſit alius uſus, quam ipſa eius ſubſtantia, ratione iam dicta, patet có ſequenter quod ex quo pecuniam uſurariam reddit de uſu pecuniæ nihil reddere tenetur, teneretur autem reddere aliquis id quod lucratus eſſet de domo aliena, uel de equo, uel aliquo huiuſmodi, etiam poſtquam res huiuſmodi reddidiſſet, quia in talibus appretiatur res & uſus rei. 22. q. 105. ar. 3. ad 3. et 22. qu. 78. ar. 1. o. 22. q. 78. art. 3. c et ad tertiú. 3. diſt. 37. ar. 6. o. et Ma. q. 13. a. 4. et op. 73. cap.

Ad illud ergo quod in contrarium, obiicitur dicendum, quod pecunia uſuraria non ſe habet per modum radicis ad lucrum quod de ea fit, ſed ſolum per modum materiæ, radix enim aliqualiter habet uirtutem cauſæ actiuę inquantum miniſtrat alimentum toti plantæ, unde in humanis actibus uoluntas, & intentio comparantur radici quæ ſi peruerſa fuerit opus erit peruerſum, non autem hoc eſt neceſſarium in eo, quod eſt materiale. Poteſt enim aliquis interdum malo bene uti. 4.d. 15. q. 1. art. 4. q. 2.3.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de his, quæ pertinent communiter ad omnes homines.
¶ Et primo quantum ad animam.
¶ Secundo quantum ad corpus.

¶ Tertio

Tertio quantum ad actum hominis.

CIRCA animam quæſita ſunt tria.

¶ Primo quantum ad ſubſtantiam eius, utrum ſit compoſita ex materia & forma.

¶ Secundo quantum ad cognitionem.

¶ Tertio quantum ad pœnam ipſius.

ARTICVLVS XX.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia & forma.

58
1. p. q. 75. ra. 5. o. & de anima ar. 6. o.

AD Primum ſic proceditur. Videtur quod anima ſit cōpoſita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad ſubſtantias intellectuales ſuperiores per receſſum ſimplicitatis. ſed omne quod recedit a ſimplice incidit in aliquam compoſitionem, prima aut compoſitio eſt ex materia & forma, ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma.

Sed contra eſt, quod Philoſō. dicit in 3. de anima. T. c. 16.) ꝙ ſpecies rerum materialium, prout ſunt in ipſis rebus, non ſunt intelligibiles actu. quia ſunt in materia, ſed prout ſunt in anima intellectiua humana ſunt intelligibiles actu, ergo non ſunt in materia. Non ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma.

ar. 147. & 184.

Reſpondeo dicendum, quod ſi materia dicatur omne illud quod eſt in potentia quocunque modo, & forma dicatur omnis actus neceſſe eſt ponere quod anima humana, quælibet ſubſtantia creata, ſit compoſita ex materia & forma. Omnis enim ſubſtantia creata, eſt compoſita ex potentia & actu. Manifeſtum eſt enim quod ſolus Deus eſt ſuum eſſe quaſi eſſentialiter exiſtens, inquantum ſ. ſuum eſſe eſt eius ſubſtantia, quod de nullo alio dici poteſt. Eſſe. n. ſubſiſtens, non poteſt eſſe niſi unum, ſicut nec albedo ſubſiſtens non pōt eſſe niſi unum. Oportet ergo quod quælibet alia res ſit ens participatiue, ita quod aliud ſit in eo ſubſtantia participans eſſe, & aliud ipſum eſſe participatum.

1. p. q. 3. a. 4. o. & ar. 35. 26. huius.

Omne autem participans ſe habet ad participatum, ſicut potentia ad actum. unde ſubſtantia cuiuslibet rei creatæ, ſe habent ad ſuum eſſe ſicut potentia ad actum, Sic ergo omnis ſubſtantia creata eſt compoſita ex potentia & actu, ideſt ex eo quod eſt, & eſſe, ut Boet. dicit in lib. de hebdo. ſicut album componitur ex eo quod eſt album, & albedine.

1. p. q. 63. ar. 3. ad 4.

Si uero materia proprie accipiatur pro illo quod eſt potentia tantum, ſic impoſſibile eſt quod anima humana ſit compoſita ex materia & forma, & hoc poteſt manifeſtari dupliciter. Primo quidem ex eo quod eſt intellectualis ſubſtantia, manifeſtum eſt enim quod intellectus in actu eſt intellectum in actu. Intellectum autem in actu eſt aliquid inquantum eſt immateriale. Eſt enim aliquid perfecte cognoſcibile inquantum eſt actu, non autem inquantum eſt in potentia, ut dicitur in 9. Metaphyſicorum, unde cum materia ſit ens in potentia forma in materia exiſtens non poteſt eſſe perfecte cognita, ut intellecta in actu, unde ſequitur quod nulla ſubſtantia intellectiua, cuius perfectio eſt ipſum intellectum, in actu ſit materialis, eo quod oportet perfectionem proportionari perfectibili.

Ver. q. 13. ar. 3. c.

Secundo apparet idem ex hoc quod anima eſt forma. Cum enim forma ſit actus, & id quod eſt in potentia nō poſſit eſſe actus, impoſſibile eſt quod aliquid compoſitum ex materia & forma ſecundum ſe totum ſit forma. Si ergo anima, quæ ponitur componi ex materia & forma ſit forma ſecundum aliquam ſuam ſui partem, quæ eſt actus, cuius nulla pars eſt materia ſequitur quod animæ pars non ſit materia, hoc enim dicimus animam quod eſt actus corporis animati.

Ad illud uero quod in contrarium obiicitur dicendum, quod potentia & actus ſunt prima principia in genere ſubſtantiæ, materia autem & forma ſunt prima principia in genere ſubſtantiæ mobilis, unde non oportet omnem compoſitionem in genere ſubſtantiæ eſſe ex materia & forma, ſed hoc ſolum neceſſe eſt in ſubſtantiis mobilibus.

1. p. q. 5. ar. 5. c.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de anima quantum ad eius cognitionem.

ET circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, utrum anima ſeparata a corpore cognoſcat aliam animam ſeparatam.

¶ Secundo, utrum liceat ab aliquo moriente exigere ut ſtatum ſuum poſt mortem denunciet.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum anima ſeparata cognoſcat aliam animam ſeparatam.

50
1. p. q. 89. a. 2. & anima a. 17. & 58. o.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſeparata à corpore, non cognoſcat aliam animam hominis quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam ſit ſimilitudinem, ſed in vna anima non fuit expreſſa alterius animæ ſimilitudo in hac vita, quæ poſſit in ea poſt mortem remanere: ergo vna anima ſeparata non poteſt aliam cognoſcere.

¶ 2 Præterea, Philoſophus dicit in tertio de anima (T. c. 20) ꝙ corrupto corpore anima non reminiſcitur: non ergo recognoſcit animam hominis, quam in hac vita cognouit.

Sed contra eſt, quod dicitur Luc. 16. quod diues in inferno ſecundum animam poſitus, recognouit Lazarum in ſinu Abrahæ ſecundum animam exiſtentem.

de anima ar. 15. o.

Reſpondeo dicendum, quod cum nulla ſubſtantia propria operatione deſtituatur, neceſſe eſt ponere cum anima intellectiua poſt mortem remaneat, quod aliquo modo intelligat: neceſſe eſt autem ei attribuere alterum trium modorum intelligendi, ut ſcilicet intelligat, uel abſtrahendo ſpecies intelligibiles a rebus, ſicut nunc intelligit corpori vnita, vel per ſpecies intelligibiles in corpore acquiſitas, & in ea conſeruatas poſt mortem, vel etiam per aliquas ſpecies concreatas, vel qualitercunque deſuper influxas. Quidam ergo dicunt, ꝙ animæ ſeparatæ intelligunt abſtrahendo ſpecies intelligibiles a rebus. Sed hoc eſſe non poteſt. Abſtractio enim ſpecierum intelligibilium a rebus ſenſibilibus, ſit mediante ſenſu & imaginatione, quorum operationes cum ſint per organa corporalia, animæ ſeparatæ attribui non poſſunt, vnde alii hoc negantes dicunt vlterius, quod nec etiam per ſpecies acquiſitas a rebus ſenſibilibus dum eſſet in corpore anima ſeparata intelligit.

ar. 257.

Ponunt enim Auicennam ſequentes ꝙ ſpecies intelligibiles non conſeruantur in intellectu poſſibili, niſi dum actu intelligit: ſed conſeruantur ſpecies particulares rerum ſenſibilium ſolum in imaginatiua & memoratiua: ad quas dum intellectus poſſibilis ſe conuertit, de nouo influunt in ipſum ſpecies intelligibiles ab intellectu agente. Cum ergo vis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto, eo quòd eſt virtus organi corporalis, ſequitur quod anima poſt mortem nullo modo intelligere poſſit per aliquas ſpecies à rebus ſenſibilibus acceptas, vnde relinquitur, ſecundum eos, ꝙ anima ſeparata intelligat per ſpecies concreatas, ſicut & Angeli.

Reprobatio.
1. p. q. 79 a. 6. c. & q. 84. a. 4. c.

Sed hæc quidem poſitio irrationabilis videtur quantum ad vtrumque dictorum, ꝙ enim ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili non conſeruentur, eſt contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur eſt in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus poſſibilis habeat eſſe ſtabile & immobile, oportet ꝙ ſpecies intelligibiles in eo recipiantur ſtabiliter & immobiliter. Eſt etiam contra Ariſt. qui dicit in 3. de anima. (T. c. 8.) ꝙ intellectus poſſibilis cum ſciat ſingula: tunc eſt accipiens ſpecies ſingulorum, vt ſciens, ideſt ſicut contingit in ſcientia, vel in eo qui habet ſcientiam, tunc dicitur ſecundum actum, hoc autem confeſtim accidit cum poſſit operari per ſeipſum. Eſt quidem ergo & tunc potentia quodammodo, non tamen ſimpliciter, ſicut ante addiſcere, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet ꝙ ſpecies intelligibiles quandoque ſunt habitu in intellectu poſſibili, quamuis actu non operetur. Illud etiam quod dicunt animam humanam habere ſpecies intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim poteſt eis vti dum eſt corpori vnita; ſequitur quòd poſſit homo intelligere ea quorum ſenſum non accepit, vt puta quod cæcus intelligat colores, quod patet eſſe falſum. Si autem per vnionem corporis totaliter impeditur anima humana, vt ſpeciebus intelligibilibus concreatis vti non poſſit, ſequitur quod vnio corporis & animæ non ſit naturalis. Id enim quod eſt in natura rei non totaliter impeditur per aliquid quod eſt rei naturale: alioquin natura faceret alterum illorum fruſtra.

veri. q. 19. ar. 2. o.

Sic ergo dicendum eſt, ꝙ anima ſeparata intelligere poteſt quædam per ſpecies intelligibiles, quas per ſenſus à rebus acquiſiuit, dum eſſet in corpore. Sed iſte modus cognoſcendi non ſufficit quia multa cognoſcit anima ſeparata quæ nos in hac vita non cognoſcimus, maximè quia inconueniens videtur, quòd animæ illorum qui in maternis vteris moriuntur, qui ſunt nullum intellectum uſum habuerunt, & per conſequens, nec aliquas ſpecies intelligibiles acquiſitas, nihil poſt mortem intelligant. Vnde oportet addere, quod anima in ſui ſeparatione a corpore recipit influxum ſpecierum intelligibilium a natura ſuperiori, ſcilicet diuina, ſecundum naturalem ordinem quo experimur, quod anima humana quanto magis a corporeis ſenſibus abſtrahitur, tanto magis poteſt eſſe particeps ſuperioris influxus, ſicut patet in dormientibus

&

& alienatis qui etiam quædam futura præuident. Sic ergo ani-
ma ſeparata poteſt animam aliam cognoſcere, tam per notitiã
quam de ea acquiſiuit in hac vita per aliquam ſimilitudinem
effectus ipſius, qui eſt vita hominis: ſiue per aliquam ſimilitudi
1.p.q.86.a. nem influxam a Deo naturali influxo.
4. ad 2. 3. Et per hoc patet reſponſio. Ad primum.
12. q. 17 a. Ad ſecundum dicendum, quòd Philoſophus loquitur quan-
ar.1.ad 1.2. tum ad memorari & reminiſci, quod eſt per actus cuiuſdam po
3. tentiæ ſenſitiuæ vtentis organo corporali, quo corrupto, ceſſat
Ad tationes. actus talis potentiæ.

ARTICVLVS. XXII.

Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente, vt ſtatum ſuum poſt mortem reuelet.

60 CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd nõ liceat
ab aliquo moriente requirere quod reuelet ſtatum ſuum
poſt mortem. Non enim licet inquirere quæ Deus vult eſſe ab
ar. 87.c. ſcondita, ſecundum illud Eccl. 3. Altiora te ne quæſieris. Sed
Deus vult eſſe abſconditum ſtatum animæ poſt mortem: quod
patet ex hoc quòd diuiti petenti, vt Lazarus mitteretur ad fratres
ſuos viuentes eſt hoc denegatum, ſicut dicitur Lucæ. 16. Non
ergo licet hoc a morientibus inquirere.
Sed contra eſt quod dicitur 2. Macha. 12. Sancta & ſalubris
eſt cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouo-
catur per hoc quod cognoſcit neceſſitatem eorum, quam habẽt
poſt mortem: ergo licitum eſt & ſanctum, hoc a morientibus re
quirere.
12.q. 71.a. Reſpond. dicendum, quòd cum peccatum ſit contra naturã,
2.o. vt patet per Damaſ. in 2. libro, requirere per impletionem natu
ralis deſiderij non eſt peccatum: niſi aliqua inordinatio adiun-
gatur, ſicut patet in ſumptione cibi & potus. homo autem natu
2.85.a.& 2. raliter ſcire deſiderat. Vnde ſi requiratur alicuius rei notitia, nõ
p.q. 22. ar. eſt peccatum: niſi forte per accidens, hoc eſt per aliquam inordi
3.ad 3. nationem adiunctam, puta ſi per ſtudium & inquiſitionem ali-
cuius ſcientiæ, aliquis impediatur ab his quibus tenetur inten-
dere, puta ſi prædicator impediatur ab officio debitæ prædica-
tionis propter ſtudium Geometriæ, aut etiam ſi aliquis inqui-
rat aliquid cognoſcere ſuperbe & præſumptuoſe de ſua faculta
te confidens, vel ſi qua alia huiuſmodi inordinatio circa hoc cõ
tingat. Nulla aũt inordinatio in hac inquiſitione videtur, ſi ali-
quis requirat a moriente cognoſcere ſtatum ſuum poſt mortẽ
ſubmittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio vide-
tur quare debeat dici hoc eſſe peccatum, niſi forte ex dubita-
tione fidei de futuro ſtatu quaſi tentando inquirat.
Ad contrarium. Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicẽdum quod
Deus vult multa nobis ſic eſſe abſcondita, quorum notitiam
proprijs viribus aut merito acquirere non poſſumus, quæ ta-
men vult reuelari humiliter, & pie quærentibus: ſecundum il-
lud Matth. 11. Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, &
reuelaſti ea paruulis: vnde non eſt mirum ſi ſuperbis fratribus
ſuperbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult
reuelari fidelibus, & pie & humiliter requirentibus.

QVAESTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de anima quantum ad pœnam.
¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.
¶ Primò vtrum anima poſſit pati ab igne corporeo.
¶ Secundo vtrum damnati in inferno gaudeant de pœnis ini-
micorum ſuorum, quos vident ſecum puniri.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

61 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſe-
parata non poſſit pati ab igne corporeo. Actio enim agẽ-
tis eſt proportionata paſſioni patientis. Sed actio ignis cum ſit
e. 35.& 4. corpus phyſicum eſt actio naturalis quæ conſiſtit in mouere:
d. 44.q. 3. ſed nihil patitur ab igne corporeo, niſi quod mouetur. Sed ani-
art.3.q.3. ma non mouetur cum ſit impartibilis. nihil autem impartibile
mouetur, vt probatur in 6. Phyſic. (T.c.32.) ergo anima non pa
titur ab igne corporeo.
1.p.q.64.a. Sed contra eſt quod diues in inferno ſecundum animam exi
4. ad 3. ſtens dicit, Crucior in hac flamma, vt dicitur Luc. 16.
Reſpon. dicendum, quòd anima patitur pœnam ab igne
corporeo ſicut fides catholica docet, quod autẽ ignis corporeꝰ
agat in animam ſeparatam, hoc non habet ex natura ſua, ſed in
quantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, vt dicitur com-
muniter.
Aduertendum tamen eſt, quod nullum inſtrumentum agit in 4.d.44. q.
uirtute ſuperioris agentis niſi exercendo aliquam actionẽ ſibi 3.art.2. q.
connaturalem, alioquin fruſtra adhiberetur ad effectum, ſicut 1.ad.3.
ſerra inquantum eſt inſtrumentum artis facit arcam ſecando,
& aqua baptiſmalis abluit animam, ut inſtrumentum diuinæ 1.p.q.45.
miſericordiæ corporaliter abluendo. Si ergo ignis corporeus a- ar.5.c.
git in animam, ut eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ punientis,
neceſſe eſt quod hoc fiat per aliquam actionem igni corporeo
connaturalem. Non autem poteſt dici, quod ignis alteret ani- 4.d.1.q.1.
mam calefaciendo, uel deſiccando, aut igniendo ipſam. Vnde re artic.4.qu.
linquitur modus, quem Aug. ponit 6. de ciuitate Dei, ut ſcilicet 1.c.
anima ſeparata, uel ſpiritus dæmonis patiatur pœnam per alli-
gationem quandam ab igne corporeo. Videmus.n. ſpiritum cor
pori alligari quandoque quidem naturaliter, ſicut anima al-
ligatur corpori: quandoque autem quadam ſuperiori uirtu-
te: ſicut per uirtutem ſuperiorum dæmonum, inferiores dæmo
nes alligãtur arte necromantica, imaginibus, uel annulis, uel alijs
huiuſmodi rebus. Multo ergo magis uirtute diuina dæmones, uel
etiam animæ alligari poſſunt igni corporeo, ut ab eo aſſumant
pœnam.
Vnde patet reſponſio ad illud quod in contrarium obiicie- ar.35.c.
batur, quod procedit de actione ignis quæ eſt per alterationẽ. Ad rõnes

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod damnati in in 62
ferno gaudeant & conſolentur de pœnis inimicorum ſuo 4 d.44.q.
rum, quos ſecum uident in inferno puniri, quia ſuper illud Iſa. 3.art.3.q.
14. Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſolijs ſuis. dicit Gl. 2.ad 5.&
Hieri. quod ſolatium eſt malis, inimicos ſuos ſocios habere pœ q.3.ad 5.
narum. qualiter
Sed contra. Omne gaudium diminuit dolorem, ut patet per gaudeant
Philoſophum in 7. Ethi. Sed dolor damnatorum eſt infinitus in uel dulcẽt.
tenſiue: tantum ergo poſſent multiplicari inimici alicuius dam
nati in inferno, quod totaliter dolor eius deleretur, quod eſt
contra diuinam iuſtitiam.
Reſpon. dicendum, quod nihil prohibet idem ſecundum di-
uerſas ratione eſſe delectabile & triſtabile, tamen ſimpliciter di
citur tale ab eo, quod præeminet, ab eo uero quod eſt minus
denominatur ſecundũ quid. Dicendum eſt ergo quod pœna ini
mici conſiderata ab eo qui eſt in inferno habet quodammodo
rationem delectabilis, & quodammodo rationem triſtabilis. Ra
tionem quidem delectabilis habet, inquantum impletur uolun
tas damnati de malo inimici ſui. Deſcenderunt.n. ad inferonis dã
nati cum armis, id eſt, cum affectionibus prauis: ut dicitur Eze
che. 32. Sed ex alia parte habet rationem triſtabilis propter
duo. Primo quidem in quantum in pœna inimici impletur di-
uina iuſtitia, quam odiunt & blaſphemant damnati in inferno,
ſecundum illud Apocal. 16. Aeſtuauerũt homines æſtu magno,
& blaſphemauerunt nomen Domini. Secundo propter uermẽ
conſcientiæ. Sic enim in eis prauæ affectiones remanent, quod
& tamen de eis dolent ad punitionem nõ ad purgationem, ſecũ
dum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præanguſtia ſpiritus 1.p.q.64.
gementes, unde ſicut pœnitentes in hac uita dolent, & de do- ar.3.ad 2.
lor gaudent, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorũ & 3.p.q.
ſuorum, & tamen de ipſo gaudio magis dolent, & præcipue ſi 84.art. 9.
præſtiterint eis damnationis cauſam. ad ſecundum.
Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO X.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum Adam non peccante tot fuiſſent nati mares quot fœminæ.

DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad corporis 63
ſexum, vtrum ſcilicet ſi primus homo non peccaſſet, tot 1.p.q 98.
fuiſſent nati mares quot fœminæ, & uidetur quòd ſic. In paradiſo a.2.& ad 3
enim, ubi ſecundum Aug. fuiſſet torus immaculatus, & nuptiæ
honorabiles, nullus continuiſſet: ſed omnes matrimonio niſi
fuiſſent, ut impleretur præceptum Domini primis homini-
bus datum. Creſcite & multiplicamini & replete terram, ut ha-
bet Gene. 1. Sed in ſtatu innocentiæ nullus maſculus habuiſſet
plures uxores, nec aliqua mulier plures uiros, nec aliquis aut ar.101.c.
aliqua

aliqua mortem ſenſiſſet,ergo ſequitur quod tot mares naſceren
tur quot fœminæ.
· Sed contra eſt quod dicit Greg.4.mora.ſuper illud. Nūc.n.
dormiens ſileret, dicit ſi parentem primum nulla putredo pec
cati corrumperet,nequaquam ex ſe filios gehennæ generare,
ſed hi qui nunc per redemptionem ſaluandi ſunt,ſoli ab eo ele
ar.102.q. cti naſcerentur.Sed qui nunc ſaluandi ſunt, non ſunt æqualiter
mares & fœminæ.Ergo neque in ſtatu innocentiæ æqualiter
fuiſſent mares,& fœminæ.
Reſpondeo dicendum, quod ſi Adam non peccaſſet,nec ali
quis de ſtirpe eius,ſatis probabiliter uidetur concedendum,qđ
tot naſcerentur mares quot fœminæ,ſicut ratio probat.
Ad illud uero quod in contrarium obiicitur poteſt dici, qđ
a.d.20.q. cum ſoli Deo ſit certus numerus electorum,incertum eſt, utrū
22. arti. 1. inæquales ſaluentur mares & fœminæ,uel æqualiter tot ma-
ad 1. res quot fœminæ,ſed ſi ſupponitur quod non inæquali nume-
ro mares ſaluentur,& fœminæ, poteſt dici quod cum dicitur
hi,qui nunc per redemptorem ſaluandi ſunt &c. pronomen nō
facit perſonalem demonſtrationem, ſed ſimplicem, ſicut cum
dicitur. Hæc herba creſcit in horto meo, ut intelligatur nihil
aliud ſignificari,quam quod ſoli ſaluandi ab eo naſcerentur,q̄
nullus naſcendo ab eo traheret damnationis cauſam. Non autē
art.101.ſ. poteſt dici,quod iidem homines numero naſcerentur,qui nunc
naſcuntur.Manifeſtum eſt enim quod non poteſt eſſe idem ho
mo numero,ſi ab alio patre uel alia matre naſcatur.Cum autē
multi ſint qui ex pluribus uxoribus filios ſuſcipiunt qui ſaluan
tur ſi in ſtatu innocentiæ pluralitas uxorum non fuiſſent,im-
poſſibile eſſet quod iidem homines numero tunc naſcerentur,
qui nunc ſaluantur.

QVAESTIO XII.

DEINDE quæſitum eſt de actibus communibus omnibus
hominibus.
¶ Et primo de conſcientia.
¶ Secundo de pœnitentia.
CIRCA primum quæſita ſunt duo.
¶ Primo,utrum conſcientia poſſit errare.
¶ Secundo,utrum conſcientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum conſcientia errare poſſit.

AD PRIMVM ſic proceditur.Videtur quod conſcientia er
64 rare non poſſit,quia ad Rom.2.dicit Gl.quod conſcien-
12:q6.19. tia eſt lex intellectus noſtri,quæ eſt lex naturæ.Sed lex natura
art. 5.2.di. lis errare non poteſt,ergo nec conſcientia.
2.q.2.art. ¶ 2 Præt.Baſilius dicit,quod conſcientia eſt naturale iudica
4.c. torium,ſed naturale iudicatorium nō poteſt errare, ut patet in
primis principiis indemonſtrabilibus,de quibus homo naturali
ter iudicat,ergo conſcientia non poteſt errare.
Sed contra eſt, quod Dominus dicit. Ioan.16. diſcipulis lo-
quens.Venit hora,ut omnis qui interfecerit uos,arbitretur ſe
obſequium præſtare Deo.Sed hoc non eſt niſi conſcientia errā
te,ergo conſcientia poteſt errare.
Reſpondeo dicendum,quod conſcientia (ſicut ipſum nomē
1.p.q.79. ſonat) importat applicationem ſcientiæ uel notitiæ humanæ
arti. 13. & ad aliquem proprium actum.Omnem autem notitiam quā ho
ueri.q.17. mo habet,poteſt ad ſuum actum applicare,ſiue memoriā, pro-
ar.1.o. ut homo dicitur habere conſcientiam teſtificantem quod fece
rit aliquid uel non fecerit, ſiue etiam ſcientiam uniuerſalē uel
particularem,per quā homo poteſt cognoſcere, utrum aliquid
1.p.q.79. ſit faciendum uel non faciendum,& ſecundum hoc conſcientia
arti.13. ad dicitur urgere uel impedire.Manifeſtum eſt autem,quod ſi ac
3. cipiamus diuerſas hominis cognitiones,in aliqua poteſt eſſe er
ror,& in aliqua non.In primis enim principiis naturaliter co-
gnitis,ſiue ſint ſpeculatiua ſiue ſint operatiua,nullus poteſt er-
artic. 162. rare,ſicut in hoc eſt,omne totum eſt maius ſua parte, uel nulli
prin. iniuriam eſſe faciendam.In aliis autem humanis cognitionibus
magis particularibus,ſiue pertineant ad partem ſenſitiuam,ſiue
ad rationem inferiorem,quæ conſiderat humana, ſiue ad ratio
nem ſuperiorem, quæ conſiderat diuina, poteſt multipliciter
error accidere. Manifeſtum eſt autem, quod in applicatione
multarum cognitionum ad actum prouenit error, quæcun-
que cognitionū fuerunt erronea,ſicut patet quod falſitas accidit
in concluſione quæcunque præmiſſarum fuerit falſa. Sic er-
go licet in cognitione primorum principiorum iuris naturalis
non ſit error, tamen quia in aliis principiis iuris humani, uel
diuini poteſt error accidere,ideo conſcientia hominis errare po
teſt, ſicut patet quod hæreticus qui habet conſcientiam nun- veri. q. 17.
quam iurandi,habet conſcientiam erroneam,propter hoc quòd a. 2. o.
credit omne iuramentum eſſe contra præceptum Dei, licet in
hoc non erret quòd æſtimat nihil eſſe faciendum contra præ-
ceptum diuinum.
AD PRIMVM ergo dicendum,quòd principia particularia
habent virtutem concludendi ex primis principijs vniuerſali-
bus,vnde concluſio attribuitur principaliter primis principiis,ſi
cut effectus cauſæ primæ,eadem ratione,quia virtus conſcien-
tiæ principaliter dependet ex principijs iuris naturalis, ſicut ex veri. q. 17.
primis & per ſe notis principaliter conſcientia dicitur lex natu a. 1. ad 1.
ralis,vel etiam naturale iudicatorium.
Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum conſcientia erronea liget ad peccatum.

CIRCA ſecundum ſic proceditur.Videtur quòd conſciētia 65
erronea non liget ad peccatum. Vt enim Aug. dicit.22. 12.q.19.2.
contra Fauſtum. Omne peccatum eſt contra legem æternam, 5.6.o.2. d.
quæ eſt lex Dei. Sed quandoque conſcientia errans prohibet 39. q. 3.ti.
id quod non eſt contra legem Dei ſicut patet in hæreticis, qui & ar. 171.
conſcientia erronea prohibente, nolunt iurare nec comedere 173. 193.
carnes,aut bibere vinum.Non ergo eſt eis peccatum, ſi contra huius.
conſcientiam hoc faciant,& ita conſcientia erronea non obligat
ad peccatum.
¶ 2 Præterea.Conſcientia erronea quandoque dictat homini
quod faciat id quod eſt contra legem Dei, ſicut hæretico ſua
conſcientia erronea dictat,quòd prædicet contra fidem catholi
cam,ſed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, ſi ergo
etiam faciendo contra conſcientiam erroneam peccat et morta
liter,ſequeretur quod vtrobique eſſet peccatum, ſiue prædica-
ret contra legem Dei,ſiue non,& ita eſſet perplexus,quod vide
tur eſſe inconueniens,quiá ſequeretur quod non pateret ei via
ſalutis,cum tamen omnibus pateat per pœnitentiam in hac vi-
ta,non ergo conſcientia erronea ligat.
Sed contra eſt quod ad Rom.14.ſuper illud omne quod non
eſt ex fide peccatum eſt,dicit Glo. q̄ qui facit contra conſcien- 1.p.q.59.2.
tiam ædificat ad gehennam. 2. ad 2. &
Reſpondeo dicendum, quòd cum actus recipiat ſpeciem ab 12.q.54.2.
obiecto nō recipit ſpeciem ab eo ſecundum materiam obiecti, 1.ad 2.
ſed ſecundum rationem obiecti: ſicut viſio lapidis non recipit
ſpeciem a lapide,ſed a colorato,quod eſt per ſe obiectum uiſus.
Omnis autem actus humanus habet rationem peccati,vel me- 1. p. q. 45.
riti inquantum eſt voluntarius, obiectum autem voluntatis ſe- ar. 4. ad 1.
cundum propriam rationem eſt bonum apprehenſum, & ideo & 12.q.41.
actus humanus iudicatur virtuoſus, vel vitioſus ſecundum bo- ar. 1. ad 2.
num apprehenſum,in quod per ſe voluntas fertur,& non ſecun
dum materiale obiectum actus,ſicut ſi aliquis credens occidere
patrem,occidat ſeruum,incurrit parricidij peccatum, & econ-
trario ſi quis venator putans occidere ceruum debita diligen-
tia adhibita occidat caſualiter patrem, immunis eſt a partici-
pij crimine: Si ergo aliquid quod ſecundum ſe non eſt contra 12 q.8.2.1.
legem Dei,vt leuare feſtucam de terra,vel iurare apprehenda- o. & q. 19.
tur errante conſcientia, vt contra legem Dei exiſtens, & ſic 2.1.ad 3.&
voluntas in ipſum feratur manifeſtum eſt,quod voluntas fertur 2.3. o.
per ſe loquendo & formaliter in id quod eſt cōtra legem Dei.
materialiter autem id quod non eſt contra legem Dei: immo
forte in id quod eſt ſecundum legem Dei: & ideo manifeſtum
eſt quod eſt ibi contemptus legis Dei, & ideo neceſſe eſt quòd
ſit ibi peccatum. Et ideo dicendum eſt, quòd omnis conſcien-
tia ſiue recta ſiue erronea,ſiue in per ſe malis, ſiue in indifferē
tibus eſt obligatoria: ita quòd qui contra conſcientiam facit,
peccat.
AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ licet hæreticus qui iu-
rat conſcientia erronea contradicente materialiter loquendo,
non faciat contra legem Dei:tamen formaliter loquendo con-
tra legem Dei:facit,vt oſtenſum eſt.
Ad ſecundum dicendum,quod ſi alicui dictat conſcientia,vt
faciat illud quod eſt contra legem Dei,ſi non faciat peccat,& ſi ar. 19.171.
militer ſi faciat peccat:quia ignorantia iuris non excuſat à pec- 173.
cato,niſi forte ſit ignorantia inuincibilis, ſicut eſt in furioſis &
amentibus,quæ omnino excuſat: nec tamen ſequitur q̄ ſit per-
plexus ſimpliciter, ſed ſecundum quid poteſt enim erroneam
conſcientiam deponere, & tunc faciens ſecundum legem Dei 12.q.74.2.
non peccat. Non eſt autem inconueniens, quòd aliquo poſi- 5.c.ad 1. &
to aliquis homo ſit perplexus, ſicut ſacerdos qui tenetur canta- q.76.ar. 3.
re,ſi ſit in peccato peccat cantando & non cantando: nec tamen 4.o.
eſt ſimpliciter perplexus,quia poteſt pœnitentiam agere,& abſ
que peccato cantare,ſicut etiam in in ſylogiſticis: vno quodam
incon-

inconuenienti dato, alia contingunt, vt dicitur in primo Phyſicorum. T.c.9.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quæſitum eſt de pœnitentia.
Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, vtrum ſi aliquis ſacerdos pœnitenti dicat quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, ſit ſatisfactio ſacramentalis.

¶ Secundo, vtrum ei qui prætermiſit diuinum officium dicere cum tenetur ad ipſum, poſſit imponi alia pœnitentia pro tali omiſſione, vel ſit ei imponẽdum quod iteret, quod omiſit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum ſatisfactio vniuerſaliter iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.

66

4.d.15.q.4. a.de ſatisfactione.

AD Primum ſic proceditur. Videtur quòd prædicta ſatisfactio non ſit ſacramentalis. Sacramentalis enim ſatisfactio ad aliquid ligat. Sed ille cui prædictus modus ſatisfactionis indicitur, ad nihil ligatur: ergo videtur quod non ſit ſacramentalis ſatisfactio.

Sed contra. Illa videtur eſſe ſacramentalis ſatisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur, Sed penitens cui ſic ſatisfactio iniungitur a ſacerdote, nihil aliud tenetur implere, cum nihil ſit aliud ſibi mandatum: ergo huiuſmodi ſatisfactio eſt ſacramentalis.

Reſpondeo dicendum, quòd hic eſt quadruplici diſtinctione vtendum Primo enim conſiderandum eſt, quod peccator eſt debitor alicuius ſatisfactionis dupliciter. Vno modo ex iniunctione ſacerdotis. Alio modo ex peccato commiſſo, vnde ſi contingat quòd ſacerdos minorem ſatisfactionem imponat pœnitenti quam ſit illa ad quàm obligatur ex quantitate ſui peccati: ſubtracto eo quod remittitur virtute clauium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid vlterius obligatur, quod ſi in hac vita non perficiet, in purgatorio exoluet, & econuerſo ſi ſacerdos imponat maiorem pœnitentiam quam pœnitens facere teneatur penſata remiſſione, quæ eſt facta per vim clauium & contritione præcedente, nihilominus pœnitens tenetur facere quod ſibi iniunctum eſt ſi adſit facultas. Secundo conſiderandum quod opus quod quis facit ex iniunctione ſacerdotis dupliciter valet pœnitenti, vno modo ex natura operis, alio modo ex vi clauium. Cum enim ſatisfactio a ſacerdote abſoluente iniuncta, vt pars pœnitentiæ, manifeſtum eſt quod in ea operatur vis clauium, ita quòd amplius valet ad expiandum peccatum, quàm ſi proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertio conſiderandum eſt quod ſatisfactio ad duo. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, valet & ad cautelam culpæ futuræ, ſicut cum homo ieiunat per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiſcentias carnis. Item quarto conſiderandum eſt quod ſacerdos poteſt pœnitenti ſatisfactionem iniungere, vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex conſilio alieno. Eſt ergo dicendum quod ſicut poteſt ſacerdos iniungere ſatisfactionem pœnitẽti ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipſius pœnitẽtis, ſi cui ſi dicat, facias hoc ſi potes, & ſi non potes facias hoc; & ſimile videtur cum ſacerdos dicit, quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, videtur autem ſatis conueniens quod ſacerdos non oneret pœnitentiam graui pondere ſatisfactionis, quia ſicut paruus ignis a multis lignis ſuppoſitis de facili extinguitur, ita poſſet contingere quod paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter graue onus ſatisfactionis extingueretur, peccatore totaliter deſperante. Vnde melius eſt quod ſacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia eſſet ſibi pro peccatis iniungenda, & iniungat ſibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius impletione aſſueſcat vt maiora impleat, quæ etiam ſacerdos iniungere non attentaſſet, & hæc quæ præter iniunctionem expreſſam, facit accipiunt maiorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua ſacerdos dicit, quicquid boni feceris ſit tibi in remiſſionem peccatorum. Vnde laudabiliter conſueuit hoc a multis ſacerdotibus dici, licet non habeant maiorem vim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis ſatisfactio eſt ſacramentalis inquantum virtute clauiũ eſt culpæ commiſſæ expiatiua.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

(In margine: 4.d.20.q.1.q.2.ad 3.q.3.o. — 4.d.18.q.1.a.3.q.3.o. — 3.p.q.84.a.8.ad 1.& 4.d.14.q.1.a.1.q.6.ad 4. — 4.d.18.q.1.a.3.q.4.o.)

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omiſit dicere diuinum officium, ſit iniungendum ut iterato dicat.

67

art. 12.r.c. ad 1.de tempore officii.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ei qui omiſit dicere diuinum officium, ſit iniungendum quod iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum ſpeciale implendum, non poteſt liberari niſi debitum ſoluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, ut ſcilicet diuinum officium diceret, uidetur quod non poſſit abſolui, niſi hoc debitum ſoluat,

Sed contra eſt quod pœnitentiæ ſunt arbitrariæ, ergo pro peccato talis omiſſionis quæcũque pœna ſecundum arbitrium ſacerdotis poteſt imponi.

Reſpondeo dicendum, quod in omni diuino officio eſt hoc commune quod pertinet ad laudem Dei, & ad ſuffragium fidelium. Sed diſtinguitur unum officium ab alio ſecundum diuerſitatem temporum & locorum. Rationabiliter enim inſtitutum eſt ut diuerſimode Deus laudetur ſecundum congruentiam temporum & locorum, & ideo ſicut in officiis diuinis exoluendis obſeruanda eſt congruitas loci, ita etiam congruitas temporis quæ quidem obſeruari non poſſet, ſi oporteret iniungere omittenti, quod horas diceret quas in omiſit. Forte enim in completorio diceret Iam lucis orto ſydere, & in tempore paſchali diceret officium dominicæ paſſionis, quod eſſet abſurdum, & ideo non uidetur eſſe iniungendum ei, qui omiſit diuinum officium, quod horas eaſdẽ repetat, ſed aliquid ad diuinã laudẽ pertinens puta ut dicat ſeptem pſalmos, uel unum pſalterium, uel aliquid amplius ſecundum quantitatem delicti.

(In margine: diſtinctio officiorum ab inuicem)

Ad illud uero quod in contrarium obiicitur dicendum, quod tempore debito officii prætereunte, iam eſt impotens ad ſoluẽdum debitum, & ideo quia hoc nõ poteſt facere iniungenda eſt ei alia pœnitentia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de creatura pure corporali.
ET circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, de arcu nubium, qui dicitur iris, utrum ſit ſignũ diluuii non futuri.

¶ Secundo utrum poſſit demonſtratiue probari, quod mundus non ſit æternus.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum arcus caleſtis ſit ſignum diluuii non futuri.

68

uide bene ad 1. huius

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod arcus nubium non ſit ſignum diluuii non futuri. Illud enim quod ſit ex neceſſitate naturæ non uidetur eſſe inſtitutum ad aliud ſignificandum, ſed arcus nubium prouenit ex neceſſitate naturæ propter oppoſitionem ſolis ad nubem roridam, ergo non uidetur eſſe ſignificatiuum diluuii non futuri.

¶ 2 Præterea, Huiuſmodi apparationes aeris ſicut iris & halo, id eſt circulos continens ſolem & lunam, & alia huiuſmodi, cauſantur præcipue ex uaporibus humidis in aere exiſtentib°, ex quibus ſequitur pluuiæ quæ diluuium faciunt, ergo apparitio iridis magis eſt ſignum diluuii futuri quam diluuii non futuri.

¶ 3 Præterea, Si eſt ſignum diluuii non futuri, aut eſt ſignum diluuii nunquam futuri, aut eſt ſignum diluuii non futuri uſque ad aliquod tempus. Si autem eſt ſignum diluuij nunquam futuri, non oportuiſſet quod apparuiſſet niſi ſemel. Si autem diluuii non futuri, uſque ad aliquod tempus, oportet tempus eſſe determinatum, quod quidem determinari non poteſt nec authoritate ſcripturæ, nec ratione humana, ergo fruſtra huiuſmodi ſignum datur.

Sed contra eſt quod dicitur Gen. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram, & poſtea ſubditur, & non erunt ultra aquæ diluuii ad delendum uniuerſam carnem.

1.p.q.1.ar ti.9.ad 2.

Reſpon. dicendum, quod in his quæ in ueteri teſtamento dicuntur, primo quidem obſeruãda eſt ueritas literalis. Sed quia uetus teſtamentum eſt figura noui, plerunque in ueteri teſtamento ſic aliqua proponuntur, ut ipſe modus loquendi aliquid figurate deſignet. Dicendum eſt ergo, quod quia cauſæ rerum multis latent, effectus autem ſunt manifeſtiores, proponuntur effectus in deſignatione cauſarum. Eſt autem conſiderandum, quod pluuiarum cauſa efficiens quidem eſt ſol, naturalis uero

vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per virtutem ſolis: hæc autem duo in triplici diſpoſitione ſe poſſunt habere. Quandoque enim calor ſolis omnino ſuperuincit vapores & exiccat eos: & ſic pluuiæ ſequi nõ poſſunt: vnde in Aegypto & in terris multum calidis non ſunt pluuiæ. In æſtate etiam propter propinquitatem ſolis, ſunt pluuiæ rariores: in hyeme verò frequentiores. Quandoque vero econtrario virtus ſolis ad hoc vſq; valet, quod vapores multiplicat, ſed tamen non poteſt eos deſiccare & tunc ſuperabundant pluuiæ, & eſt ratio diluuij aquarum. Quandoque vero medio modo ſe habet, vt. ſ. virtus ſolis non ſolum operetur ad eleuationem vaporum, ſed etiam habet victoriam ſuper eos, vt non tantum multiplicentur qđ diluuium inducere poſſint, neque etiam vapores omnino deficientur vt pluuia non ſequatur: & ex hoc media diſpoſitione, vel comparatione ſolis ad vapores cauſatur iris, quæ non apparet vaporibus omnino deficientibus: neque etiã eis omnino in acre ſuperabundantibus: & ideo iris eſt ſignum diluuij non futuri, inquantum procedit ex tali cauſa, quæ repugnat diluuio. Ideo autem ſcriptura tali modo loquendi vtitur, quia per iridem ſignificatur Chriſtus, per quem protegimur a ſpirituali diluuio.

.p.qu 66. ar. 4. ad 5.

Cauſalitas pluuiarum & multiplicationis eius.

Irit ſignificat Chriſtum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iris procedit naturaliter ex talibus cauſis quæ repugnant diluuio: & ideo conuenienter iris dicitur eſſe ſignum diluuij non futuri.

Ad ſecundum dicendum, quòd iris poteſt ſignificare pluuias, ſed non ſuperabundantes vſque ad hoc quod faciant diluuiom.

Ad tertium dicendum, quòd iris ſemel apparens ſignificat, quod tandiu non erit diluuium quandio ſol & vapores in eadem diſpoſitione conſiſtunt: & ideo non eſt ſuperfluum, quod frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum, mundum non eſſe æternum, poſſit demonſtrari.

69

1. p. q. 46. ar tu. 1. 2 o. & ad 8. & contra. 2 c. 31. vſq; ad 39. & opus 27. o.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod demonſtratiuè probari poſſit mundum non eſſe æternum. Si enim mundus eſſet æternus, non poſſet computari numerus annorum ab initio mundi. Hic autem numerus aſcribitur paſcali cereo. Sic ergo non poſſet paſchalis cereus in eccleſia benedici.

¶ 2 Præterea, Epactæ computantur ſecundum excreſcentiã annorum lunarium ſuper annos ſolares. Sed talis excreſcentia computari non poſſet, ſi mundus eſſet æternus. ergo mundus non eſt æternus: ergo demonſtrari poteſt quòd mundus non ſit æternus.

Sed contra. Id quod eſt fidei demonſtrari non poteſt: quia fides eſt non apparentiũ, vt dicitur ad Hebræos vndecimo Sed mundum ex quodam principio temporis eſſe creatum, eſt fidei articulus, Vnde & prophetice a Moyſe dictum eſt. In principio creauit Deus cœlum & terram: vt Gregorius dicit in prima homil. Ezech. ergo mundum non eſſe æternum non poteſt demonſtratiue probari.

1. p. q. 1. art. 8. c. ad & 32. art. 1. o.

Reſpon. dicendum, quòd ea quæ ſimplici voluntati diuinæ ſubſiſtunt, demonſtratiue probari non poſſunt: quia vt dicitur prim ad Corinthios ſecundo. Quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei. Creatio autem mundi non dependet ex alia cauſa, niſi ex ſola Dei voluntate: vnde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonſtratiue probari non poſſunt: ſed ſola fide tenentur prophetice per ſpiritum ſanctum reuelata: ſicut apoſtolus poſt præmiſſa verba ſubiungit Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſanctum. Eſt autem ualde cauendum, ne ad ea quæ fidei ſunt, aliquas demonſtrationes adducere pſumat propter duo. Primo, quidem quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius veritas omnem rationem humanam excedit, ſecundum illud Eccleſiaſt. tertio, plurima ſupra ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi; quæ autem demonſtratiue probari poſſunt rationi humanæ ſubdomur. Secundò, quia cum plerumq; tales rationes friuolæ ſint, dant occaſionem irriſionis infidelibus, dum putant quod propter rationes huiuſmodi, hiis quæ ſunt fidei aſſentiamus: & hoc expreſſe apparet in rationibus hic inductis, quæ deriſibiles ſunt & nullius momenti,

art. 2. 3. & a. d. 1. q. t. qu. 5. o. & po. q. 3. art. 17.

2. p. qu. 46. artu. 1. c. & contra c. 9. & opus 2. c. 2.

Quod enim primò inducit de cereo paſchali, non habet robur, niſi authoritatis: probare autem per authoritatem, non eſt demonſtratiuc probare. ſed fidem vel opinionem facere: & tamen multo eſſet validior authoritas ſacræ ſcripturæ quam benedictio paſchalis cerei, præſertim cum ſine aſcriptione annorum mundi, cereus paſchalis benedici poſſit. Non enim eſt de neceſſitate paſchalis cerei talis aſcriptio. Vnde in multis terris non eſt conſuetum, quod aliquid cereo aſcribatur.

4. diſt. 43. ar. 3. q. 2. c.

Quod etiam ſecundò opponitur, deriſibile eſt, non enim excreſcentiæ annorum lunarium ad ſolares computantur ab initio mundi, ſed ab aliqua determinata radice, puta ab aliqua oppoſitione ſolis & lunæ uel ab aliqua coniunctione, uel ab aliquo huiuſmodi, ſicut eſt in omnibus alius computationibus aſtronomicis.

INCIPIT QVOLIBET. QVARTVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de rebus diuinis & humanis.

CIRDA res diuinas quæſitum eſt.

Primo de eſſentialibus.

Secundo de perſonalibus.

CIRCA eſſentialia quæſitum eſt.

¶ Primo de ſcientia Dei.

¶ Secundo de eius potentia.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſint plures ideæ,

CIRCA ſcientiam quæſitum eſt utrum in Deo ſint plures ideæ. Et uidetur quod ſic. dicit enim Augu. li. 83. q. quod Deus ſingula propriis rationibus creauit, & alia rationem hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerum in mente diuina dicuntur ideæ ut patet per Aug. ibidem, ergo ſunt plures ideæ. 70

1. p. q. 15 ar. 2. o. 3.

¶ 2 Præterea ſecundum hoc ſunt aliqua diſtincta, qđ Deus eorum diſtinctionem cognoſcit. Cognoſcit autem eorum diſtinctionem in ſeipſo, ergo diſtinctarum rerum ſunt in Deo plures & diſtinctæ ideæ.

Sed contra. Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut eſſentiale, ut Deus, aut perſonale, ut pater, aut notionale, ut generans. Sed hoc nomen idea neque eſt perſonale neque notionale, quia non conueniret tribus perſonis, ergo eſt nomen eſſentiale, ſed nullum eſſentiale multiplicatur in diuinis, ergo non poſſumus diceret quod in Deo ſint plures ideæ.

Reſpon. dicendum, quod duplex eſt pluralitas. Vna quidem eſt pluralitas rerum, & ſecundum hoc non ſunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exẽplarem. Eſt autem una res quæ eſt omnium exemplar, ſ. diuina eſſentia, quam omnia imitantur, inquantum ſunt & bona ſunt. Alia uero pluralitas eſt ſecundum intelligentiæ rationem. Et ſecundum hoc ſunt plures ideæ, licet enim omnes res inquantum ſunt diuinam eſſentiam imitentur, non tamen uno & eodem modo omnia imitantur ipſam, ſed diuerſimode, & ſecundum diuerſos gradus. Sic ergo diuina eſſentia ſecundum quod eſt imitabilis hoc mõ & ſimiliter de aliis, unde ſecundum hoc ſunt plures ideæ ſecundum quod intelligitur diuina eſſentia ſecundum diuerſos reſpectus quos res habent ad ipſam, eam diuerſimode imitantes, huiuſmodi autem reſpectus non ſolum intelliguntur ab intellectu creato, ſed etiam ab intellectu increato ipſius Dei. Scit. n. Deus & ab æterno ſciuit, quod diuerſæ creaturæ diuerſimode eſſent eius eſſentiam imitaturæ, & ſecundũ hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, ſicut rationes propriæ rerũ intellectæ in Deo. Hoc enim ſignificat nomen ideæ, ut ſit, ſcilicet, quædam forma intellecta ab agente, ad cuius ſimilitudinem exterius opus procedere intẽdit, ſicut ędificator in mẽte ſua præ concipit formam domus, quæ eſt quaſi idea domus in materia fiendæ.

1. di. 36. q. 1. o. artic. 160. arti. 159.

1. p. q. 15. ar. 2. ad 4. q. 28. ar. 4. ad tertiũ.

1. p. qõ. 6. art. 4. c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Auguſt. intelligit eſſe aliã & aliam rationem ſecundum diuerſitatem reſpectuum, ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod cum dicitur ſecundum hoc res ſunt diſtinctæ, prout Deus earum diſtinctionem cognoſcit, hæc locutio eſt duplex. quod enim dicitur ſecundum qđ Deus cognoſcit, poteſt referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, uel ex parte cognoſcentis Si ex parte cogniti, ſic uera eſt locutio, eſt enim ſenſus quod hoc modo res ſunt diſtinctæ, ſicut Deus cognoſcit eas eſſe diſtinctas. Si uero referatur ad cognitionem ex parte cognoſcentis, ſic locutio falſa eſt, erit enim ſenſus quod res cognitæ illum modum diſtinctionis habent in intellectu diuino, quem habent in ſeipſis, quod falſum eſt, quia in ſeipſis res ſunt diuiſę eſſentialiter. non autem in intellectu diuino, ſicut etiam res in ſeipſis ſunt materialiter, in intellectu autem diuino immaterialiter, & in hoc ultimo ſenſu procedebat obiectio.

Ad tertium dicendũ, quod ratio illa procedit de pluralitate

reali, talis enim pluralitas in nominibus eſſentialibus non inuenitur, ſed ſolum pluralitas quæ eſt ſecundum intelligentiæ rationem.

QVAESTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de pertinentibus ad potentiam Dei.

¶ Et primo utrum in Deo ſit uirtus.

¶ Secundo, de quodam effectu diuinæ uirtutis, utrum ſcilicet aquæ ſint ſuper cælos.

¶ Tertio, ad quid uirtus diuina ſe extendere poſſit.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo ſit uirtus.

71
1.p.q.25.
ar.1.2.&
contra.1.
c.93.q.4.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod in Deo nõ ſit uirtus, quia, ut philoſophus dicit in primo de cælo. (T.c.116.) Virtus eſt ultimum potentiæ, ſed diuina potentia non habet ultimum cum ſit infinita ergo in Deo non eſt uirtus.

Sed contra. Omne immediatum operationis principium, uirtus eſt. Operatio enim omnis à uirtute aliqua procedit, ſed in Deo eſt aliquod immediatum operationis principium, quia Deus immediate aliqua operatur, ergo i Deo eſt uirtus.

Reſpon. dicendum, quod uirtus qualitercunque accipiatur, ſignificat potentiæ complementum. Et inde eſt quod uirtus uniuſcuiuſque rei eſt quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit, ut dicitur in 2. Ethic. tunc enim oſtenditur potẽtia eſſe completa quando & agens eſt perfectum & actio perfecta. Cum ergo potentia Dei ſit maxime completa, potiſſime in Deo uirtus inuenitur, unde dicitur Sap. 12. Virtuté oſtendis tu qui non crederis in uirtute conſummatus, & in Pſalm. 146. Magnus dominus & magna uirtus eius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quandoque uirtutes notificantur non per aliquod quod de uirtute eſſentialiter prædicetur, ſed per id ad quod uirtus ordinatur. Ab eo enim ſpeciem habet ſicut Aug. dicit, quod fides eſt credere quod nõ uides. Credere enim non eſt ipſa fides, ſed actus ad quem fides ordinatur. Et hoc modo Philoſophus diffinit uirtutem cum dicit, quod uirtus eſt ultimum potentiæ, quia ſcilicet uirtus rei attenditur in ordine ad hoc in quod ultimo poteſt, ſicut uirtus eius qui poteſt ferre centum libras, ut ipſe ibidem dicit, non cõſiſtit in hoc ut ferat decem, ſed in hoc quod ferat illud ultimũ in quod ultimo poteſt, ſcilicet centum. Sic ergo uirtus cuiuslibet rei non attenditur in uno eorum quæ poteſt, ſed reſpectu potius quod poteſt. Virtus ergo diuina non poteſt attendi ſecũdum aliquod unum opus ipſius, quia nullum opus eius eſt quod adæquet eius uirtutem, ut Deus amplius facere non poſſit, ſed uirtus eius attenditur ſecundum illud in quod poteſt hoc autem eſt infinitum, quia ſcilicet Deus infinita facere poteſt, unde & uirtus Dei eſt infinita, & hoc eſt ultimum ei infinita poſſe, ſicut uirtuti finitæ eſt ultimum aliqua determinata poſſe.

12. q. 55.
ar. 1.
ad 1. & 2 2.
q. 23. art. 1.
ad 2.
ar. 2. 1. 2. c.
& po. q. 6.
ar. 3. & q.
7. art. 7. c.

ARTICVLVS III.

Vtrum aquæ ſint ſuper cælos.

72
art. 140. &
1. p. q. 68.
ar. 2. o.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod aquæ habentes ueram ſpeciem aquæ elementaris ſuper cælos exiſtant. Homo enim dicitur minor mundus propter ſimilitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed uidemus quod in corpore humano ſuperponitur cerebro, quod habet naturã aquæ, cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantum eſt fons naturalis caloris, ergo etiam in mundo maiori aqua ſuperponitur aliis elementis. Et hæc ratio uidetur Aug. in 1. de ciui. Dei. ubi dicitur de quibuſdam, quod ponderibus elementorum mouentur, & ideo non putant aquarum fluidam grauemque naturam in ſuperioribus mundi locis potuiſſe conſiſtere, qui ſecundum rationes ſuas ſi ipſi hominem facere potuiſſent, non ei pituitam, quod græce flegma dicitur, & tanquã in elementis corporis noſtri aquarum uicem obtinet, in capite poneruſſent.

Sed contra partes mundi ſunt optime & ordinatiſſime diſpoſitæ ſecũdum ſuam naturam. Sed id quod habet ſpeciem aquæ naturaliter eſt ponderoſum, & ita naturaliter ſubſidet corporibus leuibus aeri & igni. Non ergo aliquid habens ueram ſpeciem aquæ ſuper cælos exiſtit.

Reſpondeo, dicendum, quod in ſacra ſcriptura quæ mentiri non poteſt expreſſe dicitur aquas eſſe ſupra cœlum. Dicitur enim Gen. 1. Quod diuiſit aquas quæ ſunt ſub firmamento ab aquis quæ ſunt ſupra firmamentum. Et in Pſal. 148. dicitur. Aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini, & ideo ſicut Auguſt. dicit, in 2. ſuper Geneſi. ad literam Quoquo modo, vel qualeſcumque aquæ ibi ſint, eſſe ibi eas minime dubitemus. Maior quippe eſt ſcripturæ huius auctoritas, quam omnis humani generis capacitas. Sed ſicut Auguſtinus primo eiuſdem libri dicit. Turpe eſt nimis & perniciosum, atque maxime cauendum, vt Chriſtianum de his rebus, ſcilicet naturalibus, quaſi ſecundum chriſtianas literas loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, vt quemadmodum dicitur toto cœlo errare conſpiciens riſum tenere vix poſſit, & non tam moleſtum eſt, quod errans homo derideretur, ſed ꝙ auctores noſtri ab eis qui foris ſunt talia ſenſiſſe creduntur, & cum magno eorum exitio de quorum ſalute ſatagimus, tanquam indocti reprehenduntur atque reſpuuntur: & ideo ſicut ipſe ſubiungit, multiplices expoſitiones ipſe poſuit in verbis Geneſi, vt ſic accipiatur vna expoſitio, quod alteri expoſitioni non præiudicetur, quæ forte melior eſt. Sic ergo quod dicitur de aquis ſupra cœlos exiſtentibus, multipliciter intelligi poteſt. Vno modo vt per firmamentum, vel per cœlos non intelligamus firmamentum vel cœlum, in quo ſunt ſydera: ſed aerem in quo aues volare dicuntur: ſupra quem aerem aquæ vaporabiliter eleuantur; & exinde pluuiæ generantur. Et de hac expoſitione dicit Aug. in 2. ſuper Gen. ad literam. Hanc conſiderationem digniſſimam iudicio. Quod enim dicitur, neque contra fidem eſt, & in promptu poſito documento credi poteſt. Si autẽ per firmamentũ vel cœlos intelligatur firmamẽtum ubi ſunt ſydera poſita: ſic ſciendum eſt, ꝙ de hoc firmamẽto diuerſæ opiniones fuerunt. Quidam enim poſuerunt firmamentum illud ex quatuor elementis compoſitum, quæ videtur eſſe poſitio Empedoclis: & ſecundum hoc nihil prohibet dicere ſupra hoc cœlum ſydereum eſſe aquas elementares tanquam ſimpliciores, & ſuper eas etiam ignem, a quo vocetur cœlum empyreum. Aliorum autem poſitio eſt, quod cœlũ vel ſit igneæ naturæ, ſicut poſuit Plato, vel nõ ſit de natura quatuor elementorum, ſed habens altiorem naturã, ſicut poſuit Ariſto. Vtroq; iſtorũ ſuppoſito inconueniens videtur ſupra firmamentum illud aquã elementarẽ materialiter eſſe diſpoſitã. Nunc. n. ſicut Aug. dicit in ſecundo ſuper Gen. Quemadmodum Deus inſtituerit naturas rerum nos conuenit quærere, nunquid in eis vel ex eis miraculum potentiæ ſuæ velit operari. Sed tamẽ aliquales aquas ſupra huiuſmodi firmamentum ponere poſſumus: vno modo vt per aquas intelligamus totam materiã corporalem: ſicut accipitur in principio Gen. ſecundum expoſitionẽ Aug. Et ideo ſecundum hunc intellectũ, nõ eſt aliud dicere quã aliquid de materia corporali ſuper hos cœlos exiſtere: & hoc etiam à dictis philoſophorum modernorum nõ diſcordat: quia ponunt ſupra octauam ſphæram, in qua ſunt ſtellæ, aliam ſphærã in quæ nulla eſt ſtella: & hanc expoſitionẽ ponit Aug. ſuper Gen. cõtra Manichæos. Alio modo põt dici, quod ſicut cœlũ empyreũ dicitur igneũ, nõ quia habeat ſpeciem ignis: ſed propter ſplendorem, ita etiam aquæ ſuper cœlos dicuntur: non quia habeant ſpeciem aquæ, ſed quia habent dyaphaneitatem ad modum aquæ. vt ſic ſupremum cœlum ſecundũ quod empyreum dicitur, ſit totum ſplendidum: ſecundum autem quod aqueum dicitur, ſit totum dyaphanum. Tertium autem cœlũ quod dicitur ſydereum, ſit partim lucidum, partim, dyaphanũ. Sic ergo ſecundum quamcunque opinionem poteſt veritas ſacræ ſcripturæ ſaluari diuerſimodè. Vnde non eſt coarctandus ſenſus ſacræ ſcripturæ ad aliquid horum.

Aquas eſſe ſuper cœlos qualiter ſit intelligẽdũ.

Opinio Empedoclis.

Plato.

Opinio Ariſt.

Opinio Auguſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homo aſſimilatur maiori mundo quantũm ad aliquid, inquantum conſtat ex corporali, & ſpirituali natura, ſicut & totũ vniuerſum, non tamen quãtũm ad omnia aſſimilatur vniuerſo. Ordo. n. partium in homine, non eſt ſecundum quod exigit earum natura, ſed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, vt ex eo diffundantur operationes vitæ de facili per totum corpus. Cerebrum autem ponitur in ſupremo, vt operationes animales quæ ibi quodammodo perficiuntur, non impediantur per diuerſas corporis tranſmutationes, ſicut etiam ordo cognitionis humanæ nõ eſt ſecundum ordinem naturalem cognoſcibilium, ſed quo ad nos. Aug. autem non inducit hoc aſſerendo, ſed obuiando his qui ſcripturam praue interpretantur.

1.p.qu. 91.
ar. 1. c. &
q. 96. ar. 2.
2. d. 14. 28.
ad 2.

QVAESTIO III.

DEinde conſiderandum eſt de his, ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.

ET circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

¶ Secundo

¶Secundò, ſi aliquid eſſet in nihilum redactum, vtrum Deus poſſit illud reparare idem numero.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

73
1.p.q.9.art. 2. c. & qu. 104.ar.3.& 4.o. ad 1.ar ti. 22.

AD primum ſic procedebatur. Videtur quod Deus poſſit aliquid in nihilū redigere. Aequalis enim eſt diſtantia non entis ad ens, & entis ad non ens. Sed Deus pōt ex nihilo aliqd facere: ergo Deus poteſt ex aliquo facere nihil.

Sed contra, Deus non poteſt eſſe cauſa defectiua. Sed eā quod facit tendere in non eſſe, eſt cauſa defectiua: ergo Deus non poteſt redigere aliquid in nihilum.

1.p.qu. 25. ar.5. ad 1. & pot.q.1. ar.5. ad 5. & q.5. art. 3.4.o. veri. q.6. arti.2. ad ſcatam.

Reſpon. dicendum quod de potentia Dei dupliciter loq poſſumus. Vno modo abſolute conſiderando eius potentiam. Alio modo conſiderando ipſam in ordine ad ſapientiam ſuam. Loquendo ergo abſolute de Dei potentia, ſic Deus poteſt vniuerſam creaturam redigere in nihilum. Cuius ratio eſt, quia creatura non ſolum producitur in eſſe Deo agente, ſed etiam per actionem Dei conſeruatur in eſſe, ſecundum illud ad Hebr. 1. portans omnia verbo virtutis ſue. Vnde Aug. dicit 4. ſuper Gene. ad literam, quod virtus Dei ſi aliquando ab eis quæ creata ſunt regendis ceſſaret, ſimul & illorū ceſſaret ſpecies, omniſq; natura concideret. Si autē Deus propria voluntate agit & non ex neceſſitate naturæ ad rerum productionem, ita etiā ad earū conſeruationem: & ideo poteſt ſubtrahere ſuam actionem a rebus conſeruandis, & hoc ipſo omnia in nihilum deciderent. Si verò loquimur de potentia Dei in ordine ad eius ſapientiā, & præſcientiam, ſic non poteſt fieri quod res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina ſapientia. Creauit enim Deus vt eſſent omnia, vt dicitur Sap. 1. non vt nihilum cederent.

Primum ergo concedimus, ſecundum quod procedit de potentia abſoluta.

1.p. q. 23. ar. 3. ad 2. & 12.q.76. arti.3.o.
12.qu. 24. ar. 10.c.

Ad ſecundum dicendum, quod cauſa defectus alicuius poteſt eſſe aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, ſicut cū aliquid ſubtrahendo lumen cauſat tenebras: & hoc modo non oportet quod ſit cauſa defectiua illud quod cauſat defectum. Sic autem Deus poteſt eſſe alicuius defectus cauſa, vel excecationis, vel obdurationis, vel etiā annihilationis ſi vellet. Alio modo aliquid poteſt eſſe cauſa defectus præter intentionē, & ſic ſemper oportet quod cauſa defectus ſit defectiua, quia ex defectu agentis contingit quod non inducat perfectionē in ſuo effectu. & ſic Deus nullo modo poteſt eſſe cauſa defectus vel tendendi in non eſſe.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus poſſit reparare idem numero, quod in nihilum eſt redactum.

74
art. 96. & 3 p.q. 13.ar. 2. & opus. 9.c.82.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Deus non poſſit id quod in nihilū redactū eſt idem numero reparare. Dicit enim Philoſophus in 2. de generatione. (T.c.70.) quod ea quorum ſubſtantia corrumpitur non reiterantur eadem numero. ſed eorum quæ in nihilum rediguntur, ſubſtantia corrūpitur: ergo eadem numero iterari non poſſunt.

Sed contra eſt quod Aug. dicit 4. deci. Dei, Si caro humana omnibus periſſet modis, nec ulla eius materies in vllis latebris remanſiſſet: vnde, ſi vellet, eam repararet omnipotens. Sed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum eſt redactum poteſt idem numero reparare.

Præterea, Differentia eſt cauſa numeri, ſicut Dam. dicit. Sed nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non ſunt ſpecies & differentiæ ſecundum philoſophum: ergo id quod reparatur a Deo, poteſt eſſe vnum & idem numero, quamuis in nihilum fuerit redactum.

art. 39.

Reſpon. dicendum, quod in his quæ in nihilum redigi poſſunt, eſt quædam differentia attendenda, quædā.n. ſunt, quorū vnitas in ſui rōne habet durationis continuitatem, ſicut patet in motu & tempore. & ideo interruptio talium indirectè contrariatur vnitati eorū ſecundum numerū. Ea verò quæ contradictionē implicant, non continentur ſub numero Deo poſſibiliū: quia deficitur a rōne entis: & iō ſi huiuſmodi in nihilū redigātur Deus ea non pōt eadem numero reparare. Hoc.n. eſſet facere contradictoria ſimul eſſe vera: puta ſi motus interruptus eſſet vnus. Alia verò ſunt quorum vnitas non habet in ſui ratione continuitatem durationis, ſicut vnitas rerum permanentium: niſi per accidens: inquantum eorum eſſe ſubiectum eſt motui. Sic enim & menſurantur huius tempore, & eorum eſſe eſt unum & continuum ſecundum unitatem & continuitatem temporis, & quia naturale agens non poteſt illa producere ſine motu, inde eſt quod naturale agens non poteſt huiuſmodi reparare eadem numero, ſi in nihilum redacta fuerint, uel ſi fuerint ſecundum ſubſtantiam corrupta, ſed Deus poteſt reparare huiuſmodi & ſine motu, quia in eius poteſtate eſt quod producat effectus ſine cauſis mediis, & ideo poteſt ea eadem numero reparare, etiam ſi in nihilum elapſa fuerint.

contra 4.c. 80. & 1.4. diſt.44.q.1. art. 1.q.1.

Vnde patet reſponſio. Ad primum & ſecundum.

Ad tertium dicendum, quod nihilum non eſt differentia alicuius entis, ſi per hoc quod aliquis reducatur in nihilum interrumpatur continuatio eſſendi, quæ pertinet ad unitatē motus, & eorum quæ conſequuntur ad motum.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de perſonalibus, quæ pertinēt ad perſonam filii.
Primo quantum ad naturam diuinam.
Secundu, quantum ad naturam aſſumptam.
CIRCA primum quæſita ſunt duo.
¶ Primo, utrum pater eodem uerbo dicat ſe, & creaturam.
¶ Secūdo, utrū filius ſua filiatione diſtinguatur a ſpiritu ſancto.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pater eodem uerbo dicat ſe, & creaturam.

75
1.p.q. 34. ar. 2. ad 3. & ar. 3. o. q 37. ar. 1. c. ad 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod pater non eodē uerbo dicat ſe, & creaturam. Dicere enim ſe ſoli patri cōuenit, ut Auguſtinus dicit 7. de Tri. Sed dicere creaturam conuenit toti trinitati, ea enim quæ important reſpectū ad creaturā toti trinitati conueniunt ut patet per Dion. 2. c. de di. no. ergo pater non eodem uerbo dicit ſe, & creaturam.

¶ 2 Præterea. Creatura procedit a Deo per modum uoluntatis. Filius autem qui eſt uerbum quo pater dicit ſeipſū, procedit a Deo per modum naturæ, quia ut Hil. dicit in libro de ſynodis. Omnibus creaturis ſubſtantiam uoluntas Dei attulit, Filio autem naturam dedit natiuitas, ergo non eſt idem uerbū quo pater dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam.

Sed contra eſt, quod Auguſtinus dicit 2. ſuper Geneſ. ad literam, quia dixit & facta ſunt, ideſt uerbū genuit in quo erat ut fieret creatura. Sed uerbū genuit dicens ſeipſum, ergo idē eſt uerbum quo dicit ſeipſum, & quo creaturam.

* Alias in ſitiæ.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Aug dicit 15. de Tri. Verbum Dei repræſentatur aliqualiter per uerbum noſtri intellectus, quod nihil eſt aliud quam quædam acceptio actualis *noſtræ notitiæ, † cum.n. id quod ſcimus actu conſiderando concipimus hoc uerbum noſtri intellectus eſt. Et hoc eſt quod uerbo exteriori ſignificamus ſed quia nos non totum id quod habitu ſcimus actu mente concipimus, ſed de uno intelligibili mouemur ad aliud, inde eſt, quod in nobis nō eſt unū ſolum uerbū mentale, ſed multa, quorum nullum adæquat noſtram ſcientiā Sed Deus quicquid ſcit actu intelligit. Et ideo in mente eius non ſuccedit uerbum uerbo, & ſicut eadē ſcientia ſcit ſe & omnia alia, ita etiam eodem uerbo exprimit ſeipſum & omnia alia, nec eſſet eius uerbum perfectum. ut Augu. in eodem lib. dicit, ſi aliquid minus eſſet in eius uerbo quam in eius ſcientia, unde quicquid pater ſcit totum unico ſuo uerbo dicit, & ſic neceſſe eſt, quod idem uerbum ſit, quo dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam.

1.p.q. 27. ar. 5. ad 1. & 12. q6. 93. art. 1. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod dicere ſi proprie ſumatur uel producere uerbum quod ſoli patri conuenit, & ideo ſi dicere in diuinis proprie ſumatur, ſolus pater dicit, quia ſolus ipſe generat uerbum. Hoc enim uerbo exprimitur quicquid tota trinitas ſcit, quia trium perſonarū eſt una ſcientia, & ex hac ratione uerbum importat reſpectum ad creaturam inquantum eſt expreſſio quædam ſcientiæ. quam pater communiter habet cum aliis perſonis de creatura.

1.p.q. 34. ar. 3. o. & ueri. q. 4. ar. 2. ad 4.

Ad ſecundum dicendum quod aliud eſt uerbum, & id quod dicitur uerbo, hoc.n. uerbo quod eſt lapis, ſignificatur res quæ non eſt uerbum, ſed corpus, unde nihil prohibet creaturā procedere a Deo per modum uoluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum filius diſtinguatur filiatione a ſpiritu ſancto.

76
1.p. q. 40. ar. 2. & opus. 9. ca. 64.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod filius diſtinguatur filiatione a ſpiritu ſancto. Eodem enim modo

aliquis conſtituitur, & ab alio diſtinguitur. Sed perſona filii conſtituitur filiatione, quæ proprietas eſt perſonalis conſtituens perſonam filii, ergo filiatione diſtinguitur a ſpiritu ſancto.

Sed contra eſt, quod Boetius dicit in lib. de Tri. quod ſola relatio in diuinis multiplicat trinitatē. Et Anſ. dicit in li. de proceſſione ſpiritus ſancti, quod ibi ſolum diſtinguuntur perſonæ diuinæ, ubi occurrit relationis oppoſitio. Sed filius non opponitur relatiue ſpiritui ſancto filiatione ſed ſolum patri, ergo filius non diſtinguitur filiatione a ſpiritu ſancto, ſed ſolum a patre.

diſtinctio per formā in reb. naturalibus fit dupliciter.

Reſpon. dicendum, quod hoc modo ſe habent proprietates perſonales in diuinis ad diſtinguendum perſonas, ſicut ſe habent in reb. naturalib. formæ ſubſtantiales ad diſtinguendas ſpecies rerum, ſic tamen quod a creaturis exempla ad Deum aſſumpta nō omnino ſimilia ſunt. In reb. autem naturalib. diſtinguitur aliquid per formam ſuam ab alio dupliciter. Vno modo ſecundum directam oppoſitionem formæ ad formam, & hoc modo diſtinguitur unaquæque res naturalis omnibus ſpeciebus ſui generis, quæ habent formas oppoſitas, ſecundum quas genus diuiditur oppoſitis differentiis, ſicut ſaphyrus diſtinguitur ſua forma ab omnibus aliis ſpeciebus lapidum. Alio modo diſtinguitur res naturalis per ſuam formam ſecundum habere, & non habere, & hoc modo quod habet aliquam formam naturalem, diſtinguitur ab omnibus non habentibus formam illam ſicut ſaphirus per ſuam formam naturalem diſtinguitur non ſolum ab aliis generibus lapidum, ſed a ſpeciebus animalium & plantarum. Sic ergo dicendum, quod filius ſua filiatione diſtinguitur quidem a patre ſecundum oppoſitionem relatiuam filiationis ad paternitatem, ſed a ſpiritu ſancto diſtinguitur filiatione, per hoc quod ſpiritus ſanctus non habet filiationem, quā filius habet.

Filius qualiter a patre diſtinguitur.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpus Chriſti in cruce, & in ſepulchro ſit unum numero.

77
3. p. q. 50. ar. 5. o.

DEINDE quæſitum eſt de filio quantum ad naturam aſſumptam. Et circa hoc quæſitum eſt, utrum ſit unum numero corpus Chriſti affixum cruci, & iacēs in ſepulchro. Et uidetur quod non, quia quæcunque differunt ſpecie, differunt numero, ſed corpus Chriſti appenſum in cruce & iacens in ſepulchro differt ſpecie eo modo, quo mortuum & uiuum differūt ſpecie, ergo non eſt unum & idem numero.

Sed contra. Quæcunque ſunt unum & idem ſuppoſito uel hypoſtaſi, ſunt unū & idem numero. Sed corpus Chriſti iacens in ſepulchro & appenſum cruci, eſt unum & idem ſuppoſito ſiue hypoſtaſi, quia hypoſtaſis uerbi Dei nunquam ſeparata eſt ab eius corpore. Ergo corpus Chriſti eſt unum & idem numero appenſum cruci & iacens in ſepulchro.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc caſū duæ ſunt duæ damnatæ hæreſes quarum una eſt Arrianorum, qui cum ponerent Chriſtum animam non habuiſſe, ſed uerbum fuiſſe corpori loco animæ, per conſequens poſuerunt quod uerbum ſeparatū eſt in morte à corpore, ſicut manifeſte patet in quodam ſermone Arrianorum contra quem Auguſtinus diſputat. Alia uero eſt hæreſis Galaniticarum, quæ fuit in ſexta ſynodo damnata. Qui cum ponerent unam naturam compoſitam ex diuinitate, & humanitate, poſuerunt illam naturam ſimpliciter incorruptibilem, & ita poſuerunt corpus Chriſti ſimpliciter incorruptum non ſolum in corruptione putrefactionis quod fides catholica tenet ſecundum illud Pſal. 15. Non dabis ſanctum tuum uidere corruptionem, ſed etiam corruptione quæ pertinet ad rationem mortis, quod eſt impium, ut patet per Dama. in 3. lib. Sic ergo ad excludendam primam hæreſim oportet nos ponere identitatem ſecundum ſuppoſitum in corpore Chriſti appēſo cruci, & poſito in ſepulchro. Ad excludendum uero ſecundam hæreſim, oportet nos ponere ueram differentiam mortis & uitæ. Sed quia prima unitas maior eſt quam ſecunda differentia, dicendum eſt, quod eſt idem numero corpus Chriſti appenſum cruci, & iacens in ſepulchro.

art. 33. 41. ad 1. p q. 5. art. 3. o. & contra 4. c. 34.

art. 42. c. ſu.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa non tenet in corpore Chriſti propter unitatem hypoſtaſis.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de rebus humanis.

¶ Et primo de gratia.

¶ Secundò de ſacramentis.

¶ Tertio de actibus humanis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam.

78

CIRCA primum quærebatur, utrum Deus ſemper faciat nouam gratiam. Et uidetur quod ſic Aug. enim ſuper Gen. ad literam comparat infuſionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit aer præſente lumine non factus eſt lucidus, ſed ſit, quia ſi factus eſſet, non fieret, ſed etiam abſente lumine lucidus maneret ſic homo Deo præſente illuminatur, abſente autem continue tenebratur, à quo non locorum interuallis, ſed uoluntatis auerſione diſceditur. Sed ſol ſemper faciat nouum lumen in aere: ergo Deus ſemper facit nouam gratiam in anima.

Opus 9. cap. 36.

Sed contra. Nobilioris creaturæ nobilius eſt eſſe, ſed gratia eſt nobiliſſima creatura, quia eſt perfectio naturæ rationalis creatæ, ergo eius eſſe eſt nobiliſſimum, non ergo durat ſolum in momento, & ita non ſemper Deus facit nouam gratiam.

2. diſt. 27.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt actio. Quædam quæ fit cum motu: & talis actio ſemper eſt cum aliqua innouatione quia ſemper in motu aliquid fit, & aliquid deſinit eſſe: inquantum acceditur ad terminum, & receditur à termino: & propter hoc philoſophus dicit in 8. Phyſi. (T. cō. 56.) quòd in omni motu eſt quodammodo fieri & corrumpi. Alia autem actio eſt quæ eſt ſine motu per ſimplicem communicationem formæ inquantum ſcilicet agens ſuam ſimilitudinem imprimit recipienti diſpoſito: & talis actio in principio quidem eſt cum innouatione ſecundum quod de nouo acquiritur forma in ſubiecto. Sed continuatio ipſius actionis, ſicut nullum habet motum adiunctū, ſed ſimplicem influxum ſiue communicationem, ita etiam nullam habet innouationem. & hoc modo cauſatur gratia à Deo in anima.

Vnde dicendum quòd quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur cauſans eam: non tamen ita quod faciat ſemper nouam gratiam, & quod ſingulis momentis exiſtens corrumpatur: ſed quia eandem gratiam quam primo infundit ſemper operatur in anima conſeruans ipſam: quod quidem difficile eſt ad intelligendum non ualentibus abſtrahere conſiderationem ſuam ab actionibus, quæ ſunt cum motu: in quibus ſemper aliquid innouatur, ut dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod lumen ſemper fit in aere, quia ſemper actione ſolis illuminantis conſeruatur, non quod ſemper fiat aliud & aliud lumen.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum eſt de ſacramentis gratiæ.

Et primo de ſacramento pœnitentiæ, utrum per abſolutionem ſacerdotis remittatur culpa.

2. diſt. 15. q. 3. ar. 4. ad 4.

¶ Secundo de ſacramento matrimonij, utrum uir poſſit accipere crucem, ſi timeatur de incontinentia uxoris non ualentis uirum ſequi.

ARTICVLVS X.

Vtrum per abſolutionem ſacerdotis: culpa remittatur.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur, quòd per abſolutionem ſacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo de ſancto uictore in libro de ſacramentis, quòd ſententiam Petri ſequitur ſententia cœli. Sed ſententia cœli eſt de remiſſione culpæ: ergo remiſſio culpæ ſequitur per ſententiam Petri, quæ eſt ſacerdotis abſoluentis. 79

art. 38. ad 2. 4. & 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 1. o. & q 3. c. & 3. p. q. 84. art. 3. ad 5.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ſunt medicinæ contra peccata, ſed per medicinam ſanantur uulnera, uel ægritudines: ergo ægritudo, uel uulnus peccati ſanatur per ſacramentum pœnitentiæ. Sed ſacramentum pœnitentiæ conſummatur in hoc quod dicit; Ego te abſoluo, ſicut ſacramentum baptiſmi in hoc quod dicit: Ego te baptizo: ergo per abſolutionem ſacerdotis dimittitur culpa.

Sed contra eſt quòd per ſolam contritionem dimittitur peccatum, ſecundum illud Pſalm. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit abſolutionem ſacerdotis: quia ſacerdos non debet aliquem abſoluere niſi æſtimet eum contritum: ergo remiſſio culpæ præcedit abſolutionem ſacerdotis.

tis. Non ergo per abſolutionem ſacerdotis culpa remittitur.
17. q. Reſpondeo dicendum, quod ſacramenta dupliciter operan-
4. ar. 5. q. 6. tur. Vno modo ſecundum quod exibentur in actu: alio modo ſe-
cundum quod habentur in voto: & hoc ideo quia ſacramenta
4. d. 17. q. 3. operantur vt inſtrumenta diuinæ miſericordiæ iuſtificantis,
art. q. 1. o. Dei autem eſt reſpicere ad hominis cor, ſecundũ illud 1. Reg.
3. p. qu. 68. 16. Homines vident ea quæ patent: Deus autem intuetur cor:
ar. 2. o. & ideo quamuis res naturales non agant niſi præſentialiter ad
hibitæ ſacramenta tamen agunt et ſecundum quod ſunt in voto,
ſed plenius ſacramentalem effectum inducunt, quando actu
exibentur, ſicut in baptiſmo. Nam cathecumenus ſi ſit adultus
& habeat baptiſmum in voto, iam conſecutus eſt effectum ba-
3 p. qu 69. ptiſmi quantum ad emendationem à peccato. & conſecutio-
ar. 1. ad 1. & nem gratiæ quæ eſt proprius effectus Dei. Sed quando actu ba
2. & q. 8c. ptiſmum ſuſcipit, conſequitur plenius quoſdam ſacramenta-
art. 1. ad 3. les effectus: quia ſuſcipit characterem & remiſſioné totius pœ
& art. d. 9. næ. Si quis tamen eſſet qui nõ prius haberet baptiſmum in vo
arti. 2. q. 4. to quã actu baptizaretur: ſicut præcipue patet in pueris, ſimul
ad 1. recipit per baptiſmum gratiam remittentem culpam & omnẽ
alium ſacramenti effectũ & hoc etiam contingeret in adulto
ſi ſimul cum baptizaretur, votum baptiſmi habere incipit: &
idem eſt etiam in ſacramento pœnitentiæ, quod conſumma-
tur in diſpenſatione miniſtri abſoluentis. Cum enim aliquis
actu abſoluitur conſequitur plenarie ſacramenti effectum: ſed
ſi antequàm abſoluatur habeat hoc ſacramentum in voto:
quando ſcilicet proponit ſe ſubijcere clauibus eccleſiæ, iam vir
4. d. 18. q. 1. tus clauium operatur in ipſo, & conſequitur remiſſionem cul-
art. 3. q. 2. pæ. Si quis tamen in ipſa abſolutione incipit conteri, & claues
2. & ad 4. eccleſiæ habere in voto, in ipſa abſolutione ſacerdotis culpa ei
dimittitur per gratiam quæ infunditur in hoc ſacramento ſi-
cut & alijs ſacramentis nouæ legis. vnde quandoq; contingit
quod aliqui non perfecte contriti virtute clauium gratiam cõ-
tritionis conſequuntur: dummodo non ponant obicem ſpiri-
tui ſancto: & ideo eſt in alijs ſacramentis nouæ legis, in quib.
ar. 539. 12. gratia confertur. Videtur tamen eſſe differentia inter baptiſ-
q. 103. ar. 2. mum & pœnitentiam propter hoc, quod ſacramentum pœni-
& 22. q. tentiæ ſemper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum con-
100. arti. 2. tritio præcedit tempore confeſſionem & abſolutionem, baptiſ-
& 3. c. mus autem multotiens confertur pueris, in quibus votum ba-
ptiſmi non præcedit omnino autem ſimile appareret, ſi etiam
3. p. q. 68. baptiſmus exhiberetur adultis.
ar. 8. 9. o. & Ad primum ergo dicendum, quod verbum Hugonis nõ eſt
4. di. 4. q. 3. ſic intelligendum, quaſi ſententia Petri in ſacerdote abſoluen-
arti. 1. q. 1. te præcedat tempore ſententiam cœli, i. Dei rem pietatis cul-
pam, ſed quia ſententia Petri approbat ſententiam Dei.
Ad ſecundum ſic dicendum, quod medicina ſacramentalis
operatur non ſolum acte adhibita, ſed etiam in propoſito exi-
4. d. 17. q. 2 ſtens: & ideo quandoque ſanatio vulneris præcedit ſacramen-
art. 1. q. ſc. talem abſolutionem.
ad 6. Ad tertium dicendum, quod nunquam poteſt eſſe vera con
tritio ſine voto clauium eccleſiæ, quantumcunque ſit dolor de
peccato præterito, & propoſitum abſtinendi in futurum: &
ideo in contritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum vir poſſit accipere crucem vxore nolente, ſi de eius incontinentia timeatur.

80 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod vir poſſit acci
4. d. 5. art. pere crucem ad tranſfretandum vltra mare nolente vxo-
2. ad 1. re, ſi de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo
prætermittere propriam ſalutem pro ſalute aliena. Sed homo
procurat ſalutem propriam per hoc quod cruce ſignatur, con-
ſequens plenam remiſſionem peccatorum: ergo non debet hoc
prætermittere, vt prouideat ſaluti vxoris.
Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit. Si abſtines ſine vxoris vo
luntate tribuis ei fornicationis licentiam: & peccatum illius
tuæ imputabitur abſtinentiæ, ſed accipiendo crucem impedi-
tur a redditione debiti: ergo videtur quod peccatum vxoris ſi
contingat viro imputetur.
Reſpondeo dicendum, quòd ea quæ ſunt neceſſitatis, non
ſunt prætermittenda propter ea quæ ſunt propriæ voluntatis.
Vnde etiam Dominus Matth 15. reprehendit. phariſæos qui
docebant prætermittere mandatum de honoratione parentũ,
vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerentur. Ea neceſſita-
te autem viro imminet, vt gerat curam vxoris, quia caput mu-
B. Paulus. lieris eſt vir, vt dicitur 1. ad Cor. 11. Sed quod accipiat crucem
ad transfretandum, ſubiacet propriæ voluntati. Vnde ſi vxor
ſit talis quæ ſequi non poſſit propter aliquod legitimum im-
pedimentum & de eius incontinentia timetur, non eſt ei con
ſulendum ut accipat crucem & dimittat uxorem: ſecus autem
eſt ſi uxor continere uoluntarie proponat uel uelit, & poſſit ſe
qui uirum ſuum.
Ad primum ergo dicendum, quod etiã ad ſalutem propriã
uiri pertinet ut gerat curam de ſalute uxoris, quæ uiri regimini
committitur.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de actibus humanis.
¶ Et Primo de actibus pertinentibus ad prælatos.
¶ Secundo de actibus quæ poſſunt pertinere ad omnes. Per
tinet autem ad prælatos præcipere, diſpenſare in præcepto, ex
communicare rebellantes præceptis, & beneficia eccleſiaſtica
conferre.
Vnde circa primum quæruntur quatuor.
¶ Primo, de obedientia ad præcepta prælatorum: utrum ſcili-
cet religioſus teneatur obedire prælato ſuo præcipienti
ei in uirtute obedientiæ quod reuelet crimen fratris oc-
cultum.
¶ Secundo circa diſpenſationem, utrum Papa poſſit diſpenſa-
re in bigamia.
¶ Tertio circa excommunicationem, utrum aliquis teneatur
uitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatio
ne etiam inter peritos eſt diuerſa ſententia, quibuſdam di-
centibus eos excommunicatos eſſe, & alios non eſſe.
¶ Quartò circa collationem beneficiorum, utrum prælatus ec- * Al. fallita
cleſiæ licite poſſit dare beneficiũ conſanguineo ſuo idoneo te.
exiſtenti, ſi æqua facultate occurrat ei alius magis idoneus.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſubditus teneatur prælato præcipienti crimen occultum fratris reuelare.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod ſubditus nõ 81
teneatur obedire prælato præcipienti reuelationem cri ar. 26. & 4.
minis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quod d. 21. q. 2.
non ſubditur eius iuditio. Sed occulta non ſubduntur iudicio 1. q 1. ad
humano, ſed ſoli iudicio diuino: ergo circa eorum reuelationẽ 5. Ma. qõ.
nullus tenetur obedire prælato præcipienti. 15. ar. 1. ad
Sed contra eſt quod prælatus in capitulo religioſorum po- 5.
teſt præcipere id de quo iudex *Secularis, uel eccleſiaſticus po-
teſt exigere iuramentum. Sed quandoque iudex ſecularis, uel
eccleſiaſticus exigit iuramentum ab aliquo, ut reuelet id quod
ſcit de aliquo occulto ut dicit quædam decretalis de purgatio-
nibus: ergo pari ratione ipſe prælatus in capitulo poteſt etiam
religioſis præcipere in uirtute ipſius obedientiæ, ut dicant ei ſi
quid ſciunt de aliquo crimine occulto.
Reſpon. dicendum, quod peccatum dupliciter poteſt eſſe oc-
cultum. Vno modo ſimpliciter. ita ſcilicet quod ad multorum
notitiam nullo modo peruenit, & tale peccatum occultum no
cet ſoli facienti, & ideo qui tale peccatum occultum fratris ſcit
ſolum hoc debet intendere ut fratris peccantis ſalutem procu
ret, unde inſtitutus eſt a domino ordo correctionis fraternæ, ut
primo quidem corripiat aliquis fratrem occulte peccantem, in
ter ſe, & ipſum ſolum poſtmodum adhibeat duos uel tres te- 22. qõ. 70.
ſtes, & tunc tandem ſi non corrigatur dicat Eccleſiæ, cõtra quẽ ar. 2. o.
ordinem ſi prælatus præcipiat, ut peccatum fratris occultum
ei dicatur. non eſt obediendum, & ipſe peccat præcipiendo. qa
oportet Deo magis quam hominibus obedire. Si autem pecca
tum fratris nõ ſit adeo occultum, quin per aliquas ſuſpitiones
in multitudinis notitiam ueniat, unde multorum ſcandalum
oriatur iam peccatum non ſolum nocet illi, ſed multis. & quia
bonum multitudinis præfertur bono unius, ideo prælatus de-
bet diſquirere ueritatem de facto, ut ſcandalum multitudinis
ceſſet, uel per pœnam peccantis, uel per eius excuſationem. Et
ideo in tali caſu poteſt præcipere ſcienti crimen fratris, quod
manifeſtet. & ille cui præcipitur tenetur prælato obedire. Sic
enim cum non ſit omnino occultum crimen pertinet ad iudi-
ciũ plati, & in hoc caſu loquitur decretalis, non autem in primo. ueri. q. 3.
Vnde patet reſponſio ad obiecta. artic. 2. ad
13.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Papa non poſ 82
ſit diſpenſare in bigamiæ irregularitate, nõ enim poteſt
ab homine diſpenſari in his, quæ ſũt diuinitus inſtituta, ut Ber.
dicit in li. de diſpenſatione & pcepto. Sed doctrina Apoſtoli in

qua continetur quod bigamus non promoueatur, ut patet 1. ad Timo. 3. & ad Titum 1. eſt diuinitus promulgata, ſecundum illud Apoſtoli 2. ad Timot. ultim. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus. ergo Papa non poteſt cum bigamis diſpenſare.

[t.d. 27. q. 1. art. 3. o.]

Sed contra eſt, quod in decretis d. 5. dicitur, quod Papa cum quodam bigamo diſpenſauit.

Reſpondeo dicendum, quod Papa habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ita ſcilicet quod quæcunque ſunt inſtituta per Eccleſiam uel Eccleſiæ prælatos ſunt diſpenſabilia à Papa. Hæc enim ſunt quæ dicuntur eſſe iuris humani, uel iuris poſitiui. Circa ea uero quæ ſunt iuris diuini, uel iuris naturalis, diſpenſare non poteſt, quia illa habent efficaciam ex inſtitutione diuina. Ius autem diuinum eſt quod pertinet ad legem nouam, uel ueterem. Sed hæc differentia eſt inter legem utramque quia lex uetus determinabat multa tam in præceptis cæremonialibus pertinentib. ad cultum Dei, quam etiam in præceptis iudicialib. pertinentibus ad iuſtitiam inter homines conſeruandam: ſed lex noua quæ eſt lex libertatis huiuſmodi determinationes non habet, ſed eſt contenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & ſacramentis gratiæ, unde & dicitur lex fidei, & lex gratiæ propter determinationem articulorum fidei & efficaciam ſacramentorum. Cætera uero quæ pertinét ad determinationem humanorum iudiciorum, uel ad determinationem diuini cultus libere permiſit Chriſtus, qui eſt nouæ legislator, prælatis eccleſiæ & principib. Chriſtiani populi determinanda, unde huiuſmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa poteſt diſpenſare. In ſolis uero his quæ ſunt de lege naturæ & in articulis fidei, & ſacramentis nouæ legis diſpenſare non poteſt. Hoc enim non eſſet poſſe pro ueritate, ſed contra ueritatem. Manifeſtum eſt autem quod bigamum non promoueri, neque eſt de lege naturæ, neque pertinent ad articulos fidei, neque eſt de neceſſitate ſacramenti, quod patet ex hoc quod ſi bigamus ordinetur, recepit, ordinis ſacramentum, ſed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vnde circa hoc poteſt Papa diſpenſare, licet diſpenſare non debeat, niſi ex magna & euidenti cauſa, ſicut etiã poſſet diſpenſare circa hoc quod aliquis ſacerdos non indutus ueſtibus ſacris conſecraret corpus Chriſti. Et eadem ratio eſt de omnibus aliis huiuſmodi, quæ ex inſtitutione humana proceſſerunt.

[art. 192. c. ſi. 22. q6. 108. art. 4. ad 1. & q. 89. arti. 9. ad. 3. 4. d. 27. q. 3. ar. 1. q. 50. & l. 33. q. 2. arti. 1. q. 1. o. arti. 30. c. 12. q. 180. art. 2. o. & 3. ad 3. 12. q. 97. ar. 3. ad 1. & ar. 4. d. 3. & q. 100. ar. 8. o. 1. q. 27. q. 3. art. 3. o.]

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apoſtolus dupliciter in doctrina ſua aliqua propoſuit, quædam quidem ſicut promulgans ius diuinum, ſicut illud quod habetur ad Gal. 5. Si circuncidimini Chriſtus uobis nihil proderit, & multa alia huiuſmodi, & in hoc Papa non poteſt diſpenſare, quædam uero ſicut propria auctoritate aliqua ſtatuens. Nam ipſe dicit. 1. ad Cor. 11. Cætera cum uenero diſponam, & infra 16. mandauit, ut collectæ quæ fiũt in ſanctos per unam ſabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et ſimiliter etiam quod dicitur de bigamo non promouendo, non eſt iuris diuini, ſed inſtitutio auctoritatis humanæ diuinitus homini conceſſæ.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum debeant uitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione eſt apud peritos diuerſa ſententia.

83 AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non debeant uitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationem ſapiens contraria opinatur. Quia ſecundum iura Epiſcopus non poteſt auferre beneficium quod clerico conceſſit ſine culpa. Sed non minus debetur communio fidelium cuilibet fideli, quam beneficium clerico ſibi ab Epiſcopo collatum, ergo nec communio fidelium eſt alicui ſubtrahenda ſine culpa. Sed quando dubitatur, an cauſa ſubſit, promptior debet eſſe animus boni uiri ad interpretandum in mitiorem partem, ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc ſtare, quod non ſint excommunicati. Et ita non debet eos uitare.

[ar. 48. c. & 4. di. 18. q. 2. art. 4. q. 2. & 3.]

[De participatione cũ excõmonicatis.]

Sed contra eſt, quod ſi aliquis percuſſus in bello moriatur ſi ignoretur quis eum percuſſerit propter dubium, quilibet, qui in bello inter fuit, irregularis habetur ſecundum iura, ergo à ſimili uidetur quod ex quo dubium eſt de aliquibus an ſint excõmunicati, quod propter maiorem cautelam ſint uitandi.

Reſpondeo dicendum, quod dubitatio de excommunicatione aliquorum, aut præcedit ſententiam iudicum, aut ſequitur. Si præcedit quia enim nondum eſt declaratum per iudicum conſenſum aliquos eſſe excommunicatos non ſunt uitandi quouſque certo iudicio terminetur. In hoc enim caſu certum eſt quòd in mitiorem partem interpretari debemus. Vnde & Deutero. 17. dicitur. Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, & iudicum intra portas tuas uideris uerba uariari; uenies ad ſacerdotes & ad iudicem quæreſque ab eis, & facies quodcunque dixerint. Sed ſi ambiguum oriatur poſt cõpetentem iudicum determinationem magis ſtandum eſt ſententiæ iudicum duplici ratione. Primo quidem, quia iudices ſolicitius diſcutientes negotium, plenius poſſunt percipere ueritatem, etiam ſi ſint minus periti quam alij qui perfunctoriè conſtituuntur & extraordinariè. Secundo quia hoc eſſet magnum nocumentum utilitatis communis ſtatus hominum ſi ſententiæ non ſtaretur ſed quilibet pro ſuo libitu uellet ſententiæ calumniam ingerere, quia ſic litigia eſſent interminabilia, & ideo in tali caſu magis eſt ſtandum ſententiæ iudicum, niſi fortè ſit per appellationem ſuſpenſa.

[Deuterõ.]

[Ad rõné.]

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælatus poſſit committere curam eccleſiæ ſuo conſanguineo idoneo.

CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur, quòd prælatus Eccleſiæ nõ poſſit Eccleſiæ curã cõmittere ſuo conſanguineo quãuis idoneo, poſtpoſito meliori: Pater enim ſuæ filiæ quærit ſponſum, quam magis poteſt idoneum, & ſpõſus ſuæ ſponſæ quærit fideliſſimum cuſtodem pro poſſe. Sed maior prælatus ad Eccleſiam ſibi ſubiectam comparatur, vel ſicut pater ad filiam, vel ſicut ſponſus ad ſponſam: ergo debet ei de perſona idonea prouidere, quantum ad melius poteſt. 84

[12. qu. 63. ar. 2. ad 2. 3. & ar. & ad 3. & q. 185. art. 3.]

¶ 2 Præt. Ioannes Euangeliſta maxime fuit idoneus, & tamẽ quia conſanguineus Chriſti erat ſecundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine eccleſiæ, ergo etiam prælatus ſi habeat conſanguineum æque idoneum non debet ei prouidere in eccleſia magis quam alij æquè idoneo. Multo ergo minus ſi ſit minus idoneus.

[22. qu. 26. ar. 6. q. 32. ar. 3. & q. 33. ar. 9. o.]

Sed contra eſt, quòd ſecundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere ſibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus etiam magis debemus prouidere, vnde eorum meritum creſcat. Cum ergo ex boni diſpenſatione eccleſiæ creſcat meritum bene adminiſtrantis, videtur quod prælatus magis debeat ſuis quàm extraneis prouidere, etiam ſi ſint minus idonei.

Reſpondeo dicendum, quòd aliter eſt dicendum de conſanguineo prælati æque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim ſit æque idoneus, poteſt prælatus ſuum conſanguineum præferre, niſi forte ex hoc ſcandalũ oriatur, vel aliqui ex inde malum exemplum accipiant, vt probabiliter præſumi poſſit: quòd alii prælati hoc exemplo inducantur ad dandum ſuis conſanguineis etiam minus dignis, & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit vtilitati eccleſiæ cum æque idoneo prouidetur, licet circa huiuſmodi prouiſionem etiam amori naturali ſatisfacere, qui non eſt contrarius charitati, ſed magis charitate informatur. Et hoc ſignificatur Geneſ. 48. Vbi Pharao dixit ad Ioſeph de fratribus ſuis, Si noſti in eis viros induſtrios, conſtitue eos magiſtros pecorum meorũ. Si vero ſit minus idoneus conſanguineus prælati nõ debet eũ pficere ad curã eccleſiæ poſtpoſito meliori, duplici ratione. Primò quidẽ quia hoc videtur eſſe contra fidelitatem, quam in bono diſpenſatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negocium alicuius domini qui poſſet rem eius meliorare. ſi hoc prætermitteret vt ſuis cõſanguineis ſatisfaceret. Secundo quia hoc videtur ad perſonarum acceptionem pertinere, quæ conſiſtit in hoc quòd aliquis accipit pro cauſa conditionem perſonæ quæ non facit ad negocium, ſicut ſi aliquis daret ſententiam pro aliquo, quia diues eſt, & non quia iuſtitiam habet, quæ eſt conditio faciens ad negocium. Eſſe autem conſanguineum, non eſt aliqua conditio pertinens ad curam eccleſiæ, quæ non obtinetur iure ſanguinis, ſed diuino munere. Eſſet autem conditio faciẽs ad negocium circa diſpenſationem patrimonialium bonorum, vnde ſi epiſcopus de patrimonialib. bonis magis prouideat ſuo conſanguineo minus idoneo non eſt acceptio perſonarum, Sed ſi ratione conſanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi, non caret vitio perſonarum acceptionis, quam Aug. dicit in eccleſiaſticis gradibus diſpenſandis; exponens illud quod habetur Iacob. 2. Nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hiero. etiam dicit, & habetur. 8. q. 1. Extraneus ex alia tribu à Moyſe eligitur, vt ſignaret principatum in populo non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, vt non quærant eos in eccleſia columnas erigere, quos plus cognoſcant

[art. 116. & 22. q. 6. 3. arti. 3. c. & uer. q. 2. arti. 6. ad 14.]

[Acceptio perſonarũ in quo cõſiſtat, artic. 306. c.]

[Iacobi 2.]

[Canon.]

ſcint eccleſiæ prodeſſe,ſed quos vel ipſi amant, vel quorū ſunt obſequijs definiti.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de actibus,qui poſſunt ad omnes homines pertinere.

¶ Et primo de actibus pertinentibus ad vim intellectiuam.

¶ Secundo de actibus pertinentibus ad vim appetitiuam.

CIRCA prima quæſita ſunt tria.

¶ Primò vtrum poſſit aliquis ſine peccato appetere ſcire ſcientias magicas.

¶ Secundo, vtrum enunciabile quod ſemel eſt verum ſemper ſit verum.

¶ Tertiò. vtrum magiſter determinando quæſtiones theologicas magis debeat vti ratione, vel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.

85
art. 60. ca. & 2. d. 30. q. 1. ad 5. art. 2.

AD primum ſic procedebatur. Videtur quòd homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas. Nō enim eſt peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus hominis in optimo, ſed per quamlibet ſcientiam ponitur intellectus hominis in optimo,quia verum eſt bonum intellectus, vt dicitur in 6. Ethic. Scientia autem verorum eſt ergo hoc poteſt licite appetere ſcire quamcunque ſcientiam,& ita ſine peccato poteſt homo appetere ſcire ſcientias magicas.

Sed contra. Prohibitio non eſt niſi de illicito. Sed ſcientiæ magicæ ſunt prohibitæ:ergo illicitum eſt appetere eas ſcire.

22. q. 18. art. 2. & 3. o. & 2. d. 39. ar. 5. o *al. bonus.

Reſpond. dicendum, quod actus humanus poteſt dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circonſtantia. Ex genere quidem dicitur eſſe actus bonus ex eo ꝙ actus cadit ſupra debitam materiam, debita autem materia appetitus eſt bonū, vnde appetere quodcunque bonum eſt bonum in genere, omnis autem ſcientia, ſiue quæcunque cognitio bonum aliquid eſt alioquin Deus cui nihil mali ineſt,non haberet omnem ſciētiam tam bonorum quam malorum, vnde appetere quamcunque ſcientiam vel notitiam, quarumcunque rerum ſiue bonarum ſiue malarum,eſt bonum in genere. Sed tamen ſecundum diuerſas circunſtantias additas poteſt eſſe bonum vel malum,& præcipue hæc diuerſificantur ſecundum intentionem finis. Nā ſi aliquis appetat ſcire ſcientias magicas vt eis etiam vtatur, eſt malum. Si autem appetat eas ſcire vt eas confutet & reprobet, ſic eſt bonum & licitum Similiter etiam ex conditione perſonæ poteſt hoc diuerſificari,vel etiam ex modo appetendi. Si.n. ſic aliquis appetat ſcire huiuſmodi ſcientias vt earum notitiam præferat alijs vtilioribus rebus,inordinatus eſt appetitus, & ſimiliter ſi ſit talis perſona ad quam non pertineat hoc ſcire, inordinate hoc appetit.

1. p. q. 22. ar. 3. ad. 3. & 22. qō. 167. art. 1. o. ar. 60. o & ar. 103.

2. q. 1. ar. 2. ad 1. 22. 357. ar. 3. q. 1. & 22. ad 95. ar. 1. q. p 2. 86.

AD PRIMVM ergo dicendum,quod omnis ſcientia ponit intellectum in aliquo ſui bono.quia omne verum eſt quoddam bonum intellectus,ſed non omnis ſcientia ponit intellectum in ſui optimo, ſed illa ſola quæ eſt circa primam veritatem, nec etiam verum eſt quòd magicæ artes ſint ſcientiæ, ſed potius ſunt quædam fallaciæ Dæmonum.

Ad ſecundum dicendum,quod huiuſmodi artes ſunt prohibitæ quantum ad ſuum vſum. Si vero prohiberetur alicui etiā earum ſtudium propter periculum vtendi tunc eſſet multum quia prohibitum.

ARTICVLVS XVII.

86

Vtrum enunciabile ſemel verum, ſit ſemper verum.

5. q. p. 14. art. 15. ad 3. & 1. di. 41. a. 11. 5. c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non oporteat enunciabile quod ſemel eſt verum ſuper ſuturum eſſe uerum. Si enim hoc eſſet uerum alijs enunciabilibus, pari ratione hoc eſſet uerum in enunciabilibus de futuro. Sed in iſtis hoc non eſt uerum, quia ut dicit Philoſo. in 2. de generatione. (T. com. 64.) Futurus quis incedere non incedet:ergo nō oportet enunciabile quod ſemel eſt uerū ſp eſſe ſuturū verum.

¶ 2 Præt.n. partes ſunt eædem,& totum eſt idem. Sed partes enunciabilis ſunt prædicatum & ſubiectum & compoſitio, ergo idem eſt enunciabile exiſtente eodem prædicato & ſubiecto & compoſitione, ſed taliter exiſtente eodem enunciabili contingit quod ſit quodoque uerum, & quandoque falſum, ſicut hoc enunciabile ſor. ſedere eſt uerum eo ſedente, & falſum eo non ſedente: ſecundum illud Philoſophi in prædicamentis. Ex eo quod res eſt,uel non eſt,oratio eſt uera uel falſa, ergo enunciabile quod ſemel eſt uerum, non propter hoc ſemper eſt uerum.

3. diſt. 24. ar. 1 qō. 2. ad 5. & ueri. qō. 14. art. 12.

Sed contra iſta enunciabilia. Sortē currere & ſortem cucurriſſe,& ſortem ſorte curſurum non differunt niſi ſecundum diuerſam conſignificationem temporis. Sed diuerſa ſignificatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur eſſe per omnes caſus & in ſingulari & in plurali numero, ergo etiam prædicta tria enunciabilia ſunt idem enunciabile. Sed ſi unum horum ſemel ſit uerum ſemper oportet,quod de aliqđ eorum ſit uerum, quia ſi ſemel eſt uerum quod ſortes currit, prius erat uerum quod ſortes curret,& poſtea erit uerum quo ſortes cucurrit, ergo ſi enunciabile aliquod ſemel eſt uerum, ſemper erit uerum.

Reſpon. dicendum,quod huius dubitationis uis,in hoc conſiſtit ut ſciatur utrum ſit idem enunciabile quod eſt de præſenti præterito,& futuro. Si enim hoc uerum ſit,conſequens erit qđ enunciabile quod ſemel eſt uerum ſemper erit uerum, licet forte hoc dubitationem aliquam habere poſſit circa enunciabilia de futuro contingenti,ſed hoc eſt altioris inquiſitionis. Si uero ſint diuerſa enūciabilia de præſenti præterito & futuro, eſt autem idem enunciabile quod eſt de præſenti qualitercunque res ſe habent,manifeſtum eſt quod idem enunciabile quandoque eſt uerum. quandoque falſum, ſecundum quod Philoſophus dicit in prædicamentis. Quod eadem oratio & opinio, quandoque eſt uera quandoque falſa. Ad cuius euidētiam,ſciēdum eſt quod ſecundum Philoſphum in 1. Perihermenias,tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam uoces ſunt ſigna intellectus,intellectus autem ſunt rerum ſimilitudines manifeſtū eſt autem quod unitas uocis ſignificatiuæ, uel diuerſitas uocis dependet ex unitate uel diuerſitate rei ſignificatæ alioquin non eſſet aliquod nomen æquiuocum. Secundum hoc enim ſi ſint diuerſæ res eſſent diuerſa nomina & non idem nomen. Dependent ergo unitas,uel diuerſitas uocis ſignificatiuæ ſiue complexe ſiue incomplexe ex unitate uel diuerſitate uocis uel intellectus,quorum unum,ſ.uox eſt ſignum & non ſignatum tantum, intellectus autem ſignum & ſignatum,ſicut & res. Poteſt ergo nomen,uel enunciabile eſſe aliud uel propter diuerſitatem uocis tantum,ſicut eſt in ſynonimis,in quib. eſt diuerſa uox,ſꝫ idem ſignificatum omnino uel etiam cum diuerſitatem modi intelligendi,& hoc contingit quandocunque eſt diuerſitas cōſignificationis,quæ conſequitur diuerſum modum intelligendi unam & eandem rem,& præcipue hoc apparet in tempore, qđ per ſe commiſcetur operationi intellectus humani componentis & diuidentis,ut dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendū eſt, quod non eſt idem enunciabile Sortem ſedere & ſortem ſediſſe, uel ſeſſurum eſſe, ſed Sortem ſedere eſt idem enunciabile, quia eſt eadem uox & idem modus ſignificandi, & ideo patet quod idem enunciabile poteſt quandoque eſſe uerum quandoque falſum.

Lec. 18. a. 1. diſt. 41. ar. 4. ad 1. 1. p. q. 13. ar. 4. ad 1. po. p. 9. ar 11. 7. ad 13. ueri. qō. 1. a. 6. c. ad 2. Ad rōnes.

Vnde duo prima concedimus.

Ad tertium dicendum,quod diuerſitas conſignificationis tollit nominis identitatem,intantum quod obliqui,ſecundum Philoſophum. non ſunt nomine, ſunt tamen unum nomen non ſimpliciter, ſed inquantum conueniunt in uno ordine declinationis.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum determinationes theologicæ debeant fieri authoritate,uel rationes.

87
Cōtra gentiles lib. 1. c. 1. 8. & 9.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur quod magiſter determinans quæſtiones theologicas magis debeat uti auctoritatibus,quam rationibus quia i qualibet ſcientia quæſtiones optime determinantur per prima principia illius ſcientiæ. Sed prima pricipia ſcientiæ theologicæ ſunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innoteſcunt,ergo maximæ quæſtiones theologicę ſunt determinandæ per auctoritates.

Sed contra eſt quod dicitur ad Titum. 1. ut ſit potēs exhortari in doctrina ſana,& contradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus quā auctoritatibus,ergo magis oportet determinare quæſtiones per rationes, quam per auctoritates.

Reſpon. dicendum,qđ quilibet actus exequendus eſt ſecūdū qđ cōuenit ad ſuum finem,diſputatio autem ad duplicem finē poteſt ordinari. Quædam.n. diſputatio ordinatur ad remouendum dubitationem,an ita ſit, & in tali diſputatione theo-

logica maxime utendum eſt auctoritatibus quas recipiunt illi cum quibus diſputatur, puta ſi cum Iudæis diſputetur, oportet inducere auctoritates ueteris teſtamenti. Si cum Manichæis, qui uetus teſtamentum reſpuunt, oportet vti ſolum auctoritatibus noui teſtamenti. Si autem cum ſchiſmaticis qui recipiunt vetus & nouum teſtamentum, non autem doctrinam ſanctorũ noſtrorum, ſicut ſunt Græci, oportet cum eis diſputare ex auctoritatibus noui uel ueteris teſtamenti, & illorũ doctorum, quos ipſi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales confugere. Quæ-
a.di.1.q.1. dam uero diſputatio eſt magiſtralis in ſcholis non ad remouen
art. 1.c. & dum errorem, ſed ad inſtruendum auditores, ut inducantur ad
poten. q. intellectum ueritatis quam intendit, & tunc oportet rationib⁹
3.ar.6.c. inniti inueſtigantibus ueritatis radicem. & facientibus ſcire quo modo ſit verum quod dicitur, alioquin ſi nudis auctoritatibus magiſter quæſtionem determinet certificabitur quidem auditor quod ita eſt, ſed nihil ſcientiæ, uel intellectus acquiret, ſed uacuus abſcedet.

Et per hæc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam.
Et primo de bonis.
Secundo, de malis,

CIRCA primum quæruntur duo de martyrio.

Primo, utrum aliquis abſque perfecta charitate poſſit ſe ad martyrium offerre.

Secundo, utrum ſuſtinere martyrium pro Chriſto ſit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum aliquis abſque perfecta charitate ſe poſſit martyrio offerre.

88
4. diſt. 49. AD primum ſic proceditur. Videtur, quod aliquis abſque p
q. 5. art. 3. fecta charitate poſſit ſe martyrio offerre, quia ſuper illud
q. 2. ad 7. Pſal. 113. ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion. di
& 22. q6. cit Gl. quod minima charitas plus diligit Dei legem, quã millia
124. o. de ria auri & argenti: & eadem ratione quam omnia temporalia.
martyrio Sed id quod minus diligimus exponimus pro eo, quod magis diligimus, ergo & omnia temporalia, & etiam propriam uitam poteſt exponere pro Chriſto, qui habet minimam charitatem.

Sed contra. Si aliquis abſque perfecta charitate poteſt ſe offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium ſuſtinere abſque charitate perfecta. Sed hoc uidetur eſſe falſum ſecundũ illud Io. 3. Maiorem charitatem nemo habet quam ut animã ſuam ponat pro amicis ſuis, ergo aliquis abſque charitate perfecta non poteſt ſe ad martyrium offerre.

Reſpon. dicendum in operibus uirtutum duo ſunt attenden
2.q.2. 44. da. ſ. id quod fit, & modus faciendi. Contingit autem idem factũ
art. 4.5. & quod fit ſecundum aliquam perfectam uirtutem, fieri etiam nõ
8.c. ſolum ab habente paruam uirtutem, ſed etiam a non habente uirtutem, ſicut aliquis non habens iuſtitiam poteſt facere aliqđ opus iuſtum. Sed ſi attendamus ad modum faciendi, ille qui nõ hẽt uirtutẽ non põt operari, ſicut ille qui hẽt, nec ille qui habet paruã, ſicut ille qui hẽt, magnã, qui operatur faciliter, & prõpte & delectabiliter. ꝙ nõ ita facit ille qui caret uirtute. uel qui paruam habet. Sic ergo dicendum eſt, quod hoc opus quod eſt offerre ſe martyrio, uel etiam martyrium ſofferre poteſt facere non ſolum charitas perfecta, ſed etiam imperfecta: & quod pl⁹ eſt etiam ille qui caret charitate, ſecundum illud Apoſtoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit prompte, & delectabiliter, ſicut patet de Laurentio & Vincentio, qui in tormentis charitatem oſtenderunt, hoc autem non poteſt facere charitas imperfecta, uel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

89
22.q. 124. *Vtrum pati martyrium propter Chriſtum ſit in*
art. 2. ad 3. *præcepto.*
& ar. 3. ad
1. & 4. di. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod pati martyriũ
49. q. 5. ar. propter Chriſtũ non ſit in præcepto. Minus enim uide-
tu 3. q. 2. tur ꝙ homo det ſua, quàm ꝙ proprium corpus ponat, vt dicit Greg. in illa hom. Ego ſum paſtor bonus. Sed dimittere omnia ſua propter Chriſtum non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio: ergo etiam exponere corpus ſuum martyrio non cadit ſub præcepto.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in 13. de ciui. Dei, cum dictũ eſt homini, morieris ſi peccaueris, non dicitur martyri morere ne pecces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit ſub præcepto: ergo mors martyrum cadit ſub præcepto.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquid cadit ſub præcepto du-
pliciter. Vno modo abſolute. Alio modo ſecundum animi præ- 2 1 2. o &
parationem, quia enim præceptum importat rationem debiti 1 2. q 99. 2.
illud abſolute cadit ſub præcepto, quod eſt debitum propter ali 2. 5. c. & po.
quod præexiſtens, ſicut præceptum de honoratione parentum q. 10. 2. 4.
vel de amando Deum. Sed quandoque contingit, ꝙ id quod facit aliquid eſſe debitum, nondum præceſſit, ſed poteſt occurrere. Vnde hoc cadit ſub præcepto non abſolute, ſed ſecundum præparationem animi, ita ſcilicet vt homo habeat animum paratum ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua cauſa occurrente, & hoc modo exponit Aug. illa Domini præ- ad 8.
cepta quæ ponuntur Matt. 5. Si quis percuſſerit te in vnam ma Matth.
xillam, præbe ei & aliam: quia ſcilicet ſi opus eſſet, & hoc exigeret ſalus aliorum, homo debet eſſe paratus ad hoc faciendũ,
& per hunc modum ſuſtinere martyrium propter Chriſtum 22. vbi ſup.
cadit ſub præcepto, quia ſcilicet homo debet habere animum paratum vt prius permitteret ſe occidi, quam Chriſtum negaret vel mortaliter peccaret, & ſic etiam relinquere bona propria cadit ſub præcepto, quia debet eſſe paratus animus Chriſtiani magis ſuſtinere rapinam bonorum ſuorum quam Chriſtum negare, vel mortaliter peccare.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus magis, ſcilicet de primis motibus.

CIRCA quos quæſita ſunt duo.

¶ Primo, vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

¶ Secundo, vtrum in infidelibus ſint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur, quòd primus 90
motus ſemper ſit peccatum, dicit enim Magiſter 21. diſt. ſecundi libri Sententiarum, quòd tentatio a carne non poteſt eſſe ſine peccato. Sed quandocunque eſt primus motus eſt tentatio a carne: ergo primus motus non poteſt eſſe ſine peccato.

Sed contra eſt, quod ad Rom. 6. ſuper illud. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, dicit gl. Non prohibet concupiſcentiam quæ vitari non poteſt, ſed illud quod non poteſt vitari non eſt peccatum, ergo concupiſcentia quæ eſt primus motus non eſt peccatum.

Reſpondeo dicendum, quod motus importat inclinationem 1.p.q.19.2.
quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad ap- 9.
petitum in humanis actibus. Eſt autem in homine triplex appetitus: vnus quidem naturalis, ſecundum quod vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem, ſicut & vis digeſtiua & expul
ſiua & retentiua. Secundus appetitus eſt ſenſualitatis, qui 22. q. 148.
mouetur ſecundum apprehenſionem ſenſus. Tertius appeti- a.1. ad 3. 1.
tus eſt voluntatis, qui mouetur ſecundum iudicium rationis. p.q. 105.2.
Peccatum quod habet rationem culpæ de quo nũc loquimur, 4. & q.106.
non poteſt eſſe niſi in actu voluntario, qui ſcilicet eſt aliquali- 2. 2. 22. q.
ter in poteſtate peccantis, actus autem appetitus naturalis non 71. ar. 5. 6.
ſubiacet imperio rationis, ſicut nec actus aliarum potentiarum c. & ad 2.
vegetabilis animæ, & ideo in actu talis appetitus non poteſt conſiſtere culpa, ſicut quòd homo eſuriat vel ſitiat abſque cul-
pa, & idem dicendum eſt in aliis huiuſmodi. Sed actus appeti- 12. q. 17. 2.
tus ſenſitiui ſubiacet imperio rationis; quia ratio præueniens 8. & 9. c. 2.
ipſum poteſt ei imperare, vel etiam impedire eũ: & ideo talis d. 21. q. 1. 2.
motus poteſt iam habere rationem culpæ, & ſi ſequatur iu- 2. ad 5. &
dicium rationis, poterit etiam eſſe peccatum mortale. ſicut & diſt.
motus exteriorum membrorum imperati a ratione. Si autem præueniat iudicium rationis, eſt quidem peccatum: ſi tendat in

aliquid

aliquid illicitum quia in poteſtate hominis fuit ipſum cohibe-
re,eſt tamen ueniale peccatum & leuiſſimum,ut patet per Au-
3.q.3.art. gu.12.de Trin.& hoc dicitur primus motus peccati: motus au-
3.o. tem ſuperioris appetitus,ideſt uoluntatis conſequens iudicium
12.q.17.ar. rationis,iam poteſt eſſe peccatum mortale.
7.q.a.diſ. Primum ergo concedimus.
24.q.2.ur. ¶ Ad ſecundum dicendum, quod concupiſcentia non poteſt
e.o. uitari ſic, quod nullus concupiſcentiæ motus ſurgat: quia dum
Ad ratio- reſiſtitur uni, inſurgit alius, poſſunt tamen uitari ſinguli, & ex
nes. hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licet non habeat
12:q.74.a. rationem perfecti peccati,quod eſt peccatum mortale.
3.ad 2.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.

91
20. q. 80. CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia, Quia ſicut
ar.3.ad 5. Anſel.dicit in lib.de gratia & lib.arb.Hos qui non ſunt in Chri-
Ma.q.7.ar. ſto Ieſu, ſequitur damnatio ſi ſentiunt concupiſcentiam: etiam
9.u.&12. ſi non conſentiant: ſed ſentire concupiſcentiam eſt habere pri-
q.88.ar.5. mum concupiſcentiæ motum,ergo fideles qui non ſunt in Chri
o. ſto IESV peccant mortaliter, ſecundum primos motus quia damnatio non debetur niſi peccato mortali.

¶ 2 *Præt.* quilibet homo debet habere originalem iuſtitiam ſecundum quam concupiſcentia reprimebatur: ſed contra hoc debitum eſt quilibet concupiſcentiæ motus:ergo quilibet concupiſcentiæ motus eſt peccatum mortale. Omne enim quod eſt contra debitum,habet peccati mortalis rationem.

Sed contra. Quanto eſt gradus altior,tanto eſt caſus grauior. Sed altior eſt gradus fidelis, quam infidelis. Cum ergo primi
motus fidelium non ſint peccata mortalia, multò minus primi
ar.90. motus infidelium.

Reſpondeo dicendum, quòd primus motus, ſicut dictum eſt, eſt motus ſenſualitatis præueniens deliberationem rationis:eadem autem natura ſenſualitatis eſt & rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturam autem ſenſualitatis & rationis pertinet quod modus ſenſualitatis, quæ eſt abſque deliberatione rationis non poſſit eſſe peccatum mortale, quia peccatum mortale eſt quod conſiſtit in auerſione à Deo, ad quem conuerti non poteſt homo niſi per rationem, & per conſequens
auerſione a Deo qui conſtituit peccatum mortale,non poteſt eſ-
12.q.15. ſe niſi in ratione,ut patet per Augu.12.de Trin.& ideo dicen-
art.1.&4. dum eſt quod primi motus infidelium non ſunt peccata mor-
a2.q.158. talia,ſed uenialia.
ar.2.ad 3. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dictum Anſelmi de-
& verita. pendet ex uerbo Apoſtoli,qui concludit ad Rom. 8. quod nihil
q.26.ar.6. eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu,qui non ſecundum
ad 19. carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui non ſunt in Chriſto Ieſu ſit aliquid damnationis, etiam ſi non ſecundum carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui non ſunt in Chriſto Ieſu ſit aliquid damnationis, etiam ſi non ſecundum carnem ambulent motibus carnis conſentientes, alioquin nihil plus haberét hi qui ſunt in Chriſto Ieſu quam alii. Eſt ergo aliquid damnationis his qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſi ſentiant motus carnis,quamuis non conſentiant, quod quidem qualiter ſit intelligendum, ex proceſſu apoſtoli apparet, præmiſerat enim ſeparationem gratiæ inchoatam eſſe in his qui ſunt in Chriſto Ieſu quantum ad mentem, licet non quantum ad carnem: præmiſerat enim, Ego ipſe mente quidem ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati ſcilicet propter legem fomitis, qui adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui ſunt in Chriſto Ieſu uiderent adhuc priſtinæ damnationi ſubiacere propter fomitis motus, concludit apoſtolus quod nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, ſi non ſecundum carnem ambulant, quia damnatio originalis peccati ſoluta eſt per gratiam Chriſti,quamuis actu remaneat fomes peccati,damnationem uero actualis peccati non incurrunt, quia non ambulant ſecundum carnem. In infidelibus uero manet peccatum originale non ſolum actu, ſed etiam reatu, ideo eſt in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati, non autem ex parte actualis, ſi concupiſcentiis non conſentiant. Ex hoc ergo non ſequitur quod in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis, ſed ſequitur quod habeat annexam damnationem originalis peccati.

Ad ſecundum dicendum quod debitum originalis iuſtitiæ pertinet ad ipſam perſonam infidelem ratione humanæ naturæ, quam e primo parente traxit, cui collata eſt originalis iuſtitia, & ideo id quod pertinet ad defectum originalis iuſtitiæ pertinet ad peccatum naturæ, ſcilicet ad peccatum originale, non autem ad peccatum actuale, quale eſt peccatum mortale.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum pueri non exercitati in præceptis debeant recipi in religione.

QVAESTIO eſt, utrum pueri non exercitati in præceptis, ſint recipiendi uel obligandi uoto uel iuramento, uel beneficiis alliciendi ad ingreſſum religionis. Et uidetur quod
non. Perfectio enim conſiliorum,ad quã ordinãtur religiones, 22.q.189.
a Chriſto exordium ſumpſit. Sed Chriſtus primo conſilium ar.1.o.&2
perfectionis dedit adoleſcẽti qui præcepta ſeruauerat:ut patet 9.&q.100.
Mat.19. ergo ſoli illi qui ſunt exercitati in præceptis, ſunt ad ar.3.ad 4.
religionem obligandi uel recipiendi. & ad 17.
huius.

¶ 2 Præt. Greg dicit ſuper Ezec. Nemo repente fit ſummus. Sed in bona conuerſatione à minimis quis inchoat, ut ad magna perueniat. Sed magna ſunt conſilia quæ pertinent ad perfectionem uitæ, minora autem ſunt præcepta quæ pertinent ad omnem iuſtitiam,ergo prius debent pueri exercitari in præceptis,quam ad conſilia inducantur.

¶ 3 Præt. Exod.21.dicitur. Si quis aperuerit ciſternam,decideritque bos uel aſinus in eam,dominus ciſternæ reddet pretium iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit quodammodo aperit ei ciſternam, quia plerique tales religionem ingredientes egrediuntur, & in deſperationem incidunt quaſi in quandam ſpiritualem ciſternam, ergo uidetur quod illi qui eum inducit hoc imputetur ad peccatum.

¶ 4 Præt. Illud quod eſt expediens communi utilitati,non eſt tollendum. Sed expedit communi utilitati,quod homines propria libertate utantur ad bonum faciendum,ergo non eſt aliquibus auferenda talis libertas per obligationem uoti, uel iuramenti.

¶ 5 Præt. Beatus Benedictus monachorum inſtitutor almiſſicus in ſua regula ſtatuit quod uenientibus ad religionem, non ſit facilis præbendus ingreſſus, ſed probandum ſit an ſpiritus a Deo ſit,ergo multo minus ſunt aliqui muneribus uel beneficiis alliciendi.

¶ 6 Præt. Greg. dicit & habetur in decretis diſtinctione 48. Scimus, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt,niſi natiuitatis ſuæ humore ſiccentur, ne ſi ante pondera quam ſolidentur accipiant cunctam ſimul ad terram fabricam deponant. Sed pueri qui nondum ſunt exercitati in præceptis, ſunt quaſi parietes nondum deſiccati, ergo non ſunt eis imponenda ligna,id eſt grauia religionis inſtituta.

¶ 7 Præterea ſtatus religionis,eſt ſtatus pœnitentiæ. Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coertione,ut habetur in decretis de pœnitentia diſtinct.4. ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶ 8 Præt. ſicut dicitur.20. quæſt.3. Quod quis non optat nec eligit profecto non diligit: quod autem non diligit facile contemnit. Sed pueri antequam ſint exercitati, non habent firmam electionem: ergo nec firmam dilectionem, facile ergo religionem contemnent ſi in tali ætate ad religionem inducantur.

¶ 9 Præt. Prou.14. dicitur, Subſtantia feſtinata minuetur: ſed uidetur eſſe nimia feſtinantia quod aliquis ad conſilia conuolet nondum in præceptis exercitatus,ergo uidetur quod bonorum ſpiritualium ſubſtantia de facili minuatur,ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶ 10 Præt. non minor cura eſt adhibenda in ingreſſu religionis,quam in ſuſceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibentur ad maiores accedere,qui minores non acceperunt, ergo etiam nec debet aliquis ad obſeruantiam conſiliorum religionem tranſire,niſi prius præceptis.

¶ 11 Præt. Duo ſunt homini neceſſaria,ſcilicet intelligere uerum & operari bonum: ſed intelligendo uerum ſtultus reputaretur, qui prius ad difficiliora ſe transferret, quam leuiora intelligeret, ergo ſtultum eſt in comparatione boni, quod aliquis prius tranſeat ad conſilia, quam in præceptis exercitetur.

¶ 12 Præt. Cuilibet in religione exiſtenti conuenit curam agere aliorum uel ſaltem ſuiipſius, ſed in his qui eliguntur ad aliquam curam Eccleſiaſticam, oportet eligere meliores, ergo oportet eos qui ad religionem aſſumuntur eligere meliores, hi autem ſunt qui ſunt exercitati in præceptis,ergo tales ſunt ad religionem inducendi.

¶ 13 Præt. Illud quod eſt in ſe bonum,ſi ex eo ſumatur peccati occaſio, eſt abſcindendum, ſicut ſerpens æneus quem Moyſes fecerat ex mandato Domini ad ſanandum filios Iſrael,ut habetur Numeri.21. Ezechias combuſſit,quia ex eo ſumebatur idolatriæ occaſio, ſimiliter autem quamuis benedictio ſit ſecundum ſe bona, tamen reprehenditur ſi minor præſente maiore bene-

benedicit, cum ergo aliqui exercitati in præceptis ſumant occaſionem peccati ex ingreſſu religionis ab ea recedentes, quamuis religio ſit ſecundum ſe bona, tamen uidetur quod inexercitatos ad religionem inducere ſit uitandum.

¶ 14 Præt. Grego. dicit, & habetur in decretis diſtinctione 48. Caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum, ſed procedere ad conſilia non obſeruatis præceptis eſt poſtponere gradum: ergo uidetur quod hoc ſit caſum quærere, & ita ad huc non ſunt aliqui inducendi.

¶ 15 Præt. Damaſ. dicit in ſecundo libro, quod non eſt inutile in expertum exiſtentem & improbatum incorruptione frui, ut non in ſuperbiam incidat & iudicium diaboli, ergo pari ratione non eſt inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad ſtatum contemplationis aſſumi, ad quem religio ordinatur.

¶ 16 Præt. Gre. dicit in 6. Moral. poſt Lyæ amplexus, ad Rachelem Iacob peruenit, quia perfectus quiſque ante ad actiuæ uitæ fœcunditatem iungitur, & poſt contemplatiuæ ad requiem copulatur. Sed actiua uita conſiſtit in obſeruantia præceptorũ, ſtatus autem religionis pertinet ad uitam contemplatiuam, ergo non ſunt aliqui ad religionem inducendi, antequam ſint in præceptis exercitati.

¶ 17 Præt. Nulla promiſſio eſt facienda, cuius ſolutio non eſt licita. Sed ſoluere aliquid alicui pro ingreſſu religionis non eſt licitum, unde dicitur. 1. q. 2. c. quam pio. Nunquam legimus Domini diſcipulos, uel eorum miniſterio conuerſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocaſſe, ergo nõ ſunt aliqui promiſſionibus ad religionem alliciendi.

¶ 18 Præt. Nullus qui non eſt exercitatus in armis, ſecundum leges eſt admittendus ad militiam corporalem. Sed religio eſt ſtatus militiæ ſpiritualis, ergo non ſunt aliqui recipiendi ad religionem, niſi prius exercitati in præceptis quaſi in quibuſdam ſpiritualibus armis.

¶ 19 Præterea. Qui non poteſt ſe obligare ad minus, non poteſt ſe obligare ad maius niſi ſit neceſſarium. Sed puer ante decimumquartum annum non poteſt ſe obligare ad matrimoniũ quod minus eſt, ergo multo minus ad religionem.

¶ 20 Præterea, legitur Marci 5. quod Dominus dæmoniacum curatum non permiſit ſecum intrare nauim, quæ ſignificat crucem & religionem, per dæmoniacum autem curatum ſignantur homines a peccatis conuerſi, ergo non ſunt ad religionem accipiendi peccatores ſtatim cõuerſi antequam in præceptis exercitentur.

¶ 21 Præterea, bonorum operum fructus habere debemus, quando de Aegypto eximus, ut dicit quædam Glo. Exo. 11. Sed exire de Aegypto, eſt exire de mundo religionem intrando, ergo illi qui uolunt religionem intrare debent prius fructum bonorum operum habere per obſeruantiam præceptorum.

¶ 22 Præterea, Aug. dicit in libro de ſermone Domini in monte, quod omnis præſumptio eſt coercenda, ſed magna præſumptio uidetur eſſe quod aliquis uelit aſcendere ad arcem conſiliorum, nondum obſeruatis præceptis, ergo tales ſunt coercendi & non alliciendi ad religionis ingreſſum.

¶ 23 Præterea, Augu. dicit in eodem lib. quod maiora maioribus, & minora minoribus ſunt exhibenda. Sed conſilia ſunt maiora, ergo non ſunt pueris inexercitatis exhibenda. & ita pueri nondum exercitati in præceptis non ſunt ad religionem trahendi.

Sed contra eſt quod dicitur 20. quæſt. 2. Si in qualibet & infra. Parentibus ſane filios ſuos ad religionem tradere non amplius quam ultra decimumquartum annum ætatis ſuæ licentia eſſe poterit. Poſtea uero aut cum uoluntate parentum cum eis, aut ſi ſuæ deuotionis ſit ſolitarium uotum, erit filiis licitum religionis aſſumere cultum. Sed poſt quartum decimum annum non ſtatim ſunt homines in præceptis exercitati: ergo poſſunt religionem ingredi pueri antequam ſint in præceptis exercitati.

¶ 2 Præterea. maius eſt quod aliquis aſſumatur ad regimen ſui & aliorum, quam quod recipiatur in religione in qua ſub regimine alterius uiuit. Sed Salomon adhuc puer exiſtens aſſumptus eſt ad regnum ſui & aliorum. Vnde dicitur 1. Paralip. 29. Locutus eſt Dauid Rex ad omnem Eccleſiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum, ergo multo magis poſſunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi, uel induci.

† Alias, regimen, Salomonẽ puer ad regnum eſt aſſumptus. Ambro.

¶ 3 Præterea. Illud uotum non eſt illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei ſi ſoluant, ſed ſicut dicit Ambroſius illæ quæ in puerilibus annis continentiam uouerunt, non conſtituuntur reæ ſi uotum exoluant, ergo quod aliqui uoto aſtringantur ad religionem in puerilibus annis non eſt illicitum.

¶ 4 Præterea, nihil eſt illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora nõ retrahitur a bono: ergo cum ſtatus religionis ſit melior quo obſeruantur conſilia, quam ſtatus uitæ ſecularis in quo ſimpliciter obſeruantur præcepta: uidetur quod non ſit illicitum inducere pueros ad religionem uoto, uel iuramento, aut etiam beneficio antequam in præceptis ſint exercitati.

¶ 5 Preterea, 20. quæſtio. 1. dicitur. Firma tunc erit uirginis profeſſio ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit, & quæ ſolet apta nuptiis deputari, ſed non ſtatim in hac ætate uiri uel mulieres ſunt in præceptis exercitati, ergo antequam aliqui in præceptis exercitentur, licite poſſunt religioni aſtringi uoto, uel iuramento. — Canon.

¶ 6 Præterea, ſi talis obligatio eſſet illicita, ſcilicet qua pueri non exercitati in præceptis uoto uel iuramento ad religionem obligantur, aut hoc eſſet quia eſt ſecundum ſe mala, aut quia eſt prohibita, ſed non eſt ſecundum ſe mala, quia ſic executio ſiue adimpletio promiſſionis eſſet peior & perſeuerantia peſſima. Cuius contrarium uidemus: quia adimplentes ea quæ promiſerant in puerilibus annis, & in promiſſis perſeuerantes maxime commẽdantur. Similiter etiam non eſt illicita talis obligatio, quia prohibita. Non enim prohibetur lege ueteri. Dicitur enim Numeri trigeſimo. Mulier ſi quippiam uouerit & ſe conſtrinxerit iuramento, quæ in domo patris ſui & in ætate adhuc puellari: ſi cognouerit pater uotum quod pollicita eſt, & iuramentum quo obligauit animam ſuam, & tacuerit, uoti rea erit, & quicquid pollicita eſt, & iurauit, opere complebit, ſin autem ut audierit contradixerit pater, & uota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni eo quod contradixerit pater. Similiter etiam non eſt prohibitum in iure canonico, quia in decreto Leonis Papæ, hæc eadem auctoritas inducitur. Similiter etiam non eſt prohibitum lege Euangelii quæ maxime inducit homines a recedendo à mundo, & ad ſequendum perfectionis opera, ergo licitum eſt obligare uoto, uel iuramento pueros nondum exercitatos in præceptis ad religionem. — Num. 30. — Leo Papa.

Reſpondeo dicendum, quod hoc quod pro quæſtione hic inducitur dubitationem non habet, niſi quod quidam contentioni ſtudentes ueritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent uerba quæ Auguſtinus dicit in ſecundo de ciuitate Dei. Quoniam ille eſt maior & deterior inſipientium morbus animarum, quo inſtabiles† motus ſuos etiam poſt rationem plene redditam ſiue nimia cæcitate, qua nec aperta cernuntur, ſiue obſtinatiſſima peruicacia, qua & ea quæ cernuntur non ferunt, tanquam ipſam rationem ueritatemque defendunt ſit neceſſitas copioſius dicendi plerumque res claras uelut eas non ſolum ſpectantibus intuendas, ſed quoddammodo tangendo palpantibus offeramus, & tamen quis diſceptandi finis erit ſi reſpondendum eſſe ipſis reſpondentibus nos æſtimemus. Nam qui uel non poſſunt intelligere quod uel tam duri ſunt peruerſitate mentis, ut etiam ſi intellexerint non obediant & reſpondentes loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter uani ſunt: quorum dicta contraria, ſi toties uelimus refellere quoties obnixa fronte ſtatuerint, non cogitare quid dicant, dum quocunque modo noſtris diſputationibus contradicant quam ſit infinitum & ærumnoſum & infructuoſum uides. Erit ergo hic modus ſeruandus, ut ueritas manifeſte & quaſi palpabiliter oſtendatur, & ſi qua in contrarium dicta fuerint quæ aliud pondus non habeant contemnantur, ne ſemper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed ſi quis contrarium dicere uoluerit, ſcribat quod dicit: ut alii intelligentes diiudicare poſſint an doceat ueritatem. — Augu. — † Alias irrationabiles.

¶ Primo ergo circa propoſitam quæſtionem ut ſingula diſcutiamus, conſiderandum eſt pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non eſt ſecundum ſe malum: imo eſt expediens & fructuoſum, quia illud quod a pueritia aſſueſcimus, ſemper perfectius & firmius tenemus, ſecundum illud Prouerb. 22. Adoleſcens iuxta uiam ſuam graditur, & etiam cum ſenuerit non recedet ab ea; & ideò Apoſtoli inſtituerunt, ut pueri etiam infantes ad Chriſtianam religionem reciperentur, ut in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhærerent. Et hoc eſt quod Dio. dicit in ultimo. capit. eccleſia. Hierar. Secundum legem ſanctam confirmati infantes ad habitum ſanctum habebunt conſuetudinem ab omni remoti errore & immundæ uitæ expertes, hoc diuinis noſtris ducibus, id eſt Apoſtolis ad mentem uenit, & uiſum eſt ſuſcipere infantes. Multo autem magis excedit Chriſtiana infidelium uitam, quam uita religioſorum uitã ſecularium, præſertim cum in primitiua Eccleſia omnium Chriſtianorum erat perfectiſſimus religionis ſtatus, ſecundum illud Actuum quarto. Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia communia, ad cuius uitæ exemplar, omnes religiones ſũt inſtitutæ. Et ideo religionum inſtitutores ex eadem cauſa qua Apoſtoli moti ſunt ad recipiendum infantes in religione, ut patet de beato Benedicto, qui ut in 2. dialogorum legitur, recipit nutriendum — Prou. 22. — B. Dioni. — Actuũ. 4.

Actuũ. 4. dum in religionem Maurum duodennem;& Placidum ſeptem
nem. Eſt tamen quædam differentia circa hoc attendenda. Nam
pueri ante annos pubertatis ex naturali iure ſunt ſub cura pa-
rentium propter hoc quod patiuntur diſcretionis defectum, ſe-
cundum quem poſſint bene regere ſeipſos, ideo in hac ætate poſ-
ſunt quidem religioni tradi, ſi a parentibus offerantur, & erit
rata traditio, præcipue ſi cum ad annos pubertatis peruenerint
Canon. ratam habuerit paternam oblationem, vnde Gregorius dicit
& habetur 20. quæſtio. 1. addidiſti. Si pater uel mater filium fi-
liamque intra ſepta monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tra-
diderunt diſciplina, utrum liceat eis poſtquam pubertatis im-
art. 4 c. ſi. pleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino
& 11. q6. deuitamus, quia nefas eſt ut oblatis a parentibus Deo filiis uo-
189. art. 5. luntatis fræna relaxentur. Si autem in hac ætate propria ſpon-
te ſe religioni tradiderint, poteſt hoc per aſſenſum uel diſſimu-
lationem parentum ratum eſſe, unde dicitur 20. q. 2. Si in qua-
Canon. libet minori ætate uel religionis tonſuram, vel religioni ueſtẽ
debitam, in utroq; ſexu filius, aut unus aut ambo parentes de-
derint aut forte uel nolentibus uel neſcientibus, ſcilicet paren-
tibus a ſe ſuſceptam, non mox uiſam in filiis abdicauerint, ſed
uel coram ſe, uel Epiſcopo palamque in conuentu eodem filios
talia habere permiſerint ad ſecularem reuerti habitum filiis
ipſis quandoque penitus non licebit. Si uero pueri annos pu-
bertatis tranſcenderint, poſſunt etiam inuitis parentibus ad re-
ligionem tranſire, nec ſunt repellendi, imo magis aduocandi.
Vt enim Gregorius dicit in quadam homilia. Ad uitam bonam
alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius
in ſenectute, alius in decrepita ætate perducitur. Et cum in nul-
la ætate ſint repellendi, minus tamen ſunt repellendi in pueri-
tia. Dicit enim Chryſoſtomus ſuper Matthæum. Quis meretur
appropinquare Chriſto, ſi repelleretur ab eo ſimplex infantia?
nam ſi ſancti futuri ſunt, quid uetatis filios ad patrem uenire?
Si autem peccatores futuri ſunt, ut quid ſententiam condem-
nationis profertis, antequam culpam uideatis. quam quidem
damnationis ſententiam proferunt aliqui, cum dicunt, non
ſunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt & peiores
efficientur. Sed quod addunt quidam, quod oportet pueros
prius exercitari in præceptis & poſtea tranſire ad conſilia ob-
ſeruanda in religione, ex falſo intellectu procedit. Arbitrantur
enim quod præcepta præparent uiam ad conſilia. Non eſt au-
ar. 93. art. tem ſic, imo potius conſilia parant uiam ad præcepta ſeruanda,
111. & 22. quia per conſilia remouetur homo a rebus ſeculi, circa quas
q. 189. art. occupatus, difficile, eſt quod innocentiam ſeruet. Vnde Hyla-
1. ad 5. & rius dicit ſuper Matthæum Graue onus innocentia ſubit incre-
opus 17. mentis opum occupata. Rem enim ſolius famulatus Dei non
c. 67. 11. ſine ſeculi uitiis aſſequetur. Et ideo Dominus dicit Matthæi
Matth. 19. decimonono. Quod difficile eſt qui pecunias habent intrare
in regnum cœlorum, quia difficile eſt quod homo præcepta ſer-
uet, quibus intratur in regnum, niſi ſequens conſilia diuitias re-
linquat, & ideo pueri ad hoc quod innocentiam ſeruare poſ-
ſint in obſeruantia mandatorum ſunt præparandi, & quodam-
modo præmuniendi in exercitio conſiliorum, nec ſunt repel-
lendi, quamuis inerudití uideantur in præceptis. Dicit enim
Origenes. Origenes ſuper Matthæum. Quidam puerilem ſermonem ha-
bentes offerunt ſaluatori pueros & infantes. Qui autem uiden-
tur perfectiores, priuſquam diſcant ad rationem iuſtitiæ, repre-
hendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offe-
runt Chriſto. Dominus autem hortatur diſcipulos ſuos conde-
ſcendere utilitatibus puerorum, Hoc ergo debemus attendere,
ne æſtimatione ſapientiæ excellentioris contemnamus, quaſi
magni puſillos eccleſiæ prohibẽtes pueros uenire ad Ieſum. Sed
quod ulterius quæritur an ante religionis ingreſſum, ſint uo-
to uel iuramento ad religionem obligãdi, manifeſtẽ patet quòd
art. 49. ſic. Sicut enim in malo quanto uoluntas eſt magis affirmata ad
malum, tantò peior eſt, ſicut in obſtinatis patet, & qui ex mali-
tia peccant, ita etiam in bonis tantò uoluntas melior eſt, quan-
to eſt magis firmata & aſtricta ad bonum. Cum ergo bonum
ſit quod pueri ad religionem ueniant, multo melius eſt quod
eorum uoluntas ſit ad hoc firmata, quod ſit uoto uel iuramen-
to, vnde & Dauid dicebat. Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iu-
ſtitiæ tuæ. & Auguſtinus dicit in epiſtola ad Paulinam & Ar-
mentarium. Fœlix neceſſitas, quæ ad meliora compellit. Vlti-
mò autem conſiderandum reſtat, an ſint beneficiis alliciendi,
ad 17. hu- & ſi quidem conuentione uel pacto precium alicui detur, uel
ius & 21. quodcunque terrenum beneficium ut religionem intret, hoc
q. 189. art. eſt illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia cõ-
9. cap. & q. ferat, ut auferat impedimenta, quib. impeditur à religionis in-
100. art. 3. greſſu, uel etiam ut eum nutriat uel doceri faciat, ad hoc ꝙ ſit
ad 4. religioni aptus, hoc non eſt illicitum, ſed eſt laudabile. Simili-
ter ſi beneficiis temporalibus aliquis aliquem alliciat, ut eum
fauorabilem ſibi reddat, non intendens gloriam propriam, ſed
Paulus. gloriam Dei, & proximi ſalutem, laudabile eſt, ſicut & Apo-
ſtolus de ſeipſo dicit primæ Corinthiorum decimo. Per omnia
omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalium beneficiis
allicit ad bene agendum in eccleſiis etiam quibuſdam tempo-
ralium diſtributionibus alliciuntur aliqui ad eccleſiæ deſeruiẽ-
dum, non quod præmium accipiant, ſed ſunt quædam ſecun-
daria allectiua ad ſeruiẽdum Deo, ſicut & Dominus dicit Mat-
thæi ſexto. Primo quærite regnũ Dei, & iuſtitiam eius, & hæc
omnia, ſcilicet neceſſaria uitæ, adiicientur uobis.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Chriſtus ad conſilia arti. 169. &
inuitauit adoleſcentem in præceptis exercitatum, ita etiam uo- 22. q. 100.
cauit Matthæum publicanum non exercitatum in præceptis, arti. 2. c. &
ſed peccatis implicatum, ex quo accipere poſſumus, quod ad cõ- ad 2.
ſilia obſeruanda in religione aduocandi ſunt non ſolum exerci- Matth. 6.
citati in præceptis, ſed etiam non exercitati. 114. o.

Ad ſecundum dicendum, quod diuerſitas graduum duplici- ad 2. 2. 114.
ter attendi poteſt. Vno modo in diuerſis ſtatibus ſeu conditio- ad 1.
nibus, & ſic non oportet quod tendit ad maiorem ſtatum, uel cõ-
ditionem, quod prius exerceatur in minori ſtatu uel conditio-
ne, ſicut uidemus quod illi qui uolunt fieri milites, non prius
exercitantur in lanificiis, ſed a pueritia exercentur in militia.
Similiter qui uolunt fieri clerici, non prius exercentur in uita
laicali, ſed a pueritia nutriuntur in uita clericali, & hoc modo
qui uolunt religioſi fieri, non oportet quod prius exerceantur
in uita ſeculari, ſed optimum eſt eis ſi a pueritia exerceantur
in uita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde di-
citur Trenorum tertio. Bonum eſt uiro cum portauerit iugum
Domini ab adoleſcentia ſua. Alio modo poſſunt accipi diuerſi
gradus in eodem ſtatu, uel conditione & hoc modo dicit Gre-
gorius quod in qualibet bona conuerſatione incipiendum eſt a
minoribus, ut ad maiora perueniatur. Sicut enim milites a ru-
dimentis militiæ, & clerici a rudimentis clericaturæ, ita etiam
& religioſi incipiunt a rudimentis religionis, ut proficiant uſq;
ad ſummum.

Ad tertium dicendum, quod duplex eſt occaſio, ſcilicet data 22. q. 43. 2.
& ſumpta. Tunc quidem dat aliquis occaſionem alicui ruendi, 1. ad 4. & 2.
vel in æternam cadendi, quando facit aliquid, uel dicit minus 2. c. & 4. d.
rectum, ex quo datur proximo occaſio ruinæ, & tunc ruina pro- 38. q. 2. ar.
ximi imputatur dati occaſionem. Aliquando autem non eſt oc- 1. ad 1. & q.
caſio data, ſed ſumpta, puta cum aliquis inducit aliquem ad bo-
num, & ipſe ex hoc fit deterior, non eſt relinquenda monitio
bona, propter hoc quod ille ſumit inde occaſionem ruinæ. Vn-
de & Dominus non dimiſit prædicationem ueritatis, propter
ſcandalum Phariſæorum, ut habetur Matthæi decimoquinto.
Et Auguſt. dicit in Epiſtola ad Bonifacium, & habetur uige-
ſimatertia quæſtione quarta. Ipſa pietas, & infra. Quod ſi pluri- 2. ad 4.
mi eſſent in domu ruitura, & inde ſaltem unus liberari poſſet,
atque id quia facere conaremur, alii ſemetipſos præcipitiu ne-
carent, doleremus de cæteris, uerum de unius ſaltem ſalute con-
ſolaremur.

Ad quartum dicendum, quod libertas neceſſitati coactionis
opponitur, quæ eſt neceſſitas abſoluta, & talis neceſſitas eſt co-
hibenda Sed neceſſitas quæ eſt ex ſuppoſitione finis non oppo-
nitur libertati: & tali neceſſitate expedit uti ad communem uti- 1. p. q. 82. 2.
litatem, alioquin nec pacta promiſſionibus firmata, nec iura- 1. c. ad 1. &
menta in rebus humanis fieri deberent. Multo autem magis 22. q. 4. 4.
per huiuſmodi expedit homines obligari ad diuina, quæ ſunt art. 1. ad 2.
meliora. & arti. 49.

Ad quintum dicendum, quod difficultas ingreſſus obſerua- huius.
tur in religionibus, per hoc quod datur intrantibus annus pro-
bationis, in quo difficultates religionis experiuntur.

Ad ſextum dicendum, quod parieti nondum deſiccato non No. bene.
eſt onus tignorum imponendum, tamen non prohibetur quia
ſit paries deſiccandus. Deſiccatur autem paries a prauo humo-
re ſæculari effectus per religionem, & ideo contingit quod prius
exercitentur aliqui in religione, quam eis onus prælationis aut
ſacrorum ordinum imponatur, & de hoc onere loquitur Gre- Gregorius
gorius ut patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo & in ſe-
cunda homilia in Ezech.

Ad ſeptimum dicendum, quod ſtatus religionis eſt ſtatus pœ-
nitentiæ, & exercitium ſiue ſchola perfectionis, unde ad religio-
nem recipiendi ſunt peccatores propter pœnitentiam, & reci-
piendi ſunt pueri innocentes quaſi in ſchola quadam perfectio-
nis, ut perfectiùs innocentiam conſeruent.

Ad octauum dicendum, quod ſi omnino inuiti pueri in re-
ligionem induceremus, timendum eſſet de caſu futuro, ſed ex
quo propria uoluntate ſe obligant ad religionem ingrediuntur,
non habet locum ratio inducta.

Ad nonum dicendum, quod ſicut magnum & paruum mul-
tum & paucum, ſecundum Philoſophum, dicuntur relatiue, Velox qd
ita & feſtinatum ſiue velox & tardum. Nam feſtinatum ſiue ue- ſit.
lox eſt quod in paruo tempore multum mouetur. Illa ergo ſub-
ſtantia minuitur quæ eſt feſtinata in reſpectu ad debitum mo-
dum, puta ſi aliquis aliquem ſtatum aggreſſus ſtatim a princi-
pio contemptis rudimentis illius ſtatus ea quæ ſunt perfecto-
rum in ſtatu illo attentare uellet. Non eſt autem ſubſtantia fe-
ſtinata, ſi exercitium perfectionis, & quaſi quandam ſcholam,
quæ

quæ eſt religio, a pueritia aliquis aggreditur. Tantum eſt enim culmen perfectionis, ut etiam ſi a pueritia quis huiuſmodi perfectionem aggrediatur, ſemper habet vbi proficiat, ſicut & Auguſtinus dicit ad Voluſianum de doctrina Chriſtiana. Tanta eſt inquit Chriſtianorum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſque ad decrepitam ſenectutem ſummo ſtudio meliore ingenio conarer addiſcere.

August.

Ad decimum dicendum, quod diuerſi ordines ſunt quaſi diuerſi gradus unius clericalis uitæ, & ideo oportet ut a minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non autem oportet quod qui tendit ad ſacros ordines, quod exercitetur in his quæ pertinent ad inferiorem ſtatum laicalis, ſcilicet uitæ, & ſimiliter in uita religionis oportet quod a rudimentis eius incipiat, religionem qui ingreditur, ut ſummum apicem religionis pertingere poſſit, non tamen oportet eum prius eſſe exercitatum in ſæculari uita.

Ad undecimum dicendum, quod in intelligibilibus etiam oportet quod aliquis a minoribus in eadem ſcientia incipiat, ut ad maiora perueniat, non tamen oportet quod quicunque uult addiſcere aliquam ſcientiam maiorem, quod exercitetur in qualibet minori, ſicut qui uolunt addiſcere liberales artes, non oportet quod prius exerceantur in mechanicis: ſed ſolum hoc oportet quando minor ſcientia parat uiam ad maiorem. Vita autem ſæcularis non parat uiam ad religionem, ſed magis ab ea abducit, unde Gregorius dicit in principio Moralium. Cum adhuc me cogeret animus præſenti mundo quaſi ſpecie tenus deſeruire, cœperunt multa ex eiuſdem mundi cura ſuccreſcere, ut in eo iam non ſpecie, ſed quod eſt grauius mente retinerer, econuerſo autem obſeruantia conſiliorum parat viam ad tutius & perfectius præcepta diuina obſeruanda, quæ neceſſe eſt in ſæculari uita obſeruari.

Gregor.

Ad duodecimum dicendum, quod ratio illa in multis deficit, primo quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, vt ſui uel alterius curam gerat magis quam ante, ſed magis ut ſit ſub cura & obedientia alterius. Secundo, quia hoc non conceditur ab omnibus quod neceſſe ſit eligere meliorem ad regimen prælationis, ſed ſecundum quoſdam ſufficit eligere bonum. Tertio, quia ſi oportet eligere meliorem ad prælationem non quidem oportet ſimiliter meliorem eligere, ſed meliorem, id eſt magis idoneum ad hoc, pueri autem etiam non ſint meliores ſimpliciter quam adulti: ſunt tamen magis idonei ad hoc, ut in religione nutriantur, vnde Anſelmus in libro de ſimilitudinibus comparat eos qui a pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus, quia Angeli a principio, homines proceſſu temporis ad uitam æternam perueniunt. Quarto, quia ad Epiſcopatum non eligitur niſi vnus, & ideo maior neceſſitas eſt quod melior aſſumatur, quam de intrantibus religionem, qui plures accipi poſſunt.

art. 130.c. & ar. 164. & 22.q.63 ar.3.o.

Ad decimumtertium dicendum, quod non ſolum illud quod eſt peccatum præbet ocaſionem ruinæ, ſed etiam illud quod habet ſpeciem mali. Vnde & Apoſtolus dicit primæ ad Theſſalonicenſes vlt. Ab omni ſpecie mala abſtinete uos, & quia ſerpés æneus etſi ſecundum ſe eſſet bonus ex ſui inſtitutione, tamen ſpeciem habebat mali propter ſimilitudinem idolatriæ, ideo apud eos qui erant ad idolatriam proni non erat dimittendus, ſed laudabiliter fuit ſubtractus.

Introitus autem religionis, nec eſt ſecundum ſe malum, nec habet ſpeciem mali. Benedictio autem & ſi ſit de genere ſuo bona, tamen ad hoc quod ſit actus uirtutis exigitur quod ſit veſtita debitis circunſtantijs, ut ſit conueniens, & perſonæ & loco, & tempori. Non eſt autem conueniens perſonæ quando minor præſente maiore benedicit, quia ſicut dicitur ad Hebræos ſeptimo. Sine ulla contradictione, quod minus eſt a maiore benedicitur.

Bñdictio qñ ſit laudabilis.

Ad decimumquartum dicendum, quod ille qui accedit ad conſilia non quærit aſcenſum per abrupta poſtpoſitis gradibus, ſed magis reſecat quæ poſſunt hominem impedire ab obſeruatione præceptorum, ſicut dictum eſt.

Ad decimumquintum dicendum, quod ſecundum dictum Damaſcen. magis eſſet contrarium concludendum, ideo enim Deus hominibus etiam poſt regenerationem incorruptibilitatẽ non ſtatim addit, quia hoc non eſſet eis utile, ſed ſuperbiendi occaſio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum eſt materia ſuperbiæ, & ideo utile eſt homini ad ſuperbiã uitandam, ut ad conſilia tranſeat temporalium honorum ſuper abundantiam derelinquens.

Abundantia temporalium eſt materia ſuperbiæ.

Ad decimumſextum dicendum, quod amplexus Rachelis ſignificat quietem contemplationis, ad quam etiam conſilia ſequentes non ſtatim a principio peruenire poſſunt, ſed poſt longum exercitium bonorum operum, facilius tamen ad prædictã quietem peruenitur per obſeruantiam conſiliorum, quam per exercitium mandatorum in uita ſæculari.

Ad decimumſeptimum dicendum, quod ſi beneficijs temporalibus aliquis alliciantur ad religionem cum pacto ſicut patet in emptione & uenditione, eſt illicita ſolutio. Si autem aliquis alicui prouideat ſine pacto non eſt illicita ſolutio, vnde poſt præmiſſa verba in eodem capite ſubiungitur. Niſi forte de pauperum alimento quis inconcinne proponat. Et iterum ſubdit. Dũ tamen abſit pactio, & omnis ceſſet conuentio.

Ad decimumoctauum dicendum, quod ſtatus religionis quantum ad eos qui in eo profecerint, eſt ſpiritualis militia, quantum uero ad eos qui de nouo intrant, eſt quaſi cuiuſdam tyrocinii exercitium, & oportet ad maiorem profectum, quod a principio aliquis huiuſmodi exercitium ſubeat, ſicut & de exercitio militiæ temporalis. Vegetius docet in libro de re militari.

Ad decimumnonum dicendum, quod obligatio perficiens matrimonium corporale, non poteſt fieri ante annos pubertatis, cui obligationi ſimilis eſt profeſſio quæ fit in religione ad perpetuo remanendum in ea, ſed ante annos pubertatis, poteſt fieri aliqua ſponſio futuri matrimonii, ſicut eſt in ſponſalibus, cui aſſimilatur obligatio quæ fit ad religionem.

22.q. 189. arti. 5.c. & ad 1. & 3. & 2.d. 36. art.5.o. t. il 27. q. 2. ar.8.o.

Ad vigeſimum dicendum, quod ſicut Gl. ibidem exponit, per hoc quod dæmoniacus curatus uolebat eſſe in naui cum Chriſto ſignificatur deſiderium eorum qui ſunt a peccato mundati, in quo cupiunt diſſolui & & eſſe cum Chriſto, hoc non ſtatim eis conceditur, ſed oportet quod, prius in hac uita laborent, annunciando verbum Dei. Vnde patet quod non eſt ad propoſitum.

Ad vigeſimum primum dicendum, quod quanto aliquis magis exercitatus in bono ex Aegypto, id eſt ex ſæculo ad religionem tranſit, tanto facilius in ea proficere poteſt, ſed quia in ſæculari uita imminent multa pericula quibus huiuſmodi exercitium uirtutis impeditur, tutius eſt quod a principio impedimenta diſrumpat per obſeruantiam conſiliorum.

Ad vigeſimumſecundum dicendum, quod difficilius eſt obſeruare præcepta in uita ſæculari, quam in uita religioſa. Magna enim uirtus requiritur ad hoc quod aliquis in ſæculo viuens, ſe immaculatum a uitiis ſæculi conſeruet. Vnde dicitur Eccleſiaſtici trigeſimoprimo, Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula. Et poſtea ſubditur. Quis eſt hic & laudabimus eum? Fecit enim miracula in uita ſua. Et ideo maioris præſumptionis eſſe uidetur, ſi tamen ſit præſumptio, quod aliquis in ſæculo uiuens conſiderat ſe immaculatum, quam quod tantæ uirtutis ſe non exiſtimans ad religionem tranſeat, ut facilius a peccatis macula conſeruetur ad modum Zachæi, qui cum ſtatura puſillus eſſet, ad hoc quod Chriſtum uideret, aſcendit arborem ſicomorum, id eſt, ficum fatuam, per quam religio deſignatur.

in cor. art. ibidem.

Religio p arbo. ſicomorũ intelligitur.

Ad uigeſimum tertium dicendum, quod in unoquoque ſtatu maiora maioribus ſunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem ſtatum proficere uult, oportet quod dum minor eſt, primordia illius ſtatus accipiat, ſecundum illud Eccleſiaſt. vigeſimoquinto. Quæ in iuuentute tua non congregaſti, in ſenectute quomodo inuenies? Et ideo ad hoc quod aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quod a principio ætatis ſuæ ad huiuſmodi aſſueſcat.

Ecleſ. 25.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum conſilia ordinentur ad præcepta.

SECVNDO quæritur utrum conſilia ordinentur ad præcepta. Et uidetur quod non. Illud enim ad quod ordinatur aliud poſterius eſt, quia finis eſt prior in intentione, & poſterior in executione. Sed obſeruationem præceptorum conſtat eſſe priorem in executione quam impletionem conſiliorum, ut patet Matthæi decimonono de adoleſcente qui dixerat ſe ſeruaſſe legis præcepta a iuuentute ſua, cui datur conſilium perfectionis, ergo videtur quod conſilia non ordinentur ad præcepta ſicut ad finem, ſed potius econuerſo.

93 ar.92.e. & ar.11. & 22 q.189. Matth. 19.

¶ 2 Præterea, finis eſt perfectior his quæ ſunt ad finem. Sed conſilia ſunt perfectiora præceptis, quia conſilia pertinẽt ad perfectionis ſtatum, præcepta autem pertinent ad communem iuſtitiam, vnde & conſilia præceptis ſupperadduntur, ut patet per hoc quod Matthæi decimonono Dominus dicit adoleſcenti qui præcepta ſeruauerat. Adhuc vnum tibi deeſt, ſi uis perfectus eſſe, &c. ergo conſilia non ordinantur ad præcepta, ſed potius econuerſo.

Matth. 4.

¶ 3 Præt. ſecundum philoſophum. To. e. 8 t.) Sicut ſe habent principia ad concluſiones, ita ſe habent fines ad ea quæ ſunt ad

Philoſophus.

finem

finem ſed talis eſt habitudo principiorum ad concluſiones q; poſitis principiis ponuntur concluſiones, non autem econuerſo, quia, contingit ex falſis ſyllogizare uerum. Ergo talis eſt habitudo finium ad ea quæ ſunt ad fines. Sed poſitis præceptis nõ ponuntur conſilia, Multi enim obſeruant præcepta qui non obſeruant conſilia, ergo conſilia non ordinantur ad præcepta ſicut ad finem.

August. ¶ 4 Præterea. Auguſtinus dicit in libro de ſancta virginitate. Mirabiliter deſipiunt qui propter præſens ſeculum virginitatem eſſe ſolum obſeruandam ſentiunt. Sed obſeruatio præceptorum pertinet ad præſens ſeculum. Ergo conſilium uirginitatis non eſt implendum propter præcepta, & eadem ratio eſt de aliis conſiliis.

¶ 5 Præterea præcepta pertinere uidentur ad uitam actiuã, conſilia autem ad uitam contemplatiuam. Vnde Matthæi decimonono, ubi enumerantur præcepta legis, dicit Gloſa. Ecce uita actiua: ubi autem poſtea ſubditur. Si uis perfectus eſſe, &c. dixit. Ecce uita contemplatiua. Sed uita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non econuerſo, ergo præcepta ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

¶ 6 Præterea Dominus bis miraculoſe legitur turbas refeciſſe. Primo quidem quando ſatiauit quinque milia hominum, ex quinque panibus & duobus piſcibus, ut legitur Matth. 14. Secundo quando de ſeptem panibus & paucis piſciculis, ſatiauit quatuor milia hominum, ut habetur Matthæi 19. & ſic dicit gl. Mat. 14. Quinque milia pro quinque ſenſibus corporis, ita ſunt qui in ſæculari habitu exterioribus recte uti nouerant. Hi quinque panibus, id eſt legalibus præceptis; adhuc neceſſe eſt ut inſtruantur. Nam qui modo integre renunciant, quatuor milia ſunt, & ſeptem panibus, id eſt, euangelicæ perfectioni ſunt ſimiles, & ſpirituali gratia reficiuntur, ſed primo pauit Dominus quinque milia hominum ex quinque panibus quam quatuor milia ex ſeptem, ergo præcepta ſunt præuia conſiliis, & nõ econuerſo.

Matt. 16. 14. 5000. & 4000. quos pauit quid deſignent.

¶ 7 Præt. diſpoſitiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipſam. Sed præcepta ſunt diſpoſitiones ad conſilia, dicit enim Gl. Hic in principio Matt. Quatuor ſunt qualitates, de quibus ſancta euangelia contexuntur, præcepta mandata, teſtimonia, exempla. In præceptis iuſtitia. In mandatis charitas. In teſtimoniis fides. In exemplis perfectio, ad quam pertinent conſilia, & non econuerſo.

¶ 8 Præt. primo non eſt aliquid prius. Sed ſicut dicit quædã Gl. ſuper Ps. Charitas primo mouet pedem ad reditum uitæ, de actu autem charitatis dantur præcepta, ergo nihil eſt prius in uita ſpirituali, quam præcepta. Non ergo conſilia ordinantur ad præcepta, ſed potius econuerſo.

22. q. 44. art. 1. Pſal. 130. ¶ 9 Præterea ſuper illud Pſal. ſicut ablactatus ſuper matrem ſuam &c. dicit Gl. ſicut quoque tempora notantur in procreatione carnali, ita & in ſpirituali. Primum ergo tempus eſt conceptionis. Secũdum eſt in utero alitionis, tertium emiſſionis, quartum portationis & lactationis, 5. ablactationis; ita & in utero matris eccleſiæ, primo concipimur dum fidei rudimentis inſtruimur, Inde quaſi in utero alimur in eiſdem primordiis proficientes. Deinde manibus eccleſiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandiuſculi a lacte matris accedamus ad menſam patris & poſtea ſubditur: Multi uero ſunt ordinem peruertunt, ut hæretici & ſchiſmatici ſe ante tempus a lacte ſeparantes, unde extinguuntur. Sed ſeparari a lacte, eſt facilioribus dimiſſis ad difficiliora tranſire. Cum ergo conſilia ſint difficiliora quam præcepta, uidetur quod periculo extinctionis ſe exponant, qui ad conſilia accedant, niſi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

Gregor. ¶ 10 Præterea. Gregorius, dicit ſuper Ezechiel. quod eſt ex præceptis bonum facere inchoandum eſt. Sed id quod eſt incipientium ordinatur ad id quod perfectionis eſt, & non econuerſo: ergo præcepta ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

¶ 11 Præterea uirtus imitatur naturam. Sed natura operatur primo in corpore animalis ea quæ pertinent ad eſſe, ſicut membra principalia, quam ea quæ ſunt de bene eſſe, ergo in proceſſu uirtutis priora ſunt præcepta, quæ ſunt de eſſe uirtutis, quam conſilia quæ ſunt de bene eſſe ipſius: & ſic, idem quod prius.

¶ 12 Præterea, ſicut eſt ordo in addiſcendo, ita etiam in operando. Sed in addiſcendo, oportet incipere a facilioribus, ut ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet primo implere præcepta quæ ſunt faciliora, & ſic tranſire ad conſilia.

¶ 13 Præt. Matth. 5. dicitur in Glo. q. ſermo diuinus eſt nobis in uia qua currimus, ſed ſermo diuinus præordinat præcepta cõſiliis, ut patet Mat. 5. ubi primo ponitur id quod præceptum eſt antiquis, & poſtea ſuperadditur à Domino id quod perfectionis eſt ergo uidetur quod obſeruantia præceptorum ſit præordinanda obſeruationi conſiliorum.

¶ 14 Præt. Illud quod eſt minimum in aliquo genere ordinatur ad id quod eſt maximum in genere illo. Sed nihil eſt minus in uita Chriſtiana, quam obſeruantia præceptorum, nihil autem maius quam obſeruantia conſiliorum, ergo præcepta ordinantur ad conſilia.

¶ 15 Præt. Hier. dicit ſuper Mat. Qui præcepta legis implere ne eligit perfectiora implere nõ poteſt, ergo oportet, quod prius aliquis impleat præcepta quam conſilia, & ſic præcepta ordinantur ad conſilia.

¶ 16 Præt. Prius eſt a quo non conuertitur conſequẽtia eſſendi, ſed a præceptis non conuertitur conſequentia eſſendi ad conſilia. Non enim ſequitur. Si aliquis ſeruat præcepta, quod ſeruet conſilia: ergo obſeruatio præceptorum naturaliter præcedit & ordinatur ad obſeruantiam conſiliorum.

Sed contra eſt quod Aug. dicit in Ench. Quæcunque mandat Deus, ex quibus unum eſt. Non mœchaberis, & quæcunq; nõ iubentur, ſed ſpirituali conſilio monentur, ex quibus unum eſt. Bonum eſt homini mulierem non tangere, tunc recte ſiunt cũ referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum, ſed hæc duo cadunt ſub præcepto, ut patet Matt. 22. ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶ 2 Præt. Illud quod eſt electionis, ordinatur ad id quod eſt neceſſitatis, quia electio eſt eorum quæ ſunt ad finem, ſed conſilia ſunt electionis, præcepta autem neceſſitatis: ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶ 3 Præt. Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud, ſed per conſilia plenius, & tutius conſeruantur præcepta, ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

Reſpondeo dicendum, quod præcepta dantur de actibus uirtutum. Duplex autem eſt uirtutis actus, ſcilicet interior & exterior, & uterque actus ſub legis præcepto cadit, unde Aug. dicit contra Fauſtum quod quia Iudæi non intelligebant homicidium niſi, per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidii genere deputari. Similiter etiam tantummodo corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem nocari mœchiam, quæ erat in lege prohibita, ſed Dominus demonſtrauit etiam interiorem concupiſcentiam ad hoc pertinere. Vnde manifeſtum eſt quod etiam interiores actus uirtutum ſub præcepto cadunt. Cõſilia ergo ordinantur ad præcepta. Et ſecundum quod ſunt de interioribus uirtutum actibus, & ſm quod ſunt de exterioribus actibus, ſed diuerſimode. Nam ad interiores actus uirtutum ordinantur ſicut in finem. Omnes enim interiores actus uirtutum moralium pertinent ad mentis puritatem, ut ſcilicet, mens hominis a paſſionibus inordinatis, & ab exteriorum rerum cupiditate ſit libera. Et ulterius omnes uirtutes tam morales, quam theologicæ ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Et ad hæc duo omnia conſilia ordinantur, ſicut ad finem, ſcilicet ad charitatem Dei & proximi, & ad mẽtis puritatẽ, unde dicitur in collationibus patrum. Quicquid nos ad uirtutem cordis poteſt dirigere, tota uirtute ſectandum eſt, quicquid autem ab hac retrahit ut perniciosum & uitium deuitandum eſt. Pro hac enim uniuerſa agimus atque toleramus, pro hac patria parentes dignitates diuitiæ delitiæ mundi huius, & uoluptas uniuerſa contemnitur, ut ſcilicet puritas cordis perpetua retineatur. Et poſtea ſubdit, pro hac ieiuniorum mediã, uigilias, labores, corporis nuditatem lectionem, cæteraſque uirtutes debere nos ſuſcipere nouerimus, ut per illas ab uniuerſis paſſionibus noxiis illæſas præparet cor noſtrum, & ſeruare poſſimus, & ad perfectionem charitatis illis gradibus innitendo conſcendere. Et hoc idem Aug. dicit de moribus eccleſiæ. Non reiiciendis inquit generibus ciborum quaſi pollutis, ſed concupiſcentiæ perdomandæ, & dilectionis fratrum retinendæ inuigilat omnis intentio. Et ibidem dicitur, charitas præcipue cuſtoditur, & ſi charitas uirtus, charitas ſermo, charitas habitus, charitas uultus aptatur, unde & apoſtolus, primæ ad Corint. ſeptimo, uirginitatis conſilium ad hoc ordinandum docet, ut mulieri nupta cogitet quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo, Et Dominus Matth. 19. paupertatis conſilium ad hoc ordinat ut homo Deum ſequatur, quod ſit per ſectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo conſilia ordinantur ſicut in finem ad præcepta, ſecundum quod ſunt de interioribus actibus uirtutum. Sed ſecundum quod ſunt de actibus exterioribus, puta non occides, non furtum facies, &c. ordinantur conſilia ad præcepta non ſicut ad finem. Nõ enim propter hoc homo uirginitatem ſeruat, ut ab adulterio abſtineat, neque hoc fine aliquis ſua abrenunciat, ut non furetur aliena, cum exteriora opera conſiliorum ſint maiora quam exteriora opera præceptorum. Ordinantur tamen ad ea inquantum faciunt ea tutius & firmius conſeruari. Qui enim ſua dimittit, multo magis abſtinet a rapiendo alienis. Vnde & Auguſtinus dicit in 19. libro contra Fauſtum. Omnia ex Hebræorum lege commemorata Dominus commendauit, ut quicquid ex perſona ſua inſuper loqueretur, uel ad expoſitionem commendandam ualeret ſi qua illa obſcurum poſuiſſet, uel ad tutius conſeruan-

12. q. 91. a. 4. c. & q. 98 ar. 1. c. & 3. d. 40. a. 1. c.

12. q. 100. art. 2. 9. c.

2. 22. 1. M.

22. q. 3. ar. 2. ad 1. & q. 23. ar. 8. ad 3. veri. q. 2. ar. 3. c. No. bene.

B. Paulus.

Articulo illo ad 2.

ſeruandum quod illa uoluiſſet. Et in libro de ſermone Domini in monte dicit. Quod dum fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Sic ergo patet quod conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta, prout ſunt de interioribus actibus uirtutum. Sed ad præcepta ſecundum quod ſunt de exterioribus actibus ordinantur conſilia ad hoc, quod tutius & firmius conſeruentur per modum remouentis prohibens, & primum horum eſt cauſa ſecundi: firma enim exteriorum actuum obſeruatio cauſatur ex interiori affectione mentis bene diſpoſitæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſecundum quoſdam, diues ille mentitus eſt, dicens ſe præcepta obſeruaſſe: & præcipue quantum ad unum præceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorem actum, ſcilicet: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Vnde Origenes dicit ſuper Matthæum. Scri. tum eſt in Euangelio ſecundum Hebræos, quod cum Dominus dixiſſet ei, uade & uende omnia quæ habes cœpit diues ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei, & dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, feci legem & prophetas: ſcriptum eſt enim in lege. diliges proximum tuum ſicut teipſum, & ecce multi fratres tui filii Abrahæ amicti ſunt ſtercore morientes præ fame, & domus tua plena eſt multis bonis, & non egreditur ex ea omnino aliquid ad eos, impoſſibile enim eſt implere prædictum mandatum & eſſe diuitem, & maxime habere tantas poſſeſſiones. Et hoc idem confirmatur per Hiero. qui dicit ſuper Matthæ. Mentitur adoleſcens. Si enim quod poſitum eſt in mandatis, diliges proximum tuum ſicut teipſum, opere compleſſet, quomodo poſtea audiens, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, triſtis abiiſſet? Sed quia Chryſoſtomus & alii expoſitores dicunt adoleſcentem illum non fuiſſe mentitum, utrunque ſaluari poteſt. Nam hoc præceptum, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, dupliciter poteſt obſeruari. Vno modo imperfecte, ut ſcilicet aliquis non faciat contra proximum tuum quod non uult ſibi fieri, & ut ſine detrimento proximo ſubueniat. Alio modo, ut ſcilicet ad ſubueniendum neceſſitatibus proximorum corporalibus, ita ſe habeat ſicut ad ſubueniendum neceſſitatibus propriis, hoc enim modo non implet ad præceptum, qui cum multas diuitias habeat ſibi eas reſeruat permittens proximum egere. Conſilia autem ad hoc ordinantur, ut præcepta perfectius cuſtodiantur. Et ideo Dominus obſeruanti præcepta imperfecte ſuperaddit conſilia, per quæ præcepta perfectius obſeruentur.

Ad ſecundum dicendum, quod perfectio uitæ in præceptis ſecundum quod ſunt de interioribus uirtutum actibus, conſiſtit eſſentialiter. Nam charitas eſt uinculum perfectionis, ſicut Apoſtolus dicit ad Coloſſen. tertio. Et ideo cum Dominus præce-
ar. 14. ad 2. pta charitatis poſuiſſet Matthæi quinto, ſubiungit, Eſtote ergo
& 55. cap. perfecti. Sed in conſiliis quæ ſunt de quibuſdam exterioribus
principiũ. actibus conſiſtit perfectio inſtrumentaliter, quia ſcilicet huiuſmodi conſilia ſunt quaſi quædam inſtrumenta per quæ facilius ad perfectionem peruenitur. Vnde in collationibus patrum dicitur. Ieiunia, uigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum non perfectio, ſed perfectionis inſtru-
ar. 24. & 3. menta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed
& opus. 18 per illa peruenitur ad finem. Et Auguſt. dicit in libro de perfe-
c. 12. & 22. ctione iuſtitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis ne currere
q. 188. a. 7. negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus ſuper
c. ad 1. & 2. Matthæum dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia
8 ca. & ſecuti ſumus te, Quia inquit, non ſufficit tantum relinquere,
Hieron. iungit quod perfectum eſt, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? quaſi diceret fecimus quod iuſſiſti, quid ergo dabis præmij? Præcepta ergo imperfecte obſeruata pertinent ad communẽ iuſtitiam. Sed perfectio uitæ conſiſtit in ipſa plena obſeruantia præceptorum.

Ad tertium dicendum, quod aliquid ad finem ordinatur
ar. 112. c. & dupliciter. Vno modo ut neceſſarium ad finem, ſine quo fi-
3. q. 1. ar. 2. nis eſſe non poteſt: ſicut cibus ad uitam corporis obſeruan-
ca. uer. q. dam. Alio modo ſicut neceſſarium ad finem ſine quo ad fi-
22. a. 1. c. & nem non ita bene perueniri poteſt, ſicut equus ordinatur ad
2. d. 31. q. 1. iter. Non quia ſine equo aliquis ire non poſſit, ſed quia in e-
a. 3. c. a. 92 quo melius uadit. Similiter & conſilia ordinatur ad præce-
c. m. ar. 92, pta, non quia ſine conſiliis præcepta obſeruari non poſſint, &
ad 22. & quantum ad interiores actus, & quantum ad exteriores: nam
22. q. 186. Abraham qui & coniugio & diuitiis utebatur, fuit coram Deo
a. 4. ad 2. & perfectus ſecundum illud Geneſ. decimoſeptimo. Ambula
opus 18. c. coram me & eſto perfectus, ſed quia per conſilia facilius &
8 9. expeditius ad perfectam præceptorum obſeruantiam perue-
Gen. 17. ad nitur.
9. huius. Ad quartum dicendum, quod Auguſtinus in uerbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant uirginitatem eſſe neceſſariam ſolum ad carendum tribulatione corporis, quæ in matrimonio ſuſtinetur, obſeruatio autem præceptorum etſi in hoc ſæculo fiat, non tamen pertinet ad hoc ſæculum, ſed futuro ſæculo conuingit. †

Ad quintum dicendum, quod præcepta pertinent & ad actiuam, & contemplatiuam uitam Conſilia uero ſunt inſtrumenta contemplatiuæ uitæ, ſed ibi proceſſit mentio de præceptis ordinantibus ad proximum: quæ pertinent ad uitam actiuam. Alias conuenit.

Ad ſextum dicendum, quod etiam in ipſo exercitio præceptorum contingit inuenire differentiam perfectionis. Vnde non poteſt dici quod numerus quinque milium pertineat ad præcepta, & numerus quatuor milium ad conſilia. Sed primum pertinet ad imperfectam obſeruantiam præceptorum, qualis etiam in ſeculari uita interdum habetur. Secundum uero pertinet ad perfectam obſeruantiam præceptorum, ad quam ordinantur conſilia. Nec tamen quia primo Dominus pauit quinque milia, quam quatuor milia, oportet quod aliquis prius exerceatur in uita ſæculari quam tranſeat ad religionem, quia etiã religionem intrantes, non ſtatim perfectionem adipiſcuntur, ſed ad perfectionem aſſequendam ſe exercitant, ſicut & intrantes ſcholas logicæ, non ſtatim efficiuntur logici, ſed ad hoc ſe exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis ſchola eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod exempla quæ traduntur in euangelio, ſunt exempla Chriſti, quæ pertinent non ſolum ad conſilia, ſed etiam ad perfectam obſeruantiam præceptorum: unde & ibidem ſubdit exempla ut hic Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.

Ad octauum dicendum, quod charitas habet multos gradus. Nam primo eſt charitas incipiens, poſtea perficiens, & ul-
timo perfecta, unde charitas in ſpirituali uita, eſt principium art. 92. ad
& finis. 7.

Ad nonum dicendum, quod obſeruantia conſiliorum eſt dif-
ficilior quam obſeruatio præceptorum, quantum ad exterio- 22. q. 24.
res actus, tamen obſeruatio præceptorum perfecta quantum ad ar. 9. & q.
interiores actus eſt longe difficilior. Difficilius. n. eſt deponere 183. art.
animi cupiditates quam poſſeſſiones, & tamen difficilius eſt 4. c.
obſeruare exteriores actus præceptorum ſine conſiliis, quam cum conſiliis, ſicut ex præmiſſis patet.

Ad decimum dicendum, quod incipientes ſunt ſine ordine inſtruendorum ab aliis, & ideo præcepto mouentur ad aliquid faciendum tam in uita ſæculari, quam in religione, ſed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quaſi ex ſeipſis non ſolum conſilia, ſed etiam præcepta.

Ad undecimum eſt dicendum, quod ſicut dictum eſt charitas & eſt principium ſpiritualis uitæ & finis, & ideo ipſa præcedit inchoata tanquam de eſſe exiſtens ſpiritualis uitæ, & ipſa ſequitur tanquam pertinens ad perfectum eſſe ſpiritualis uitæ: & tamen ea quæ ſunt de bene eſſe, ordinantur ad conſeruationem eorum, quæ ſunt de eſſe rei.

Ad duodecimum eſt dicendum, quod etiam in diſciplinis prius addiſcuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, quamuis illa facilius ſit intelligere, uel habere ſecundum communem modum, ſicut facilius eſt ſcire argumentari eo modo quo etiam idiotæ utuntur dialectica quadam, quam ſcire regulas logicæ: & tamen primo addiſcuntur regulæ logicæ, ad hoc quod aliquis perfectius argumentari ualeat, quam communiter idiotæ argumentantur, & ſimiliter facilius eſt obſeruare præcepta ſecundum imperfectum modum, quam obſeruare conſilia, & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obſeruationem, oportet quod incipiant à conſiliis, ſicut a quibuſdam inſtrumentis.

Ad decimumtertium eſt dicendum, quod illa quæ ibi Dominus ſuperaddit non ſunt conſilia, ſed præcepta, ut patet ex ipſis uerbis Domini quæ ibi ponuntur. Tum etiam ex expoſitione Auguſtini in lib. de ſermone Domini in monte.

Ad decimumquartum dicendum, quod obſeruantia præceptorum ſecundum imperfectum modum eſt minimum in uita ſpirituali, ſed eſt maximum ſi obſeruentur perfecte.

Ad decimumquintum dicendum eſt, quod perfectiora euangelii non ſolum ſunt conſilia, ſed etiam præcepta, ut ex dictis patet.

Ad decimumſextum eſt dicendum, quod illud à quo conuertitur conſequentia eſſendi, etſi ſit prius natura quodammodò, non tamen oportet quod ſemper ſit prius tempore. Non enim in Angelis uiuere præcedit intelligere, quamuis non omne uiuens ſit intelligens, quia ſtatim a principio angeli uitam perfectam habent, quæ eſt intellectualis. Et ſimiliter qui uolunt plenius præcepta cuſtodire, ſtatim à principio conſilia aſſumere debent: licet non omnes obſeruantes præcepta, obſeruent conſilia.

INCIPIT QVODLIBET, QVINTVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Deo, & Angelis, & hominibus. De Deo quæſitum eſt, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad naturam aſſumptam, & quantum ad naturā diuinam, quæſitum eſt de ſcientia, & de potentia.

¶ Circa ſcientiam Dei quæſita ſunt duo.

Primo, utrum Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

¶ Secundo, utrum præſciti à Deo, poſſint demereri.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſciat primum inſtans in quo potuit mundum creare.

AD primum ſic procedebatur. Videtur quod Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundum creare, Deus. n. potuit creare mundum antequam creauerit, non autem potuit creare ipſum in infinitum ante, quia ſic eſſet ei coæternus. ergo eſt dare aliquod inſtans, in quo primo potuit creare mundum, ſed Deus ſua ſcientia totum comprehendit: ergo Deus ſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

Sed contra. Deus nihil ſcit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentiæ, ſi eſſet aliquod inſtans in quo primu potuit creare mundum, quia ſic eius potentia ad illud inſtans limitaretur, ergo Deus neſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

Reſpondeo dicendum, quod dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua menſura loci, vel temporis. Vno modo præſuppoſita ipſa menſura, & ſic particulares effectus producuntur a Deo, uel ab aliis agentibus in loco uel tempore. Alio modo ut ſimul cum eo quod ſit producatur menſura loci, uel tempori. Et hoc modo mundus a Deo in eſſe producitur, non quidem quaſi in
1.p. q. 46. aliquo loco, uel tempore præexiſtente: ſed quia ſimul cum mun
ar. 3. ad 1. do, & locus & tempus producitur. Vnde aliter eſt intelligendū,
& 2. di. 1. cūm dicitur, quòd Deus potuit facere aliquem particularem ef
q1. art. 6. fectum, puta equum uel hominem antequam fecerit, uel etiam
ad 3. alibi quam fecerit: & aliter cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de homine, uel equo hoc dicitur, ſignatur aliquod tempus, vel locus aliquis eſſe, in quo homo à Deo fieri potuerit. Sed cū de hoc mundo dicitur, non ſignatur quod ſit aliquod tempus
1.p. q6 .9. ante mundum, nec aliquis locus extra ipſum, ſed ſignificatur,
art. 2. c. & quod Deus potuit menſuram loci aut temporis mundi facere
q. 46. ar. 1. maiorem. Si ergo quæratur utrum potuerit mundum facere
ad 1. & 2. in infinitum antequam fecerit. Si hoc quidem referatur ad po-
diſ. 1. q. 1. tentiam facientis, manifeſtum eſt quod in infinitum ante face
ar. 5. ad 4. re potuit. Dei enim potentia eſt æterna cui nihil accreſcere po-
arti. 96. & tuit, ut inciperet quandoque facere mundum, cum prius non
196. ad 1. potuerit. Si uero referatur ad ipſum mundum, ſic non potuit
ar. 198. ad fieri, ut eſſet ſemper ſuppoſita catholicæ fidei ueritate, quæ ha
2. & 227. bet mundum quandoque non fuiſſe. Sicut enim Deus non po-
o. teſt facere ut quod fuit non fuerit, ut infra dicitur, ita non po-
*. Al. deeſt teſt facere, ut quod fuit quandoque unquam non * fuerit. Se-
hæc nega- cundum hunc ergo ſenſum dicitur quod Deus non potuit mū-
tio. dum facere in infinitum antequam faceret. Sed adhuc intelligendum eſt quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & ſic dicitur ſecundum modum prædictum, quod Deus non potuit facere mundum in infinitum antequam fecerit. i. quod duratio mundi in infinitum ante præceſſerit. Alio modo dicitur infinitum ſecundum potentiam & ſic potuit. Deus in infinitum mundum facere antequam fecerit, quia quantumcunque ante detur eum feciſſe, adhuc potuit eum prius facere. Et ſic non eſt dare primum inſtans, in quo Deus potuit facere mundum.
*D. 744. Eſt autem dare primum inſtans in quo fecerit, ſicut etiam eſt dare ſupremum vbi vſque quo Deus mundum fecerit, non tamen eſt dare ſupremum, ultra quod facere non potuerit. Et ſic patet quod quæſtio ceſſat.

ARTICVLVS II.

Vtrum præſciti à Deo poſſint demereri.

95
AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod præſciti a Deo, nō poſſint demereri. Sicut enim aliqui ſunt electi a Deo ab æterno ad gratiam habendam ita etiam aliqui ſunt præſciti a Deo, ad hoc quod ſuæ naturæ relinquantur. Sed naturalibus non meremur neque demeremur, ergo præſciti a Deo non demerentur.

Sed contra, Nullus damnatur a Deo, niſi propter demeritū, cum Deus ſit iudex iuſtus. Sed præſciti damnantur a Deo: ergo demerentur.

Reſpondeo dicendum, quod ſcientia Dei comparatur ad res 1.p. q. 14.
creatas, ſicut ars ad artificiata. Vnde ſicut ars non ſolum eſt co- a 2.0. & 9.
gnoſcitiua, ſed factiua eorum quæ ſecundum artem fiunt. Eorū ad 3. & 16.
uero quę ab artis regulis deuiantur, eſt cognoſcitiua, ita etiam ad 1. 1.p.q.
ſcientia Dei eſt factiua & cognoſcitiua omnium bonorum, ma- 23. ar. 5. ad
lorum uero ſiue peccatorum quæ ſunt deuiationes quędam ab 2. art. 213.
æterna lege ipſius ſcientia Dei eſt cognoſcitiua, non autem cau huius. 1.p.
ſatiua. Et ſic patet quod boni qui per gratiam iuſtificantur non q 14. ar. 10.
ſolum ſunt a Deo ab æterno præcogniti, ſed etiam electi ad gra o. & ar. 15.
tiam habendam, peccatores autem qui non iuſtificantur per gra ad 1. 2. diſt.
tiam, non ſunt electi uel præordinati a Deo ad culpam, ſed ſolum 40. q. 4. ar.
ſunt præſciti quod non ſint per gratiam habituri, ſed ſuæ natu- 1. ar. 7. hu-
ræ ſint relinquendi. Quia uero omne agens poteſt in id quod ius ar. 127.
eſt infra ſe, non autem in id quod eſt ſupra ſe, natura ſibi reli- ad 1. 12. q.
cta non poteſt in actum meritorium qui eſt ſupra facultatem na 55. ar. 1. ad
turæ. Poteſt autem in actum peccati, qui eſt demeritorius, ſicut 3.4 di. 17.
in aliquid infra naturam humanam exiſtens: homo enim pec- q. 1.
cando deſcendit a dignitate ſuæ naturæ. Et ſic patet quod præſciti poſſunt demereri.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc quod dicitur, quod naturalibus non meretur neque demeretur, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic quod naturalia ipſa non ſunt merita, uel demerita, & ſic uerum eſt, quod merita ſunt ſupra naturam, & demerita ſunt contrá naturam. Alio modo poteſt intelligi ſic, quod naturalia non ſint principia merendi, uel demerendi, & ſic falſum eſt. Naturalia enim adiuta per gratiam, ſunt principia merendi, ſibi autem relicta poſſunt eſſe principia demerendi, ut dictum eſt.

QVAESTIO II.

DEINDE circa potentiam quæſita ſunt duo.

¶ Primo, vtrum Deus poſſit uirginem corruptam reparare.

¶ Secundò, vtrum Deus poſſit peccare ſi uult. ar. 2. q. 1. o.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus poſſit virginem corruptam reparare.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit uir- 96
ginem reparare Ad omnipotentiam enim Dei pertinet, quod ar. 73. 139.
non ſit impoſſibile apud eum omne uerbum, ut dicitur Lucæ 1. c. & 22. q.
Sed hoc eſt quoddam uerbum, uirginem reparare poſt lapſum, 152. arti. 3.
ergo Deus poteſt uirginem reparare poſt lapſum. ad 2. 3. &
Sed contra eſt, quod Hieron. dicit. Cum Deus cætera poſſit, 3. p. q 89.
non poteſt reparare uirginem poſt ruinam, ut habetur in De- ar. 3 ad 1.
creto. 32. q. 5.

Reſpondeo dicendum, quod in uirginitate duo poſſumus conſiderare, quorum vnum eſt ipſa integritas mentis & corporis. Et ſic Deus uirginem poteſt reparare poſt ruinam. Poteſt enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus conſolidare per miraculum. Alia autem eſt cauſa integritatis prędictæ, quia ſcilicet mulier uirgo non fuiſſet cognita a uiro. Et quantum ad hoc Deus non poteſt uirginem poſt ruinam reparare. Non enim poteſt facere ut tam ea quæ eſt cognita a uiro, non fuerit cognita, ſicut nec de aliquo quod factum eſt, poteſt facere quod factum non fuerit. Potentia enim Dei ſe extendit ad totum ens. Vnde ſolum id a Dei potentia excluditur, quod repugnat rationi entis. Et hoc eſt ſimul eſſe & nō eſſe. Et eiuſdem rationis eſt,
quod fuit non fuiſſe Vnde Aug. dicit 26 contra Fauſtum. Quiſ- art. 189 ad
quis dicit ſi omnipotens eſt Deus, faciat ut ea quæ facta ſunt, 1. art. 39 &
facta non fuerint, non uidet ſe hoc dicere, faciat ut ea quæ ve- 226.0.
ra ſunt, eo ipſo quo vera ſunt, falſa ſint.

Ad primum ergo dicendum, quod cum uerbum ſit conceptus mentis, nihil quod contradictionem implicat, verbum dici poteſt, quia non cadit in conceptu mentis, ut probatur in 4. Metaphyſic.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hæc ſit falſa, Deus poteſt peccare, ſi vult.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæc ſit falſa, 97
Deus poteſt peccare ſi vult. De quocunque enim poſſum

dicto

pot.q.1.a.6 o.& veri.q. 24.ar.7.ca. ad 2 & Ma lo.q.3.ar.1. o. & 1.p.q. 23.ar. 1.4. & 22. q.3. art.2.ad 2. 3. p.q. 19. ar.4. o.

dicere quod homo poteſt facere ſi vult, poteſt etiam dici ſimpliciter quod homo poteſt facere illud. Si ergo hæc propoſitio eſt vera, Deus poteſt peccare ſi vult, ſequitur quod hæc ſit vera. Deus poteſt peccare, ſed hoc eſt erroneum, ergo & primum.

Sed contra, Quicunque uult peccare peccat. Sed ſequitur ſi Deus peccat, poteſt peccare, ergo ſequitur ſi vult poteſt peccare.

Reſpondeo dicendum, quod hæc coniunctio ſi, ordinem quendam importat, poteſt autem in propoſito duplicem ordinem importare. Vno quidem modo ordinem cauſæ ſiue principii, & hoc modo propoſitio falſa eſt, uoluntas enim Dei eſt principium & cauſa reſpectu creaturarum, non autem reſpectu eorum quæ pertinent ad diuinam naturam, vnde non dicimus, quod pater genuerit filium uoluntate, ſed naturaliter, ut patet per Hylarium in libro de ſyno. Potentia autem Dei ad ipſam naturam diuinam pertinet. Vnde hoc ipſum quod eſt poſſe peccare, non eſt ſubiectum diuinæ uoluntati alioquin uoluntas Dei eſſet principium immutationis diuinæ naturæ, quod eſt impoſſibile. Alio modo poteſt importare ordinem conſequentiæ, & ſic hæc locutio eſt uera. Si Deus uult peccare, pōt peccare. Sequitur enim ſine conditione, ſi argumentamur ex impoſſibili poſito, Deus vult peccare, ergo poteſt peccare. Omnia enim quæ uult poteſt, ſed non econuerſo.

1.p. q. 25. art.3.ad 2. & q. 44.ar. 1. ad 2. & po.q. 1.ar. 6.ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Si homo uult currere, poteſt currere, antecedens eſt poſſibile, & ideo conſequens eſt ſimpliciter poſſibile. Sed cum dicitur ſic. Si Deus uult peccare, poteſt peccare, antecedens eſt impoſſibile, vnde nihil prohibet conditionalem eſſe ueram, conſequente exiſtente impoſſibili.

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum ad naturam aſſumptam, quæſita ſunt duo.

¶ Primo, utrum totus ſanguis quem Chriſtus in ſua paſſione effudit, in reſurrectione ad corpus eius redierit.

¶ Secundo in quo Chriſtus nobis maius ſignum dilectionis exhibuerit, utrum in hoc quod Chriſtus paſſus eſt pro nobis, uel in hoc quod corpus ſuum dedit nobis ſub ſacramento in cibum.

ARTICVLVS V.

Vtrum totus ſanguis Chriſti, qui in paſſione eius eſt effuſus ad corpus eius in reſurrectione redierit.

98

3.p.q.54.a. 2.ad 1.& 4 d. 44. q.1. ar.3.q.3

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd totus ſanguis Chriſti, qui eſt in paſſione eius effuſus ad corpus eius in reſurrectione redierit. Reſurrectione enim noſtra conformis erit reſurrectioni Chriſti, ſecundum illud ad Philip. tertio. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Sed ad corpus noſtrum in reſurrectione redibit totum quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autē Chriſti in paſſione effuſus fuit de ueritate humanæ naturæ, & ſacer dicitur, ſecundum illud. Quem ſacer cruor perunxit ſutus agni corpore, ergo uidetur quod ille ſanguis Chriſti in paſſione effuſus in reſurrectione ad corpus eius redierit.

¶ 2 Præterea, Verbum Dei nunquam depoſuit, quod in noſtra natura aſſumpſit, partibus humanæ naturæ ab inuicem in paſſione ſeparatis: ſed uerbum Dei aſſumpſit in natura noſtra non ſolum corpus, ſed etiam ſanguinem, ergo ſanguis ille nunquam fuit a uerbo depoſitus, rediit ergo ad ipſum in reſurrectione.

3.p.q. 119. ar.1.& 4.d. 44. q.1.ar. 3.q 3.c.

Sed contra eſt, quod in aliquibus Eccleſiis ſanguis Chriſti uſque hodie dicitur ſeruari.

Reſpon. dicendum, quod in reſurrectione tā Chriſti, quā noſtra, totum quod fuit de ueritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa quæ de ueritate humanæ naturæ non fuerunt, & quamuis circa ea quæ ſint de ueritate humanæ naturæ ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundum quamlibet opinionem non totus ſanguis nutrimentalis, id eſt qui ex cibis generatur ꝑtinet ad ueritatem humanæ naturæ. Cum ergo Chriſtus ante paſſionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuiſſe aliquem ſanguinem nutrimentalem, qui ad ueritatem humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in reſurrectione redire. Sed quia ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine in paſſione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc magis dicēdum uidetur quod totus reſurrectione ad corpus Chriſti redierit triplici ratione. Quarum prima accipi poteſt ex ætate Chriſti patientis. Paſſus eſt enim in perfectiſſima ętate, in qua maxime ea quæ in homine inueniuntur, ad ueritatem humanæ naturæ pertinere uidentur tanquam ad maximam perfectionem adducta. Secunda ſumitur ex merito paſſionis. Si .n. ſanctorum martyrum illę partes in quibus paſſionem pro Chriſto ſuſtinuerunt, quendam priuilegiatum fulgorem in reſurrectione habent, ut Auguſtinus dicit vigeſimoprimo de Ciuitate Dei, ergo multo magis ſanguis Chriſti quem pro ſalute humani generis effudit, ad glorioſam reſurrectionem reparatus eſt. Tertia ratio poteſt ſumi ex ipſa uirtute paſſionis. Sanguis enim ille in paſſione effuſus humanum genus ſanctificabit, ſecundum illud ad Hebræos ultimo, Ieſus ut ſanctificaret per ſanguinem ſuum populum extra portam paſſus eſt. Humanitas autem Chriſti ſaluiferam uirtutem habuit ex uirtute uerbi ſibi uniti ut Damaſcenus dicit in tertio libro. Vnde manifeſtum eſt quod, ſanguis in paſſione effuſus qui maxime fuit ſalubris, fuit diuinitati vnitus. Et ideo oportuit quod in reſurrectione iungeretur aliis humanitatis partibus. Sanguis autem Chriſti, qui in quibuſdam eccleſiis oſtenditur, dicitur ex quadam imagine Chriſti percuſſa miraculoſe fluxiſſe uel etiam alias ex corpore Chriſti.

3.p. q. 54. a.4.c. & 4. di.44 q.2. art. 2.q.1. ad 5. 3.p.q. 48. ar. 4. ad 3. & art.5.c. 3.p.q. 12. ar. 3. ad 1. 3.p. q. 52. ar.3. ad 1. 3 p. q. 54. 3 ad 3.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quam patiendo pro nobis.

99 ar. ſpecialiter.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus maius dilectionis ſignum nobis oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quam patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior eſt, quam charitas uiæ. Sed beneficium illud ꝙ nobis Chriſtus contulit, corpus ſuum dans nobis in cibum magis aſſimilatur charitati patriæ, in qua plene fruemur Deo. Paſſio autem quam pro nobis ſubiit, magis aſſimilatur charitati uiæ, in qua nobis pro Chriſto imminet patiendum. Ergo maius eſt dilectionis ſignum ꝙ Chriſtus corpus ſuum tradidit nobis in cibum, quam quod Chriſtus paſſus eſt pro nobis.

Sed contra eſt, quod dicitur Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

2 2.q6. 24 arti.4.c. & 2 2. q. 73. art. 3.& 4 83.ad 2.& 11.q.3. ar. 2.c.

Reſpondeo dicendum quod illud quod eſt potiſſimum in unoquoque genere, eſt menſura omnium eorum quæ ſunt illius generis, ut patet per philoſophum in 10. Metaphy. potiſſimum autem in genere amoris hominum eſt amor quo quis amat ſeipſum. Et ideo ex hoc amore neceſſe eſt menſuram accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethic. philoſophus dicit. Quod amicabilia quæ ſunt ad alterum, veniunt ex amicabilib. quæ ſunt ad ſeipſum. Pertinent autem ad amorem quo quis amat ſeipſum, ut uelit ſibi bonum, unde tanto aliquis alium magis amare probatur, quanto magis bonum quod ſibi unit propter amicum prætermittit, ſecundum illud Prouerb. 12. Qui negligit damnum propter amicum iuſtus eſt. Vult autem homo ſibi triplex bonum particulare, quæ ſunt anima, corpus, & res exteriores. Eſt ergo aliquod ſignum amoris, quod aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur, maius autem amoris ſignum, ſi etiā corporis proprii detrimentum patiatur, uel labores, uel uerba pro amico ſumendo maximum autem dilectionis ſignum, ſi etiam animam ſuam deponere uelit pro amico moriendo. Quod ergo Chriſtus pro nobis patiendo animam ſuam poſuit, maximum fuit dilectionis ſignum: quod autem corpus ſuum dedit in cibum ſub ſacramento, ad nullum detrimentum ipſius pertinet: unde patet, quod primum eſt maius dilectionis ſignum, unde hoc ſacramentum eſt memoriale quoddam & figura paſſionis Chriſti. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

& in 00. 100. 1.p. q. 63. art. 7. & 9. ad 3. de malorum ſuperioritate. Opu. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod exhibitio corporis Chriſti in ſacramento habet quidem figuram quandam charitatis diligit nos Deus in patria, ſed ſed paſſio eius pertinet ad ipſam Dei dilectionem, nos a perditione ad patriam reuocantem dilectio autem Dei non eſt maior in patria quam ſit in præſenti.

QVAESTIO IIII.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Lucifer ſit ſubiectum æui.

100.

DEinde circa Angelos quæſitum eſt unum, ſcilicet utrum lucifer ſit ſubiectum æui. Et uidetur quod ſic. Sicut ſubiectū temporis eſt primum tēporale ſimpliciſſimū, ita ſubiectū

æui

Opus 36. dui uidetur eſſe ſimpliciſſimum æuiternum hoc autem eſt lucifer, qui inter angelos ſupremus fuit ſecundum ſuam naturam creatus. Aeuum autem non reſpondet gratiæ ſed naturæ, alioquin corpora cœleſtia quæ non ſunt ſuſceptiua gratiæ æuo mẽſurari non poſſent. Cum ergo dona naturalia integra remanſerint in dæmonibus poſt peccatum, ſicut Dyo. dicit quarto capite di. no. uidetur, quod æuum ſit in lucifero ſicut in ſubiecto.

Sed contra, æuum eſt quædam æternitatis participatio. Sed Angeli beati magis ſunt in participatione æternitatis quam Lucifer, qui eſt beatitudinis expers. Ergo Lucifer non eſt ſubiectum æui, ſed magis ſupremus beatorum Angelorum.

1. d. 19. q. & ar. 1. ad 1. & 3. di. 2. q. 1. art. 1. c. fin. & ar. 2. ad 5.
Reſpõdeo dicendum, quod ex ignorantia linguæ græcæ prouenit, quod communiter apud multos æuum ab æternitate diſtinguitur, ac ſi diſtingueretur anthropos ab homine, quod. n. in græco dicitur æuum, in Latino æternitas. Et ſic etiã Dyo. 10. ca. de di. no. pro eodem utitur æternitate & æuo, ſed quia nominibus utendum eſt ut plures, ſi utrunque diſtinguamus ab inuicem: æuum nihil aliud erit quam æternitatis participatio, ut ſcilicet eſſentialis æternitas ipſi Deo attribuatur, æuum autem quaſi participata æternitas ſubſtantiis ſpiritualibus quæ ſunt ſupra tempus, quia uero id quod per eſſentiam dicitur, ſemper eſt menſura ipſius quod dicitur per participationem, poteſt dici ꝙ prima menſura omnium æuiternorum, eſt ipſa Dei æternitas: ſicut etiam ſubſtantia Dei eſt menſura omnis ſubſtantiæ, ut dicit commentator in 10. Metaphyſi. Si quis tamen uelit accipere menſuram homogeneam, id eſt eiuſdem generis, dicunt quidam quod non eſt una menſura communis, ſed quodlibet æuiternum habet ſuum æuum. Sed hi propriam uocem ignorant. Sic enim eſſet uerum quod dicunt, ſi omnia æuiterna eſſent æqualia. Sic enim unum eorum non eſſet menſura alterius: hoc autem non eſt uerum, quia in Angelis eſt accipere primum, medium, & ultimum non ſolum ſecundum diuerſas hierarchias, & ordines, ſed etiam ſecundum diuerſos Angelos in eodem or-
1. p. q. 10. dine: ut patet per Dionyſium decimo capite cœleſtis Hierar-
ar. 6. & 2. chiæ, Et quia ſemper illud quod eſt ſimpliciſſimum, eſt menſu-
ad 2. q. 1. ra in quolibet genere, ſicut dicitur in decimo Metaphyſicorum.
ar. 2. (Text. com. ſecundo.) Ideo neceſſe eſt ut duratio ſimpliciſ-
1. p. q. 10. ſimi æuiterni ſit æuum omnium æuiternorum, & ita ſimpliciſ-
ar. 5. ad 1. ſimum æuiternorum eſt ſubiectum æui. Sed attendendum quod
& art. 6. c. ſubſtantiæ ſpirituales menſurantur æuo, non ſolum quantum
& 2. di. 2. ad earum ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad earum propriam
q. 1. art. 1. operationem. Vnde in libr. de cauſis dicitur quod ſunt in mo-
ad 4. mento æternitatis ſecundum ſubſtantiam & operationem, &
u. d. 2. q. 1. ſic oportet, quod ille Angelus qui eſt ſubiectum æui, ſit ſimpli-
ar. 2. ad 5. ciſſimus, non ſolum quantum ad eſſentiam, ſed etiam quantum ad operationem. Talis autem eſt ſupremum omnium angelorum bonorũ, cuius operatio maxime eſt in uno, quod eſt Deus, unita. Vnde ſupremus omnium angelorum eſt ſubiectum æui. Non autem lucifer.

Ad primum ergo dicendum, quod. aliqui poſuerunt luciferum non fuiſſe ſupremum Angelorum. Sed ſicut Dama. dicit fuit primus eorum qui præerant ordini terreſtri. Si uerò
1. p. q. 73. concedamus ſecundum Gregorium, quod fuerit ſupremus om-
ar. 6. ad 3. nium, tunc dicendum eſt, quod ſua operatio auerſa eſt ab uno
ma. q. 16. primo, & conuerſa ad multitudinem inferiorum rerum, qua-
a. 1. ad 12. rum primatum appetit. Et ſecundum hoc dæmones deciderunt a ſumma ſimplicitate æui unde Dion. dicit 4. c. de di. no. quod dæmones dicuntur mali, propter hoc quod infirmantur circa operationem naturalem.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de hominibus.

¶ Et primò quantum ad ea quæ poſſunt omnibus eſſe communia.

¶ Secundo, quantum ad ea quæ pertinent ad quoſdam horum ſtatus.

Circa communia verò quæſitum eſt quadruplicitet.

¶ Primò quidem de his, quæ pertinent ad naturam hominis.

¶ Secundo, de his quæ pertinent ad ſacramenta.

¶ Tertiò, de his quæ pertinent ad uirtutes.

¶ Quarto, de his, quæ pertinent ad præcepta.

Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primò, quantum ad perſonas hominum: vtrum ſcilicet ſi Adam non peccaſſet, iidem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

¶ Secundò, quantum ad intellectum, vtrũ ſcilicet uerbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.

¶ Tertio, quantum ad uoluntatem utrum ſcilicet ea quæ per timorem fiunt, ſint uoluntaria.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſi Adam non peccaſſet, iidem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſi Adam non peccaſſet, non iidem homines numero ſaluarentur qui nunc ſaluantur. Si enim Adam non peccaſſet, ſoli electi naſcerentur, ergo non fuiſſent nati illi peccatores qui finaliter ſunt reprobati, & per conſequens nec eorũ filii, quia ſi non ſunt iidẽ patres, conſequens eſt neque filios eſſe eoſdem: multi autem nunc ſaluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo ſi Adam nõ peccaret, non iidem ſaluarentur, qui nunc ſaluantur. 101 ar. 63. ſed contra. & ad 2.

¶ 2 Præterea. Secundum Philoſophum ſemen eſt ſuperfluum alimenti, ſed aliis cibis homo uſus fuiſſet in paradiſo, ſi non peccaſſet ab his quibus nunc utitur, ergo aliud fuiſſet ſemen, & per conſequens alii filij.

Sed contra eſt, quod Grego. dicit 4 Moral. Si primum parentem nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex ſe filios gehennæ generaret, ſed hi qui nunc per redemptorem ſaluandi ſunt, ſoli ab eo electi naſcerentur.

Reſpondeo dicendum, quod cum in generatione hominis ſicut & aliorum animalium ſemen patris ſit agens materia verò a matre miniſtrata ſit ſicut patiens, ex quo corpus humanũ formatur, impoſſibile eſt eundem filium naſci, ſiue ſit alius pater, ſiue ſit alia mater, ſicut etiam non eſt idem numero ſigillum: ſiue ſit alia cera, ſiue ſit aliud corpus ſigilli, ex cuius impreſſione cera ſigillatur. Et quamuis ſuperfluum alimenti ſit ſemen ſecundum philoſophum, diuerſitas tamen alimentorum non ſufficeret ad diuerſificandum filios qui ex ſemine naſcuntur, quia ex illis cibis non ſumitur niſi ſemen niſi quatenus aliqualiter in ſubſtantiam parentum conuertuntur. Dicunt quidam ſequentes Anſel, quod ſi homo non peccaſſet in illa prima tẽtatione, ſtatim confirmatus fuiſſet & ipſe & omnes qui ab eo naſcerentur: ita quod omnes qui naſcerentur fuiſſent electi. Vnde cum nunc multi qui ſaluantur ex peccatoribus naſcantur, ſicut in obiiciendo tangebatur, conſequens eſt quod eſſent alii parentes ſaluandorum, & per conſequens alii filii. Sed hæc poſitio non uidetur eſſe uera, quia ſecundum Aug. 14 de ciu. Dei. Status corporis in homine proportionaliter reſpõdet ſtatui animæ: quamdiu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori indigens alimentis, tandiu habuit animam potentem peccare, & non peccare habuit autem, corpus animale quãdiu fuit in ſtatu generandi: quod etiam fuiſſet, ſi poſt illam primam tentationem non peccaſſet. Et ideo poſſibile fuiſſet, ſi primus homo tunc non peccaſſet, quod etiam ipſe, uel eius poſteri poſtmodum peccarent, ut Hugo de ſanct. Vict. dicit. Vnde ex hoc non ſequitur parentum diuerſitas, quod nunc ſunt aliqui peccatores, tunc autem non eſſent, ſed eſt aliud: vnde neceſſe eſt ponere diuerſitatem parẽtum, quia in primo ſtatu vnus homo non habuiſſet plures uxores, nec etiam aliqui ex fornicatione uel adulterio naſcerentur, quod nunc contingit etiam in his qui ſaluantur, multi enim filii unius parentibus ex pluribus vxoribus nati ſaluantur, ſicut patet de filiis Iacob. Multi etiam ex fornicatione, uel adulterio nati, alioquin eis fruſtra ſacramenta ſalutis adhiberentur. Vnde relinquitur, quod aliqui nũc ſaluantur, qui ſi primus homo non peccaſſet, non naſcerentur, & per conſequens non ſaluarentur, nec tamen Dei prædeſtinatio falleretur: quia Deus prædeſtinauit homines habens ſcientiam futuri euentus. Quod uero Grego. dicit, quod ſi primus homo non peccaſſet, nequaquam ex ſe filios gehennæ generaret, indubitanter uerum eſt. Non enim in filios transfunderet peccatum originale, ſecundum quod homines filii iræ naſcuntur, quod autem ſubdit quod hi ſoli qui nunc ſaluandi ſunt naſcerentur, intelligendum eſt quod pronomen facit ſimplicem demonſtrationem: quia ſcilicet ſoli electi naſcerentur, quantum eſt ex ratione originis, non quantum ad demonſtrationem perſonalem, quia aliæ perſonæ eſſent hominum qui ſaluarentur.

Opinio. Anſel.

Probatio opi. Aug.

1. p. q. 100. ar. 2. & 2. d. 20. q. 2. ar. 3. ad 5. & 7. ma. q. 5. art. 4. ad 8. 2. 63. ad 1. ſi. & 4 d. 33. q. 1. a. 1. ad 5

Gregorius. No. bene. 2. 63. ad 1.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrum uerbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur quod uerbũ cordis ſit ſpecies intelligibilis: uerbum enim cordis eſt quo intellectus uidet, hoc autem eſt ſpecies intelligibilis, ergo uerbum cordis eſt ſpecies intelligibilis. 102 1. p. q. 34. ar. 1. & q. 84. ar. 4. c. ar. 1. q. 85. ar. 2. opus 53. c.

¶ 2. Præte. Cognitio intellectiua a ſenſu oritur. Sed illud ꝙ ſenſus ſentit, eſt ſpecies intelligibilis, ergo uerbum cordis, quo intellectus intelligit, eſt ſpecies intelligibilis.

Sed contra, Verbum cordis interius eſt quod exteriori uerbo

ſignificatur. Sed verbum exterius non ſignificat ſpeciem intelligibilem, ergo verbum interius non eſt ipſa ſpecies intelligibilis.

1.p.q.27.2. Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Aug. 15. de Tri. Ver-
1 c.m.& q. bum cordis importat quoddam procedens a mente ſiue ab in-
18.2.4.ad 1 tellectu. procedit autem aliquid ab intellectu, inquantum eſt
uer.q.14.2. conſtitutum per operationem ipſius. eſt autem duplex opera-
8.c.princi- tio intellectus, ſecundum philoſophum in tertio de anima. (T.
pio & ſpiri c.21.) Vna quidem quæ uocatur indiuiſibilium intelligentia,
ritu 2. 9.ad per quam intellectus format in ſeipſo diffinitionem, uel con-
6.& art.vſ. ceptum alicuius incomplexi. Alia autẽ operatio eſt intellectus
ad 7.& 1.c. componentis & diuidentis, ſecundum quam format enuncia-
19.q.5.ar.1 tionem. Et utrunque iſtorum per operationem intellectus con
ad 7.pot.q. ſtitutorum uocatur uerbum cordis, quorum primum ſignifica-
9.art. 5.c. tur per terminum incomplexum, ſecundum vero ſignificatur
1.d.27.q.2 per orationem, manifeſtum eſt autem, quod omnis operatio in-
ar.2.3.c.in tellectus procedit ab eo, ſecundum quod eſt factus actu per ſpe-
de concor- ciem intelligibilem, quia nihil operatur, niſi ſecundum quod eſt
dantiam. actu. Vnde neceſſe eſt quod ſpecies intelligibilis, quę eſt princi-
ad 1. pium operationis intellectualis differat á verbo cordis, quod eſt per operationem intellectus formatum, quamuis ipſum verbũ poſſit dici forma uel ſpecies intelligibilis, ſicut per intellectum conſtituta, prout forma artis quam intellectus adinuenit, dici-
ar.161.& 1. tur quædam ſpecies intelligibilis.

p.q.85.art. Ad primum ergo dicendum, q intellectus intelligit aliquid
2.ad 3. dupliciter. Vno modo formaliter, & ſic intelligit ſpecie intelligibili qua ſit in actu. Alio modo ſicut inſtrumento quo vtitur, ad aliud intelligendum & hoc modo intellectus verbo intelligit quia format uerbum ad hoc quod intelligat rem.

Ad ſecundum dicendum, q cognitio ſenſus exterioris perficitur per ſolam immutationem ſenſus á ſenſibili. Vnde per formam quæ ſibi á ſenſibili imprimitur, ſentit, non autem ipſe ſenſus exterior format ſibi aliquam formam ſenſibilem, hoc autem facit uis imaginatiua, cuius formæ quodammodo ſimilis eſt uerbum intellectus.

ARTICVLVS X.

Vtrum ea, quæ fiunt ex timore ſint voluntaria.

103 CIrca tertium ſic proceditur. Videtur quod ea quæ fiunt ex timore non ſint uoluntaria. Neceſſitas enim uoluntati contrariatur, ut dicitur in 5. Metaphyſi. (T.c.6.) Sed ea quæ fiunt
22.q.6.2.6 ex timore dicuntur ex neceſſitate fieri, non ergo ſunt uolunta-
o.& 7.ad 1. ria.

& 2.& 12. Sed contra, Omne quod quis operatur propter finem eſt uo
q.110.ar.3 luntarium, ſed ea quæ quis operatur ex timore operatur propter
ad 3. & di. finem, ſcilicet ad uitandum malum quod timet, ſicut qui proii-
39.ar.2.12. cit merces in mare uitat ſubmerſionem nauis: ergo huiuſmo-
q.8.ar.2.0. di ſunt uoluntaria.

& q.60.2.1 Reſpondeo dicendum, quòd cum bonum ſit uoluntatis obie-
ad 1.ar.85. ctum hoc modo ſe habet aliquid ad hoc quod ſit uoluntarium,
1.& 2.d.40 quomodo ſe habet ad hoc quod ſit bonum. Contingit autem ali-
o.ar.2 c & quid in uniuerſali conſideratum eſſe bonum, quod tamen ſecun-
ad 3.a.193 dum aliquas particulares circunſtantias redditur malum, ſicut generare filios eſt bonum, ſed generare filios ex non ſua uxore eſt malum, & ſimiliter contingit aliquid in vniuerſali conſideratum eſſe malum, quod tamen ſecundum aliquas particulares circunſtantias ſit bonum, ſicut occidere ſecundum ſe eſt malum, ſed occidere hominem pernicioſum multitudini, eſt bonum, & quia actiones circa ſingularia iudicantur bonæ, uel malæ, & per conſequens uoluntariæ, vel inuoluntariæ, ſimpliciter quidem conſideratis ſingularibus circunſtantijs, ſecundum quid autem ſecundum quod in uniuerſali conſiderantur, ea vero quæ ex timore fiunt in uniuerſali quidem conſiderata, ſunt mala & inuoluntaria, ſed ſi conſiderentur ſecundum ſingularia quæ circunſtant, ſic ſunt bona, & uoluntaria, ſicut proiicere merces in mare ſecundum ſe conſideratum eſt malum & non uoluntarium ſed in tali caſu eſt bonum & voluntarium, vnde & Philo-
12. q.125. ſophus dicit in tertio Ethicorum. quod huiuſmodi mixta ſunt
ar 4 . 2.q. ex uoluntario, & inuoluntario: ſimpliciter autem ſunt uo-
105. rti 4. luntaria ſecundum quid autem inuoluntaria & neceſſita-
ad 4 & 4. te facta.

29.q.1 2.2. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

DEINDE circa ſacramenta quæſitum eſt.
¶ Primo de ſacramento euchariſtiæ,
¶ Secundo, de ſacramento pœnitentiæ.
¶ Tertio, de ſacramento matrimonij.

Circa Euchariſtiam quæſita ſunt duo.
¶ Primò, utrum forma panis annihiletur.
¶ Secundo, utrum ſacerdos dare debeat hoſtiam non conſecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

Vtrum forma panis in ſacramento Euchariſtia annihiletur

AD primum ſic proceditur. Videtur quod forma panis in ſacramento euchariſtiæ annihiletur. Illud enim annihilari uidetur, quod deſinit eſſe & in nihil conuertitur. Sed forma panis facta conſecratione deſinit eſſe, nec eſt dare in quod con- 104
uertatur. Non enim conuertitur in materiam corporis Chriſti, 3.p.q. 75.
nec etiam in formam eius, quæ eſt anima, alioquin anima eſſet art.4.o. 6.
ibi ex ui ſacramenti. ergo forma panis annihilatur. c.2. ca. &

¶ 2 Preterea Aug. dicit ſuper illud Ioan. 17. Clarifica me ad 3.
pater, &c. Si humana natura conuertitur in uerbum, ſi diligen- 4.d. 11. q.
tius cogitamus, homo periret in Deo. Sed illud annihilari dici- 1.art.2.o.
tur quod perit, ergo ſi panis conuertitur in corpus Chriſti, uide- 3.p.q. 75.
tur quod annihiletur. ar. 2. & 4.

Sed contra eſt, quia ſicut Auguſt. dicit lib. 83. q. Deus non eſt & 4. d. 10.
actor tendendi in non eſſe. Eſt autem actor ſacramenti eucha- ad 2. ad 4.
riſtiæ, ergo in illo ſacramento nihil annihilatur. 193. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quod annihilatio quendam motum importat. Omnis autem motus denominatur a termino ad quem. Vnde terminus annihilationis eſt nihil. Conſecratio autẽ panis in ſacramento euchariſtiæ, non terminatur ad nihil, ſed ad Corpus Chriſti, alioquin non eſſet dare quomodo corpus Chriſti incipiat eſſe ſub ſacramento. Non enim incipit ibi eſſe per motum localem, alioquin deſineret eſſe in cœlo. Relinquitur ergo, quod in conſecratione panis non eſt aliqua annihilatio, ſed tranſubſtantiatio in corpus Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut in generatione naturali, neque forma, neque materia generatur aut corrumpitur ſed totum compoſitum, ita etiam in ſacramento altaris non eſt quærendum ſeorſum de forma aut materia in quid conuertatur, ſed totus panis conuertitur in totum corpus Chriſti, inquã-
tum eſt corpus, quia ſi in triduo mortis Chriſti fuiſſet conſecra- 3.p. q. 75.
tio facta, non fuiſſet ibi anima, ſed corpus exanime, ſicut in ſe- ar. 6. ad 1.
pulchro iacebat. & 4.d. 11.

Ad ſecundum dicendum, quod perire diceretur natura hu q.2.art.1.3.
mana, ſi conuerteretur in uerbum quantum eſſe deſineret, q ad 2. 3. 4.
pertinet ad terminum a quo non autem ſi annihiletur quan- 81.ar.2.4.
tum ad terminum ad quem. 105.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto, hoc petenti.

CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos non 105
debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti. Non enim debet ſacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem ſi ei daret hoſtiam non conſecratam, cum alijs ſocijs daret conſecratam, ergo ſacerdos non debet dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti.

¶ 2 Præterea, Hoſtia conſecrata a ſacerdote alicui fideli porrecta a circunſtantibus adoratur. Si ergo exhibet hoſtiam non conſecratam, loco conſecratæ, quantum eſt in ſe faciet populũ idololatrare, quod eſt graue peccatum, non ergo ſacerdos debet peccatori occulto petenti dare hoſtiam non conſecratam.

Sed contra eſt, quia ſacerdos eſt medicus animarum. Sapiens autem medicus uitat quantum poteſt periculum infirmi quem accepit in curam. Peccatori autem cuius curam habet imminet magnum periculum, ſi in conſcientia mortalis peccati corpus Chriſti accipiat, quia qui manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit: ut dicitur primæ Corinthiorum 11. ergo ſacerdos benefacit, ſi eius periculum uitet porrigens ei hoſtiam non conſecratam.

Reſpon. dicendum, q ueritati non eſt aliqua fictio adiungen-
da, quia nulla eſt conuentio lucis ad tenebras, ut Apoſt. dicit 2. ar.148.o.
ad Cor. 6 & pp hoc Aug. probat in lib. 83. q. q corpus Chriſti
nõ fuit phantaſticum, quia ueritas, quæ eſt Chriſtus non potuit 3.d.9.q. 1.
fallere, & ideo in ſacramẽtis eccleſiæ nihil eſt p fictionẽ agẽdũ, art. 2. q. 6.
& præcipue in ſacramẽto altaris, in quo totus Chriſtus continetur. Eſ- ad 2.
ſet aũt quædã fictio, ſi hoſtia non conſecrata loco cõſecratæ daretur. Et cum ẽt ſacerdos quantum in ſe, eſt, populo fieret idololatrandi occaſio, qui quamuis peccatum idolatriæ non incurre- 22.q. 3.ar.
ret, æſtimans probabiliter hoſtiam eſſe conſecratam, tamẽ ſacer 3.ad 4.
dos

dos in hoc ipſo, quod hoſtiam non conſecratam populo exhiberet adorandam, idolatriæ crimen incurreret. Vnde hoc in nullo caſu eſt faciendum, ut hoſtia non conſecrata exhibeatur uni uel pluribus tanquam conſecrata. Debet ergo ſacerdos peccatorem occultum primo quidem monere, ut pœnitentiam agat, & ſic ad ſacramentum accedat, quod ſi pœnitere noluerit, debet ei occulte inhibere, ne aliis communicantibus in publico ſe immiſceat, quod ſi ſe immiſcuerit, debet ei dare hoſtiã conſecratam.

Vnde prima duo concedimus.

3.q.80.a.6.& q.81.art.2.c.& ad 2.& 4.di.9.ar.5.q.10.

Ad tertium dicendum, quod ſtultus eſſet medicus qui cum maiori ſuo periculo minus periculum infirmi uellet impedire, puta ſi uellet ipſe venenum bibere, ne infirmus biberet uinum. Multo autem magis peccat ſacerdos fictionem faciẽs in ſacramento Chriſti, quam peccator indigne ſumens. Vnde ſtultus eſſet ſacerdos, ſi vt vitaret peccatum ſubditi, ipſe grauius peccaret, fictionem faciens in ſacramento ueritatis.

QVAESTIO VII.

DEINDE circa ſacramentum pœnitentiæ quæſita ſunt duo.

¶ Primo vtrum prælatus debeat ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confeſſione audiuit.

¶ Secundò, utrum in meliori ſtatu moriatur ille, qui moritur in uia eundi ultra mare, quam ille qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prelatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere ob audita in confeſſione.

106
4.di.21.q.3.ar.1.q.1.ad 3.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confeſſione audiuit, quia quod inſtitutum eſt pro charitate, contra charitatem non militat. Sed ſigillum confeſſionis inſtitutum eſt pro charitate. Non ergo militat contra charitatem ex qua tenetur prælatus ſaluti ſubditorum prouidere. Eſt autem quandoque contra ſalutem ſubditi, ſi ei adminiſtratio dimittatur, ut puta ſi habeat occaſionem recidiuandi in peccatum, ergo non obſtante ſigillo confeſſionis, prælatus debet eum ab adminiſtratione remouere.

a.15.& 4.

Sed contra eſt, quia nihil eſt faciendum in præiudicium confeſſionis. Eſſet autem præiudicium confeſſionis, ſi ſubditus ab adminiſtratione remoueretur, propter crimen quod ſuo prælato confeſſus eſt: quia per hoc alii retraherentur a confitendo. Non ergo debet prælatus ſubditum ab adminiſtratione remouere, propter peccatum quod ei confeſſus eſt.

Reſpondeo dicendum, quod id quod per confeſſionem auditur, nullo modo eſt manifeſtandum, nec uerbo, nec ſigno, nec nutu: nec etiam aliquid eſt faciendum, unde in ſuſpitionem peccati aliquis poſſit deuenire. Si ergo a motio ſubditi ab adminiſtratione poſſit inducere ad manifeſtandum peccatum in confeſſione auditum, vel ad aliquam probabilem ſuſpitionem habendam de ipſo, nullo modo prælatus deberet ſubditum ab adminiſtratione remouere, puta ſi in aliquo monaſterio eſſet cõſuetum, quod priores non amouerentur de ſuis prioritatibus niſi propter culpam: manifeſtaretur autem peccatum confitentis per remotionem ab adminiſtratione. Vnde ſi abbas hoc faceret, grauiter peccaret tanquam confeſſionem reuelans. Poſſet tamen eum ſecreto charitatiue admonere, ut cum inſtantia peteret ceſſionem, ſi hoc uideret ſaluti eius expedire. Si vero per amotionem ab adminiſtratione peccatum nullatenus manifeſtaretur, puta ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum quod abbas pro ſuo libitu de facili aliquos ab adminiſtratione remoueret: tunc alia occaſione accepta poſſet ſubditum ſibi confeſſum ab adminiſtratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, ſi talis adminiſtratio eſſet ſubdito periculoſa in poſterum, quamuis etiam & in hoc caſu melius eſſet quod eum induceret ad ceſſionem petendam. Si vero periculum in poſterum non timeretur, non oportet, quod pro peccato præterito pœnitentia deleto eum ab adminiſtratione remoueret, ſicut etiam Aug. dicit in li. de adulterinis cõiugiis. Cur adhoc deputamus adulteros quos credimus pœnitentia eſſe ſanatos, quandoque enim pœnitentes innocentibus meliores ſunt.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrũ melius moriatur cruce ſignatus qui moritur in uia eundi vltra mare, quam qui moritur redeundo.

107
a.38.& 4.di.20.q.1.ar.3.q.3.ad 2.

AD ſecundum ſic procedebatur. Videtur quòd melius moriatur cruce ſignatus qui moritur in uia eundi ultra mare, quam ille qui moritur redeundo. Qui enim moritur in eundo quaſi proſequendo uotum ſuum, ut ſe exponat morti pro Chriſto, & ita moritur tanquam martyr, qui autem moritur redeundo, non moritur in propoſito ſe exponendo in Chriſto, & ita moritur quaſi confeſſor. Sed maior eſt ſtatus martyrum quam confeſſorum, ergo in meliori ſtatu moritur, qui moritur in eundo, quam qui moritur in redeundo.

Sed contra, Qui moritur in redeundo, iam conſummauit uotum ſuum, qui autem moritur in eundo nondum conſummauit, ſed eſt quaſi in principio. Perfectio autem melius eſt imperfecto, & finis principio, ergo melius moritur in redeundo, quam qui moritur in eundo.

Reſpondeo dicendum, quod quanto aliquis cum pluribus meritis moritur, tanto melius moritur, merita autem manent homini non ſolum illa quæ actu agit, ſed etiam illa quæ iam fecit, quaſi apud Deum depoſito, ſecũdum illud 2. ad Tim. 2. Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſeruare. Manifeſtum eſt autem, quod ille qui moritur in redeundo de ultra mare cęteris paribus cum pluribus meritis moritur, quam ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex aſſumptione itineris, & ulterius ex proſecutione, in qua forte multa grauia eſt paſſus, & ideo cæteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo, quamuis ire ſit magis meritorium, quam redire, genus operis conſiderando.

4.d.14.q.2.ar.3.q.30.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud propoſitum exponendi ſe morti propter Chriſtum, habuit etiam ille in eundo; nec hoc meritum perdidit, ſi ſe a peccato immunem cuſtodiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE circa matrimonium quæſita ſunt duo.

¶ Primo ſi aliquis deſponderit aliquam per uerba de futuro, & poſtea carnaliter cognoſcat, non quidem quaſi conſentiens in matrimonium, ſed ſolummodo uolens fraudulenter ſurripere copulam carnalem, ſi poſtmodum contrahat cũ alia per uerba de præſenti, utrum ſcandala ſi uxor eius.

¶ Secundò, ſi uir accuſet uxorem de adulterio occulto, utrum mulier teneatur in iudicio ſuum peccatum confiteri.

ARTICVLVS XV.

Vtrum ille qui cum fraude cognouit carnaliter quam deſponderat, poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per uerba de præſenti.

108
4.d.27.2.2.& q.2.3.c.4.di.28.art.2.3.0.de contractu matrimonij.

CIRCA primum ſic procedebatur. Videtur quod ille qui cognouit carnaliter quam deſponderat per uerba de futuro, non poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per uerba de præſenti. Iudicio enim eccleſiæ compellitur ſtare cum prima, quam carnaliter cognouit, ſed eccleſia poteſt facere perſonas illegitimas ad contrahendum, ergo uidetur quod talis non poſſit cum alia muliere habere matrimonium, & ita illa cum qua ſecundo contraxit per uerba de præſenti non erit uxor ſua

4.d.16.q.2.ar.4.

Sed contra eſt, quod error hominis non præiudicat ueritati matrimonii. Sed ex errore hominis præſumentis eſſe conſenſum ubi fuit carnaliter copula, contingit quod per iudicium eccleſiæ compellitur aliquis illam habere, quam cognouit carnaliter poſt contractum per uerba de futuro, ergo non præiudicat ueritati ſecundi matrimonii, quod eſt rite contractum per uerba de præſenti.

22.q.14.ar.7.ad 3.& q.67.a.2.0.& 4.di.26.q.1.ar.2 q.4.3.ad 2.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Leo Papa dicit. Cauſa matrimonii eſt conſenſus per uerba de præſenti expreſſus, ſine quo cætera etiam cum coitu ſubſecuta fruſtrantur. Remota autem cauſa, remouetur effectus, unde cum in primo matrimonio ponatur non fuiſſe conſenſus, manifeſtum eſt quod non fuit matrimonium. Et quia poſita cauſa ponitur effectus conſequens eſt ut ſecundum fuerit matrimonium in quo ponitur fuiſſe mutuus conſenſus per uerba de præſenti expreſſus inter perſonas a matrimonio ſolutas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent, tripliciter ſe habet. Vno quidem modo per modum indicantis, & quia homines uident ea, quæ apparent, ſecundum quod dicitur 1 Regum decimoſexto, Oportet quod iudex eccleſiaſticus iudicet ſecũdum ea quæ ſibi apparent per confeſſiones partium, & per idoneos teſtes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis contingit quandoque ueritatem latere, & præcipue in his quæ pertinent ad interiora cordis, quæ humano teſtimonio probari non poſſent: etſi per aliqua ſigna exteriora de his poſſit aliquo coniectura haberi, & ideo iudicium eccleſiæ circa ea quæ ad matrimonium pertinent, ſi ueritas lateat, non impedit ſequens matrimonium contrahendum, nec dirimit iam contractum. Alio modo ſe habet per modum prohibentis uel punientis, & hoc quidem impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam cõtractum: puta uxoricidæ pœnam imponit eccleſia: ut ulterius à matrimonio abſtineat. Si tamen contraxerit, matrimonium non dirimitur. Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quod fit ſolum authoritate ſummi pontificis: & ſecundum hoc perſonæ aliquæ redduntur illegitimæ ad contrahendum, ita quod ſi etiam contrahant, matrimonium dirimit, ut patet in quibuſdam gradibus conſanguinitatis & affinitatis, uel etiam de adultera, cum qua dedit ei fidem de contrahendo, uel cum machinatus eſt in mortem uxoris.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum accuſata de adulterio occulto teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.

109

4.d. 37. q. 2. art. 2. o, & diſt. 41. art. 4. q. 3. ad 2.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod mulier accuſata de adulterio, non teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri. Nullus enim tenetur ſuum peccatum occultum publicare, Sed adulterium mulieris eſt occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipſum ueniret in publicum, ergo non tenetur mulier accuſata de adulterio ſuum peccatum in iudicio confiteri.

4.di. 19. q. 2. ar. 3. ad 4. & 5.

Sed contra eſt, quia debet præſtare iuramentum de ueritate dicenda, ſed nullo modo debet deierare, ergo debet ueritatem confiteri de ſuo peccato.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt diſtinguendum. Si enim adulterium ſit omnino occultum, non debet peccatum ſuum in iudicio confiteri, nec debet ab ea exigi iuramentum de ueritate dicenda, quia occulta ſoli diuino iudicio reſeruantur, ſecundum illud 1 ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quouſque ueniat dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum. Sed quando ex adulterio procedit infamia uel aliqua ſigna, euidentia apparent quæ uehementem ſuſpitionem facere poſſunt, uel quando eſt ſemiplene probatum, tunc debet ab ea exigi iuramentum de ueritate dicenda, & ipſa tenetur confiteri ueritatem.

B. Paulus.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO IX.

DEINDE circa uirtutes quæſita ſunt duo.

22. q. 69. ar. 1. o. q. di. 17. q. 3. ar. 1. q. 8. ad 1. 3.

¶ Primo circa iuſtitiam, ſcilicet ſi aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro ſua liberatione, ſi mutuo eam accipiat ab aliquo ſuo amico, utrum reſtituere teneatur.

¶ Secundo circa abſtinentiam, utrum aliquis peccare poſſit nimis ieiunando, uel uigilando.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo, ut redimeret ſe a latronibus, teneatur eam reſtituere.

110

AD primum ſic procedebatur. Videtur quod ille qui pecuniam accepit mutuo, ut redimeret ſe a latronibus, non teneatur eam reſtituere, quia ut Auguſtinus dicit. Tempore neceſſitatis omnia ſunt communia. Sed nullus debet quaſi proprium petere id quod eſt commune, ut Ambro. dicit, & habetur in decretis diſ. 4 Cum ergo ille qui in latrones incidit fuerit in maxima neceſſitate conſtitutus, ut pote in periculo mortis exiſtens, uidetur quod factum ſit ſibi commune aliquid quod erat alterius, & ita non teneatur ei reſtituere, qui mutuauit ac ſi eſſet proprium eius.

Ambro.

¶ 2 Præterea, Nullus tenetur facere recompenſationẽ alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam tenebatur proximum ſuum a mortis periculo liberare, ſecundum illud Prouer. 24. Erue eos qui ducũtur ad mortem, ergo uidetur quod ille qui eſt liberatus, non teneatur ei reſtituere pecuniam mutuatam.

¶ Sed contra eſt quod Dominus Mat. 7. dicit Omnia quæ uultis, ut faciant uobis homines, & uos facite illis. Sed illi qui liberatus eſt a latronibus uellet ſibi reſtitui ſi quid mutuaſſet, ergo etiam ipſe debet reſtituere quod mutuo accepit.

Reſpondeo dicendum, quod iuſtitiæ actus eſt vnicuique reddere quod ſibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonæ fidei qui fuit inter mutuantem, & mutuo accipientem reſtitutio debeatur ex iuſtitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam eam reddere creditori, & tanto magis quanto in maiori neceſſitate creditor ſibi ſubuenit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tunc in neceſſitate ſũt omnia communia, cum homo non poteſt ſibi de ſuo ſubuenire, ridiculum eſſet ſi quis famem patiens nollet accipere panem quem haberet in arca, & diceret ſe accipere panem alienum quaſi communem, quæ autem per amicos poſſumus per nos aliqualiter poſſumus, ut dicit philoſophus in tertio Ethicorum. Iſte autem qui in latrones incidit poteſt ſe per amicos liberare mutuum accipiendo. Et ideo non fiunt ei omnia communia.

Ad ſecundum dicendum, quod vnuſquiſque tenetur ad liberandum proximum à morte ſecundum ſuam conditionem & modum, & hoc quidem conuenienter impleuit ille, qui pecuniam mutuauit, non autem tenebatur eam donare in caſu, quo ille poterat per mutuum liberari.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum homo poſſit peccare nimis ieiunando, vel vigilando.

111

22. q. 88. ar. 2. ad 3. & q. 147. ar. 1. ad 2.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod homo non poſſit peccare nimis ieiunando, uel uigilan. Deus. n. non poteſt nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis eſt exhibitio operis, ut Gregorius dicit in homil. quadam: ergo uidetur, ꝙ non poſſit aliquis peccare nimis ieiunando, uel uigilando propter Deum.

Sed contra eſt, ꝙ Bernar. confitetur ſe peccaſſe de hoc ꝙ nimis corpus ſuum ieiunio & uigilijs debilitauit.

Reſpondeo dicendum, ꝙ ſecundum Philoſophum in primo Polit. Aliter eſt iudicandum de fine, aliter de his quæ ſunt ad finem. Illud enim quod quæritur tanquam finis abſque menſura quærendum eſt. In his autem, quæ ſunt ad finem eſt adhibenda menſura ſecundum proportionem ad finem: ſicut medicus ſanitatem quæ eſt finis eius, facit quantumcunque poteſt maiorem, ſed adhibet medicinam, ſecundum quod conuenit ad ſanitatem faciendam. Eſt ergo conſiderandum quod in ſpirituali uita, dilectio Dei eſt ſicut finis. Ieiunia autem & uigiliæ, & alia exercitia corporalia, non quæruntur tãquam finis. Quia ſicut dicitur ad Rom. 14. non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed adhibentur tanquam neceſſaria ad finem, id eſt ad domandas concupiſcentias carnis, ſecundum illud apoſt. 1. ad Corinth. 9. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo &c. Et ideo huiuſmodi ſunt adhibenda cum quadam menſura rationis, ut ſcilicet concupiſcentia deuitetur, & natura non extinguatur, ſecundum illud ad Rom 12. Exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem, & poſtea ſubdit, Rationabile obſequium ueſtrum. Si uero aliquis intantum uirtutem naturæ debilitet per ieiunia & uigilias, & alia huiuſmodi, quod non ſufficiat debita opera exequi, puta prædicator prædicare, doctor docere, cantor cantare, & ſic de alijs, abſque dubio peccat, ſicut & peccaret uir quem nimia abſtinentia ſe impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Vnde Hiero. dicit. De rapina holocauſtum offert, qui uel ciborum nimia egeſtate, uel ſomni penuria immoderate corpus affligit. Et iterum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, uigilias ſenſus integritati præfert.

art. 14. ad 2. & 93. ad ſecundum.

B. Paulus

4. di. 15. q. 3. a. 1. q. 2. ad 3. & d. 17. q. 2. a. 8. q. a. c.

22. q. 141. ar. 6. o. & q 147. a. 1. ad 2. & 3.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta,

QVAESTIO X.

DEINDE circa præcepta quæſita ſunt duo.

¶ Primo, utrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.

¶ Secundo, utrum peccata quæ fiunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, ſint grauiora peccatis, quæ fiunt contra præcepta primæ tabulæ.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.

112 ar. 93 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod præcepta ordine naturæ præcedant conſilia. Illud enim eſt prius ordine naturæ, ad quod natura primo inſtigat. Sed præcepta ſunt de primo inſtinctu naturæ, quia ſunt de dictamine rationis naturalis non autem conſilia, ergo præcepta ſunt priora ordine naturæ, quam conſilia.

Sed contra eſt, quia prius natura dicitur aliquid eſſe tripliciter. Vno modo, ſicut imperfectum eſt prius perfecto. Et hoc modo præcepta non ſunt priora conſiliis, quia in præceptis charitatis præcipue conſiſtit perfectio. Secundo, per modum cauſæ tempore præcedentis effectum, & ſic etiam non ſunt priora, quia non eſt neceſſarium quod aliquis prius impleat præcepta quam conſilia. Tertio per modum originis, quando principium eſt ſimul tempore, ſicut & lux ſolis & radius. Sed nec hoc modo præcepta ſunt priora, quia non eſt neceſſe quod quicunque ſeruat præcepta, ſeruet conſilia, ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt conſilia.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc neceſſe eſt conſiderare, primo quid ſit eſſe prius ordine naturæ, ſecundo quid ſit præceptum & quid conſilium. Quibus manifeſtatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo ſciendum eſt, quod ſecundum Philoſophum in 5. Met. (T.c.16.) Prius & poſterius dicitur in quolibet ordine per comparationem ad principium aliquod ordinis, ſicut in loco per comparationem ad principium loci, in diſciplinis per comparationem ad principia diſciplinæ. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid eſſe prius per comparationem ad naturæ principia. Quæ quidem ſunt quatuor cauſæ. Vnde ſecundum unumquodque genus cauſæ, prius in ordine naturæ eſt quod propinquius eſt cauſæ. Quamuis autem cauſæ ſint quatuor, tres tamen earum ſcilicet efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, unde relinquitur quod ordo naturæ ſit duplex. Vnus quidem ſecundum rationem cauſæ materialis, ſecundum quod imperfectum eſt prius perfecto & potentia actu. Alius autem ordine naturæ eſt ſecundum rationem aliarum trium cauſarum, ſecundum quam perfectum eſt prius imperfecto, & actus potentia. Vnde & Philoſophus dicit in 5. Meta. (T.c.16.) quod alia ſunt poteſtate priora, alia perfectione & quia forma eſt magis natura, quam materia, ut probatur in 2. Phy. (T.c.12.) Conuenientius dicitur eſſe prius natura actus, qui eſt prior ſubſtantia & ſpecie, ut dicitur in 11. Metaphy. (T.c.13.) quam potentia, quæ in uno, & eodem eſt prior generatione & tempore. Vnde & Philoſophus dicit in 2. Perhiermenias, quod in his quæ contingit eſſe actu & poteſtate, ea quæ ſunt actu, ſunt natura priora & poſteriora.

Circa ſecundum uero, ſ. circa rationem conſilii & præcepti, conſiderandum eſt, quod præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquod eſt dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & hoc modo finis eſt debitus in unoquoque negocio. Medicus enim propter ſe debet quærere ſanitatem. Alio modo eſt aliquod debitum propter aliud, ſcilicet id ſine quo non poteſt perueniri ad finem, ſicut medicus debet dicere dietam infirmo, ſine qua non poteſt ſanari. Illud uero quod ordinatur in finem, ut melius aut facilius ad finem conſequatur, ſi ſine hoc aliqualiter poſſit haberi finis, non habet rationem debiti. Finis autem ſpiritualis, qui lege diuina ordinatur, eſt duplex. Vnus quidem principalis, ſcilicet adhærere Deo per charitatem. Vnde dicitur 1. ad Thi. 1. Finis præcepti, charitas eſt. Alius autem eſt finis ſecundarius quaſi diſpoſitionis, ſcilicet puritas, & rectitudo cordis, quæ conſiſtit interioribus actibus aliarum uirtutum. Vnde Apoſtolus dicit ad Ro. 6. habetis fructum ueſtrum in ſanctificatione. Sicut etiam in generatione naturali finis eſt & ipſa forma ſubſtantialis & ultima diſpoſitio ad formam. Vnde manifeſtum eſt quod principalia præcepta diuina ſunt quidem de dilectione Dei, & proximi, ut patet Matth. 22. Secunda uero de interiori ſanctificatione, ſecundum illud 1. ad The. 4. Hec eſt uoluntas Dei ſanctificatio neſtra. Omnia uero alia, quæ ſunt ſpiritualis uitæ, ordinantur ad prædicta ſicut in finem, ſed dupliciter. Quædam enim ſunt talia, ſine quibus prædicti fines eſſe nõ poſſunt, & hæc cadunt ſub præcepto ſicut non habebis Deos alienos. Non furtum facies, &c. Quædam autem ſunt ſine quibus ad prædictos fines perueniri poteſt, unde non cadunt ſub præcepto. Sed quia per huiuſmodi facilius, & melius peruenitur ad fines prædictos dantur de eis conſilia, ſicut patet de paupertate, uirginitate, & aliis huiuſmodi, & eſt ſimile ſi aliquis deberet ex præcepto eſſe Romæ certo die, teneretur etiam ex debito præcepti Romam ire, nõ autem tenetur ex præcepto ire eques, quia ſine hoc poſſet Romam peruenire: unde non cadit hoc ſub conſilio, inquantum equitando facilius, & melius peruenitur ad finem.

veri. q. 4. a. 3. 1. q. 21. a. 3. c. q. 42. a. 3. c. & 3. di. 20. ar. 3. 1. p. q. 85. a. 3. ad 1. & 12. q. 98. a. 8. ad 2. 3. q. 1. arti. 5. ad 3. & ar. 6. c. veri. q. 4. artic. 3. 1. p. q. 3. ar. 18. c. q. 77. ar. 3. ad 1. ar. 89. c. & 22. q. 56. a. 1. ad 1. & 2. 21. q. 44. articu. ar. 14. ad 2. & 22. q. 184 art. 1. a. 2. 3. c. 12. q. 100. art. 3. ad 1. & 2. 21. q. 108. 1. art. 4. c & a. 91. huius ar. 14. ad 2. & art. 55. c. ar. 93. ad 1.

12. q. 108. ar. 4. His ergo uiſis, patet de facili id quod quærebatur. Si enim cõparemus conſilia ad præcepta ſimilia: quæ ſunt de dilectione Dei, & proximi, de interiori cordis puritate, manifeſtum eſt, quod præcepta ſunt priora conſiliis naturaliter ordine perfectionis: ſicut naturaliter prior eſt potentia, & finis his quæ ſunt ad finẽ: ſed conſilia erunt priora naturaliter ordine generationis & temporis inquantum ſcilicet per conſilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectam dilectionem Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus conſilia ad alia præcepta, quæ ordinantur ex neceſſitate in prædictos fines, ſic erit duplex conſideratio. Nam in conſiliis neceſſe eſt, ut includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit non rapit aliena, & qui uirginitatem ſeruat non mœchatur: ſicut etiam, qui equitat uadit: ſed non conuertitur. Erit ergo una comparatio conſiliorum ad præcepta abſolute conſiderata, & ſic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora conſiliis, ſicut genus eſt naturaliter prius ſpecie, conſilia autem econuerſo priora naturaliter præceptis: ſicut ſpecies ſunt priores ſecundum naturam, quam genera, ut patet per Philoſophum in primo Phyſico. (Tex. c. quinto) comparatur enim genus ad ſpeciem, ſicut potentia ad actum. Præcepta autem abſolute ſumpta ſe habent per modum generis ad obſeruantiam præceptorum cum conſiliis & ſine conſiliis: ſicut non mœchari ad non mœchari cum uirginitate & ad non mœchari cum matrimonio, & ire commune. eſt ad ire equitem & ad ire peditem. Alia uero comparatio eſt conſiliorum ad præcepta ſine conſiliis obſeruata; ſicut ſi comparemus euntem in equo, ad eum qui uadit pedibus, Similis enim eſt comparatio uirginis ſeu continentis ad matrimonium, & pauperis propter Chriſtum ad eum qui in ſæculo ſuis contentus eſt. Et ſic ſimpliciter ordine naturæ conſilia ſunt priora præceptis tanquam perfecta imperfectis, nec oportet quod præcepta ſic accepta præcedant naturaliter ordine generationis & temporis conſilia. Nõ enim oportet quod ille qui uult continentiam, uel uirginitatẽ ſeruare prius matrimonio iungatur, neque etiam oportet, quod ille, qui uult eſſe pauper propter Chriſtum, prius ſecularem uitã agat; in qua ſuis diuitiis ſit contentus: ſicut etiam non oportet, quod ille qui uult ire eques Romam prius uadat pedes: & poſtea eques, ſed melius eſt ſi a principio eques uadat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ ſint grauiora peccatis, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.

113 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur: quod peccata quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ ſint grauiora peccatis, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ. Peccatum enim contra præcepta ſecundæ tabulæ eſt contempto bono incommutabili commutabili bono adhærere, ſicut patet in furto & adulterio, & aliis huiuſmodi. Sed contemptus incommutabilis boni eſt peccatum contra præcepta primæ tabulæ, quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiam Deo, ergo peccata quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ includunt peccata, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt, ergo ſunt grauiora.

art. 18. argum. 1. & 12. q. 110. ar. 6. c.

¶ 2 Præterea. Symonia eſt maximum peccatum. Sed ſymonia cum ſit ſpecies auaritiæ, eſt contra præcepta ſecundæ tabulæ ergo peccata, quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ ſunt grauiora.

Sed contra eſt, quod peccata contra præcepta primæ tabulæ ſunt infidelita, deſperatio, & alia huiuſmodi, quæ ſunt grauiſſima peccata, ergo peccata, quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ ſunt grauiora.

Reſpon. dicendum, quod formalis ratio peccati mortalis conſiſtit in auerſione a Deo. Si. n. eſſet inordinata conuerſio ad bonum commutabile ſine auerſione à Deo, non eſſet peccatum mortale: præcepta autem primæ tabulæ ſecundum ſe ordinant directe hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, directe & ſecundum ſe important auerſionem à Deo, peccata autem quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ per ſe quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quæ ordinamur per præcepta ſecundæ tabulæ, ex cõſequenti autem deordinant nos a Deo. In unoquoque autem genere potiſſimum eſt id quod eſt per ſe. Vnde peccata quæ ſũt contra præcepta primæ tabulę, ſecundum ſuum genus ſunt grauiſſima in genere peccatorum.

12. q6. 75. ar. 3. ad 2. & art. 5. c. & 12. q6. 20. ar. 3. c. 22. q. 34. ar. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod contemptus Dei per ſe inten-

ſe intentus eſt in peccatis quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ: ſic autem non ex neceſſitate includitur in peccatis quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, non enim ille, qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari, ad quod conſequitur quod Deum contemnat præter principalem intentionem, mandata eius transgrediens.

22.q. 100. de ſymo. & 4.d. 24. q.93.ar. 2. Ad ſecundum dicendum, quod ſymonia non eſt maximum peccatum ſimpliciter, ſed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios, & hoc etiam eſt ex hoc, quod irreuerenter ſe habet homo ad res ſacras, in quo attingit peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.

QVAESTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de his, quæ pertinent ſpecialiter ad quoſdam hominum ſtatus.

¶ Et primo de his quæ pertinent ad prælatos.
¶ Secundo, de his quæ pertinent ad doctores.
¶ Tertiò, de his quæ pertinent ad religioſos.
¶ Quartò, de pertinentibus ad clericos.

¶ Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primò, vtrum Beatus Matthæus uocatus ſit ſtatim à Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.
¶ Secundò, utrum ille qui aligitur canonice in Epiſcopum, melius faciat conſentiendo electioni de ſe factæ, uel eam recuſando.
¶ Tertio, utrum prælatus, qui dat beneficium Eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo ſperans per hoc ſuum genus exaltari, & ditari, committit ſymoniam.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum B. Matthæus uocatus ſit ſtatim de Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.

114 art. 51. arguitur. AD primum ſic proceditur. Videtur quòd B Matthæus non fuit uocatus ſtatim de Theloneo ad ſtatum Apoſtolatus & perfectionis. Dicit enim Gregorius ſuper Ezechielem. Nemo repente fit ſummus. Sed ſtatus Apoſtolatus & perfectionis Euangelicæ eſt ſummus ſtatus humanæ uitæ, ergo Matthæus non fuit ſtatim uocatus ad ſtatum perfectionis & Apoſtolatus.

Sed contra eſt, quod Hieronymus dicit ſuper Matthæum, quod de Publicano repente fit Apoſtolus. Et Beda dicit ſuper Lucam quod de publicano in Apoſtolum, de Theloneo in Euangeliſtam mutatus eſt. Et quædam gl. dicit Lucæ 5. Quod nullam proſſus cogitationem, uel reſpectum huius uitæ ſibi reſeruauit: quod eſt perfectionis Euangelicæ, ergo ſtatim uocatus eſt ad ſtatum Apoſtolatus, & perfectionis.

Teſtimonium Euangeliſtarum de beato Matthæo. Reſpondeo dicendum quod quæſtio iſta ex uerbis Euangelii determinari poteſt. Si enim loquamur de Apoſtolatu, manifeſtum eſt ſecundum narrationem Matthæi, Marci & Lucæ, quod dominus poſt uocationem Matthæi aliquanto ſpacio temporis interiecto ex ſuis diſcipulis duodecim Apoſtolos elegit, inter quos unus fuit Matthæus. Et ſic patet quod ſtatim à principio fuit uocatus ad diſcipulatum Chriſti: non autem ad Apoſtolatum niſi ſecundum præordinationem Chriſti, qui eum in Apoſtolum ſumendum diſponebat, & ſecundum hoc intelligenda ſunt uerba Hieronymi & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica, ſic manifeſtum eſt quod ſtatim a principio uocatus eſt ad ſtatum perfectionis. Dicitur enim Lucæ quinto, quod ſurgens relictis omnibus ſecutus eſt eum. quod etiam ad diſcipulatum Chriſti pertinebat, ſecundum illud quod dicitur Lucæ decimoquarto. Niſi quis renunciauerit omnibus his quæ poſſidet, non poteſt eſſe diſcipulus meus.

Intellectus Hieroni. & Bedæ.

3.91. ad 2. Ad primum ergo dicendum, quod ſummum in uita humana po eſt accipi dupliciter, uno modo ſecundum comparationem ſtatus ad ſtatum, ſecundum quod in humana vita unus

22.q 186. ar.1.0. opus 17. c.13.2.49. c. & 50. c. ſtatus eſt maior alio, & aliquis eſt ſummus, & ſic nihil prohibet aliquem fieri repente ſummum: id eſt attingere ad ſtatum ſummum. Et hoc apparet tam in ſpirituali, quam in ſæculari. Inueniuntur enim aliqui ſtatim a pueritia ad ſtatum religionis qui eſt perfectiſſimus conuolaſſe, uel proprio arbitrio, ſicut beatus Ioan. Baptiſta, & Beatus Benedictus, uel etiam deuotione parentum, ſicut illi qui monaſteriis traduntur a parentibus. Sic non oportet ut aliquis ſæculari uita exerceatur antequam ad religionem tranſeat, ſicut non oportet quod aliquis exerceatur, in Laicali uita antequam clericus fiat. Similiter etiam aliqui repente aſſumuntur ad regnum, uel ab ipſa pueritia, ſicut Salomon & Ioſias reges Iuda, uel etiam in ultimo ſtatu, ſicut Saul & Ec-

A pueritia Salomon & Ioſias ad regnũ ſunt aſſumpti. August.

cleſi. 6. dicitur quod de carcere cathenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo poteſt accipi ſummum per comparationem graduum qui ſunt perfectio unius hominis, & ſic intelligit Greg. quod nemo repente fit ſummus. Dicit enim Aug. ſuper canonicam Io. quod charitas non mox ut naſcitur perfecta eſt. Nam ut perficiatur naſcitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur. Cõtingit tamen quandoque quod unus homo repente incipit ab altiori gradu ſanctitatis quam ſit ſummum ad quod pertingit perfectio alterius hominis ut patet de B. Benedicto, de quo Greg. dicit in ſecundo Dialo. quod præſentes & ſecuturi omnes agnoſcant, Benedictum puerum conuerſationis gratiam a perfectione cœpiſſe.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum melius faciat, qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quam qui eam recuſat.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod melius faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quam qui eam recuſat. Dicit enim. Greg. 12. Moral. poteſtas cum percipitur non ex libidine amanda eſt, ſed quando aliquis per canonicam electionem epiſcopalem dignitatem adipiſcitur, non percipit eam ex libidine: ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recuſare. 115 22.q. 185. ar.1.ad 1.3. & ar. 2.0. 2 4.d. 29. art. 4. ad 4. Opus. 18.

Sed contra eſt, quod Gregor. dicit 18. moralium quod prælatio per meliorem intentionem fugienda eſt. c.22.

Reſpondeo dicendum, quod in eo qui electioni canonicæ de ſe factæ conſentit, conſiderari præcipue debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale: puta honorem, diuitias excutere ſe a iugo religionis, aut aliquid huiuſmodi, manifeſtum eſt, quod eſt praua intentio. Vnde melius faceret ſi non aſſentiret. Si autem intendit profectum eccleſiæ, ſic planum eſt quod bona eſt intentio. Vnde Aug. dicit 2 de 9 ciui. Dei. In actione nõ amandus eſt honor in hac uita ſiue potentia, ſed opus ipſum ſi recte atque utiliter fit, id eſt, ut ualeat ad ſalutem ſubditorum. ar. 33. 147. Et inducit illud Apoſtoli quod habetur 1. ad Tim. 3. Si quis epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat. Sed tamen ſciendum eſt, quod ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia ut Greg. dicit in paſtora. Tantũ actioné populi debet actio tranſcendere prælatis, quantum diſtare ſolet à grege paſtoris uita, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias uires ſufficiens non eſt, ſecundum illud Apoſtoli 3. ad Corint. Et hæc quis tam idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & ſufficientes redduntur, ſicut ipſe poſtmodum ſubdit. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti. Poteſt ergo aliquis laudabiliter conſiderans proprium defectum ex humilitate officium prælationis recuſare, ſicut Iere. dicit. Neſcio loqui quia puer ego ſum, poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna ut ſalutem proximorum procuret, ſicut Iſaias qui dicit. Ecce ego, mitte me. Sed ſicut Gregor. dicit in paſto. In utroque eſt ſubtiliter intuendum, quia & is qui recuſauit plene non reſtitit, & is qui miſſi noluit ante ſe per altaris calculum purgatum uidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra miniſteria audeat. Aut quem ſuperna gratia eligit ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat. Quia ergo ualde difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe agnoſcere, prælationis officium tutius declinatur, non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna uoluntas agnoſcitur. 242. B. Paulus. Ieremias. Iſaias Grego. 3.d. 39. ar. 3.q 1. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Grego. non debet ſic intelligi. Poteſtas cum ex libidine percipitur, amanda eſt, ſed ita. Poteſtas cum percipitur non eſt amanda ex libidine, ſubdit enim, ſed ex longanimitate toleranda.

Ad ſecundum dicendum, quod melior eſt intentio prælationem fugientium ſecundum proprium deſiderium, dummodo non adſit neceſſitas ex parte imponentis hoc onus. Vnde Augu. dicit. 19. de ciui. Dei. Superior locus ſine quo populus regi non poteſt, etſi ita teneatur ut decet, tamen indecenter appetitur. Ocium enim ſanctum quærit charitas ueritatis, negocium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis. Aug. & in or. 116.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum prælatus qui dat beneficium alicui conſanguineo, ut exaltentur alii, ſimoniam committat. 116 4.d. 25.q.3 ar.3.

CIrca tertium ſic proceditur. Videtur quod prælatus, qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo, vel Quot modis ſymonia cõmittatur.

vel amico,ut alii eius conſanguinei exaltentur ſymoniam committat. Eſt enim ſymonia ſtudioſa uoluntas emendi uel uendédi aliquid ſpirituale, aut ſpirituali annexum. Sed in caſu prædicto uidetur eſſe emptio,& uenditio,in quibus eſt liberalitas. Hic autem hoc ſperatur, ut liberaliter recompenſet, ergo eſt ibi ſymonia.

22 q. 100. arti.5.o 2. ad 2. Sed cõtra eſt,quod Iſa.33.ſuper illud. Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Dicit gl. quod triplex eſt munus,a manu,a lingua,ab obſequio, quorum nullum eſt in propoſito caſu, ergo non eſt ibi ſymonia.

4.di.23.q. 3.ar.2. Reſpondeo dicendum, ꝙ cum ſymonia circa emptionem & uenditionem conſiſtat, hic diſtinguendum uidetur,quia ſi prælatus intendit obligare eum cui dat beneficium eccleſiaſticum ad aliquam recompenſationem faciendam ſibi uel ſuis,conſanguineis,intentio ſymoniaca eſt. Intendit enim quandam tacitam uẽditionem. Si uero non intendat eum obligare,ſed intendat quod ille ſibi, uel ſua propria ſponte temporaliter recompenſet, eſt quidem praua intentio & carnalis,ſed non ſymoniaca.

22.q.117. arti.3.4.o. ua.q.100. Ad primum ergo dicendum, quod ſecundum philoſophum in 4.Ethi. liberalitas non eſt circa quemlibet uſum pecuniæ,ſed eſt circa dationes & ſumptus, ſymonia autem eſt circa emptionem & uenditionem.

QVAESTIO XII.

DEINDE circa doctores quæſita ſunt duo.

¶Primo ſi doctor ſemper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, utrum habeat aureolam, ſi in morte pœnitcat.

¶Secundo utrum, ſi ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur a meliori bono, ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit,per pœnitentian aureolam recuperet.

117 di.33. q.3. ar.3. ad 3. di.49. q.5. de aureola AD primum ſic proceditur. Videtur quod ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit per pœnitentiam aureolã recuperet. Aureola enim doctrinæ dẽatur fructui, ſcilicet cõuerſioni fidelium,ſecundum illud ad Philip.4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere, quod ex prædicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit ſecutus eſt fructus conuerſionis fideliũ, ergo ſi pœniteat debetur ei aureola.

¶2 Præt. ſicut uirginitati debetur aureola,ita & doctrinæ. Sed ſi illa quæ cum uirgo ſit carne,mente tamen eſt corrupta pœnitentiam agit,recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

Sed contra eſt,quod opera mortua per pœnitentiam non reuiuiſcunt. Sed opera illius doctoris propter inanem gloriam prędicantis fuerant mortua,id eſt,cum peccato facta. Ergo non reuiuiſcunt per pœnitentiam ad præmium conſequendum.

4.d.49.q. 5.arti.1.8. ad 3. Reſpondeo dicendum, quod cum aureola importet quandã ſingularem excellentiam præmii, neceſſe eſt quod præſupponat auream,ſicut comparatiuus præſupponit poſitiuum, & hoc figuratur. Exod.25. ubi dicitur. Facias ſuper coronam auream alterã aureolam. Et ideo qui non meretur auream,id eſt,præmium eſſentiale,non meretur aureolam, qui autem propter inanem gloriam operantur,non merentur præmium eſſentiale quia receperunt mercedem ſuam,ut dicitur Matt.6. unde nec merentur aureolam. Matthęus. Pœnitentia autem reſtituit homini præmia prius habita, non aũt confert ei ea quæ non habuit niſi inquantum ipſe motus pęnitẽtiæ eſt meritorium,unde talis nõ meretur aureolam.

Ad primum ergo dicendum, quod conuerſioni fidelium debetur aureola iam præſuppoſito merito eſſentialis præmii in eo qui prædicauit,alioquin locũ habet quod dicitur Mat.16. Quid prodeſt homini ſi uniuerſum mundum lucretur,animæ uero detrimentum patiatur.

Ad ſecũdum dicendum,quod aureola uirginitatis debetur integritati carnis quæ manet poſt pœnitentiam, & ideo debetur uirgini pœnitenti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui tranſit,& ideo poſt pœnitentiam non debetur aureola doctori niſi actus reiteretur.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a meliori bono,ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.

118 CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahantur a meliori bono quod ille teneatur ſuam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in ſua doctrina facit ſcandalum actiuum, quia doctor informat intellectum intellectus autem informat affectum, & per conſequens actum. Sed ſcandalum actiuum tenetur quilibet remouere, ergo talis doctor tenetur ſuam doctrinam reuocare.

¶ Præt. Spiritualia ſunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus,ut Aug. dicit,non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ergo multo magis doctori qui facit damnum in ſpiritualibus,non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, quod fit per reuocationem doctrinæ. Auguſt.

Sed contra eſt,quod Gregor. dicit,ueritas non eſt dimittenda propter ſcandalum.

Reſpondeo dicendum,quod hic diſtinguendum uidetur. Si enim doctor doceat falſam doctrinam tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maxime ſi ex ea ſpirituale damnum ſequatur. Si uero doceat ueram doctrinam, poteſt ex ea ſequi detrimentum ſpirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipſius, qui docet, uno modo quia doctrinam ſubtilem & altam proponeret rudibus, qui non eſſent illius doctrinæ capaces,qui ex hoc detrimentum ſalutis incurrerent contra exemplum Apoſtoli,qui dicit primæ ad Cor. tertio. Tanquam paruulis Chriſto lac potum dedi uobis non eſcam. Alio modo quia confuſe & inordinate præferens † maiora minoribus contra id, quod Gregorius dicit in Paſtorali. Sic laudanda ſunt bona ſumma,ne deſpiciantur ultima, ſic nutrienda ſunt bona ultima nedum ſufficere credantur,nequaquam tendatur ad ſumma. Et in his caſibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum ſpirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere inquantum poteſt, exponendo ſaltem doctrinam ſuam. Alio modo poteſt contingere ex defectu aliorum,puta ſi aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem. Vtpote ſi dicerent, quod quicunque intrat talem religionem ſtatim erit æqualis meriti ſicut beatus Petrus. Et in hoc caſu non tenetur ceſſare a ſua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non eſt bonum. Vnde ſic non retrahit homines a meliori bono talis doctor, & hoc eſt quod Gregorius dicit in Paſtorali. Sicut incauta locutio in errorem protrahit:ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant in errorem derelinquit.

Diſtinctio notanda. B. Paulus. † Alias.qa confuſe, & inordinate non præſerens. B. Petrus. Gregor.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO XIII.

DEINDE circa religioſos quæſita ſunt duo.

¶ Primo, utrum religioſi teneantur patienter tolerare iniurias ſibi factas.

¶ Secundo, utrum ille qui iurat ſe non intraturum religionem poſſit licite religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod religioſi non debeant tolerare ſuos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum uirorum Deus impugnatur unde Dominus Saulo perſequenti diſcipulos Chriſti dicit Actuum nono. Saule Saule quid me perſequeris? Sed perfecti uiri non debent impugnatores Dei tolerare, ergo neque impugnatores proprios. 119 22 q.188. ar.1. ad 2. & 4. & q. 188.art.3. ad 2. & opuſ.19. c. 17.

¶2 Præterea. Quilibet perfectus debet obuiare his quæ ſtatui perfectionis præiudicant, vnde Apoſtolus dicit ſecundæ ad Corinth. ſexto. Vt non uituperetur miniſterium noſtrum. Sed per hoc quòd perfecti impugnantur, ſtatui perfectionis derogatur, ergo perfecti uiri non debent tolerare ſuos impugnatores. B. Paulus.

Sed contra eſt, ꝙ Greg. dicit. Non ſumus perfecti ſi aliorum inordinationes ferre non poſſumus.

Reſpondeo dicendum, ꝙ perfecti uiri dupliciter impugnari poſſunt. Vno quidem modo quantum ad perſonas proprias: vtpote cum inferuntur eis iniuriæ perſonales. Alio modo poſſunt impugnari quantum ad ſtatum eorum: ut puta cum aliquis verbis,uel facti perfectionis ſtatui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. ſecundo. Nonne diuites opprimunt vos per potentiã? quod pertinet ad perſonales iniurias. Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen quod inuocatum eſt ſuper vos? quod pertinet ad religionem, uel ſtatum. In iniuriis ergo perſonalibus decet perfectos uiros eſſe maxime patientes,ut ſint etiam parati plura ſufferre,ſecundum illud Matthæi quinto. Si quis percuſſerit dextera maxilla, præbe ei alteram. Statum uero ſuum impugnari non debent pati quantum reſiſtere poſſunt, hoc enim

uergeret in iniuriam Dei. vnde contra quoſdam dicitur, Ezec. decimoquarto. Non aſcendiſtis ex aduerſo:nec oppoſuiſtis vos murum pro domo Iſrael. Et adeo Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferebantur patienter tolerauit: ſicut cum Iudæi dicebant. Ecce homo vorax, & potator vini:ut habetur Matthæi ſexto, & ſicut diabolus dixit ei. Mitte te deorſum, quod uidebatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias
ar.207.& Dei non tolerabat:unde Phariſæos dure redarguit Matthæi 12.
22. q. 72. Quia dicebant quod in Belzebub eijceret dæmonia, quod per-
art.3.o.& tinebat ad iniurias Spiritusſancti. Et ſimiliter cum diabolus
opus.19.c. ei dixit. Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me, quod ad
19.& 21. iniuriam Dei pertinebat. Statim enim eum repulit dicens, Vade ſathana, ut habetur Matthæi quarto, qui dicit Chryſoſto-
Matth. 6. mus. Illius diſcamus exemplo noſtras quidem iniurias ma-
Matt. 12. gnanimiter ſuſtinere: Dei autem iniurias nec uſque audiẽtiam
Chryſoſ. ſuſferre, quoniam in propriis iniuriis eſſe quemlibet patien-
Nota bene. tem laudabile eſt. Iniurias autem Dei diſſimulare nimis eſt impium.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem poſſit licite intrare.

a 140 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ille qui iurauit ſe non intraturum religionem non poſſit licite intrare. Omnis enim obligatio licita eſt adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionem, ergo cum ad hoc iuramento ſe obligauit, uidetur quod teneatur non intrare.

Sed contra eſt, quia nullum impedimentum ſpiritualis profectus eſt ex Deo. Sed iuramentum eſt ex Deo: ergo per iuramentum non impeditur ſpiritualis profectus iurandi religionem.

Reſpondeo dicendum, quod obligatio iuramẽti tripliciter ſe poteſt habere. Quandoque enim eſt illicita obligatio & de re illicita, puta cum aliquis iurat ſe fornicaturum & tale iuramentum non tenetur homo adimplere, nec etiam eſt licitum implere. Quandoque uero eſt obligatio licita, & de re licita, puta cum aliquis iurat ſe eleemoſynam daturum, & tale iuramentum præterire non licet. Quandoque uero eſt obligatio illicita: ſed de re licita, puta cum aliquis iurat ſe non facturum aliquid maius bonum: quod tamen facere non tenetur, puta non ieiuna-
2. 2. q.89. re, uel non dare aliquam eleemoſynam, uel religionem non in-
art 7.c.& trare. Tunc enim id ad quod ſe iuramento obligat licitum eſt,
ad 2. & a. ſed tamen obligatio eſt illicita, quia per hoc homo quantum in
9.ad 3.& ſe eſt obfirmat ſe contra gratiam Spiritus ſancti, quæ facit ho-
q.98.a.1. minem in ſuo corde aſcenſiones diſponere, unde tale iuramen-
ad 1.& ar. tum licite poteſt homo implere: abſtinendo ab illo bono quod
2.ad 1.& facere non tenentur, non tamen cogitur ex illo iuramento ad
2.22.q.89. hoc, quod impleat quod iurauit, quia iuramentum ad hoc quod
ar.3.o.& ſit obligatorium debet habere tres comites, iudicium, iuſtitiã,
7.c. & q. & ueritatem, et habetur Iere. 4. Huic autem iuramento deeſt iu-
98. art. 1. dicium diſcretionis, quia uergit in deteriorem exitum, retrahen-
ad 3. 323. do a meliori bono.

¶ Et per hoc patet ad obiecta.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero.

121 DEINDE circa clericos quæſitũ eſt unum, utrum ſci-
ar.67.3.p. licet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dice-
q.80, a.8. re matutinas ſequentis diei de ſero. Et uidetur quod non. Dici-
ad 5. tur, n. Eccl. 1. Laſciuus & imprudens non ſeruabit tempus. Sed iſte in dicẽdo matutinas non obſeruat tempus. Cum enim dies incipiant a media nocte: uidetur quod matutinas ſequentis diei dicat in die præcedenti, ergo uidetur quod hoc ad laſciuiam & imprudentiam pertineat, & ita uidetur eſſe peccatum.

Sed contra Deus clementior eſt quolibet homine. Sed homo non imputet debitori in culpam, ſi debitum ſi reddat ante tempus, ergo multo minus Deus.

Reſpondeo dicendum, ꝙ hic conſideranda eſt intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis, uel in quibuſcunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter laſciuiam, ut ſcilicet quieti ſomnolẽtiæ & uoluptati uacet, non eſt abſque peccato. Si uero hoc faciat propter neceſſitatem licitarum honeſtarum occupationum, puta ſi clericus aut magiſter debet uidere lectiones ſuas de nocte uel ꝑꝑ aliquid aliud hm̃oi licite põt de ſero dicere matutinas, & in aliis horis canonicis tempus præueni-re, ſicut etiam hoc in ſolemnibus Eccleſiis fit, quia melius eſt Deo utrumque reddere, ſcilicet & debitas laudes, & alia honeſta officia, quam quod per unum aliud impediatur.

Ad primum ergo dicendum, quod quantum ad contractus, & a.d.11. q. 1
alia huiuſmodi dies incipit a media nocte, ſed quantum ad eccle arti.2.q.3.
ſiaſticum officium & ſolemnitatum celebritates incipit dies a ad 2.
ueſperis, unde ſi aliquis poſt dictas ueſperas & completorium, dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem ſequentem.

INCIPIT QVODLIBET. SEXTVM.

QVAESTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

Vtrum unitas eſſentiæ ponat in numerum cum unitate perſonæ.

QVAESITVM eſt de Deo, angelo, de homine, & de creaturis pure corporalibus. 130

¶ Circa Deum quæſitum eſt unum, utrum ſcilicet unitas eſſentiæ ponat in numerum cum unitate perſonæ. Et uidetur quod non. Sunt enim tres perſonæ diuinæ. Si ergo unitas eſſentiæ poneret in numerum cum unitate perſonæ ſequeretur quod in Deo eſſet quaternitas, quod eſt hæreticum. Non ergo unitas eſſentiæ ponit in numerum cum unitate perſonæ.

Sed contra, Si unitas eſſentiæ ſit penitus idem cum unitate perſonæ non ponens cum ea in numerum, ſequeretur quod de quocunque prædicatur unum prædicatur & reliquum. Sed uni-
tas eſſentiæ prædicatur de tribus perſonis. Dicimus enim quod 1.p. q.30.a
Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſunt unum ergo unitas perſo 3. & q.31
nalis prædicabitur de eis, ut dicatur quod Pater & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt unus, quos patet eſſe falſum.

Reſpondeo dicendum, quod unumquodque inquantum eſt veri.q.1.ar.
unum, intantum eſt ens, unde ens & unum conuertuntur. Eſt au 1.& 21.ar.
tem unumquodque ens per ſuam formam, unde & unumquod- 1 & 2.
que per ſuam formam habet unitatem, & inde eſt quod quæ eſt Meta. 4.le.
comparatio formæ ad formam eadem eſt comparatio unitatis ad ar. 58.1.q.
ad unitatem. Deus autem eſt formaliter Deus per ſuam eſſen- 18.ar. 3.c.
tiam, proprietas autem perſonalis eſt quaſi forma conſtituens q.40.ar.2.
perſonam, quæ quidem realiter diſtinguitur ab alia perſona pro i.p.q.28.2.
pter oppoſitionem relatiua, ſed proprietas perſonalis non di- 1.0.3.q.18
ſtinguitur realiter ab eſſentia, alioquin ſequeretur quod in Deo 2.1.c.q. 40.
eſſet compoſitio, & quod aliquid adueniret ei per modum acci- 2.1. 1.p.q.
dentis. Nam omne quod eſt extra eſſentiam rei accidentaliter ad 28.art.2.0.
uenit; differt tamen proprietas perſonalis ab eſſentia ſecundum modum intelligendi & ſignificandi. Nam eſſentia dicitur abſolute, proprietas uero perſonalis importat relationem, unde patet quod unitas perſonæ nõ ponit numerum cum unitate eſſentiæ, quaſi realiter ab ea differens, ſed ſolum ſecundum modum intelligendi.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta, nam primũ procedebat ad rationes
ſm differentiã rei, quæ quia nõ eſt in diuinis inter unitatem eſ- 1.p.q.31.2.
ſentiæ & perſonæ, idõ nõ põt poni quaternitas in Deo. Secundum 2. ad 4.
uero procedebat ſecundum differentiã, quæ eſt ex modo intelligendi & ſignificandi, ex qua prouenit quod dicimus quod Pater & Filius & Spiritus ſanctus dicuntur unum, ſed non unus.

QVAESTIO II.

DEINDE circa angelos quærebantur duo. Ma. q. 16
¶ Primo de actione ipſorum, utrũ ſcilicet quicquid agunt arti.1.ad 1°
agant per imperium uoluntatis. ad 14. 15.
¶ Secundo de loco ipſorum, utrum ſcilicet poſſint eſſe in conuexo cęli empyrei, quod & quærebatur circa corpora glorioſa.

ARTICVLVS II.

Vtrũ quicquid agit Angelus, agat per imperiũ uoluntatis.

CIRCA ſecundũ ſic proceditur. Videtur quod non quic- 123
quid agit angelus agat per imperium uoluntatis, uoluntas enim æqualiter ſe habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per ſolum imperium uoluntatis ſequeretur quod non differret ab hoc quod angelos aliquid ageret, quod eſſet propinquum uel remotum illud in quod agit & ſic nunquam oporteret ꝙ de cœlo ad terram deſcenderet ad aliquid hic agendum, 1
quod eſt contra traditionem ſacræ ſcripturæ.

¶ 2 Præterea, quantum ad uoluntatem non differt unitas & mul-

-& multitudo. Sicut enim aliquis poteſt uelle mouere unã rẽ, ita poteſt uelle mouere plures res, uel etiam totum uniuerſum. Si ergo angelus ageret ſolum per imperium uoluntatis, ſequeretur, quod poſſet mouere totum uniuerſum, quod eſt impoſſibile, cum ipſe ſit pars uniuerſi. Non ergo angelus agit ſolo imperio uoluntatis.

Sed contra. Omnis actio eſt, ab aliqua uirtute. Sed in angelo non eſt alia uirtus quam intellectus & uolũtas, intellectus autem non agit niſi uoluntatem, ergo omnis actio angeli eſt per imperium uoluntatis.

Reſpondeo dicendum, quod omnis actio cuiuſcunque rei eſt
ar. 6. ad 3. per formam naturæ illius rei. Nam & ſi ſint aliquæ formæ acci
ſ. p. q. 67. dentales principia actionum alicuius rei oportet quod huiuſ-
ar. 3. ad 3. modi actiones reducantur ſicut in primum principium in for
& art. 15. mam ſpecificam illius rei agentis, ſicut actio caloris ignis re-
& Malo q. ducitur, ſicut in primum principium in formam ſubſtantialem
4. ar. 4. ad ipſius quæ eſt etiam principium omnium accidẽtium proprio
3. rum ignis, & ideo oportet ſe aliter habere in actionibus alicui' rei habentis naturam ſimplicem quam in actionibus rei habẽtis naturam compoſitam. Si enim fuerit aliquid habens naturã ſimplicem, omnis actio eius erit ſecundum proprietatem & modum illius naturæ, quod non contingit ſi habeat naturam com
Ar. 161. poſitam. Omnis enim actio ignis eſt ſecundo proprietatem naturæ ignis, in cultello autem ignito eſt quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, ſcilicet inciſio. Et hoc etiam conſiderandum eſt in ſubſtantiis ſpiritualibus. Anima enim humana non eſt totaliter intellectus, ſed participat intellectualitatẽ, unde eſt in ea aliqua uirtus & actio quæ non pertinet ad intelle
22. q. 83. ctualem naturã, ſicut præcipue patet in his quæ pertinẽt ad ani
ar. 10. ad 1. mam uegetabilem, ſed angelus eſt totaliter intellectualis natu
& ſpiritt. ræ, & ideo oportet quod omnis eius actio ſit ſecundum intelle
ar. 1. ctum, unde Beat. Dyo. dicit 4 c. de di. no quod angeli habent ſubſtantias & uirtutes & operationes intellectuales, intellectus autem non agit niſi mediante uoluntate, quia motus uoluntatis eſt inclinatio ſequens formam intellectam, Vnde oportet quod quicquid angelus agit agat per imperium uoluntatis. Sed tamẽ conſiderandum eſt quod cum uirtus ſit media inter eſſentiam & operationem, oportet quod uirtus & operatio cuiuſlibet rei proportionetur eſſentiæ eius unde ſuperioris angeli cuius eſt eſſentia nobilior eſt etiam uirtus efficacior, ſicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores, & ſecundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum. quia nec uirtutem nec eſſentiam habet infinitam,

AD PRIMVM ergo dicendum, quod actio uoluntatis an-
1. di. 37. q. gelicæ radicatur in eſſentia eius a qua procedit eius uirtus &
3. art. 2. & operatio, oportet autem mouens eſſe ſimul cum mobili, quod
c. d. 43. q 1. ab eo mouetur, ut habetur in 7. phy (T. c. 12.) & ideo opor-
ar. 2. c. tet ſubſtantiam angeli aliqualiter coniungi in rebus quas
ar. 188. ad mouet.
3.

Ad ſecundum dicendum, quod quia actio uoluntatis limitatur ſecundum modum eſſentiæ non oportet quod angelus poſſit agere omnia quæ poteſt uelle.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus poſſit eſſe in connexo cœli empyrei.

1240
ar. 4. c. & 1. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Angelus non poſſit eſſe in connexo cœli empyrei. Dicit enim Anſel. In
p. q. 61. ar. nihilo nihil eſſe poteſt Sed extra cœlum empyreum nihil eſt,
4. ad 1. q. ergo Angelus non poteſt eſſe in cõnexo cœli empyrei, ſic enim
102 ar. 2. eſſet extra cœlum empyreum.
ad 2. qu. ¶ 2 Item uidetur, quod nec corpus glorioſũ ibi poſſit eſſe. Om
102. ar. 1. ne enim corpus neceſſe eſt in loco eſſe Sed extra cœlum empy
ad 2. reum non eſt aliquis locus, ergo non poteſt eſſe corpus glorioſum extra cœlum empyreum.

Sed contra. Si non poteſt ibi eſſe aut Angelus, aut corpus glorioſum aut hoc eſt quia nõ poteſt ibi aſcendere, aut quia nõ poteſt penetrare profunditatem cœli empyrei, aut quia indiget loco continente, aut quia indiget conſeruante. Sed omnia hæc ſunt remota a perfectione corporis glorioſi, multo magis a conditione Angelorum, ergo corpus glorioſum & Angelus poſſunt eſſe in connexo cœli empyrei.

1. d. 37. q. 3. Reſpondeo dicendum ad euidentiam huius quæſtionis quod
ar. 2. apud antiquos de loco fuerũt duæ opiniones maxime probabiles, quarum una fuit qđ locus ſit quoddam ſpacium ſine dimẽſiones, per ſe exeuntes, quæ quidem opinio ſi uera eſſet corpori deberetur locus ex hoc ipſo qđ corpus eſt dimẽſiones hĩs, ad quas neceſſe eſt aliquas dimenſiones occupare. Sed hæc opinio de loco eſt a Philoſopho in 4. phy. reprobata. Vñ alia opinio eſt
1. d. 12. ar. eius, ꝗ locus ſit ſuperficies corporis cõtinentis, non quidem in
4 ad 2. 3. quantum eſt hmõi corporis, quod immediate cõtinet, alioquin ſequeretur quod corpus quieſcẽns non ſemper eſſet in eodem loco, puta ſi homo ſtaret in fluuio, per cuius decurſum ſemper renouarentur diuerſæ ſuperficies quæ circa ipſum, ſed ſuperficies corporis immediate continentis habet quod ſit locus ex ordine ad primum continens unde accipitur idem locus ſecundum eundem ſitum ad primum continens, & propter hoc locus eſt immobilis ſecundum ergo hanc opinionem quæ verã eſt. neceſſitas exeundi in loco conuenit corpori ex hoc, quod dependet à primo continente, & propter hoc primum continens non eſt in loco niſi per accidens & ſecundum partes, vt
dicitur in 4. Phyſi. T. (c. 45.) Angelus autem non dependet à 1. d. 2. q. 2.
primo continente: nec ẽt corpus glorioſum: quod perficitur ꝑ arti. 1. ad 4.
aiam ex diuina fruitione beatificatam, & ideo nulla neceſſitas & art. 3. ad
eſt quod corpus glorificatum, aut Angelus ab aliquo locali cor 5.
pore ambiatur. & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum. vel etiam Angeli in connexo cœli empyrei eſſe.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Anſel. intelligendum eſt in vi affirmationis, non enim poſſibile eſt
quod aliquid ſit in nihilo tanquam incontinente, ſed iſte intel- 1. p. q. 112.
lectus non facit ad propoſitum. ar. 3. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio iſta procedit de corpo- & 3. q. 57.
re dependente a primo continente. ar. 4. ad 1. 2

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinẽt ad hominẽ.
¶ Et primo de ſpiritualibus.
¶ Secundo de corporalibus.
CIRCA ſpiritualia quæſitum eſt.
¶ Primò de ſacramentis.
¶ Secundo, de virtutibus.
¶ Tertio, de peccatis.
¶ Circa ſacramenta quæſita ſunt duo de baptiſmo.
¶ Primo, de neceſſitate baptiſmi, vtrum ſcilicet puer qui naſcitur in deſerto, vbi non poteſt aqua haberi moriens ſine baptiſmo ſaluari poſſit in fide matris fidelis.
¶ Secundò de impedimento matrimonii, quod prouenit ex baptiſmo. Vtrum ſi Chriſtianus qui baptizat Iudæam cui primo dederat fidem de contrahendo ſi baptizaretur: cognoſcens eam poſtea carnaliter conſummet matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum puer in deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum.

CIRCA primũ ſic proceditur. Videtur, quòd puer ille in
deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parẽ 125
tum. Non enim eſt minoris efficaciæ fides tempore gratię quã 3. p. qu. 68.
tempore legis naturæ. Sed tempore legis naturæ ſaluabantur ar. 2. c. &
pueri in fide parentum, vt Greg. dicit, ergo etiam nunc tempo q. 72. ar. 6.
re gratiæ. ad 1.

¶ 2 Præterea, Per Chriſtum non eſt arctata hominibus via
ſalutis: cum ipſe dicat Ioan. 10 Ego veni vt vitam habeant & Ioan. 10.
abundantius habeant. Sed ante Chriſti aduentum ſaluabantur aliqui pueri in fide parentũ: ergo multo magis nunc poſt Chriſti aduentum.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum cęlorum.

Reſpondeo dicendum, quod ab illa damnatione quam humanum genus incurrit propter peccatum primi parentis, nul-
lus poteſt liberari, niſi per Chriſtum, qui ſolus ab illa damna- 3. p. qu. 49.
tione immunis inuenitur. ita ſcilicet vt ei incorporatur ſicut ca art. 2. ad 2.
piti membrum, hoc autem tripliciter fieri poteſt. Primo quidẽ & q. 52. a.
per ſuſceptionem baptiſmi, ſecundum illud ad Gal. 3. Omnes 7. ad 2.
qui in Chriſto baptizati eſtis Chriſtum induiſtis. Secundò per ſanguinis effuſionem propter Chriſtum quia per hoc etiã ali-
quis paſſioni Chriſti conformatur: a qua efficaciam ſortitur ba 1. q. 1. ad 8.
ptiſmus. Vnde dicitur de martyribus Apocal. 7. quod lauerunt 4. d. 3. arti.
ſtolas ſuas in ſanguine agni. Tertio modo per fidem & dilectionẽ: ſecundum illud Prou. 15. Per miſericordiam & fidam purgãtur peccata & Act. 15. dicitur fide purificans corda eorum. Et per fidem Chriſtus habitat in cordibus noſtris: vt habetur ad Ephe. 3. Vnde & ipſe baptiſmus dicitur fidei ſacramentum, &
ſecundum hoc dicitur eſſe triplex baptiſmus ſcilicet aquæ ſpi- 1. p. q. 68.
ritus, & ſanguinis quia alia duo ſupplent vicẽ baptiſmi aquæ, art. 11. c.
ſi tamen adſit propoſitum ſuſcipiendi talem baptiſmum: ita. ſ. diſt.
ꝗ articulus neceſſitatis, nõ autem contemptus religionis ſacramentum excludat: manifeſtũ eſt aũt ꝗ in pueris nondum hñtibus vſum rõnis nõ põt eſſe motus fidei & dilectionis, aut ꝓpoſitum ſuſcipiendi baptiſmum: & ideo non poſſunt ſaluari niſi ꝑ
baptiſmum

baptiſmum aquæ; vel per baptiſmum ſanguinis: ſi pp. Chriſtũ occidantur: ex qno non ſolum Chriſtiani, ſed etiam martyres fiunt: vt Aug. dicit de innocentibus. Et ſic patet quod puer ille in deſerto moriens ſine baptiſmo ſalutem non conſequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſecundũ quoſdã tpe legis naturæ non iuſſiciebat ad ſalutem paruulorum ſolus motus fidei in parentibus, ſed requirebatur aliqua exterior proteſtatio fidei per aliquod ſenſibile ſignum. Et ſecundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur ab eo quod nunc requiritur ad ſalutem: niſi quod nunc illud ſignum ſenſibile eſt determinatum: tunc erat indeterminatum, & ꝓ uoto adhibeba-
ar.29.o.6. tur. Aliorũ opinio eſt ꝙ ſolus interior motus fidei relatus ad
3.p. q. 70. ſalutem pueri ſufficiebat ad ſalutem pueri, nec tamen nunc di-
art.4.ad 2. minuta eſt fidei virtus: ſed augmentatur gradus ſalutis: q̃a nũc qui ſaluantur per Chriſtum ſtatim introducuntur in regnum cœlorum: quod tunc non erat: vnde non eſt inconueniens ſi ad hoc amplius aliquid requiratur. ſ. baptiſmus, vt dicitur. Io. 3.

Ad ſecundum dicendum, quod per Chriſtum in hoc ipſo eſt ampliata hominibus via ſalutis, quod nunc per eum aperta eſt eis ianua uitæ æternæ, quæ ante clauſa erat per peccatum primi parentis.

ARTICVLVS V.

Vtrum poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum, & Iudæam baptizatam ab eo, quam &c.

126 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd nõ poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam baptizatã
4. diſt. 42. ab eo, qoam carnaliter cognouit poſt fidem de contrahendo
q.1. ar.2.o. datam. Dicitur enim in decretis 30 q. 1. quod filius ſacerdotis non poteſt ducere in vxorem puellam, quam pater eius baptizauit; ergo multo minus, ſi ipſemet baptizaſſet eam, non poſſet eam habere in vxorem. Si ergo iſte Chriſtianus baptizauit iudæam non poteſt eam in vxorem accipere.

Sed contra eſt, quia ſecundum iura quando poſt fidem datam de contrahendo per verba de futuro ſequitur copula carnalis eſt matrimonium præſumptum præſumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita eſt in propoſito: ergo eſt verum matrimonium.

Reſpondeo dicẽdum, quòd ſpiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum & dirimit iam contractum, manifeſtum eſt autem quod ex hoc quòd Chriſtianus baptizauit iudæam, contrahitur inter eos ſpiritualis cognatio: quia illa fit filia eius ſpiritualis, vnde nullum eſt matrimonium ſequens: etiam ſi expreſſe contrahat per verba de præſenti: & etiã ſubſequatur carnalis copula.

Et per hoc patet reſpõſio ad obiecta. Nam quod dictum eſt de præſumptione iuris intelligendum eſt quando non interuenit aliquod impedimentum matrimonii.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de virtutibus.
Et primò quantum ad fidem, vtrum ſcilicet certitudo adhæſionis, quæ eſt in hæretico, vel malo catholico ſit actus ipſius fidei virtutis.
¶ Secundo de quibuſdam pertinentibus ad religionem ſiue ad latriam.
¶ Tertio, de quibuſdam pertinentibus ad charitatem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico ſit actus fidei virtutis.

127 AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico ſit actus fidei virtu-
veri.q. 14. tis: quia ſecundum Philoſophum in 2. Ethi. Tria ſunt in ani-
arti.6.& 7. ma, potentia, paſſio & habitus: ſed illa certitudo adhæſionis nõ
& 12.q. 4. poteſt attribui potentiæ, quia eſt meritoria, vel demeritoria,
art.7. potentiis autem non meremur neque demeremur. Similiter non poteſt pertinere ad paſſiones: quia paſſiones pertinent ad appetitum ſenſitiuum, qui non poteſt extendi ad hoc quod inhæreat veritati diuinæ: ergo relinquitur quòd pertineat ad aliquem habitum. Sed habitus: ad quem pertinet certitudo adhæſionis eſt virtus fidei: ergo certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico eſt actus ipſius fidei.

¶ 2 Præterea. Omne quod agit ad ſimilitudinem alicuius videtur agere in uirtute illius. Sed hæreticus per certitudinem adhærens his quæ credit, agit ſecundum ſimilitudinem fidei: qui intantum certitudinaliter rohæret inquantum æſtimat ſe rectam fidem habere, ergo operatur in uirtute fidei, & ita uidetur quod illa certitudo adhæſionis ſit actus uirtutis fidei.

¶ 3 Præterea. Tota firmitas ſpiritualis ædificii eſt a fide ſecundum illud Matth. 7. Venerunt flumina, flauerunt uenti, & Matthæus
non potuerunt mouere eam. Fundata enim erat ſupra firmam petram, ſ. ſupra fidem. Sed certitudo adhæſionis ad firmitatem ſpiritualem pertinet, ergo eſt actus uirtutis fidei.

Sed contra. Quod non eſt non poteſt agere. Sed in hæretico uel malo catholico non eſt uirtus fidei, ergo certitudo adhæſionis non poteſt in eis eſſe actus uirtutis fidei.

Reſpon. dicendum, quod ſi aliquis id quod eſt commune multis accipiat, ut proprium uni neceſſe eſt quod decipiat. Certitudo autem adhæſionis non eſt propria uirtutis fidei. Primo quidem, quia conuenit uirtutibus intellectualibus, puta ſapientiæ, ſcientiæ, & intellectui. Secundo, quia cõuenit non ſolis fidei ueræ, ſed etiã falſæ. Sicut. n. eſt opinio uera & falſa, ita & fides, nec minus firmiter inhæret aliquis ueritati quam falſitati, ut Philoſophus dicit in 7. Eth. Tertio, quia certitudo inhæſionis non ſemper prouenit ex aliquo habitu, ſed ex proprio arbitrio aliquis per aſſenſum ſuum firmare ad aliquid uerum, uel falſũ antequam habeat habitum. Quarto quia certitudo inhæſionis non ſolum competit fidei formatæ, quæ eſt uirtus, ſed etiã fidei informi, quæ non eſt uirtus. neri. q6. ar.6.o.

Dicendum eſt ergo quod in hæretico certitudo inhæſionis eſt actus falſæ fidei. In malo autem catholico eſt actus fidei informis, & ſic in neutro eſt actus uirtutis fidei.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuiſio illa datur de his quæ ſunt in anima per modum principii actus. Nam omnis operatio animæ aut eſt ex aliqua paſſione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, huiuſ autem certitudo inhæſionis non poteſt eſſe ex paſſione. In malo autem catholico eſt ex habitu fidei informis. Sed in hæretico eſt uel ex habitu peruerſo fidei, uel ex pura potentia, ſicut in principio antequam habitum acquiſiuerit, non. n poteſt dici quod peruerſa fides ſit habitus infuſus. Quod autem dicitur quod potentiis non meremur neque demeremur, ſi ſic intelligatur, quod artic. 95,
non meremur neque demeremur, hoc ipſo quod habemus ad 2.
potentias uerum eſt. Si autem ſic intelligatur quod pura potentia non poſſit eſſe principium merendi, neque demerẽdi, uerum eſt quantum ad meritum, quod non poteſt eſſe ſine gratia Non eſt autem uerum quãtum ad demeritum, alioquin ille qui a principio peccat, antequam acquirat habitum uitioſũ non demereretur.

Ad ſecundum dicendum, quod aliquid poteſt agere ſecũdum ſimilitudinem alicuius dupliciter. Vno modo ſecundum ſimilitudinem ueram, & ſic uere agit aliqualiter in uirtute illius. Alio modo ſecundum ſimilitudinem apparentem, & ſic agit in apparentia uirtutis illius & ita eſt in propoſito, unde in hæretico certitudo adhæſionis, eſt actus fidei apparentis, nõ autem fidei ueræ.

Ad tertium dicendum, quod ſicut ex fide uera dependet firmitas ſpiritualis ædificii, ita etiam ex fide falſa procedit firmitas diabolici ædificii.

QVAESTIO V.

DEINDE quantum ad actus latriæ, ſiue religionis quæſita ſunt quatuor.
¶ Primo de celebratione feſtorum, utrum. ſ. liceat celebrare feſtum conceptionis Dominæ noſtræ.
¶ Secundo de ſolutione officiorum, utrum. ſ. clericus habẽs beneficium cum cura, uel ſiue cura exiſtens in ſcholis teneatur dicere officium mortuorum.
¶ Tertio de collatione beneficiorum, utrum. ſ. epiſcopus teneatur dare beneficium meliori.
¶ Quarto de ſolutione decimarum, utrum. ſ. aliquis pauper teneatur decimas dare diuiti ſacerdoti.

ARTICVLVS VII.

Vtrum liceat celebrare conceptionem Dominæ noſtræ.

AD primũ ſic proceditur. Vr̃ ꝙ liceat celebrare cõceptionẽ 128
Dominæ noſtræ. Si. n. nõ licet, hoc ñ eſt, niſi q̃a fuit concepta in originali peccato. Sed nõ fuit cõcepta in originali peccato, ut uĩ, quia beata Virgo facta eſt, ut ſpeciali mõ eſſet habitaculum Dei, ergo debuit ad hoc ſpecialiter præparari, non autẽ

præparata

præparata eſt ſpecialiter ſecundum corpus, quod conceptum eſt ex ſexuum commixtione, nec etiam quantum ad animam quia alii etiam leguntur ſanctificati in utero, & ita relinquitur quod fuerit ſpecialiter præparata per immunitatem ab originali peccato, & ſic licet eius conceptionem celebrare.

Sed contra eſt, quod hoc priuilegium ſolius Chriſti dicitur eſſe, quod ſine originali peccato eſt conceptus. Non ergo competit Beatæ Virgini, & ita eius conceptio non eſt celebranda.

Reſpon. dicendum, quod hic inducuntur duæ quæſtiones, una principalis & altera acceſſoria ſcilicet an beata Virgo fuerit concepta cum originali, quod oportet primo determinari. Eſt ergo conſiderandum quod unuiquiſque peccatum originale contrahit ex hoc quod fuit in Adã ſcđm ſeminalem rationem, ut Aug. dicit ſuper Gene. ad literam. Omnes autem illi I Adam fuerunt ſecundum ſeminalem rationem, qui non ſolum ab eo carnem acceperunt, ſed etiam ſecundum naturalem modum originis ab eo ſunt propagati, & ſic autẽ proceſſit ab Adã Beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem ſexuum ſicut & cęteri, & ideo concepta fuit in originali peccato. & includitur in uniuerſitate illorum, de qua Apoſtolus dicit ad Rom. 5. In quo omnes peccauerunt, a qua uniuerſitate ſolus Chriſtus excipitur, qui Adam non fuit ſecundum ſeminalem rationem, alioquin ſi hoc alteri non conueniret quam Chriſto non indigeret Chriſti redemptione, & ideo non tantum debemus dare matri quod ſubtrahat aliquid honori filii, qui eſt ſaluator omnium hominum, ut dicit Apoſtolus 1. ad Tim. 4. Quamuis autem Beata Virgo in originali concepta fuerit, creditur tamen in utero fuiſſe ſanctificata antequam nata. Et ideo circa celebrationem conceptionis eius diuerſa conſuetudo eccleſiarum inoleuit. Nam Romana eccleſia & plurimæ aliæ conſiderãtes conceptionem uirginis in originali peccato fuiſſe, feſtum conceptionis non celebrant. aliqui uero conſiderantes ſanctificationem eius in utero, cuius tpš ignoratur, celebrãt cõceptionẽ. creditur enim quod cito poſt conceptionem & animæ infuſionem fuerit ſanctificata. Vnde illa celebritas nõ eſt referenda ad conceptionem ratione conceptionis, ſed potius ratione ſanctificationis. Sic ergo non eſt ideò celebranda conceptio prædicta, quia fuerit ſine peccato originali concepta. Non enim per hoc tollitur quin fuerit ſpecialius cæteris præparata, eo quod in ipſa ſãctificatione copioſius cæteris munus gratię accepit, non ſolum ut purgaretur a peccato originali: ſed ut tota eius uita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali quam ueniali, ut dicit Anſel.

2. d. 44. arti. 3. ad 3. oppoſitũ, adeo hoc eſt problema in doctore.

B. Paulus

3. p. q. 27. ar. 40. 129.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clericus beneficiatus teneatur, in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum.

129 ar. ſpecialis.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius renetur ei in ſpiritualib. recompenſare Sed ille clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum, ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

Sed contra. Ille qui minus recipit minus tenetur. Sed clericus qui in ſcholis moratur minus recipit quam alii, qui in Eccleſia reſidentiam faciunt qui recipiunt quotidianas diſtributiones, ergo non tenetur dicere officium mortuorum ſicut illi.

4 d. 25. q. 1. ar. 1. q. 3. o.

Reſpondeo dicendum, quod clericus ex hoc ipſo quod eſt clericus, & præcipue in ſacris ordinibus conſtitutus tenetur dicere horas canonicas. Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem diuinam, ſecundum illud Eſa. 43. Omnem qui inuocat nomen meum in laudem meam creaui illum. Sed inquantũ eſt clericus beneficiatus in hac Eccleſia tenetur dicere officium ſecundum modum illius Eccleſiæ. Eſt ergo conſiderandum qđ officium mortuorum quandoque in Eccleſia dicitur, ſicut ordinarie pertinens ad eccleſiæ officium, ſicut in tota eccleſia in die animarum dicitur officium pro mortuis & in qualibet eccleſia eſt aliqua ſuper hoc ſpecialis conſuetudo, puta ut dicatur ordinarie officium mortuorum ſemel in ſeptimana, uel qualitercunque aliter ſecundum certum tempus. Et ad huiuſmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua Eccleſia, & in ſcholis exiſtens, & per hoc ſatiſfacit mortuis quorum recipit bona. Aliquando uero dicitur officium mortuorum eccleſia extraordinarie, propter aliquam cauſam ſpecialiter emergentem, puta ad preces alicuius perſonæ, uel propter aliquid huiuſmodi.

diuerſũ eſt officiũ mortuorũ. ad quod officium mor. tenetur clericus beneficiat^9 ẽt in ſcholis exiſtẽs.

Et per hoc per reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrum epiſcopus peccet dans beneficium bono, ſi prætermittat meliorem.

130 22. q. 185. arti. 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd epiſcopus peccet dans beneficium bono ſi prætermittat meliorem: qa qui facit contra conſcientiam ædificat ad gehennam. Sed ille epiſcopus prætermittens meliorem videtur facere contra conſcientiam: ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam.

Sed contra eſt, quod etiam ſecundum iura ſufficit dare bono: ſi ſit idoneus ad ſeruiendum in eccleſia.

Reſpondeo dicendum, quod aliquis poteſt dici melior dupliciter Vno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Contingit autem quandoq, aliquem eſſe meliorem ſimpliciter. tñ non eſt melior quantum ad hoc quod beneficium percipiat, quia alius forte põt eccleſiam magis iuuare, vel per cõſilium ſapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia ſeruiuit in eccleſia. Non ergo epiſcopus tenetur ſemper dare meliori ſimpliciter, ſed tenetur dare meliori quò ad hoc, non enim poteſt eſſe quod vnum præferat alteri: pp aliquam cauſam quæ ſi quidem pertineat ad honorem Dei, & vtilitatem eccleſiæ, tã quantum ad hoc iſte eſt melior. Si autem illa cauſa ad hoc nõ pertineat erit acceptio perſonarum, quæ tanto eſt grauior, quanto in rebus diuinis committitur. Vnde ſuper illud Iac. 2. Tu ſede hic bene &c. dicit glo. Aug. ſi hanc diſtantiam ſedendi & ſtandi ad honores eccleſiaſticos referamus non eſt putandum leue eſſe peccatum in acceptione perſonarum habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris eccleſiæ contempto paupere ſanctiore & inſtructiore?

arti. 164. & arti. 92. ad 12. & 22. q. 63. ar. 2. ar. 116. & arti. 89.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS. X.

Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.

131 ar. 2. q. 87. arti. 1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quòd pauper non teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti. Ideo inſtitutum eſt, vt decimæ ſoluantur ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ. Sed ſacerdos diues habet alias vnde ſuſtentetur, ergo non ſunt ei decimæ ſoluendæ & præcipue à paupere.

¶ 2 Præterea, In multis terris decimæ non ſoluuntur quod tamen prælati corrigerent, ſi homines ex neceſſitate iuris diuini decimas ſoluere tenerentur. Non ergo videtur quod præſertim pauperes teneantur ſoluere decimas diuitibus ſacerdotibus.

Sed contra eſt. quòd Dominus Matth. 23. dicit, Hæc oportuit facere, ſcilicet iudicium, & veritatem, & illa non omittere, ſcilicet ea quæ pertinet ad decimarum ſolutionem.

¶ 3 Præterea. Luc. 18. Phariſæus dicit. Decimas do omnium quæ poſſideo.

Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Philoſophus docet in 5. Ethic. Medium iuſtitiæ accipitur non ſolum quo ad nos (ſicut in cæteris virtutibus) ſed etiam ſecundum rem, quia ſcilicet in aliis virtutibus attenduntur diuerſæ conditiones perſonarum ſecundum quas medium diuerſificatur, ſicut circa cibos: quod eſt multum vni, eſt paucum alteri, vel moderatum: ſed in iuſtitia non uariatur medium ſecundum diuerſas perſonæ conditiones, ſed attenditur ſolum ad quantitatẽ rei. Qui enim emit rem aliquam debet tantum ſoluere quantum valet: ſiue a paupere, ſiue a diuite emat: reddere autem debitum eſt actus iuſtitiæ: & ideo ad hoc quòd alicui reddatur quòd ei debetur, non refert vtrum ſi diues. vel pauper. Decimæ autem ſacerdotibus debentur in communi quidem ſecundum ius naturale. Naturalis autem ratio dictat, vt illi qui pro populo in ſpiritualibus laborant a populo ſtipendia ſuæ ſuſtentationis accipiant. Et ſecundum hoc etiam in nouo teſtamento eſt iure diuino ſancitum. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant: ſed in lege veteri iudiciali præcepto taxata eſt quantitas eius quod miniſtris Dei eſt populo ſoluendum ſcilicet decimæ: & hoc etiam eccleſia ſtatuit in populo Chriſtiano ſoluendum: vnde cum ſacerdotibus. decimæ debeantur, tum de iure naturali, tum de iure diuino, tum etiam ex ſtatuto eccleſiæ, quamuis ſacerdos ſit diues nihilominus pauper tenetur ei decimas ſoluere.

22 qu. 64. ar. 2. o. 22. q. 58. ar. 10. o. & q. 61. ar. 2. ad 1.

ar. 3. c. m.

B. Paulus.

AD PRIMVM ergo oportet reſpõdere dupliciter. Vno modo, vt dicatur quod decimarum ſolutio inſtituta eſt non ſolũ ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ: ſed etiam ad ſuſtentatio-

tationem pauperum, quibus debet de domo Dei prouideri, vnde dicitur Mal. 3. Inferte omnem decimationem, vt ſit cibus in domo mea: & ſic ſacerdos, qui non ſolum ſibi, ſed pauperibus prouidere debet, quantumcunque diuiti ſunt decimæ neceſſariæ. Alio modo poteſt dici quod neceſſitas ſuſtentationis miniſtrorum fuit ratio eccleſiaſticæ inſtitutionis de decimarum ſolutione. Sed ex quo officium eſt alicui debitum per ſtatutum eccleſiæ, nihilominus ei debetur, quamuis ſit diues.

Malachi. 22. qu. 87. ar. 1. ad 4. & ar. 3. ad 1. & art. 4. ad 4.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Paulus laudabiliter non exigebat ſumptus qui ſibi propter prædicationem Euangelij debebantur, ne quod impedimentum fieret Euangelio: aut ſcandalum fidelibus Christi, non tamen illi peccabant non miniſtrantes ſumptus quos Apoſtolus ſibi debitos remittebat: ita etiam prælati eccleſiæ laudabiliter faciunt non exigendo decimas in terris illis, in quibus propter diſſuetudinem timent ſcandalum generari. nec peccant illi qui non ſoluunt decimas in terris illis, in quibus non eſt conſuetum: peccarent autem ſi obſtinate exigentibus dare recuſarent, & ideo vt huic peccato obuient ſacerdotes in terris illis non exigunt decimas.

arti. 30. c. ſi. art. 10. c. ſi.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus charitatis,
¶ Et primò, de Obedientia, vtrum ſit magis meritorium obedire prælato: vel facere aliquid ad dictum fratris.
¶ Secundo, de eleemoſyna.

ARTICVLVS XI.

Vtrum magis ſit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris.

132 CIRCA primũ ſic proceditur. Videtur quòd magis ſit meritorium obedire prælato, quam facere aliquid ad dictũ fratris. Maiori enim merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui eſt inobediens prælato, quàm ille qui non aſſentit dicto fratris: ergo & magis meretur aliquis obediendo prælato, quam aſſentiens dicto fratris.

22. q. 104. artic. 3. de obedientia extra.

Sed contra. Vbi eſt maior humilitas ibi videtur eſſe maius meritum: quia humilibus dat Deus gratiam, vt dicitur Iaco. 4. Sed maioris humilitatis videtur eſſe quod aliquis æquali ſe ſubijciat faciens aliquid ad dictum eius quàm quod aliquis ſubijciat ſe ſuperiori obediens prælato: ergo magis videtur eſſe meritorium, quod aliquis faciat ad dictum fratris, quam quod obediat prælato.

Iacobus.

Reſpondeo dicendum, quòd aliquis actus poteſt dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & ſic ille actus eſt magis meritorius qui eſt excellentioris virtutis. Manifeſtum eſt autem quòd latria, per quam aliquis ſeruit Deo eſt excellentior virtus, quàm beneficentia: qua quis ſatisfacit proximo, ſicut & diligere Deum eſt magis meritorium, quam diligere proximum. Quod autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, qua quis diligit proximum, quod autem obediatur prælato, inquantum eſt Dei miniſter, pertinet ad religionem qua quis colit & diligit Deũ, & ideo magis eſt meritorium quod aliquis faciat aliquid obediẽs prælato, vel ſeruans votum: quàm ſi aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo poteſt dici aliquis actus magis meritorius ex eo quod procedit ex maiori charitate, licèt ſit minor ex ſuo genere: & ſic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

13 q. 17. ar. 8. o. & qu. 182. art. 2. c. & 3. diſt. 30. ar. 4. q.

Primum ergo concedimus.

Ad ſecundum dicendum, quòd ille qui facit aliquid ad dictum fratris facit propria ſponte, unde minoris humilitatis eſſe videtur, quam quod aliquis obediat prælato tanquam ſuperiori.

Ad rationes.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſyna,
¶ Et primò de eleemoſyna clericorum.
¶ Secundò, de eleemoſynis quæ fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

Vtrum clerici peccent mortaliter, ſi ea, quæ eis ſuperfluunt, in eleemoſynas non largiantur.

133 CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod clerici peccẽt mortaliter, ſi ea quæ eis ſuperfluunt in eleemoſynas non largiantur, quia ſuper illud Lucæ tertio. Qui habet duas tunicas per unam non habenti, dicit Glo. de duabus tunicis diuidendis datur præceptum, quia ſi una diuidatur, nemo ueſtitur in dimidia unica & nudus remanet, qui accipit, & qui dedit, ſed per largitionẽ unius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ ſuperfluunt ad neceſſitatem uitæ, ut patet per ea quæ in eadem Gl. præmittuntur, ergo dare ſuperflua, eſt in præcepto, ſed qui trãſgreditur præceptum peccat mortaliter, ergo ille qui non dat ſuperflua pauperibus peccat mortaliter.

¶ 2 Præterea. Præceptum plus obligat, quam conſiliũ. Sed dare omnia quæ quis poſſidet eſt conſilium, & tamen ad hoc homo obligatur in caſu extremæ neceſſitatis, ergo etiam extra caſum extremæ neceſſitatis tenetur aliquis ſuperflua dare pauperibus, cum hoc ſit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

¶ 3 Præt. Quicũque conſumit quod eſt alterius tenetur ad reſtitutionem. Sed bona clericorum ſunt pauperum, ut patet per Glo. Hieronymi ſuper illud Iſaiæ ſecundo. Rapina pauperum in domo ueſtra, ergo ſi clerici inutiliter bona eccleſiaſtica conſumunt tenentur reſtituere pauperibus aliunde ſi habuerint.

Hierony.

¶ 4 Præt. Quicunque facit ſe impotentem ad id quod tenetur facere peccat mortaliter, ſed clerici faciẽdo ſuperfluas expẽſas faciunt ſe impotentes ad ſubueniendum pauperibus ad quod tenentur, ergo uidetur quod peccent mortaliter.

Sed in contrarium uidetur eſſe conſuetudo, quæ apud multos præualuit.

Reſpon. dicendum, quod aliter uidetur ſe habere circa bona patrimonialia & circa bona Eccleſiaſtica. Nam bonorum patrimonialium, uel licitè acquiſitorum homo uerè eſt dominus. unde quantũ pertinet ad conditionem ipſius rei poteſt re ſua uti, ut uult, & ex hac parte non accidit peccatum, poteſt tamen peccatum accidere ex inordinato modo utendi, uel per ſuperabundantiam, dum ſcilicet inutiliter conſumit bona propria in ea in quæ non oportet, uel ſecundum defectum, inquantum ſcilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur uirtus ut dicitur in ſecundo Ethicor. Bonorum uero eccleſiaſticorum clerici non ſunt uerè domini, ſed diſpenſatores, ſecundum illud primæ ad Corin. 9. Diſpenſatio autem mihi credita eſt. Pertinet autem ad diſpenſatorem, ut fideliter diſtribuat ea quæ eius diſpenſationi committuntur, ſecundum illud primæ ad Corin. 4. Hic iam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inueniatur. In his ergo poteſt dupliciter peccatũ contingere, uno modo ex conditione ipſius rei, dum. ſ. uſurpat ſibi quaſi rem propriam, & in uſus ſuos conuertit id quod eſſet alijs erogandum. Alio modo ex inordinato uſu eorum, quæ in partem ſuam cedunt, ſicut etiam de alijs dictum eſt. Verũ quia horum diſpenſatio fidei diſpenſatoris committitur, ut dictum eſt, ſi quis bona fide diſpenſet eccleſiaſtica bona inde accipiens, quod ſibi conuenit, ſecundum conditionem ſtatus, & perſonæ & alijs largitur, ſecundum quod ſibi uidetur bona fide expedire, non peccat mortaliter, etiam ſi forte aliquid plus in ſuus uſus conuertat, quam oporteat. Talia enim quia in ſingularibus eſt eorum iudicium, non poſſunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde ſi non ſit multus exceſſus poteſt compati bonam fidem diſpenſatoris, ſi uero multus exceſſus fiat, non poteſt latere, & ita non poteſt cum bona fide diſpenſatoris hoc agi, ſi autẽ non conſeruet bonam fidem in diſpenſando, peccat mortaliter.

ad. 4. huius & 4. di. 31. q. 2. ar. 2. ad 3. 22. qõ. 63. art. 1. c. & ar. 2. ad 3. & q. 119. ar. 3. ad 1. & q. 185. art. 1. c. & ad 1. Art. poſt. 2. auctoritatẽ

August.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut Aug. dicit I lib. de ſermone Domini in monte Illa præcepta quæ Dominus tradidit Matth. 5. Qui percuſſerit in unam maxillam præbe ei, & aliam, & quæ ibi ſequuntur, ſunt intelligenda ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere, quando neceſſitas hoc requirit. Vnde non ſemper eſt peccatum mortale, quando homo hoc nõ facit, ſed quando uidet neceſſitatẽ imminere, ſi non faciat, tunc peccat mortaliter. & eadem ratio eſt de hoc præcepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus ſimilibus. Vnde non ſemper peccat mortaliter quotieſcunque non dat pauperi qui ſuperfluum habet, ſed quando neceſſitas imminet. Quando autem ſit talis neceſſitas, quod obliget ad peccatum mortale, non poteſt ratione determinari, ſed committitur prudentiæ & fidei diſpenſantis, unde ſi bona fide det, quando ſibi uidetur expedire, immunis eſt a peccato, alioquin mortaliter peccat.

4. d. 15. q. 2. art. 1. q. 4. & 3. q. 2. ad 1.

Ad ſecundum dicendum, quod illa eadem quæ ſunt conſilia cadunt ſub præcepto ſecundum animi præparationem nullum enim conſilium eſt perfectius, quam quod homo tradat animam ſuam pro fratribus ſuis, & tamen hoc cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem, ſecundum illud primo Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere, & ſimiliter dare omnia ſua pauperibus, cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere ſi neceſſitas immineat. Minor tamen neceſſitas requiritur ad

Ioannes.

ſuperflua

ſuperflua eroganda quam ad omnia exhibenda tamen hoc tota ratione uniuerſali determinari non poteſt, ſed committitur prudentiæ, ut dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd bona eccleſiaſtica non ſolum ſunt diſpenſanda pauperibus, ſed etiam eccleſiæ miniſtris unde ſecundum canones debent diuidi hoc modo ut aliqua pars cedat in uſus pauperum, & aliqua pars in uſus miniſtrorum, & in cultum eccleſiæ.

Aliter ergo dicēdum eſt de illis eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & ex conſequenti neceſſitatibus miniſtrorum, ſicut ſunt bona hoſpitalium & aliorum huiuſmodi. Et aliter de illis bonis quæ ſunt principaliter attributa uſibus miniſtrorum ſicut ſunt præbendæ clericorum, & alia huiuſmodi. Nam in prioribus bonis peccatum committitur, non ſolum ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione dum aliquis in ſuos uſus aſſumit quod eſt alterius. Et ideo tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator rei alienæ. In ſecundis uero bonis non committitur peccatum niſi per abuſum, ſicut & de bonis patrimonialibus dictum eſt, unde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolum ad pœnitentiam peragendam.

Ad quartum dicendum, quod neque moderatus uſus diuitiarum neque bona fides diſpenſatorum ſaluari uidetur in eo qui ſcienter ſuperfluas expenſas facit in uoluptuoſis conuiuiis, & aliis huiuſmodi ſuperfluitatibus, & ſic non eſt dubium quod in

6. & 4. di. 33. q. 1. a. 3. q. 1. ad 4. talibus peccat mortaliter. Vndè dicitur Matth. 24. Si dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus uenire, & cœperit percutere conſeruos ſuos, quod pertinet ad ſuperbum & crudele dominium, mãducet autem & bibat cum ebrioſis q̃d pertinet ad ſuperflua & uoluptuoſa conuiuia, ueniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet. ſ. a ſocietate ſanctorum, partemque eius ponet cum hypocritis. ſ. in inferno. Vnde ibi ſubditur. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedat poteſt bona fide fieri ab aliquo, qui uult ſecundum decentiam ſui ſtatus morē gerere his quibus conuiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſynis quæ fiunt pro mortuis.

Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primò vtrum mortuus patiatur aliquod detrimentum, ſi executor eius differat dare eleemoſynas, quas ipſe in teſtamento dari mandauit.

& in ordi. 134. ¶ Secundo utrum executor licitè poſſit differre diſtributionem eleemoſynarum ad hoc quod res defuncti melius uendantur in poſterum.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuus aliquod detrimentum ſentiat ex hoc, quod eleemoſynæ, quas mandauit dari, retardantur.

134 4. d. 45. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. CIrca primum ſic proceditur. Videtur quod mortuus nullū detrimentum ſentiat ex hoc quod eleemoſynæ, quas mandauit dari retardantur. Huiuſmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia unius non imputatur alteri. ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiuſmodi tarditate

Sed contra eſt, quod propter huiuſmodi tarditatem retardantur orationes & ſacrificia: quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum iuuaretur, ergo ex huiuſmodi tarditate patitur detrimentum.

Reſpondeo dicēdum, quòd hic eſt opus duplici diſtinctione. Primo quidem ex parte ipſius detrimenti. Diſtinguendum eſt. Apo. Paulus. n. duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum eſt, quod pertinet ad tolerantiam pœnæ, ſecundum illud primæ Corinthiorum tertio. Si cuius opus arſerit detrimentum patietur, Aliud aũt quod pertinet ad ſubtractionē remedii. Secundo etiā diſtinguendum eſt ex parte eleemoſynæ. Circa quam pōt conſiderari etiam detrimentū ipſius eleemoſynæ, & effectus ipſius. Quantum ergo ad meritum eleemoſynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maxime ſi quantum in ipſo fuit curam adhibuit, ut huiuſmodi eleemoſynæ cito darentur, quia meritum principaliter ex uolūtate & intentione dependet. & in art. 135. Sed quantum ad effectum eleemoſynæ patitur detrimentū non quidē, ut pro huiuſmodi tarditate puniatur, ſed quia remedium ei non adhibetur, dū ſuffragia differuntur ex quibus plurimum iuuaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod negligentia unius nō imputatur alteri ad pœnam, poteſt tamen redundare in alterū quantum ad defectum remedii ſecundum quod unus homo ab alio iuuari poteſt. 4. d. 45. q. 2. & 2. 2. q. 2. ad 4.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum executor debeat tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc, quod res defuncti melius uendantur.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod executor debet tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc q̃ res defuncti melius uendantur. Quia ex hoc ſequitur quod plures eleemoſynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunct⁹ magis iuuabitur, ergo ſi differat, uidetur quod laudabiliter, & fideliter hoc faciat. 135

Sed contra eſt, quia ex tarditate eleemoſynarum ſequitur retardatio remedii quo forte defunctus indiget, ergo uidetur, q̃d huiuſmodi retardatione grauetur defunctus potius quam iuuetur.

Reſpon. dicendum. In mora modici temporis non uidetur eſſe magnum periculum. Vnde ſi executor per modicum tempus eleemoſynam dare differat, ut rebus defuncti melius uenditis ampliores eleemoſynas dare poſſit, laudabiliter hoc facit. Si uero econuerſo per multum tempus differat eleemoſynas diſtribuere, ut non multo ampliores eleemoſynas faciat, non uidetur eſſe abſque culpa, quia forte defunctus a purgatorio liberaretur in quo exiſtenti remedium ſuffragiorum maxime neceſſarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris examen, ut ſcilicet conſideratis dilatione temporis & conditione perſonæ quæ creditur citius uel tardius liberanda, & etiam quãtitate augmenti eleemoſynarum, faciat, quod uidebitur expedire defuncto. Tardare diſtributionem teſtamenti quādo eſt licitum.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

ET circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo de peccato originali, utrum ſcilicet ille qui baptizat⁹ eſt tranſmittat peccatum originale in prolem.

¶ Secundo de peccato actuali in generali, quid ſcilicet ſit prius utrum auerſio a Deo, uel conuerſio ad commutabile bonum.

¶ Tertio ſpecialiter de mendacio, quod mendacium ſit grauius, utrum illud quod ſit uerbo, uel illud quod ſit facto.

ARTICVLVS XV.

Vtrum ille qui eſt baptizatus tranſmittat peccatum originale in prolem.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quod ille qui eſt baptizatus non tranſmittat peccatum originale in prolē. In eo enim qui naſcitur tria poſſunt conſiderari, ſcilicet corpus, anima, & unio utriuſque, ſed nō contrahit peccatum originale ſecundum corpus, quod contrahit a parentibus quia parentes erant totaliter a peccato originali mundati, ſimiliter etiam nec ſecundum animam quam habet ex creatione Dei, in quem peccatum non cadit, & per conſequens neque etiam ſecundum unionem utriuſque, ergo ille qui naſcitur ex baptizatis nullo modo contrahit peccatum originale. 136 & in or. 136. de ma. qu. 4. ar. 1. & 8. & 12. qu. 84. art. 3. & 4.

Sed contra eſt, quia remedium non adhibetur niſi uulneri. Sed baptiſmus qui eſt medicinale remedium contra uulnus originalis peccati adhibetur paruulis baptizatorum filiis ſecūdum communem eccleſiæ conſuetudinem, ergo paruuli baptizatorum filii cum originali peccato naſcuntur.

Reſpon. dicendum, quia peccatum quod ex tranſgreſſione primorum parentum in omnes poſteros originaliter deriuatur, non aboletur niſi per gratiam Chriſti, qui de pctō dānauit pctīn in carne, ut dr̃ ad Romanos 8. ſed hoc quodā ordine peragitur. Nā primo in ſtatu præſentis uitæ per ſacramenta gr̃æ Chriſti remouetur peccatum originale quantum ad inquinationem animæ, ut ſcilicet non imputetur homini ad culpam. Remanet tamen interim quantum ad corruptionem fomitis in carne, unde Apoſtolus ad Romanos 7. Ego ipſe mēte ſeruio legi Dei, carne autem lege peccati inquantum ſcilicet cõcupiſcit aduerſus peccatum, unde homo baptizatus ſecundum mētem, Rom. Apoſtolus. Apoſtolus.

ar. 113. c. & 22. qu. 10. a. 3. c. & 3. q. 86. ar. 4. ad 1.

tem uiuit in nouitate ſpiritus, ſed ſecundum carnem adhuc retinet uetuſtatem Adæ. Et ideo ſicut per ſpiritualem generationẽ quæ ſcilicet per euangelium alios producit filios in Chriſto abſque peccato, ita etiam ſecundum generationem carnalem producit filios in uetuſtatem Adæ cum peccato originali.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio, quam conuerſio.

137 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod in peccato actuali prius ſit auerſio quam conuerſio. Auerſio enim importat receſſum a termino, conuerſio autem acceſſum ad terminum. Sed in motu corporali prius eſt receſſus a termino, quam acceſſ⁹ ad terminum, ergo & in ſpirituali motu prius eſt auerſio quam conuerſio.

Sed contra eſt, quod Dion. dicit. 4. cap. de di. nom. Nemo intendens ad malum operatur: ſed intendens ad bonum: ergo pri⁹ animas peccantis conuertitur per appetitum ad bonum commutabile, quam auertatur a Deo.

12. q. 73. ar. 5. c. 12. q. 77. a. 6. ad 1. & ar. 8. ad 2. & 22 q 46 arti. 2. ad 2 22. q. 20. ar. 1. ad 1.

Reſpondeo dicendum, quod peccatum principaliter in uoluntate conſiſtit, ut Aug. dicit. Quantum autem ad uoluntatem illud eſt prius, quod principaliter intenditur, & ideo in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis ſicut in luxuria auaritia, & ſimilibus, prius eſt naturaliter conuerſio, quam auerſio, quæ non eſt principaliter intenta, ſed præter intentionẽ conſequitur ex inordinata conuerſione. In peccatis autem in quibus directe intenditur auerſio a Deo, ſicut eſt infidelitas, deſperatio, & alia huiuſmodi, prius eſt auerſio ab incõmutabili bono, & in poſtea eſt conuerſio ad commutabile bonum, ſicut patet in illis qui deſperantes ſeipſos tradunt impudicitiæ, ut dicitur ad Ephe. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis in motibus operabilibus receſſus a termino prior ſit in executione, acceſſus tamen ad terminum prior eſt in intentione, in qua principaliter cõſiſtit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum maius peccatum ſit, cum aliquis mentitur facto, quam cum aliquis mentitur verbo.

138 AD tertium ſic proceditur. Videtur quod maius peccatũ ſit cum aliquis mentitur facto, quam cum aliquis mentitũ uerbo. Maius enim peccatum eſſe uidetur cum aliquis mentiendo abutitur eo cui magis creditur. Sed ſicut Anſel. dicit in lib. de ueritate. Magis creditur factis quam uerbis, ergo grauius peccat qui mentitur factis quam uerbis.

Sed contra eſt, quod Augu. dicit in lib. de doctrina Chriſtiana. Inter omnia ſigna præcipuum locum tenent uerba, his autem abutitur ille qui uerbo mentitur, ergo uidetur quod grauius peccat ille qui mentitur uerbo quam ille qui mentitur facto.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Ambro. dicit in quodam ſermone Non ſolum in falſis uerbis, ſed etiam in ſimulatis operib⁹ mendacium eſt. Peccatum autem mendacii principaliter quidem conſiſtit in intentione fallendi, unde ille qui dicit falſum, quod putat eſſe uerum non mentitur. Magis autem eſt reus mendacii ille qui dicit uerum, quod putat eſſe falſum, ut patet per Aug. in lib. de mendacio. Vnde cum eadem intentio fallendi ſit in eo qui mẽtitur uerbo, & in eo qui mentitur facto, uterque æqualiter peccat, uerbum enim & factum aſſumuntur ut inſtrumenta fallendi, unde non refert quantum ad peccatum mendacii, utrum aliqs uerbo uel ſcripto uel nutu, uel quocunque facto mentiatur, ſicut non refert quantum ad peccatum homicidii, utrum quis gladio uel ſecuri interficiat hominem.

arti. 96. & 22. q. 152. ar.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum aliquis poſſit eſſe naturaliter, uel miraculoſe ſimul uirgo, & pater.

139 DEINDE quæſitum eſt circa corpora hominis, utrum, ſ. aliquis poſſit eſſe naturaliter, uel miraculoſe ſimul uirgo & pater, & uidetur quod hoc poſſit eſſe miraculoſe, quia pater & mater ſimul ſunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculoſe fuit ſimul uirgo & mater, ergo pari ratione aliquis uir miraculoſe poteſt ſimul eſſe uirgo & pater.

Item uidetur quod hoc poſſit eſſe abſque miraculo, quia dæmon incubus poteſt furari ſemen uiri uirginis in ſomnis polluti & transfundere in matricem mulieris, ex quo quidem ſemine poteſt concipi proles, cuius pater non eſt dæmon incubus, ſed ille ex cuius ſemine generatur, quod agit in uirtute eius a quo eſt reſolutum, ergo uidetur, quod etiam abſque miraculo poſſit aliquis ſimul eſſe uirgo & pater.

Sed contra. Mulier abſque miraculo non poteſt ſimul eſſe uirgo & mater, ergo pari ratione, nec uir abſque miraculo poteſt ſimul eſſe uirgo & pater.

Item uidetur, quod nec per miraculum, quia ſi filius Dei qui eſt natus miraculoſe de uirgine ex aliqua parte corporis uirginalis carnem aſſumpſiſſet quam ex illa, unde mulier naturaliter cõcipit. puta de manu aut pede, non diceretur filius uirginis, ſicut nec Eua dicta eſt filia Adæ quamuis ſit formata de coſta ipſius, ſed non poſſet contingere ſalua uirginitate uiri quod ex eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret ſicut naturaliter generaliter, ergo nec etiam miraculoſe fieri poſſet quod aliquis ſimul eſſet uirgo & pater.

Eua non fuit filia Adæ.

Ad perfectionẽ uirginitatis tria requiruntur. 12. qu. 59. ar. 4 & 5.

Reſpondeo dicendum, quod ad huius euidentiam uidere oportet quid ad uirginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum eſt principale & formale, ſcilicet electio ſiue intentio uoluntatis, ſicut & in omnibus morib⁹: unde iſtud ex neceſſitate ad uirginitatem requiritur, quod adſit alicui aſſidua uoluntas non quam experiendi delectationem ueneream. Secũdum autem materiale, ſed licet paſſio appetitus ſẽſitiui, ſcilicet delectatio, quam quis experitur in actu uenereo, cuius priuatio requiritur ad perfectam uirginitatem materialiter. Nam paſſiones ſenſitiuæ ſunt materia uirtutum moralium. Si tamen præter electionem propriæ uoluntatis hoc contingat, puta cum quis in ſomno polluitur, uel cum mulier per uiolentiam ab hoſte opprimitur, non perit uirtus uirginitatis, ut patet per Aug. in primo de Ciui. Dei. Tertium autem eſt quaſi per accidẽs & concomitanter ſe habens ad uirginitatem, ſcilicet corporalis integritas. Vnde ſi claustra pudoris aliter corrumpantur quam per uenereum actum, puta ſi obſtetrix, uel medicus ferro incidat ad ſanandum nihil uirginitati deperit, ſicut Aug. dicit in primo de Ciui. Dei. Sic ergo ſi uirginitas accipiatur ſecundum perfectum ſuum eſſe prout ad uirginitatem tria prædicta concurrunt, mulier quidem ſalua uirginitate non poteſt eſſe mater, ita quod cõcipiat & pariat niſi miraculoſe, quia proles egredi non poteſt cum hoc, quod permaneãt clauſtra pudoris inuiolata, niſi per miraculum, ſicut accidit in matre Dei. Poſſet tamen forte abſque miraculo mulier ſalua omnimoda uirginitate concipere, ſicut dicitur accidiſſe de quadam puella pubeſcẽte, quam propter pudoris cuſtodiam in lecto ſuo pater habebat qui dum ſomno pollueretur, ſemen ad matricem deſcendit, & puella concepit. Vir autẽ abſque omni ſeminis reſolutione non poteſt eſſe pater, neque naturaliter, neque miraculoſe, quia ſi de corpore eius proles aliter miraculoſe formaretur, non poſſet dici pater. Si uero uirginitas largius accipiatur, prout ſolum requirit interiorem electionem mentis, ſic patet de muliere quidem, quod naturaliter poteſt eſſe mater uirginitate tali manente, ſicut ſi aliqua per uiolentiam opprimeretur ab hoſte, & inde conciperet, & multo magis hoc poſſet miraculoſe fieri. Vir autem ſalua tali uirginitate poſſet eſſe pater naturaliter propter pollutionem nocturnam, quæ quocunque caſu ad matricem mulieris perueniret. Non autem ita congrueret quod miraculoſe uir fieret pater ſicut quod uirgo fieret mater, tum quia uirgo miraculoſe facta eſt mater, ſpiritu ſancto formante corpus prolis ex puriſſimis ſanguinibus eius, ut Damaſ. dicit. Reſolutio autem ſeminis ſine qua uir pater eſſe non poſſet non congruit operationi ſpũs ſancti, tum quia uir in generatione eſt ſicut agens, mulier ſicut patiens. Deo autem competit agere & non pati, unde magis congruit ut Deus miraculoſe ſuppleat id quod deeſt ex parte uiri, quam id quod deeſt ex parte mulieris.

3. p. q. 28. a. 2. ad 2. Virgo poteſt concipere etiam naturaliter. Vir non poteſt eſſe uirgo & pater etiam miraculoſe.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cælum empyreum habeat influentiam ſuper alia corpora.

DEINDE ultimo quæſitum eſt de creatura pure corporali, utrum ſcilicet cælum empyreum habeat influentiã ſuper alia corpora. Et uĩ qđ non, quia oẽ corpus quod naturaliter influit 140

influit in alia corpora per prius influit in propinqua quam in remota. Si ergo cœlum empyreum influeret in corpora inferiora, per prius influeret in cœlum aqueum, quod eſt ſibi propinquius, quam in cœlum ſydereum, ſed hoc uidetur eſſe inconueniens, quia cœlum ſydereum ſimilius eſt cœlo empyreo, cum neutrum ſit de natura quatuor elementorum, quam cœlum aqueum quod eſt de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi poſitæ ad refrigerandum calorem prouenientem ex motu cœli, ratione cuius Saturnus q eſt altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empyreum influit in corpora inferiora.

1.p.q. 66. ar. 3. ad 2. philoſophi 4. lec. 7. o. & 2. d. 3. q6. 2. ar. 3. o.

Sed contra eſt, quod in lib. de intelligentiis dicitur, quod omne quod influit in alia eſt lux uel lucem habens, & in commento dicitur, quod omnis influentia eſt per uirtutem lucis, ſed cœlum empyreum maxime habet lucem inter alia corpora, ergo in alia corpora influit.

Reſpondeo dicendum, quod quidam ponunt cœlum empyreum non habere influentiam in reliqua corpora, quia non eſt inſtitutum ad effectus naturale, ſed ad hoc, qđ ſit locus beatorũ. Et hoc quidem mihi aliquando uiſum eſt, ſed diligentius conſiderans magis uidetur dicẽdum, quod influat in corpora inferiorum, quia totum uniuerſum eſt unum unitate ordinis, ut patet per Philoſophum 12. meta. (T. c. 52.) Hæc autem unitas ordinis attenditur ſecundum quod quodam ordine reguntur corporalia per ſpiritualia, & inferiora corpora per ſuperiora, ut Auguſt. dicit in 3. de Trini. Vnde ſi cœlum non empyreum influeret in corpora inferiora cœlum empyreum non contineretur ſub unitate uniuerſi, quod eſt inconueniens. Videtur autem proprius effectus eius eſſe perpetuitas & permanſio in inferioribus corporibus. Nam ſecundũ philoſophum in 12. Meta. (T. c. 43.) In cælo ſunt principaliter duo motus, quorum unus eſt ab Oriẽte in Occidentem, qui uocatur diurnus, & eſt ſuper polos æquinoctialis, & quia iſte eſt uniformis cauſat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem motus eſt ab Occidẽte in Oriẽtem, quo mouetur ſol & alii planetæ, qui eſt ſuper polos zodiaci, per quem planetæ, accedunt & recedunt a nobis, unde iſte motus proprie cauſat differentiam generationis & corruptionis & cæterorum motuum in iſtis inferioribus, & ſic continuatur generatio & corruptio horum inferiorum quouſque Deus uult quæ quidem quantum ad continuitatem cauſatur a primo motu, quantum autem ad contrarietatem a ſecundo. Sicut autem uniformitas motus præcedit difformitatẽ, ita etiam unitas quietis præcedit uniformitatem motus, quia moueri eſt ſe aliter habere nunc quam prius, quieſcere autem eſt eo modo ſe habere nunc ut prius, & ſic quies habet puram unitatem, uniformitas autem motus habet unitatem cum diuerſitate, & ideo primum cœlum, ſcilicet empyreum ſingulariter per ſuam quietem influit. Secundum autem cœlum eſt, quod dicitur aqueum per ſuum motum uniformem. Tertium autem cœlum ſcilicet ſydereum per ſuum motum difformem, hoc autem eſt proprium huic corpori, quod influat abſque motu inquantum eſt ſupremũ attingens quodammodo ordinem ſubſtantiarum ſpiritualium, prout Dion. dicit 2. c. de di. no. quod diuina ſapientia coniungit principia ſecundorum finibus primorum.

2. d. 2. q. 2. 3. & di. 13 ar. 4. ad 1. 1. p. q. 103. ar. 6. & q. 115. ar. 3. o & ueri. q. 5. art. 8. c. & 9. o.

1. p. q. 68. ar. 4. c. De diuerſitate cœlorum Dionſios.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cœlum empyreum magis influit in cœlum aqueum quam in inferiora corpora, in quantum ſcilicet cœlum aqueum plus recipit de influentia cœli empyrei, ut uniformitas motus oſtendit, unde etiam magis cõuenit cum cœlo empyreo ratione ſuæ uniformitatis quam cælum ſydereum. Eſt autem de cæleſtibus corporalibus duplex opinio. Vna ſcilicet quod ſint de natura elementorum ſecundũ quã cœlum empyreum eſſet de natura ignis cœlum aqueum de natura aquæ vel aeris, cœlum autem ſydereum eſt compoſitum ex vtraque natura, quia in parte eſt lucidum in parte dyaphanũ. Et ad hanc opinionem pertinet quod dicitur aquam eſſe ibi ad refrigidandum. Alia autem eſt opinio quod corpora cœleſtia nõ ſunt de natura quatuor elementorum, ſed quinta eſſentia, ſecũdum quam etiam cælum aqueum non eſt de natura quatuor elementorum, ſed dicitur aqueum propter dyaphaneitatem, ſicut dicitur cœlum empyreum, id eſt igneum, propter lucem. Cõtrarium concedimus, quamuis liber de intelligentiis non ſit auctoritatis alicuius, nec etiam uerum ſit quod omnes influxus ſit ratione lucis, niſi lux metaphorice accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit inquantum eſt ens actu uel hoc poteſt eſſe uerum in ſolis corporalibus, in quibus proprie dicitur lux, inquantum ſcilicet lux corporalis eſt forma primi corporis agentis, ſcilicet cœli cuius virtute omnia corpora inferiora agũt. Et hæc ad præſens dicta ſufficiant.

ar. 72.

Ad contrarium.

1. p. q6. 1. art. 3. c. q. 4. ar. 1. c. 1. p. q. 67. ar. 1. & o.

INCIPIT QVODLIBET.

SEPTIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de tribus.

¶ Primò quædam pertinentia ad ſubſtantias ſpirituales.

¶ Secundò quædam pertinentia ad ſacramentũ altaris.

¶ Tertiò quædã pertinẽtia ad corpora dãnatorũ.

CIRCA ſubſtantias ſpirituales quærebatur.

¶ Primò de cognitione earum.

¶ Secundo de fruitione animæ Chriſti tempore paſſionis.

¶ Tertio de pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus inuenta.

CIRCA primum quærebantur quatuor.

¶ Primò, utrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſẽtiam uidere immediate

¶ Secundo, utrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.

¶ Tertiò, utrum intellectus angelicus poſſit intelligere ſingularia.

¶ Quarto, utrum notitia quam Aug. dicit prolem mentis, ſit accidens, uel non.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate uidere.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod nullus intellectꝰ creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate uidere. Intellectus enim creatus cum indifferenter ſe habet ad omnia intelligibilia, non poteſt cognoſcere determinate aliquid niſi per obiectum ſuum determinetur, ſed diuina eſſentia non eſt obiectum quod poſſit intellectum determinare, quia eſt ſummum in entibus & maxime generalitatis & nullo modo determinatũ ergo intellectus creaturam ipſam uidere non poteſt.

141 1. p. q. 12. art. 2. o. & ar. 4. ad 3. 2. ueri. q. 9 & 4. d. 49. q. 2. arti. 1 & 22. q. 175. ar

¶ 2 Præterea, Ad hoc quod intellectus cognoſcat aliquid oportet quod fiat in actu. Nihil enim operatur ſecundum ꝙ eſt in potentia, ſed ſecundum quod eſt actu. Intellectus autem nõ fit in actu niſi ſecundum quod intelligibili informatur. Cum ergo eſſentia diuina non poſſit per ſeipſam informare intellectum ut formaliter faciat ipſum eſſe in actu, oportet ſi debet ꝑ intellectum cognoſci, quod per aliquam ſui. ſimilitudinem intellectum informet ad hoc, quod cognoſcatur, & ita non poterit immediate niſi per ſimilitudinem uideri.

¶ 3 Præterea, ad hoc quod intellectus creatus eſſentiam diuinam uideat, oportet quod per lumen gloriæ perficiatur, ſed lumen gloriæ eſt medium diſtans, & ab ipſo intellectu & ab ipſa eſſentia diuina, quæ eſt beatitudo increata, cum lumen prædictum dicatur creaturę, ergo intellectus creatus non poteſt uidere diuinam eſſentiam immediatæ.

¶ 4 Præterea Secundum philoſophum in 3. de anima. (T. c. 3.) Sicut ſe uiſus ſe habet ad ſenſibile, ita ſe habet intellectus ad intelligibile, ſed ad hoc quod ſenſus uiſus ſuum obiectum percipiat duplici medio indiget, ſcilicet lumine & ſpecie quæ eſt ſimilitudo rei uiſæ, ergo hoc idem eſt neceſſarium intellectui in uiſione diuinæ eſſentiæ, & ſic non immediate eam uidebit.

Sed contra eſt quod dicitur 1. Ioan. 3. Videbimus eum, ſicuti eſt.

¶ Præterea, ad hoc quòd intellectus intelligat nihil aliud uidetur requiri niſi quod intelligibile fiat in actu, & quod intellectui coniungantur, ſed eſſentia diuina per ſeipſam eſt intelligibilis in actu, cum ſit immaterialis intellectui etiam præſens eſt quia ut dicit Augu. Deus unicuique rei eſt uicinior, quam ipſa res ſibi, ergo intellectus creatus eſſentiam diuinam poterit immediate uidere.

Auguſt.

Reſpondeo dicendum, quod abſque dubio tenendum eſt, ꝙ diuina eſſentia in patria immediate ab intellectu glorificato uideatur. Ad cuius euidentiam ſciendum, eſt quòd in uiſione intellectiua triplex medium contingit eſſe. Vnum ſub quo intellectus uidet, quod diſponit eum ad uidendum, & hoc eſt in nobis lumen intellectus agentis, quod ſe habet ad intellectũ poſſibilem noſtrum, ſicut lumen ſolis ad oculum. Aliud medium eſt quo uidet, & hoc eſt ſpecies intelligibilis quæ intellectũ poſſibilem determinat & habet ſe ad intellectum poſſibilem, ſicut

ar. 21. & 1. p. q. 12. arti. 2. c. 1. q. 12. ar. 5. o.

ſpecies

contingit per intentionem quæ coniungit intellectum intelligibili, & ſenſum ſenſibili, vt dicit Auguſtinus: Vnde patet quòd ſicut vna res materialis nõ poteſt eſſe ſimul plura actu, ita vnus intellectus non poteſt ſimul plura intelligere primo. Et hoc eſt quod Alga. dicit, quòd ſicut vnum corpus non poteſt ſimul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus non poteſt ſimul plura intelligere. Nec poteſt dici quod intellectus informetur perfecte ſimul pluribus ſpeciebus intelligibilibus, ſicut vnũ corpus ſimul informatur figura & colore: quia figura & color non ſunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum in eſſe vnius rationis: ſed omnes formæ intelligibiles inquantum huiuſmodi ſunt vnius generis, & in eodem ordine ſe habent ad intellectum, inquantum perficiunt intellectum in hoc quod eſt eſſe intellectum. Vnde plures ſpecies intelligibiles ſe habent ſicut figuræ plures; vel plures colores, qui ſimul in actu in eodem eſſe non poſſunt ſecundum idem.

Vnus intellectus nõ põt plura primo intelligere.

1.p.qu. 85. ar. 4.c. veri.q.8.arti. 14.c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſimiliter dicendum eſt de potentia ſenſitiua, id eſt quod non poteſt plura ſimul ſentire, ſed ex conſequenti, inquantum plura accipiuntur vt vnũ; ſicut plura ſenſibilia vniuntur in vna differentia: & plura ſenſibilia quæ ſunt partes vniuntur in vno toto. Vnde quando ſentitur totum ſentiuntur ſimul plures partes ex conſequenti: & tunc intentio ſenſus non fertur ad aliquam partium principaliter, ſed ad totum: quia ſi ad aliquam partium ferretur, vt ad ſenſibile principale, non ſimul ſentiretur alia: & iterum ſenſus communis, quamuis ſit vna potentia ſecundum eſſentiam, tamen aliquo modo multiplicatur ſecundum eſſe, inquantũ coniungitur diuerſis ſenſibus propriis ſicut vnum centrum coniungitur pluribus lineis, vnde immutationes omnium ſenſibilium ſimul terminantur ad ſenſum communem, ſicut motus qui eſſet per omnes lineas poſſit ſimul terminari ad centrum, ſed intellectus non multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideo non eſt ſimile.

Potentia ſenſitiua ſolum ex generali plura ſentire dicitur.

Ad ſecundum dicendum, quòd cognoſcibilia quæ ſimul cognoſcuntur oportet quod accipiantur, vt cognoſcibile unum numero omnia autem intelligibilia inquantum huiuſmodi ſunt vnum genere non numero, & ideo ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, quòd iam patet ex prædictis quod non eodem modo ſe habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu quæ ſunt in ipſo vt diſpoſitiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quæ ſunt in ipſo vt vltimæ pfectiones.

Ad quartum dicendum, quòd non ſolum prohibetur res aliqua eſſe plura contraria actu ſimul, ſed etiam plura eſſe diſparata vt patet ex dictis, vnde quamuis formæ intelligibiles in intellectu non ſint contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur ſimul plura intelligere, vt ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quòd ſpecies ſenſibiles quæ ſunt in medio deferente ſunt ibi per modum diſpoſitionis, & non per modum vltimæ perfectionis, quia ſunt ibi ſicut in quodam fluxu, & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus angelicus poſſit cognoſcere ſingularia.

157 AD tertium ſic proceditur. Videtur quod intellectus angelicus non poſſit cognoſcere ſingularia. Si enim cognoſcit aut cognoſcit per ſpeciem acquiſitam aut per concreatam, non per acquiſitam quia vel illa eſſet particularis, & per conſequẽs materialis, & ita in intellectu angeli immateriali eſſe non poſſet; vel eſſet vniuerſalis, & ſic per eam ſingulare cognoſci non poſſet. Similiter nec per concreatam, quia ſpecies concreata angelo a principio ſuæ creationis ſuit in ipſo, ad cognitionem autem alicuius ſufficit quod ſpecies eius ſit in intellectu, & ita ſi per ſpeciem concreatam poſſet aliquod particulare cognoſci dum eſt præſens, à principio creationis ſuæ illud cognouiſſet, quando adhuc erat futurum, quod non poteſt eſſe, quia futura cognoſcere ſolius Dei eſt Iſa. 41. Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quoniam dii eſtis vos. ergo angelus ſingularia cognoſcere non poteſt.

1.p.qu. 57. arti.1.o. & veri.qu. 8. art. 11. o.& q.10.art.5.

¶ 2 Si dicatur quod ſpecies illæ concreatæ faciunt cognitionem præſentium non autem futurorum. Contra. Non poteſt aliqua cognitio noua fieri niſi fiat aliqua innouatio in cognoſcente, ſed per hoc quod particulare quod erat futurum ſi præſens, non fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat a re extra: ergo ſi prius dum erat futurum non cognoſcebat, nec dum ſit præſens cognoſcere poterit.

¶ 3 Si dicatur quod quamuis nihil recipiat, tamen formam quam apud ſe habebat prius applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non poteſt aliquid ad aliud applicare niſi præcognoſcat, & quod applicat & cui applicatur, quia prius eſt cognoſcere duo ſecundum ſe, quam comparationem unius ad alterum, ergo applicatio prædicta ſequeretur cognitionem ſingularium, & ſic non poſſet eſſe cauſa eius.

1.p.q.55.arti. 8.

¶ 2 Præterea, ſi angelus cognoſcit ſingularia, aut cognoſcit una ſpecie, aut pluribus, ſed non pluribus, quia ſic oporteret quòd infinitas ſpecies apud ſe haberet cum infinita ſint particularia ad minus in potentia, ſimiliter nec una, quia ſic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, qui uno, ſcilicet eſſentia diuina plura intelligit, ergo intellectus angelicus ſingularia cognoſcere non poteſt.

¶ 3 Si dicatur quod nõ cognoſcit per unam ſpeciem omnia, ſed per unam ſpeciem omnia indiuidua unius ſpeciei, & non alia. Contra. Illa una ſpecies non ſe habet magis ad unum indiuiduum quam ad aliud, ſed oportet quod per ſpeciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatũ cognoſcibile: ergo per ſpeciem illam non poterit cognoſcere hoc particulare determinate.

Sed contra eſt, quod dicitur ad Hebræos primo. Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus & cætera, quod non poſſet eſſe niſi cognoſcerent ſingulares homines.

Reſpondeo dicendum, quod angelus abſque dubio ſingularia cognoſcit. Vt autem videamus modum quo hoc poſſibile ſit, ſciendum eſt quod ad hoc quod ſingulare aliquod cognoſcatur oportet quod in potentia cognoſcitiua ſit ſimilitudo eius inquantum particulare eſt. Omnis autem forma de ſe communis eſt. Vnde additio formæ ad formam non poteſt eſſe cauſa indiuiduationis, quia quotcunque formæ ſimul aggregẽtur, ut album, bicubitum, criſpum, & huiuſmodi non conſtituunt particulare, quia hæc omnia ſimul ſunt in uno, & ita in pluribus potentius eſt poſſibile inueniri. Sed indiuiduatio formæ eſt ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatum, unde ad hoc quod particulare cognoſcatur, oportet quod in cognoſcente non ſolum ſit ſimilitudo formæ, ſed æqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter eſt in cognoſcente. Vno modo ſicut cauſata a re ſicut in his quæ cognoſcuntur per ſpeciem abſtractam a rebus. Alio modo ſicut cauſa rei, ut patet in artifice qui cognoſcit artificiatum per illam formam, per quam ipſum facit. Species autem quæ eſt in ſenſu cauſata a re ſenſibili inquantum non eſt omnino a conditionibus materialibus depurata eſt ſimilitudo formæ ſecundum quod eſt in materia, & ideo per eam cognoſcitur particulare. Sed quia ſecundum quod in intellectu noſtro recipitur ſpecies rei ſenſibilis, eſt omnino iam a materialibus conditionibus depurata, non poteſt intellectus noſter per eam directe particulare cognoſcere, ſed per quandam reflexionem intellectus, ad potentias ſenſitiuas, a quibus ſpecies intelligibiles abſtrahuntur. Per formam autem quæ eſt cauſa rei hoc modo cognoſcitur res, ſecundum quod forma illa eſt cauſa eius & quia artifex homo per formã artis non producit materiam, ſed materia præſuppoſita inducit formam artis, forma artis quæ eſt in mente artificis non ſimilitudo artificiati niſi quo ad formam tantum. unde per eam non cognoſcit artificiatum in particulari niſi formam artificiati per ſenſum accipiat. Artifex autem increatus. ſ. Deus, non ſolum producit formam, ſed etiam materiam. Vnde rationes ideales in mente ipſius exeuntes non ſolum ſunt efficaces ad cognitionem uniuerſalium, ſed etiam ad ſingularia cognoſcenda a Deo. Sicut autem illæ rationes ideales effluunt res producendas in eſſe ſuo naturali, in quo particulariter unumquodque ſubſiſtit in forma & materia, ita procedunt in mentes angelicas et ſunt in eis principium cognoſcendi res ſecundum ſuum totum eſſe in quo ſubſiſtũt, & ſic per ſpecies influxas, ſibi ab arte diuina angeli non ſolum uniuerſalia, ſed etiam particularia cognoſcunt, ſicut & Deus. eſt tamen differentia in duobus. Primo, quia ideæ quæ ſunt in mentẽ diuina, ſunt formæ factiuæ rerum, & non ſolum principia cognoſcendi, ſed ſpecies quæ recipiuntur in mente angelica ſunt ſolum principia cognoſcendi, & non ſunt factiuæ, ſed exemplatæ a factiuis. Secundo, quia intellectus quanto altior & perſpicacior tanto ex uno poteſt plura cognoſcere. Et quia intellectus diuinus eſt altiſſimus per unã ſimplicem eſſentiam ſuam omnia cognoſcit, nec eſt ibi aliqua pluralitas formarum idealium, niſi ſecundum diuerſos reſpectus diuinæ eſſentiæ ad res cognitas, ſed in intellectu creato multiplicatur ſecundum rem quod eſt unum ſecundũ rem in mente diuina, ut non poſſit omnia per unum cognoſcere, ita tamen quod quanto intellectus creatus eſt altior, tanto pauciores habet formas ad plura cognoſcenda efficaces. Et hoc eſt quod Dio dicit 12.c. cœ. hier. quod ſuperiores ordines habent ſcientiam magis uniuerſalem in inferioribus. Et in li. de cauſis dicitur, quod intelligentiæ ſuperiores hñt formas magis uniuerſales, hoc tamen obſeruatio, quòd infimis angelis ſũt for-

1.p.q.3.ar. 2.ad 3. & veri.q.8.a. 5.& 6.c.

ar.160.

ar.236.o.& 1.q.56.ar. 1.ad 3.& q. 86.ar.1.o.

ar.160.& 1.0.38.ar. 3.in & veri.q.3.ar. 1.c.

1.p.q.55. ar.50.& q. 87.ar.1.ad 32.di.3.q. 2.ar.2.o.

ar.160.1.p. q.106.a.1. 3.4.c.2.d. 33.q.2.ar. 2.& 3.ad 3

næ ad hoc uniuerſales intantum, quod per unam forma poſſunt cognoſcere omnia indiuidua unius ſpeciei: ita quod illa ſpés ſit propria uniuſcuiuſq; particularium ſecundum diuerſos reſpectus eius ad particularia, ſicut eſſentia diuina efficitur propria ſimilitudo ſingulorum ſecundum diuerſos reſpectus, ſed intellectus humanus qui eſt ultimus in ordine ſubſtantiarum intellectualium habet formas io tantum particulares quod non poteſt per unam ſpeciem niſi unum quid cognoſcere. Et ideo ſi

2. diſ. 3. q. 2. ar. 2.

multitudo ſpeciei exiſtentem in intellectu humano non ſufficiat ad cognoſcenda plura ſingularia: & propter hoc intellectui adiuncti ſunt ſenſus, quibus ſingularia accipiat.

1. p. q. 55. ar. 2. & 2. d. 3. q. 2. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. angelus nullo modo cognoſcit ſingularia per ſpeciem acquiſitam, quia nec per ſpeciem acceptam a re. Sic enim res agerent in intellectum eius, quod eſt impoſſibile, neque per aliquam ſpeciem de nouo inſtuſam a Deo reuelante ipſi angelo aliquid de non, quia ſpecies quas angelus habent apud ſe concreatas ſufficiunt ad omnia cognoſcibilia cognoſcenda, ſed ſecundum quod per aliud lumen intellectus angeli eleuatur in altiores conceptiones ex illis ſpecieb. prodire poteſt, ſicut etiam ex eiſdem phantaſmatum ſpeciebus intellectus prophetæ lumine prophetiæ adiutus aliquam cognitionem accipit. ad quam non ſufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Reſtat ergo ut angelus cognoſcat ſingularia per ſpecies concreatas. Sicut autem per unam ſpeciem

1. p. q. 58. a. 2. o.

concreatam poteſt cognoſcere diuerſa indiuidua: ita etiam multo amplius poteſt per unam cognoſcere quicquid eſt in uno indiuiduo, ut non oporteat eum aliam ſpeciem habere non qua cognoſcit colorem & odorem unius pomi, ſed ſimul cognoſcēdo hoc pomum cognoſcit quicquid eſt in pomo illo, & eſſentialiter & accidentaliter. Effectus autem non eſt in cauſa ſua ut in ea poſſit cognoſci. niſi ſit cauſa determinata ad effectū illum, ſicut patet in cauſis neceſſariis, quibus cognitis cognoſcuntur effectus earum. Sed cauſa contingens non determinatur ad effectum ſuum, niſi quando actu producit ipſum, unde in cauſa contingente non eſt effectus eius ut in ea poſſit cognoſci, niſi, quando iam actus productus eſt. Et ideo angelus per ſpecies concreatas cognoſcens cauſas uniuerſales omnium ſingularium contingentium non cognoſcit naturali cognitione effect9 earum antequam ſint in actu ſed ſtatim cum actu ſunt.

malo. q. 16. ar. 7. o. 1. p. q. 14. ar. 13. o. & q. 86. art. 3. c.

Ad ſecundum dicendum, quod quando aliquid incipit eſſe præſens angelus de nouo cognoſcit illud non facta aliqua innouatione in ipſo angelo, ſed in re cognoſcibili, in qua eſt aliquid quod prius non fuit, quod ſine ea cognita non cognoſcitur.

Ad tertium dicendum quod applicatio illa eſt intelligenda per modum illum quo Deus ideas ad res cognoſcendas applicat, non ſicut medium cognoſcibile ad aliud, ſed ſicut modum cognoſcendi ad rem cognitam, aliàs nihil ualeret ad propoſitum, ſicut oſtenſum eſt in obiiciendo.

c. ſi. & in q. 56. ar. 1. ad 344.

Ad quartum dicendum, quod intellectus angeli neque una ſpecie cognoſcit omnia, neque tot ſpecies habet quo ſunt indiuidua ut ex dictis patet.

Ad quintum dicendum quod illa una ſpecies efficitur ratio cognoſcendi quodlibet indiuiduum ſecundum reſpectum ad ipſum, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum notitia, quæ ab Auguſt. dicitur proles mentis, ſit in mente, ſicut accidens in ſubiecto.

344

CIRCA quartum ſic proceditur Videtur quod notitia, quæ ab Augu. dicitur proles mentis, non ſit in mente ſicut accidens in ſubiecto. Nullum. n. accidens excedit ſuum ſubiectum. Sed notitia excedit mentem, quia mens non ſolum ſeipſam, & alia per notitiam nouit, ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶ 2 Præterea. Nullum accidens eſt æquale ſuo ſubiecto. Sed notitia eſt æqualis menti, alias io notitia, mente, & amore non conſiſteret magno trinitatis, quod Aug. punit, ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶ 3 Præterea. Hoc idem uidetur ex uerbis Aug. qui in 6. lib. de Trin. dicit, quod notitia & amor in animam exiſtunt ſubſtantialiter, uel ut ita dicam eſſentialiter, non tanquam accidens in ſubiecto: ut color aut figura in corpore.

Notitia 4. modis accipitur.

Sed contra. Notitia mentis nihil aliud eſſe uidetur quam ſcientia. Sed ſcientia eſt accidens, cum ſit in prima ſpecie qualitatis ergo & notitia.

Senſus 3. notant,

Reſpon. dicendum, quod notitia quatuor modis accipi poteſt, Primo pro ipſa natura cognoſcitiua, ſecundo, pro potētia cognitiua: tertio, pro habitu cognoſcitiuo, quarto, pro ipſo cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen ſenſus quandoque nominat naturam ſenſitiuam: prout ſcilicet eſt principium huius naturæ, quod eſt ſenſibile. Quandoq; vero nominat ipſam potentiā, quandoque vero actum. Loquendo ergo de notitia primo modo accepta conſtat quod non eſt in ſubſtantia mentis, ſicut accidens in ſubiecto, ſed ſubſtantialiter & eſſentialiter, ſicut dicitur quod rationale eſt in viuo, & viuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, ſic dupliciter poteſt conſiderari, vel ſecundum quod comparatur ad cognoſcentem: & ſic ineſt cognoſcenti ſicut accidens in ſubiecto, & ſic non excedit ſubiectum, quia nunquam inuenitur ineſſe alicui, niſi menti. Vel ſecundum quod comparatur ad cognoſcibile: & ex hac parte non habet quod inſit, ſed quod ad aliud ſit. Illud autem quod ad aliud dicitur non habet rationem accidentis ex hoc quod eſt ad aliquid, ſed ſolum ex hoc quod ineſt: & inde eſt quod ſola relatio ſecundum rationem ſui generis cum ſubſtantia remanet indiuiſa, nec tamen ibi eſt accidens. Et propter hoc, notitia ſecundum conſiderationem illam non eſt in anima, ſicut in ſubiecto: & ſecundum comparationem excedit mentem inquantum alia à mente per notitiam cognoſcuntur, ſecundum hanc etiam conſiderationem ponitur trinitatis imago: quia etiam perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſecundum quod ad alterum ſunt: & ſecundum hoc etiam eſt quædam æqualitas notitiæ ad mentem inquantum ſe extendit ad omnia ad quæ poteſt ſe extendere mens.

art. 2. c. & ar. 18. a. c.

1. p. q. 29. art. 11. 4. & q. 39. ar. 1.

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS V.

Vtrum fuerit fruitio anima Chriſti in paſſione.

345

3. p. q. 46. artic. 7. o. ver. q. 26. arti. 10. o. & 9. opus 3. c. 48. & opus. 60. de eius paſſione.

DEINDE quæritur de fruitione animæ Chriſti in paſſione. Et videtur quod illa fruitio peruenerit vſque ad eſſentiam animæ. Anima enim Chriſti perfecte fruebatur, ſed non eſſet perfecta fruitio ſi ad eſſentiam animæ non potuerit, ſed conſiſteret tantum in vna potentia, ſ. in ſuperiori ratione. Ergo perueniebat vſque ad eſſentiam animæ.

¶ 2 Præt. anima Chriſti perfectius fruebatur quàm animæ ſanctorum in patria. Sed fruitio ſanctorum in patria pertingit vſque ad eſſentiam animæ: ergo multo fortius in Chriſto.

Sed contra, nihil fruitur, niſi quod cognoſcit, quia ſecundum Augu. fruimur cognitis in quibus propter ſe voluntas delectata, conquieſcit. Sed cognoſcere non eſt eſſentiæ animæ, ſed potentiæ: ergo fruitio ad eſſentiam animæ non perueniebat.

1. p. q. 74. art. 2. 3. c. & 3. p. qu. 19. art. 1. ad 3. Et pot. q. 9. arti. 1. ad 3. 22. q. 1. art. 1. ar. 3. c. & 12. q. 3. ar. 3. c. & ad 3 22. q. 175. ar. 4. ad 1. & 2.

Reſpondeo dicendum, quod fruitio in actu quodam conſiſtit, quo Deus videtur: & amatur: actus autem non eſt niſi rei ſubſiſtentis: unde proprie loquendo neque potentia animæ fruitur, neque eſſentia: ſed homo vel anima per ſe ſubſiſtens: ſed tamen potentiæ animæ ſunt principia operationum vitæ, ſicut eſſentia animæ eſt principium eſſe viuentis: & ſecundum hoc oportet dicere, quod ſuperior ratio cuius obiectum eſt res æterna, qua fruendum eſt, eſt principium fruitionis, quo ſcilicet anima fruitur: ad alias autem vires, vel ad animæ eſſentiam fruitio pertinere non poteſt, niſi per quandam redundantiam, prout ſcilicet ex illa fruitione ſuperioris rationis aliquis effectus in eſſentia animæ, vel in potentiis inferioribus relinquitur: & ſic aliquo modo perueniebat fruitio ad eſſentiam animæ Chriſti in paſſione, & aliquo modo non. Si enim conſideretur eſſentia animæ in paſſione Chriſti, prout eſt actus corporis, ſic fruitio ad eam non perueniebat, alias corpus eius glorioſum factum fuiſſet. Similiter nec ad eſſentiam ſecundum quod eſt radix inferiorum uirium: quia ſic fruitionis gaudium dolorem paſſionis, qui erat io viribus inferioribus, totaliter euacuaſſet, perueniebat autem ad eſſentiam animæ, ſecundum quod erat radix ſuperioris rationis, & quia eſſentia animæ eſt ſimplex & eſt tota in qualibet ſua potentia, ideo dicitur quod tota anima fruebatur in Chriſto, inquantum ſcilicet eſt radix ſuperioris rationis: & tota patiebatur, inquantum ſcilicet eſt actus corporis, & radix inferiorum virium.

art. 3. c. & 12. q. 3. art. 3. c. & ad 3. 22. qu. 175. arti. 4. ad 1. & 2. 3. p. q. 46. artic. 8. o. 3. d. 15. qu. 2. ar. 1. q. 3. o. & art. 3. o. & veri. q. 26. ar. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non impeditur perfectio rei niſi per hoc quod tollitur aliquid de eſſentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum virium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideo quamuis in Chriſto fruitio non peruenerit ad eſſentiam animæ ſecundum quòd eſt actus corporis, & ſecundum quod eſt radix inferiorum virium: non ſequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Chriſto, ſiue beatitudo.

Ad ſecundum dicendum, quòd anima Chriſti perfectius fruebatur, quàm animæ ſanctorum in patria, loquendo intenſiue,

ſiuè,non autem loquendo extenſiuè : quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires & etiam ad corpus glorificatum perueniet,quod ſi in Chriſto fuiſſet viator non fuiſſet.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus inuenta.

ET quæruntur duo.

¶Primò,vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum.

¶Secundo,vtrum angelica ſimplicitas patiatur compoſitionem ex ſubiecto & accidente.

ARTICVLVS VI.

Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.

146 AD primum ſic proceditur. Videtur quod immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum.Omne n.immenſum cum ſit indeterminatum, ſtat in vno. Sed quicquid eſt in diuinis eſt immenſum. Cum ergo perſona ſit in diuinis ſtabit in vno,ita quod non erunt ibi plures perſonæ.

1.p. q. 30. ar. 2. & q. 49.arti. 3. ¶2 Si dicatur quod perſonæ hoc modo in vno ſtant, quod oẽs ſunt vna eſſentia.Contra.Sicut eſſentia eſt immenſa, ita & perſona: Sed immenſitas eſſentiæ facit quod ſit vna eſſentia tantũ,ergo immenſitas perſonæ facit quod ſit vna perſona tantum .

¶Si dicatur quod perſona non eſt immenſa niſi immenſitate eſſentiæ. Contra. Perſona ſecundum intellectum addit aliquid ſupra eſſentiam . Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur vt immenſum . ergo præter immenſitatem eſſentiæ eſt in Deo immenſitas perſonæ,quæ faciet in diuinis vnam tantum perſonam.

Sed contra eſt, quod dicitur 1.Io.4. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo.

Reſpondeo dicendum,quòd immenſitas non excludit pluralitatem niſi ſecundum quod tollit determinationem , quæ eſt pluralitatis principium primum.Sicut autem dictum eſt prius, duplex eſt determinatio,ſ.limitationis & diſtinctionis.In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis ,cadit autem ibi determinatio diſtinctionis dupliciter.Vno modo ſecundum quod diſtinguitur per eſſentiam ab omnibus creatis, vt non limitatum a limitato. Alio modo ſecundum quod perſona diſtinguitur a perſona per relationem originis: quæ quidem diſtinctio non eſt propter aliquam limitationem ,ſed ratione oppoſitionis,quæ eſt in relatione;vnde hanc diſtinctionẽ immenſitas diuina non excludit,& per conſequens nec pluralitatem perſonarum.

1.d.10. art. 5.d. 26. q. 2.art.2. opus. 9. q. 21. Et per hoc patet reſponſio ad primum.

Ad ſecundum dicendum,quod quamuis perſona ſit immenſa,tamen immenſitas eſt eſſentiale non perſonale,ſicut perſona eſt bona bonitate eſſentiali:vnde non oportet, quod immenſitas faciat diſtinctionem in perſonis,ſed ſolum in eſſe naturæ.

1.d. 9. q. 1. a.ad 3. Ad tertiũ dicendum,quod perſona non dicitur aliquid ſecundũ intellectum addere ſupra eſſentiam,quaſi intellectus debeat intelligere aliquid additum eſſentiæ, eſſet enim intellectus falſus; ſed quia intelligendo perſonam intelligo eſſentiam de neceſſitate,ſed non e conuerſo:vnde obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in Angelis ſit compoſitio accidentis, & ſubiecti.

147 CIRCA ſecundum ſic proceditur.Videtur quòd in Angelis non ſit compoſitio accidentis & ſubiecti: quia eſſe accidentale cauſatur ab eſſe ſubſtantiali.ergo & compoſitio accidentalis a compoſitione ſubſtantiali. Sed in Angelis non eſt compoſitio ſubſtantialis,quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices: vt Dionyſ. dicit: ergo nec compoſitio accidentalis.

art.26.ſi.& 1.p.qu.50. arti.6. o.1. di.8.qu. 5. ar. 1. ¶2 Præterea,Boe.dicit in lib.de Trin quod forma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt. Sed Angeli ſunt formæ ſimplices, ſecundum Dion ergo non poſſunt eſſe ſubiectum accidentis .

Sed contra eſt,quòd Aug. ſubſtantias ſpirituales ponit deficere a ſimplicitate diuina per hoc quod eſt in eis compoſitio accidentis & ſubiecti.

Reſpondeo dicendum,quòd ex hoc aliquid eſt ſuſceptiuum formæ ſubſtantialis vel accidentalis, quòd aliquid habet poſſibilitatis:quia de ratione potentiæ eſt vt actui ſubſternatur,quia forma dicitur.De Angelis autem diuerſi diuerſa ſentiunt.Quidam enim dicunt quod ſunt ex materia & forma compoſita . Alii dicunt quod ſunt compoſita ex eſſe & quod eſt,vt Boetius dicit.Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in Angelo.De primo enim modo patet ſimiliter patere poteſt de ſecundo,quia omne quod nõ eſt ſuum eſſe oportet quod habeat eſſe receptum ab alio,quod eſt ſibi cauſa eſſendi.Et ita in ſe cõſideratum eſt in potentia reſpectu illius eſſe quod recipit ab alio , & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo,quia angelus non eſt ſuum eſſe,hoc enim ſolius Dei eſt. Et ita relinquitur quod angelus poſſit eſſe ſubiectum accidentalis formæ. 1.p.q.50.2. 2.o.

AD PRIMVM ergo dicendum quod ſubſtantialis ſimplicitas in angelis excludit compoſitionem materiæ & formæ, non autem compoſitionem ex eſſe & quod eſt quam compoſitionẽ ad minus accidentalis compoſitio in angelis,præſupponit,& iterum non oportet quod ſi eſſe accidentale cauſatur a ſubſtantiali quod compoſitio accidentalis a compoſitione ſubſtantiali cauſetur,quia ſubſtantia aliquo modo ſimplex poteſt eſſe ſubiectũ accidentis,ut dictum eſt. ar. 184. c. arti. 58. & 184.a.c. 5

Ad ſecundum dicendum,quod Boetius loquitur de illa forma ſimplici,quæ eſt actus , cui nihil potentialitatis admiſcetur & talis eſt ſolus Deus. ar. huius.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de ſacramento altaris.

ET circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò vtrum corpus Chriſti ſecundum totam ſuam quantitatem contineatur ſub ſpeciebus panis.

¶ Secundò,utrum in eodẽ inſtanti ſit panis & corpus Chriſti.

¶ Tertio,Vtrum Deus poſſit facere quod albedo,& aliæ qualitates ſint ſine quantitate,ſicut facit quod quantitas in ſacramento altaris ſit ſine ſubiecto,

ARTICVLVS VIII.

Vtrum poſſit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.

CIrca primum ſic proceditur. Videtur quòd non poſſit totũ corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus panis contineri. Non.n. poteſt etiam per miraculum fieri,ut duo contradictoria ſint ſimul uera,ut Auguſt.dicit contra Fauſtum.Hoc autem ſequeretur,ſi totum corpus Chriſti ſubeſſet illis ſpeciebus , ſi enim eſt ſub illis ſpeciebus totum, non eſt maius illis ſpeciebus,cum non excedat eas,& tamen ſecundum rei ueritatem eſt maius, cum ſit bicubitum,uel amplius,& ſic erit eodem maius , & non maius.Ergo non poteſt etiam per miraculum fieri , quod ſub illis ſpeciebus contineatur totum. 148 3.p.q.76.a 1. o. & q. 79.ar. 1.ad 3.

Sed contra.ubicunque eſt pars alicuius corporis , etiam totũ corpus,niſi corpus ſit diuiſum,ſed corpus Chriſti non eſt diuiſum cum ſit impaſſibile , ergo cum aliquid corporis Chriſti ſit ſub illis ſpeciebus ut dicitur Math 26.Hoc eſt corpus meum , oportet quod ſub illis ſpeciebus totum corpus Chriſti contineatur. 4.d.10.art. 2.

Reſpondeo dicendum,quod ſub illis ſpeciebus abſque dubio cõtinetur totum corpus Chriſti,et tota quantitas eius.Ad cuius euidentiam ſciẽdum eſt quod in ſacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex vi ſacramenti,alio modo ex naturali concomitantia,verbi gratia.Sub ſpeciebus panis continetur & corpus & ſanguis Chriſti,ſed corpus ex vi ſacramenti, ſanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Chriſti non eſt ſine ſanguine,ſub ſpeciebus autem vini eſt econuerſo.Illud autem continetur ſub ſacramento ex ui ſacramenti quod eſt tranſubſtantiationis terminus , & propter hoc anima & diuinitas non continentur in ſacramento ex ui ſacramenti, cum panis & uinum in ea non conuertantur,ſed ex naturali concomitantia, qua anima inſeparabiliter unitur illi corpori , & diuinitas humanitati . Cum autem ex parte panis ſubſtantia tranſeat , & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet quod directe tranſubſtantiationis terminus eſt ſubſtantia corporis Chriſti,& ſic ipſa ſubſtantia corporis Chriſti eſt ibi ex ui ſacramẽti, ſed quantitas ex naturali cõcomitantia. Vnde patet quod ſubſtantia corporis Chriſti immediate hẽt ordinem ad dimenſiones panis remanentes ,quantitas autem corporis Chriſti quaſi ex conſequenti. Econuerſo autem eſt in ordine locati ad locũ , quia ſubſtantia locati ordinatur ad locũ mediãtibus dimenſionib. propriis,& inde eſt quod oportet dimẽſiones locati commenſurari 3.p. q. 76. ar.1.n.& 2. 3.4.c. & q. 78.ar.6.ad 1. et q 8 t. a.4.ad 2.et 3.

dimenſionibus loci continentis, non autem dimenſionum corpo-
ar. 4. et 21. & 43. ris Chriſti commenſurandi dimenſionibus ſpecierum, & ideo ſub quibuſcunque paruis dimenſionibus panis poteſt eſſe totum corpus Chriſti, ſicut tota natura ſubſtantiæ alicuius corporis ſaluatur in qualibet parte illius corporis.

1. 3. p. q. 79. ad 3. et 4. 2. di. 10. ar. 2. q. 4. AD PRIMVM ergo dicendum, quod non ſequitur ex hoc corpus Chriſti non eſſe maius illis ſpeciebus quia non continetur ſub eis quaſi commenſuretur, & ſic non ſequitur contradictoria eſſe ſimul.

ARTICVLVS IX.

Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis corpus Chriſti.

149 1 p. q. 53. art. 3. c. 2. 3. p. q. 75. art. 7. o. & ad 1. & o. di. 11. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 2.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis & corpus Chriſti. accipiatur. n. ultimum inſtans in quo eſt panis, & primũ inſtans in quo eſt corpus Chriſti. Aut ergo ſunt duo inſtantia, aut unum, ſed non duo, quia cum inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium, eſſet aliquod tempus dare in quo non eſſet ibi nec corpus Chriſti, nec ſubſtantia panis, ergo oportet quod ſit unum inſtans, & ſic in eodem inſtanti ibi eſt panis & corpus Chriſti. Si dicatur quod non eſt dare ultimum inſtans in quo eſt panis. Contra. Eſſe panis menſuratur quodam tempore. Sed menſura propria æquatur menſurato, ergo in quolibet inſtanti illius temporis eſt ibi panis, & ſic in ultimo inſtanti.

¶ 2 Præterea, Sicut ſe habet tempus ad motum continuum, ita ſe habet inſtans ad mutationem inſtantaneam. Sed tempus includit utrunque terminorum motus continui: ergo & unum tranſubſtantiationis, quæ eſt mutatio inſtantanea. Eius autem termini ſunt panis & corpus Chriſti, ergo in eodem inſtanti eſt panis & corpus Chriſti.

¶ 3 Præterea, In qualibet mutatione inſtantanea ſimul eſt uerum dicere, quod ſit, & factum eſt, quia in inſtanti non eſt accipere prius & poſterius, ergo cũ tranſubſtantiatio ſit mutatio inſtantanea, ſimul uerum eſt dicere quod ſit ibi corpus Chriſti & factum eſt. Ergo corpus Chriſti ſimul eſt ibi & non eſt. Sed quando non eſt ibi corpus Chriſti, eſt ibi ſubſtantia panis. Ergo ſimul in eodem inſtanti eſt ibi corpus Chriſti & ſubſtantia panis.

Sed contra. Duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ non poſſunt in eodem inſtanti eidẽ ineſſe. Sed forma panis & corpus Chriſti ſunt huiuſmodi, ergo non poſſunt ſimul eidem ineſſe, & in eodem inſtanti.

Reſpondeo dicendum, quod nullo modo in eodem inſtãti eſt
ar. 104. & 183. ad 3. et 4 di. 11. q. 1. art. 1. q. 1. o. ibi corpus Chriſti & ſubſtantia panis, nec eſt aſſignare ultimum inſtãs, in quo eſt ibi panis, ſed ultimum tempus, quod continuatur ad inſtans illud in quo primo eſt ibi corpus Chriſti. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod in rebus naturalibus mutationes inſtantaneæ ſunt termini motus ſemper, cuius rõ eſt, quia huiuſmodi mutationes habent pro terminis formã & priuationem, ſicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam
ar. 216. autem & priuationem non poteſt eſſe aliquod medium niſi per accidens, inquantum. ſ. illud quod priuatur forma magis & minus appropinquat ad formã ratione alicuius diſpoſitionis ad for-
1. diſt. 17. q. 1. ar. 5. ad 5. & di. 24. q. 3 ar. 6. ad 9. ar. 187. et 215. c. &. mam, quæ intenditur uel remittitur per motum continuum. Et ideo oportet præexiſtere motum alterationis, qui terminetur ad generationem, & ſic alteratio habet duos terminos, unũ ſui generis, ſ. ultimam diſpoſitionem quæ eſt neceſſitas ad formam, quia alteratio eſt motus in qualitate, & alium alterius generis. ſ. formam ſubſtantialem. Et eodem modo illuminatio eſt terminus motus localis ſolis, qui eſt mutatio inſtantanea exiſtens inter formam luminis, & priuationem eius. ſ. tenebras. Cuiuslibet autem motus qui menſuratur aliquo tempore: oportet ꝙ ultimus terminus ſit in ultimo inſtanti temporis. Vnde cum forma ſubſtantialis ſit quidam terminus alterationis, oportet quod in ultimo inſtanti illius temporis introducatur forma ſubſtantialis, corruptio autem & generatio ſimul currunt, quia generatio unius eſt corruptio alterius, oportet ergo quod in ultimo inſtãti illius temporis ſit terminus corruptionis unius, ut aeris, & terminus generationis alterius, ut ignis. Terminus autẽ corruptionis eſt non eſſe. Oportet ergo quod in ultimo inſtãti illius temporis ſit primo non aer, & primò non ignis, ſed ad ultimũ inſtans alicuius temporis non poteſt accipi penultimum, quia inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium ſecundũ Philoſophum, & ſic non eſt accipere ultimum inſtans in quo ſit aer, ſed in toto tempore menſurante motũ alterationis erat aer, et in ultimo inſtanti eius eſt primo nõ aer, et primò ignis & ſimiliter tranſubſtantiatio eſt terminus cuiuſdam motus, qui conſiſtit in prolatione uerborum, unde in ultimo inſtanti temporis menſurantis illam prolationem eſt primò non panis, & primo corpus Chriſti: & ſic non eſt ultimum inſtans in quo eſt panis, ſed ultimum tempus. Inter tempus autem & inſtans non
art. 187. 2. principio, & 1 p. q. 53 arti. 3. c. & q. 63. ar. 6. ad 4. & 3. p. q. 75. art. 7. ad 1. 3. p. q 75. ar. 7. ad 1. 3. & 4. d. 8. q. 2. ar. 3. ad 6. & 7. ad rationes. oportet quod aliquid cadat medium ſicut nec inter lineam & punctum: & ſic non oportet quod aliquando neque ſit panis, neque corpus Chriſti.

Et ita patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ punctum additum, vel ſubtractum lineæ non facit maius, vel minus: & ſimiliter eſt de inſtanti oppoſito tempori vel ſubtracto ab eo, Vnde quamuis in ultimo inſtanti temporis menſurantis, eſſe panis, non ſit panis: tamen non ſequitur, ꝙ tempus illud ſit maius quam duratio eſſe panis: & ſic quod menſura non æquetur menſurato.

Ad tertium dicendum, quòd inſtans dicitur menſurare mutationem aliquam inſtantaneam inquantum menſurat terminum eius ad quem: quia terminus eius a quo iungitur cum toto motu præcedenti: & ita menſuratur tempore menſurante motum præcedentem: ſed tempus menſurat motum ratione vtriuſque termini: & ideo non eſt ſimile.

Ad quartum dicendum, quòd fieri dicitur dupliciter vno modo moueri ad eſſe illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri: & hoc modo loquitur philoſophus de fieri in 6 phy. vbi oſtendit quod omne factum eſſe præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum eſſe. & ſic non eſt verum quod aliquid fiat & factum ſit: ſed ſic eſt verum quod illud quod fit non eſt. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma, & ſic fieri non eſt moueri, ſed terminat motum: vnde ſicut ſimul motus terminatur & terminatus eſt, ita ſimul aliquid fit & factum eſt: ſed hoc modo illud quod fit eſt, quia terminus factionis eſt eſſe in quo ponitur eſſe illud eſſe, quòd dicitur hoc modo moueri.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus poſſit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit ſine quantitate.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod Deus non poſſit facere quod albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit 150
ſine quantitate: quia quantitas eſt prima diſpoſitio corporis ex eo quod immediate adhæret ſubſtantiæ, vt dicit Boetius. Sed primum in quolibet genere eſt cauſa eorum quæ ſunt poſt: vt
Periher-menias lec. 10. principio. dicitur in 2 Meta. (T. c. 3.) ergo a quantitate habent omnia alia accidentia quod ſint diſpoſitiones corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

¶ 2 Præterea, Qualitas ſpiritualis vt ſcientia, vel virtus eſt nobilior quàm qualitas corporalis. Sed qualitas ſpiritualis etiã miraculoſe non poſſet eſſe ſine ſubiecto, vt videtur: ergo multo minus qualitas corporis poſſet eſſe ſine ſubiecto ad minus quod eſt quantitas.

¶ 3 Præterea, Magis eſt remotum a natura, quòd qualitas corporalis ſit omnino ſine ſubiecto quam quod ſit in ſubiecto ſpirituali: quia eſſe in ſubiecto ſpirituali eſt qualitas ſpiritualis, quæ eſt in prædicamento eodem cum qualitate corporali, ſed eſſe omnino ſine ſubiecto eſt ſubſtantiæ, quæ eſt aliud prædicamentum. Sed non poſſet miraculoſe fieri, quòd qualitas corporalis eſſet in ſubiecto ſpirituali, vt albedo in angelo: ergo multo minus poteſt fieri, quòd qualitas corporalis non habeat ſubiectũ, ad minus quantitatem.

¶ 4 Præterea, Magis dependet qualitas a ſubſtantia, quã econuerſo. Sed Deus non poſſet facere aliquam ſubſtantiam creatã abſque omni accidente, quia ad minus oportet, quòd creaturæ inſit relatio ad ſuum creatorem: ergo multo minus poteſt fieri quod qualitas ſit abſque omni ſubiecto.

Sed contra. Propter hoc poteſt fieri, quod in ſacramento altaris quantitas ſit ſine ſubſtantia, quia quantitas per eſſentiam a ſubſtantia differt. Sed ſimiliter qualitas differt per eſſentiam a quantitate: ergo eadem ratione fieri poſſet vt qualitas eſſet ſine quantitate.

Reſpondeo dicendum, ꝙ diuinæ potentiæ ratione ſuæ immenſitatis attribuendum eſt quicquid in defectum non ſonat: tamen aliqua ſunt quæ natura creata non patitur vt fiant propter aliquam repugnantiam, quam important rõne contradictionis implicitæ: & de talibus conſueuit a quibuſdam dici, ꝙ Deus põt ea facere quamuis fieri non poſſint. Vt ergo videamus vtrum fieri poſſit a Deo, ꝙ albedo ſit ſine quantitate ſciẽdum eſt, ꝙ in albedine & qualibet alia qualitate corporali eſt duo conſiderare, ſ. ipſam naturam albedinis, per quam ſpeciem ſortitur, & indiuiduationem eius ſecundum ꝙ eſt hæc albedo ſenſi- arti. 39. & 96. 183.
bilis ab alia albedine ſenſibili diſtincta. Poſſet ergo fieri miraculo vt natura albedinis ſubſiſteret abſque omni quantitate tamen

men illa albedo non eſſet, ſicut hæc albedo ſenſibilis: ſed eſſet quædam forma intelligibilis ad modum formarum ſeparatarũ, quas Plato poſuit, ſed quod hæc albedo ſenſibilis induiduata eſſet ſine quantitate fieri non poſſet, quamuis fieri poſſit quod quantitas indiuiduata ſit ſine ſubſtantia: quia quantitas non in diuiduatur ſolum ex ſubiecto, ſicut alia accidentia: ſed etiam ex ſitu qui eſt de ratione ipſius quantitatis dimenſiuæ: quæ eſt quantitas poſitionem habens. Et ideo poſſibile eſt imaginari duas lineas ſeparatas eiuſdem ſpeciei numero diuerſas ſecundũ diuerſum ſitum, alias linea non eſſet diuiſibilis ex ipſa ratione ſui generis. Non enim diuiditur linea niſi in lineas. Plures autẽ albedines eiuſdem ſpeciei ſine ſubiectis imaginari eſt impoſſibile, & ſic patet quod albedo non indiuiduatur niſi ex ſubiecto, & propter hoc non poſſet eſſe indiuidua niſi eſſet in aliquo ſubiecto ad minus quantitate, ſed quantitas habet vnde indiuiduetur etiam abſque ſubiecto. Et ideo poteſt per miraculum eſſe hæc quantitas ſenſibilis etiam abſque ſubiecto, ſicut patet in corpore Chriſti.

1. diſt. 47. ar. 4. c. ma. & contra. 4. c. 69.
2. p. qu. 85. arti. 1. c. & q. 39. arti. 3. 2. 2. q. 24. arti. 5. ad 1. & 3. & 4. di. 12. q. 1. arti. 1. q. 3. ad tertium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod albedo ſi ſine quantitate eſſet iam non eſſet corporalis qualitas, ſed ſpiritualis, vt ex dictis patet.

ad rõnem.

Ad ſecundum dicendum, quòd de qualitate ſpirituali omnino idem dicendum videtur, quod de qualitate corporali dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quòd cum ſubſtantia ſpiritualis quãtitate careat, non poteſt fieri quod qualitas corporalis ſit in ſubſtantia ſpirituali, niſi per modum illum: quo poteſt eſſe ſine quantitate, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc ipſo quod ſubſtantia creata comparatur ad Deum, conſequitur ipſam aliquod accidens, ſicut ipſa relatio creationis, aut ſeruitutis, aut alia ſimilis ratio; vnde ſicut Deus non poteſt facere, quòd creatura non dependeat ab ipſo, ita non poſſet facere quod eſſet abſque huiuſmodi accidentibus, poſſet autem facere quod eſſet abſque aliis accidentibus. Accidens autem non habet ſubiectum ex hoc quod comparatur ad Deum, & ideò nihil prohibet quin Deus, facere poſſit aliquod accidens eſſe ſine ſubiecto.

pot. q. 5. arti. 1. o. arti. 179. principio & 1. p. q. 14. art. 1. ad 2. & 2. ad 1. 4. d. 10 arti. 2. q. 3. & art. 183. ad 3.

Ad quintum quod obiicitur contra, patet quod non eſt eadem ratio de quantitate, & qualitate, vt ex dictis patet.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de corporibus damnatorum. ET circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum corpora damnatorum ſint incorruptibilia.

¶ Secundũ, vtrum reſurgent cum ſuis deformitatibus.

¶ Tertio, vtrum punientur in inferno verme, & fletu corporali.

ARTICVLVS XI.

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

151
4. d. 44. q. 3. ar. 1. q. 2. o. & cõtra 4. c. 89. o. & opuſ. 10. c. 25. & opuſ. 11. o. 19. & 20.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod corpora damnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non poteſt eſſe incorruptibile niſi per naturam, vt cœleſte: vel per gratiam innocentiæ, vt corpus hominis in primo ſtatu: vel per gloriam, ſicut corpus Chriſti in reſurrectione. Sed nullum iſtorum competit corporibus damnatorum: ergo corpora damnatorum non erunt incorruptibilia.

¶ 2 Si dicatur quod erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iuſtitiæ, vt perpetuo puniantur. Contra, culpæ non debetur pœna perpetua niſi ſecundum quod habet aliquid perpetuitatis. ſed perpetuitas culpæ non eſt ex parte corporis, ſed ex parte voluntatis quæ eligit perpetuo in peccato manere: ergo diuina iuſtitia non requirit quod corpus æternaliter puniatur.

¶ 3 Præterea, Corpus non punitur pro peccato animę niſi in quantum eſt organum animæ operantis peccatum. Sed in aliquibus actibus poteſt eſſe peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, ſicut patet in peccatis ſpiritualibus: ergo ſi aliquis pro eis ſolum damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua.

¶ 4 Præterea. Sicut aliquis damnatur propter peccatum tranſgreſſionis, ita damnatur propter peccatum omiſſionis. Sed in omiſſione nihil cooperatur corpus. ergo non debetur ſibi pœna perpetua, ſi propter peccatum omiſſionis aliquis damnatur: & ſic diuina iuſtitia non requirit corpora damnatorum eſſe incorruptibilia.

Sed contra, Remota cauſa remouetur & effectus. Sed poſt reſurrectionem ceſſabit motus cœli, qui eſt cauſa corruptionis in corporibus; ergo ceſſabit corruptio, & ſic corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

Reſpondeo dicendum, quod corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quamuis ſint paſſibilia. Incorruptibilitatis autem prima cauſa & principalis eſt iuſtitia diuina, quæ conſeruabit corpora damnatorum in perpetuis pœnis. Sed cauſa ſecundaria, & quaſi coadiuuans erit quies motus cœli, quo quieſcente nulla actio, vel paſſio poterit eſſe in corporibus pertinens ad tranſmutationem naturæ. Vnde & corpora damnatorum non patiuntur ab igne paſſione naturæ, qua natura corporis humani tranſmutetur a natura ſua, ſed patientur paſſione animæ, ſicut organum ſenſus a ſenſibili ſuſcipiendo ſimilitudinẽ qualitatis ſenſibilis.

1. p. q. 97. art. 3. c. & pot. q6. 5. ar. 30. c. art. 176. ad 1. pot. q. 5. ar. 7. & 8. o. & 2. di. m. arti. 6. ad 3

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ratio illa procedit ex inſufficienti diuiſione. Eſt enim hic alia cauſa incorruptionis a rebus quæ tanguntur in obiectione, ſ. decretum diuinæ iuſtitiæ, quamuis poſſit dici aliquo modo, quod etiam per naturã erunt incorruptibilia, inquantum ſi remouetur naturale corruptionis principium, ſ. motus cœli.

Ad ſecundum dicendum, quod peccatum & rationem culpę & perpetuitatis habet ex anima nõ ex corpore. Vnde ſicut corpus punitur ex peccato, inquantum eſt inſtrumentum peccati rationem culpæ habentis ab anima: ita perpetuo puniri debet inquantum eſt inſtrumentum peccati quod habet perpetuitatem ex uoluntate.

Ad tertium dicendum, quod hæc non eſt ratio principaliter quare corpus punitur pro peccato animæ, quia eſt inſtrumentum animæ operantis peccatum, ſed magis quia eſt pars eſſentialis hominis quæ operatur, proprie enim loquendo homo eſt qui peccat per animam, & ideo ſi puniretur anima tantum, nõ puniretur qui peccauit. ſ. homo. Nec tamen eſt uerum qđ aliquis actus ſit hominis in uita præſenti in quo corpus non communicet, quia quamuis in actibus intellectiuæ partis non communicet corpus ſicut inſtrumentum actus, communicat tamen ſicut repræſentans obiectum, quia obiectum intellectus eſt phantaſma, & ſicut color uiſus, ut dicitur in 3. de anima. (T. c. 30.) phantaſma autem non eſt ſine organo corporali, & ſic patet qđ etiam intelligendo, & in aliis actibus animæ utimur aliquo modo corpore.

12. q. 50. 2. 4. ad 1. & ueri. q. 10. ar. 8. ad 7. artl. 200. ad 1.

Ad quartum dicendum, quod pro peccato omiſſionis non dãnatur aliquis, quia aliquid agatur, ſed quia omittitur illud qđ eſt debitum fieri ab anima, & a corpore, inquantum corpus cõmunicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatum tranſgreſſionis, & omiſſionis pertinet ad corpus & animam.

ARTICVLVS XII.

Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

151
4. diſt. 44. q. 3. ar. 1. qõ. 10. & contra 4. c. 88.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus. Reſurrectio enim fiet diuina uirtute, quæ eſt perfectiſſima. Sed uirtutis perfectæ perfecta eſt operatio & effectus, ergo corpora reſurgentium erunt perfecta, & ita corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

Sed contra eſt Sapientiæ 11. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatẽ habentia ergo reſurgent cum deformitatibus.

4. d. 44. q. 1. art. 2. q. 1. o. & q. 2. ad 2.

Reſpondeo dicendum, quòd deformitas in corpore poteſt eſſe duobus modis, uno modo ex defecto alicuius membri, & talis deformitas, ut communiter dicitur in corporibus damnatorum non erit, quia omnes reſurgent incorrupti, i. ſine defectu alicuius membri, ut ſic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo poteſt eſſe deformitas uel defectus corporis ex indebita proportione partium, ſicut febris accidit ex indebita proportione humorum, & ſicut gibbus accidit ex ſuperabundantia carnis in aliqua parte, de tali deformitate uel defectu eſt duplex opinio. Quidam enim attendentes damnationem reproborum ut nihil eis mali deeſſet, dixerunt quod talibus deformitatibus non carebunt. Alii uero attendentes uirtutem reſuſcitantis, qui ſicut naturam condidit in opere creationis ita naturam in reſurrectione reparabit, dicunt quod omnes defectus qui ex uitio naturæ acciderunt, author naturæ amouebit, ut febrem & huiuſmodi. Sed defectus qui ex praua uoluntate proceſſerunt in reprobis remanebunt, ſicut ſunt maculæ, & reatus peccatorum. Quid autem horum uerius ſit Aug. in Enchir. ſub dubio relinquit dicens, quod nulla debet eſſe quæſtio de pulchritudine illorum, quorum eſt certa damnatio.

2. opinio de qualitate reproborũ, 12. gentium contra 4. c. 88. c. Augu.

His uiſis facile patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum corpora damnatorum punientur uermibus, & fletu corporalibus.

153 ar.176.& 4 diſt. 50. q. 2.ar.3. qõ. 3.o.& op⁹. 40.c.40.& 41 & 42.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur quod corpora damnatorum puniẽtur uermibus & fletu corporalibus. Dicitur. n. Iudith ultimo. Dabit ignẽ & uermes in carnes eorum. Sed uermis ſpiritualis non datur in carnem: ſed magis in animam ergo uermis quo reprobi punientur, non eſt tantum ſpiritualis, ſed etiam corporalis.

¶ 2 Item Lucæ 13 dicit quædam Glo. quod per fletum quẽ Dominus reprobis comminatur poteſt probari uera corporũ reſurrectio, quod non eſſet ſi fletus ille eſſet tantum ſpiritualis, ergo, &c.

Sed contra eſt quod uermis quo punientur reprobi eſt immortalis. Iſaiæ ultimo. Vermis eorum non morietur. Sed nullum animal habet ordinem ad immortalitatem, niſi homo, ergo uermis ille non erit materialis.

¶ Præt. in fletu corporali fit quædam reſolutio lachrymarum. Sed omne corpus ſenſitiuum a quo aliquid continue reſoluitur, niſi fiat aliqua reſtauratio, tandem conſumitur. Cum ergo in corporibus damnatorum nulla reſtauratio fiat deperditi, uidetur quod fletus qui erit in eis perpetuus non erit materialis.

August. Reſpondeo dicendum, quod circa hoc Auguſt. lib. 20. de ciuitate Dei, ponit diuerſas opiniones, ſic dicens. In pœnis malorum & inextinguibilis ignis & uiuaciſſimus uermis ab aliis atque aliis aliter atque aliter eſt expoſitus. Alii quippe utrumque ad animam retulerunt, alii utrũque ad corpus, alii ad corp⁹ ignẽ, ad animã tropice uermem retulerunt, alii utrunque ad corpus, alii ad corpus ignem, ad animam tropicè uermem, qđ eſſe credibilius uidetur. Vnde ſequentes Auguſtinum dicim⁹ quod uermis ille erit ſpiritualis, ut ipſa remorſus conſcientiæ interius animam corrodens uermis dicatur, & ſimiliter fletus erit ſpiritualis, ut ipſe dolor fletus dicatur. Aliquo tamẽ modo poſſet dici corporalis fletus etiam ſine lachrymarum emiſſione, ut fletus dicatur non ſolum dolor animæ, ſed diſpoſitio qua corpus diſponitur anima dolente.

4. diſt.44. q. 2. ar. 3. qõ. 2.o. & pot. qõ. 5. ar.9.ad 13. 4. diſt. 44. q.ar.3.q.3.o. & contra 4 c.89.c.ſi. ad ſecundũ

AD PRIMVM ergo dicendum, quod locutio illa tropica eſt, & ſic poſſumus per carnes exponere animas impiorum q carnales fuerunt.

Ad ſecundum dicendum, quod fletus corporalis modo prædicto ſine lachrymarum emiſſione ſufficit ad ueritatem reſurrectionis inſinuandam, ſi tamen ſuſtineretur quod uermis & fletus eſſent corporales poſſet dici q diuina uirtute & uermis ille ſuſtentaretur & lachrymarum deperditio reſtauraretur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæritur de ſenſibus ſacræ ſcripturæ.
Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò vtrum præter ſenſus literales in verbis ſacræ ſcripturæ alii ſenſus lateant.

¶ Secundo de numero ſenſuum ſacræ ſcripturæ.

¶ Tertiò, utrum illi ſenſus inueniantur in aliis ſcripturis.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum in eiſdem uerbis ſacræ ſcripturæ lateant plures ſenſus.

154 1.p.qõ.1.a.9.ad 2 & a.10. ad 1. & q.102.a.11.1.c.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd in eiſdem uerbis ſacræ ſcripturæ non lateant plures ſenſus, quia dictionibus ſemel ſumptis non eſt utendum æquiuoce, vel multipliciter. Sed pluralitas ſenſuum facit multiplicem locutionem, ergo in eadem locutione ſacræ ſcripturæ non poſſunt plures ſenſ⁹ latere.

¶ 2 Præt. Sacra ſcriptura ordinata eſt ad intellectum, ſecũdum illud Pſalmi 118 Declaratio ſermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas ſenſuum obnubilat intellectum, ergo non debent in ſacra ſcriptura multi ſenſus eſſe.

¶ 3 Præt. Id quod poteſt eſſe occaſio erroris debet in ſacra ſcriptura uitari. Sed ponere alios ſenſus præter literalẽ in ſcriptura poteſt eſſe occaſio erroris, quia quilibet poſſet exponere ſacram ſcripturam ſecundum quod ipſe uellet ad confirmationem opinionis ſuæ, ergo non debent eſſe plures ſenſus in ſacra ſcriptura.

¶ 4 Præterea, Auguſtinus dicit ſecũdo ſup Gene. ad literã. Quod maior eſt ſacræ ſcripturæ auctoritas quam omnis humani ingenii perſpicacitas, ergo ille ſenſus qui nõ hẽt auctoritatem ad aliquid confirmandum non eſt conueniens ſenſus ſacræ ſcripturæ. Sed nullus ſenſus præter literalem habet robur ad aliquid confirmandum, vt patet per Dionyſium in Epiſt. ad Titum. Dicit enim quod ſymbolica Theologia, idest quæ ex ſimilibus procedit, non eſt argumentatiua; ergo ſacra ſcriptura alios ſenſus præter literalem non habet.

¶ 5 Præterea. Quicunque ſenſus ex verbis alicuius ſcripturæ trahitur. quem auctor non intendit, non eſt ſenſus pprius, q auctor per unam ſcripturam non põt intelligere, niſi unũ, quia non contingit plura ſimul intelligere, ſecundum Philoſophum, ergo non poſſunt eſſe plures ſenſus proprii ſacræ ſcripturæ.

Sed contra eſt, quod dicitur Dan. 12. pertranſibunt plurimi & multiplex erit ſcientia.

¶ Præterea. Hieronymus dicit in prologo Bibliæ loquens de Apocalypſi. In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ.

Reſpondeo dicendum, q ſacra ſcriptura ad hoc diuinitus eſt ordinata, vt per eam nobis ueritas manifeſtetur neceſſaria ad ſalutem, manifeſtatio autem vel expreſſio alicuius veritatis poteſt fieri de aliquo rebus & verbis, inquantum .ſ. verba ſignificant res, & vna res poteſt eſſe figura alterius. Auctor autem rerum non ſolum poteſt uerba accommodare ad aliquid ſignificandum, ſed etiam res poteſt diſponere in figura alterius, & ſecundum hoc in ſacra ſcriptura manifeſtatur veritas dupliciter. Vno modo ſecundum quod res ſignificantur per verba: & in hoc conſiſtit ſenſus literalis. Alio modo ſecundum quod res ſunt figuræ aliarum rerum, & in hoc conſiſtit ſenſus ſpiritualis, & ſic ſacræ ſcripturæ plures ſenſus competunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q varietas ſenſuum, quorũ vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis: ſed ſenſus ſpiritualis ſemper fundatur ſuper literalem, & procedit ex eo. Vnde ex hoc q ſacra ſcriptura exponitur literaliter, & ſpiritualiter. non eſt in ipſa aliqua multiplicitas. 1.p. qõ. 1. art. 10. ad 2.& 3.

Ad ſecundum dicendum, q ſecundum q Augu. dicit in lib. de doctrina Chriſtiana. Vtiliter eſt a Deo diſpoſitũ ut ueritas in ſacra ſcriptura cum aliqua difficultate manifeſtetur. Eſt.n. hoc utile ad tollendum faſtidium, quia ad ea quæ ſunt difficilia maior ſurgit attentio quę tędium tollit. Similiter ex hoc tollitur ſuperbiendi occaſio: dum homo difficulter ueritatem ſacræ ſcripturæ capere poteſt. Similiter per hoc veritas fidei ab irriſione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matthæi 7. Nolite, inquit, ſanctum dare canibus. Et Dionyſius Timotheum monebat, vt ſancta ab immundis incontaminata ſeruaret. Et ita patet quod expedit ueritatem fidei ſub diuerſis ſenſibus in ſacra ſcriptura tradi. Auguſti. Matthæ. Dionyſius

Ad tertium dicendum, quòd ſicut dicit Augu. in lib. de doctrina Chriſtiana. Nihil eſt quod occultè in aliquo loco ſacræ ſcripturæ tradatur, quod non alibi manifeſte exponatur. Vnde ſpiritualis expoſitio ſemper debet habere fulcimentum ab aliqua literali expoſitione ſacræ ſcripturæ: & ita vitatur omnis erroris occaſio. Auguſti.

Ad quartum dicendum, quòd non eſt propter defectum auctoritatis, quod ex ſenſu ſpirituali non poteſt trahi efficax argumẽtum, ſed ex ipſa natura ſimilitudinis, in qua fundatur ſpiritualis ſenſus. Vna enim res pluribus ſimul eſſe poteſt, vnde non poteſt ab illa, quando in ſcriptura ſacra proponitur, procedi ad aliquam illarum determinate, ſed eſt fallacia conſequentis. Verbi gratia, leo propter aliquam ſimilitudinem ſignificat Chriſtum & diabolum. Vnde per hoc quòd aliquid de leone dicitur in ſacra ſcriptura: ad neutrum poteſt fieri proceſſus in ſacra ſcriptura argumentando. 1.p.q.1. ar ti. 9. ad 2. ad 1. huius veri.q. 12. ar.11. ad 8. & ma. q. 13. artic.4. ad 16.

Ad quintum dicendum quod auctor principalis ſacræ ſcripturæ eſt Spiritus ſanctus: qui in vno verbo ſacræ ſcripturæ intellexit multò plura quàm per expoſitores ſacræ ſcripturæ exponantur, vel diſcernantur: nec eſt etiam inconueniẽs, quòd homo qui fuit auctor inſtrumentalis ſacræ ſcripturæ in vno verbo plura intelligeret, quia Prophetę, vt Hieronymus dicit ſuper Oſee, Ita loquebantur de factis præſentibus, quòd etiam intenderunt futura ſignificare. Vnde non eſt impoſſibile ſimul plura intelligere, inquantum vna eſt figura alterius. Hierony. ar.142.155

ARTICVLVS XV.

Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non debeãt diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ, ſ. hiſtorialis, vel literalis: allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in ſacra ſcriptura aliqua figuratè dicuntur de Chriſto: ita etiam figuratiuè dicuntur de multis aliis hominibus, ſicut Daniel 8. per hircum caprarum ſignificatur Rex Græcorum. Sed huiuſmodi figu- 155 1.p.q 1.art. 10.o & po. q. 4.ar. 1.c.

ſi figuratiuæ locutiones non faciunt aliquem ſenſum præter literalem in ſacra ſcriptura: ergo nec ſenſus allegoricus, per quẽ exponuntur de Chriſto ea quæ in figura ipſius præceſſerunt, debet alius ſenſus ab hiſtorico poni.

¶ 2 Præterea, una eſt Eccleſia capitis & membrorum. Sed ſenſus allegoricus uidetur pertinere ad caput eccleſiæ, ſ. Chriſtum ſenſus moralis uidetur pertinere ad membra eius, ſ. fideles: ergo ſenſus moralis non debet ab allegorico diſtingui.

¶ 3 Præterea, Moralis ſenſus eſt qui ad morum inſtructionem pertinet. Sed ſacra ſcriptura in pluribus locis ſecundum literalem ſenſum mores inſtruit, ergo moralis ſenſus non debet diſtingui a literali.

¶ 4 Præterea, ſic de Chriſtus eſt caput eccleſiæ militantis, ita eſt caput triumphantis, nec eſt alius Chriſtus, ergo nec ſenſus anagogicus, per quem aliqua exponuntur de Eccleſia triũphante debet eſſe alius ab allegorico, quo aliqua exponuntur de Chriſto, & Eccleſia militante.

¶ 5 Præterea, Si iſti quatuor ſenſus eſſent de neceſſitate ſacræ ſcripturæ, quælibet pars ſacræ ſcripturæ deberet hos quatuor ſenſus habere, ſed hoc falſum eſt. Vt enim Aug. dicit ſuper Geneſi ad literam. In quibuſdam ſenſus literalis quærendus eſt ſolus, ergo hi quatuor ſenſus non ſunt de neceſſitate expoſitionis ſacræ ſcripturæ.

Sed contra eſt quod Aug. dicit in 1. ſuper Gene. ad literã. In omnib. libris ſanctis oportet intueri quæ ibi æterna intuẽtur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænunciantur, quæ agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad ſenſum anagogicum. Secundum ad hiſtoricum. Tertium ad allegoricum. Quartum ad moralem, ergo quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ.

Præterea, Beda ſuper Gen. in prin. dicit. Quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ, hiſtoria, quæ res geſtas loquitur, allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur, tropologia, i. moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur, anagogia, per quã de ſummis & cæleſtibus tractatur ad ſuperiora reducimur.

1. p. q. 1. ar. 10. — Reſpondeo dicendum, quod diſtinctio iſtorum quatuor ſenſuum hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum eſt, ſacra ſcriptura ueritatem quam tradit dupliciter manifeſtat per uerba, & per rerum figuras. Manifeſtatio autem quæ eſt per uerba, facit ſenſum hiſtoricum ſiue literalem, unde totum id ad ſenſum literalem pertinet, quod ex ipſa uerborum ſignificatione recte accipitur. Sed ſenſus ſpiritualis, ut dictum eſt, accipitur, uel conſiſtit in hoc quod quædam res per figuram aliarum rerum exprimuntur, quia uiſibilia ſolent eſſe figuræ inuiſibilium, ut Dio. dicit. Inde eſt quod ſenſus iſte qui ex figuris accipitur ſpiritualis uocatur, ueritas autem quam ſacra ſcriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur, ſ. ad recte credendum, & ad recte operandum, ſi ad recte operãdum, ſic eſt ſenſus moralis qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad recte credendum, oportet diſtinguere ſecundum ordinem credibilium, ut enim Dionyſius dicit quarto capitulo cæl. Hier. Status eccleſiæ medius eſt inter ſtatum ſynagogæ, & ſtatum Eccleſiæ triũphantis. Vetus ergo teſtamentum figura fuit noui, uetus ſimul & nouũ figura ſunt cæleſtium. Senſus ergo ſpiritualis ordinatus ad recte credẽdũ poteſt fundari in illo modo figurationis, quo uetus teſtamẽtum figurat nouum, & ſic eſt allegoricus ſenſus, uel typicus ſecundum quod ea quæ in ueteri teſtamento contigerunt exponuntur de Chriſto & Eccleſia, uel poteſt fundari in illo modo figurationis, quo nouum ſimul & uetus ſignificant Eccleſiam triumphantem, & ſic eſt ſenſus anagogicus.

Ar. 14. ca. ſi. — 22. q. 101. ar. 2. c. & q. 106. ar. 4. ad 1. & 3. q. 61. a. 4. ad primum

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hircus, uel alia huiuſmodi per quæ aliæ perſonæ a Chriſto in ſcripturis deſignãtur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ ad hoc ſolum oſtenſæ ut illæ perſonæ ſignificarentur. Vnde illa ſignificatio, qua per illas ſimilitudines perſonæ illæ aut regna deſignantur, non pertinet niſi ad hiſtoricum ſenſum. Sed ad Chriſtum deſignandum etiam illa quæ in rei ueritate contigerunt ordinantur ſicut umbra ad ueritatem, & ideo talis ſignificatio, quia per huiuſmodi res Chriſtus, aut eius membra ſignificantur, facit alium ſenſum præter hiſtoricũ, ſ. allegoricũ. Si alicubi uero inueniatur, ꝙ Chriſtus ſignificatur per huiuſmodi imaginarias ſimilitudines, talis ſignificatio non excedit ſẽſum literalem, ſicut Chriſtus ſignificatur per lapidem qui exciſus eſt de monte ſine manib. Dan. 2.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſenſus allegoricus non ſolum pertinet ad Chriſtum ratione capitis, ſed etiam ratione membrorũ, ſicut, ꝙ per duodecim lapides electos de Iordane, Ioſue ſeptimo, ſignificantur duodecim Apoſtoli. Sed moralis ſẽſus pertinet ad Chriſti quantum ad proprios eorum actus, & nõ ſecundum quod conſiderantur ut membra.

Ad tertium dicendũ, ꝙ moralis ſenſus non dr̃ oĩs ſenſus, ꝑ quẽ mores inſtruuntur, ſed ꝑ quẽ inſtructio morũ ſumitur ex ſimilitudine aliquarum rerũ geſtarum. Sic. n. moralis ſenſus, eſt pars ſpiritualis: ita quod nunquam eſt idem ſenſus moralis, & literalis.

Ad quartum dicendum, quòd ſicut ſenſus allegoricus pertinet ad Chriſtum ſecundum, quod eſt caput Eccleſiæ militantis iuſtificans eam, & gratiam infundens, ita & ſenſus anagogicus pertinet ad eum ſecundum quod eſt caput Eccleſiæ triumphantis glorificans eam.

Ad quintum dicendum, quod quatuor iſti ſenſus non attribuuntur ſacræ ſcripturæ ut in qualibet eius parte iſtis quatuor, quandoque tribus, quandoque duobus, quandoque uno tantũ. In ſacra enim ſcriptura præcipue ex prioribus poſteriora ſignificantur, & ideo quandoque in ſacra ſcriptura ſecundum ſenſum literalem dicitur aliquid de priori quod poteſt ſpiritualiter de poſterioribus exponi, ſed non conuertitur. Inter omnia autem quæ in ſacra ſcriptura narrantur, prima ſunt illa quæ ad uetus teſtamentum pertinent, & ideo quæ ſecundum literalem ſenſum ad facta ueteris teſtamenti ſpectant poſſunt quatuor ſenſibus exponi. Secunda uero ſunt illa, quæ pertinent ad ſtatum præſentis Eccleſiæ, in quibus illa ſunt priora quæ ad caput pertinent reſpectu eorum quæ pertinent ad membra, quia ipſum corpus uerũ Chriſti, & ea quæ in ipſo ſunt geſta, ſunt figura corporis Chriſti myſtici, & eorũ quæ in ipſo geruntur, ut in ipſo, ſcilicet Chriſto exemplum uiuendi ſumere debeamus. In Chriſto etiam futura gloria nobis præmõſtrata eſt, unde ea quæ ad literam de ipſo Chriſto capite dicuntur, poſſunt exponi & allegorice referendo ad corpus eius myſticum, & moraliter referendo ad actus noſtros qui ſecundũ ipſum debent reformari, & anagogice, inquantum in Chriſto eſt nobis iter gloriæ demonſtratum. Sed quando ſecundum literalem ſenſum dicitur aliquid de eccleſia, non poteſt exponi allegorice. niſi forte ea quæ dicuntur de primitiua Eccleſia exponantur quantum ad futurum ſtatum Eccleſiæ præſentis poſſunt tamen exponi moraliter & anagogice. Ea uero quæ moraliter dicuntur ſecundum ſenſum literalem nõ conſueuerunt exponi niſi allegorice, Illa uero quę ſecundũ ſenſum literalem pertinent ad ſtatum gloriæ nullo alio ſenſu conſueuerunt exponi, eo quod ipſa non ſunt figura aliorum. ſed ab omnibus aliis figurata.

Non quælibet pars ſcripturæ ſacræ 4. ſenſus habet.

Pluralitas ſenſuum ſacræ ſcripturę diſtincte declarat.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in aliis ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod in aliis ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant. Senſus enim ſpirituales in ſacra ſcriptura accipiuntur ex quibuſdam ſimilitudinibus, ſed in aliis ſcientiis proceditur etiam ex quibuſdam ſimilitudinibus: ergo in ſcripturis aliarum ſcientiarum poſſunt ſenſus plures inueniri.

156 Ar. ſpecialis, po. q. 4. ar. 13. 1. c.

¶ Præterea, Poeticæ artis eſt ueritatem rerum aliquibus ſimilitudinib. fictis deſignare: ergo uidetur quod & in dictis poetarum ſenſus ſpirituales inueniantur, & non ſolum in ſacra ſcriptura.

¶ 3 Præterea, Philoſ. dicit, quod qui dicit unum quodammodo multa dicit: ergo uidetur quod in aliis ſcientiis in uno ſenſu poſſunt deſignari plures: & ſic non ſolum ſacra ſcriptura hos ſenſus ſpirituales habet.

Sed contra eſt, quod dicit Greg. 22 Moralium, Sacra ſcriptura omnes ſcientias, atque doctrinas ipſo etiam locutionis ſuæ more tranſcendit: quia uno eodemque ſermone dum narrat geſtum prodit myſterium.

Reſpondeo dicendum, quod ſpiritualis ſenſus ſacræ ſcripturæ accipitur ex hoc quod res curſum ſuum peragentes ſignificant aliquid aliud quod per ſpiritualem ſenſum accipitur. Sic autem ordinatur res in curſu ſuo, ut ex eis talis ſenſus poſſit accipi qđ eius ſolius eſt qui ſua prouidentia rẽs gubernat, qui ſolus Deus eſt. Sicut enim homo poteſt adhibere ad aliquid ſignificandum aliquas uoces, uel aliquas ſimilitudines fictas, ita Deus adhibet ad ſignificationem aliquorum ipſum curſum rerum ſuæ prouidẽtiæ ſubiectarum. Significare autem aliquid per uerba, uel per ſimilitudines fictas ad ſignificandum tantum ordinatas, non facit niſi ſenſum literalem, ut ex dictis patet. Vnde in nulla ſcientia humana induſtria inuenta proprie loquẽdo poteſt inueniri niſi literalis ſenſus: ſed ſolum in illa ſcriptura, cuius Spiritusſanctus eſt auctor, homo uero inſtrumentum, ſecundum illud Pſalmi. Lingua mea calamus ſcribæ. &c.

ar. 155. po. q. 4. art. 1, Pſal. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod in aliis ſcientiis proceditur ex ſimilibus argumentando, non quod ex uerbis quibus una res ſignificatur, ſignificetur & alia res.

Ad ſecundum dicendum, quod fictiones poeticæ non ſunt ad aliud ordinatæ niſi ad ſignificandum, unde talis ſignificatio non ſupergreditur modum literalis ſenſus.

Ad tertium dicendum, quod qui dicit unum quodammodo

dicit multa, ſcilicet in potentia, ſecundum quòd concluſiones ſunt potentia in principiis. Ex uno enim principio multæ concluſiones ſequuntur. non quod ita aliis ſcientiis per modum ſignificationis quod dicitur de una re ſimul de aliis intelligatur ut ſignificatum, licet inde trahi poſſit per argumentationem, &c.

QVAESTIO VII.

QVAESTIO eſt de opere manuali, circa quod quæruntur duo.

¶Primo, Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

¶Secundo, Vtrum ab hoc præcepto excuſentur illi, qui ſpiritualibus operibus uacant.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

257 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod operari manibus ſit in præcepto. ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Si quis non uult operari non manducet. Audiuimus enim, & cętera. Glo. quod ideo præcipio quia audiuimus, ergo &c.

¶2 Præt. Auguſtinus in libro de opere monachorum. Audiant ergo quibus hoc præcepit Apoſtolus, qui non habent hanc poteſtatem.

¶3 Præt. Nullus debet excommunicari, ut iura dicunt, niſi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter niſi contra præceptum faciens. Cum ergo ille qui ceſſat ab opere manuali iure poſſit excommunicari, ut patet per illud quod dicitur ſecun-
B. Paulus. dæ ad Theſſalonicenſes tertio. Si quis non obedierit uerbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo ut confundatur: uidetur ergo quod operari manibus ſit in præcepto.

¶4 Præterea. Ille qui peccauit tenetur pœnam debitam pro peccato ſubire ex neceſſitate præcepti. Sed omnes in Adã peccauerunt ad Roma. 5. Pœna autem peccati Adæ eſt labor ma-
B. Paulus. nualis. Geneſ. 3. In ſudore uultus tui ueſceris pane tuo: ergo omnibus eſt præceptum manibus laborare.

¶5 Præterea ad Ephæſios quarto. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis. Glo. Laboret operando non ſolum per ſermos, ſed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet eſt præceptum non conſilium: ergo &c.

¶6 Præterea Labor manualis neceſſarius eſt ad ſuſtentationẽ uitæ corporalis: ſicut actus uirtutum ſunt neceſſarii ad ſuſtentationem uitæ ſpiritualis. Sed actus uirtutum ſunt in præcepto: ergo & laborare manibus.

¶7 Præt. Illud ad quod ſequitur peccatum mortale non poteſt ſine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare ſequitur nõ manducare: quod quandoque eſt peccatum mortale. ſecundæ
Apoſtolus ad Theſſalonicenſes tertio. Qui non operatur non manducet: ergo non operari manibus eſt peccatum mortale: ergo eius oppoſitum eſt in præcepto.

Sed contra. Non eſt contrarium præcepto, uel conſilio præ-
Matthęus. ceptum Domini, uel conſilium. Sed Dominus, uel pręcipiendo, uel conſulendo dicit Matthæi ſexto. Nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ, &c. Huic autem contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus ſoliciti ſunt de neceſſariis corporis ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶Præt. Lex uetus quantum ad præcepta moralia ſufficienter continebat quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Vnde Dominus Matthæi decimooctauo. Si uis ad uitam ingredi ſerua mãdata, & loquitur de mandatis decalogi. Vnde ſubdit. Non homicidium facies: non furaberis, ſed in præceptis ueteris legis nihil continetur de labore manuum: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta ſeruanda omnes tenẽtur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur alias qui ſunt diuites & manibus non laborant mortaliter peccarent: ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religioſi quam ſæculares. Sed ad laborandum manibus uidentur magis teneri religioſi quam ſæculares. Vnde Auguſtinus in lib. de operibus monachorum. monachos reprehendit: quia non laborant, non autem alios, ergo &c.

ar. 137. ad ¶ Præterea. Vſus liberalium artium nobilior eſt quam mechanicarum qui in opere manuali conſiſtit. Sed uſus liberalium artium non eſt in præcepto, ergo multo minus labor manuum.

Reſpondeo dicendum, quod iudiciũ, de unaquaque re ſumendũ eſt ſecundum finem, ad quem ordinatur. Labor autem manuũ ad tria eſſe utilis inuenitur. Primo ad ocium tollendum. Vnde
Hieroni. Hieronymus ad Ruſticum monachum. Semper aliquid operis facito, ut te Diabolus inueniat occupatum, & quod intelligat de opere manuali patet per illud quod ſubiungit. Vel fiſcellam
Apoſtolus Paulus texenuto, & poſtea ſubdit, in deſideriis eſt omnis ocioſus. Secũdo ad corpus domandum, unde ſecundæ ad Corinthios ſexto. Aliis carnis macerationibus coniungit, ubi dicitur, in laboribus. ſ. operum, quia manibus ſuis operabatur. Et ſubiungit. In
Lucae uigiliis & ieiuniis & cætera. Tertio, ordinatur ad quærendum uictum, Actuum ſecundo. Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum erant miniſtrauerunt manus iſtæ. Si ergo conſideretur labor manuum ſecundum quod ordinatur ad tollendum ociũ, uel corpus domandum, ſic idem iudicium eſt de labore manuũ, & de aliis exercitiis ad eadem ordinatis. Non enim eſt in præcepto, quod tollatur ocium tali, aut tali occupatione, ſed ſufficit ad ocium tollendum quacunque licita occupatione ab ocio quis deſiſtat, & ſic occupatio laboris manuum non eſt in præcepto conſiderato hoc fine. Et ſimilis eſt ratio de labore manuum ſecundum, quod ordinatur ad corpus domandum, quia multis exercitiis corpus domari poteſt, ſicut uigiliis, ieiuniis, & multis huiuſmodi. Vnde nullum eorum inquantum ordinatur ad talem finem eſt in præcepto in ſpeciali quamuis in generali ſit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quo mortiferæ concupiſcentiæ reprimantur. Secundum autem quod ordinatur ad uictum quærendum ſic uidetur eſſe in præcepto. Vnde dicitur primæ ad Teſſalonicenſes quarto. Operemini manibus ueſtris ſicut præcipimus uobis, nec ſolum in præcepto iuris poſitiui, ſed etiam iuris naturalis. Illa enim ſunt de lege naturali, ad quæ homo ex ſuis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipſa diſpoſitione corporis patet, homo naturalẽ ordinationem habet ad opus manuale. propter quod dicitur Iob. quinto. Homo ad laborem naſcitur, & auis ad uolandum. Cum autem aliis animalibus natura ſufficienter prouiderat in his quæ ad ſuſtentationem ſuæ uitæ pertinent in cibis & armis & tegumentis, homini in his non prouidit, quia ipſe eſt preditus ratione per quam ſibi poteſt prouidere in omnibus ſupradictis, unde & ei ſibi loco omnium prædictorum manus conuenient ad diuerſa opera quibus conceptiones rationis diuerſi artificia exequatur, ut dicitur decimo quarto de animalib. Sciendum tamen eſt quod duplex eſt præceptum legis naturæ quoddam quod ordinatur, ad tollendũ defectum unius ſingularis perſonæ, uel ſpirituale ſicut de actibus uirtutum, uel corporale ſicut præceptum quod Dominus dedit homini Geneſ. ſecundo. De omni ligno quod eſt in paradiſo comede, & cætera. Aliud uero eſt quod ordinatur ad tollendum defectum totius ſpeciei, ſicut hoc, quod dicitur Gen. primo. Creſcite & multiplicamini & replete terram. In hoc enim præcipitur actus generationis, quo natura ſaluatur, & multiplicatur. Hoc aũt intereſt inter hæc duo genera præceptorum, quia primũ præceptum legis naturæ quilibet tenetur ſingulariter obſeruare, ſed ad ſecundum præceptum nõ tenetur quilibet ſingulariter. In his. n. quæ pertinent ad ſpeciem oẽs hoĩes cõputandi ſunt quaſi unus homo, ut participatione enim ſpeciei plures homines ſunt unus hõ, ut dicit Porphyrius. Sicut autem homo unus habet diuerſa membra, quibus occupatur in diuerſis officiis ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non poſſunt omnia per unum membrum exerceri, ſicut oculus uidet totum corpus, & per totum corpus portat, ita oportet eſſe in his quæ ad totam ſpeciem pertinent. Non. n. ſufficeret unus homo ad exercenda omnia, quibus humana ſocietas indiget. Et ideo diuerſis officiis oportet occupari diuerſos, ut dicitur ad Romanos duodecimo. Sicut in uno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autem diuerſificatio hominum in diuerſis officiis, contingit. Primo ex diuina prouidentia quæ ita hominum ſtatus diſtribuit, ut nihil unquam deeſſe inueniatur de neceſſariis ad uitam. Secundo etiã ex cauſis naturalibus, ex quibus contingit quod in diuerſis hominibus ſunt diuerſæ inclinationes ad diuerſa officia, uel ad diuerſos modos uiuendi. Quia ergo labore manuum aliquis poteſt ſubuenire & proprio defectui & alieno, cum non poſſit unus homo in omnibus ſibi ſufficere, ſed indiget alieno auxilio, patet quod præceptum de labore manuum quodammodo ſub utroque genere prædictorum præceptorum continetur. Inquantum. n. labore manuũ unius ſubuenitur neceſſitatibus aliorũ ſic pertinet ad ſecundum genus naturaliũ præceptorũ. Inquantum autem aliquis per hoc ſuis neceſſitatibus ſubuenit pertinet ad primum genus, ſicut præceptum de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat niſi defectu exiſtente. Vnde ſi eſſet aliquis qui poſſet uiuere ſine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum non obligat aliquem ſingulariter ſecundũ quod ordinatur ad tollendum defectum communem aliquo modo neque ſecundum quod ordinatur ad tollendum propriũ niſi defectu exiſtẽte,

&

Labor manualis qualiter cadit ſub præcepto.

1. p. q. 91 ar. 3. ad 2. p. q. 76. ar. 5. ad 2. & 12. q. 5. ad 1. & ue. q. 16. ar. 7. q. 22. q. 152. ar. 2. ad 1. & 4. d. 26. q. 1. art. 2. ca. et cõtra 3. c. 136 ad primum.

diuerſis officiis oportet diuerſos occupari Apoſtolus præceptum de labore manuũ uidetur pertinere ad prædicta duo præcepta legis naturæ de quibus ſupra Auſt.

& ideo ille qui habet vnde licite viuere poſſit, non tenetur manibus operari, qui autem non habet, unde alias uiuat, uel niſi aliquo illicito negotio uictum acquirat tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apoſtolum in tribus locis, ubi de manuũ operatione præceptum dat. Primo ad Ephe. quarto, ubi prohibendo furtum iniungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus ſuis. Secundo, primæ ad Teſſalon. quarto, ubi præcepit laborem manuum prohibens concupiſcentiam rerum alienarum. Operemini, inquit, manibus ueſtris, ſicut præcipimus uobis, ut honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis. Tertio, ad Theſſalonicenſes tertio, ubi præcipit operationem manuũ prohibens turpia negocia, quibus aliqui uictum quærebant. Audiuimus inquit inter uos quoſdam ambulare in quiete nihil operantes, ſed curioſe agentes. Gloſſa, Qui fœda cura ſibi neceſſaria prouident, & ſubiungit. His autem qui huiuſmodi ſunt denunciamus & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, ut cum

1.p.q.67.a. 1.c.& 12.q. 77.ar.5.ad 3. & 22.q. 167.art.2. ar.1.

ſilentio operantes panem ſuum manducent. Sciendum etiam eſt ꝙ ſicut uiſus eſt principalior inter alios ſenſus, ratione cuius omnes alij ſenſus nomen uiſus ſortiuntur ut Auguſtinus dicit, ita manus quia ad plurima opera neceſſaria eſt, dicitur organũ organorum in tertio de anima. (Topicorum capite trigeſimo-octauo.) Et ideo per operationem manualem intelligitur non ſolum quod manibus fit, ſed quocunque corporali inſtrumento, & breuiter quodcunq; officium homo agit, de quo licite poſſit uictum acquirere ſub labore manuum comprehenditur. Non enim uidetur rationabile ꝙ magiſtri artis mechanicæ poſſint uiuere de arte ſua, & magiſtri artium liberalium non poſſint uiuere de arte ſua. Similiter & aduocati poſſunt uiuere de patrocinio quod præſtãt in cauſis, & ſimiliter eſt de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptum eſt, ſed non omnes obligat, ideo ad utraſque rationes reſpondendum eſt.

AD PRIMVM ergo & ad ſecundum patet ſolutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum eſſe in præcepto, non tamen omnes ad hoc ſingulariter obligari.

Ad tertium dicendum, quod ſicut ex dictis patet, Apoſtolus loquitur in caſu illo, quando prætermiſſo labore manuum de fœdis negocijs ſibi uictum acquirebant, in quo caſu obligabantur ad præceptum ſeruandum, & ideo digni erant excommunicari.

Ad quartum dicendum, ꝙ uerba illa Dei magis ſunt prænunciantis pœnam, quam præcipientis ſatisfactionem. Vnde præmiſit. Maledicta terra in opere tuo ſpinas & tribulos germinabit tibi, & ſimiliter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et ideo nõ ſequitur quod ad laborandum quilibet homo teneatur ex neceſſitate præcepti, alias ſequeretur quod quilibet teneretur ad agricultura, de qua Dominus ibi facit mentionem.

Ad quintum dicendum, uita ſpiritualis á nullo poteſt conſeruari niſi per actus uirtutum, & ideo quilibet obligatur ad ſeruanda præcepta, quæ ſunt de actibus uirtutum; ſed uita ſpiritualis a multis poteſt conſeruari ſine hoc quod manibus operentur, & ideo quamuis ſit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obſeruationem eius tenetur.

Ad ſextum dicendum, quod non manducare non eſt peccatum mortale, niſi quando ſine manducatione uita ſeruari non poteſt, tunc enim aliquis non manducando ſeipſum occideret; & ſimiliter non oportet quod aliquis peccet non laborando manibus, niſi quando alias uitam ſeruare non poſſet niſi illicitis curis: & ideo cum illicitæ curæ ſuis modis omnibus fugiendæ, ſub eadem diſtinctione poſuit Apoſtolus non manducare & non operari dicens. Qui non uult operari non manducet.

ad contraria ad 1. in or. 7. 22. q. 55. a. 6. o. & contra. 3. c. 135.

AD PRIMVM autem eorum quæ in contrarium obijciuntur dicendum, quod non prohibet dominus Apoſtolis omnem ſolicitudinem, ſcilicet de his quæ pertinent ad uictum corporis, alias ipſe loculos non habuiſſet, ſed prohibet ſolicitudinem ſuffocantem, qua mens ſuffocatur dupliciter. Vno modo ut in rebus temporalibus finem ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Auguſtinus dicit in libro de operibus monachorum exponens illud. Nolite ſoliciti eſſe, &c. Non ut iſta nõ procurent quantum neceſſitatis uſi, quod honeſte poterunt, ſed ut iſta non intueantur, & propter iſta faciant quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in gloſſa, primæ ad Teſſalonicenſes quarto. Secundo ſuffocatur mens prædicta ſolicitudine quando fiduciam de Deo amittit, & hoc

ad 2. in o. 8. 12. q. 100. ar. 3. o. & 3 d. 3. 7 ar. 2. q. 1. & q. 3. o.

Dominus prohibere intendit. Vnde dicit Gloſſa ſuper illud Matthæi ſexto. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam, & laborem, ſcilicet de auibus & lilijs. Sed ſolicitudinem ut tota fiducia noſtra ſit in Deo, per quam & aues ſine cura uiuunt.

Ad ſecundum dicendum, quod non omnia quæ ſunt in præcepto continentur explicite in præceptis decalogi, ſed ad ea poſſunt reduci cum implicite in eis contineantur. Et ſic præceptum de labore manuum, per quem uita corporalis conſeruatur, & reducitur ad hoc præceptum. Non occides, ſicut etiam præceptum de manducando, uel ad hoc præceptum. Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur, prohibetur.

Ad tertium dicendum, quod in quolibet præcepto duo ſunt conſideranda, ſcilicet finis præcepti, & poſſibilitas obſeruandi, quia omnia præcepta cuiuslibet legis ſunt ordinata ad aliquod bonum inducendum uel malum tollendum, nec aliquid impoſſibile præcipi põt. Vnde dicit Hieronymus. Qui dicit Deum aliquid præcepiſſe impoſſibile anathema ſit. Si ergo ſit tale præceptum quod nullo modo reddi poſſit impoſſibile obſeruandum, & ſine eo finis intentus haberi non poſſit, obligatio illius præcepti ſemper manet, ſicut eſt in præceptis de actibus uirtutũ, quia ad minus actus interiores ſemper ſunt in hominis poteſtate, & ſine eis uita ſpiritualis conſeruari non poteſt, ut dictum eſt. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationem amittit. Vno modo quando aliquis redditur impotens ad laborãdum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem huius præcepti, ſcilicet, conſeruationem corporalis uitæ conſequi poteſt ſine labore manuum, ut ex dictis patet. ad 3. in or. 9. 12. q. 13. a. & ad 3.

Ad quartum dicendum, quod ad laborem manuum per ſe loquendo æqualiter religioſi & ſeculares tenentur, quod patet ex duobus. Primo ex uerbo Apoſtoli ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio, ubi ponit de opere manuum præceptum, dicens: Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, & cætera. Fratres enim omnes Chriſtianos uocat. Non enim tunc temporis aliqui religioſi determinati erant. Secundo patet ex hoc quod religioſi non tenentur ad alia quam ſeculares, niſi ad ea quibus ſe ex uoto obligauerunt, ſed per accidens contingit quod hoc præceptum magis tangit religioſos quam alios, & hoc dupliciter. Primo quia religioſi in paupertate uiuunt, unde facilius poteſt eis accidere quod non habeant, unde uiuant, quam alijs ſecularibus. Secundo ex ſtatuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in Epiſtola ad Ruſticum monachum Aegyptiorũ monaſteria hunc tenẽt morem, ut nullum abſque opere & labore ſuſcipiant, non tam propter uictus neceſſaria, quam propter animę ſalutem, ne uagetur pernicioſis cogitationibus, ſicut etiam ad uigilias, & alia quibus domatur corpus tenentur quandoque religioſi ex ſtatutis ſuis ad quæ ſeculares non tenentur. ad 4. in o. 10. 2. 14. ad 2. & ar. 204. ſed contra & 22. q. 10. a. 4. ad 5. & q. 187 ar. 3. o.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis uſus liberalium artium ſit nobilior, non tamen ita eſt neceſſarius ad uitam corporis ſuſtentandam.

Et præterea ſub operatione manuum comprehenditur, ſicut ex dictis patet, &c.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum illi qui ſpiritualibus operibus vacant, excuſentur a labore manuum.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod illi qui ſpiritualibus operibus uacant non excuſantur a labore manuum, primæ enim ad Theſſalonicenſes tertio ſuper illud Si quis non uult operari non manducet, dicit Gloſſ. Auguſtini. Dicunt quidam de operibus ſpiritualibus hoc Apoſtolum præcepiſſe, & poſtea ſubdit. Sed ſuperfluo conantur & ſibi & cæteris caliginem obducere, ut quod charitas utiliter monet non ſolum facere nolint, ſed nec intelligere, & ita uidetur per ſpiritualia opera á labore manuum non excuſentur. 158 22. q. 187. ar. 3 o.

¶ 2 Præterea. Inter omnia ſpiritualia maxima ſunt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per illa opera non excuſantur aliqui a labore manuali, ergo, & cætera. Probatio mediæ: Auguſtinus dicit in libro de operibus monachorum. Quid agant qui operari corporaliter nolunt, ſcire deſidero, & cætera, uacant orationibus, inquiunt, & lectionibus, & uerbo Dei; & poſtea ſubdit, ſed ſi ab his amouendi non ſumus, nec manducandum eſt, nec eſt præparandum. Si autem ab iſta uacare ſeruos Dei certis interuallis temporum infirmitatis neceſſitas cogit, cur etiam non præceptis Apoſtolicis obſeruandis aliquas partes temporum deputamus? An. orat. uacante 6.

Et quantum ad orantes dicit. Citius exauditur una obedientis oratio quam decem milia contemnentis. Quantum uero ad pſallentes ſubdit. Cantica diuina cantare etiam manibus operantes facile poſſunt, & ipſum laborem diuino tanquam celeumate conſolari. Quantum uero ad legentes ſubdit. Qui autẽ dicunt ſe lectioni uacare, nonne illic inueniunt quod præcepit. Apoſtolus? Orantes. Legentes.

Prædicantes. Apoſtolus? Quæ eſt ergo iſta peruerſitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare? Quis enim neſciat tanto citius quemcunque proficere cum bona legit, quanto citius facit quod legit? Quantum uero ad prædicantes ſubiungit. Si autem alicui ſermo eſt erogandus, & ita ſe occupat ut manibus operari non uacet, numquid omnes poſſunt in monaſterio uenientibus ad ſe uel diuinas lectiones exponere, uel de aliquibus diſputationibus ſalubriter diſputare? Quando ergo non omnes poſſunt, cur, ſub hoc obtento omnes uacare uolunt? Quamquam etſi omnes poſſent uiciſſitudinem facere deberent, & non ſolum ut cæteri a neceſſariis actibus occuparentur, ſed quia ſufficit ut pluribus audientibus unus loquatur.

¶ 3 Præterea, Clerici maxime operibus ſpiritualibus occupãtur, ſed ipſi tenentur ad laborem manuum, ergo & cætera. Probatio mediæ. Diſtinctione octuageſima prima dicitur. Clericus uictum aut ueſtitum ſibi artificio, uel agricultura abſque officii ſui duntaxat, detrimento præparet. Item in alio capitul. Clericus qui uerbo Dei eruditus eſt, artificio uictum quærat. Item omnes clerici qui ad operandum validi ſunt & artificialia & literas diſcant.

¶ 4 Præt. Religioſi qui omnia reliquerunt maxime operibus ſpiritualibus uacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo & cætera Probatio mediæ. Lucæ duodecimo. Vendite quæ poſſidetis. Glo. Non tantum cibos ueſtros communicate pauperibus, ſed etiam uendite poſſeſſiones ueſtras, ut omnibus ueſtris ſimul pro domino ſpretis, poſtea labore manuũ operemini: unde uiuatis & eleemoſynam faciatis.

Canon. ¶ 5 Præterea, Decretum dicit diſtinctione vigeſimaſecunda, quod ille eſt hæreticus qui facit contra ſtatutum Eccleſiæ Romanæ. Sed illi, qui mendicant non laborantes propriis manibus faciunt contra ſtatutum Caliſti Papæ, duodecima quæſtione prima. Videntes ſummi ſacerdotes, & cætera: ubi dicitur q̃ Eccleſia ſtatuit quod inter eos qui communi uita degere uolunt nullus egens inueniatur, ergo religioſi propter opera ſpiritualia non excuſantur a labore manuum, imo ſi mendicant ſunt hæretici.

Canon.

¶ 6 Præterea, Ille qui exponit ſe periculo mortis peccat quaſi tentans Deum, ſicut ſi aliquis uideret urſum uenientem in furia & deponeret arma quibus poſſet ſe defendere tentaret Deum. Sed ille qui relinquit omnia & non laborat manibus abiicit à ſe neceſſaria uictus quibus reſiſtitur cõſumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem; ergo talis peccat quaſi tẽtans Deum.

¶ 7 Præterea ad Philippenſes tertio dicit Apoſtolus. Imitatores mei eſtote fratres. Sed ipſe quamuis prædicaret operibus ſpiritualibus uacaret, nihilominus opere manuum uictum quærebat ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Ipſi ſcitis quemadmodum & uos oportet imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud uos. neque gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte ac die operantes. ne quem ueſtrum grauaremus, ergo, &c.

¶ 8 Præterea, Geneſis uigeſimotertio ſuper illud. Confirmatus eſt ager & cætera. dicit Gloſſa quod perfectus prædicator animam ſuam abſcondit ſub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus ſpiritualibus inſiſtunt per contemplationem debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem, & ſic opera ſpiritualia non excuſant a labore manuum.

Sed contra Lucæ nono. Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, dicit Gloſſa. Dominus docet minora bona pro maioribus eſſe dimittenda, ſed opera ſpiritualia ſunt maiore bona quam opera manualia: ergo debet hæc prætermittere propter illa.

¶ 2 Præt. Opera pietatis ſunt potiora quam exercitia corporalia, primæ ad Timothaum quarto. Corporalis exercitio ad modicum utilis eſt, pietas autem ad omnia ualet. Sed opera miſericordiæ & pietatis ſunt dimittenda, ut uacetur prædicationi. Actuum ſexto. Non eſt æquum nos relinquere uerbum Dei, & cætera, Lucæ nono. Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos tu autem uade & annuncia regnum Dei: ergo multò fortius propter prædicationem & alia opera ſpiritualia eſt dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

¶ 3 Præterea, Secũdæ ad Timotheum ſecundo, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus Glo. Illa ſunt ſecularia negotia, quibus animus occupatur colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia, ergo implicantur negotiis ſecularibus. Et ita illi qui militant Deo in ſpiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

Reſpondeo dicendum, quod ueritas huius quæſtionis apparet ex his quæ in ſuperiori quæſtione ſunt dicta. dictum eſt enim ſupra, quod illi tantum obligantur ad conſeruationem ar. 157. c. huius præcepti, ſcilicet de opere manuum, qui non habent alias & ad 9. & unde licite uiuere poſſint, & ideo qui ſpiritualia opera exer- 10. cent, & poſſunt alias licite uiuere quam de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde diſtinguendum uidetur de operibus ſpiritualibus. Sunt enim quædam bona ſpiritualia quæ in bonum commune cedunt. quædam uero quæ ad ſingularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui ſpiritualibus operibus occupantur ad utilitatem communem pertinentibus debet prouideri ab his, quorum utilitati deſeruiunt, quod patet per auctoritatem primæ ad Corinthios nono. Si nos uobis ſpiritualia ſeminamus, non eſt magnum ſi carnalia ueſtra metamus Hoc etiam patet per rationem, quia utilitas ſpiritualis præfertur corporali.

Eis autem qui utilitati communi deſeruiunt in temporalib. debetur ſuſtentatio ex proprio labore, quo utilitati communi deſeruiunt, ſicut patet de militibus qui pro pace Reipublicæ militant. Vnde primæ Corin. nono. Quis militat ſuis ſtipẽdiis unquam? Vnde multo magis qui in ſpiritualibus bonum promo- ar. 30. art. uent, in tali miniſterio ſuſtentari poſſunt, & ſic non tenentur 131. manibus laborare. Sunt autem quatuor opera ſpiritualia, quibus communis utilitas promouetur, & ex hoc eis ſtipendia debentur. Primum eſt occupatio in iudiciis eccleſiaſticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De poteſtate ſeculari quæ iudicium ſæculare exercet. Ideo & tributa præſtatis, ſcilicet iudicibus, miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes uobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorum, quod debens manuum operibus inſiſtere illi duntaxat qui ab eccleſiaſticis occupationibus uacant, unde & ſe excuſat a labore manuum propter iudicia eccleſiaſtica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere poſſumus quis militat ſuis ſtipendiis unquam & cætera. tamen Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum teſtem inuoco ſuper animam meam, quoniã quantum ad meum attinet commodum, multo mallem per ſingulos dies certis horis quantum in bene moderatis monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid operari manibus & certas horas habere ad orandum & legendum, aut aliquid de diuinis literis agendum libros, quam tumultuoſiſſimas perplexitates aliarum cauſarum pati de negotiis ſecularibus uel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcipiendis. Secundum opus ſpirituale quod in bonum commune redundat eſt opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et ideo ut dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere, nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent authoritatem prædicandi, ſicut ſunt prælati ſed etiam ad eos qui qualitercunque licite prædicant ex commiſſione prælatorum: quia ſtipendia non debentur poteſtati, ſed operi & labori, ut dicitur ſecundæ ad Timotheum ſecundo. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Gloſſa, ſcilicet prædicatorem qui in agro eccleſiæ le- 22.q. 187. ctione verbi excolit corda auditorum, nec tantum illi qui præ- a. 4. ad 2. dicant poſſunt de euangelio uiuere, ſed etiam illi qui eis mini- & 4. 5. ad ſtrant ad hoc officium cooperatores quod patet ad Romanos 4. & opus decimoquinto. Si ſpiritualium participes facti ſunt gentiles, de- 19.c.9. bent etiam in carnalibus miniſtrare eis. Gloſſa, eorum ſcilicet Iudæorum, qui miſerunt prædicatores ab Hieroſolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt poſſunt de fructu euangelij uiuere. Tertium opus ſpirituale quod cedit in bonum commune ſunt orationes, quæ fiunt in horis canonicis ad ſalutem eccleſiæ, vt auertatur ira Dei a populo. Ezechielis decimotertio. Nõ oppoſuiſtis vos murũ pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prę- 4. diſt. 18. lio in die Domini, Gloſſa, precibus dimicantes, & diuinæ ſentẽ- q. 2. arti. 1. tiæ reſiſtentes, & ideo dicitur primæ ad Corin. 9. quod qui al- q. 4. ad 4. tari deſeruiunt cum altari participantur. Et de his duobus operibus dicit Auguſtinus in libro de operibus monachorum. Si euangeliſtæ ſunt fateor habent poteſtatem, ſcilicet viuendi de ſumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si miniſtri altaris diſpenſatores ſacramentorum ſunt. Vnde ſibi iſtam non arrogant, ſed vendicant poteſtatem. Quartum opus ſpirituale quod redundat in bonum commune eſt elucidatio ſacræ ſcripturæ. Qui enim elucidationi ſacræ ſcripturę vacant ad alios inſtruendum, poſſunt de hoc opere ſpirituali viuere. primæ ad Timotheum quinto. Qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in verbo & doctrina. gloſſa, Vt eis ſpiritualiter obediant & exteriora miniſtrent. Qui laborant in verbo. Gloſſa. in exhortatione ſcientium & doctrina neſcientium. Et hoc etiam planius dicit Hieronymus ad Vigilantium. Hæc in Iudæa vſque hodie perſeuerat cõſuetudo, non ſolum apud nos ſed etiam apud Hebreos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra niſi ſolum Deum ſinagogarum totius orbis foueantur miniſterijs. Patet ergo quod illi qui prædictis

operibus

22.q.83. art.7.

operibus ſpiritualibus uacant, non tenentur manibus laborare. De his autem qui uacant ſpiritualibus, quæ non directe in bonum commune redundant, ſed in bonum facientis, ſicut ſunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiuſmodi, diſtinguendum eſt, quia aut illi qui in religione illis operibus occupantur habent in ſæculo unde uiuerent ſine labore manuum, aut non. Si ſic, tales cum ad religionem ueniant, non tenentur manibus laborare: Vnde Auguſtinus in libro de operibus monachorum, Si habebant aliquid in hoc ſæculo, quo facile ſine opificio ſuſtentarent uitam ſuam, q conuerſi ad Deum indigentibus diſpartiti ſunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidius educati laborem corporalem ſuſtinere non poſſe. Si autem in ſæculo opifices fuerunt de labore manuum uiuentes, tunc ex duplici cauſa uenientes ad religionem poſſunt laborem manuum intermittere; vno modo ex pigritia operandi nolentes in ocio uiuere, & tales peccant. Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus in prædicto libro. Plerumque ueniunt ad profeſſionem ſeruitutis Dei & ex profeſſione ſeruili & uita ruſticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & poſtea ſubdit. Tales ergo ſecundum quòd minus operantur de infirmitate corporis excuſari non poſſunt. Præteritæ quippe vitæ conſuetudine, conuincuntur, & interponit. Non enim apparet utrum ex propoſito ſeruitutis Dei uenerint, an uitam inopem & laborioſam fugientes. Alio modo intermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus contemplationis quaſi continue eleuatur, tales enim ſpiritu Dei aguntur non peccant, quia ubi ſpiritus Domini ibi libertas. Vnde Gregorius dicit ſuper Ezechielem. Contemplatiua uita eſt charitatem Dei & proximi toto corde retinere, ab exteriori actione quieſcere,

Geneſis,

ſoli deſiderio conditoris inhærere, ut nihil iam agere libeat. Et hoc idem habetur in quadam Gloſſa. Geneſis vigeſimotertio. Confirmatus eſt ager, & cætera. Contemplatiua uita a cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc eſt quod habetur Matthæ. ſexto. in gl. ſuper illud Cōſiderate uolatilia cœli, &c. Sancti uiri auibus comparantur, qui cœlum petunt, & quidem iā remoti ſunt a mundo ut iam in terris nihil agant, nihil laborēt, ſed ſola

Matt.7,

contemplatione iam in cœlo degunt.

Auguſti,

Ad primum ergo dicendum, quod gloſſa illa ſumitur ab Auguſtino in libro de operibus monachorum, qui librum illum ſcripſit contra quoſdam monachos qui dicebant q non licebat ſeruis Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apoſtolus qui non vult operari non manducet, exponebant de opere ſpirituali, quam expoſitionē Auguſtinus in libro illo multipliciter improbat. Vnde dicendum eſt quod illud Apoſtoli. Qui non vult operari non manducet. &c. de opere naturali intelligitur, non tamen ſequitur quod ad huiuſmodi impletionem præcepti omnes teneantur, ipſe enim non tenebatur, unde præmiſit, non quaſi nō habuerimus poteſtatem, ſ. ſumptus accipiendi & uiuendi ſine labore manuum. Vnde patet quod Gloſſa illa non eſt ad propoſitum.

Ad ſecundum dicendum, quòd in omnibus operibus quæ tangit obiectio diſtinguendum eſt, quia uel poſſunt eſſe quaſi publica opera, uel priuata. Loquitur autem Auguſtinus de illis operibus ſpiritualibus ſecundum quòd ſunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in eccleſia ſolenniter celebrantur, quod patet ex hoc q dicit poſſunt ſimul qui manibus operantur diuina cantica cantare, quod non eſſent conueniens ſi de horis canonicis intelligeretur Similiter quod dicit de lectionibus loquitur de illis, qui uacant lectioni ad conſolationem propriam tantum, ſicut in monaſteriis monachi faciunt. non autem de illis quorum uita ſtudio ſcripturarum deputatur ad ſuam & aliorum inſtructionem. Non eſt enim dubium quod per laborem manuum ſtudium impediretur. Similiter quod dicit de prædicatione intelligendum eſt de illis qui non publice prædicant, ſed aliqua uerba ædificatoria hominibus ad ſe uenientibus loquuntur, ſicut ſancti patres in heremo facere conſueuerunt. Et hoc patet ex ipſis uerbis ſupra inductis, onde etiam dicit. Si ſermo erogandus eſt, &c. quia ut dicit Gloſſa primæ Corinthiorum ſecundo ſuper illud. Sermo meus & prædicatio mea, ſermo eſt qui priuatim fiebat, ſed prædicatio quæ fiebat in communi.

Ad tertium dicendum, quod decretum loquitur de illis clericis quibus non ſufficiunt oblationes & eleemoſynæ, quæ eis a fidelibus ſunt, uel eccleſiæ facultates. Eadem enim ratio eſt de illis qui uiuunt de facultatibus Eccleſiæ, & de illis qui uiuūt particulariter de eleemoſynis, quia facultates Eccleſiæ eleemoſynæ ſunt, & ad ſuſtentationem pauperum dantur. Vnde dicit Gl. ſuper illud Iſaiæ tertio. Et rapina pauperis in domo ueſtra. In domibus principum rapina pauperum eſt, dum Eccleſiæ opes ſibi theſaurizant & in delitiis abutuntur, quæ ad ſuſtentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima quæſtione prima, propter quod etiam dicitur, tertia quæſtione ſecunda, Sacerdos. Quòd ſacerdos cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, cum laude pietatis accipit a populo & diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, quia omnia ſua aut reliquit parentibus, aut diſtribuit pauperibus, aut Eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit: ut unde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper uoluntarius uiuat. Et ſic patet quod clerici qui de Eccleſiæ rebus uiuunt eandem rationem uiuendi eis habent, ſicut illi qui facultatibus carentes de eleemoſynis ſibi datis uiuunt.

Glo. ſuper Iſaiam.

Canon.

Ad quartum dicendum, quod Gloſſa illa non imponit neceſſitatem his qui ſua relinquunt, ut manibus operentur, ſed oſtendit quoddam bonum quod facere poſſunt qui ſua relinquunt, ut ſcilicet ex manuum labore acquirant, unde ſibi prouideant & eleemoſynas aliis faciant, nec tamen per hoc excluditur quin etiam bene faciant ſi manibus non laborantes ſpiritualibus eleemoſynis uacent quæ ſunt corporalibus potiores.

Ad quintum dicendum, quod illius rationis prima falſa eſt. Non enim qui facit contra ſtatutum Papæ eſt hæreticus, niſi forte credat Papæ non eſſe obediendum, unde in capitul. inducto dicitur. Qui Romanæ Eccleſiæ priuilegiū ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, procul dubio in hæreſim labitur, priuilegiū autem prædictum conſiſtit in hoc quòd ei debet ab uniuerſis Chriſtianis obediri. Similiter etiam minor eſt falſa. Non enim eſt cōtra ſtatutum Eccleſiæ quòd aliquis mendicet; uel ſe in ſtatu egeſtatis ponat, ſed hoc eſt contra ſtatutum Eccleſiæ, ſi ab eis qui facultates Eccleſiæ poſſident eorum neceſſitatibus non prouideatur. Vnde hæc ſunt uerba capituli inducti, ex quib. Tribus Eccleſiæ Epiſcopi diſpenſatores earum omnibus communi uita degere uolentibus miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius poterunt: ut nemo in eis egens inueniatur. 22.q. 187. a.5.0.& 3. p.4 40.ar. 3.ad 1.con tra 3 c.133 135.&opus 17.c.14.15 & 16.

Ad ſextum dicendum, quod illi qui relinquunt omnia nihil ſibi reſeruantes, nec manibus operantes non propter hoc diſcrimini ſe exponunt, quia deuotio fidelium tanta probabilitate æſtimatur & experimento dicitur, quod eis in neceſſitatis prouidet. Nec etiam tentat Deum, quia ipſe promiſit mouendo corda aliorum eis in neceſſitatibus prouidere, ut patet Matthæi ſexto. Et quædam Gloſ. dicit Lucæ octauo. Tanta prædicatori debet eſſe fiducia in Deo, ut præſentis uitæ ſumptus & ſi non prouideat, ſibi tamen non defutura certiſſime ſciat, ne dum occupatur mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Similiter ſi aliquis eſſet inter armatos qui defenderent & aliqua cauſa arma deponeret, non tentaret Deum. Si autem eſſet ſolus uideretur tentare Deum, niſi forte interiori inſpirati ne ſecurus eſſet de diuino auxilio, ſicut beatus Martinus dixit. Ego ſigno crucis non clypeo protectus, aut galea hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Similiter uideretur eſſe Dei tentatio, ſi aliquis inter fideles uel homines inhoſpitales de neceſſariis uictos ſibi non prouideret. Vnde dicit gloſ. Lucæ uigeſimoſecundo ſuper illud. Qui habet ſacculum tollat, & cæt. In hoc nobis datur exemplū, ut nunnunquam cauſa inſtante quædam de noſtri propoſiti rigore ſine culpa intermittere poſſimus, ut ubi gratia ſi per inhoſpitales regiones iter agimus plura uiatica licet portare quam domi habeamus, & tamen in deſerto aliqui ſine labore manuum ſuſtentati ſunt pane diuinitus miſſo, ut in uitis patrum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

Ad ſeptimum dicendum, quod hoc quod Apoſtolus laborauit cum poſſet de Euangelio uiuere, fuit ſuper erogationis, ut patet primæ ad Corinthios nono. Et ideo alii prædicatores non tenentur eum in hoc imitari ſciendum tamen quod prædicator aliquando bene faceret non accipiendo ſumptus ab his quibus prædicat, ſed de labore manuum uiuendo, in caſibus ſcilicet illis in quibus Apoſtolus laborabat, ſcilicet ne ſcandaliſaret eos quibus prædicabat, qui propter auaritiam dare ſumptus grauabantur, & hanc cauſam ponit ſecundæ ad Theſſalonicenſes tertio. Nocte ac die laborantes ne quem ueſtrum grauaremus: Item ut ſuo exemplo alii ab ocio retraherentur; unde ibidem ſubdit non quaſi nos non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus nobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem pſeudo Apoſtolorum: Vnde dicit primæ ad Corinthios undecimo, Quod autem facio, ut faciam, ut amputem occaſionem eorum qui uolunt occaſionem ut in quo glorianrur tales inueniantur ſicut & nos. Aliquando autem male facerent prædicatores ſi laboribus manuum ſe implicarent, ſi ſcilicet per laborem à prædicatione retraherentur: Vnde dicit gloſſa Lucæ decimooctauo: Cauendum eſt prædicatori, ne dum occupantur mens ad temporalia minus prædicet æterna. Ideo dicit Auguſtinus in ſupradicto libro. Quod Apoſtolus dum eſſet Athenis, ubi oportebat eum quotidie prædicare, non operabatur manibus, quod poſtea fecit veniens Corinthum, ubi iudæis prædicabat ſolo die ſabbati, Prædicatoribus enim non No. bene.

ſolum

ſolum neceſſarium eſt ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo prædicent, ſed etiam in quo ſtudeant, cum non habeant ſcientiam ex infuſione ſicut Apoſtoli, ſed continuo ſtudio. Vnde dicit Gregorius in Paſtorali exponens illud Exodi vigeſimoquinto. Vectes ſemper erunt in circulis, & cæt. Vectes inquit ſemper erunt in circulis, quia nimirum neceſſe eſt ut qui ad officium prædicationis excubant, a ſacræ lectionis ſtudio non recedant.

Ad octauum ergo dicendum, ꝙ per actionem intelligitur ibi non ſolum opus naturale, ſed omnia quæ ad actiuam uitam pertinent. Solicitudo autem quæ exhibetur a prædicatoribus circa eos qui prædicant ad actiuam uitam pertinet.

Rationes in contrarium concedo, tamen ultima inducitur præter intentionem. Gloſſa enim dicit ſecularis negotia eſſe ꝙ fiunt cauſa pecuniæ colligendæ ſiue opere manuali, vt per mercationem & huiuſmodi, a quibus ſe debent ſerui Dei penitus abſtinere.

INCIPIT QVODLIBET OCTAVVM.

Sancti Thomæ.

QVAESTIO I.

QVAESTIO noſtra circa tria verſatur.

¶Primo circa ea quæ pertinent ad naturam.

¶Secundo, circa ea quæ pertinent ad culpam & gratiam.

¶Tertio, circa ea quæ pertinent ad pœnam uel gloriam.

Circa primum quærebatur.

¶Primo, de pertinentibus ad naturam creatam.

¶Secundo, de pertinentibus ad naturam increatam.

Circa naturam increatam duo quærebantur.

¶Primo, an ſenarius numerus, ſecundum quem omnes creaturæ dicuntur eſſe perfectæ, ſit creator uel creatura.

¶Secundo de rationibus idealibus, quæ ſunt in mente diuina utrum per prius reſpiciunt exemplata, ſcilicet creaturas ratione ſuæ ſingularitatis, uel ratione naturæ ſpecificæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſenarius prædictus ſit creator.

359

1.p.q.41.a.3.o.uide a.70. & 1.p.q.15.art.1. ad 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod ſenarius prædictus ſit creator. Remota enim omni creatura perfectio non remanet niſi in creatore, ſed remota omni creatura facta in operibus ſex dierum remanet perfectio in numero ſenario. Vnde dicit Auguſtinus quarto ſuper Geneſim ad literam. Itaq; ſi illa non eſſent, ſcilicet opera ſex dierum, perfectus ille eſſet, ſcilicet ſenarius. Niſi autem ille perfectus eſſet, illa ſecundum eum perfecta non fierent, ergo ſenarius numerus eſt creator.

¶ 2 Sed dicebat quod Auguſtinus loquitur de ſenario quantum ad ideam ſenarij, quæ eſt in mente diuina Contra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea ſenarii numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina, ergo in hoc non haberet ſenarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem, quod tamen uidetur eſſe contra intentionem Auguſtini.

¶ 3 Præterea. Illud quod eſt permanentius omni creatura nõ eſt creatum, ſed creator. Senarius autem numerus eſt permanentior cœlo & terra, quæ tamen uidentur eſſe permanentiſſimæ creaturæ. vnde Auguſtinus dicit, quarto ſuper Gen. ad literam. Facilius eſt cœlum & terram tranſire quæ ſecundum ſenarium numerum fabricata ſunt, quam effici poſſe ut ſenarius numerus non ſuis partibus compleatur, ergo ſenarius non eſt creatura, ſed creator.

Sed contra. Creatoris perfectio non conſiſtit ex partibus, nec eſt in eo aliquid habens partes. Sed ſicut dicit Auguſt. in eo. lib. Inuenimus ſenarium numerum eſſe perfectum ea ratione, ꝙ ſuis partibus compleatur, ergo ſenarius numerus non eſt creator, ſed creatura.

Potẽ. & 5. a.9. ad 16. & opus 55

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Auicennam in ſua Metaphyſica triplex eſt alicuius naturæ conſideratio. Vna prout conſideratur ſecundum eſſe quod habet in ſingularib. ſicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia uero eſt conſideratio alicuius naturæ ſecundum eſſe ſuum intelligibile: ſicut natura lapidis conſideratur prout eſt in intellectu. Tertia vero eſt conſideratio naturæ abſoluta prout abſtrahit ab utroque eſſe: ſecundum quam conſiderationem conſideratur natura lapidis uel cuiuſcunque alterius, quantum ad ea tantum quæ per ſe competunt tali naturæ. Harum quidem trium conſiderationum duæ ſemper vniformiter, eundem ordinem ſeruant. Prior enim eſt conſideratio alicuius naturæ abſoluta, quam conſideratio eius ſecundum eſſe quod habet in ſingularib. Sed tertia conſideratio naturæ, quæ eſt ſecundum eſſe, quod habet in intellectu, non ſemper habet eundem ordinem ad alias conſiderationes. Conſideratio enim naturæ ſecundum eſſe quod habet in intellectu, qui accipit a rebus ſequitur utranque aliarum conſiderationum. Hoc enim ordine ſcibile præcedit ſcientiam, & ſenſibile ſenſum, ſicut & mouens motum, & cauſa cauſatum. Sed conſideratio naturæ ſecundum eſſe quod habet in intellectu cauſante rem præcedit alias duas conſiderationes. Cum. n. intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati ipſa natura, ſeu forma artificiati in ſe conſiderata eſt poſterior intellectu artificis, & per conſequens etiam arca ſenſibilis quæ talem formam vel per ſpeciem habet. Sicut autem ſe habet intellectus artificis ad artificiata, ita ſe habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde uniuſcuiuſque naturæ cauſatæ prima conſideratio eſt ſecundum quod eſt in intellectu diuino. Secunda vero conſideratio eſt ipſius naturæ abſolute. Tertia ſecundum quod habet eſſe in rebus ipſis, vel in mente angelica. Quarta ſecundum eſſe quod habet in intellectu noſtro. Et ideo Dionyſius dicit duodecimo capite de diui. nomi. hunc ordinem aſſignans, quod primo inter omnia eſt ipſe ſubſtantificator rerum Deus, poſtea uero ipſa dona Dei quæ creaturis exhibentur, & vniuerſaliter & particulariter conſiderata, vt per ſe pulchritudinem, per ſe uitam, quam dicit eſſe donum ex Deo proueniens, ideſt ipſam naturã uitæ, deinde ipſa participantia vniuerſaliter & particulariter cõſiderata, quæ ſunt res in quibus natura eſſe habet. In his ergo illud quod eſt prius ſemper eſt ratio poſterioris, & remoto poſteriori remanet prius, nõ autem econuerſo. Et inde eſt quod hoc quod competit naturæ ſecundum abſolutam conſiderationem eſt ratio quare competat naturæ alicui ſecundum eſſe quod habet in ſingulari, & non econuerſo. Ideo enim ſortes eſt rationalis quia homo eſt rationalis, & non econuerſo. Vnde dato quod Socrates & Plato nõ eſſent, adhuc humanæ naturæ rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus eſt ratio naturæ abſolute conſideratæ & in ſingularibus, & ipſa natura abſolute cõſiderata & in ſingularib. eſt ratio intellectus humani & quodãmodo menſura ipſius. Poſſunt ergo verba Auguſtini intelligi de ſenario dupliciter. Vno modo ut per ſenarium numerum intelligatur ipſa natura ſenarii abſolute, cui primo & per ſe competit perfectio, quæ quidem eſt ratio perfectionis eorum quæ ſenarium participant. Vnde remotis omnibus quæ ſenario perficiuntur, adhuc perfectio naturæ ſenarii competit, & hoc modo ſenarius nominat naturam creatam. Alio modo poteſt intelligi ſenarius ſecundum eſſe quod habet in intellectu diuino, & ſic eius perfectio eſt ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quæ ſecundum ſenarium ſunt conditæ: quibus etiam remotis in prædicto ſenario perfectio remaneret. Sic autem ſenarius non erit creatura, ſed ratio creaturæ in creatore, quæ eſt Idea ſenarii, & eſt idem ſecundum rem quod diuina eſſentia ratione tantum differens.

Natura multipliciter cõſideratur & ad ſecũdm eſſe vniuer. prius, quã ſecundũ eſt particulare &c.

Socrates vel Platõ nõ exiſtente. homo adhuc eſt rationalis.

Ad primum ergo dicendum, quod remotis omnibus creaturis quæ ſunt factæ in ſenario dierum non dicitur quod perfectio remaneat in ſenario numero quaſi ſenarius numerus aliquod eſſe habeat in rerum natura, nulla creatura exiſtente. Sed quia remoto omni eſſe creato remanet abſoluta conſideratio naturæ ſenarii, prout abſtrahit a quolibet eſſe, & ſic attribuitur ſibi perfectio, ſicut remotis omnibus ſingularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

Ad ſecundum dicendum, quód ſicut in reb. creatis quædam ſunt magis communes, & quædam magis contractæ. Ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura ſe extendunt, minus verò communium ad pauciora. Et quia vnitas & multitudo ſunt omnibus creatis communia, ideo etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas ſe extendit. Vnde dicit Boetius in principio Arithmeticæ. Omnia quæcunque à primæua rerum natura conſtituta ſunt numerorum ſpecie videntur eſſe formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea non ſe extendit ad omnes creaturas, & ideò ſi ſenarius accipiatur pro idea ſenarii quantum ad hoc adhuc ſenarius erit eminentior lapide, ideſt, quam idea lapidis, prout ſcilicet ad plura ſe extendit, & iterum perfectio competit ſenario ſecundum naturam ſenarii, non autem lapidis.

Ad tertium dicendum, quód non eſt intentio Auguſtini dicere, quod ſi cœlum & terra tranſeant, & cæteræ creaturæ quod

ſenarius

ſenarius remaneret ſecundum aliquod eſſe creatum, ſed quia
ſi omnes creaturæ ab eſſe deficerent, remaneret adhuc natura
ſenarij prout abſtrahit a quolibet eſſe huiuſmodi, quod eius
perfectioni competit, ſicut etiam natura humana manebit ta-
lis quod ei competeret rationalitas.

Ad illud uero quod in contrarium obijcitur dicendum q
quamuis in Deo non poſſit eſſe aliquid habens partes, tamen
poteſt eſſe in eo ratio rei habentis partes, & ſic eſt in ea ratio
ſenarii ex partibus conſtituti, & ratio ſuarum partium.

ARTICVLVS II.

Vtrum ideæ, quæ ſunt in mente diuina per prius reſpiciãt res quantum ad naturam ſingularem, quàm quantum ad naturam ſpeciei.

160 veri. q. 3. ar. 8. c. CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ideæ
quæ ſunt in mente diuina per prius reſpiciant res quã-
tum ad naturam ſingularem, quàm quantum ad naturam ſpe-
ciei: quia ut Aug. dicit in lib. 83. q. Ideæ ſunt quædam for-
mæ, vel rationes rerum ſtabiles, quæ in diuina intelligentia cõ
tinentur, & cum ipſæ neque oriantur neque intereant, ſecun-
dum eas tamen formari dicitur omne quod oriri vel interire
poteſt, & omne quod oritur vel interit ſolum ſingulare eſt, id
eſt, quod generatur & corrumpitur. ergo ideæ per prius reſpi-
ciunt ſingulare.

Sed cont. 2. Cum ideæ ſint formæ exemplares requiritur ad
rationem ideæ aſſimilatio ideati ad ipſam. Sed ideatum, id eſt,
res creata magis aſſimilatur diuino exemplari ſecundum for-
mam à qua eſt ratio ſpeciei, quàm ſecundum materiam, quæ
eſt indiuiduationis principium: ergo idea per prius reſpicit na-
turam ſpeciei, quam ſingularitatem indiuidui.

veri. q. 3. a. 8. o. Reſpondeo dicendum, quod cum in mente diuina ſint om-
nium creaturarum formæ exemplares, quæ ideæ dicuntur, ſi-
cut in mente artificis formæ artificiatorum, hoc tamen inte-
reſt inter formas exemplares, quæ ſunt in mente diuina & in
a. 70. & a. mente artificis creati, quod creatus artifex agit ex præſuppo ſi-
d. 18. art. 9. ta materia. Vnde formæ exemplares quæ ſunt in mente eius,
art. 144. c. non ſunt factiuæ materiæ quæ eſt indiuiduationis principium,
ſed ſolius formæ, à qua ſpecies eſt artificiati, & ideo huius for-
mæ exemplares non reſpiciunt directe artificiatum quantum
ar. 143. ad indiuiduum, ſed quantum ad ſpeciem ſolum, formæ autem
exemplares intellectus diuini ſunt factiuæ totius rei, & quantũ
ad formam & quantum ad materiam, & ideo reſpiciunt crea-
turam, non ſolum quantum ad naturam ſpeciei, ſed etiã quan-
tum ad ſingularitatem indiuidui, per prius tamen quantum
ad naturam ſpeciei, quod ex hoc patet. Exemplar enim eſt ad
cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationem exemplaris
requiritur quod ipſa aſſimilatio operis ad exemplar ſit inten-
ta ab agente alias talis aſſimilatio caſu accideret, & non ſecun-
dum uiam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris in-
cluditur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exemplar re-
ſpicit quod agens primò intendit in opere. Agens autem qui-
libet principaliter intendit in opere id quod perfectius eſt. na-
tura autem ſpeciei eſt perfectiſſimum in vnoquoque indiui-
duo: per ipſam enim duplex imperfectio perficitur, imperfe-
ctio ſcilicet materiæ quæ eſt ſingularitatis principium, quæ cũ
ſit in potentia ad formam ſpeciei perficitur, quando naturam
ſpeciei conſequenter; & iterum imperfectio formæ generalis,
quæ ſe habet ad differentias ſpecificas in potentia, vt materia
ad formam, vnde ſpecies ſpecialiſſima eſt primo in intentione
1. p. q. 85. naturæ, vt patet per Auic. in principio ſuæ metaph. Non. n. na-
ar. 3. ad 1. tura intendit principaliter generare Socratem, alias deſtructo
& 4. & q. Socrate ordo & intentio naturæ periret. Intendit autem in So
90. ar. 1. c. crate generare hominem. Similiter non intendit principaliter
& ueri. q. generare animal: alioquin quieſceret eius actio, quando ad na-
3. art. 8. c. turam animalis perduxiſſet: cum tamen in indiuiduo generato
& po. q. 10. prius compleatur natura animalis quam hominis, vt patet in
ar. 2. ad 12. 16. de animalibus. Non autem prius eſt homo quam hic ho-
anima art. mo. Vnde exemplar quod eſt in mente diuina primo naturam
20. ſpeciei reſpicit in qualibet creatura.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod id quod eſt primum
in intentione eſt vltimum in executione. Vnde quamuis natu-
ra primo intendat generare hominem, per prius tamen genera-
tur hic homo. Non enim homo generatur niſi per hoc quod
hic homo generatur: & propter hoc etiam in diffinitione ideæ
dicitur, quod ſecundum eas oriri omne quod oritur quantũ
ad viam executionis, in qua ſingularia ſunt primum.

¶ Secundum quòd in contrarium obijcitur conceditur.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad naturam
creatam.

¶ Et primo de his quæ pertinent ad animam humanam.

¶ Secundo de his quæ pertinent ad corpus.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primo, utrum anima accipiat ſpecies quibus cognoſcit a rebus
quæ ſunt extra eam.

¶ Secundo quomodo charitas, uel quilibet alius habitus a non
habente cognoſcatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima accipiat ſpecies a rebus, quæ ſunt extra eam.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima non acci- 161
piat ſpecies a rebus, quæ ſunt extra eam. Dicit. n. Aug. 12. 1. p. q. 80.
ſuper Geneſ. Imaginem corporis non corpus in ſpiritu, ſed ipſe ar. 3. & 4. c.
ſpiritus in ſeipſo facit celeritate mirabili: non autem eam in ſe- vero. q. 10.
ipſo faceret ſi a rebus exterioribus eam acciperet: ergo anima nõ a. 6. 2. di. 3.
accipit a rebus ſpecies, quibus cognoſcit. q. 2. ar. 1. c.

¶ 2 Præt. Eius ſolius eſt dimenſionem a re dimenſionata ab- & ad 2.
ſtrahere, cuius eſt dimenſionem corporibus dare, quod eſt ſolius
creatoris. Sed ad hoc quod ſpecies à rebus accipiatur in anima,
oportet quod ab ipſa ſpecie dimenſiones ſeparentur, quia in re-
bus extra animam habent eſſe dimenſionale, non autem in ani-
ma, maxime quantum ad intellectum. Ergo anima non poteſt ac
cipere ſpecies a rebus ſenſibilibus.

In contrarium uidetur eſſe tota philoſophorum doctrina quę
ſenſum a ſenſibilibus, imaginationem a ſenſu, intellectum a phã
taſmatibus accipere fatetur.

Reſpondeo dicendum, quod anima humana ſimilitudines re
rum quibus cognoſcit accipit a rebus illo modo accipiendi, quo
patiens accipit ab agente, quod non eſt intelligendũ quaſi agens
influat in patiens eandem numero ſpeciem quam habet in ſeip- ar. 6. c. & a.
ſo, ſed generat ſui ſimilem educendo de potentia in actum, & p 162. ad 3.
hunc modum dicitur ſpecies coloris deferri a corpore colorato ar. 123 c.
ad viſum. Sed in agentibus & patientibus diſtinguendum eſt. Eſt
enim quoddam agens quod de ſe ſufficiens eſt ad inducendum
formam ſuam in patiens, ſicut ignis de ſe ſufficit ad calefacien-
dum. Quoddam uero agens eſt quod non ſufficit de ſe ad indu
cendam formam ſuam in patiens, niſi ſuperveniat aliud agens,
ſicut calor ignis non ſufficit ad complendum actionem nutritio
nis, niſi per uirtutem animæ nutritiuæ: unde uirtus animæ nu-
tritiuæ eſt principaliter agens, calor uero agens inſtrumentali-
ter. Similiter etiam eſt diuerſitas ex parte patientium. Quoddã 1. p. 115. ar.
enim eſt patiens, quod in nullo cooperatur agenti, ſicut lapis cũ 2. ad 5. &
ſurſum proijcitur, uel lignum cum ex eo fit ſcamnum. Quod- q. 118. ar. 1.
dam uero patiens eſt quod cooperatur agenti, ſicut lapis cum ad 3. & po.
deorſum proijcitur: & corpus hominis cum ſanatur per artem, q. 3. ar. 8. ad
& ſecundum hoc res quæ ſunt extra animam tripliciter ſe ha- 13. & ar. 9.
bent ad diuerſas animæ potentias, ad ſenſus enim exteriores ſe ad 5. & 2.
habent, ſicut agentia ſufficientia quibus patientia non coope- ad nonum.
rantur, ſed recipiunt tantum, quod autem color per ſe nõ poſſit
mouere uiſum niſi lux ſuperueniat, non eſt contra hoc quod di
ctum eſt quia tam color quam lux inter ea quæ ſunt extra ani-
mam computantur. Senſus autem exteriores ſuſcipiunt tantũ a
rebus per modum patiendi, ſine hoc q aliquid cooperentur ad
ſui formationem: quamuis iam formati habeant propriam ope
rationem, quæ eſt iudicium de proprijs obiectis, ſed ad imagi-
nationem res quæ ſunt extra animam comparantur ut agentia
ſufficientia Actio n. rei ſenſibilis non ſiſtit in ſenſu, ſed ulterius 1. p. q. 78 a.
pertingit vſq; ad phantaſiam ſiue imaginationem, tñ imagina- 1. ad 2. fin.
tio eſt patiens quod cooperatur agenti. Ipſa. n. imaginatio for-
mat ſibi aliquarum rerum ſimilitudines quas nũquã ſenſu perce
pit his tñ quæ ſenſu recipiuntur componendo ea & diuidendo,
ſicut imaginamur montes aureos, quos nunquam vidimus ex
hoc q vidimus aurũ & montes. Sed ad intellectũ poſſibilẽ com ad 1. huius
parantur res ſicut agentia in ſufficientia. Actio enim ipſarum re & art. 102.
rum ſenſibilium nec & in imaginatione ſiſtit, ſed phantaſma- ad 2. 1. p q.
ta ulterius mouent intellectum poſſibilem, non aũt ad hoc q ex 78. art. 4 c.
ſeipſis ſufficiant, cum ſint in potentia intelligibilia: intellectus & q. 84. ar.
autem non mouetur niſi ab intelligibili in actu. Vnde oportet 6. ad 2. &
q ſuperueniat actio intellectus agentis, cuius illuſtratione phan ueri. q. 8. a.
taſmata fiunt intelligibilia in actu ſicut illuſtratione lucis cor- 5. & 9. c.
poralis fiũt colores viſibiles actu & ſic patet q intellectus agens Intellectus
eſt principale agens quod agit rerum ſimilitudines in intellectu agens ad
poſſibili, phãtaſmata aũt quæ a reb. exteriorib. accipiũtur ſunt quid eſt ne
quaſi agentia inſtrumentalia intellectus. n. poſſibilis cõoperatur ceſſarius.

ad res, quarum notitiam recipit, ſicut patiens quod cooperatur agenti. Multò enim magis poteſt intellectus formare quidditatem rei quæ non cecedit ſub ſenſu, quàm imaginatio.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi verbum Auguſtini referatur ad intellectum, ſic planum eſt quòd res non faciunt ſui ſimilitudinem in intellectu poſſibili principaliter, ſed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem, ſed non ſolum, quia ipſa imaginatio cooperatur, ut dictum eſt. In ſenſu autem facit corpus ſui ſimilitudinem ſufficienter & ſolum, ſed de hoc non loquitur Auguſtinus, quia ſenſum contra ſpiritum diuidit, ſiue corporalem uiſionem contra ſpiritualem.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio iſta procedit ac ſi illa eadem ſpecies numero quæ eſt in rebus, uel in imaginatione poſtmodum fieret in intellectu, ſic enim oporteret quod auferentur ab ea dimenſiones. Et hoc patet eſſe falſum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciem.

161 & in ordi. 163. 3. diſ. 17. q. 1. ar. 4. 0 & 3. d. 23. q. 1. ar. 2. 0. & ad 1.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciem. Omne enim quod cognoſcitur, cognoſcitur uel per eſſentiam, uel per ſui ſimilitudinem. Sed charitas a non habente non cognoſcitur per ſui eſſentiam, quia non eſt eſſentialiter in eo, ergo ſi cognoſcitur a non habente, cognoſcitur per ſui ſimilitudinem.

¶ 2 Præterea, Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoſcit eam ſe habere ad minus per coniecturas: uel per reuelationem, & ſimiliter poſtquam eam amiſerit poteſt recordari ſe eam habuiſſe, quod eſſe non poteſt niſi per eius ſpeciem in memoria reſeruatam, ergo charitas à non habente qui prius eam habuit per ſui ſimilitudinem cognoſcitur: & eadem ratione a quolibet alio non habente.

Apoſtolus,

¶ 3 Præterea, Dicit Auguſtinus decimo confeſſionum. Hoc modo ſe habet memoria ad intelligentiam ſicut uenter animalis ruminantis ad os, quia ſicut id quod eſt in uentre animalis reducitur ad os ita quod eſt in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conſeruatur charitas per ſui ſimilitudinem & ab intelligentia capietur per ſimilitudinem.

Sed contra eſt, quod Auguſtinus dicit ſecundo ſuper Geneſim, & habetur in Gloſſa ſecunda ad Corinthios duodecimo, Quod intellectualis viſio eſt earum rerum quæ non habent ſpecies ſibi ſimiles quæ non ſunt quod ipſæ & inter huiuſmodi ponit charitatem, ergo charitas non poteſt cognoſci per ſui ſimilitudinem, ſed ſolum per eſſentiam.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt cognitio charitatis. Vna qua cognoſcitur quid eſt charitas, Alia qua charitas percipitur, vt cum aliquis cognoſcit ſe habere charitatem, quod pertinet ad cognitionem an eſt. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competit habenti & non habenti. Nam intellectus humanus natus eſt rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoſcendi naturaliter præcedit, ſicut in cognoſcendis concluſionibus complexis. Inſunt enim nobis naturaliter quædam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoſcendum in actu concluſiones, quæ in prædictis principiis potentialiter continentur ſiue per inuentionem propriam, ſiue per doctrinam alienam, ſiue per reuelationem diuinam, in quibus omnibus modis cognoſcendi homo iuuatur ex principiis naturaliter cognitis, uel ita quod ipſa principia cognita ad cognitionem acquirendam ſufficiant adminiculantibus ſenſu & imaginatione, ſicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem, uel doctrinam. Vel

ar. 64. c. & 32. q. 5. ar. 4. ad 3. & q. 8. a. 1. ad 2 2. d. 54. q. & a 4. ad 3 ueri. q. 16, a. 1. c. & q. 17 a. 1. ar. 1. p. q. 117 ar. 1. d & p. q. y. 4. ad 1, Ma q 3. ar. 3. c. & q 16. ar. 7. ad 18. t. p. q. 5. a. a. c. & q. 11. ar. 2. ad 4.

ita quòd principia prædicta ad cognitionem acquirendam non ſufficiant, nihilominus tamen in huiuſmodi cognoſcendis principia diligunt inquātum inueniuntur non repugnare principiis naturaliter cognitis, quod ſi eſſet intellectus nullo modo eis aſſentiret, ſicut non poteſt diſſentire principiis. Et ſimiliter in intellectu inſunt nobis etiam naturaliter quædam conceptiones ab omnibus notæ, ut entis, unius, boni, & huiuſmodi a quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoſcendum quidditatem uniuſcuiuſque rei, per quem procedit a principiis per ſe notis ad cognoſcendas concluſiones, & hoc uel per ea quæ quis ſenſu percipit, ſicut cum per ſenſibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quidditatem, uel per ea quæ ab aliis quis audit, ut cum laicus qui neſcit quæ ſit muſica, cum audit aliquam artem eſſe per quam diſcit canere, uel pſallere, concipit quidditatem muſicæ, cum ipſe præſciat quid ſit ars, & quid ſit canere, aut etiam per ea quæ ex reuelatione habentur, ut eſt in his quæ fidei ſunt. Cum enim credimus aliquid eſſe in nobis diuinitus datum, quo affectus noſter Deo unitur, concipimus charitatis quidditatem, intelligentes charitatem eſſe donum Dei quo affectus Deo unitur, præcognoſcentes tamen quid ſit donum, & quid affectus, & quid unio. De quibus etiam quid ſint ſcire non poſſumus, niſi reſoluendo in aliqua prius nota, & ſic quouſque perueniamus uſque ad primas conceptiones humani intellectus, quæ ſunt omnibus naturaliter notæ. Et quia naturaliter cognitio eſt quædam ſimilitudo diuinæ veritatis menti noſtræ impreſſa: ſecundum illud Pſal. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Ideo dicit Aug. decimo de trinitate, quod huiuſmodi habitus cognoſcuntur in prima veritate. Ipſa autem conceptio charitatis, quam intellectus format modo prædicto, non eſt ſolum ſimilitudo charitatis ſicut ſpecies rerum in ſenſu, vel imaginatione: quia ſenſus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoſcendum naturam rei, ſed ſolummodo accidentia quæ circumſtant rem, & ideo ſpecies quæ ſunt in ſenſu, vel imaginatione non repræſentant naturam rei, ſed accidentia eius tantum, ſicut ſtatus repræſentant hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoſcit ipſam naturam & ſubſtantiam rei. Vnde ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo ipſius eſſentiæ rei, & eſt quodammodo ipſa quidditas & natura rei ſecundum eſſe intelligibile, non ſecundum eſſe naturale, prout eſt in rebus, & ideo omnia quæ non cadunt ſub ſenſu & imaginatione, ſed ſub ſolo intellectu cognoſcuntur per hoc quod eſſentiæ, uel quidditates eorum ſunt aliquo modo in intellectu. Et hic eſt modus, quo charitas cognoſcit cognitione quidem tam ab habente charitatem quam a non habente. Sed ſecundum alium modum cognoſcendi charitatem neque charitas, neq; aliquis habitus ſiue potentia percipitur a noſtro intellectu niſi per hoc quod actus percipiuntur, ut per Philoſophum decimo Ethicorum. Actus autem charitatis, vel alterius habitus eliciuntur ab ipſa charitate, vel ab alio habitu per propriam eſſentiam charitatis, uel alterius habitus, & per hunc modum dicitur aliquis ſe cognoſcere habere charitatem, uel alium habitum per ipſam eſſentiam habitus ſecundum eſſe naturale, quod habet in rerum natura, & non ſolum in intellectu. Sicut autem nullus poteſt cognoſcere charitatem niſi charitatem habens, quia actus charitatis & aliarum virtutum præcipue conſiſtunt in motibus interioribus qui non poſſunt eſſe cogniti niſi operanti, niſi quatenus manifeſtantur ex actibus exterioribus & ſic per quandam coniecturam aliquis non habens charitatem poteſt percipere alium charitatem habere. Hoc autem dico ſupponendo quòd aliquis poſſit ſcire ſe habere charitatem, quod tamen non puto eſſe uerum, quia in actibus ipſius charitatis non poſſumus ſufficienter percipere, quod ſint a charitate eliciti propter ſimilitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

Pſal. 4.
ar. 201. 0.

e. p q. 57. ar. c. ad 1. & 3. p. q. 76. a. 7. & 4. d. 49. q. 2. art. 7. ad 6. 22. q. 7. art. 1. c. vo. 11. q. 1. art. 12. & q. 10 art. 4. ad 1. & 2. q. 12. artic. c. a. ad 12.

qualiter quis cognoſcat ſe charitatē habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in non habente charitatem non ſecundum eſſe naturæ, ſed ſecundum eſſe intelligibile eſt eſſentia charitatis.

Ad ſecundum dicendum, quod poſtquam aliquis deſiuit habere charitatem ſecundum eſſe naturale charitatis, adhuc charitas in ipſo manet ſecundum eſſe intelligibile, & ſic poteſt ſciri quid ſit charitas. Manent etiā in memoria eius actus charitatis, quos etiā facit in memoria ſenſibili propter actus ſenſibiles charitatis, qui vtiq; manent ſecundum ſui ſimilitudinem, ſicut & cætera ſenſibilia. & ex his aliquis memoratur ſe habuiſſe charitatē.

Ad tertium dicēdum, quod illud quod eſt in memoria redit ad intelligentiam: non ita quod eadem ſpecies numero quæ eſt in memoria, poſtmodū fiat in intellectu, ſed per illū modum loquēdi, quo phantaſmata dicuntur fieri in intellectu, ut dictum eſt.

QVAESTIO. III.

ARTICVLVS. V.

Vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ.

162 4. diſ. 44. q. 1. art. 2. q. 4. 0. & 2. d. 30. q. 2. ar. 2. 0.

DEINDE quæritur de his quæ pertinēt ad corpus humanum: vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ. Et videtur quod non, quia in corpore humano id quod eſt de veritate humanæ naturæ eſt caro, vel os ſecundum ſpeciem. Sed alimentum nō conuertitur in id quod eſt ſecundum ſpeciem, ſed in id quod eſt ſecundum materiam, ut uidetur dicere philoſophus in primo de generatione. (Tex. c. 35.) ergo alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

¶ 2 Præterea, Id quod eſt de ueritate humanæ naturæ oportet quod ſemper in homine maneat, aliàs non remaneret homo idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non ſemper manet, imò fluit & refluit, ut patet ex primo de generatione, ergo quod generatur ex alimento non eſt de ueritate humanæ naturæ.

¶ 3 Præt.

¶3 Præt. Auguſt. dicit, quod nos fuimus in Adam dupliciter, ſcilicet ſecundum ſeminalem rationem & ſecundum corpulentam ſubſtantiam, Chriſtus autem fuit in eo ſecundum corpulentam ſubſtantiam, & non ſecundum ſeminalem rationem, id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in Adam, ergo illud quod eſt de veritate corpulentæ ſubſtantiæ noſtræ non eſt ex alimento generatum.

¶4 Sed dicebat quod corpulenta noſtra ſubſtantia fuit in Adã originaliter, & non eſſentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimus in Adam fuiſſe ſecundum corpulentã ſubſtantiam originaliter tantum, tunc idem erit eſſe ſecundum corpulentam ſubſtantiam & ſecundum ſeminalem rationem, quod eſt falſum: ergo idem quod prius.

Sed contra eſt, quod dicitur in 2. de anima. (Tex. c. 45.) Alimentum eſt potentia tale quale eſt illud quod nutritur. Sed qđ eſt potentia aliquale in illud conuerti poteſt, ergo alimentum conuerti poteſt in illud quod nutritur, ſed illud quod nutritur eſt id quod eſt de veritate humanæ naturæ: ergo alimentum conuertitur in id quod eſt de veritate humanæ naturæ.

¶ Præter. ſemen ex quo fit generatio maxime videtur ad veritatem humanæ naturæ pertinere, ſed ſemen ſecundum Philoſophum in decimoquinto de animalibus eſt de ſuperfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

Reſpondeo dicendum, quòd ad huius quæſtionis euidentiam oportet primo videre quid ſit veritas humanæ naturæ. Veritas
Auicenna. autem vniuſcuiuſque rei, vt dicit Auicenna in ſua Metaph. nihil
vnde 2. d. eſt aliud quam proprietas ſui eſſe, quod ſtabilitum eſt ei: ſi-
30. q. 1. a. 2 cut illud quod proprie habet eſſe auri attingẽs ad terminos ſta
c. bilitos naturæ auri dicitur eſſe vere aurum. Vnumquodque autem proprie habet eſſe in aliqua natura, per hoc quod ſubſtat complexæ formæ propriæ illius naturæ a qua eſt eſſe, & ratio ſpeciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuſcuiuſque rei, quod eſt completiuum illius rei per formam, & pertinet directe & per ſe ad completionem illius rei: tam enim in naturalibus quam in artificialibus inueniuntur quædam, in quibus conſiſtit principaliter ratio rei: alia autem quæ ſunt ordinata ad horum conſeruationem, & meliorationem, ſicut ſtipes, & fructus per ſe pertinent ad complementum Arboris, vñ ſunt de ueritate naturæ ipſius. Folia autem ſunt quodammodo ordinata ad fructuum conſeruationem, & quantum ad hoc non uidentur eſſe de ueritate naturæ arboris principaliter. Similiter ratio gladii conſiſtit in ferro & acumine eius, vagina autem eſt ad gladii conſeruationem: vnde ſi gladius eſſet res naturalis, ferrum eſſet de veritate naturæ eius, non autem vagina. Sic autem de ueritate humanæ naturæ eſſe dicimus illud, quod per ſe pertinet ad perfectionem humanæ naturæ complexæ participans formam ſpeciei. Illud autem non eſt de ueritate humanæ naturæ in homine, quod eſt ordinatum quodammodo ad hominis conſeruationem, uel meliorationem quamcunque. Sciendum eſt ergo, quod natura humana poteſt dupliciter conſiderari, vel ſecundum totam ſpeciem humanam, vel ſecundum eſſe quod habet in hoc indiuiduo: ſecundum hoc inueniuntur in præſenti quæſtione tres opiniones. Quidam enim dicunt, quod
4. d. 44. q. alimentum non conuertitur in ueritatem humanæ naturæ, ne-
1. a. 2. q. 4. que ſecundum ſpeciem, ſicque ſecundum indiuiduum. Dicunt
c. 1. oppe. enim quòd tota materia, quæ nata eſt eſſe ſub ſpecie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ nec aliqua alia materia poteſt fieri uere ſubſtans humanæ ſpeciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis conſtabat fuerit aliqua pars deciſa, quæ quidem per multiplicationem quandam ſine additione exterioris materiæ augmentata eſt in tantum quod peruenit vſque ad perfectam & completam quantitatem in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid deciſum eſt in formationem corporis filij ſui, & prædicto modo multiplicatum: & ſic totum humanum genus multiplicatum eſt ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis ſine alicuius extrinſeci additione: illud autem qđ ex alimento generatur eſt neceſſarium nobis ad conſeruationẽ illius humiditatis, quæ eſt de veritate humanæ naturæ: vt ſcilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod conſumat, ſcilicet humiditatem ex alimento generatam quaſi accidentalem non conſumat humiditatem quæ eſt de veritate humanæ naturæ, ſicut aurifices apponunt plumbum argento, vt videlicet in conflatorio conſumatur plumbum & argentum non conſumatur ab igne, vnde in reſurrectione quando ueritas humanæ naturæ erit inconſumptibilis, alimento non indigebimus, nec reſurget in nobis aliquid quod ex alimento ſit generatum, ſed ſolum id quod fuit in Adam. Sed inconueniens videtur huiuſ-
Reprobatio opin. modi poſitio propter duo, quantum ad præſens pertinet, quia eiuſdem rationis eſt formam aliquam nihil amittere de materia ſubiecta, & nihil de nouo acquirere: cuius ſubſtantiæ & naturæ nihil accreſcit nec deperit. Conſtat autem quod aliqua materia quæ erat ſubſtans humanæ naturæ deſinit eſſe humanæ naturæ ſubſtans: ſicut patet in morte uniuſcuiuſque hominis. Vnde niſi aliqua materia de nouo adderetur humanæ naturæ, ſequeretur quod minus eſſet modo id quod eſt de ueritate naturæ humanæ in actu, quam tempore Adæ, & ſic natura ſpeciei non perfecte ſaluaretur per generationem. Secundo, quia illa mutatio, quam multiplicationem dicunt, nullo modo eſt ſecundum eſſentiam ipſius materiæ, ſed ſolummodo ſecundum quantitatem, uel dimenſiones ei accidentes. Non enim dicunt quod aliquid materiæ de nouo per eſſentiam creetur uel aliunde addatur, ſed quod illa eadem materia quæ prius erat minor, poſtea ſit maior, nihil autem eſt aliud rarefieri & condenſari niſi mutari eandem materiam de magnis dimenſionibus in paruas, & econuerſo. Vnde ſequeretur ſecundum prædictam poſitionem, quod illud quod eſt de ueritate humanæ naturæ ſemper rarefieret per continuam generationem & augmentationem, & tantum quantum ſuſtinere non poſſet. Eſſet enim iam illud quod eſt de ueritate humanæ naturæ, innumerabiliter magis rarum quam ignis, quod patet eſſe falſum. Et ideo alia opinio dicit, quod alimentum conuertitur in ueritatem humanæ naturæ, primo & principaliter ſecundum ſpeciem, non autem ſecundum indiuiduum, niſi ſecundario. Dicunt enim, quod in vnoquoque indiuiduo humanæ ſpeciei illud primo & princi- Hæc opi. ẽ
paliter eſt de ueritate humanæ naturæ quod a parentibus tra- conformis
xit: & hoc uocatur a Philoſopho caro & os ſecundum ſpeciem Alexandri
quæ ſemper manet, ſed quia illud cum ſit modicum non ſufficeret dictis.
ret ad perfectam quantitatem debitã humanæ naturæ ſine ad- Hãc Auer
ditione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non rois repro
bat.
ſolum ad hoc quod conſeruetur illud quod iuxit a primis parentibus accepimus, ut dicebat prima opinio, ſed ad hoc quod compleatur ex huiuſmodi additio perfecta quantitas, & ſic illud q̃ ex alimento generatur non eſt de ueritate humanæ naturæ in hoc indiuiduo principaliter, ſed tantum ſecundario, inquantum eſt neceſſarium ad quantitatem debitam. & hoc nominat philoſophus carnem & os ſecundum materiam quæ fluit & refluit, ſed tamen ex hoc aliqua pars ſeminaliter tranſit in prolẽ per generationem, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipſo cum admixtione alicuius, quod fuit principaliter de ueritate humanę naturę in patre, vt quidam uolũt, vel ſine admixtione eius ut alii dicunt, quod eſt magis conſonum dictis philoſophi in decimoquinto de animalibus qui vult ſperma totaliter eſſe de ſuperfluo alimenti: & ſic illud quod generatur ex alimento non poteſt eſſe quod ſit principaliter de ueritate humanæ naturæ principaliter in alio eiuſdem ſpeciei, ſcilicet in filio ipſius. Et ſecũdum hanc opinionem dicunt, quod illud quod eſt principaliter de ueritate humanæ naturæ in unoquoque totum in ipſo reſurget, non autem totum quod ex alimento generatur, ſed ſolum quantum ſufficit ad completionẽ quantitatis, cum propter completionem quantitatis tantummodo ad ueritatem humanæ naturæ aliqualiter pertineat, & hæc opinio conſonat ſententiæ Alexand. commen. qui exponit carnem ſecundum ſpeciem quam philoſophus dicit ſemper manere, eſſe illud quod a parentibus trahitur, carnem uero ſecundum materiam illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit. Sed hanc opinionem commentator Auerroys reprobat in tractatu, quem fecit ſuper librum de generatione. Cum enim illud quod ex alimento generatur nutriat, inquantum eſt potẽtia caro, & augeat, inquantum eſt potentia quanta caro, ut dicitur in 2. de anima. Illud quod generatur ex alimento poſtquã receperit ſpeciem carnis, efficitur unum cum illo quod prius fuerat, quia in fine conuerſum iam eſt ſimile, unde non uidetur eſſe aliqua ratio quare calor naturalis aliquid poſſit conſumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & non de humiditate quæ a parentibus trahitur, nec poſſet aliquo neceſſario modo illud probari. Et ideo tam illud quod eſt a parentibus acceptum, quam illud quod eſt ex alimento generatum æqualiter habet ad hoc quod maneat uel conſumatur per calorem naturalem, & ad hoc quod reſtauretur per nutrimẽtum quod eſt fluere & refluere, & ſic æqualiter pertinet ad ueritatẽ humanæ naturæ quod generatur ex alimẽto, & quod a parentibus trahitur. Et ſecundum hoc eſt tertia opinio, quod alimentum conuertitur in id quod eſt principaliter de ueritate huma- 1. p. q. 119.
næ naturæ, & quantum ad ſpeciem, & quantum ad indiuiduum. ar. 1. o. & 2.
Ponit enim hæc opinio, quod utroque, ſcilicet & quod ex alimẽ di. 30. q. a
to generatur, & quod a parẽtib. trahitur indifferenter & æqua art 1. o.
liter forma humana perficitur, & utrumque indifferenter manet uel conſumitur, manet quidem ſecundum ſpeciem, conſumitur autem & reſtauratur ſecundum materiam: ſicut in aliqua republica diuerſi homines numero ad communitatem pertinent quibuſdam morientibus, & aliis in locum eorum ſuccedentibus, & ſic non manet una reſpublica ſecundum materiam, quia ſunt alij & alij homines, manet tamen vna numero quan-

tum

tum ad ſpeciem ſiue formam propter ordinis unitatem in officiis diſtinctis, ita etiam in corpore humano manet caro & os, & unaquæque partiũ, eadem numero quantum ad ſpeciẽ & formã

4. di. 44. q. 1. a. 2. q. 5. o.

quæ conſideratur in determinato ſitu & uirtute & figura, non autem manet quantum ad materiã: quia illa materia carnis in qua talis forma erat, prius conſumpta eſt, & alia in locum eius ſucceſſit, ſicut patet de igne qui continuatur ſecũdum eandem formã & modum per hoc, q conſumptis quibuſdam lignis alia ſupponuntur quæ ignem ſuſtinent. Et ſecundũ hanc opinionem de utroq; prædictorum indifferenter, ſcilicet generato ex alimento, & à parentibus tracto tantum reſurget, quantum eſt neceſſarium ad ſpeciem & quantum debitam humani corporis.

ar. 8o. & 4. d. 44. q. 1. a. 2. q. 4. 5.

Et hæc opinio mihi uidetur cæteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, q diſtinctio Philoſophi, qua diſtinguit carnem ſecundũ ſpeciem, & ſecundum materiam non eſt ſic accipienda, quod alia ſit caro quæ dicitur ſecundum ſpeciem, ſ. a parentibus tracta: & alia quæ ſit ſecundum materiam ex alimento generata, ſed una & eadem caro ſignata põt conſiderari & ſecundum ſpeciem quam habet, & ſecundum materiam. Et q hic ſit intellectus Philoſophi, patet ex hoc q ipſe dicit ibidem, quod hoc modo diſtinguitur caro, ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam, ſicut unumquodque habens ſuã ſpeciem in materia. In aliis autem habentibus ſpeciem in materia, ſicut eſt lapis, & ferrum, & huiuſmodi non habet locum

3. opin. tenet, ſecundum quã reſpondet ad 1.

prima diſtinctio, ſed ſecunda, ut per ſe patet. Et ideo dicendum eſt quod alimentum conuertitur in carnem quæ eſt ſecundum ſpeciem, id eſt quæ habet ſpeciem, non tamen ita quod alimentum fiat ſpecies carnis, ſed ſit carnis materia, ratione cuius poteſt dici quod conuertitur in carnem quãtum ad materiam, & non quantum ad ſpeciem.

Ad ſecundum dicendum, q ueritas humanæ naturæ & cuiuſlibet alterius rei eſt a ſpecie, & ideo cũ id quod eſt in homine maneat ſecundum ſpeciem, quamuis non maneat ſecundũ materiã, nihilominus ueritas humanæ naturæ manere dicitur, nec deſinit eſſe idem homo numero propter mutationem quæ eſt ſecundum materiam, quia non tota materia ſimiliter & forma

1. p. q. 119. art. 1. ad 5.

abſtrahitur, ut alia tota ſimul formam accipiat. Hæc.n. generatio eſſet & corruptio, ſicut ſi totus ignis unus extingueretur, & alius totus accenderetur, ſed aliqua pars materiæ conſumitur, & alia in locũ eius ſubſtituitur, quæ efficitur una materia cum præexiſtenti, per hoc quod ei adiungitur ad ſuſtinendam eandẽ formã humani corporis, ſicut ſi unum lignum ignis conſumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

Ad tertium dicendum, q ad conceptionem humani corporis duo concurrunt. ſ. materia ex qua formatur conceptum, & uirtus formatiua quæ conceptum format, quorũ priorũ Aug. vocat corpulentiam ſubſtantiam, ſecundum uero ſeminalem rationem. Dicimus ergo ſecundũ utrumq; iſtorum fuiſſe in Adã originaliter, inquantum. ſ. materia concepti præparata eſt per uirtutem generatiuam matris. Vis autem formatiua eſt in ſemine patris. Et utrumq; iſtorum reducitur in Adam ſicut in primam originem, a qua humanã naturã traxerunt uirtutes conſequens. Corpus autem Chriſti formatum fuit per uirtutẽ ſpiritus ſancti actiuã. Sed materiam miniſtrauit mater, quia ex puriſſimis ſanguinibus uirginis conceptus eſt, ut Damaſc. dicit. Et ideo non fuit in Adam ſecundum ſeminalem rationem, ſed ſecundum corpulentiam ſubſtantiam, non tamen ita q eadem numero quæ eſt in nobis, & fuit in Chriſto, fuerit in Adam.

Et per hoc patet reſponſio ad conſequens.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam, uel gratiam.

¶ Et primo, quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam.

¶ Secundo, de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Quantum ad pertinentia ad gratiam quærebatur.

¶ Primo, de his quæ pertinent ad prælatos tantum.

¶ Secundo, de his quæ pertinent ad omnes communiter.

¶ Quantum autem ad prælatos quærebantur duo.

¶ Primo de electione prælatorum, utrum. ſ. ſit neceſſe ſemper eligere meliorem, vel ſufficiat eligere bonum.

¶ Secundo de honore exhibendo prælatis, utrum ſcilicet mali prælati ſint honorandi.

ARTICVLVS VI.

Vtrum neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.

164 AD primũ ſic proceditur. Videtur quod neceſſe ſit ſemper eligere meliorem, Dicitur enim 4 Reg. Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui, ergo multo fortius in ſpiritualibus officiis meliores præeligendi ſunt. a. 92. ad 1a & 130. o & a. 84. Ap.

¶ 2 Præt. Primæ ad Tim. tertio ſuper illud. Oportet epiſcopũ irreprehenſibilem eſſe, dicit gloſ. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur, ergo oportet in epiſcopum ſemper eligere meliorem.

¶ 3 Præter. Leo papa dicit. Ille qui melior eſt in presbyteris & diaconibus in epiſcopum eligatur.

¶ 4 Præterea. Ille qui eſt propinquior ad hæreditatem poſſidendam debet præferri. Sed Chriſto, cuius patrimonium poſſident clerici & prælati, eſt propinquior qui eſt melior, ergo ad prælationes & officia eccleſiaſtica ſemper ſunt meliores eligendi.

¶ 5 Præterea. Si alicui commiſſum eſſet à domino ſuo ut ei fidelem, & idoneum miniſtrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum ſuum, ſi. prætermiſſo magis idoneo minus idoneum acciperet, ergo multo magis peccat ille cui commiſſum eſt eligere aliquem in miniſterium Dei, ſi non eligat meliorem.

Sed contra eſt, quod decretalis dicit, quod ſufficit eligere bonum, nec requiritur q melior eligatur.

Reſpondeo dicendum, quod aliquis homo poteſt dici bonus, vel melior altero dupliciter. Vno modo ſimpliciter, & ſic melior eſt qui in charitate eſt perfectior. Alio modo ſecundum quid: & ſic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam, vel ad magiſterium, vel ad prælationem, vel aliquid huiuſmodi, qui non eſt melior ſimpliciter, eo quod in ſingulis officiis tam ſpiritualibus quam corporalibus requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc, quod aliquis ſit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum eſt ergo quod oportet eligere ad prælationem, vel eccleſiaſticum officium aliquem qui ſit bonus ſimpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet ſpirituale exequendum. Vnde dicit Dion. in Epiſtola ad Demophilum monachum, loquẽs de ſacerdote, qui non eſt gratia illuminans. Non eſt iſte ſacerdos, ſed inimicus doloſus, deluſor ſui ipſius, & lupus ſupra dominicum populum, pelle armatus ouina, non tamen oportet quod ſemper eligatur ille qui eſt melior ſimpliciter. Poſſibile eſt.n. q illi qui eſt in charitate perfectior deficiant multa, quæ requiruntur ad hoc quod aliquis ſit prælatus idoneus, quæ in alio qui eſt minoris charitatis inueniuntur, ut ſunt ſcientia, induſtria, potentia, & alia huiuſmodi. Vnde non oportet ſemper eligere meliorem ſimpliciter, ſed eum qui ſit melior ad hoc officium: Si autem eligat quis eum, quem reputat minus idoneum ad tale officium peccat. Non enim poteſt eſſe quod de duobus unus alteri præeligatur, niſi propter aliquod in ipſo cõſideratum. Illud autem quod conſideratur in eo qui eſt minus idoneus, ad hoc quod magis idoneo præferatur eſt aliqua conditio indebite mouens, uel familiaritas, vel conſanguinitas, vel aliquid huiuſmodi. Non enim poteſt eſſe aliqua conditio pertinens ad prælati idoneitatẽ, ex quo alter ſimpliciter magis idoneus reputatur, & ſic indebite mouet, & ſic in tali electione erit ibi acceptio perſonarum, quæ ſine peccato non ſit.

Bonus vel melior altero dr. 2.

4. d. 24. q. 1. a. 3. q. 1c. d. 16. in expoſi. textus ad 6. & d. 27. q. 2. art. 5. q. 1. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur Eligite meliorem intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad ſecundum dicendum, quod in comparatione prælati dicuntur eſſe cæteri quaſi grex nõ conſiderata ſola ſanctitate morum, ſed diſcretione, & ſtrenuitate, & aliis huiuſmodi, quæ in paſtore exiguntur ad regendum.

Ad tertium dicendum ſicut ad primum

Ad quartum dicendum, quod ille qui eligit in prælatum non eligitur quaſi ad hæreditatẽ poſſidendam, quia hæreditas Chriſtianorum non eſt in terra, ſed eſt in cœlo, ſcilicet ipſe Deus ſecundum illud Pſal. 15. Dominus pars hæreditatis meæ. Eligitur autem velut diſpenſator in familia domini alicuius, ſecundum illud 1 Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores, &c. Diſpenſator autem non ſemper eligitur qui eſt propinquior, ſed qui eſt magis idoneus.

Ad quintum dicendum, quod ſimiliter etiam contingeret in procuratione ſerui alicuius domini temporalis, quod non oportet quærere hominem meliorem ſimpliciter, ſed meliorem ad ſeruiendum.

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur dicendum quod decretalis intelligenda eſt quantum ad hoc q nõ ſemper oportet eligere meliorem ſimpliciter, ſed ſufficit eligere bonum.

Vel dicendum, quod non loquitur quantum ad forum conſcientiæ, ſed quantum ad forum contentioſum, in quo non reprobatur electio ex hoc quod poteſt aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus ſit, alias omnis electio calumniam pateretur.

ARTI.

ARTICVLVS VII.

Vtrum malis prælatis ſit exhibendus honor.

165 22.q.63.a.3.o. & q.103.2.c.ad 2.& 3.d.9.q.2.ar.3.o.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ malis prælatis non ſit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in lib. de conſolatione. Non poſſumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipſis honoribus reputamus indignos. Sed mali prælati non ſunt honoribus digni: ergo non poſſunt iudicari eſſe reuerendi a ſuis ſubditis.

¶ 2 Præt. Honor non debetur prælatis malis niſi ratione prælationis. Cum ergo ſint prælatione indigni, ſunt etiam per conſequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ ſunt prælationi propria.

Sed cõtra eſt, quòd dicitur Exod. 20. Honora patrem tuum. Glo. i. prælatos. Cum ergo indefinite loquatur, uidetur quod omnes prælati tam boni, quàm mali ſint honorandi.

Reſpondeo dicendum, q̃ in prælato duo poſſumus conſiderare, ſcilicet perſonam propriam, & dignitatem ſecundum quã eſt quædam perſona publica: ſi ergo prælatus ſit malus ratione perſonæ ſuæ non eſt honorandus: quia cum honor ſit reuerentia alicui exhibita in teſtimonium uirtutis falſum teſtimonium de eo proferret, ſi quis eum obtentu propriæ perſonæ honoraret, contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Sed inquantum eſt perſona publica, ſic gerit typum & locũ non ſuipſius, ſed alterius, ſ. Chriſti in eccleſia, vel reipublicæ: ut dominus in ſæcularibus dignitatibus: & ſic ualor eius non computatur ſecundum perſonam, ſed ſecundum eum cuius loco præſidet, ſicut eſt de lapillo qui in computationibus ponitur loco centum marcarum cum in ſe nihil ualeat, ut dicitur Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorẽ. Mercurius enim dicebatur Deus ratiocinii & mercationis: & ita eſt ei honor exhibendus, non propter ſe, ſed propter eum cuius locum obtinet, ſicut adoratio imaginis refertur prototypum: ut dicit Dama. Vnde & malus prælatus idolo comparatur. Zacha. 11. O paſtor & idolum derelinquens gregem.

22.q.63.a.3.o.

Ad primum ergo dicendum, quod intentio Boetii eſt dicere, quod mali homines non iudicantur ut reuerendi in propriis perſonis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus ſunt conſtituti.

Ad ſecundum dicendum, quòd malus prælatus indignus eſt prælatione & honoribus qui prælatis debentur, ſed ille cuius uicem gerit dignus eſt, ut eius uicario talis honor exhibeatur, ſicut beata virgo digna eſt, ut eius imaginem depictam in pariete ueneremur, quamuis tali reuerentia ipſa imago digna non ſit.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes, & quæ conueniunt omni ſtatui.

Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primò de orationibus, utrum oratio tantum ualeat facta pro alio ſicut facta pro ſe.

¶ Secundo de ſuffragiis, utrum magis proſint pauperi magis digno, quam diuiti pro quo ſpecialiter ſiunt.

¶ Tertio, de uotis, utrum uotum ſimplex dirimat matrimonii contractum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oratio plus valeat pro ſe facta, quàm pro alio.

166 4.d.45.q.2 a.1.q.2.

AD primũ ſic proceditur. Videtur quòd oratio plus ualeat pro ſe facta, quam pro alio. Ita enim dicitur in quadam gloſa quod ſpeciales orationes plus ualent. Sed illa eſt maximè ſpecialis qua quis pro ſe orat, ergo plus ualet oratio pro ſe facta quam pro alio.

¶ 2 Præte. vt dr̃ in li. de ſpiritu & anima. Oratio nihil aliud eſt quam deuotio mentis in Deum. Sed magis deuote aliquis orat pro ſe quam pro alio, ergo plus ualet oratio pro ſe facta quam pro alio.

Sed contra. Oratio tanto amplius ualet quanto magis eſt deuota. Sed quandoque quis deuotius orat pro alio quam pro ſeipſo, ergo plus valet oratio pro alio quam pro ſeipſo.

Duplex ualor orationis.

Reſpondeo dicendũ, quòd duplex eſt ualor orationis. Vnus qui eſt orationis proprius, ſecundum quem dicitur ualere oratio ad impetrandum illud quod petitur, ſicut oratio Petri ualuit ad ſuſcitationem Thabitæ. Alius ualor eſt communis orationi & aliis operibus uirtutum, ſecundum quod oratio ualere dicitur ad merendum aliquid ipſi oranti, prout charitate informatur, ſicut oratio Petri qua ſuſcitationem Thabitæ impetrauit fuit meritoria Petro uitæ æternæ, inquantum erat actus charitatis informatus. Loquendo ergo de primo ualore cæteris paribus plus ualet oratio facta pro ſe quam alio, quia efficacia orationis in impetrando poteſt amittere ſuum effectum, quando pro alio ſit ex aliquo impedimento quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de conditionibus quæ faciunt eam efficacem ad impetrãdum, eſt ut aliquis pro ſe oret. Quantum autem ad ſecũdum ualorem oratio magis ualet quæ ex maiori charitate procedit, ſiue pro ſe, ſiue pro alio fiat. Si autem de interiori charitate per exteriora opera debeat iudicari: tunc iſta comparatio poteſt dupliciter intelligi, vno modo ut aliquis ita oret pro alio quod etiam pro ſeipſo, & tunc maioris meriti eſt pro alio orare & pro ſeipſo, quam pro ſe tantum. Maioris enim meriti eſt amicum beneuolum & beneficum eſſe ſibi & aliis, quam ſibi tantum. Alio modo poteſt intelligi ut aliquis oret pro alio & non pro ſe, & ſic oſtenderetur eſſe alteri beneuolus magis quam ſibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis alium quam ſe diligens, & hoc modo intelligendo comparationem melius eſt orare pro ſe quam pro alio.

Maior charitas eſt radix meriti orationis, &c.

Ad primũ ergo dicendum, quod ratio illa non eſt ad propoſitum, quia ſpecialis oratio dicitur in gloſa illa pro quocunque ſpecialiter fiat, ſiue pro ſe, ſiue pro alio.

Ad ſecundum dicendum, quod licet ut pluries homo pro ſeipſo deuotius oret, tamen quandoque deuotius pro alio, & ita ſecundum hoc non poteſt ſumi uniuerſale iudicium, quæ oratio plus ualeat.

Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ſuffragia proſint pauperi magis digno, quam diuiti, pro quo ſpecialiter ſiunt.

167 4.d.45.q.2.ar.1.

CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ſuffragia eccleſiæ ſpecialiter facta pro aliquo diuite, æqualiter valeant pauperi pro quo non ſiunt, ſi ſit æqualis meriti. Vt dicit enim Auguſt. huiuſmodi ſuffragia tantum ualent unicuiq; poſt mortem, quantum meruit uiuens ut ſibi prodeſſent. Sed prædicti duo æqualiter meruerunt, ergo æqualiter eis prædicta ſuffragia proſunt.

¶ 2 Præter. Paſſio Chriſti ſemper plus prodeſt ei qui maioris eſt meriti. Sed miſſa quæ eſt præcipuum ſuffragiorum, eſt memoria paſſionis dominicæ, ergo æqualiter poſunt eis qui ſunt æqualis meriti.

Contra. Deus accipit huiuſmodi ſuffragia ſecundum intentionem facientis. Sed faciens intendit q̃ plus proſint diuiti, pro quo facit, ergo eis plus proſunt.

¶ Præte. Non eſt dicendum quod fruſtretur pia intentio eorum qui pro ſuis charis ſpecialia ſuffragia faciunt. Fruſtraretur autem ſi eis ſpecialius non prodeſſent, ergo magis proſunt eis quibus ſiunt.

De ualore ſuffragiorum. Ar. 36.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt quod ſuffragia eccleſiæ ſpecialiter pro aliquo facta valent omnibus qui ſunt in purgatorio, æqualiter quidem his qui ſunt æqualis meriti, plus uero his qui ſunt maioris meriti, minus his qui ſunt minoris, ſicut candela accenſa pro aliquo diuite in aliqua domo, ubi ſunt multi alii æqualiter prodeſt aliis qui ſunt æqualis uiſus, plus uero his qui ſunt maioris, minus his qui ſunt minoris, quamuis ſit diuiti magis ad quẽdam honorem præ aliis. Et ſicut etiam lectio quæ legitur ſpecialiter pro aliquo clerico multis ſimul audientibus æqualiter valet his qui ſunt æqualis capacitatis, plus his qui ſunt maioris, minus uero his qui minoris. Alii uero dicunt, quod ſuffragia plus valent his pro quibus ſpecialiter ſiunt. Vtraque autem opinio ſecundum aliquid uera eſt. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod opera vnius non ualent alteri quantum ad præmium eſſentiale, quia ſic vnuſquiſque ex propriis actibus iudicatur, ſed ſolum quantùm ad aliquod accidentale gaudium, uel quantum ad remiſſionem alicuius pœnæ temporalis. Et ſic ſuffragia uiuorum poſſunt prodeſſe defunctis. Huiuſmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo, ex vnione charitatis qua omnes Chriſti fideles efficiuntur unum corpus: & ſic actus unius quodammodo redondat in iuuamentum alterius ſicut etiam in membris noſtris corporalibus uidemus, & ſic iuuatur aliquis ex actu alterius, inquantum quilibet exiſtens in charitate gaudet de quolibet bono opere, &

Vtraq; opinio quo ad aliquid eſt uera. 4. d. 45.q.2.ar.1.q.1.2.o. & art.2.q.2.& 4.o. Communicatio operum dupliciter.

quanto eſt maioris charitatis, tanto amplius gaudet ſiue ſit in purgatorio, ſiue in paradiſo, ſiue etiam in mundo, & quantum ad hoc eſt uera prima opinio. Alio modo actus unius ſit communis alteri per intentionem facientis, quia facit pro illo, vel uice illius, quod ualet præcipue in debitis ſoluendis, & ſic ſuffragia eccleſiæ ualent defunctis, inquantum unus ſoluit Deo ſatisfactionem, quam mortuus ſoluere tenebatur. Et ſic ualor ſuffragii ſequitur intentionem facientis. Et quantum ad hoc ſecunda opinio uera eſt.

Ad primum ergo dicendum quod meritum illud de quo loquitur Aug. eſt meritum conditionatum, meretur enim aliquis uiuens, vt ſibi ſuffragia poſt mortem ualeant ſi pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno & non extat in alio, & ideo non æqualiter proſunt vtrique.

Ad ſecundum dicendum, quod paſſio Chriſti fuit exhibita pro omnibus, ſacrificium autem miſſæ ſpecialiter pro aliquibus offertur. Et ideo non eſt ſimile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

Vtrum votum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

168 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd votum ſimplex
continentiæ dirimat matrimonium contractum. Si enim
2.205.c.& aliquis det alicui quod prius alteri dederat, ſecunda datio nulla
4.d.30.q. eſt. Sed ille qui emittit ſimplex votum continentiæ, dat corpus
2.2.t.q.2. ſuum Deo, ergo cum poſtea contrahendo matrimonium det
ad 1. corpus ſuum uxori, contractus iſte matrimonii nihil valere videtur, &c.

Sed contra eſt, quod decretalis dicit quod uotum ſimplex matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum.

Reſpondeo dicendum, quod uotum ſimplex non dirimit matrimonium contractum, ſed ſolum ſolemne. cuius ratio patet ſi differentia vtriuſque uoti inſpiciatur. In uoto enim ſimplici eſt
ar.205. vo ſola promiſſio, qua quis promittit Deo ſe continentiam ſerua-
tum, ſim- turum. Ex ſola autem promiſſione non transfertur dominium,
plex quali vnde ſi aliquis promittat rem aliquam alicui, & poſtea det eam-
ter diſtin- dem alteri, huiuſmodi donatio non poteſt reſcindi per priorem
guatur à promiſſionem, quamuis malefaciat dando. Et ſic ille qui emiſit
ſolenni. votum ſimplex continentiæ poteſt poſtmodum corpus ſuum tradere uxori, & quamuis peccet hoc faciendo tamen matrimonium non dirimetur propter votum præcedens. In uoto autem ſolenni eſt ſimul promiſſio & collatio. Tunc enim eſt uotum ſolenne quando ſimul aliquis cum uoto conſecratur Deo, & ponitur in aliquo non ſtatu ſanctitatis, vel per ſuſceptionem ordinis, vel per profeſſionem certæ regulæ, & ſic non poteſt vlterius corpus ſuum tradere uxori, & ſi tradit contractus nullus eſt,
art. 205.c. & ſic matrimonium dirimitur per votum ſolemne, non autem
m. 11. qõ. per ſimplex.
88. ar 7.o. Ratio autem in contrarium adducta falſum ſupponit; ſci-
ad contra- licet quod per uotum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo,
rium. non enim dat, ſed promittit.

QVAESTIO VI.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam. Et circa hoc quærebantur quinque.

¶ Primò, utrum peccet qui ad Eccleſiam uadit propter diſtributiones, qui alias non iret, quamuis a principio præbendam acceperit ut Deo ſeruiret.

¶ Secundo, vtrum aliquis habens de ſuperfluo peccet ſi non det pauperi petenti.

¶ Tertio, quando ſunt diuerſæ opiniones de aliquo facto, vtrum ille qui ſequitur minus tutam peccet, ſicut de pluralitate præbendarum.

¶ Quarto, utrum mendacium ſemper ſit peccatum.

¶ Quintò, utrum, quantum aliquis intendit peccare tantum peccet.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille qui uadit ad eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus peccet.

169
4.di.25.q. AD primum ſic proceditur. Videtur quod ille qui uadit ad
3.a.2 q.1. eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus peccet.
ad 4. & ar Ipſe enim videtur ponere obſequium diuinum, quod eſt impre-
ti.92.c.ſi. tiabile ſub pretio rei temporalis: ergo committit ſymoniam, & ita uidetur quod mortaliter peccet.

Sed contra. Ille qui fecit uotum bona intentione, ſi poſtmodum in proſecutione uoti moueretur uoluntas eius ut inuitus faciat, quod uolens promiſit, non euacuatur meritum voti, vt videtur Anſelmus docere in libro de ſimilitudinibus: ergo eadem ratione qui accipit præbendam vt Deo ſeruiat non peccabit, quamuis poſtea mutetur eius intentio.

Reſpondeo dicendum, quod ad euidentiam huius quæſtio- 22.q.100.
nis notandum eſt, quod aliquis actus dicitur eſſe ſpiritualis du- ar.3.o.& 4
pliciter. Vno modo ex parte principii, quando, ſcilicet actus cõ- di.25.q.3.
petit alicui perſonæ propter aliquid ſpirituale quod in ipſa eſt, 2.2.q.2.a.
ſicut epiſcopo conſecrare baſilicas & diacono legere Euangelium, & in talibus actibus committitur ſymonia, ſi aliquis intendat ſuum actum vendere. Alio modo eſt aliquis actus ſpiritua- 4.di.25.q.
lis, non ex parte principii, ſed ex parte finis tantum, ſicut doce- 3.arti.2.q.
re liberales artes, quarum veritas ſpiritualis eſt, ſed huiuſmodi 3.c.
doctrina non competit alicui propter aliquod ſpirituale officium, 22.q.100.
cum etiam gentilibus liceat huiuſmodi artes docere, & in his arti.3.c.&
actibus committitur ſymonia ſi uendatur finis qui ſpiritualis ad 3.& 4.
eſt, ſcilicet ipſa veritas, non autem ſi aliquis ſua opera locet. Ce- 25.q.3.ar.
lebrare ergo diuinum officium in eccleſia eſt actus ſpiritualis 2.q.2.c.&
primo modo, competit enim alicui ex hoc quod eſt clericus, & ad 8.
ideo ſymoniam committit qui huiuſmodi actum uendere intendit. In qualibet enim venditione pretium accipitur quaſi finis, & ideo in prædicto caſu diſtinguendum eſt. Si enim huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſui operis principaliter intentum, ſymoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundario non quaſi finem, ſed ſicut in id quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationem, conſtat quod non vendit actum ſpiritualem, & ita ſymoniam non committit nec peccat. Sic enim acceptio diſtributionum non erit cauſa quare ad eccleſiam uadat: ſed propter huiuſmodi determinatio quare nunc uadat & non alia vice.

Et ſic patet reſponſio ad primum: quia non ponit impretiabile ſub pretio.

Ad illud vero quod contra obiicitur dicendum, quod tunc in uouente non euacuatur meritum uoti, quando intentio uouentis fertur ſuper licitum, ut cum aliquis uellet non facere illud quod uouit, ſi non uouiſſet. Si autem feratur directe ſuper illicitum, tunc euacuatur meritum uoti: ut cum aliquis uult abſolute illud non facere quod uouit. Ille autem qui uult ire ad eccleſiam pro pecunia ſicut pro fine principali, habet uoluntatem delatam ſuper illicitum, & ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo peccet.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ille qui non 170
dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet. Facere arti.133.&
enim eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto. Luc. 11. Ve- 22.q.32.2.
runtamen ſi quid ſupereſt date eleemoſynam; ergo peccat ſi pe- 5.o.& 6.
tenti non tribuat.

¶ 2 Præterea. Aliquis tenetur inquirere de his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, ut aliquis ſubueniat exiſtenti in extrema neceſſitate: ergo tenetur quilibet inquirere vtrum pauper ſit in extrema neceſſitate, vel ſtatim ei dare.

In contrarium eſt, quia ſic uideretur ꝙ omnes eſſent damnati.

Reſpondeo dicendum, ꝙ circa hoc diſtinguendum eſt. Suppoſito enim ꝙ aliquis habeat de ſuperfluo, & reſpectu indiuidui, & reſpectu perſonæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petẽte euidentia ſigna extremę neceſſitatis, aut nõ. Si uidet; certum eſt quòd tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim caſu loquitur Ambro. Paſce fame morientem, ſi non paueris occidiſti. Si uero nõ appareant, tunc non tenetur dare pauperi petenti, quia quãuis teneatur dare ſuperfluum pauperibus non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere ſecundum quod ſibi viſum fuerit oportunum, nec tenetur inquirere, quia hoc eſſet nimis graue, quod de omnib. pauperibus inquireret: & præcipue cum ad eum qui neceſſitatem patitur, pertineat, ut neceſſitatem ſuam exponat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ille, qui habet plures præbendas, peccet.

CIrca tertium ſic proceditur. Videtur, quod ille qui hẽt plu- 171
res præbendas peccet ex hoc ipſo quod opiniones magi- ar.ſpecialis
ſtrorum

ſtorum ſunt in contrarium. Quicunque enim committit ſe diſcrimini in his quæ ſunt ad ſalutem, peccat. Sed iſte committit ſe diſcrimini, ut uidetur, cum faciat contra multorum peritorum ſententiam. ergo uidetur quod peccet.

Sed contra, Poteſt eſſe quod in tali caſu aliquis adhibet diligentiã inquirens an habere plures præbendas ſit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc ꝙ ſit illicitum: ergo uidetur, quod ſine peccato poſſit plures præbendas habere.

ar. 65. & 4. d. 9. ar. 3. q. 2. ad 3. & ma. q. 1. ar. ad 8. Reſpondeo dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. Vno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conſcientiam, etſi non ſit contra legem, ut ſi conſcientia dictat alicui quod leuare feſtucam de terra ſit peccatum mortale. Ex conſcientia autem obligatur aliquis ad peccatum, ſiue habeat certam fidem de cõtrario eius quod agit, ſiue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc quod eſt ſecũdum conſcientiam, & ſimiliter quod eſt contra conſcientiam eſt malum, quamuis non ſit contra legem, quod autem nec contra conſcientiam, nec contra legem eſt non poteſt eſſe peccatum. Dicendum eſt ergo quod quando ſunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram ueram & alteram falſam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magiſtrorum utpote habendo plures præbẽdas facit contra ueram opinionem, & ſic cum faciat contra legẽ Dei non excuſatur a peccato, quamuis non facit contra conſciẽtiam, ſic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non eſt uera, ſed magis contraria quam iſte ſequitur, ita quod uere licet habere plures præbendas, & tunc diſtinguendum eſt, quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterum peccat contra conſcientiam faciens, quamuis non contra legem. Aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinem, ſed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & ſic ſi manens in tali dubitatione plures præbendas habet periculo ſe cõmittit & ſic proculdubio peccat utpote magis amans beneficium temporale quam propriam ſalutẽ. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.
& in ordi. 172.

¶ Vnde patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum omne mendacium ſit peccatum.

172 arti 1. 2. & 22. q. 69. 2. 1. & 2. & q. 110. ar. 3. 0. AD quartum ſic proceditur. Videtur quod non omne mẽdacium ſit peccatum. Maius enim peccatum eſt homicidium quam mendacium. Sed homicidium poteſt licite fieri, ut cum iudex occidit latronem, ergo & mendacium.

¶ 2 Præt. In ſacra ſcriptura quidam laudantur, qui tamen mẽtiri eſſe intelliguntur ut obſtetrices Iacob & Iudith: ergo mendacium non ſemper eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Aug. determinat in libro de mendacio.

Reſpondeo dicendum, quod quicunq; aliquis actus habet aliquam inordinationem inſeparabiliter annexam, nunquam poteſt bene fieri: quia ipſa ordinatio eſt aliquid ſuperfluum uel diminutum, & ita non poteſt in tali actu medium accipi, in quo
22. q. 110. ar. 1. & 3. d. 38. q. 1. 2. 2. 3. d. 38. ar. 30. ar. 483. c. 12.
uirtus conſiſtit, ut patet per philoſophum in 6. E. h. Huiuſmodi autem actus eſt mendacium. Ad hoc enim inuenta ſunt verba uel uoces, ut ſint ſigna intellectum, ut dicitur in primo perihier. & ideo quando aliquis uoce enunciat, quod non habet in mente, quod importatur in nomine mendacii, eſt ibi inordinatio per abuſum uocis: & ideo concedimus quod mẽdacium ſemper eſt peccatum.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ homicidium ſemper eſt peccatum, quia inordinationem habet inſeparabiliter annexam, homicidium enim plus importat quam occiſio hominis. Compoſita enim nomina frequenter plus importans quam componentia. Importat enim homicidium occaſionem hominis indebitam, & ideo homicidium nonquam eſt licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat.

Pſal. 5. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Auguſt. dicit in libro de mendacio, & habetur in gloſ. ſuper illud Pſalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in ſcriptura. Quidam propter perfectum ſtatum uirtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplum, & de talibus non legitur quod mentiti ſint, uel ſi aliqua dixerunt, quæ mendacia
22. q. 110. ar. 3. ad 3. & q. 3. ar. 1. ad 1. & 3. & 3. 8. 38. ar. 3. ad 1. & 4. 0.
uidentur ſecundum intentionem quam ex inſtinctu ſpiritu ſan. cti conceperunt mendacia non ſunt. Quidam uero laudantur propter uirtutis indolem, & ſic in aliquibus mendacium fuiſſe legitur maxime officioſum, ſicut patet de obſtetricibus. Non enim commendantur quia mentitæ ſunt, ſed propter miſericordiam, ex qua in mendacium inciderunt, & ſic apparet in eis quædam indoles, id eſt profectus uirtutis, non autem perfectio.

ARTICVLVS XV.

Vtrum oportet, quod ſi aliquis intẽdat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ nõ oportet ꝙ ſi aliquis intẽdat peccare mortaliter, ꝙ peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior eſt ad miſerendum quam ad puniendum, ut habetur ex gl. in primo Iere. Sed ſi aliquis intendat peccare venialiter, non ſequitur ꝙ propter hoc peccet venialiter, ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter, quod propter hoc peccet mortaliter. 173 12. q. 11. 4. art. 10. ad 2. & 22. 4. q. 110. ar. 3. ad 2. & 4 ad 3.

Sed contra, Quicunq; intendit peccare mortaliter facit contra conſcientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter, ergo, &c. & in ord. 173 a. 65.

Reſpondeo dicendum quod improprie dicitur, quod aliquis intendat peccare mortaliter, aut uenialiter. Malum enim eſt præter intentionem, & uoluntatem, ut dicit Dio. 4. c. de di. no. Sed quod aliquis intendit facere aliquid quod credit eſſe mortale peccatum, ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæſtio nihil aliud quærit niſi quare aliquis credens eſſe peccatum mortale quod facit, peccat Mortaliter. Non autem eſt neceſſe quod ſit ueniale, ſi credat ueniale eſſe, ut ſi fornicationem credat eſſe veniale peccatum, cuius quæſtionis de facili patet ſolutio, quia cum cõſcientia etiam erronea habet uim ligandi, ex hoc ipſo, quod contra conſcientiam facit, mortaliter peccat. Error autem conſcientiæ quandoque habet uim abſoluendi ſiue excuſandi: quãdo ſcilicet procedit ex ignorãtia eius quod quis ſcire non poteſt, uel ſcire non tenetur. Et in tali caſu quamuis factum de ſe ſit mortale, tamen intendens peccare uenialiter, peccaret uenialiter, ſicut ſi aliquis intenderet accedere ad uxorem ſuam cauſa delectationis, & ita intenderet peccare uenialiter, ſi alia ei ſupponeretur eo neſciente, nihilominus uenialiter peccaret. Quandoque uero error conſcientiæ non habet uim abſoluendi, uel excuſandi, quando ſcilicet ipſe error peccatum eſt, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire tenetur, & poteſt, ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatum ueniale, & tunc quamuis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret uenialiter, ſed mortaliter. 1. d. 9. q. 2. ar. 3. ad 2. diſ. 21. q. 2. ver. q. 17. ar. 4. 0. 12. q. 66. ar. 4. & a. 19. huius. 12. 0. 74. a. 8. ad 2. 12. q. 76. art.

¶ Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pœnam gloriam.

¶ Et primo de his quæ pertinent ad pœnam

¶ Secundo de his quæ pertinent ad gloriam.

¶ Circa pœnam autem quærebatur.

¶ Primo de pœna ſpirituali.

¶ Secundo de pœna corporali damnatorum.

¶ Circa primum duo quærebatur.

¶ Primo utrum damnati uideant gloriam ſanctorum, & poſt diem iudicii.

¶ Secundo vtrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum damnati poſt diem iudicij videant ſanctorum gloriam.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod damnati poſt diem iudicii uideant gloriam ſanctorum. Sicut. n. ſe habet gloria ad miſeriam, ita miſeria ad gloriam. Sed perfectione gloriæ ſanctorum eſt, ut uideant miſeriam damnatorum, ut habetur Iſaiæ vlt. Egredientur & uidebunt cadauera impiorum, ergo & de perfectione miſeriæ damnatorum eſt, ut uideant gloriam ſanctorum, & ſic poſt diem iudicii quando in miſeria perfecta erunt, uidebunt gloriam ſanctorum. 174 & in ordine 147. 4. ad 50. q. 2. ar. 2. q. 3. 0. Iſaias.

¶ 2 Præterea. Poſt diem iudicii nulla afflictio a damnatis ſubtrahetur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc ꝙ uident gloriam ſanctorum, ſecundum illud Iſa. 46. Videant & confundantur zelantes populi, ergo & poſt diem iudicii gloriam ſanctorum uidebunt.

Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis poſt diẽ iudicij ſubtrahetur. Sed uidere ſanctorum gloriam eſt quædam materia delectationis, ergo &c. uidetur gloriam beatorum 2. contingit.

Reſpondeo dicendum, quod uidere gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo ut capiatur quid ſit ipſa gloria, & qualis, & quanta, & ſic nullus poteſt uidere gloriam, niſi qui

quanto eſt maioris charitatis, tanto amplius gaudet ſiue ſit in purgatorio, ſiue in paradiſo, ſiue etiam in mundo, & quantum ad hoc eſt uera prima opinio. Alio modo actus unius fit communis alteri per intentionem facientis, quia facit pro illo, vel uice illius, quod ualet præcipue in debitis ſoluendis, & ſic ſuffragia eccleſiæ ualent defunctis, inquantum uiuos ſoluit Deo ſatiſfactionem, quam mortuus ſoluere tenebatur. Et ſic ualor ſuffragii ſequitur intentionem facientis. Et quantum ad hoc ſecunda opinio uera eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod meritum illud de quo loquitur Aug. eſt meritum conditionatum, meretur enim aliquis uiuens, vt ſibi ſuffragia poſt mortem ualeant ſi pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno & non extat in alio, & ideo non æqualiter proſunt vtraque.

Ad ſecundum dicendum, quod paſſio Chriſti fuit exhibita pro omnibus, ſacrificium autem miſſæ ſpecialiter pro aliquibus offertur. Et ideo non eſt ſimile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

Vtrum votum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

168 AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd votum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum. Si enim aliquis det alicui quod prius alteri dederat, ſecunda datio nulla eſt. Sed ille qui emittit ſimplex votum continentiæ, dat corpus ſuum Deo, ergo cum poſtea contrahendo matrimonium det corpus ſuum uxori, contractus iſte matrimonii nihil valere videtur, &c.

2.205.c.& 4.d.30.q. 2.2.1.q.2. ad 1.

Sed contra eſt, quod decretalis dicit quod uotum ſimplex matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum.

Reſpondeo dicendum, quod uotum ſimplex non dirimit matrimonium contractum, ſed ſolum ſolemne, cuius ratio patet ſi differentia vtriuſque uoti inſpiciatur. In uoto enim ſimplici eſt ſola promiſſio, qua quis promittit Deo ſe continentiam ſeruaturum. Ex ſola autem promiſſione non transfertur dominium, vnde ſi aliquis promittat rem aliquam alicui, & poſtea det eandem alteri, huiuſmodi donatio non poteſt reſcindi per priorem promiſſionem, quamuis maleſaciat dando. Et ſic ille qui emiſit votum ſimplex continentiæ poteſt poſtmodum corpus ſuum tradere uxori, & quamuis peccet hoc faciendo tamen matrimonium non dirimetur propter votum præcedens. In uoto autem ſolemni eſt ſimul promiſſio & collatio. Tunc enim eſt uotum ſolemne quando ſimul aliquis cum uoto conſecratur Deo, & ponitur in aliquo quo ſtatu ſanctitatis, vel per ſuſceptionem ordinis, vel per profeſſionem certæ regulæ, & ſic non poteſt vlterius corpus ſuum tradere uxori, & ſi tradit contractus nullus eſt, & ſic matrimonium dirimitur per votum ſolemne, non autem per ſimplex.

ar.205. votum, ſimplex qualiter diſtinguatur à ſolenni.

art. 205.c. m. 22. qo. 88. ar 7.o. ad contrarium.

Ratio autem in contrarium adducta falſum ſuperponit; ſcilicet quod per uotum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo, non enim dat, ſed promittit.

QVAESTIO VI.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam. Et circa hoc quærebantur quinque.

¶ Primò, utrum peccet qui ad Eccleſiam uadit propter diſtributiones, qui alias non iret, quamuis a principio præbendam acceperit ut Deo ſeruiret.

¶ Secundo, vtrum aliquis habens de ſuperfluo peccet ſi non det pauperi petenti.

¶ Tertio, quando ſunt diuerſæ opiniones de aliquo facto, vtrum ille qui ſequitur minus tutam peccet, ſicut de pluralitate præbendarum.

¶ Quarto, utrum mendacium ſemper ſit peccatum.

¶ Quintò, utrum, quantum aliquis intendit peccare tantum peccet.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille qui uadit ad eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus peccet.

169 AD primum ſic proceditur. Videtur quod ille qui uadit ad eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus peccet. Ipſe. n. videtur ponere obſequium diuinum, quod eſt impretiabile ſub pretio rei temporalis: ergo committit ſymoniam, & ita uidetur quod mortaliter peccet.

4.di.25.q. 3.a.2 q.1. ad 4. & ar 11.92.c.ſi.

Sed contra. Ille qui fecit uotum bona intentione, ſi poſtmodum in proſecutione uoti mutetur uoluntas eius ut inuitus faciat, quod uolens promiſit, non euacuatur meritum voti, vt videtur Anſelmus dicere in libro de ſimilitudinibus: ergo eadem ratione qui accipit præbendam vt Deo ſeruiat non peccabit, quamuis poſtea mutetur eius intentio.

Reſpondeo dicendum, quod ad euidentiam huius quæſtionis notandum eſt, quod aliquis actus dicitur eſſe ſpiritualis dupliciter. Vno modo ex parte principii, quando, ſcilicet actus competit alicui perſonæ propter aliquid ſpirituale quod in ipſo eſt, ſicut epiſcopo conſecrare baſilicas & diacono legere Euangelium, & in talibus actibus committitur ſymonia, ſi aliquis intendat ſuum actum vendere. Alio modo eſt aliquis actus ſpiritualis, non ex parte principii, ſed ex parte finis tantum, ſicut docere liberales artes, quarum veritas ſpiritualis eſt, ſed huiuſmodi doctrina non competit alicui propter aliquod ſpirituale officium, cum etiam gentilibus liceat huiuſmodi artes docere, & in his actibus committitur ſymonia ſi uendatur finis qui ſpiritualis eſt, ſcilicet ipſa veritas, non autem ſi aliquis ſua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in eccleſia eſt actus ſpiritualis primo modo, competit enim alicui ex hoc quod eſt clericus, & ideo ſymoniam committit qui huiuſmodi actum uendere intendit. In qualibet enim venditione pretium accipitur quaſi finis, & ideo in prædicto caſu diſtinguendum eſt. Si enim huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſui operis principaliter intentum, ſymoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundario non quaſi finem, ſed ſicut in id quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationem, conſtat quod non vendit actum ſpiritualem, & ita ſymoniam non committit nec peccat. Sic enim acceptio diſtributionum non erit cauſa quare ad eccleſiam uadat: ſed propter huiuſmodi determinatio quare nunc uadat & non alia vice.

22.q.100. ar.3.o.& 4 di.25.q.3. 2.2.q.2.o. 4.di.25.q. 3.arti.2.q. 3.c. 22.q.100. arti.3.c.& ad 3.& 4. 25.q.3.ar. 2.q.2.c.& ad 8.

Et ſic patet reſponſio ad primum: quia non ponit impretiabile ſub pretio.

Ad illud vero quod contra obiicitur dicendum, quod tunc in uouente non euacuatur meritum uoti, quando intentio uouentis fertur ſuper licitum, ut cum aliquis uellet non facere illud quod uouit, ſi non vouiſſet. Si autem feratur directe ſuper illicitum, tunc euacuatur meritum uoti: ut cum aliquis uult abſolute illud non facere quod uouit. Ille autem qui uult ire ad eccleſiam pro pecunia ſicut pro fine principali, habet uoluntatem delatam ſuper illicitum, & ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo peccet.

170 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet. Facere enim eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto. Luc. 12. Veruntamen ſi quid ſupereſt dat eleemoſynam; ergo peccat ſi petenti non tribuat.

arti.133.& 22.q.32.2. 5.o.& 6.

¶ 2 Præterea. Aliquis tenetur inquirere de his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, ut aliquis ſubueniat exiſtenti in extrema neceſſitate: ergo tenetur quilibet inquirere vtrum pauper ſit in extrema neceſſitate, vel ſtatim ei dare.

Incontrariũ eſt, quia ſic uideretur ꝙ omnes eſſent damnati.

Reſpondeo dicendum, ꝙ circa hoc diſtinguendum eſt. Suppoſito. n. ꝙ aliquis habeat de ſuperfluo, & reſpectu indiuidui, & reſpectu perſonæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petẽte euidentia ſigna extremæ neceſſitatis, aut nõ. Si uidet; certum eſt quòd tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim caſu loquitur Ambro. Paſce fame morientem, ſi non paueris occidiſti. Si uero nõ appareant, tunc non tenetur dare pauperi petenti, quia quãuis teneatur dare ſuperfluum pauperibus non tamen tenetur unicuique dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere ſecundum quod ſibi viſum fuerit oportunum, nec tenetur inquirere, quia hoc eſſet nimis graue, quod de omnibus pauperibus inquireret: & præcipue cum ad eum qui neceſſitatem patitur, pertineat, ut neceſſitatem ſuam exponat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ille, qui habet plures præbendas, peccet.

171 CIrca tertium ſic proceditur. Videtur, quod ille qui hẽt plures præbendas peccet ex hoc ipſo quod opiniones magiſtro. um

ar. ſpecialis

ſtrorum ſunt in contrarium. Quicunque enim committit ſe diſcrimini in his quæ ſunt ad ſalutem, peccat. Sed iſte committit ſe diſcrimini, ut uidetur, cum faciat contra multorum peritorum ſententiam. ergo uidetur quod peccet.

Sed contra, Poteſt eſſe quod in tali caſu aliquis adhibet diligentiã inquirens an habere plures præbendas ſit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moneat ad hoc ꝙ ſit illicitum: ergo uidetur, quod ſine peccato poſſit plures præbendas habere.

ar. 65. & 4. d. 9. ar. 3. q. 2. ad 3. & ma. q. 2. ar. ad. 8,

Reſpondeo dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. Vno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conſcientiam, etſi non ſit contra legem, ut ſi conſcientia dictat alicui quod leuare feſtucam de terra ſit peccatum mortale. Ex conſcientia autem obligatur aliquis ad peccatum, ſiue habeat certam fidem de cõtrario eius quod agit, ſiue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc quod eſt ſecũdum conſcientiam, & ſimiliter quod eſt contra conſcientiam eſt malum, quamuis non ſit contra legem, quod autem nec contra conſcientiam, nec contra legem eſt non poteſt eſſe peccatum. Dicendum eſt ergo quod quando ſunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram ueram & alteram falſam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magiſtrorum utpote habendo plures præbẽdas facit contra ueram opinionem, & ſic cum faciat contra legẽ Dei non excuſatur a peccato, quamuis non facit contra conſciẽtiam, ſic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non eſt uera, ſed magis contraria quam iſte ſequitur, ita quod uere licet habere plures præbendas, & tunc diſtinguendum eſt, quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterum peccat contra conſcientiam faciens, quamuis non contra legem. Aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinem, ſed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & ſic ſi manente tali dubitatione plures præbendas habet periculo ſe cõmittit & ſic proculdubio peccato utpote magis amans beneficium temporale quam propriam ſalutẽ. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.

& in ordi. 172.

¶ Vnde patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum omne mendacium ſit peccatum.

172 arti 192. & 22. q. 69. a. 1. & 2. & q. 110. ar. 3. 0.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quod non omne mẽdacium ſit peccatum. Maius enim peccatum eſt homicidium quam mendacium. Sed homicidium poteſt licite fieri, ut cum iudex occidit latronem, ergo & mendacium.

¶ 2 Præt. In ſacra ſcriptura quidam laudantur, qui tamen mẽtiri eſſe intelliguntur ut obſtetrices Iacob & Iudith: ergo mendacium non ſemper eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Aug. determinat in libro de mendacio.

22. q. 110. ar. 1. & 3. d. 38. q. 1. a. 2. 3. d. 38. ar. 30. ar. 183. c. 11.

Reſpondeo dicendum, quod qñcunq; aliquis actus habet aliquam inordinationem inſeparabiliter annexam, nunquam poteſt bene fieri: quia ipſa ordinatio eſt aliquid ſuperfluum uel diminutum, & ita non poteſt in tali actu medium accipi, in quo uirtus conſiſtit, ut patet per philoſophum in 6. E. h. Huiuſmodi autem actus eſt mendacium. Ad hoc enim inuenta ſunt uerba uel uoces, ut ſint ſigna intellectum, ut dicitur in primo perihe. & ideo quando aliquis uoce enunciat, quod non habet in mente, quod importatur in nomine mendacii, eſt ibi inordinatio per abuſum uocis: & ideo concedimus quod mẽdacium ſemper eſt peccatum.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ homicidium ſemper eſt peccatum, quia inordinationem habet in ſeparabiliter annexam, homicidium enim plus importat quam occiſio hominis. Compoſita enim nomina frequenter plus important quàm componentia. Importat enim homicidium occaſionem hominis indebitam, & ideo homicidium nunquam eſt licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat.

Pſal. 5.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Auguſt. dicit in libro de mendacio, & habetur in gloſ. ſuper illud Pſalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in ſcriptura. Quidam propter perfectum ſtatum uirtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplum, & de talibus non legitur quod mentiti ſint, uel ſi aliqua dixerunt, quæ mendacia uidentur ſecundum intentionem quam ex inſtinctu ſpiritu ſancti conceperunt mendacia non ſunt. Quidam uero laudantur propter uirtutis indolem, & ſic in aliquibus mendacium ſuiſſe legitur maxime officioſum, ſicut patet de obſtetricibus. Non enim commendantur quia mentitæ ſunt, ſed propter miſericordiam, ex qua in mendacium inciderunt, & ſic apparet in eis quædam indoles, id eſt profectus uirtutis, non autem perfectio.

22. q. 110. ar. 3. ad 3. & q. 3. ar. 1. ad 1. & 2. & 3. 8. 38. ar. 3. ad 1. & 4. 0.

ARTICVLVS XV.

Vtrum oportet, quod ſi aliquis intẽdat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter.

173 12. q. 11. 4. art. 10. ad 2. & 22. 4. q. 110. ar. 3. ad 2. & 4 ad 3. & in ord. 173 a. 65. 2. d. 9. q. 2. ar. 3. ad 2. diſ. 21. q. 2.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ nõ oportet ꝙ ſi aliquis intẽdat peccare mortaliter, ꝙ peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior eſt ad miſerendum quam ad puniendum, ut habetur ex gl. in primo Iere. Sed ſi aliquis intendat peccare venialiter, non ſequitur ꝙ propter hoc peccet venialiter, ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter, quod propter hoc peccet mortaliter.

Sed contra, Quicunq; intendit peccare mortaliter facit contra conſcientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter, ergo, &c.

Reſpondeo dicendum quod improprie dicitur, quod aliquis intendat peccare mortaliter, aut uenialiter. Malum enim eſt præter intentionem, & uoluntatem, ut dicit Dio. 4. c. de di. no. Sed quod aliquis intendit facere aliquid quod credit eſſe mortale peccatum, ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæſtio nihil aliud quærit niſi quare aliquis credens eſſe peccatum mortale quod facit, peccat Mortaliter. Non autem eſt neceſſe quod ſit ueniale, ſi credat ueniale eſſe, ut ſi fornicationem credat eſſe veniale peccatum, cuius quæſtionis de facili patet ſolutio, quia cum cõſcientia etiam erronea habet uim ligandi, ex hoc ipſo, quod contra conſcientiam facit, mortaliter peccat. Error autem conſcientiæ quandoque habet uim abſoluendi ſiue excuſandi: quãdo ſcilicet procedit ex ignorãtia eius quod quis ſcire non poteſt, uel ſcire non tenetur. Et in tali caſu quamuis factum de ſe ſit mortale, tamen intendens peccare uenialiter, peccaret uenialiter, ſicut ſi aliquis intenderet accedere ad uxorem ſuam cauſa delectationis, & ita intenderet peccare uenialiter, ſi alia ei ſupponeretur eo neſciente, nihilominus uenialiter peccaret. Quandoque uero error conſcientiæ non habet uim abſoluendi, uel excuſandi, quando ſcilicet ipſe error peccatum eſt, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire tenetur, & poteſt, ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatum ueniale, & tunc quamuis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret uenialiter, ſed mortaliter.

ver. q. 17. ar. 4. 0. 12. q. 66. ar. 4. & a. 19. huius. 12. 0. 74. a. 8. ad 2. 12. q. 76. art.

¶ Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pœnam gloriam.

¶ Et primo de his quæ pertinent ad pœnam

¶ Secundo de his quæ pertinent ad gloriam.

¶ Circa pœnam autem quærebatur.

¶ Primo de pœna ſpirituali.

¶ Secundo de pœna corporali damnatorum.

¶ Circa primum duo quærebatur.

¶ Primo utrum damnati uideant gloriam ſanctorum, & poſt diem iudicii.

¶ Secundo utrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum damnati poſt diem iudicij videant ſanctorum gloriam.

174 & in ordine 147. 4. ad 50. q. 2. ar. 2. q. 3. 0. Iſaias.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod damnati poſt diem iudicii uideant gloriam ſanctorum. Sicut. n. ſe habet gloria ad miſeriam, ita miſeria ad gloriam. Sed perfectione gloriæ ſanctorum eſt, ut uideant miſeriam damnatorum, ut habetur Iſaiæ vlt. Egredientur & uidebunt cadauera impiorum, ergo & de perfectione miſeriæ damnatorum eſt, ut uideant gloriam ſanctorum, & ſic poſt diem iudicii quando in miſeria perfecta erunt, uidebunt gloriam ſanctorum.

¶ 2 Præterea. Poſt diem iudicii nulla afflictio a damnatis ſubtrahetur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc ꝙ uident gloriam ſanctorum, ſecundum illud Iſa. 46. Videant & confundantur zelantes populi, ergo & poſt diem iudicii gloriam ſanctorum uidebunt.

Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis poſt diẽ iudicij ſubtrahetur. Sed uidere ſanctorum gloriam eſt quædam materia delectationis, ergo &c.

uidetur gloriam beatorum 1. contingit.

Reſpondeo dicendum, quod uidere gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo ut capiatur quid ſit ipſa gloria, & qualis, & quanta, & ſic nullus poteſt uidere gloriam, niſi qui

coniungimur eſt originaliter & ſubſtantialiter noſtra beatitudo. Primo autem Deo coniungimur per actum intellectus, & ideo ipſa Dei uiſio quæ eſt actus intellectus eſt ſubſtantialiter & originaliter noſtra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfectiſſima eſt & conuenientiſſimum obiectum, ideo conſequitur maxima delectatio, quæ quidem decorat operationem ipſam & perficit eam, ſicut pulchritudo iuuentutem, ut dicitur decimo Ethicorum, unde ipſa delectatio quæ uoluntatis eſt, eſt formaliter complens beatitudinem, & ita beatitudinis ultimæ origo eſt in uiſione complementum autem in fruitione.

art. 185. & 1. p. q. 26. arti. 1. 2. & 12. q. 3. ar. 4. & 8. o.

Tres ergo primæ rationes concedendæ ſunt, quia oſtendunt quod beatitudo ſubſtantialiter conſiſtat in actu intellectus.

1. p. q. 26. a. a. 3. 4. ad rationes.

Ad illud autem quod contra obiicitur dicendum, quod meritum conſiſtit in agendo: præmium autem in recipiendo. Actio autem primo pertinet ad uoluntatem, quia ipſa mouet omnes alias uires, ſed receptio primo pertinet ad intellectum quam ad uoluntatem, unde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem uoluntati.

ARTICVLVS XX.

Vtrum beati in gloria prius ferantur ad contemplandum Chriſti diuinitatem, quam eius humanitatem.

178 ar. ſpecialis CIrca ſecundum ſic proceditur. Videtur quod beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Chriſti diuinitatem quam eius humanitatẽ. Altiſſimo enim ſtatui altiſſimus actus primo & principaliter cõpetit. Sed beati ſunt in ſtatu altiſſimo. Cũ ergo actus intelligentiæ, quæ eſt potentia altiſſima, cuius eſt ferri in Deum ſit actus altiſſimus, & nobiliſſimus uidetur quod hic actus primo beatis competat, ut Deum contemplentur.

¶ 2 Præt. Hoc ad imperfectionem uitæ pertinet quod oportet nos ab inferioribus ad ſuperiora contemplanda conſcendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni uitæ: ergo ipſi econuerſo ſed prius ſuperiora contemplabuntur: & ſic primo Chriſti diuinitatem quam eius humanitatem.

Sed contra. Ad extremum non peruenitur niſi per medium, Sed medium inter Deũ & homines eſt Chriſti humanitas prima ad Tim. 2. Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. ergo ſancti non perueniunt ad contemplationem diuinitatis Chriſti: niſi prius contemplando eius humanitatem.

Reſpondeo dicendum, ꝙ unuſquiſq; prius conſiderat illud quod eſt ratio alicuius, quã id cuius ratio eſt, ſicut artifex prius cõſiderat regulam operis quam ſecundum regulam operetur.

ar. 185. c. ſi.

Beati autem adeo ſunt Deo coniuncti, ut ipſe ſit eis ratio cuiuslibet cognitionis & operis. Aliter. n. actus beatitudinis per alias cognitiones & operationes ſanctorum impediretur. Et ideo illud ad quod ſancti primo attendunt eſt ipſe Deus, & eum habent medium cuiuslibet cognitionis, & regulam cuiuslibet operationis: & ſic per prius contemplantur diuinitatem Chriſti, quã eius humanitatem. Et utraq; tamen contemplanda delectionẽ inueniunt, vnde dicitur Io. 10. Ingredientur. ſ. beati ad contemplandam diuinitatem Chriſti, & egredientur ad contemplandã eius humanitatem, & utrobique paſcua inuenient, ideſt delectationem, ut exponitur in lib. de ſpiritu & anima.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad illud ꝙ cõtra obiicitur dicendũ, quod ratio illa procedit quantum ad ſtatum uitæ, in qua nondum ſumus Deo perfecte cõiuncti, ſed oportet nos ad Deum per Chriſtum accedere, ſed cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus per prius intendemus Chriſti diuinitati quam eius humanitati.

ad rõnes.

INCIPIT QVODLIBET. NONVM.

QVAESTIO PRIMA.

QVAESITVM eſt primo de capite Chriſti. Deinde de mẽbris, De Chriſto quęſitũ eſt tripliciter

¶ Primo quantum ad naturam diuinam.

¶ Secundo, quantum ad vnionem humanæ naturæ ad diuinam.

¶ Tertio, quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris continentur.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu.

179 CIRCA primum quærebatur vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu: & videtur quod non. Deus enim poteſt facere aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentiam nõ adæquat opus, ut dicit Hug. de ſanct. Victo. Sed infinito in actu non poteſt eſſe aliquid maius, ergo non poteſt eſſe quod Deus faciat infinitum in actu.

1. p. q. 25. a. 2. o. & 5.

Sed contra. Deus poteſt plus facere quam homo poſſit dicere, vel cogitare: ſecundum illud Lucæ 1. Non erit impoſſibile apud Deum omne uerbum. Sed homo poteſt dicere eſſe infinitũ in actu, & etiam cogitare, cum quidam Philoſophi hoc poſuerint, vt patet in 3 Phyſi. ergo Deus poteſt facere infinitum in actu.

ar. 229. & 1. p. q. 26. artic. 3. a. 150. ad 4.

Reſpondeo dicendum, quod cum dicitur Deum non poſſe aliquid facere, hoc non eſt propter defectum diuinæ potentiæ, ſed propter incopaſſibilitatem quæ importatur in facto. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, quia repugnat facto in quantum eſt factum, ſicut dicimus Deum non poſſe facere aliquam creaturam quæ ſe in eſſe conſeruet: quia ex hoc ipſo ꝙ res aliqua ponitur habere ſuperiorem ponitur etiam indigere conſeruatore, cum idem ſit cauſa eſſendi rem & conſeruans rẽ in eſſe. Alio modo quia repugnat huic facto inquantum eſt hoc factum, ſicut ſi dicamus Deum non poſſe facere equum rationalem eſſe. Eſſe enim rationale quamuis non repugnet facto inquantum eſt factum tamen hoc factum, ſcilicet eſſe rationale repugnat omni equo inquantum eſt equus, in cuius diffinitione cadit rationale. Quidam autem dicunt quod Deus non poteſt facere eſſe infinitum in actu, quia eſſe infinitum repugnat facto inquantum eſt factum. Eſt enim contra rationem creaturæ, ut creatorem adæquet, quod oportet ponere ſi eſſet aliqua creatura infinita. Infinitum enim infinito maius non eſt. Sed illud nõ videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod eſt infinitum per vnum modum ſuperari ab eo quod eſt infinitum pluribus modis, ſicut ſi eſſet aliquod corpus infinitum ſecundum lõgitudinem, finitum uero latitudine, eſſet minus corpore longitudinem latitudine in infinito. Dato autem quod Deus faceret aliquod corpus infinitum actu, corpus quidem hoc eſſet infinitum quantitate dimenſiua, ſed de neceſſitate haberet naturam ſpeciei terminatam, & eſſet limitatũ ex hoc ipſo ꝙ eſſet res naturalis, vnde non eſſet æquale Deo, cuius eſſe & eſſentia eſt modis omnibus infinita. Alii vero dixerũt ꝙ eſſe infinitum in actu ſecundum aliquem modum non repugnat facto, inquantum factum, neq; huic facto inquantum eſt hoc factum quod eſt ens in actu. Aliquo uero modo repugnat enti in actu eſſe infinitum. Et hæc eſt opinio Algazelis. Diſtinguit enim duplex infinitum, ſ. infinitum per ſe, & infinitum per accidens, cuius diſtinctionis intellectus hinc accipi poteſt ꝙ cum infinitum principaliter in quantitate inueniatur, vt dicitur in 1. Phyſi. (T. c 15.) ſi quantitas in qua infinitum conſiſtit habeat talem in multitudinem, cuius unaquæq; pars ab altera dependeat & certum ordinem habeat, ita ꝙ vnaquæq; pars illius multitudinis requiratur per ſe tunc infinitũ in tali quantitate conſiſtens, dicitur infinitũ per ſe, ſicut patet in hoc ꝙ baculus mouetur a manu, manus a lacertis & neruis, qui mouentur ab anima ꝙ ſi in infinitum procedũt, ut ſ. anima ab alio moueatur, & ſic deinceps in infinitum, uel baculus aliquid aliud moueat, & ſic deinceps in infinitum, erit multitudo illorum mouentiũ, & motorum per ſe infinita. ſi uero quantitas in qua conſiſtit infinitũ reſultet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinem ſeruent, & quorum numerus nõ requiritur niſi per accidens, tunc erit infinitum per accidens, ſicut ſi aliquis faber cultellum faciat, ad cuius conſtitutionem multis martellis indigeat: ex hoc quod vnus poſt alium frangitur, & vnus ſuccedit in locum alterius eundem ordinem tenẽs ſi talis multitudo in infinitum excreſcat, dicetur infinitũ per accidẽs & non per ſe. Accidit. n. fabrili operi martellorum infinita multitudo cum per unum martellum ſi duraret, æqualiter poſſet expleri ſicut per infinitos. Dicũt ergo quod infinitũ per ſe repugnat ei quod eſt eſſe in actu, eo quod oportet in his quæ per ſe ordinem habent compleri poſtremum, niſi per comparationem quodammodo omnium priorum, & ſic ad vnum conſtituendum requireretur infinitorum ordinata influentia, ſi eſſet aliquid infinitum per ſe, & ita nunquam poſſet compleri, cum infinita non ſit tranſire, ſed infinitum per accidens ſecundum eos non repugnat ei quod eſt eſſe in actu, cũ una pars multitudinis ab altera non dependeat, unde ſecundum hoc nihil prohibet eſſe infinitũ in actu, ſicut Alga dicit in ſua Meta. animas rationales hominum defunctorum eſſe infinitas in actu, eo quod ponit generationem hominum ab æterno fuiſſe, & animas poſt mortem corporum remanere, ſecundum hanc opinionem Deus poſſet facere infinita vel infinitum in actu, etiam ſi non inueniatur in natura infinitum in actu. Sed econtra Commen. 5. Meta. (Com. 6.) Dicit quod in actu eſſe non poteſt, neque infinitum per ſe, neque infinitum per accidens. In potentia vero inueniuntur infinita per accidens, ſed non infinitum per ſe, & ſic ſecundum eum eſſe infinitum omnino repugnat ei quod eſt eſſe in actu & hoc verius eſſe uidetur. Non enim poteſt eſſe actu in rerum natura aliquid non ſpecificatum ad diuerſas ſpecies indifferenter ſe habens. Quamuis enim intellectus concipiat animal non ſpecificatum rationali vel irrationali differentia

ar. a 26. — ar. 94. c. & 198. ad 2. & ar. 227. — a. 41. & 3. p. q. 10. ar. 3. ad 2. & 3. p. q. 1. ar. 2. ad 9. — artic. 41 c. Algazel. — diff. infiniti per ſe. — diff. infiniti per accidens. — Alga ponit infinitas animas actu — a. 22. & 7. 3. p. q. 10. a. 3. ad 12.

rentia, non tamen poteſt eſſe actu animal, quod non ſit rationale vel irrationale, vnde ſecundum philoſophum non eſt in genere quod non eſt in aliqua eius ſpecie, vnaquęq; vero quantitas, ſicut multitudinis ſpecies ſunt duo & tria, & ſic de aliis, & magnitudinis ſpecies ſunt bicubitum & tricubitum, & hmői, vel ſecundum aliquam determinationem menſuram, vnde impoſſibile eſt ſic inuenire aliquam quantitatem in actu quæ non ſit propriis terminis limitata, cum aũt infinitum congruat quantitati, & dicatur infinitum per termini remotionem, impoſſibile erit infinitũ eſſe in acto propter quod dicit philoſophus in 3. Phyſ. (T.c.57.) quod infinitum eſt ſicut materia nondum ſpecificata, ſed ſub priuatione exiſtens, & quod ſe habet magis in ratione partis & contenti quam totius & continentis, & ideo ſicut Deus non poteſt facere equum rationalem, ita non poteſt facere ens actu eſſe infinitum.

Vnde primum concedimus, quia verum concludit quamuis non recte concludat, eo quod ſi ponatur Deum facere aliquid infinitum ſecũdum unum modum, adhuc poteſt aliquid infinitum facere in alio ordine, ſicut ſi poſſet facere infinitos leones, infinito enim nõ eſt aliquid maius in illo ordine quo eſt infinitum, ſed ſecundum alium ordinem nihil prohibet aliquid eſſe aliud maius infinito, ſicut numeri pares ſunt infiniti, & tamen numeri pares & impares ſimul accepti ſunt plures numeris paribus.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum, ꝙ verbum intellectus non ſolum dicitur quod verbo profertur, ſed quod mente concipitur, quod autem ſibiipſi eſt repugnans mente concipi non poteſt, quia nullus poteſt intelligere contradictoria eſſe ſimul vera: vt probatur in quarto Metaphy. vnde cum eſſe infinitum repugnet ei quod eſt eſſe actu, hoc non eſt uerbũ, vnde non eſt infinitum in actu, & ideo non ſequitur ꝙ ſit Deo poſſibile. Philoſophi autem qui poſuerũt infinitum eſſe in actu propriam vocem ignorauerunt.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebatur de Chriſto quantum ad vnionẽ humanæ naturæ cum diuina.

Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primò vtrum in Chriſto ſit vna hypoſtaſis tantum.

¶ Secundò vtrum ſit in eo vnum tantum eſſe.

¶ Tertio, vtrum ſit in eo vna tantum filiatio.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.

177

ar. 2. c. ſi. & ad 1 & 3. p. q6. 2. art. 3. o. & a. 6. & 11. c. & vnio a. o & opus 3. c. 28. o.

AD primum ſic proceditur. Videtur ꝙ in Chriſto ſint plures hypoſtaſes. Vnio. n. animæ ad corpus præſupponitur ad aſſumptionem, quia Chriſtus humanitatem, ſiue humanã naturam aſſumpſit, quæ cum ſit forma totius dicit aliquid cõpoſitum ex anima & corpore, ſed anima & corpus vnita faciunt hypoſtaſim hominis, ergo hypoſtaſis in humana natura præintelligitur aſſumptioni, ſed omne quod præintelligitur aſſumptioni poteſt dici eſſe aſſumptum, ergo hypoſtaſis verbi aſſumpſit hypoſtaſim hominis, & ſic ſunt duæ hypoſtaſes in Chriſto.

¶ 2 Præt. Corpus quod præintelligitur aſſumptioni eſt aſſumptibile, ſed corpus non eſt aſſumptibile niſi ut vnitum animæ rationali. non enim dicitur corpus inanimatum eſſe aſſumptibile: ergo vnio animæ & corporis præintelligitur ad aſſumptionem humanæ naturæ, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præter. Medium vnionis præſupponitur ante vnionem, ſed gratia eſt medium vnionis humanæ naturæ ad diuinam perſonam, vnde dicitur gratia vnionis, ergo præſupponitur ad vnionem. gratia autem non poteſt intelligi niſi in anima: anima autem non intelligitur eſſe antequam corpori uniatur, quia creando infunditur & in fundendo creatur, ergo oportet præintelligi unionem animæ cum corpore ad unionem humanæ naturæ cum diuina, & ſic idem quod prius.

¶ 4 Praeterea, Humanitas eſt quædã forma ſubſtantialis, omnis autem forma ſubſtantialis requirit aliquid quod per ipſam informetur, non autem poteſt dici, ꝙ hypoſtaſis, vel ſuppoſitum æternum informetur per aliquam formam creatam, ergo oportet in Chriſto ponere aliquod ſuppoſitum, vel hypoſtaſim creatam quæ humanitate informetur, & ſic in Chriſto erunt duæ hypoſtaſes, hypoſtaſis ſcilicet verbi, & hypoſtaſis hominis.

Sed contra eſt, ea quæ ſunt ad inuicem diſparata non prædicantur de ſe inuicem niſi per hoc, ꝙ conueniunt in vno ſuppoſito, ſicut dicimus, ꝙ album eſt dulce propter unitatem ſubiecti, ſed diuina natura & humana ſunt naturæ penitus diſparatæ, prædicantur aũt de ſe inuicem in concreto. Dicimus. n. Deus eſt homo & homo eſt Deus, ergo eſt ibi vnum ſuppoſitum tñ & una hypoſtaſis. Si dicatur, quod prædicantur de ſe inuicem propter hoc, quod conueniunt in vna perſona non per hoc, ꝙ conueniunt in uno ſuppoſito, uel hypoſtaſi una, ſicut dicimus album eſt dulce.

Contra. perſona non addit ſupra hypoſtaſim, uel ſuppoſitũ niſi aliquod accidens, ſcilicet proprietatem ad dignitatem pertinentem; ſi ergo in Chriſto eſſet vna perſona & non unum ſuppoſitum, vel hypoſtaſis, diuina natura & humana eſſent in ipſo vnitæ ſolum in accidente, quod falſum eſt.

¶ Reſpondeo dicendum, quod ſecundum opinionem ſecundam, quam magiſter in 6. diſtin. tertij libri ſententiarum ponit, quæ eſt communis opinio modernorum, & aliis multo uerior & ſecurior, in Chriſto eſt unum ſuppoſitum tantum & vna tantum hypoſtaſis ſicut & perſona una. Oportet nanque nos ſecundum doctrinam fidei ponere vnam rem ſubſiſtentẽ in duabus naturis, diuina ſcilicet, & humana, alias non poſſet dici, quod unus eſſet Dominus Ieſus Chriſtus ſecundum ſententiam Apoſtoli. 1. ad Cor. 8. Vnde & Neſtorius fuit damnatus propter hoc, quod Chriſtum præſumpſit diuidere, duas introducens perſonas. Illud aũt, quod eſt ſubſiſtens in natura eſt aliquod indiuiduum & ſingulare. Vnde unitas Chriſti, in qua duæ naturę uniuntur attribuẽda eſt alicui nomini per quod ſingularitas deſignetur. Nominum autem quæ ſingularitatem deſignant, quædam ſignificant ſingulare in quolibet genere entis, ſicut hoc nomẽ ſingulare & particulare & indiuiduum, quia hæc albedo eſt quoddam ſingulare & particulare & indiuiduum, nam uniuerſale & particulare circumeunt omne genus. Quædam vero ſignificant ſingulare ſolum in genere ſubſtantiæ, ſicut hoc nomẽ hypoſtaſis, quod ſignificat indiuiduam ſubſtantiam, & hoc nomen perſona, quod ſignificat ſubſtantiam indiuiduam rationalis naturæ, & ſimiliter hoc nomen ſuppoſitum, vel res naturæ, quorum nullum de hac albedine poteſt prædicari, quãuis hæc albedo ſit ſingularis eo quod unumquodque eorum ſignificat aliquid ut ſubſiſtens. Accidentia vero non ſubſiſtunt, partes uero ſubſtantiarum quamuis ſint de natura ſubſiſtentium, non tamen per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio ſunt, vnde etiam prædicta nomina de partibus ſubſtantiarum non dicuntur. Non enim dicimus, quod hæc manus ſit hypoſtaſis, uel perſona, uel ſuppoſitum, uel res naturæ, quamuis poſſit dici, ꝙ ſit quoddam indiuiduum uel particulare, uel ſingulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur, non aũt põt dici, ꝙ humana natura in Chriſto uel aliqua pars eius ſit per ſe ſubſiſtens. Hoc. n. unioni repugnaret, niſi poneremus unionem ſecũdum quid & non ſimpliciter, ſicut vniũtur lapides in aceruo, vel duo homines per effectum amoris: uel per aliquam imitationis ſimilitudinem, quæ omnia dicimus eſſe unum ſecundum quid & non ſimpliciter; quod enim eſt ſimpliciter unum & per ſubſiſtens, nihil continet actu per ſe ſubſiſtẽs, ſed forte in potẽtia vnde ſeruata ueritate unionis naturarum in Chriſto oportet ponere: ſicut unam perſonã, ita vnã hypoſtaſim, & unum ſuppoſitum, & unam rem duarum naturarum, ſed ipſam humanam naturam in Chriſto nihil prohibet dicere eſſe quoddam indiuiduum, aut ſingulare, aut particulare, & ſimiliter quaſlibet partes humanæ naturæ, ut manus & pedes & oſſa, quorum quodlibet eſt quoddam indiuiduum, nõ tamen quod de toto prædicetur, quia nullum eorum eſt indiuiduum per ſe ſubſiſtens, ſed indiuiduum per ſe ſubſiſtens, uel ſingulare, uel particulare, quod prædicatur de Chriſto eſt unum tantum. Vnde poſſumus dicere in Chriſto eſſe plura indiuidua, uel ſingularia, uel particularia: non autem poſſumus dicere Chriſtum eſſe plura indiuidua, uel ſingularia, uel particularia, ſed plures hypoſtaſes, uel ſuppoſita non poſſumus dicere in Chriſto eſſe.

q. 2. ar. 1. o. & ar. 2. c. ſi. 3. d q. 2. ar. 3. o.

1. p. q. 29. 2. r. ad. 2. & 3. 3. p. q. 2.

Poten. q. 9. ar. 2. ad 7. & 13. 1. p. q. 26. ar. 1. ad 2. & 5.

Ad primum ergo dicendum, quod ex unione animæ & corporis conſtituitur & homo & humanitas, quæ quidem duo hoc modo differunt, quod humanitas ſignificatur per modum partis eo quod humanitas dicitur, qua homo eſt homo, & ſic præciſe ſignificat eſſentialia principalia ſpeciei, per quæ hoc indiuiduum in tali ſpecie collocatur, unde ſe habet per modum partis, cum præter huiuſmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur. Sed homo ſignificatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem, uel ſubſiſtens in humanitate ſine præciſione quorumcunque aliorum ſuperuenientiũ eſſentialibus principiis ſpeciei, quia per hoc quod dico, habens humanitatem, non præciditur quin habeat colorem & quantitatem alia huiuſmodi. Secundum ergo ſecundam opinionem prædictam unioni humanæ naturæ ad diuinam pręſupponitur unio animæ & corporis ſecundum quod conſtituit humanitatem, non ſecundum quod conſtituit hominem. Illud. n. quod in Chriſto eſt conſtitutum ex anima & corpore tantum, unione præſupponitur, non eſt totum quod per ſe ſubſiſtit, ſed aliquid eius, & ideo non poteſt ſignari, ut homo, ſed ut humanitas, unde oportet dicere, quod in ipſa unione humanæ naturæ ad diuinam quaſi in termino aſſumptionis intelligatur primo in Chriſto ratio hominis, quia tunc in primo intelligitur, ut res per ſe

3. d. 2. q. 1. ar. 3. o.

ſubſiſtens

ſubſiſtens completa, & in hoc differt ab alijs duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, quod unio animæ ad carnē præſupponitur, ſecundum intellectum aſſumptioni humanæ naturæ, non ſecundum ſolum hoc quod conſtituit humanitatem, ſed etiam ſecundum q conſtituit hominem, dicit.n. hominem eſſe aſſumptum. Tertia vero opinio ponit, quod ēt in termino aſſumptionis intelligitur anima corpori unita. nec ad conſtituēdum hominem, nec ad conſtituendam humanam naturam, dicit enim humanam naturā ſumi multipliciter, ideſt pro partib. eius, ſcilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam aſſumptam a uerbo, ut patet, quod nec uere dicit: Chriſtū eſſe hominem: nec uere ponit humanam naturam in Chriſto, & ideo eſt tanquam hæretica condemnata.

Ad ſecundum dicendum, quod corpus unitum animæ præintelligitur aſſumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico unione conſtituente humanitatem, non autem unione conſtituente hominem.

3.di.2.q.1. a.3. q.3.o. Ad tertium dicendum, quod gratia habitualis non intelligitur, ut medium unionis, quod ſecundum intellectum præcedit unionem, nec eſt medium quod cauſet unionem, uel unibilitatem, ſed medium quod facit ad congruitatem unionis, ſicut decora ueſtis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et ſimiliter ſciētia & omnes aliæ perfectiones Chriſti poſſent dici medium unionis, & pro tanto gratia habitualis Chriſti poteſt dici gratia unionis, uerius tamen puto, quod gratia unionis dicatur, uel ipſa gratuita Dei uoluntas, quæ gratia nullis meritis præcedētibus unionem fecit, uel potius ipſum donum gratis datum humanæ naturæ, quod eſt eſſe in diuina perſona. Si 3.d.13.q.3 arti.1.& 2. tamen anima unita corpori præintelligatur ad aſſumptionem, ſoluendum eſt, ut prius.

Ad quartum dicendum, quod humanitas non eſt forma partis quæ dicitur forma quia informet aliquam materiā, uel ſubiectum, ſed dicitur forma totius, in qua ſuppoſitum naturæ ſubſiſtit: unde non oportet ponere quod hypoſtaſis increata informetur humanitate, ſed quod ſubſiſtit in ea.

ARTICVLVS III.

Vtrum in Chriſto ſit unum tantum eſſe.

178 3.p.q.17.a.2.o.& 3.d.6 q.2. ar.2 o. & unio. art.4.o. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod in Chriſto non ſit unum tantum eſſe. Viuere enim, ſecundum Philoſophum in 2. de anima (T.c.37.) uiuentibus eſt eſſe. Sed in Chriſto non eſt tantum unum uiuere, cum duplex ſit in eo uita creata, ſ. uita qua uiuit corpus per animam, quæ morte priuatur, & uita increata, qua uiuit per ſeipſum, ergo nec in Chriſto eſt tantum unum eſſe.

¶ 2 Præter. ſicut eſſe eſt ſuppoſiti, ita & operatio. Sed unitas ſuppoſiti non facit quin in Chriſto ſint plures operationes, ergo nec faciet quin in Chriſto ſit tantum unum eſſe.

¶ 3 Præt. generatio eſt mutatio ad eſſe. Sed in Chriſto eſt quædam generatio temporalis, de qua Mat. 1. Chriſti autem generatio ſic erat, quæ non poteſt terminari ad eſſe æternum, ergo terminatur ad aliquid eſſe temporale & creatum, ergo in Chriſto eſt duplex eſſe, cum in ipſo maxime ſit eſſe increatum.

¶ 4 Præterea, unicuique eſt attribuendum eſſe de quo conuenienter quæri poteſt an eſt. Sed de humana natura poteſt quæri an eſt, ergo humana natura habet eſſe proprium in Chriſto, & ſic eſt in eo duplex eſſe, cum etiam humana natura ſuum eſſe habeat.

Sed contra. Quæcunq; ſunt diſtincta ſecundum eſſe, ſunt in ſuppoſito diſtincta. Sed in Chriſto eſt unum tantum ſuppoſitum, ergo & unum tantum eſſe.

1.p.q. 3.ar. 4.ad 2.& 1 d.33.q.1.a.1.ad 1.& po ten.q.7.ar. 2.ad 3. Reſpondeo dicendum, quod eſſe dupliciter dicitur, ut patet per Philoſophum in 5. Meta. (T.c.14.) & quandam gl. Orig. ſuper principium. Io. Vno modo ſecundum quod eſt copula uerbalis ſignificans compoſitionem cuiuslibet enunciationis, quam anima facit, unde hoc eſſe non eſt aliquid in rerum natura, ſed tantum in actu animæ componentis & diuidentis, & ſic eſſe attribuitur omni ei de quo poteſt propoſitio formari ſiue ſit ens, ſiue priuatio entis. Dicimus enim cæcitatem eſſe. Alio modo eſſe dicitur actus entis inquantum eſt ens, ideſt quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura, & ſic eſſe non attribuitur, niſi rebus ipſis quæ in decem generibus continentur, unde ens a tali eſſe dictum per decem genera diuiditur. Sed hoc eſſe attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, ut ſicut ei quod proprie & uere habet eſſe, uel eſt, & ſic attribuitur ſoli ſubſtantiæ 3.di.6.q.2. ar.2.c. per ſe ſubſiſtenti, unde quod uere eſt dicitur ſubſtantia in primo Phyſico. (T.c.27.) Omnia uero quæ non per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio & cum alio, ſiue ſint accidentia, ſiue formæ ſubſtantiales, aut quælibet partes non habent eſſe, ita ut ipſa uere ſint ſed attribuitur eis eſſe. Alio modo, ideſt ut quo aliquid eſt, ſicut 1.p.q.5. a 5. ad 2. & q 90.a.1.c. & 3.p q.2. ari.5.ad 3. albedo dicitur eſſe, non quia ipſa in ſe ſubſiſtat, ſed quia ea aliquid habet eſſe album. Eſſe ergo proprie & uere non attribuitur, niſi rei per ſe ſubſiſtenti, huic autem attribuitur eſſe duplex, unum, ſ. eſſe reſultans ex his, ex quibus eius unitas integratur, quod proprium eſt eſſe ſuppoſiti ſubſtantiale. Aliud eſſe eſt ſuppoſito attributum præter ea quæ integrant ipſum, quod eſt eſſe ſuperadditum, ſ. accidentale, eſſe album attribuitur Socrati, cum dr, Socrates eſt albus. Quia ergo in Chriſto ponimus unam rem ſubſiſtentem tantum, ad cuius integritatē cōcurrit etiam humanitas, quia unum ſuppoſitum eſt utriuſque naturæ, ideo oportet dicere quod eſſe ſubſtātiale quod proprie attribuitur ſuppoſito in Chriſto, eſt unum tātum, habet autem unitatem ex ipſo ſuppoſito & non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas a diuinitate ſeparari, tunc humanitas ſuum eſſe habebit aliud ab eſſe diuino, nō enim impediebat quin propriū eſſet haberet, niſi hoc q non erat per ſe ſubſiſtens, ſicut ſi arca eſſe quoddam indiuiduum naturale ipſa tota non haberet niſi unum eſſe, quælibet tamen partium eius ab arca ſeparata proprium eſſe habebit; & ſic patet quod ſecundum opinionem ſecundam oportet dicere, quod in Chriſto eſt unum eſſe ſubſtantiale, ſecundum quod eſſe eſt ſuppoſiti proprie quamuis ſit in eo multiplex eſſe accidentale.

AD PRIMVM ergo dicendum, q uiuere dicit eſſe quoddam ſpecificatum per ſpeciale eſſendi principium, & ideo diuerſitas uitæ conſequitur diuerſitatem principiorum uiuendi, ſed eſſe magis reſpicit ad ſuppoſitum ſubſiſtens.

Ad ſecundum dicendum, quod operatio ſuppoſiti non eſt de integritate unitatis eius, ſed conſequitur eius unitatem, unde unius ſuppoſiti inuenimus multas operationes, ſecundum diuerſa operationum principia, quæ ſuppoſito inſunt, ſicut homo aliud operatur lingua & manu. Sed eſſe eſt id in quo fundatur unitas ſuppoſiti, unde eſſe multiplex præiudicat uniti eſſendi.

Ad tertium dicendum, quod generatio temporalis terminatur non ad eſſe ſuppoſiti æternum, ut ſimpliciter per eam eſſe incipiat, ſed quod incipiat eſſe ſuppoſitum habens illud eſſe ſuppoſiti humanæ naturæ.

Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit de eſſe quod in actu animæ conſiſtit, quia an eſt etiam de cæcitate quæri poteſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Chriſto ſit tantum una filiatio.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod in Chriſto non ſit tantum una filiatio. Multiplicata enim cauſa multiplicatur effectus. Sed natiuitas eſt cauſa filiationis, ergo cū in Chriſto ſint duæ natiuitates erunt etiam duæ filiationes. 179 art. 2. o. & 3.p. q. 35. ar.5.o.

¶ 2 Præterea, Impoſſibile eſt idem ſimiliter manere & corrūpi. Sed ſuppoſito quod beata Virgo ante Chriſti mortē mortua fuiſſet corrupta eſſet filiatio, qua filius matris dicebatur: Maneret autem filiatio, æterna, qua diceretur filius patris, ergo alia filiatione dicitur Chriſtus filius patris, & alia filius matris.

¶ 3 Sed diceres, q eſt alius reſpectus, ſed non alia filiatio. Cōtra. Filius eſt relatiuum ſecundum eſſe, & non tantum ſecundum dici. Sed huiuſmodi. relatiua ſecundum philoſophum in prædicamentis ſunt quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere, ergo eſſe filiationis eſt eſſe reſpectus quo refertur ad aliud, & ita ſi ſint plures reſpectus ſunt plures filiationes.

¶ 4 Præt. In relatione nihil inuenitur niſi reſpectus & eā ſiue fundamentum reſpectus, ſicut unitas quantitatis eſt fundamentum relationis, quæ eſt æqualitas. Sed reſpectus ſunt diuerſi, quibus Chriſtus refertur ad patrem & matrem. Fundamenta etiam horum reſpectuum ſiue cauſæ ſunt diuerſæ, ſcilicet ipſæ natiuitates. Nam filiatio eſt relatio originis, ergo ſunt plures filiationes in Chriſto.

Sed contra. Filiatio eſt relatio perſonalis. Sed in Chriſto eſt una tantum perſona. ergo una tantum filiatio.

Reſpondeo dicendum, quod in Chriſto eſt una tantū filiatio ſecundum rem, quamuis ſint plures reſpectus relatiui ſecundū rationem.

art. 2. c. ueri.q.1. ar. 5.ad 15.& po. q. 2. a. 5.c.1. p. q. 28.ar.1.c. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod in hoc differt ad aliquid ab alijs generibus, quod alia genera ex propria ſui ratione habent quod aliquid ſint, ſicut quantitas ex hoc ipſo q eſt quantitas aliquid ponit. Et ſimiliter eſt de alijs. ſed ad aliquid ex propria ſui generis ratione non habet quod ponat aliquid, ſed ad aliquid, unde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil ſunt in rerum natura, ſed in ratione tantum, quod in alijs generibus non contingit, & quamuis ad aliquid ex ra-

tione ſui generis non habeat quòd ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipſa generis ratione quod nihil ponat quia ſic nulla relatio eſſet aliquid in rerum natura, unde ad aliquid non eſſet vnum de decem generibus habet autem relatio quod ſit aliquid reale ex eo quod relationem cauſat. Cum enim in aliquo inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & cõparetur, tunc dicimus realiter comparari vel dependere uel referri, ſicut æqualitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis, quæ æqualitatem cauſat. Quia uero ex eodem res haber eſſe & vnitatem: ideo realis unitas relationis penſanda eſt ex ipſo relationis fundamento, vel cauſa, ut quia vna eſt quantitas, per quam pluribus tum æqualis, in eo non eſt, niſi una relatio realis æqualitatis habens reſpectum ad plures. Similiter quia una natiuitate ex patre & matre genitus fui, vna filiatione reali dicor filius vtriuſque, quamuis multiplicentur reſpectus, ſed in Chriſto non poſſumus dicere unam cauſam eſſe filiationis, ſecundum quod refertur ad patrem & matrem, cum ſint duæ natiuitates penitus diſparatæ, unde ſi eſſet aliquid quod filiationem temporalem poſſet recipere quaſi ſubiectum oporteret ponere in Chriſto plures filiationes. Nunc autem filiatio eſt talis relatio quæ non poteſt habere pro ſubiecto niſi ipſum ſuppoſitum, in Chriſto autem non eſt niſi ſuppoſitum æternum, quod quidem non poteſt eſſe ſubiectum alicuius temporalis relationis. Quæcunque enim relationes temporales de aliquo æterno dicuntur, ſunt relationes rationis & non rei, unde filiatio qua Chriſtus refertur ad matrem non eſt realis relatio, ſed rationis tantum, ſicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non enim poteſt dici quod ſubiectum filiationis ſit ſuppoſitum æternum ratione humanæ naturæ, vel alicuius partis eius, ſicut dicitur ſuppoſitum mortis vel paſſionis, quia ſic ipſa humana natura, vel pars eius eſſet primum ſubiectum filiationis, & denominaretur per ipſas, ſicut contingit & de alijs accidentibus, quæ attribuuntur Chriſto ratione humanæ naturæ, filiatio uero nunquam denominat niſi ſuppoſitum, nec poteſt aliud pro ſubiecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas reales relationes ineſſe Chriſto ad Virginem, ſicut cum dicimus corpus Chriſti eſt originatum ex Virgine. Sed iſta relatio non habet rationem filiationis, niſi poneremus ſecundum primam opinionem, ſuppoſitum æternum eſſe aliud in Chriſto à creato.

ad 3. huius.

arti. 13. ad 1. ar. 2. c. 1. & 1. p. q. 6. & art. 8. ad 1.

1. p. q. 23. ar. 4. o.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod ex natiuitate temporali non innaſcitur filiatio realis, ſed rationis tãtum, quamuis Chriſtus realiter ſit filius Virginis, ſicut Deus realiter eſt dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non ſit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem poteſtatem, & ſic dicitur Chriſtus realiter filius Virginis propter realem natiuitatem.

Ad ſecundum dicendũ, quod reſpectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refertur, & ideo deſtructo termino reſpectus auferetur, ſed tamen filiatio realis ad patrem remanet in Chriſto, etiam ſuppoſita morte matris.

Ad tertium dicendum, quod in illa philoſophi deſcriptione eſſe ponitur pro ratione eſſendi, ſecundum quod diffinitio dicitur ratio † ſecundum genus, quod eſt eſſe unde non oportet quod habeat eſſe relatio ex reſpectu, ſed ex cauſa reſpectus, ex reſpectu uero habet propriam rationem generis, uel ſpeciei.

†Alias, realis.

Ad quartum dicendum, quod quamuis ſit reſpectus filiationis diuerſus, & cauſa filiationis diuerſa, ſed tamen filiationes nõ poſſunt eſſe duæ ratione iam dicta.

art. 2. c. & 3. d. 8. arti. 5. ad 2. art. 225. 183. 3. p. q. 75. art. 5. o. & 4. d. 11. q. 2. arti. 1. o.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS V.

Vtrum in Chriſto ſint accidentia ſine ſubiecto.

183 DEINDE quæritur de Chriſto quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris continetur, utrum ſcilicet ſint ibi accidentia ſine ſubiecto, & videtur quod nõ. Deus enim non poteſt facere contradictoria eſſe ſimul vera. Hoc autem eſſet ſi ab aliquo remoueretur id quod eſt de ſua diffinitione. Cũ ergo in diffinitione accidentis cadat eſſe in ſubiecto, quia accidentis eſſe eſt ineſſe, videtur quod Deus non poſſit facere accidens ſine ſubiecto.

¶ 2 Præt. De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed ens per ſe eſt diffinitio, vel deſcriptio ſubſtantiæ, ſi ergo in ſacramento altaris accidentia ſunt per ſe non in ſubiecto, ſequitur quod ſint ſubſtantiæ, quod eſt abſurdum.

¶ 3 Præt. Ex accidentibus non poteſt generari ſubſtantia, ſed videmus ex illis ſpeciebus generari vermes & cineres, quæ conſtat non generari ex corpore Chriſti, ergo accidentia non ſunt ibi ſine ſubiecto.

¶ 4 Sed diceres quod generantur miraculoſé.

¶ 5 Sed Contra. Miracula ordinãtur ad ędificationem fidei, ſed magis eſt ad ſcandalum, quod uermes exinde generentur: ergo non fit miraculoſe.

¶ 6 Præt. In ſacramento altaris nihil debet eſſe inordinatum, ſed contra ordinem, quem Deus rebus impoſuit eſt accidens eſſe ſine ſubiecto.

Sed contra. Senſus non decipitur in proprio ſenſibili, ſecundum philoſophum in ſecundo de anima. (T. c. ſexageſimotertio.) Sed ſenſus iudicat ſibi eſſe colorem & ſaporem, & alia huiuſmodi: ergo hæc accidentia ſunt uere ibi, Non autem ſunt in corpore Chriſti ſicut in ſubiecto, nec iterum in aere, cum neutrum ſit natum affici talibus accidentibus ergo accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto.

Reſpondeo dicendũ, quod accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto, quod qualiter eſſe poſſit hinc conſiderandum eſt, quia in omnibus cauſis ordinatis, ſecundum philoſophum in libro de cauſis, prima cauſa uehementius imprimit in cauſatum cauſæ ſecundæ, quã etiam cauſa ſecunda: unde fit, ut cauſa prima non retrahat operationem ſuam ab effectu etiam poſtquam cauſa ſecunda retraxit: ut dicitur ibidem in commento. Vniuerſalis autem cauſa & prima omnium entium Deus eſt, non ſolum ſubſtantiarum, ſed etiam accidentium (Ipſe enim eſt creator ſubſtantiæ & accidentis) ſed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nã mediantibus ſubſtantiæ principijs accidentia producuntur: unde ſecundem naturæ ordinem accidentia à principijs ſubſtantiæ dependent, ut ſine ſubiecto eſſe non poſſint, tamen per hoc non excluditur quin Deus quaſi cauſa prima poſſit accidentia in eſſe ſeruare ſubſtantia remota, & per hunc modum accidentia miraculoſe ſunt in ſacramento altaris ſine ſubiecto, uirtute ſcilicet diuina ea tenente in eſſe. 1. p. q. 22. art. 2. & q. 44. ar. 1. & 2. ar. 22. & 74.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, accidentis eſſe eſt ineſſe: uel qualitercunque ponatur ſubiectum in diffinitione accidentis, intelligitur eſſe diffinitio per additionem, ut habetur in 7. Metaphy. (T. c. 17) Et dicitur diffinitio per additionem quando, in diffinitione ponitur aliquid quod eſt extra eſſentiam diffiniti ſicut naſus ponitur in diffinitione ſimi, hoc autem eſt propter naturalem dependentiam accidentis a ſubiecto, ſed hoc non impediente Deus poteſt accidentia ſine ſubiecto conſeruare: nec tamen ſequitur contradictoria ſimul eſſe uera, quia ſubiectum non eſt de ſubſtantia accidentis. ar. 26.

Ad ſecundum dicendum, quod ſecundum Auicen. in ſua Metaphyſi. eſſe non poteſt poni in diffinitione alicuius generis & ſpeciei: quia omnia particularia uniuntur in diffinitione generis, uel ſpeciei, cum tamen genus: vel ſpecies non ſint ſecundem unum eſſe in omnibus, & ideo hæc non eſt uera diffinitio ſubſtantia eſt quod per ſe eſt: uel accidens eſt quod eſt in alio, ſed eſt circumlocutio ueræ deſcriptionis, quæ talis intelligitur, ſubſtantia eſt res cuius naturæ debetur eſſe non in alio, accidẽs uero eſt res cuius naturæ debetur eſſe in alio, unde patet quod quamuis accidens miraculoſe ſit non in ſubiecto, non tamen pertinens ad diffinitionem ſubſtantiæ: non enim per hoc eius naturæ debetur eſſe non in alio, nec egreditur diffinitionem accidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, ut ei debeatur eſſe in alio. art. 25. 1. p. q. 3. ar. 5. ad 1. 3. p. q. 77. ar. 1. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod de his quæ generantur ex ſpeciebus, vt vermibus, uel cineribus, aut aliquibus huiuſmodi duæ ſunt opiniones magis probabiles. Quarum una eſt quæ dicit quod ſubſtantia panis redit ex qua poſſunt talia generari. Sed hæc opinio uidetur improprietatem continere propter duo, niſi debito modo intelligatur. Primo quia nõ poteſt eſſe quod iterum ſit ibi ſubſtantia panis. Aut enim poneretur ibi eſſe ſubſtantia panis iterato ſpeciebus manentibus, & ſic cum corpus Chriſti tandiu ſit ſub ſacramento, quandiu ſpecies manet ſequitur quod aliquando erit ibi ſimul corpus Chriſti & ſubſtantia panis, quod non ſuſtinet ratio. Aut hoc erit deſtructis ſpecieb. & hoc iterum eſt inconueniens: ut ſubſtantia ſit ſine proprijs accidentibus panis. Secundo apparet improprietas propter nomen reditus. Si enim aliquid eſt in alterum conuerſum nõ poteſt dici redire, niſi illud reconuertatur in ipſum. Subſtantia autem panis non eſt annihilata, ſed tranſubſtantiata in corpus Chriſti. Vnde non poteſt intelligi, quod ſubſtantia panis redeat, niſi corpus Chriſti reuertatur in panẽ, quod eſt abſurdum, uis ſi debet illa opinio ſuſtineri intelligenda eſt per ſubſtantiam panis materia panis, non quod redeat quæ prius erat, ſed quod deſtructis ſpeciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, uel per creationem, uel quocunque alio modo, ex qua poſſint huiuſmodi corpora generari. Alia uero opinio eſt planior, ut dicatur quod illis accidentibus ſicut datum eſt per ſe ſubſiſtere diuina 3. p. q. 75. ar. 6. o. & 4. d. 11. q. 1. a. 1. q 3. o. art. 10. 4. o. & 4. d. 11. q. 1. a. 3. q. 1.

uirtute,

uirtute, ſimiliter datum eſt ut agant & ex eis fiat quicquid fieret ex ſubſtantia panis, uel quicquid ageret ſi maneret, & hac uirtute nutriunt, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Ad quartum dicendum, quod hoc miraculum ordinatur ad fidem, ne fides ſcilicet depereat.

contra. 4. c. 66. c. ſi. 3. p. q. 77. a. 3. 4. Ad quintum dicendum, quod nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum conſideratu ordine communi, cuius contrarium eſt ordinatum pro aliqua cauſa ſpeciali, & hoc modo quamuis ſecundum ordinem communem recte diuinitus ordinatum ſit ne accidens in ſubiecto, nihil tamen prohibet etiam recte ordinatũ eſſe, ut in ſacramento altaris accidens ſit ſine ſubiecto, ut ſcilicet fides habeat meritum per latentiam ſacramenti.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de membris Chriſti.

¶ Et primo de Angelis.

¶ Secundo de hominibus.

¶ De Angelis quæruntur quinque.

¶ Primò quantum ad naturam ipſorum, utrum ſint compoſiti ex materia & forma.

¶ Secundo quantum ad cognitionem, utrum ſimul actu poſſint eſſe in cognitione matutina & ueſpertina, i. utrum ſimul cognoſcant res in propria natura, & in uerbo.

¶ Tertio quantum ad meritum uoluntatis, vtrum. ſ. potuerunt eodem actu charitatis mereri fruitionem, & frui.

¶ Quarto quantum ad motum, vtrum moueantur in inſtanti.

¶ Quinto quantum ad effectum, utrum poſſint impertiere, vel aliquid facere in iſtis corporibus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Angelus ſit compoſitus ex materia & forma.

184

1. p. q. 50. a. 2. & ſpiritu. a. 1. c. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod Angelus ſit compoſitus ex materia & forma. Auguſtinus enim dicit in libro de mirabilib. ſacræ ſcripturæ. Omnipotés Deus ea materia informi, quã prius condidit corporalium, ſenſibilium & inſenſibilium intellectualium, & intellectu carentium multiformes ſpecies diuiſit, Angeli autem ſunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam de ſui compoſitione.

¶ 2 Præterea, Boetius dicit in lib. de unitate & uno. Quoddam eſt unum coniunctione ſimplicium, ut Angelus & anima: quorum unumquodque eſt unum coniunctione materiæ & formæ, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Omne quod eſt in genere habet genus & differentiam, genus autem ſecundum Auicennam ſua Metaphy. ſumitur ex natura materiæ, differentia uero ex natura formæ, ergo omne quod eſt in genere eſt compoſitum de materia & forma. Angelus autem eſt in genere ſubſtantiæ cum ſit ſubſtantia habens ſpeciem limitatam, ergo Angelus eſt compoſitus ex materia & forma.

¶ 4 Sed diceres, quod differentia Angeli non ſumitur ex forma, ſed ex formali, quod eſt ipſum eſſe Angeli. Contra. Differentia cuiuſlibet rei eſt de eſſentia, & intra diffinitionem ipſi°. Sed in omni creatura eſſe eſt aliud ab eſſentia eius, nec intrat diffinitionem eius, ut Auicenna dicit, ergo differentia Angeli nõ poteſt ſumi ex eſſe ipſius.

¶ 5 Præterea, Idem oſtenditur, quia impoſſibile eſt eſſe plura ſumma bona, quia oportet ea in aliquo conuenire, cum utrumque ſit ſummum bonum, & in aliquo differre, alias non eſſent plura, & ſic eſſent compoſita, ſed conſtat eſſe plures eſſentias Angelicas, ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre, & ſic oportet eas eſſe compoſitas, ſed partes eſſe ſunt materia & forma ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

Sed contra eſt, quod dicit Boet. in lib. de duabus naturis & una perſona Chriſti. Omnis natura in corpore ſubſtantiæ nullo materiæ innititur fundamento. Sed Angeli ſunt incorporei, ergo non eſt in eis materia.

Spiritu. ar. 1. c. Reſpondeo dicendum, quod quidam ponunt Angelos compoſitos ex materia & forma. Sed hoc uidetur repugnare naturæ

Rõ quare Angeli non hãt materiam. eorum propter duo, quæ in eis inueniuntur. Primo quidem, quia intellectuales ſunt. Si enim Angeli haberent materiam de ſui compoſitione, oporteret quod quod in eis eſt, eſſet in eſſe per modum materiæ conuenientem, cum omne quod eſt in alio ſit in eo per modum recipientis, ut habetur in libro de cauſis. Formæ autem aliqua hoc modo eſt in materia, quod in ea habet eſſe particulare & naturale. Vnde ſi Angeli eſſent ex materia compoſiti, oportet quod formæ quibus intelligunt quatenus eſſent in eis ſecundum eſſe naturale, & particulare, & ſic ſequeretur hoc impoſſibile, quod Angelus nunquam cognoſceret, niſi particulare, quia forma particulariter in aliquo recepta non poteſt eſſe uniuerſalis cognitionis principium, ſicut patet in ſenſu; nec poteſt obuiari per hoc quod ponitur Angelus componi ex materia alterius naturæ quam hæc materia corporalis, quia quæcunque eſſet illa materia, conſtat quod reciperet formam ſubſtantialem Angeli particularem, alias Angelus nõ eſſet res particularis, & ſic illa materia conueniret cum hac materia in hoc quod formæ in ea reciperentur per modum particularem, vnde impoſſibile eſt Angelum, vel aliquam ſubſtantiã intellectualem ex materia componi, cum alterius modi ſit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materia prima, vt dictum eſt. Vnde dicit Philoſophus in 3. de anima. (Tex. comm. 4.) & Philoſophorum ſententia eſt quod intellectualitas immunitatem habet a materia. Secundo repugnat eis per hoc quod incorporales ſunt: quæcunque enim ex materia componuntur oportet in materia conuenire, eo quod quælibet materia ſecundum ſe accepta cum forma careat, non

1. p. q. 51. a. 2. & q. 54 a. 5. ad 1. & q. 110. a. 2. ad 1. & a. 3. ad 3. & ſpiritu a. 2. habet in ſe aliquam diſpoſitionis rationem, ſuppoſita autem vnitate materiæ, impoſſibile eſt quod vna materia contrarias & diſparatas formas recipiat, niſi ſecundum diuerſas partes; non enim poteſt eadem materia & ſecundum idem accipere formam Angeli & formam lapidis; diuerſitas autem partium non poteſt intelligi in materia non intellecta diuiſione, nec diuiſio non intellecta dimenſione: quia ſubtracta quantitate ſubſtantia remanet indiuiſibilis, vt dicitur in 1. Phyſicorum. (Tex. com. decimooctauo.) Vnde oportet omnia quæ ſunt compoſita ex materia dimenſionata eſſe, & ideo nullum incorporeum poteſt eſſe ex materia compoſitum. Sed quia ſubſtantia Angeli non eſt ſuum eſſe, hoc enim ſoli Deo competit, cui

a. 25. & 26. a. 58. eſſe debetur ex ſeipſo, & non ab alio, inuenimus in Angelo & ſubſtantiam, ſiue quidditatem eius quæ ſubſiſtit, & eſſe eius quo ſubſiſtit, quo ſcilicet actu eſſendi dicitur eſſe, ſicut actu cur-

2. 147. o. Boetius 1. p. q. 4. ar. 1. c. & 50 ar. 2. ad 3. rendi dicimur currere, & ſic dicimus Angelum eſſe compoſitum ex quo eſt, & quod eſt: vel ſecundum verbum Boetii, ex eſſe & quod eſt, & quia ipſa ſubſtantia Angeli in ſe conſiderata eſt in potentia ad eſſe cum habeat eſſe ab alio, & ipſum eſſe ſit actus, ideo eſt in eo compoſitio actus & potentiæ, & ſic poſſet in eo concedi materia & forma ſi omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia, ſed hoc non competit in propoſito, quia eſſe non eſt actus, qui ſit pars eſſentiæ, ſicut forma ipſa quidditas Angeli, vel ſubſtantia eſt per ſe ſubſiſtens: quod materiæ non competit.

1. p. q. 50. a. 5. & q. 5. a. 2. ad AD PRIMVM ergo dicendum, quod Auguſtinus ſuper Geneſim ad literam materiam informem, quam Deus primo condidit dicit ſignificari per cœlum & terram cum dicitur, in principio creauit Deus cœlum & terram, vt per terram ſignificetur materia informis viſibilium rerum, per cœlum autem ipſa natura angelica nondum formata per conuerſionem ad Deum, vt ipſa naturalia angelorũ attribuantur eis quaſi materia, & dona gratiæ vel gloriæ attribuantur eis quaſi forma: vnde non eſt ad propoſitum auctoritas inducta.

Ad ſecundum dicendum, quod liber ille non eſt Boetii, unde non oportet quod in auctoritatem recipiatur, ſuſtinendo tamen ipſum poteſt dici quod formam & materiam large accipit pro actu & potentia, ut dictum eſt.

Spũ art. 1. ad 21. C. art. huius. Ad tertium dicendum, quod ipſa ſubſtantia Angeli quodammodo ſe habet ad eſſe eius, ut materia ad formam, ut dictum eſt, materia autem ſi eius eſſentia diffiniretur, haberet pro differentia ipſum ſuum ordinem ad formam, & pro genere ipſam ſuam ſubſtantiam, & ſimiliter in Angelis ex ipſa natura ſubſtantiæ ad eſſe accipitur ſpecifica differentia, unde ſecundum quod in ſubſtantia unius eſt plus uel minus de potentia quam in ſubſtantia alterius. Dicendum autem Auicennam intelligitur de compoſitis ſubſtantiis.

Ad quartum, concedimus: non enim ab ipſo eſſe ſumitur differentia ſed magis ex habitudine ipſius ſubſtantiæ ad eſſe.

1. p. q. 50. ar. 2. ad 1. & art. 40. & q. 76. ar. 2. ad 1. art. 58. 185. Ad quintum dicendum, quod in ſummo uno nulla diuerſitas eſſe poteſt, cum in eo ſit idem eſſe & quod eſt. Vnde hoc ſufficit ad eius pluralitatem remouendam, ſed compoſitio quæ in Angelis inuenitur ſufficit ad eius pluralitatem, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Angelus poſſit cognoſcere ſimul rei uerbo, & in propria natura.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur q Angelus non poſſit cognoſcere ſimul res in uerbo & in propria natura. 185

Eadem

peruenit, ſed omne tale mouetur in inſtanti, ergo Angelus in in
ſtanti mouetur.

¶ 2 Præt. ſicut ſe habet mobile diuiſibile ad motum diuiſibi
lem ſucceſſiuum, ita ſe habet mobile indiuiſibile ad motũ in
diuiſibilem & inſtantaneum. Sed corpus quod eſt mobile diuiſi-
bile mouetur ſucceſſiue in tẽpore diuiſibili, ergo Angelus qui
non eſt mobile diuiſibile ex hoc quod caret quantitate, moue-
tur ſubito, uel in inſtanti.

¶ 3 Præterea, Ariſtotel. quarto Phyſicorum, (Topicorum ca
pit. ſeptuageſimo primo, probat quod ſi aliquid moueretur in
uacuo moueretur in inſtanti propter hoc, quod medium mobi
li non reſiſtit, ſed ſicut uacuum non reſiſtit corpori in motu,
ita nec aliquid plenum ipſi Angelo, ergo Angelus mouetur in
inſtanti.

Sed contra eſt, quod dicit Auguſtinus octauo ſuper Geneſ.
ad literam, quod Deus mouet creaturam ſpiritualem per tem
pus, Angelus autem eſt creatura ſpiritualis, ergo mouetur per
tempus, & non in inſtanti.

3.p.q.57.a. Reſpondeo dicendum, quod in omni motu oportet intelli-
3. ad 2. 1. gere ſucceſſionem & tempus per aliquem modum, eo quod ter
di.37.q. 4. mini cuiuslibet motus ſunt ſibi oppoſiti inuicem, & incontin-
art.3. c. & gente, ut patet in primo Phyſic. Topicor. cap. ſexageſimoquar
ad 5. to. Vnde oportet, quod mobile intelligatur eſſe primũ in uno
termino motus, & poſterius in altero, & ſic ſequitur ſucceſſio.
Sed tranſire de uno termino ad alterum in motibus corpora-
libus contingit dupliciter. Vno modo ſicut de inſtanti in inſtãs,
hoc autem eſſe non poteſt, niſi quando ſunt tales termini mo-
tus inter quos eſt accipere aliquo modo medium, ſicut inter
2.149.c.ſi. duo inſtantia eſt tempus medium, ut patet in loci mutatione,
& alteratione, augmento, aut diminutione, & hi motus dicun-
tur continui propter continuitatem eius ſuper quod trãſit mo
tus, cuius eſt plus & min⁹ accipere. Alio modo trãſitur de uno
termino motus in alium, ſicut de tempore in inſtans, & hoc ac
cidit in motibus, quorum termini ſunt priuatio & forma: in
ter quæ conſtat medium non eſſe, unde non poteſt ſic tranſiri
de uno extremo in alterum, ut quandoque in neutro extremo
rum ſit, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, ita quod in neu-
art.215. tro eſt inſtantium, ſed in medio tempore, & huiuſmodi mo-
tus ſunt generatio & corruptio & illuminatio & huiuſmodi,
in quibus oportet dicere, quod unus terminus erat in toto tem
pore præcedente, & alius in inſtanti ad quod tempus termina-
tur, huiuſmodi autem mutationes ſunt termini motus cuiuſ-
art.145. dam, ſicut illuminatio diei eſt terminus motus localis ſolis un-
de in toto tempore præcedente, quo ſol mouetur ad punctum
directe oppoſitionis erant tenebræ, in ipſo uerò inſtanti quo
peruenit ad punctum prædictum eſt lumen, & ſimiliter eſt de
generatione, & corruptione, quæ ſunt termini alterationis. Et
quia inter tempus, & inſtans non cadit aliquod medium, nec
eſt aliquod inſtans accipere immediate præcedens ultimum tẽ
art.215. c. poris, unde eſt quod in huiuſmodi mutationibus abſque om
uerſ. q6.2. ni medio tranſitur de uno extremo in aliud, nec eſt accipere ul
art.12. ad timum tempus, in quo fuerit in termino a quo, ſed ultimum
14. et uerſ tempus, quod terminatur ad inſtans in quo eſt in termino ad
q6.28. arti. quẽ, & ideo huiuſmodi mutationes inſtantaneæ dicuntur, hoc
2. ad 10. autem dici non poteſt in motu Angeli, eo quod nullum ordi-
1.p. q. 63. nem habet ad aliquem motum continuum, ut poſſit dici ter-
ar.9. ad 4. minus eius, unde oportet ponere, quod intelligatur tranſire de
1.p.q.53.a termino motus in terminum motus. ſicut tranſitur de inſtanti
3.c.ſi et q. in inſtans, & non ſicut tranſitur de tempore in inſtans, eo quod
91. arti. 2. tempus non poteſt intelligi ſine motu, unde cum eſſe Angeli in
ad 3. t. d. termino a quo a nullo motu dependeat, non poteſt dici, quod
8.q.3.ar.3. ſit ibi in tempore, ſed in quoddam nunc, & ſimiliter in termino
ad 4.ma.q. ad quem cum alio nunc Sed huiuſmodi nunc non ſunt termini
36.ar. 4.c. huiuſmodi temporis, quod eſt numerus motus cœli, eo q̃ mo-
tus angeli nullo modo dependet a motu cœli, ut eius numero
menſuretur, nec oportet ea continuari per medium tempus
continuitas enim temporis ſequitur continuitatẽ motus & cõ
tinuitas motus ſequitur cõtinuitatem magnitudinis, ſuper quã
tranſit motus, ut habetur in 4 Phyſi. (T.c.99.) Sed in ipſis ope
rationibus angeli, ratione quarum dicitur moueri per diuerſa
loca, non eſt inuenire aliquam continuitatem, ſed conſequenter
ſe habent, unde et nunc quæ menſurant motum angeli ſunt cõ
ſequenter ſe habentia, et non eſt inter ea aliquid continuãs, et
ipſa pluralitas ſic ſe conſequentium eſt quoddam tempus, in
quo dicimus angelum moueri, et hoc conſonat dictis Philoſo-
phi, ubi dicit quod eiuſdem rationis eſt indiuiſibile moueri, &
tempus componi ex nunc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non requiritur tem-
pus in motu angeli propter diſtantiam, ſed propter incontingen
tiam terminorum, quia ſcilicet non contingit angelum eſſe in
duobus locis ſimul.

Ad ſecundum dicendum, quod ſucceſſio motus non ſolum
ſequitur diuiſionem mobilis: ſed etiam eius ſuper quod tranſit
motus. quia ſecundum prius, & poſterius in magnitudine eſt
prius & poſterius in motu ut dicitur in 4 Phyſi. (T.c.104.) Li
cet ergo Angelus ſit indiuiſibilis, tamẽ loca, ſecundum quæ mo- 1.p.q.53.ar
ueri dicitur, ſunt diuiſa ab inuicẽ, & ideo oportet in motu eius ti.2. o.
intelligi aliquam diuiſionem.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis non impediat aliquod
plenum Angelum in ſuo motu: tamen propter rationem iam
dictam oportet in motu eius intelligi diuerſa nunc, ratio autem
philoſophi eſt magis ducens ad impoſſibile quam oſtenſiua, ut
commentator ibidem dicit.

ARTICVLVS X.

Vtrum angeli poſſint agere in hæc corpora inferiora.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur quòd Angeli nõ 275
poſſunt agere in hæc corpora inferiora. Actio enim non 3.p. q. 110.
poteſt, niſi inter ea, quæ habent aliquam conuenientiam adinui ar.2.3.o.2.
cem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum iſtis corpori- di.8.ar.5.o.
bus, cum corruptibilium, & incorruptibilium etiam genus non
ſit unum, ut dicitur in 10. Met. (T.c.26.) Ergo Angeli in hæc
corpora non poſſunt agere.

¶ 2 Præterea, ſi agunt Angeli in hæc corpora, aut agunt per
imperium, aut per influxum. Si per imperium æqualiter agere
poſſunt in propinqua, & in diſtantia, quod eſt contra Damaſ. q
dicit. quód ubi operantur ibi ſunt. Si uerò per influxum opor-
tet quod illud quod influunt per medium tranſeat. medium au
tem corporale non eſt receptiuum ſpiritualis impreſſionis: ergo
nullo modo poſſunt angeli agere in hæc inferiora corpora, ne-
que in animas noſtras.

¶ 3 Præterea, Non poſſunt dici, agere, vel influere ſicut fons
influit riuo, ut idem numero quod prius eſt in angelo, poſt
modum in his inferioribus fiat, quia ſic in agendo aliquid amit-
teret, nec iterum aliud quod in his inferioribus recipi dicitur
per eorum influxum creando, quia angeli creatores non ſunt,
nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura
ſufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

Sed contra eſt quod Aug dicit in 3 de tri. quod ea quæ diui-
nitus in corporalibus ſunt miniſterio angelorum fiunt Grego.
etiam dicit in 4. dial. quod omnia corporalia per ſpirituales ſub
ſtantias adminiſtrantur.

Reſpondeo dicendum, quòd de actione angelorum in hæc in
feriora corpora duplex eſt opinio apud philoſophos. Commen
tator enim uult in 10. Metaph. quod ſubſtantiæ ſpirituales non
poſſunt imprimere in hæc inferiora corpora, niſi mediantibus
corporibus cœleſtibus, quæ a ſubſtantiis incorporeis mouentur,
ſecundum philoſophos. Auicen. verò vult in ſuam Metaph. & in
6. de naturalibus, quod dupliciter imprimunt in hæc inferiora,
vno modo per motum orbium, & alio modo per imperium im
mediate, quia formæ intellectus eorum ſunt factiuæ ſecundum
eum, & materia ſenſibilis obedit eorum conceptionibus pluſ-
quam quibuslibet qualitatibus actiuis & paſſiuis. Et exinde
eſt ſecundum eum, quód in iſtis inferioribus fiunt aliquæ tranſ-
mutationes quandoque ex conceptionibus ſuperiorum ſubſtan
tiarum præter totum ordinem cauſarum naturalium. Sed hæc
opinio ſecunda repugnat dictis Auguſt. in 3. de tri. vbi dicitur
quod angelis non ſeruit ad nutum materia corporalis. Repu-
gnat etiam rationi, quia quamuis quod eſt potentia in materia,
ſit actu in ſubſtantiis, multo nobilius tamen materia corpora-
lis non eſt proportionata potentia reſpectu talis actus, quo ſub-
ſtantiæ ſpirituales in actu ſunt. oportet autem agens quod edu
cit de potentia in actum eſſe materiæ proportionatum, unde
non poteſt eſſe quod uirtus ſubſtantiæ ſpiritualis creatæ ſe ex-
tendat ad materiæ tranſmutationem immediatẽ, ſed mediante
aliquo agente naturali. Quamuis enim ei non obediat cor-
poralis materia ad formalem tranſmutationem, immediate ta-
men obedit ei localiter ad motum localem, & per hanc uirtutẽ 1.p. q. 115.
poſſunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia art.6. o. q.
ad aliquem effectum perficiendum. Ea uerò ad quæ nulla vir- 106.arti. 3.
tus naturalis ſe extendit fiunt ſola diuina virtute, quæ ſola po- e.1.p.q.3.o.
teſt naturalem ordinem immutare Sed quia mentes noſtræ & 2. di. 3.
ſunt proportionatæ, & propinquæ ad recipiendum actionem an q.1.arti. 3.
gelorum, ideo in mentes noſtras agere poſſunt dupliciter. Vno ad 4 veri.
modo confortando intellectum noſtrum ſicut in corporalibus q.2.ar.3.o.
minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo
per agens naturale ipſius intellectus, ſicut etiam agit in corpo-
ra, & hoc eſt inquantum lumine angelico illuſtrantur phantaſ-
mata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas,
quam

quàm lumine intellectus agentis exprimi poſſent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod angeli habent conuenientiam cum illis inferioribus corporibus, quæ eſt conuenientia mouentis ad motum, poſſunt enim mouere motu locali corpora, non ſolum illa cœleſtia immediate, ſed etiam hæc inferiora, vt ſic ſententia noſtra de actione angelorum in corpora ſit media inter duas opiniones philoſophorum prædictas.

Arti. 123. ad 1. Art. 45. c. Art. 45. c.

Ad ſecundum dicendum, quòd angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, ſed imperium non dicitur hic ſine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mouens & motum oporteat eſſe ſimul, vt probatur in 7. Phyſic. (T. c. 12.) Actio vero qua influere dicitur in animam noſtram, confortando eam ad intelligendum, nõ oportet quod tranſeat per medium corporale, qui hoc facit in ſpiritualibus ordo, quod in corporalibus ſitus ſecundum Aug. Animæ uero noſtræ ordine naturæ quaſi continguantur ipſis angelis, ſicut & angelus inferior ſuperiori, unde non oportet q̃ interueniat medium corporale.

Ad tertium dicendum, quod angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant, ſed ſolum educunt de potentia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actum educere poſſit, non tamen ita perfecte ſicut angelus.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad homines.
¶ Et primo quantum ad naturam.
¶ Secundò quantum ad gratiam.
¶ Tertio quantum ad culpam.
¶ Quarto quantum ad gloriam.
¶ Quintum ad naturam quæruntur duo.
¶ Primo vtrum vegetabilis, & ſenſibilis anima ſit a creatione.
¶ Secundo vtrum imperare ſit actus uoluntatis, vel rationis.

ARTICVLVS XI.

Vtrum anima vegetabilis, & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.

189
ar. 44. ad 6. ad 1. & 4. & 1. p. qu. 118. arti. 1. o. & poté. q. 3. a. 2. o.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima vegetabilis, & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem. Vt enim dicit Aug. 10 lib. de vera religione Subſtantia viuens naturæ ordine præfertur ſubſtantiæ non uiuenti, ſed anima ſenſibilis & vegetabilis ſunt ſubſtantiæ viuentes: ergo ſunt nobiliores omnibus ſubſtantijs non viuentibus. Aliquæ autem ſubſtantiæ non viuentes ſunt immediate a Deo creatæ, vt elementa huius mundi: ergo & anima ſenſibilis & vegetabilis immediate a Deo creãtur, cum nobilitas facientis demonſtret nobilitatem facti.

¶ 2 Præterea, Omne cui proprie competit fieri, vel ſit ex nihilo, uel ſit ex aliquo. Sed animæ uegetabili, vel ſenſibili competit proprie fieri: ergo cùm non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem ſui relinquitur quod fiant ex nihilo, & ſic exeũt in eſſe per creationem. Probatio mediæ. Omne quod proprium habet eſſe ſi non ſemper fuit, proprie dicitur fieri. Sed anima ſenſibilis proprie & uerè habet eſſe cum ſit ſubſtantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem niſi quod habet proprium eſſe ergo cum anima ſenſibilis huius animalis non ſemper fuerit proprie competit ei fieri, & ſic reſtat quod creetur.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 2. de anima, quòd ſenſitiui prima mutatio ſit a generante. Prima autem mutatio ſenſitiui eſt ſecundum quam acquirit actum primum, qui eſt anima ſenſitiua: ergo ſit per generationem, & non per creationem.

Præterea, Omne illud quod præcedit in ſemine hominis ante introductionem animæ rationalis eſt per generationem, & non per creationem. Sed anima uegetabilis & ſenſibilis præcedunt in ſemine hominis quia primum eſt uiuum quam animal, & animal, quam homo, ſecundum philoſophum 16. de animalibus: ergo etiam in homine eſt anima ſenſibilis & vegetabilis per generationem.

Præterea, Cum Deus in inſtanti operetur, natura verò ſucceſſiue: omne illud quod per actionem ſucceſſiuam exit in eſſe eſt ab aliquo agente naturali. Sed anima ſenſibilis & vegetabilis producuntur actione ſucceſſiua, quia determinato ſpacio temporis viuificatur conceptus, & ſenſificatur: ergo anima ſenſibilis, & vegetabilis ſunt a naturali agente: & non per creationem.

Reſpondeo dicendum, quòd circa hanc quæſtionem eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt animam ſenſibilem & uegetabilem eſſe ex creatione. Alii uero ex traduce, & hæc diuerſitas apud philoſophos inuenitur non ſolum de iſtis animab*, ſed etiam de omnibus formis ſubſtantialibus. Quidam enim, vt Plato & Auicenna, poſuerunt omnes formas ab extrinſeco eſſe, qui præcipue ex duobus mouebantur. Primo quidẽ, quia cum formæ non habeant materiam partem ſui, non poſſunt fieri ex nihilo, unde oportet quod a creante fiant. Secundo quia in rebus inferioribus non uidebant principia actionum, niſi qualitates actiuas & paſſiuas quas iudicabant inſufficientes ad productionem formarum ſubſtantialium, cum nihil agat ultrà ſuam ſpeciem. Sed in hoc uidemur fuiſſe decepti, quia attribuebant fieri proprie iſtis formis, cum tamen fieri non ſit niſi compoſiti, cuius etiam proprie eſt eſſe. Formæ enim eſſe dicuntur non ut ſubſiſtentes, ſed ut quo compoſita ſunt, unde & fieri dicuntur non propria factione, ſed per factionem ſuppoſitorum quæ tranſmutantur tranſmutatione materiæ de potẽtia in actũ, unde ſicut compoſita ſunt per agentia naturalia, ita etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes. Qualitates autem actiuæ & paſſiuæ agunt ad formas ſubſtantiales in virtute ſubſtantialium formarum quarum ſunt inſtrumenta. Sicut calor ignis agit ut inſtrumentum animæ nutritiuæ, ut dicitur in ſecundo de anima. (Topicorum capite quadrageſimo primo.) Anima autem uegetabilis & ſenſibilis non ſunt formæ ſubſiſtẽtes, alias remanerent poſt corpora, unde oportet quod fiant a generante per actionem Compoſitorum, ſicut & cæteræ formæ materiales; ſola autem anima intellectiua, quæ habet eſſe ſubſiſtens cum maneat poſt corpus, eſt ab extrinſeco per creationem, ſi autem ſenſibile, & uegetabile, & intellectiuum in homine in diuerſis ſubſtantiis animæ radicarentur, tunc & uegetabilis & ſenſibilis hominis a generante erit, ſed quia hæc opinio repugnat dictis philoſophorum, quia in uno animato unam animam tantum poſuerunt, ad quam omnes operationes animæ pertinent, & etiam contra dicta ſanctorum in probantium pluralitatem animarum, ut patet in libro de eccleſiaſticis dogmatibus. Ideo approbato quod in homine ſit tantum una ſubſtantia animæ, cuius potentiæ ſunt uegetatiuum ſenſitiuum, & intellectiuum, dicimus quod anima hominis, quæ omnes has potentias animæ ſuſtinet, a Deo creatur, quamuis per operationem naturalis agẽtis fiat, ut corpus organizatum actu perficiatur per potentias, quæ ſunt corporalium partium actus.

Plato Auicenna ar. 123. 1. & 161. art. 202. 1. p. q. 175. ar. 1. 6. ad 1. q. 90. artic. 3. ar. 116. ad 2. & 4. Po. q. 3. ar. 9. tic. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima uegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ uiuentes, ſicut nec ſubſiſtentes, ſed ſunt principia uiuendi & eſſendi, & iterum non oportet ſi quid minus nobile ſit a Deo immediate, quod etiam quod eſt magis nobile, quia Deus cum non habeat limitatam virtutem nec agat neceſſitate naturæ, poteſt agere & nobiliora & minus nobilia ſecundum ſuam voluntatem, ſicut immediate produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamen homines, qui nunc generantur ex ſemine nobiliores ſunt.

art. 44. c. fi. 1. p. q. 75. a. 3. et po. q. 3. arti. 11. ad 18.

Ad ſecundum dicendum, quod animæ ſenſitiuæ non conuenit per ſe eſſe, nec fieri, nec operari, nulla enim eſt actio animæ in qua corpus non communicet. Eſt enim duplex potentia motiua animæ ſenſitiuæ, una quæ imperat. ſ. appetitiua, cuius actus conſtat, quæ affixa muſculis & neruis eſt principium mobilitatis in eis, ſed ipſa diſtinctio partium corporalium facit quod una pars animalis eſt mouens & alia mota, & ita poſſunt moueri ex ſe.

Alia, quæ ſunt in contrarium concedimus, niſi quantum pertinet ad hominem, in cuius ſemine quamuis præcedat uegetatiua & ſenſitiua anima imperfecte, cum illis ceſſantibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfecte continet quod in eis erat imperfectionis: nam ſecundum Auicen. in generatione animalis ex ſemine interueniunt multæ generationes, & corruptiones.

Ad contraria.

ARTICVLVS XII.

Vtrum imperare ſit actus rationis.

190
11. q. 6. 17. ar. 1. o. et 1. p. q. 1. a. 5. ad 2.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod imperare ſit actus rationis: quia Philoſophus dicit in 1 Ethi. Ratio recte & ad optima deprecatur & obedit ei quod eſt continentis: ergo imperare & deprecari & huiuſmodi videntur ad rationem pertinere.

Sed contra. Imperare ad dominium pertinet. Sed nos ſumus domini noſtrorum actuum per uoluntatem, ergo imperare eſt actus uoluntatis.

Reſpondeo dicendum, quòd in imperio duo concurrunt, quorum unum eſt rationis, aliud uoluntatis. Qui enim imperat aliquid inclinat ad faciendum, quod uoluntatis eſt, ipſius

enim

enim eſt mouere per modum agentis: & iterum ordinat eſt cui imperat ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinent, cuius eſt ordinare. Et ſi duorum horum ordo conſideretur, uidetur primum eſſe inclinatio uoluntatis in aliquid per electionem, & poſtea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat, quod electum eſt: & ſic imperiū erit immediate actus rationis, ſed uoluntatis quaſi primo mouentis.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.

191 22.q.24.2.4.et 5.et 1.d.17.q.2.2.2.0.

DEINDE quæritur quantum ad gratiam pertinet, utrum charitas ſecundum ſuam eſſentiam augeatur. Et uidetur quod nō. Cum enim augmentum ſit quædam mutatio, uel uariatio, quod ſecundum eſſentiam augetur ſecundum eſſentiam uariatur, uel mutatur, ſed quod mutatur vel variatur ſecundū eſſentiam, aut generatur aut corrumpitur, ergo ſi charitas ſecū dum eſſentiam augetur corrumpitur, non enim generatur, cū prius fuerit.

¶ 2 Præterea, Charitas non habet quanticatem niſi uirtualem. Sed uirtus charitatis eſt ipſa eſſentia eius, ergo quantitas charitatis eſt eſſentia eius, non ergo poteſt eſſe quod varietur quantitas charitatis ſine uariatione eſſentiæ eius, & ſic ſi augetur ſecundum ſuam eſſentiam oportet, quod eſſe eius, uel generetur uel corrompatur.

Sed contra. Præmium eſſentiale reſpondet ipſi eſſentiæ charitatis Sed quidam proficiunt ad maius, præmium eſſentiale, ergo in eis charitas ſecundum eſſentiam augetur.

Charitas augetur ſecundum eſſentiam.

Reſpondeo dicendum, quod charitas ſecundum ſuam eſſentiam augetur. Sed notādum eſt, quod hæc præpoſitio, ſecūdum, narias habitudines importat, quandoque denotat ſubiectum, ut cum dicitur, iſte eſt albus ſecundum pedem, quia pes eſt ſubiectum albedinis, quandoque uero formam, ut cum dicitur, iſte eſt coloratus ſecundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid ſecundum hoc moueri poteſt intelligi uel ſubiectum, uel formā. Cum. n. dicitur, iſte mouetur ſecundum manum, notatur ſubiectum motus. Cum uero dicitur, iſte mouetur ſecundum locum, notatur id quod formaliter ſpecificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem ſecundum eſſentiam augeri, denotatur ſubiectum augmenti, ut ſit ſenſus. Ipſa eſſentia charitatis augetur, ſicut cum dicimus, album augetur ſecundum eſſentiam ſuam, non autem deſignatur forma ſpecificans motum, ut ſit ſenſus, augetur ſecundum eſſentiam, id eſt augmentum eius eſt, motus in eſſe, uel in eſſentia, & ſic dici augmentum eſſe ſecundum quantitatem, & quamuis quantitas charitatis, quæ eſt uirtus ſit idem quod eſſentia charitatis, nō tñ oportet, qđ eſſentia charitatis, tollatur, quia ēt in augmento corporali ipſa eſſentia quātitatis nō tollitur, cū ſemp remaneat dimēſio indetermina ta, ſed ſecūdum diuerſas determinationes quas recipit, ſit mutatio de paruo in magnum, quæ eſt augmentum, etiam ipſa uirtus charitatis non tollitur per eſſentiam ſuam, ſed uariatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo ſubiecto terminationem recipit ſecundum capacitatem recipientis. Vnde quando ſubiectum charitatis magis diſponitur ad charitatem, ſ. ad congregationem ſui ad Deum, tanto maiorem participat charitatem, & ſic charitas ſecundum ſuam eſſentiam augeri dicitur.

22.q6.52.art.1.0.et q.66.art.1.0.et 22.q.24.ar.4.et 0.et 1.d.17.q.2.ar.1.c.et ad 3.op poſitumui de 22.q6.24.arti.4.ad 3.ſol.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent, ad culpam.

¶ Et quæruntur duo.

¶ Primo utrum Petrus negando Chriſtum peccauerit mortaliter.

¶ Secundo, utrum habere plures prebendas ſine cura animarū abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauerit mortaliter.

192 22.q.24.2.1.ad 2.et ueri.q.2.2.6.ad 2.

CIRCA primū ſic proceditur. Videtur, quod Petrus negādo Chriſtum non peccauit mortaliter. Dicit enim quædā Gl. quòd peccauit per ſurreptionem. Sed peccatum per ſurreptionem eſt veniale & non mortale: vnde primi motus qui per ſurreptionem fiunt, ſunt peccata venialia. ergo peccauit tantum venialiter.

¶ 2 Præterea, Bernard. dicit in lib. de dile. Domini, q̄ in Petro charitas fuit ſopita non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur: ergo Petrus non peccauit mortaliter.

Sed contra eſt quod Grego. dicit in moral. quòd Petrus ab ipſis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non eſt aliquis niſi per peccatum mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

Reſpondeo dicendum, quòd abſque dubio Petrus peccauit mortaliter negādo Chriſtum, quòd quidem patet ex duobus. 22.q.3.artic.2.0.&
Primo, quia negauit fidem in loco vbi periclitabatur, & eius cō feſſio requirebatur. Ore enim confeſſio fit ad ſalutem, vt dicitur ad Ro 10. in quo videtur quod ſit de neceſſitate ſalutis confeſſio fidei in caſu prædicto: & præcipue mendacium in his quæ ſidei ſunt eſt pernicioſiſſimum, ſecundum Auguſt. in libro de mendacio. Secundo, quia defectus confeſſionis & mendacio addit periurium & blaſphemiam, quia vt dicitur Matth. 16. cœpit deteſtari & & iurare, quia non nouiſſet hominem, quæ conſtat eſſe grauia peccata. Vnde Gl. dicit ibidem. Tertio cœpit deteſtari & iurare, quia non nouiſſet hominem, quia perſeuerare in peccato dat incrementum ſcelerum, & qui minima ſpernit, cadit in maiora.

4.diſt.49.q.5.arti.3.qu.1.ad 1.22.q.69.arti.1.2.0.&q.110.ar.4.0.& 4.diſt.16.q.4.arti.1.q.3.c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſurreptio dupliciter accipitur, uno modo ſecundum quod opponitur deliberationi, & ſic primi motus dicuntur eſſe ſurreptitii, ſic Petrus ex ſurreptione non peccauit. Alio modo ſecundum quod opponitur electioni, & ſic Petrus ex ſurreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quaſi ex certa malitia, ſed ex paſſione timoris: talis autem ſurreptio non excuſata mortali, ſicut patet in incontinente qui fornicatur motus concupiſcentia, cum tamen haberet propoſitum continendi. ma.q.7.arti.3.ad 6.

Ad ſecundum dicendum quod Ber. improprie loquitur, & eius verbum ut verificetur eſt intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Chriſtum, cōceperat, quæ in eo manſit etiam poſt negationem, uel ſi intelligatur de charitate gratuita, intelligendum eſt quod non fuit extincta ſecundum prædeſtinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quamuis eſſet in ſe extincta ſecundum actum.

ARTICVLVS XV.

Vtrum habere plures prebendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra ſtatutum concilii peccat mortaliter Sed qui habet plures præbendas facit cō tra ſtatutum concilii generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ. diſtinctione ſeptima dicitur in quodam decreto. Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum. Omnino aliquē in duabus eccleſiis titulari non liceat. Sed unuſquiſque in qua titulatus eſt in ea tantum canonicus habeatur, licet enim Epiſcopi diſpenſatione unus diuerſis præeſſe poſſit eccleſiis. canonicus tamen præbendarius, niſi vnius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. 193 193.ar.ſpecialis.

¶ 2 Præterea, decimaquinta quæſtione prima, dicit quoddam decretum ſeptimæ ſynodi. Clericus ab inſtanti tempore in duabus non connumeretur eccleſiis; negotiationis enim eſt hoc & turpis lucri commodum, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea, Chryſoſtomus dicit. Quod tenebra erubuit lumen erubeſcat: q̄ figuræ non fuit conceſſum rei reor eſſe illicitum: figuræ autem non fuit conceſſum quod inter leuitas qui capiebat in Bethelem caperet in Hieruſalem: ergo cum perfectiores eſſe debeamus, qui capit in Tyro, non capit in Damaſco.

¶ 4 Præterea, Bernardus dicit. Qui non vnus, ſed plures eſt in beneficiis: non unus ſed plures erit in ſuppliciis. Sed qui habet plures prebendas, plures eſt in beneficiis: ergo plures erit in ſuppliciis, & ſic grauiſſime peccat.

¶ 5 Præterea. Quicunque committit ſe diſcrimini, & periculo peccati mortalis peccat mortaliter. Iſte eſt huiuſmodi, quia recipiendo plures præbendas intrat ſtatuta vtriuſque eccleſiæ. in quibus præbendatur, quæ aliquando nō poſſunt ſimul ſeruari, vtpotē ſi eodem tempore uocetur ad electionē in vtraq; eccleſia vel ad aliqua eccleſiæ negotia peragenda, & præcipuē ſi

ſit cauſa

ſit cauſa inter duas eccleſias cum vtrique tenetur: ergo videtur quod peccet mortaliter.

Sed contra eſt, quia illud quod vergit in commune periculum, non eſt ab eccleſia ſuſtinendum. Sed eccleſia ſuſtinet, vt aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non eſt periculum peccati mortalis.

Præterea, licitum eſt alicui patrimonium habenti præbendam accipere. Sed maior eſt conuenientia inter Eccleſiaſtica beneficia, quàm inter patrimonium, & præbendam: ergo etiam licet habenti vnam præbendam accipere aliam.

Reſpondeo dicendum, quòd omnis quæſtio in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſe veritas habeatur periculoſe determinatur: quia error quo non creditur eſſe peccatum mortale, quod eſt peccatum mortale, conſcientiam non excuſat a toto, licet forte a tanto. Error vero quo creditur eſſe mortale, quod non eſt mortale, ex conſcientia ligat ad peccatum mortale. Præcipuè autem periculoſum eſt vbi veritas ambigua eſt, quod in hac quæſtione accidit. Cùm enim hæc quæſtio ad

arti. 65.o. theologos pertineat, inquantum dependet ex iure diuino, vel
veri.q. 17. ex iure naturali: & ad iuriſtas inquantum dependet ex iure
ar. 3. ad 4. poſitiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuriſtæ iuriſtis contraria ſentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expreſſe, cum in ſacra ſcriptura expreſſa mentio de ea non fiat, quamuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatibus ſcripturæ forte adduci poſſint: quæ tamen non lucide veritatem oſtendunt. Determinando vero eam ſecundum ius naturale, ſic videtur ad præſens de ea dicendum, quod actionum humanarum multiplex eſt differentia. Quædam enim ſunt quæ habent deformitatem inſeparabiliter annexã: vt fornicatio, adulterium & alia huiuſmodi, quæ nullo modo bene fieri poſſunt: de numero talium non eſt habere plu-

art. 172. ad res præbendas, alias in nullo caſu diſpenſationem recipere poſ
1. 22. qu. ſet, quod nullus dicit. Quædam vero ſunt actiones, quæ du
170. arti. 3. ſe indifferenter ſunt ad bonum, vel malum, vt leuare feſtucam
c. ma. d. 1. de terra, vel aliquod huiuſmodi: inter quarum numerum
ar. 4. ad 2. quidam computant habere plures præbendas, dicentes. Ita
Reprobatio. licitum eſt habere plures præbendas, ſicut habere plura poma. Sed hoc non videtur eſſe verum, cum hoc quod eſt habere plures præbendas plurimas in ſe ordinationes contineat, vtpote quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus eccleſiis deſeruire in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ videantur eſſe ordinatæ quaſi quædam ſtipendia Deo ibidem miniſtrantium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dum vnus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona eccleſiis contulerũt, vt certus numerus Deo deſeruientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus beneficiis abundat, & alius nec vnum habere poteſt, & multa alia huiuſmodi quæ de facili patent: vnde non poteſt contineri inter indifferentes actiones, & multo minus inter eas quæ ſunt ſecundum ſe bonæ, ut dare eleemoſynam, & huiuſmodi. Sunt vero quædã actiones quæ abſolute conſideratæ deformitatem, vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis aduenientibus bonæ efficiuntur, ſicut occidere hominem, vel percutere in ſe deformitatem quandam import. ſed ſi addatur occidere malefactorem propter iuſtitiam, vel percurrere delinquentem cauſa diſciplinę non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures præbendas. Quamuis enim aliquas inordinatio-

1. 2. q. 2. ar. 4. & 5. nes contineat, tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſuperuenire ita honeſtantes actum, quod prædictã inordinationes totaliter euacuantur, vt puta ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis eius obſequii, & poſſit plus ſeruire eccleſiæ, vel tantundem abſens quam alius præſens, & ſi qua alia ſunt huiuſmodi, & tunc iſtis conditionibus ſuperuenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla diſpenſatione interueniente, ſi conſideretur tantum ſecundum ius naturale, quia diſpenſatio ad ius naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitiuum. Si vero aliquis intentione plura beneficia habeat, vt ſit ditior, vt lautius viuat, & vt facilius ad epiſcopatum perueniat in aliqua eccleſiarum, vbi eſt præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur, quia cum tali intentione & vnum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitum. Et ſic quidem eſſet dicendum ſecundum ius naturale etiam nullo iure poſitiuo ſuperueniente. Nunc autem certum eſt per antiqua iura hoc eſſe prohibitum, patet etiam huic prohibitioni conſuetudinem eſſe contrariam, per quam quidam dicunt illa iura eſſe abrogata. Nam per contrariam conſuetudinem iura humana abrogantur. Quidam vero dicunt per hanc conſuetudinem antiqua iura non abrogari, eo quod quædam Decretalis, &c. multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium fuerint deducta, iuſtitia cogente caſſarentur, & hæc controuerſia iuriſtis eſt relinquenda, quamuis hoc videatur eſſe probabile, quòd quantum ad hoc quod iura illa antiqua continentius naturale abrogari nõ poſſint per cõtrariã conſuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc, quod ſolum de iure poſitiuo continẽt poſſunt eſſe abrogata, præcipue ſi ſimulantes hanc contrariam conſuetudinem, in quorum poteſtate eſt ius poſitiuum mutare intendunt per talem diſſimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura, quæ hoc prohibent in ſuo robore maneãt contraria conſuetudine non obſtante certum eſt non poſſe aliquem plures præbendas habere abſque diſpenſatione, etiam illis circunſtantiis ſuperuenientibus, quæ ſecundum conſiderationem iuris naturalis actum poterant honeſtare. Si autem antiqua iura ſunt per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circunſtantiis ſuperuenientibus etiam ſine diſpenſatione licitum eſt plures præbendas habere, ſine quibus circunſtantiis licitum non eſt, quantumcunque diſpenſatio interueniat, eo quod diſpenſatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, ſed ſolum ligamen iuris poſiti, quod per homines ſtatuitur, & per hominẽ diſpenſari poteſt.

Et ex his de facili poteſt patere reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum omnes ſancti, qui ſunt per eccleſiam canonizati, ſint in gloria, vel aliquis eorum in inferno.

DEINDE quæritur quantum ad gloriam pertinet, utrum omnes ſancti qui ſunt per eccleſiam canonizati ſint in 194
gloria, vel aliqui eorum ſint in inferno. Et uidetur quod aliqui poſſint eẽ in inferno de his qui ſunt in eccleſia canonizati. Nullus. n. poteſt eſſe ita certus de ſtatu alicuius, ſicut ipſemet de ſe, quia quæ ſunt hominis nemo nouit, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt, ut dicitur, primæ Corinthiorum 2. Sed homo non poteſt eſſe certus de ſeipſo, utrum ſit in ſtatu ſalutis. Dicitur enim Eccleſ. nono. Nemo ſcit utrum ſit dignus odio, vel amore, ergo multo minus Papa ſcit, ergo poteſt in canonizãdo errare. Ar. ſpeciali de canonizatione ſanctorum. Eccleſia.

¶ 2 Præterea. Quicunque in iudicando innititur medio fallibili poteſt errare, ſed eccleſia in canonizando ſanctos innititur teſtimonio humano, cum inquirat per teſtes de uita & miraculis ergo cum teſtimonium hominum ſit fallibile uidetur, quod eccleſia in canonizando ſanctos poſſit errare.

Sed contra. In eccleſia non poteſt eſſe error damnabilis, ſed hic eſſet error damnabilis, ſi veneraretur tanquam ſanctus qui fuit peccator, quia aliqui ſcientes peccata eius crederẽt hoc eſſe falſum, & ſi ita contigerit poſſent ad errorem produci, ergo eccleſia in canonizando ſanctos poſſit errare.

Præterea. Auguſtinus dicit in epiſtola ad Hier. Quod ſi in ſcriptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur fides noſtra, quæ ex ſcriptura canonica dependet. Sed ſicut tenẽtur credere illud quod eſt in ſacra ſcriptura, ita illud quod eſt cõiter ꝑ eccleſiam determinatum, unde hæreticus iudicatur qui ſentit contra determinationem conciliorum, ergo cõe iudicium eccleſiæ erroneum eſſe non poteſt, & ſic idem quod prius.

Reſpondeo dicendum, quod aliquid poteſt iudicari poſſibile ſecundum ſe conſideratum, quod relatum ad aliquid extrinſecum impoſſibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorum qui præſunt eccleſiæ poteſt errare in quibuslibet, ſi perſonæ eorum tantum reſpiciantur. Si uero conſideretur diuina prouidentia, quæ eccleſiam ſuam ſpiritu ſancto dirigit, ut non erret, ſicut ipſe promiſit Io. 14. quod ſpiritus adueniens doceret omnem ueritatem de neceſſariis. ſ. ad ſalutem, certum eſt quòd iudiciũ eccleſiæ univerſalis errare in his quæ ad fidem pertinẽt impoſſibile eſt. Vnde magis eſt ſtandum ſententiæ Papæ, ad quem ꝑtinet determinare de fide quam in iudicio profert, quam quorumlibet ſapientum in ſcripturis opinioni, cum Caiphas quamuis nequam, tamen quia pontifex legatur etiam inſcius prophetaſſe. Ioan. 11. In aliis uero ſententiis, quæ a particularia facta pertinent, ut cum agitur de poſſeſſionibus, uel de criminibus, uel de huiuſmodi, poſſibile eſt iudicium eccleſiæ errare propter falſos teſtes. Canonizatio uero ſanctorum medium eſt inter hæc duo, quia tamen honor quem ſanctis exhibemus, quædam profeſſio fidei eſt, qua ſanctorum gloriam credimus, pie credendum eſt, quòd nec etiam in his iudicium eccleſiæ errare poſſit. 3. p. q. 64. ar. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pontifex, cuius eſt canonizare ſanctos, poteſt certificari de ſtatu alicuius per inquiſitionem uitæ, & atteſtationem miraculorum, & præcipue per inſtinctum ſpiritusſancti, qui omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. 1. p. q. 11. a. 1. q. 30. ar. 3. u.

Ad ſecundum dicendum, quod diuina prouidentia præſeruat eccleſiam, ne in talibus, per fallibile teſtimonium hominum fallatur. p. q. 6. ar. 7. o. 1. d. 24. q. 2. 3. o.

INCIPIT QVOLIBET. DECIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Deo, Angelo, & anima.
De Deo quæſita ſunt tria.
¶ Primo, de eius unitate.
¶ Secundo, de eius iudicio.
Tertio, de eius ſacramento.

ARTICVLVS I.

Vtrum unitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

AD primũ ſic proceditur. Videtur quod unitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non remotionem tantum, ſecundum opinionem magiſtri. Ex priuationibus enim non cõſtituitur res aliqua. Sed ex unitatibus conſtituitur numerus qui eſt res, cum ſit ſpecies quantitatis, ergo unitas non dicitur ſecundum priuationem tantum.

¶ 2 Præterea. Numerus ſequitur diſtinctionem. Si ergo unitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam, non eſſet in diuinis realis diſtinctio, quod eſt hæreſis ſabelliana.

¶ 3 Præterea. Si unitas & numerus in diuinis dicuntur ſolum modo remotiue, per unitatem autem nihil aliud uidetur remoueri quàm numerus, nec per numerum aliud quàm unitas, ſequitur quod utrunque iſtorum in diuinis dicatur ſecundum negationem negationis, ſed negatio negationis non eſt niſi ſecundum rationem tantum, ergo unitas & numerus non eſſent realiter in diuinis, quod eſt inconueniens, & ſic unum & numerus aliquid poſitiue dicunt in diuinis.

Sed contra. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo ſecundum propriam rationem. Sed ratio unius in negatione conſiſtit, Eſt enim unum quod non diuiditur ſecundum philoſophum, ergo de Deo prædicatur ſecundum remotionem tantum.

Præterea. Secundum philoſophum in 10. Metha. (T.c.9.) unum & multa opponuntur, ſicut priuatio & habitus. Priuatio autem dicitur per remotionem tantum ergo unum, quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantum.

Præterea. Vnum ſupra ens non addit aliquid ſecundum rẽ, quia ne res non eſſet una per ſuã eſſentiam, addit ergo aliquid ſecundum rationem tantum. Sed quod eſt ſecundum rationem tantum, uel eſt negatio uel relatio. Cum ergo unum ſupra ens non addat aliquam relationem, quia ad aliquid non dicitur, uidetur quod addat negationem.

1.p.q.11.ar. 2. Reſpondeo dicendum, quod unum quod eſt principium numeri de neceſſitate aliquid poſitiue dicit in eo cui attribuitur: quia cum ex unitatibus numerus conſtituatur, niſi unitas res aliqua eſſet, numerus res eſſe non poſſet, & ſic non poſſet poni in aliquo genere tanquam ſpecies. Si ergo unum quod conuertitur cum ente ſit idem quod unum quod eſt principium numeri, oportet quod etiam unum quod conuertitur cum ente, aliquid poſitiue ſuperaddat enti, & hoc concedit Auicenna. unde uult quod unum quod conuertitur cũ ente addat ſupra ens aliquid quod ad genus menſuræ pertinet. Sed hoc non poteſt eſſe, quia cum unum quod conuertitur cum ente de quolibet ente dicatur, oportet quod etiam illa res quam addit ſupra ens ſit una, & ſic uel erit una per aliquam unitatem additam, & ita erit proceſſus in infinitum: uel erit una per eſſentiam ſuam, quod ſi eſt, ſtandum eſt in primo, ut ſcilicet ens ipſum dicatur unum per eſſentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum eſt ſecundum opinionem Ariſtotelis & commentatoris eius, quod unum quod conuertitur cum ente non ſuperaddit enti rem aliquam, ſed ſolum negationem diuiſionis. & ſic huiuſmodi unum & ponit aliquid inquantum in ſuo intellectu includit ens, & dicitur remotiue quantum ad id quod ſuperaddit enti. Vnum uero quod eſt principium numeri, quod ſuperaddit enti aliquid de genere menſuræ, & ſimiliter numerus

1.p.q.11.ar. 2.& 2.& q6 3.o.ar.3.o. 1.d.24.ar. 1.ad.2.

cuius eſt principium, inueniuntur in rebus habentibus dimenſionem, quia talis numerus cauſatur ex diuiſione continui & hic numerus, ſcilicet ex diuiſione continui cauſatus, eſt ſubiectum Arithmeticæ, etiam ſecundum Auicennam. Nulla autem conditio propria rei corporalis poteſt dici de Deo, aut de aliqua ſubſtantia ſpirituali. Vnde ſecundum hoc unum & numerus qui continentur in genere quantitatis, non dicuntur de Deo & de aliis ſubſtantiis incorporeis: ſed ſolum unum quod conuertitur cum ente. & multitudo ei oppoſita, & ideo unitas in diuinis non dicitur niſi remotiue quantum ad id quod ſuperaddit enti, quamuis ponat aliquid ſecundum quod includit ens. Eſt enim unum ens indiuiſum. 1.d.24. ar. 1. & 2. 1. p.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de uno quod eſt principium numeri. 1.q.30. art. 3.ad 1. ſpiritu 8. ad

Ad ſecundum dicendum, quod obiectio illa procedit ſi nullo modo unum & numerus aliquid ponerent realiter in diuinis: ponunt autem ens & rem diſtinctam, uel indiſtinctam quantum ad hoc, quod ens includitur in ratione unius, ut dictum eſt. 15.po.q.9. ar. 5. ad 8. & 7.c.& 2. diſt.3.q. 2. artı. 3.

Ad tertium dicendum, quòd in ratione multitudinis includitur negatio rei, ſed in ratione unius negatio negationis & rei ſimul, quod ſic patet unum enim eſt quod non diuiditur: diuiſio autem eſt quæ negatur per unum quod conuertitur cum ente; oportet autem quod ſit talis quod in omni diuiſione ſaluetur: hæc autem eſt diuiſio per affirmationem & negationẽ: & ideo huius diuiſionis negatio continuus rationem unius: eſt enim unum quod non diuiditur tali diuiſione quod ſit accipere hoc & non hoc: & ſic unum inquantum negat affirmationem & negationem ſimul, eſt negatio rei & negationis ſimul prædicta vero diuiſio includitur in ratione multitudinis: & ſic includitur ibi negatio rei, quia multa ſunt quæ ſic diuiduntur, quod eorum unum non eſt alterum. Quid ſit vnum aut diuiſio.

ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Chriſtus non ſit deſcenſurus ad iudicium in terram: quia ſuper illud pſal. Dominus in templo ſancto ſuo, &c. dicit glo. Quod Deus in cœlo ſedens de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non eſt futurum in terra, ſed in cœlo. 4.d.47.qu. 1.ar. 1. q.1. o.

¶ 2 Præterea, Ad dignitatem iudicis pertinet quod iudicandi ad eum accedant, & non e conuerſo. Sed Chriſtus eſt digniſſimus iudex, cuius locus eſt cœlum: ergo homines aſcendent illuc, ut ibi iudicentur, non autem ipſe in terram deſcendet homines iudicaturus.

¶ 3 Præterea. Si iudicium ſit in terra futurum, præcipuè uidetur, quòd ſit futurum in valle Ioſaphat, ut habetur Ioel. tertio. Sed locus ille non poſſet tantam multitudinem hominum capere, & ſic non eſt ibi futurum iudicium: ergo in nullo loco terræ.

Sed contra eſt, quòd dicitur 1. ad Theſſalo. 4. quòd Chriſtus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & ita uidetur quod iudicium in terra non in cœlo ſit futurum.

Præterea In iudicio comparebunt non ſolum electi, ſed etiã reprobi, qui habebunt corpora groſſa, & grauia, & ſic non competit eis locus cœleſtis, ſed terreſtris: ergo iudicium non eſt futurum in cœlo, ſed in terra.

Reſpondeo dicendum, quòd iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum, unde ſecundum duplex præmium, ſcilicet animæ & corporis eſt duplex iudicium Dei; unum quo beatificat, vel damnat homines quo ad animam, & hoc iudicium per totum hoc tempus agitur. Aliud eſt iudicium, quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet poſt reſurrectionem in fine temporis. Primum autem iudicium conuenit Chriſto ratione diuinitatis, ſed ſecundum ratione humanitatis: quia ſicut dicit Aug. ſuper Ioan. Verbum Dei viuificat animas, ſed verbum caro factum uiuificat corpora: unde etiam Ioan. 5 dicitur. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Sic ergo ultimum iudicium eſt futurum in loco qui Chriſto competit ratione ſuæ humanitatis, ſcilicet circa terram illam, ubi natus eſt & paſſus, & reliqua humanitatis compleuit officia, propter quod dicitur quod in ualle Ioſaphat iudicium eſt futurum, quia vallis illa ſubiacet monti Oliueti, vnde Chriſtus aſcendit in cœlum, ut ſic oſtendatur idem eſſe qui aſcendit regnaturus, & qui deſcendit iudicaturus ſecundum illud. Actuum primo. Quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cœlum, ita ueniet. 22.qu.60. arti. 1. contra. 4. ca. 95. & 96. & 4.d. 48 q.1.arti. 1. ad 5. 3.p. q. 95. arti.1.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Chriſto ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cœlum ei pro loco aſſignatur: non quia diuinitas loco claudatur, ſed quia in cœlo præcipue inter cætera incorporea creatura apparent indicia maieſtatis diuinæ, vnde cœlum locus Dei dicitur, & ſanctorum qui Deo fruuntur. & arti 4.n. & opus. 3. c.58.4.di. 48.q. 1.artic. 4. q. 4. cap.

Ad ſe-

Ad ſecundum dicendum, quòd acceſſus ad locum iudicis, idest aſcenſus in cœlum eſt præmium quod ex iudicio reportatur, vnde debet iudicium ſequi non præcedere, non autem ita ſe habet ad iudicium humanum acceſſus ad locum iudicis, & ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd in iudicio neque Chriſtus neque electi erunt in terra: ſed ſolum reprobi. Chriſtus enim & electi erunt in aere: ſecundum illud 1. ad Theſ. 4. Rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera, reprobi autem erunt non ſolum in valle illa, ſed in regione circumquaque. Vnde Chriſtum & electos videre poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alij liquori commiſceri poſſit.

197 AD tertium ſic proceditur. Videtur quod ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alii liquori commiſceri non poſſit: quia ſecundum philoſophum in 1. de generatione. (T.c. 84.) miſcibilia ſunt in mixto potentia non actu. Si ergo illa ſpecies vini alteri liquori miſceatur, poſt mixtionem non remanebit illa ſpecies in actu, ſed deficiente ſpecie deficit eſſe corpus, vel ſanguis Chriſti. Sed hoc eſt inconueniens, quia ſecundum philoſophum quę ſunt miſcibilia, ſunt etiam ſeparabilia & ſic illa ſpecies alicui liquori ad mixta poterit iterum ſeparari, qua ſeparatione facta erit ibi verum corpus Chriſti cum ea vel ſanguis, cum tandiu corpus vel ſanguis Chriſti ſit ſub ſpecie, quandiu ſpecies eſt. & ſic ſanguis Chriſti de nouo incipiet eſſe ſub ſpecie vini alio modo quam per conſecrationem, quod etiam eſt inconueniens. ergo & illud ex quo ſequitur: ſcilicet quod ſpecies vini poſt conſecrationem alteri liquori miſceatur.

3.p.q. 77. arti.8.o. & 4.d.12. qu. 1.art.2. qu. 6.o.

Sed contra. Forma mixti eſt forma accidentalis. Sed accidens ſuperueniens non corrumpit ſubiectum ergo poſt mixtionem ſpeciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipſa ſpecies, & ſic non ſequitur inconueniens prædictum.

arti.h83.& 3.p.q. 75. art.6.ad 3. & q.77.ar. 3.o.& 4.3. p.q.77.art. 8.n.& 4.d. 12.q.1.art. 3.q.4.o.

Reſpon. dicendum, quod quidam dicunt illis ſpeciebus poſſe admiſceri nullo modo aliquem liquorem quin ſtatim ſub totis illis ſpeciebus deſinat eſſe ſanguis Chriſti. & hoc ideo, quia mutatis ſpeciebus non remanet ibi veritas ſanguinis Chriſti: per additionem enim cuiuſcunque liquoris fit alia quantitas, quæ ſubſiſtet in illo ſacramẽto aliis accidentibus, fit enim maior quantitas, & ſic non remanet ibi ſanguis Chriſti. Sed hoc non videtur verum, quia ſpecies quæ in ſacramento poſt conſecrationem remanet, eodem modo corrumpuntur, & non aliter quam accidiſſet de ſubſtantiis præexiſtentibus quorum ſpecies manent, ſicut ad ſenſum patet, quod intermiſcentur & aliis modis tranſmutentur omnino ſicut accidiſſet de ſubſtantia panis aut vini ante conſecrationem conſtat autem per admixtionem vnius guttæ aquæ non fuiſſe totum vinum deſtructum: vnde nec propter hoc tota ſpecies vini corrumpitur poſt conſecrationem: nec oportet ſi augetur quantitas quod propter hoc ſit ibi alia ſpecies. Nam ipſa additio non tollit eſſentiam dimenſionis, ſed variat terminationem eius, quæ quidem variatur nõ ſolum per additionem, ſed etiam per diuiſionem: vnde ſi talis variatio ſufficeret ad hoc, quòd deſineret eſſe ſub ſpeciebus corpus, vel ſanguis Chriſti ſequeretur, quòd per diuiſionem ſpecierum ſimiliter eſſe deſineret: quod patet eſſe falſum. Et ideo dicendum, quod aliqua ad mixtio alterius liquoris facit vt totaliter deſinat eſſe ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus: & aliqua non, ſed ſolum ſub parte ſpecierum. Si enim eſſet ſubſtantia vini ibi, ſi alius liquor in magna quantitate admiſceretur totaliter illud vinum corrumperetur & deſineret eſſe vinum, ſi liquor admixtus eſſet alterius ſpeciei, vel deſineret eſſe hoc vinum ſi eſſet eiuſdem ſpeciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admiſceretur, non poſſet illius liquoris permixtio ad totum vinum peruenire, ſed ad aliquam partem eius quam variaret, vel ſecundum ſpeciem ſi eſſet alterius ſpeciei, quam per mixtionem non totaliter amitteret, vel ſecundum numerum, ſi eſſet eiuſdem ſpeciei, vel ſpeciem ſuam per mixtionem totaliter amitteret, ſicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Sic ergo, ſi ſpeciei poſt conſecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris, quæ ſufficeret ad totam ſubſtantiam vini corrumpendam, ſic ibi deſineret eſſe ſanguis Chriſti ſub totis ſpeciebus; ſi autem non ſit tanta permixio deſinit eſſe ſub parte. Nam dato quod ille liquor permixtus in ſpeciem vini mutetur, non tamen conuertetur in ſanguinem Chriſti.

Quando liquor additur ipſis ſpeciebus eas corrũpit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod facta permixtione ſpeciei cum alio liquore, non remanet ſpecies eadem, uel ſecundum ſpeciem, uel ſecundum numerum, uel ſecundum totum, uel ſecundum partem, & ſic ſub toto, uel ſub parte non remanebit ſanguis Chriſti, ſed ſubſtantia uini, nec etiam facta ſeparatione denuo erit ibi ſanguis Chriſti, quia miſcibilia quæ ſeparantur a mixto non redeunt eadem numero, ſed eadem ſpecie.

Ad ſecundum, quod in contrarium obiicitur, dicendum quod forma mixtionis dupliciter poteſt intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in ſpecie collocatur, & ſic eſt forma ſubſtantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam media reſultans ex ſimplicibus qualitatibus commixtis. Cum ergo dicitur quod forma accidentalis ſubſtantiã non deſtruit, poſſet dici quod uerum eſt, tamen deſtruit accidentia, & ſic ſpecies ſacramentales quæ ſunt accidentia poſt commixtionem non manent, ſed hæc ſolutio non eſt ſecundum ueritatem. Nã forma mixtionis cum ſit quædam qualitas media, non permutat niſi ſimplices qualitates, ex quibus componitur, ſpecies autem ſacramentales non diſtruuntur quibuſcunque qualitatibus uariatis. Quia ſi odor uini, uel color mutaretur, non propter hoc deſineret ibi eſſe ſanguis Chriſti, niſi dimẽſiones quæ cæteris accidentibus ſub ſunt, uicem ſubſtantiæ gerentes ſecundum eſſentiam deſtruerentur, quod aliter accidere non poteſt quam accideret de ſubſtantia uini, ſi ibi eſſet. Et ideo aliter dicendum eſt, quod accidens non corrumpit ſubiectum effectiue ſed diſpoſitiue Poſita enim qualitate, quæ eſt neceſſaria diſpoſitio ad formam ignis, ſcilicet calore, in ſummo, remouetur forma aeris: ſimiliter poſita media qualitate, quę eſt neceſſitas ad formam mixti, auſertur forma corporis ſimplicis.

4. contra gentiles. c. 81.ad a. 1. p.q.76.a.4. ad 4.

ar.18.ad 3. 12.q.85.a. 1. ad & q. 110. ar. 2. ad 1.q.112. a. 2. ad 2. 19.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum duratio Angeli habeat prius, & poſterius.

DEINDE quæritur de angelo, utrum duratio Angeli habeat prius & poſterius uidetur, quod ſic. In eo enim cuius duratio non habet prius & poſterius idem eſt eſſe & fuiſſe. Si ergo in duratione angeli non eſt prius & poſterius, idem erit Angelũ eſſe & fuiſſe. Sed hoc eſt impoſſibile, quia Deus poteſt facere quod Angelus non eſſet, cum non poſſit facere, quod nõ fuerit, ergo inconueniens eſt dicere quod in duratione Angeli non ſit poſterius.

198 a d.2. q. 6. & d. 27. q. 4.ar. 1.

¶ 2 Præterea. Nullum creatum eſt infinitum in actus. Sed duratio Angeli eſt infinita ex parte poſt, ergo non eſt tota ſimul in actu, & ita eſt ibi prius & poſterius.

Boeti.

¶ 3 Præterea, menſura debet eſſe proportionata menſurato. Sed eſſe Angeli eſt finitum in actu: ergo eſſe, quod eſt eius mẽſura eſt finitum & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præterea, ratio æternitatis in hoc perficitur quod eſt tota ſimul, quia ſecundum Boet. in 5. de conſolatione, æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio. Si ergo æuum quod eſt Angeli duratio, non habeat prius, & poſterius non uidetur ab æternitate differre.

Sed contra. Secundum Philoſophum in quarto Phy. (T.c. 104.) propter prius & poſterius in motu, eſt prius & poſterius in tempore, quod menſurat motum. Sed in eſſe angeli non eſt aliquis motus, nec illud eſſe aliquo modo motui ſubiacet, ergo in æuo quod eſt eius menſura non eſt prius & poſterius.

¶ Præterea, tempus nihil aliud eſt quam numerus prioris & poſterioris. Si ergo in æuo ſit numerare prius & poſterius, æuũ nihil differt a tempore.

Reſpondeo dicendum, quod de re aliqua poſſumus loqui dupliciter. Vno modo ſecundum quod eſt in rerum natura. Alio modo ſecundum quod eſt in conſideratione noſtra. Primo modo accipitur ſubſtantia rei cum omnibus ſuis diſpoſitionibus & operationibus, quia ſine his ſubſtantia non inuenitur in rerum natura. Sed ſecundo modo poteſt accipi ſubſtantia abſque ſuis diſpoſitionibus, quia conſideratio ſubſtantię non dependet a conſideratione ſuarum diſpoſitionum. Accipiẽdo ergo menſuram durationis ſecundum primum modum, ſic ſoli Deo competit duratio, quæ ſit tota ſimul, & non alicui creaturæ eo, quod ſolus Deus eſt immobilis quantum ad eſſentiam, & quan-

1.p.q.9. ar. 1. & 22.q. 10.ar. 2. 3. q.14.ad 15

t.p. q6.9. art.1.o. & 21.q.10.a. 2.3.q. 14. ad 15.¶ A lias immu tabilis 2.d. 2.q.1.a. 1. o. Reproba tio.1.p.q. 10.ar.5.o.

& quantum ad omnia quæ circa eſſentiam conſiderari poſſunt. Quælibet autem creatura eſt uariabilis uel ſecundum ſubſtantiam, uel ſecundum aliquam diſpoſitionem aut operationem. Et ſecundum hoc Aug. 21. q. ad Oroſium, ponit omnes creaturas eſſe in tempore: etiam Angelos. Sed accipiendo menſuram durationis angeli ſecundo modo, prout conſideratur eius ſubſtantia abſolute eius menſura eſt æuum, & non tempus, de quo quidem æuo eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod in æuo eſt prius & poſterius, ſed non ſicut in tempore. In tempore namque eſt prius & poſterius cum innouatione, in quo autem ſine innouatione. Sed hoc non eſt intelligibile, impoſſibile eſt enim eſſe alicuius durationis duas partes ſimul, quarum una alteram non includat, ſicut menſis includit diem, unde ſimul eſt aliquid in die, & in menſe. Sed duo dies & duo menſes, ſimul eſſe non poſſunt. Vnde quandocunque in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum una eſt prior, & altera poſterior, oportet quod una tranſeunte alia de nouo adueniat, & ſic oportet in omni duratione, in qua eſt prius & poſterius, quod ſiat innouatio. Menſura autem durationis innouationem habere non poteſt, niſi illud quod per durationem menſuratur innouationem recipere poſſit, eſſe autem angeli eſt abſque innouatione, quia ex quo cœpit eſſe immobiliter perſeuerat, cum nec in eo ſit motus, nec ſit alicui motui ſubiectum, ſicut eſſe rerum corruptibilium eſt ſubiectum motui cœleſti. Sic ergo ſi attribuatur menſura angelo quantum ad ſubſtantiam tantum illa non habet prius & poſterius, ſic enim menſuratur eorum eſſe æuo, & ſimiliter ſi attribuatur eis menſura durationis quantum ad eſſentialem operationem beatitudinis, ſic enim ſunt in participatione æternitatis. Si uero attribuatur eis menſura durationis ratione aliarum operationum, uel affectionum, ſic eorum menſura habet prius & poſterius. & ita etiam menſurantur tempore, ſecundum quod dicit Augu. 8. ſuper Gene. ad literam, quod Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.

ar.215. & 187. 1.d. 2ar.4. o.ad 4. 1 p.q.10. a. 5. ad 1. q. 12.arti.10. ad 2. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod rei æternæ, uel æui æternæ aliquid poteſt attribui dupliciter. Vno modo ratione ſui ipſius, & ſic non attribuitur ei, neque fuiſſe, neque futurum eſſe, ſed ſolum eſſe, quia in præterito & futuro implicatur prius & poſterius, non autem in præſenti. Alio modo ratione menſuræ adiacentis, uel ſubiacentis, id eſt ratione temporis, & ſic attribuitur ei fuiſſe per concomitantiam ad tempus præteritum, & futurum eſſe per concomitantiam ad tempus futurum. Ipſum enim momentum æternitatis adeſt toti tempori, unde dicit Augu. de Deo, quod fuit, quia nunquam defuit. Erit, quia nunquã deerit. Sic ergo Deus non poteſt facere angelum non fuiſſe, quia non poteſt facere quin tempus præteritum ſimul cum eſſe angeli fuerit, poteſt autem facere angelum nõ eſſe, quia poteſt facere, ut eſſe angeli non ſit ſimul cum tempore, quod præſens eſt nunc, uel erit in futuro, & ſic illa diuerſitas magis dependet ex modo locutionis, quam ex natura rei.

1.p.q.10.a. 2. ad 4. & ar.5.ad 3. ar.96 & 1. p.q.25.ar. 4 & 22.q. 152.art.3. ad 3.ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo priuatiue, & ſic non attribuitur niſi illis, quæ habẽt extenſionem, uel quantitatem, hoc. n. ſolum natum eſt habere finem, & ita æuum nullo modo habet infinitatem, neque aliquã extenſionem, niſi quatenus extenſio in eo conſideratur ex operatione menſuræ ſubiacentis. ſ. temporis, & ita nullum creatum eſt infinitum in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiue. i. quia non habet finem, & ſic indiuiſibilia dicuntur infinita, ut punctus, & unitas, quia non ſunt finita, & hoc modo æuum eſt infinitum, qui ſcilicet non finitur. Sic autem aliquod creatũ eſſe ſecundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

1.p.q.7.a. 1 ad 2.ue. q6.1.ar.2. ad 5. & 1. di.2.q.1.a. 1.ad.6. art.179.c. & 1.p.q.7 art.1.3.1. & q.15.ar. 2.ad 4.1.p. q.10.art.5. ad 4.& q. 50.arti.2. ad 4. Car. huius & a. 100.

Ad tertium dicendum, quod per eundem modum eſt infinitum eſſe angeli & æuum.

Ad quartum dicendum, quod inter æternitatem & æuũ poteſt aſſignari triplex differentia. Quarum una poteſt ſumi ex prædictis: nam æternitas menſurat ipſam ſubſtantiam æterni ſecundum quod eſt in rerum natura, id eſt cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autem æuum ut dictum eſt. Alia ſumitur ex hoc, quod æternitas menſurat eſſe per ſe ſtãs, unde æternitas eſt idem cum ſubſtantia æterni. Aeuum autem menſurat eſſe creatum, quod non eſt per ſe ſtans, quia eſt aliud a ſubſtantia entis creati. Tertia poteſt ſumi ex hoc, quod æuum, quamuis ſit indeterminabile ex parte finis, non tamen ex parte principii, æternitas uero ex parte utriuſque.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de anima.

¶ Et primo quantum ad naturam.

¶ Secundo quantum ad gratiam.

¶ Tertio quantum ad culpam.

¶ Quarto quantum ad gloriam.

Circa naturalia animæ quæſitum eſt de eius ſubſtantia, & de eius operatione.

CIRCA ſubſtantiam quæſita ſunt duo.

¶ Primo utrum anima ſit ſuæ potentiæ.

¶ Secundo utrum ſecundũ ſuã ſubſtantiam ſit incorruptibilis.

ARTICVLVS V.

Vtrum anima ſit ſua potentia.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima ſit ſuæ potentiæ, quia in lib. de ſpiritu & anima dicitur, quod anima eſt quædã ſua. ſ. potentiæ, quædam uero ſua non eſt, ſ. uirtutes. 199

1.p. q.77. a.1.o. Spiritu.ar.10.o. & anima.a 12.o.2

¶ 3 Præterea, Aug dicit in lib. de Trin. quod memoria, intelligentia & uoluntas ſunt una mens, una uita, una eſſentia. Sed hæc tria, ſecundum magiſtrum 3, diſ. primi libri ſententiarum, ſunt tres animæ uires: ergo uires animæ ſunt ipſa eius eſſentia.

Sed contra eſt, quod Dio. 11. c. cœ. hie. diſtinguit ſuperiores ſubſtantias. ſ. angelos in tria. ſ. ſubſtantiam, uirtutem, & operationem. Sed angelus non eſt minoris ſimplicitatis quam anima ergo & in anima ſua ſubſtantia non eſt ſua uirtus, ſiue potẽtia. Præterea, eorum quæ ſunt idem ſi unum multiplicetur, & reliquum. Si ergo anima ſit idem quod ſuæ potentiæ, uidetur cũ potentiæ ſint multæ, quod eſſentia animæ una eſſe non poſſit.

Sed cõtra diuiſione 2.

Reſpondeo dicendum quod de anima dupliciter loqui poſſumus. Vno modo ſecundum quod eſt quædam ſubſtantia, & ſic impoſſibile eſt quod animæ ſit ſuæ potentiæ duplici rõne. Quarum una ſumitur ex eo, quod eſt animæ proprium, quia. ſ. impoſſibile eſt, ut idem ſecundum idem ſit naturaliter principium plurium, & diuerſorum numero, imo quaſi oppoſitorum. Anima autem ſecundum diuerſas potentias inuenitur eſſe principium actuum diuerſorum ſecundum ſpecies, & quaſi oppoſitorum. Vnde impoſſibile eſt, quod ipſa eſſentia animæ quæ eſt una, ſit immediatum horum principium, & ideo oportet ponere ut anima præter eius ſubſtantiam potentias naturales, quæ ſunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio ſumitur ex eo quod eſt commune animæ & omni ſubſtãtię creatę. In nulla. n. ſubſtantia creata eſt idem eſſe & operatio: hoc. n. ſolius Dei eſt. Eſſentia autem eſt eſſendi principium, potentia uero operationis, ergo cum ab uno naturaliter nõ ſit niſi unum nulla ſubſtantia, niſi diuina eſt ſua potentia. Nec eſt inſtãtia de potentia materiæ, etiam dato quod ſit ſua eſſentia: quia talis potentia non eſt ad operationem, ſed ad eſſe. Alio modo poſſum9 loqui de anima ſecundum quod eſt quoddam totum potentiale, & ſic diuerſæ potentiæ ſunt diuerſæ partes eius, & ita anima prædicatur de potentiis, uel econuerſo abuſiua prædicatione, ſicut totum integrale de ſuis partibus, uel cõuerſo, quamuis minor ſit abuſio in toto potẽtiali, quã integrali, quia totũ potẽtiale ſecundũ ſuã ſubſtantiã adeſt cuilibet parti, non autẽ integrale.

Nota bene

1.p.q.97.a 1.ad 5.& a 5.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod anima rationalis ſit corruptibilis: quia ſecundum Dama. Nulla ſubſtantia poteſt eſſe ſine propria operatione, propria autem operatio animæ rationalis eſt intelligere, quæ indiget corpore, cum non ſit intelligere niſi phantaſmate, ut patet per Philoſophum. 3. de anima (T. c. 30.) Ergo diſtructo corpore ſubſtantia animæ rationalis non manet. 200

art.6. o. & anima. art. 1.4.o.& 12. q6.85.a.6. c. & 1.p. q. 76.ar.3.ad 1.

¶ 2 Præterea, illud quod habet uirtutem, ut ſit ſemper non inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe omnis enim res eſt quandiu uirtus rei expoſcit: ergo quod inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe non habet uirtutem, ut ſit ſemper. Sed omne quod incœpit eſſe inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe, ergo nihil quod incœpit eſſe habet uirtutem, ut ſit ſemper, & ita nihil quod incœpit eſſe poteſt eſſe incorruptibile. Sed anima rationalis incœpit eſſe, ergo nõ poteſt eſſe incorruptibilis.

¶ 3 Præterea, homini cõpoſiti ex corpore & anima eſt quoddam eſſe aut ergo præter hoc eſſe anima hẽt aliud eſſe, aut nõ. Si habet aliud eſſe, ergo cõpoſitio aduenit animæ poſt eſſe completum, ergo huiuſmõi compoſitio eſt animæ accidẽtalis, & ſic homo non erit ens per ſe, ſed ens per accidens, quod eſt inconueniens. Si autem non habet aliud eſſe anima præter eſſe compoſiti, ergo poſtquam deficit eſſe compoſiti, anima eſſe non po-

teſt. Sed in morte corporali deficit eſſe compoſiti: ergo anima poſt mortem corporis non remanet.

¶ 4 Præterea, anima eſt forma corporis, aut ergo per eſſentiã, aut per aliquod accidens. Si per accidens, ſequitur quod compoſitio animæ & corporis ſit accidentalis, ſicut hominis ad indumentum. Si per eſſentiam, ergo cum forma inquantum eſt forma non poſſit eſſe ſine materia, uidetur quod anima poſt mortem corporis remanere non poſſit.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 2 de anima. (Tex. com. 21.) quod rationale ſeparatur ab aliis, ſicut perpetuum a corruptibili.

Præterea Philoſo. in. 10 Ethi. oſtendit fœlicitatem contẽplatiuam præeminere ciuili, eo quod eſt diuturnior. Sed ciuilis durat uſque ad mortem, ergo contemplatiua eſt etiam poſt mortem, & ſic etiam anima poſt mortem corporis manet.

de anima arti. 14. o.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt ponere ſubſtantiam animæ rationalis eſſe incorruptibilem. Si enim corrumpitur, aut corrumpitur per ſe, aut per accidens. Per ſe quidem corrũpi non poſſet, niſi eſſet compoſita ex materia, & forma contrarietatem habente, quod eſſe non poteſt, niſi eſſet elementum, uel ex elementis, ut antiqui Philoſophi poſuerunt, quorũ poſitiones in 1. de anima reprobantur. Per accidẽs etiam corrumpi non poteſt, niſi poneretur quod non haberet eſſe per ſe, ſed ſolum eſſe cum alio, ſicut eſt de aliis formis materialibus, quę ꝓprie non habent eſſe ſubſiſtens, ſed ſunt per ſe compoſitorum ſubſiſtentium quorum ſunt partes; & ſic per accidens corrumpuntur compoſitis corruptis, hoc autem de anima rationalis dici non poteſt. Nam quod non habet per ſe eſſe, impoſſibile eſt quod per ſe operetur, unde etiam aliæ formę non operantur, ſed compoſita per formas. Anima autem rationalis habet ꝑ ſe operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante, ſcilicet intelligere, ut probat Philoſophus 3. de anima. (T. c. 6.) Non enim poſſet omnium ſenſibilium formas cognoſcere niſi ab omnibus formis ſenſibilibus eſſet actus omnium, cum nihil recipiat quod iam habet. Oportet ergo ſi anima per aliquod organum intelligeret, quod ſuum organum careret omni forma ſenſibili, cum omnes formas ſenſibiles ſit nata intelligere, ſicut pupilla caret omni colore ad hoc quod uiſus poſſit omnes colores cognoſcere. Impoſſibile eſt autem eſſe aliquod organum corporale carens omni forma ſenſibili, relinquitur ergo ſubſtantiam animæ intellectiuæ eſſe incorruptibilem. Vnde & Philoſophus dicit in 2. de anima, quod intellectus uidetur eſſe ſubſtantia quædam, & non corrumpi. Hunc autem incorruptibilẽ intellectum quidam ponunt extra homines eſſe ponentes animam quæ eſt pars hominis corruptibilem eſſe, qui ponunt intellectum ſeparatum continuari dupliciter. Vno modo, per illuſtrationem ſecundum eos qui ponunt intellectum agentem ſeparatum & incorruptibilem. Intellectum uero poſſibilem cõiunctum & corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad phantaſmata ſecundum eos qui ponunt etiam intellectum poſſibilem eſſe ſeparatum, & incorruptibilem. Sed primum horum eſſe non poteſt, quia ſi nobis non eſt aliqua uirtus niſi materialis, lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi niſi materialiter, cum receptum ſit in recipiente per modum recipientis, & ita non recipietur modo intelligibili, & ſic nos non poterimus eſſe intelligentes, ſimiliter ſecundũ eſſe non poteſt, nam phantaſmata ſunt in nobis per noſtram operationem, quæ ſequitur eſſe ſubſtantiale, quia ſic homo nõ haberet eſſe ſpecificum ex hoc quod eſt rationalis, cum non ſit rationalis niſi ex hoc quod intellectui coniungitur. Reſtat ergo quod ipſa anima humana, quæ eſt forma corporis, ſit incorruptibilis.

Anima ꝑ ſe nõ corrũpit, neque ꝑ accidens.

1. p. q. 75. art. 6. o. & q. 76. ar. 1. ad 1. ar. 8. c. & q. 77. artı. 5.

1. p. q. 76. art. 1. c. & q. 88. ar. 1. c. & veri. q. 18 art. 5. ad 8. Spirit. arti. 9. & 10. & 1. par. q. 79. ar. 4. & 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima indiget aliquo corporali ad ſuam operationem dupliciter. Vno modo ſicut organo, per quod operatur, ſicut indiget oculo ad uidendum, & ſic ad intelligendum non indiget aliquo organo, ut probatum eſt. Si autem ſic indigeret organo ad intelligendum eſſet corruptibilis, utpote non potens per ſe operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali ſicut obiecto, ſicut ad uidendum indiget corpore colorato, & ſic anima rationalis indiget ad intelligendum phantaſmate: quia phantaſmata ſunt ut ſenſibilia intellectiuę animę, ut dicitur 3. de anima (T. c. 30.) Oratio autem quæ ſic indiget aliquo corporali a principio non poteſt eſſe ſine corporali illo, poteſt autem poſtea, ſicut anima ſenſitiua nullam operationem habere poteſt, niſi prius moueatur a ſenſibilibus, quæ ſunt extra animam. Sed præterea remanet actus imaginationis etiam ſenſibilibus abeuntibus. ſimiliter deſtructis phantaſmatibus operatio intellectiua in anima remanere poteſt.

pot. q. 5. 3. arti. 9. ad 22. & 1. p. q. 75. art. 6 ad 3.

1. p. q. 84. a. 7. o.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ illa rõ eſt probatio Phyſi. in pri. cœ. & mundi, qui oſtendit ꝙ omne generatum eſt corruptibile, & habet locũ in illis quæ fiunt & corrumpũtur, naturaliter, in quibus ex defectu uirtutis eſt, quod poſſunt nec ſemper fuiſſe nec ſemper fore, non autem habet locum in his quæ ꝑ creationem fiunt, quæ accipiunt a Deo uirtutem, ut ſint ſemper, ꝑ quam eſſe non poſſunt antequam eam accipiant.

Ad tertium dicendum, quod anima eſſe ſuum communicat corpori, quod quidem ita acquiritur eſſe animæ in corpore, ut ſecundũ ipſum ſubſiſtere poſſit, quod non eſt de aliis formis, & ſic ipſum eſſe animæ ſit eſſe compoſiti, & tamen manet compoſito deſtructo.

1. p. q. 75. a. 1. & 2. 3.

Ad quartum dicendum, quod anima ſecundum ſuam eſſentiam eſt forma corporis, nec deſtructo corpore deſtruitur anima quantum ad id ſecundum quod eſt forma ſed ſolum deſinit eſſe forma in actu.

ar. 42. c.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de operatione animæ.
ET circa hoc quæruntur duo.
¶ Primò, vtrum anima intellectiua omnia quæ cognoſcit, cognoſcat in prima ueritate.
¶ Secundò, utrum anima ſeparata a corpore habeat actus ſenſitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.

201

AD primum ſic proceditur. Videtur quod anima quicquid intelligit intelligat in prima ueritate. Aug. enim dicit in libro confeſſio. Si ambo uiderimus id uerum eſſe quod dico, ubi quæſo uidemus. non ego in te, nec tu in me, ſed ambo ĩ ea quæ ſupra nos eſt incommutabili ueritate, & ſic omne uerum quod anima cognoſcit, in prima ueritate uidet.

1. p. q. 12. a. 1. ad 3. q. 84. ar. 4. o. & q. 16. ar. 6. ad 1. & a

¶ 2 Præterea. Verum addit ſupra ens manifeſtationem, ergo prima ueritas eſt per quam omnia manifeſtãtur. Sed id, quo aliud manifeſtatur oportet, eſſe maxime manifeſtum, ſicut patet in principiis demonſtrationis, & de luce corporali, per quã uiſus corpora uidet, ergo prima ueritas eſt maxime omnibus mentibus manifeſtata, & ſic non ſolum per eam, ſed in ea omnia cognoſcuntur.

¶ Sed contra. Multi de concluſionibus demõſtratiuis ueram cognitionem habent, qui de prima ueritate nihil conſiderant, ergo non omne uerum in prima ueritate cognoſcitur.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Libe. Ar. quod nullus de prima ueritate iudicat, & nullus ſine ea recte iudicat, & ita ſi de ea non iudicatur, non cognoſcitur, nec alia in ea.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut dicit quædam gl. ſupra illud Pſal. 11. Diminutæ ſunt ueritates &c. Ab una prima ueritate multæ ueritates in mentibus hominum reſultant, ſicut ab una facie hominis reſultant multæ facies in ſpeculo fracto, hæc autem reſultatio ueritatis eſt quantum ad duo, ſ. quantum ad lumen intellectuale de quo in Pſalm. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui Domine & quantum ad prima principia naturaliter nota ſiue ſint complexa, ſiue incomplexa. Nihil autem poſſumus ueritatis cognoſcere, niſi ex primis principiis, & ex lumine intellectuali, quæ ueritatem manifeſtare non poſſunt, niſi ſecundum quod ſunt ſimilitudo illius primæ ueritatis, quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem, & infallibilitatem. Sic ergo in prima ueritate ſecundum ſuam eſſentiam non omnia uidentur a nobis in ſtatu uiæ, cum nec ipſa per ſuam eſſentiam a uiatoribus uideatur. Sed in ipſa ratione ſuæ imaginis, ſcilicet ueritatis ad ea exemplatæ omnis ueritas a nobis cognoſcitur. Et exinde eſt, quod duo idem uerum uident inquantum ab eadem prima ueritate reſultat exemplata ueritas in mente vtriuſque: & ita intelligendum eſt dictum Auguſt.

ar. 16 a. c. 22. q. 47. a. 6. c. & art. 15. c. & q. 49. a. 2. ad 1. arti. 1. o.

Et ſic patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quod operari aliqua, ſiue mouere dicitur dupliciter. Vno modo ſicut principio formali operationis, uel motus, & ſic oportet, qđ motio mouentis, uel operatio operantis terminetur ad id, quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo, ſicut inſtrumento, & ſic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, ſicut manus baculo mouet, lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoſcimus ſicut inſtrumento, oportet eſſe nobis primo notum, & ſic cognoſcemus concluſiones ꝑ principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens ſicut ad inſtrumenta, ut dicit commentator in 3. de anima: ſed id quo cognoſcimus

Ad rationes.

Mouere aliquod a. dicit.

ſicut

Commentator. ſicut forma cognoſcentis non oportet eſſe notum: quia nec oculus uidet lucem quæ eſt in oculi compoſitione, neque ſpeciem per quam uidet, & ita etiam nõ eſt neceſſarium ut quicunque intelligit aliquid, intelligat intellectum ſuum quo intelligit lumẽ, uel intellectuale. Sic ergo ueritas a prima ueritate in mẽtibus noſtris exemplata a nobis partim cognoſcitur ut de neceſſitate ad hoc quod alia in ea cognoſcantur, ſcilicet quantum ad ipſa principia, & partim non de neceſſitate cognoſci, ſcilicet quãtum ad ipſum intellectuale lumen. Ipſa uero exiſtens ueritas a nobis per ſuam eſſentiam non uidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit habere actum ſenſitiuarum potentiarum.

202 q. de anima ar. 15. c.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod anima, ſeparata actum ſenſitiuum potentiarum habere poſſit. Caſſio. n. dicit in li. de anima. Quod anima ſine corpore uidet & audit, & reliquis ſenſibus uiget.

¶ 2 Præterea, Lucæ 16. quædam dicuntur de diuite in infernum ſepulto, quæ ſine actu ſenſuum eſſe non poſſunt. Sed conſtat quod ibi erat tantum anima diuitis ſine corpore, ergo anima ſine corpore operationem ſenſuum habere poteſt.

¶ 3 Præterea, Fruſtra eſt potentia quæ non reducitur ad actũ. Sed in anima poſt mortem remanent potentiæ ſenſitiuæ: ergo & actus ſenſuum.

Sed contra, Sentire eſt operatio coniuncti, ergo deſtructo cõiuncto in anima ſeparata remanere non poſſunt.

Reſpon. dicendum, quòd impoſſibile eſt in anima ſeparata aliquas potentiæ ſenſitiuæ actum eſſe, quod ſic patet. Operatio namque potentiæ ſenſitiuæ eodem modo perficitur in homine & in bruto, eodem enim modo uidet homo per oculum, quo equus. Actus autem ſenſitiuæ potentiæ in bruto non eſt ipſius animæ ſenſitiuæ per ſe, ſed mediante organo. Si enim per ſe haberet operationem, anima ſenſitiua in bruto per ſe haberet ſubſtantiam, & ſic eſſet incorruptibilis, ut de anima rationali probatum eſt. Vnde cum ſit hoc inconueniens, impoſſibile eſt quod (Ar. 200.) in bruto, uel in homine potentia ſenſitiua habeat aliquem actum proprium, ſed omnis actus eius eſt coniuncti: unde in anima ſeparata remanere non poteſt. Quidam tamen dicunt animam (At. 189. c.) ſenſitiuam habere duos actus, unum quem exercet organo mediante, qui poſt mortem non manet, alium quem per ſeipſam agit, & hic manet poſt mortem, hoc autem uidetur atteſtari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam ſenſitiuam mouere ſeipſam, & ſic mouet corpus, & ſic illa operatio, qua mouebat ſeipſam erat ſibi propria, alia uero qua mouebat corpus erat coniuncti, & propter hoc Plato ponebat animas et (ar. 189. n.) brutorũ eſſe incorruptibiles. Hoc enim de neceſſitate ſequitur, quod tamen iſti non concedunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut operationes uoluntatis propter quandam ſimilitudinem nominantur nominibus paſſionum, quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo, ita etiam intellectus operationes nominantur ab operationibus ſenſuum propter ſimilitudinem. Et ſic loquitur Caſſio.

Ad ſecundum dicendum, quod illa uerba quæ dicuntur de diuite oportet metaphorice intelligi, uel ſecundum rerum ſimi- (1. p. q. 54. a. 5. ad 1.) litudines, & non ſecundum res ipſas, ut Aug. dicit.

Ad tertium dicendum, quod ſecundum quoſdam in anima ſeparata non manent potentiæ ſenſitiuæ actu, ſed in radice tantum. Si autem actu maneant non ideo fruſtra erunt, quamuis actibus careant, manent enim ad naturæ integritatem, ſicut membra generationis in reſurgentibus corporibus.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad gratiam.
ET circa hoc quæruntur tria.
4. d. 44. q. 1. ¶ Primò de præcepto honorationis parentum.
2. 3. q. 3. o. ¶ Secundò de conſilio quantum ad uotum obedientiæ.
¶ Tertio, de uoto continentiæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis teneatur contrahere, ut dote ſuſtentet patrem ſi aliter non poſſit.

203 AD primum ſic proceditur. Videtur quod ille, cuius pater non poteſt ſuſtentari a filio niſi contrahendo accipiat uxorem, unde patrem nutrire poſſit, non teneatur contrahere ut patrem ſuſtentet. Cum enim charitas ſit ordinata plus aliquis tenetur ſibi quam patri. Sed laudabile eſſet ſi aliquis propter (4. d. 38. q. 2. a. 4. q. a. 2. ad 2. & a. 54. huius.) uirginitatem ſeruandam ſe morti exponeret, ergo non tenetur aliquis pro ſeruanda patris uita matrimonium contrahere.

¶ 2 Præterea, Præceptum non contrariatur conſilio. Sed de uirginitate ſeruanda eſt conſilium, ut patet 1. ad Cor. 7. ergo per (Apoſtolus) præceptum, de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc unde uirginitatem perdat.

Sed contra, Præceptum affirmatiuum obligat pro loco & tẽpore. Sed tempus de honoratione parentum eſt quando parentes indigent, ergo nunc obligatur aliquis ex tali præcepto, & ita uidetur quod teneatur matrimonium contrahere, ſi alias patri ſubuenire non poſſit.

Reſpon. dicendum, quod caſus propoſitus non uidetur eſſe (Opinio uarie de contrahendo multa pro ſubleuate.) de facili poſſibilis. Vix enim contingere poteſt, quod aliquis parentes ſuſtentare non poſſit abſque matrimonii contractu ſaltem manibus operando, uel mendicando. Si tamen hoc contingeret, eſſet idem iudicium de uirginitate ſaluanda in illo articulo, & de aliis perfectionis operibus, ſicut eſt introitus in religionem. de quo quidam uarie opinantur. Dicunt enim aliqui, quod ſi aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere ſi quod habet ad eius ſuſtentationem, & ſic poteſt licite religionẽ intrare parentum curam patri cœleſti committens, qui etiam aues paſcit. Sed quia hæc opinio nimis uidetur aſpera ideo melius uidetur dicendum, quod aut iſte qui habet propoſitum intrandi religionem uidet in ſæculo non poſſe uiuere ſine peccato mortali, uel non de facili. Si timet ſibi periculum peccato mortalis, cum magis teneatur ſaluti animæ ſuæ prouidere quam corporalis neceſſitati parentum nõ tenetur in ſæculo remanere. Si autem uidet ſe poſſe in ſæculo conuerſari abſque peccato diſtinguendum uidetur, quia ſi ſine eius obſequio parentes nullo modo uiuere poſſunt, ſic teneretur eis ſeruire & alia opera perfectionis prætermittere, & peccaret eos dimittens. Si uero ſine (22. q. 189. ar. 6. o. 3. q. 101. ar. 1. ad 3. & 4.) eius obſequio poſſunt aliqualiter ſuſtentari, non honorifice, nõ propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere ſecus autem eſt de illo qui iam religionem intrauit, quia cum iam ſit mortuus mundo per profeſſionem ſolutus eſt a lege qua in mondanis obſequiis parentibus tenebatur, ſecundum doctrinam apoſtoli ad Ro. 7. In aliis autem ſpiritualibus, puta orationibus, & huiuſmodi eis tenetur ſeruire. Et hoc quod dictũ eſt de introitu religionis poteſt etiam de obſeruantia uirginitatis & aliis operibus perfectionis dici.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſi aliquis non eſſet uir- (Ad rationes.) ginitatem profeſſus non deberet mori fame antequam matrimonium contraheret.

Ad ſecundum dicendum, quod præceptum contrariari conſilio nihil prohibet in caſu.

ARTICVLVS X.

Vtrum religioſus. qui emiſit uotum obedientiæ, teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.

204 (22. q. 11. 2. 4. ad & q. 18. ar. 3. o. 2. d. 44. q. 2. ar. 3. o.)

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod religioſus qui emiſit uotum obedientiæ, tenetur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus, quia per uotum caſtitatis religioſus omni concupiſcentiæ renunciat, ergo per uotum obedientiæ abrenunciat propriæ uoluntati quantum ad omnia.

¶ 2 Præterea, Beatus Benedictus dicit in regula, quod etiam ſi prælatus impoſſibile iubeat temperãdum eſt, ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

¶ 3 Præterea, Votum obedientiæ ad ſtatum perfectionis pertinet, hoc autem non eſſet ſi teneretur obedire niſi de his quæ in regula continentur, quia quilibet ſubditus etiam ſæcularis tenetur ſuo prælato obedire in aliquibus quæ pertinet ad ius ſuæ prælationis, ergo uidetur quod religioſus teneatur ſimpliciter in omnibus obedire.

Sed contra. Religioſus non tenetur ad plura quam ſæcularis, (art. 14. ad 2. & 257. ad 10.) niſi quatenus ſe per uotum obligauit. Sed per uotum profeſſionis non ſe obligauit ad obediendum niſi ſecundum regulam, ergo in pluribus obedire non tenetur, quam quæ ſunt ſecundum regulam.

Præt. Bernard. dicit in lib. de diſpen. & præcepto. Nihil præcipiat mihi prælatus eorum quæ nõ promiſi, nihil prohibeo eorum quæ promiſi.

Reſpon. dicendũ, quod circa hoc partim conueniunt omnes & partim adinuicem diſſentiunt. Quod enim religioſus non

art. 5. c. & a. d. 44. q. 2 art. 3. o.

teneatur prælato obedire in his quæ ſunt contra Deum, uel contra regulam, uel quantum ad ea in quibus prælatis diſpenſatio non committitur omnes communiter dicunt, quod etiam in his quæ ſunt arctiora quam regula, obedire non teneatur: ſed ſic obedire ſit obedientiæ perfectæ, ut ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, uel ea quæ ſunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, ſunt duæ opiniones, quibuſdam dicentibus quod obedire in huiuſmodi eſt de neceſſitate obedientiæ, aliis autem quod non eſt de neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione. Quæ quidem duę opiniones & ſi multum differre uideantur quantum ad uocem, tamen quantum ad rem parum uel nihil differre inueniuntur, nam ad regulam pertinere intelligenda ſunt non ſolum ea quæ ſunt expreſſa in regula, ſed etiã illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, utpote quæ pertinent ad obſequium fraternæ ſocietatis, & ad punitionem culparum, ad quæ duo fere omnia huiuſmodi indifferentia poſſunt reduci. Si tamen aliqua ſunt quæ nullatenus ad regulam reducuntur, uidetur eſſe uerior opinio, quod obedire in huiuſmodi non ſit de neceſſitate obediẽtiæ, ſed de perfectione, ut Ber. manifeſte dicit in libro de præceptis & diſpenſationibus & hoc ideo quia obedientia non ſe extendit ultra poteſtatem uel ius prælationis, quę quidem ſecundum regulam limitatur.

In quibus teneatur obedire ſuo plato ſubditus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uotum continentiæ reſpicit ſpeciale genus actus, ſed uotum obedientiæ reſpicit generaliter omnes actus unde niſi determinaretur eius generalitas, eſſe religionum confuſio, quia omnes ad idem tenerentur.

Ad ſecundum dicendum, quod loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ.

22. q. 88. a. 12. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod per uotum obedientiæ ſupponitur religioſus prælatio ſuo quantum ad generalem diſpoſitionem uitæ ſuæ, licet non quantum ad omnes actus particulares, ſæcularis autem ſuo prælato obedire tenetur quantum ad aliquos actus ſpeciales, non quantum ad generalem, diſpoſitioné uitæ ſuę.

ARTICVLVS XI.

Vtrum poſt uotum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit.

205

art. 56. ad 1. 4. di. 30. q. 2. art. 1. q. 2. ad 1. & d. 32. q. 1. ar. 5. & d. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod poſt uotum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit, quia apud Deum non minus obligat uotum ſimplex quam ſolemne, ut canon dicit. Sed poſt uotum ſolemne emiſſum aliquis nec petere debitum, nec reddere poteſt, ergo nec poſt emiſſionem ſimplicis uoti.

¶ 2 Præterea, Per peccatum nullus excuſatur a peccato. Sed iſte qui contrahit poſt uotum ſimplex peccat quando primo debitum reddit, quia adhuc poteſt uotum implere religionem intrando, ergo poſtquam ſemel reddidit adhuc peccat uel reddendo, uel exigendo.

ar. 168. o. Reddés debitum poſt uotum ſimplex an peccet.

Sed contra, Eccleſia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit autem reddere debitum etiam poſt uotum ſimplex caſtitatis, ergo reddendo debitum non peccat.

Reſpondeo dicendum, quod quantum ad redditionem debiti omnes conueniunt, quod poſt ſimplex uotum continentiæ tenetur reddere debitum, quia uotum ſimplex matrimonium contractum non dirimit, & ex quo matrimonium eſt contractũ uir non habet poteſtatem corporis ſui ſed mulier, unde tenetur mulieri debitum reddere. Sed circa petitioni debiti quidam dicunt, quod cum quantum ad hoc ſit in ſua libertate, tenetur adhuc uotum implere, & ita peccat debitum petendo. Alii uero dicunt quod ſi per ſigna appareat, quod mulier uelit ſibi debitum reddi quamuis ipſa petere erubeſcat, quod uir petere debet etiam poſt uotum ſimplex, & præcipue ſi timeat de uxoris lapſu, ſed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc eſt ex parte uxoris quædam interpretatiua petitio, & ſic uir petendo reddit, unde non efficitur ex parte uxoris grauius matrimonium, quod eſſet ſi ſemper eam expreſſe petere oporteret.

22. q. 88. a. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod utriuſque uoti trãſgreſſio inducit reatum peccati mortalis ex hoc ꝙ utrũq; æqualiter obligat apud Deum, ſed quantum ad impedimẽtum matrimonii non habet utrũque æqualem efficaciam. Nam per uotum ſolemne transfert ſe uouens quaſi in corporale obſequiũ ipſius Dei per ſuſceptionem ordinis, uel introitum religionis,

art. 168. c.

quod autem aliquis ſemel uni dédit non poteſt poſtmodum alteri dare, & ideo poteſt uotum ſolemne non poteſt aliquis ſe tradere in poteſtatem uxoris, matrimonium contrahendo, ſed in uoto ſimplici eſt ſola promiſſio. Qui autem aliquid alicui ꝓmittit poteſt idem alteri dare licet fidem promiſſionis non ſeruet, & ideo ille qui ſimplex uotum emittit, poteſt poſtmodum matrimonium contrahere licet peccet, quia priorem fidem irritam fecit. 22 q. 169. a. 2. ad 2. 4. d. 38. q. 1 a. 2. q. 2. o. & a 3 q. 1. ad 5. q. 2. 2. 3. o. 25. q. 189 ar. 8. ad 3.

Ad ſecundum dicendum, quod primus concubitus non excuſat ſequentes, quibus debitum reddit a peccato, inquantum eſt peccatum, ſed inquantum eſt actus quidam matrimonii conſummatiuus.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Et primo quantum ad culpam, quæ contrariatur bonis moribus.

¶ Secundo quantum ad culpã quæ contrariatur rectæ fidei.

CIRCA primum quæruntur tria.

¶ Primò, de acceptione perſonarum.

¶ Secundo, de peccato infamiæ.

¶ Tertio, de pretioſitate ueſtium.

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias, peccet.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod qui honorat diuitem propter diuitias peccet. Ita enim dicit gl. Iacobi. 2. Quod ſi introierit in conuentu ueſtro &c. Mundus pauperẽ abiicit, diuitem colit, fides Chriſti econtra docet facere, ſed facere contra fidem Chriſti peccatum eſt, ergo honorare diuitem propter diuitias eſt peccatum. 206 22. q. 63. 2. 3. o. ſi.

¶ 2 Præterea, Honor ſecundum philoſophum in 1. Ethi. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non eſt aliquod diuinum ꝓpter diuitias, ergo debetur ei honor propter diuitias.

¶ 3 Præterea ex uerbis philoſophi in 1. Ethi. colligitur quod honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium uirtutis. Sed aliquando diues non eſt uirtuoſus. Cum ergo falſum teſtimonium dicatur eſſe peccatum, quod non debet fieri propter ſcãdalum, uitandum, uidetur quod nec etiam cauſa uitandi ſcandali, diues debeat propter diuitias honorari.

Sed contra eſt glo. Aug. Iac. 13. ſuper illud ſi introierit &c. In quotidianis confeſſionibus, qui pręfert diuitem pauperi non in hoc peccat, niſi intus ita iudicet, ut quanto ditior tanto melior uideatur, ſed non ſemper aliquis huiuſmodi exterioribus honoribus diuitem honorans, eum propter hoc iudicat meliorem, ergo non ſemper peccat.

Reſpon. ergo dicendum, quod accipere perſonam differt cõtra accipere cauſam. Accipere enim cauſam eſt iudicium formare ex aliquo quod faciat ad cauſam, quod laudabile eſt. Accipere uero perſonam eſt formare iudicium ex aliqua conditione perſonæ, quæ non facit ad cauſam, quod uitium eſt. Vnde contingit quod ex eadem conditione perſonæ conſiderata quandoque ſit iudicium iuſtum, quandoque eſt acceptio perſonarum, ſicut ſi in aliqua controuerſia detur ſententia pro aliquo, quia eſt literatior, erit acceptio perſonarum. Si autem ex hac conſideratione in licentiando ad magiſterium aliis præferatur, non erit acceptio perſonarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeatur propter cauſas, ad quas diuitiæ aliquid faciunt non erit acceptio perſonarum, erit autem ſi ad hoc nihil diuitiæ operentur. Eſt autem duplex honor, unus qui debetur alicui ratione ſui ipſius propter ipſam uirtutem, ſicut eſt commendatio, inuitatio & huiuſmodi, & ad hunc honorem diuitiæ nihil faciunt. Vnde ſi talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio perſonarũ, unde dicit Valerius Maximus, ꝙ honores qui uirtuti debentur, ſicut triumphi, & alia huiuſmodi apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur ſecundum ſtatum, quem habet in Republica, ſic enim in perſona Republica honoratur, & propter hoc reges, & principes & huiuſmodi perſonę honorantur, ſecundum illud 1. Petri. 4. Regem honorificare. Et quia in terrena republica diuites ſtatum obtinent altiorem ideo ciues celeſtis Hierusalem quaſi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuerſant, morem gerere, ut Aug. dicit in lib. de ciui. Dei, in his quæ non ſunt contra Deum, & ſic etiam diuites honorare, illis duntaxat honoribus qui ad exteriorem conuictum pertinent, licitum eſt. 2. 84. c. & 2. 130. 164. ſi. & 22. q 63 ar. 1. o. & a. 4. c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in his quæ ad fidem

Chriſti pertinent peccatum eſſet diuites pauperibus preferre, ſicut ſunt miniſtrationes ſacramētorum, & alia huiuſmodi: ſed in his quæ mundi conuictus requirit oportet mundo gerere morem.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam diuitiæ inquantum ſunt quoddam bonum, ſunt aliquid diuinum, præcipue inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de honore, exhibetur alicui ratione ſui ipſius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.

207. ar.119.o.& opus.19.c.26. & 22. CIRCA ſecūdum ſic proceditur. Videtur quod aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim eſſe dicitur, qui famam ſuam negligit. Sed crudelitas peccatū eſt, ergo peccatum eſt infamiæ non reſiſtere.

¶ 2 Præt. Eccl. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo, ut. ſ. ei proſit exēplo & uerbo, ſed hoc impeditur per infamiam: ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

Sed contra eſt, quod contēnere infamiam uidetur eſſe actus humilitatis. Vnde in uitis patrum legitur de multis ſanctis patribus, qui proprias infamias ſuſtinebant eas non repellentes: ergo non eſt peccatum.

22.q.129 a 1 ad 3. & q 131. art. 1.o. Reſpondeo dicēdum, quod vtrumque, ſcilicet & contemptus famæ & appetitus poteſt eſſe laudabile & uitioſum, fama.n. non eſt neceſſaria homini propter ſeipſum, ſed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum charitatis eſt, appetere vero propter ſeipſum ad inanem gloriam pertinet. Econuerſo contemptus famæ ratione ſui ipſius humanitatis eſt, ratione uero proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, uel ex ſtatu perfectionis aliorum ſaluti prouidere, peccant, niſi infamiam propriam iuxta poſſe repellant. Alii uero quibus magis cuſtodia ſuæ propriæ ſalutis imminet, poſſunt ſuæ humilitati prouidentes famam, vel infamiā contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, ſcilicet occaſionem ſubtrahendo, & linguas detrahentium compeſcendo, primo modo omnes tenentur infamiam uitare: alias ſine ſcandalo actiuo tranſiri non poſſet, quod ſemper peccatum eſt. ſed ſecundo modo non tenentur niſi quatenus debet aliquis ſaluti proximorum prouidere: & hoc eſt, quod Greg. 9. dicit. Homi. ſuper Ezec. Linguas detrahentium, ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ut ipſi pereant: ita per ſuam malitiam excitatas, debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum creſcat: aliquando etiam compeſcere, ne dum de nobis mala diſſeminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentium corrumpant & infra. Hi etenim, quorum uita in exēplum imitationis eſt poſita, debent ſi poſſunt detrahentium ſibi uerba compeſcere, ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant: & in prauis moribus remanentes bene uiuere contemnant.

Ex his patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum uti precioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum.

208 22. q.169. a.1.o. AD tertium ſic proceditur. Videtur quod uti precioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum. Omne enim quod fit propter inanem gloriam peccatum eſt. Sed precioſa ueſtimenta nō portantur, niſi ad inanem gloriam. Vnde Greg. in Homel. de diuite Epulone. Nemo quippe ueſtimenta precioſa niſi ad inanem gloriā quærit, uidelicet ut honorabilior cæteris eſſe uideatur. Nam quia pro ſola inani gloria precioſum ueſtimentum quæritur, ipſa res teſtatur, quod nemo vult ibi precioſis ueſtib. indui, ubi ab aliis non poſſit uideri: ergo vſus precioſarum veſtiū ſemper eſt peccatum.

¶ 2 Præterea, 1. Thi. 6. Habentes alimēta, & quibus tegamur his contenti ſimus. Glo. Quod amplius eſt a malo eſt: ſed precioſitas ueſtium eſt amplius, ergo eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Seneca dicit ad quandam reginam. Indue te delicate non propter te, ſed nec dignitas regia uileſcat.

Præterea. 1. ad Thi. 2. Nō in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, uel ueſte precioſa Glo. ultra modum ſuum. Et ita ſi aliquis precioſis ueſtibus ſecundum modum ſuum utatur non peccat.

Reſpondeo dicendum, quod aliter eſt hic loquendum de perſona publica, & de perſona priuata: nam in perſona publica conſideratur & ſtatus dignitatis, & propriæ perſonæ conditio: circa quæ duo ita ſe debet habere, ne dignitatis auctoritas ueniat in contemptum, & ne ipſe in ſuperbiam efferatur. Vtrunque ergo poteſt eſſe laudabile, & quod precioſis utatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quod uilibus utatur ratione propriæ humilitatis: ita dumtaxat neque ad auctoritatem conſeruandum ſiunt, in ſuperbiam degenerent: & nedum nimis ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, ſicut. Auguſt. dicit. Et hac ratione laudabiliter ſacerdos in diuino officio precioſis utitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ab huiuſmodi propter humilitatem in quibuſdam religionibus abſtinetur. In eo autem qui eſt priuata perſona uirtuoſum eſt ſi propter propriam humilitatem obiectioribus indumentis utatur, etiam quam ſtatus proprius requirat. Vnde Gregor. dicit in Homel. prædicta. Si obiectio precioſi indumenti uitium non eſſet Euangeliſta de Ioanne uigilanter non diceret. Erat indutus pilis camelorum. Licitum eſt autem ut ſecundum modum propriæ perſonæ precioſis utatur, ſed peccatum eſt ſi proprium modum excedat: & quia precioſum dicitur relatiue ſicut & magnum, cum id quod eſt precioſum uni, non ſit alteri precioſum, precioſitas ueſtium ſemper ſonat in exceſſum proprii modi, & ſecundum hoc ſemper eſt peccatum precioſis ueſtibus uti, & ſic loquitur Gregorius.

Persona communis poteſt & precioſis & uilibus indumentis uti.

22.q. 169. ar. 1. ad 2.

Io. Baptiſta.

Vnde patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quod in alimēto & tegumento intelliguntur omnia quæ nobis ſunt neceſſaria, & conuenientia noſtri ſtatus. ad rōnes.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de culpa, quæ contrariatur rectæ fidei.

ET circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum hæreticis ſit communicandum.

¶ Secundo, vtrum redeuntes ad Eccleſiam ſint recipiendi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum hæreticis ſit communicandum.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod hæreticis ſit cōmunicandum. Dicitur enim Matth. 13. in Parabola de zizania, quod paterfamilias dixit meſſoribus. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, meſſis autem eſt conſummatio ſeculi, ut ibidem dicitur. Cum ergo per zizaniam intelligantur hæretici uidetur quod hæretici non ſint a communione fidelium ſeparandi ante diem iudicii. 209 22.q.11. a. 3.o.

¶ 2 Præterea, uidentur contra hoc domini præceptum facere principes hæreticos interficientes.

Sed contra eſt quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorū & ſeparamini, & loquitur de infidelibus. quod patet ex hoc quod præmiſerat. Nolite ducere iugum cum infidelibus: ergo hæreticis non eſt communicandum.

Reſpon. dicendum, quod hæreticis cōmunicandum nō eſt duplici ratione: Vna eſt, ratione excommunicationis. Nam cūm ſint excommunicati, non eſt eis communicandum, ſicut nec cum aliis excommunicatis. Alia eſt ratio hæreſis. Primo propter periculum, ne eorum conuerſatio alios corrumpat, ſecundum illud. 1. ad Corin 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundo etiam ne uideantur eorum peruerſæ doctrinæ aliquem aſſenſum præſtare. Vnde in 2. canonica Io. dicitur. Si quis ueniat ad uos, & hanc doctrinam non habet, nolite eum in domum ducere, nec aue ei dixeritis, qui n dicit ei aue, communicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secūdum quod uox eſt inſtituta cōmunionem eſſe oſtendit cum illo, alioquin ſimulatio eſt, quæ in Chriſtianis eſſe non debet. Tertio ne ex noſtra familiaritate aliis detur occaſio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et ſi nos forte decepti non eſſis, alii forſitan per talem ueſtram familiaritatem poſſent decipi: qui crederent illos placere uobis, & ſic crederent illis. Vnde alia Glo. ibidem dicit. Tanta Apoſtoli atque eorū diſcipuli in religione cautela utebātur, ut nec uerbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a ueritate declinarent, habere paterentur. Hoc tamen intelligendum eſt, niſi cum aliquo loqueremur de eius ſalute. 22.q.10.2. 9.o.& 4.d. 13.q.2. ar. 3.o.& d.18. q.2.ar.8.q. 1.o.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod i illo pcepto patris familias duplex cōditio intelligitur. Vna eſt, vt exponatur pceptum de uniuerſali ſeparatione malorum a bonis, & hoc accipitur 22.q6. 10. ar.9.c.6.

eu ipſa quæſtione meſſorum, qui dicunt, Vis imus & colligamus ea, hoc enim non erit uſque ad diem iudicii, Secunda conditio eſt, ut intelligatur præceptum, quando mali ſine periculo bonorum exturpari non poſſunt. Et hoc patet ex reſponſione patrisfamilias, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam eradicetis ſimul cum ea & triticum. Quod quidem tribus modis
art. 26 t. 4. contingere poſſet, uno modo ſi aliquis præſcinderetur antequam
di. 18. q. 2. quam de eius malitia conſtaret. Vnde dicit glo. quod monet
ar. 1. q. 3. c. Dominus, ne ambigue iudicemus. Secundo ſi non eſſet in malitia obſtinatus. Vnde nullus excommunicatur niſi propter contumaciam. Vnde dicit glo. ibidem. Monemur non cito amputare, quia qui hodie errat, forte cras defendet ueritaté. Et Thi. vlt. dicitur: Hæreticum hominem poſt primam & ſecundã correptionem de uita. Tertio ſi ſimul boni cum malis inuoluantur, propter quod dicit ibi glo. Auguſt. Quod multitudo non eſt excommunicanda, nec principes populi. Iſtis autem remotis debent mali præſcindi, ſecundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis.

Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum hæretici redeuntes ad eccleſia ſint recipiendi.

110
22. q. 11. ar. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod hæretici redeũ
4. o. tes ad eccleſiam non ſint recipiendi, quia peccauerunt cõtra fidem, quæ eſt Eccleſiæ fundamentum. Et ideo in ædificatione eccleſiæ non debent ſuper ædificari, ergo non debent ab eccleſia recipi.

Sed contra eſt, quod eccleſia nulli debet claudere gremium, ſicut Chriſtus qui de ſe dicit. Eum qui uenit ad me non eiciã foras. Ioan. 6.

4. d. 19. ar. 1 Reſpondeo dicendum, quod quandiu huius uitæ ſtatus du-
q. 1. c. & ue- rat homo non poteſt eſſe totaliter in peccato obſtinatus. Hoc
ri. q. 23. ar. erit enim in damnatis poſt mortem. Et ideo quandiu in hac ui-
7. ad 6. 22. ta uiuitur. cuilibet relinquitur locus pœnitentiæ, & quilibet
q. 11. art. 3. quantumcunque deliquerit, uel in fide, uel in moribus, eſt ab
4. c. 22. q. eccleſia recipiendus ad pœnitentiam, & contrarium dicere eſt
20. ar. 3. ad hæreſis Nouatianorum; ſed tamen non eſt neceſſarium, quod
3. & 3. q. ſemper ad dignitatem recipiantur, niſi cum aliquibus miſeri-
84. ar. 10. c. corditer diſpenſaretur, præcipue propter bonum pacis, uel propter fructum alium qui inde ſperetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quandiu fundamentum fidei non habet, ab eccleſia recipi non debet, ſed poſtquam conuerſus incipit habere, recipiendus eſt.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit videre Deum per eſſentiam.

111
ar. 1. & 14 t. DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriam ſci-
& 1. p. q. 12 licet de uiſione Dei in patria, ſcilicet utrum aliquis intel-
ar. 1. o. & 2. lectus creatus poſſit uidere Deum per eſſentiam. Et uidetur
4. ad 3. ue- quod non. Intellectus ad intelligibile eſt aliqua proportio. Sed
ri. q. 8. ar. 1 intellectus creati ad diuinam eſſentiam nulla eſt proportio,
n. & 4. diſ. cum diſtent in infinitum, ergo intellectus creatus diuinã eſſen
49 q. 2. ar. tiam uidere non poteſt.
3. o. ¶ 2 Præterea. Plus diſtat ſpiritus increatus ab intellectu creato quam ſpiritus creatus a ſenſu. Sed ſenſus non poteſt cognoſcere ſpiritum creatum, ergo nec intellectus creatus ſpiritum increatum.

Sed contra eſt Ean. 33. Super illud. Nõ uidebit me homo & viuet, dicit gl. Gregorij. Fuere nonnulli qui Deum dicerent & in illa regione diſſimilitudinis in claritate ſua conſpici, ſed in natura minime uideri, quos nimirum minor inquiſitionis ſubtilitas fefellit. Neq; enim illi ſimplici & in commutabili eſſen-
ni. q. 2. a. 3 tiæ aliud eſt claritas, aliud eſt natura, ſed ipſa ei natura clari-
c. ueri. q. 10 tas ipſa claritas natura eſt, & ita eſſentia Dei uidebitur a beatis.
ar. 4. c. 34. Reſpon. dicendum, quod neceſſe eſt ponere diuinam eſſen-
q. 7. ar. 8 c. tiam uideri a beatis. Beatitudo enim eſt ultima perfectio ratio-
q. 15. artic. nalis naturæ, nihil autem eſt finaliter perfectum, niſi attingat
10. o. ad ſuum principium ſecundum modum ſuum, quod id dico, quia ad principium, q eſt Deus, attingit aliqd dupliciter. Vno modo per ſimilitudinem, quod eſt commune omni creaturæ, quæ tantum habet de perfectione, quantum cõſequitur de di-
ar. 142. uina ſimilitudine. Alio modo per operationẽ, ut prætermittatur ille modus qui eſt Chriſto ſingularis, ſcilicet in unitate perſonæ. Dico autem per operationem, inquantum rationalis creatura cognoſcit & amat Deum, & quia anima immediate facta eſt a Deo, ideo beata eſſe non poterit, niſi immediate uideat Deũ abſque medio, quod ſit ſimilitudo rei cognitæ, ſicut ſpecies uiſi Pſal. 35.
bilis in pupilla uel in ſpeculo, non autem abſque medio, quod eſt lumen confortans intellectum, quod eſt lumen gloriæ, de quo in Pſal. dicitur. In lumine tuo uidebimus lumen. Hoc autẽ eſt per eſſentiam Deum uidere. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quod Deum per eſſentiam uidebit, ſicut philoſophi qui poſuerunt animas noſtras fluere ab intelligẽtia agente, poſuerunt ultimam fœlicitatem hominis in continuationem intellectus noſtri ad ipſam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod proportio dupliciter & q6. 18. a.
dicitur. Vno modo proprie ſecundum quod importat quendam 5. ad 8. ve-
determinatum exceſſum, & ſic proportio requiritur inter intel ri. q. 5. a. 10.
lectum, & intelligibili ad hoc, quod ſit cognitio cum compre- c. 1. p. q6. 12.
henſione, qualiter diuina eſſentia nunquam uidebitur ab intel- ar. 1. ad 4.
lecto creato. Alio modo dicitur communiter pro qualibet habitudine, & ſic infinitum poteſt habere proportionem ad finitum, ſi ſit perſectio eius, uel aliquam huius habitudinem habeat ad ipſum, & talis proportio ſufficit ad hoc quod intellectus noſter uideat diuinam eſſentia attingendo, non comprehendendo.

Ad ſecundum dicendum, quod obiectio illa procedit de diſtantia ſecundum proprietatem naturæ, non ſolum ſecundum rationem cognitionis. Nam ſpiritus creatus non eſt ſenſibilis, ſed ſpiritus increatus eſt intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET. VNDECIMVM.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique.

QVAESITVM fuit de Deo, de angelis, & hoibus
De Deo uero quæſitum fuit de immẽſitate ip- 112
ſius de cognitione eius & de prædeſtinatione. 1. p. q6. 8. a.
Circa immẽſitatem uero Dei quæſitum fuit, 1. & 4. o. &
utrũ ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique. Oſtẽ 1. di. 37. q.
debatur quod nõ. Numerus enim eſt in rebus 2. o.
numeratis. Sed conſtat quod omnes partes uniuerſi ſunt numeratæ, ergo numerus eſt in omnibus partibus uniuerſi, & ſic uidetur quod ſit ubique. Non eſt ergo ſolius Dei proprium eſſe ubique.

¶ 2 Præterea uniuerſale eſt, quod eſt ubique & ſemper. Sed uniuerſale non eſt hoc quod Deus, ergo non eſt proprium ſolius Dei eſſe ubique, & ſemper.

¶ 3 Præterea, ſubſtantia ſpiritualis excedit corporalem. Sed hoc quod dicitur eſſe ubique pertinet ad ſubſtantiam corporalem, quia in ſolis corporalibus eſt proprie aſſignare locum, ergo multo magis eſſe ubique pertinet ad ſubſtantias ſpirituales, & ſic uidetur quod non ſit ſolius Dei proprium.

¶ 4 Præterea. Ad commendationem terreni de regis p̃tinet quod poſſit gubernare, etiam in abſentia ſua regnum. Sed De⁹ eſt commendatior omni rege, ergo uidetur quod etiam competat ſibi ad ſuam commendationem quod gubernet totum mundum, uel aliquas partes in abſentia ſua per prouidentiam, & ſic non uidetur quod ſit Dei proprium eſſe ubique.

¶ 5 Præt. Conſtat quod quædam dicuntur Deo eſſe propinqua, & quædam remota, & quanto magis ſunt remota, tanto magis ſunt corruptibilia. Nõ autem poſſent dici aliqua propinqua, & aliqua remota ſi Deus eſſet ubique; ergo uidetur quod Deus non ſit ubique.

¶ 6 Præt. Dato quod tota machina mundialis eſſet unũ corpus continuum conſtat quod illud corpus eſſet ubique. Non ergo eſt ſolius Dei proprium eſſe ubique.

Contra Ambo. probat ſpiritum ſanctum eſſe Deum, quia eſt vbique. Sed ſi eſſe ubique non eſſet ſolius Dei proprium ratio ſua non ualeret. Cum ergo ratio huiuſmodi ualeat, uidetur qđ ſit ſolius Dei proprium eſſe vbique.

Reſpon. dicendum, qđ ſpiritualia dicuntur eſſe in loco, non
quidem per contactum magnitudinis, ſed uirtutis, & ideo ſe- ar. 4. c. & 5
cũdum rationem uirtutis cuiuslibet rei ſpiritualis oportet nos c. & ad 3. a.
loqui de loco, in quo eſt, uirtus aũt Dei eſt infinita, quæ quidẽ 71. c. ſi. & o
immenſitas apparet quantum ad duo. Primo, q̃a nõ ſolum excedit pus. 3. ca.
creaturas, quæ ſunt fuerunt & erunt, ſed etiam omnes quæ poſ 19.
ſunt imaginari. Ergo Deus non ſolum eſt in illis quæ ſunt fuerunt & erunt, ſed & in illis quæ poſſunt imaginari eſſe. Secũdo
quia

quia uirtus Dei ſimul,& ſemel in omnibus operatur, & in ſingulis ſecundum proprium modum rerum , & ideo eſſe ubique proprie acceptum ſoli Deo competit. Alii aut rebus rompetit eſſe ubique proprie. Vnde diſtinguitur modus quo Deus eſt ubique,& q.io aliæ res quibus aliquo modo competit eſſe ubique. Nam huiuſmodi dicuntur eſſe ubique , quia ſunt tantum in his quæ ſunt & præſentia ſunt , Deus autem non , ſolum in his quæ ſunt , ſed etiam in imaginatis & in præteritis & futuris.

Item,aliæ res non ſunt ubique ſicut in loco uno,ſed ſicut in diuerſis locis , ſed Deus ita eſt ubique quod eſt in quolibet & in toto , quia eius uirtus habet efficaciam non ſolum in id q eſt commune uniuerſo, ſed etiam in id quod eſt proprie unicuique rei particulari. Et ideo eſt in omnibus,ſicut in ono loco & ſicut in pluribus,quod eſt proprie eſſe ubique. Vnde cum hoc modo ſolus Deus ſit ubique, ſolius Dei eſt proprium eſſe ubique.

1.p.q.16.2. 7.ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum quod numerus non eſt in rebus numeratis ſicut in loco , ſed ſicut accidens in ſubiecto.

¶ Præterea , Vnus numerus,licet ſit in omnibus numeratis ſicut unica eſſentia.non tamen eſt in qualibet per ea, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item numerus non eſt omnino unus , ſed multitudo quædam . Deus autem eſt in rebus per unitatem ſuam , & in ſingulis operatur ut dictum eſt.

1.p.q.8.a. 4 ad 1. & ueri.q.1.a. 5.ad 13.& 14.

Ad ſecundum dicendum,quod uniuerſale dicitur eſſe ubiq; & ſemper magis per remotionem,quam per poſitionem. Non enim dicitur ubique eſſe & ſemper eo quod ſit in omni loco , & in omni tempore,ſed quia abſtrahit ab his quæ determinãt locum , & tempus,determinatum,& prætere uniuerſalia non ſunt ſubſiſtentia.

Ad tertium dicendum,quod ſubſtantia ſpirituali excedit corporalem exceſſum dignitatis naturæ , ſed non in uirtute agendi,imò uidemus,quod multæ ſubſtantiæ ſpirituales habent determinata corpora , in quibus agant,ſicut anima rationalis corpus humanum.

Ad quartum dicendum,quod ſi Rex non eſt ubique per totum regnum eſt ex defectu Regis terreni propter circũſcriptionem ſuæ ſubſtantiæ . Deus autem cum ſit in circunſcriptus eſt ubique,& tamen ſi non eſſet ubique, nihilominus gubernaret omnia prouidentia ſua. Vnde in Rege terreno non eſſe præsẽs eſt defectum,ſed quod gubernet in abſentia eſt ad commendationem, Deus autem & ubique & omnia gubernat.

Ad quintum dicendum , quod huiuſmodi diſtantia & propinquitas creaturarum ad Deum non eſt ſecundum locum,ſed ſecundum ſimilitudinem , & diſſimilitudinem. Nam illa quæ magis aſſimilantur Deo dicimus eſſe ſibi propinquiora,quæ uero magis recedunt a ſimilitudine ipſius dicimus eſſe ſibi remotiora.

1.p q.8 a.1. ad 3. & 4. d.17.q.1.a. 3.q 1.c.

Ad ſextum dicendum , quo dato quod tota machina mundialis eſſet unum corpus continuum , non tamen propter hoc poſſet imaginari quod eſſe vbique,ſed in vno loco tantum,quia totum illud in quo eſſet acciperetur pro uno loco,& ſic non attingeret quodlibet particulare,quod eſſe ubique complectitur in ſua ratione.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum.

213

neri.q.3.a. 4.et 1.d.q. 35.a. 5 ad 5 & 2.17.d. 4.ad 4.

CIRCA cognitionem uero Dei quærebatur,vtrum Deus cognoſcat malum per bonum,& videtur quod non, quia cognoſcere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis, ſed in diuina cognitione nullus poteſt eſſe defectus,ergo uidetur quod Deus non cognoſcat malum per bonum.

¶ 2 Præt.cognoſcere vnum per aliud eſt in cognoſcendo diſcurrere. Sed in diuina cognitione non eſt diſcurſus , ergo cum cognoſcere malum per bonum ſit cognoſcere vnum per aliud videtur,quod Deus non cognoſcant malum per bonum.

¶ 3 Præt.quicquid Deus cognoſcit, cognoſcit per eſſentiam ſuam. Sed malum nec eſt effectus diuinæ eſſentiæ, neque eſt ei oppoſitum,vt dicit Auguſt. ergo videtur , quod Deus non cognoſcat malum per bonum.

¶ 4 Præt.Philoſophus dicit in 3.de anima. (T.c.10.) Quod intellectus qui ſemper eſt in actu non cognoſcit priuationem. Sed intellectus diuinus eſt ſemper in actu,ergo &c.

p.q.14.ar. 10.ad 5.

¶ 5 Præt.Omne quod cognoſcitur,cognoſcitur per aliquam ſimilitudinem in ipſo cognoſcente exiſtentem Sed malum non habet,aliquam ſimilitudinem in Deo, ergo Deus non cognoſcit malum per aliquod bonum,quod in eo exiſtat.

Sed contra eſt,quod Aug.dicit quod malum cognoſcitur,ſecundum,quod ab ipſo bonu diſcordat.

Reſpondeo dicendum,quod propria cognitio vniuſcuiuſque rei eſt ſecundum, quod cognoſcitur per propriam rationem . In cognoſcibilibus,autem quædam ſunt quæ habent rationem propriam abſolutam, ut homo , & lapis,quorum propria ratio non dependet ex alio.Quædam vero ſunt quæ non habent propriam rationem abſolutam,ſed ex alio dependentem , ſicut eſt in relatiuis & priuatiuis,& in negatiuis, quorum ratio dependet ex ordine quem habeot ad alia,nam ratio cæcitatis nõ eſt abſoluta,ſed dependens inquantum habet ordinem ad viſum cuius eſt priuatiua.Cum ergo Deus animam cognoſcat,ſecundum proprias rationes,dico quod illa quorum ratio eſt abſoluta,cognoſcit abſolute,& non per aliquod aliud illa uero quorũ ratio eſt dependens,& in ordine ad alia cognoſcit,ſecundum ordinem ad illa ex quibus dependent. Cum ergo ratio mali non ſit abſoluta,ſed dependens:inquantum,ſ. diſcordat a bono creato cognoſcit malum ſecundum ordinem ad bonum, ſecundum quod ſcilicet diſcordat ab ipſo bono.

1.p.q.14.a. 10.12.q.100 ar.6.ad 2. uer.q 10 a. 8.ad 9 & a. 9.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum , quod in illis quæ habent rationem abſolutam eſt ad defectum cognitionis cognoſcere vnum per aliud ; ſed non in illis,quorum ratio eſt ad aliud , ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum,quod cognitio diſcurſiua eſt cognoſcere vnum cognitum per aliud cognitum abſolute. Sed cognoſcere vnum incognitum per aliud cognitum , ad quod ordinatur, non eſt diſcurrere cognoſcendo, & hoc modo cognoſcitur malum .

ar.95.& 1. p.q.14.ar. 7.

Ad tertium dicendum,quod licet malum non ſit oppoſitum diuinæ eſſentiæ,tamen eſt oppoſitum effectui diuinæ eſſentiæ, nam bonum increatum non habet malum oppoſitum,ſed bonis effectibus, qui cauſantur a bono increato opponitur malum,& inquantum diſcordat ab eis effectibus cognoſcitur.

Ad quartum dicendum,quod illud habet locum in illo intellectu qui cognoſcit res per adæquationem,& ſpecies ſuer.& iſte modus cognoſcendi non eſt in Deo qui cognoſcit omnia per eſſentiam ſuam.

Ad quintum dicendum,quod licet malum non habeat aliquam ſimilitudinem in Deo,tamen oppoſitum mali,id eſt bonum creatum habet ſimilitudinem in Deo,ſicut in cauſa ſua , & ita bonum cognoſcitur per ſeipſum , malum veró per bonũ.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS III.

Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.

214

a.228.ad 1. & 1 p.q.23 ar.6.c.q.16 ar.c.2.

CIRCA prædeſtinationem quærebatur, vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem. Et oſtendebatur quod ſic. Cõſtat enim quod prædeſtinatus omnino ſaluatur. Sed hoc nõ eſt niſi neceſſarium eſſe prædeſtinatum ſaluari,videtur ergo quod prædeſtinatio neceſſitatem imponat.

¶ 2 Preterea, Ad Ro.9.dicit Apoſtolus. Non eſt uolentis, neque currentis,ſed miſerentis Dei,ergo videtur quod quicq̃d eſt de ſalute,ſit ex ſola prædeſtinatione diuina & ex nullo alio. Et ſic uidetur neceſſitatem imponere.

Sed contra,Aug.dicit.Qui creauit te ſine te,non iuſtificabit te ſine te.

neri.q.6.a. 1.c. 1.p. q. 23.ar.3. 2. & 3. p. q. 24.ar.1. c.

Reſpondeo dicendum,quod prædeſtinatio certitudinem habet,& tamen neceſſitatem non imponit. In prædeſtinatione enim tria ſunt conſideranda,quorum duo præſupponit ipſa prædeſtinatio,ſcilicet præſentiam Dei & dilectionem, ideſt uoluntatem,qua uult prædeſtinatum ſaluare,& tertium eſt ipſa prædeſtinatio,quę nihil aliud eſt quam directio in finem, quẽ vult Deus rei directæ.Quodlibet autem horum trium certitudinẽ. habet,& tamen neceſſitatem non imponit. Et quod præſentia diuina certitudinem habeat,patet , Deus enim cognoſcit res probabiliori modo,quàm nos cognoſcamus.Nam cognitio noſtra eſt in tempore, & ideo intuitus noſter reſpicit res ſecũdum rationem temporis,ſcilicet præſentes , præteriti , & futuri , ut ſcilicet cognoſcat præterita,ut preterita præſentia,ut præſentia,futura ut futura & certitudinaliter. Cognitio uero diuina eſt ſupra tempus,& menſuratur æternitate ſolum, & ideo non cognoſcit prout ſunt in temporu,ſed prout ſunt in æternitate, ſcilicet prout ſunt præſentia,& hoc tam neceſſaria , quam contingentia,unde omnia cognoſcit tanquam præſentia in ſua pręſentialitate. Cum ergo etiam intellectus noſter certitudinaliter cognoſcat præſentia , multo magis Deus omnia ſibi præſentia certitudinaliter cognoſcit,ex quo nulla neceſſitas rebus

1.p. q. 86. a.1.10.4.d. 50. q.1. o. & ueri. q. 2.2.5.& 6. o.

cognitis inducitur, ſicut uidemus, quod aliquis exiſtens in loco
eminenti uidet certitudinaliter ordinem uenientium aliquorum
& euntium per uias, & alius in plano exiſtens non uidet niſi
quæ ſunt ſibi præſentia, & tamen hominibus iſtis hoc nulla ne
ceſſitas imponitur. Nam hoc non eſt niſi ex hoc, quod in alto
exiſtens intuetur omnia, ut præſentia, quæ eunti in plano ſunt
præterita, ſcilicet illa quæ retro ſunt, præſentia illa ſcilicet, quę
ſunt iuxta ſe, & futura illa ſcilicet, quæ anteriora ſunt. Quod
autem uoluntas diuina certitudinem habeat, & tamen neceſſi-
tatem non imponat, ſic patet: Voluntas enim Dei eſt efficax,
& perfecta cauſa omnium rerum, quia omnia quæcunque uo-
luit Dominus fecit. Cuius perfectio, & efficacia apparet ex hoc
ar. 97. 1. p. quod non ſolum mouet, & cauſat res, ſed etiam dat eis talem
q. 19. ar. 6. modum cauſandi, inquantum cuilibet rei determinatum mo-
o. ar. 228. dum contulit, quo ſuos effectus produceret. Vnde quia ipſe uo
ma. q. 6. ad luit quædam eſſe in uniuerſo neceſſaria, quædam cōtingentia,
quintum. cōſtituit quaſdam cauſas, quib. contulit, ut contingenter cauſa-
rent, & quaſdam quibus contulit, ut neceſſario cauſarent effe-
ctus. Vnde uoluit iſtum, uel illum effectum non ſolum eſſe, ſed
etiam tali modo eſſe, ſcilicet uel contingenter uel neceſſario,
ſicut quod uoluit Petrum non ſolum currere, ſed etiam con-
tingenter currere, & ſimiliter uoluit iſtum, uel illum hominem
ſaluare, ſed eo modo ut arbitrij libertatem non perderet, & ſic
quod Petrus, uel Martinus ſaluetur, habet duas cauſas, unam
ſcilicet uoluntatem diuinam, & hæc habet certitudinem. Aliã
liberum arbitrium, & hæc habet contingentiam. Et ſic eſt in a-
liis rebus, quia ſi ſint contingentia prouenit eis ex cauſa pro-
xima. Quod uero ſint certa, & neceſſaria prouenit eis ex cauſa
prima. Vnde prima cauſa rerum, ſcilicet diuina uoluntas etiam
de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitu
dine non imponitur ipſis rebus aliqua neceſſitas, quia non ſo-
lum uult ea eſſe, ſed tali modo eſſe, ſcilicet neceſſario, uel con-
tingenter, ut dictum eſt. Quod uero prædeſtinatio certitudiné
habeat, & neceſſitatem non imponat, ſimiliter patet. Motus e-
ar. iſto, et nim uel directio, uel propoſitum dirigendi in finem, quod eſt
ad 1. & 2. ipſa prædeſtinatio, eſt ſecundum cōſtitutionem, & ordinem cau
patet. ſarum a Deo cōſtitutarum. Conſtat autem, quod quando ſunt
3. d 7. 9. 3. duæ cauſæ ordinatæ, quarum una eſt neceſſaria, & alia contin-
a. 2. q. 1. c. & gens effectus ſemper erit contingés. In prædeſtinationem auté
ueri. q. 6. a. ſunt duæ cauſæ. Quarum una eſt neceſſaria, ſ. ipſe Deus & alia
3. c. eſt contingens, ſ. ipſum liberum arbitrium, & ideo oportet
effectum prædeſtinationis contingentem eſſe. Vnde quia Deus
ſcit, & uult iſtum uel illum conſequi talem finem prædeſtina-
tio certitudinem habet, quia uero Deus uult, ut ſecundum li-
bertatem arbitrii in talem finem dirigatur, ideo huiuſmodi cer
1. p. q. 23. a. titudo nullam prædeſtinato neceſſitatem imponit.
8. ad 3. AD PRIMVM ergo dicendum, quod hic prædeſtinatus
omnino ſaluatur ex certitudine diuinæ prædeſtinationis, non
tamen eſt ibi neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis: quia ſi talis
eſt prædeſtinatus neceſſario ſaluatur, nō autem eſt neceſſarium
ſimpliciter.

Ad ſecundum dicendum, quod uerbum Apoſtoli non eſt ſic
intelligendum quin ſit neceſſarium velle, & currere ex parte
noſtra, ſed quia principium primum huius operandi non eſt a
nobis, ſed ex miſericordia diuina infundente gratiam: nihilo-
minus tamen oportet, quod ex parte noſtra ſit aliquod prin-
cipium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum motus angeli ſit in inſtanti.

115 CIRCA angelos quæſitum fuit de motu angeli, ſcilicet
ar 187. o. & utrum motus eius ſit in inſtanti. Videtur quod ſic. Con-
1. p. q. 58. ſtat enim quod mutatio angeli ſimplicior eſt omni mutatione
ar 3. c. & q. corporali. Sed inuenitur aliquo mutatio corporalis in inſtanti,
63. a 6. ad ſicut illuminatio, & huiuſmodi, ergo multo magis motus angeli
4. et 3. p. q. eſt in inſtanti.
33 ar. 2. ad ¶ 2 Præterea, Nobiliſſimę creaturæ cōpetit nobiliſſimus mo
3. tus nobiliſſimus autem motus eſt ille qui ſit inſtanti. ergo cō-
petit nobiliſſimæ creaturæ, ſcilicet angelo.

Contra, Omnis motus habet prius, & poſterius. Prius autem
& poſterius in motu eſt numerus temporis: ergo in omni mo
tu eſt tempus: ergo nullus motus etiam angeli eſt in inſtanti.

Reſpondeo dicendum, quod omnis mutatio habet duos ter-
minos, quos nō contingit ſimul eſſe. Vnde impoſſibile eſt, quod
aliquis motus, uel mutatio ſit in inſtanti hoc mō, quod idem in
ſtans ambos terminos complectatur. Vnde ſciendum, quod in re
bus corporalibus duo termini motus, uel mutationis dupliciter
ter poſſunt ſe habere. Vno modo quod ſit aſſignare inſtans in
ar. 149. c. ſi. quo terminus ad quem primo eſt. Et aliud inſtans, in quo ter-
minus a quo ultimo eſt, & ſic cum inter qualibet duo inſtantia et 4. d. 11. q.
ſit tempus mediū, ſequitur quod de uno termino motus in a- 1. artic. 3.
lium ſiat tranſitus per tempus & ſic talis mutatio eſt in tempo q. 2. ad 2.
re, & non in inſtanti. Hoc autem contingit quando inter duos et d. 17. q. 1.
terminos motus eſt aliquod medium accipere, ſicut inter album art. 5. q. 1.
& nigrum, & intér eſſe hic & ibi. Sed aliqui termini mutatio- ad 3.
nis ſunt, inter quos nō eſt accipere medium, ſicut inter album,
& non album, inter ignem, & non ignem, inter tenebroſum &
luminoſum, quia affirmatio, & negatio ſunt ſecundum ſe im-
mediata, & ſimiliter priuatio & forma in ſubiecto determina-
to, & in talibus licet ſit accipere inſtans in quo primo eſt termi
nus ad quem, non tamen eſt accipere inſtans, in quo ultimo eſt,
terminus a quo. Cum enim inter qualibet duo inſtantia ſit tem 1. p. q. 53. a.
pus medium, ſequeretur, quod in illo tempore medio in neu- 3. c. 12. q.
tro extremorum eſſet, quod eſt impoſſibile. cum ſint extrema 113. ar. 7. ad
omnino immediata. Oportet ergo dicere, quod cum illud in- 5. 3. p. q.
ſtans, in quo primo eſt terminus ad quem, ſit terminus alicuius 75. ar. 7. ad
temporis, quod in toto tempore præcedenti durer terminus a 2.
quo & ſic cum inter tempus & inſtans, quod eſt terminus tem-
poris non ſit tempus medium non ſit tranſitus de vna extremi
tate in aliam in tempore, ſed in inſtanti, primo enim deſinit eſſe
terminus a quo, & incipit terminus ad quem, & huiuſmodi mu
tationes dicuntur eſſe inſtantaneę, ſicut illuminatio generatio
& corruptio. Sed oportet quod iſtæ mutationes ſint termini
motuum continuorum, & in tempore exiſtentium, quia tempus
in quo eſt ultimo terminus a quo menſurat aliquem motum
ſecundum quod ſubiectum accedit, ad quem, ſicut per alteratio ar. 149. et
nem materia diſponit ad formam, & per motum localem cor- 187.
pus luminoſum accedit ad ſitum, in quo illuminat, & ſecundum
hoc dicitur quod generatio, & corruptio ſunt termini altera-
tionis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duæ ſunt mutatio-
nes corporalium, ſed neutra harum poteſt eſſe in motu ange-
li. Cum enim motus angeli attendatur ſecundum diuerſos con 12. q. 113.
tractus uirtuales angeli ad diuerſa loca, qui quidem contractus ar. Ar. 187.
non ſunt continui, ſequitur quod motus angeli non ſit conti- c. 7. ad 5. a.
nuus, & ita tempus quod proprie menſurat motum angeli non p. q. 63. ar.
eſt continuum, cum continuitas temporis ſit ex continuitate 6. ad 4.
motus, vt dicitur in 4. Phy. (T. c. 104.) Non enim poteſt di-
ci, quod motus angeli menſuretur tempore continuo, quod eſt
numerus motus cœli, quia motus angeli non dependet ex mo-
tu cœli, & ſic ſequitur quod motus angeli menſuretur quodã
tempore in quo ſunt inſtantia ſibi ſuccedentia ſine cōtinuatio-
ne, quia tempus ex hoc, quod eſt numerus non eſt continuum,
ſed ex hoc quod eſt numerus motus continui. Sic ergo in motu arti. 27. et
angeli duo extrema motus non ſunt in duobus inſtantibus, in- ar. 187.
ter quæ ſit tempus medium. neque iterum unum extremorum Ar. 270.
eſt in tempore, & aliud in inſtanti, quod terminat tempus, ſed
duo extrema ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ non eſt tem
pus medium, & ſic oportet dicere quod motus angeli ſit in tem
pore. licet alio modo, quam motus corporales ſunt in
tempore.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod mutatio angeli ſecun
dum prædicta oſtenditur eſſe ſimplicior, quam aliqua mutatio
corporalis. Eſt enim ſimplior quam illa mutatio, cuius duo ex-
trema ſunt in duobus inſtantibus inter quæ cadit tempus me-
dium, tamen inter duo inſtantia motus angeli non cadit tem-
pus medium. Similiter etiam ſimplicior eſt quam illa, cui unũ 1. p. q. 53.
extremum eſt in toto tempore continuo, cum unum extre- ar. 3. ad 3.
mum ſit inſtanti indiuiſibile, & tamen non intercidit tempus
medium, ſicut nec ibi, & quia eſt ſimplicior, ideo etiam ſequitur
quod ſit nobilior.

Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de homine.
ET circa hoc quæſitum eſt de partibus naturæ huma-
næ. De ſacramentis gratiæ. Et de conuerſatione huma-
næ uitæ.

CIRCA primum quærebantur duo.

¶ Primò de anima.

¶ Secundo de corpore.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſint eiuſdem, ſubſtantia anima ſenſitiua, & intellectiua.

116
DE anima autem quæſitum eſt utrũ ſint eiuſdem ſubſtan- de anima
tiæ anima ſenſitiua & intellectiua, & oſtendebatur quod ar. 10. o.
non

nem. Nam prima ſenſitiua educitur de potentia materiæ, intellectiua uero eſt per creationem. Non eſt ergo eadem ſubſtantia vtriuſque.

¶ 2 Præt. In nulla ſubſtantia quæ ſit una, & eadem eſt eodẽ tempore motus ad oppoſita. Sed ſenſus & ratio eodem tempore mouentur ad oppoſita, ſicut dicit Apoſtolus ad Ro. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo ſenſitiua & rationalis non ſunt unius ſubſtantiæ.

¶ 3 Præterea. Corruptibile, & incorruptibile non ſunt eiuſdem generis, ergo nec idem numero. Sed anima ſenſitiua eſt corruptibilis, intellectiua vero incorruptibilis, ergo ſenſitiua, & intellectiua non ſunt eædem numero, & ſic nec eiuſdem ſubſtantiæ.

¶ 4 Præterea, Anima ſenſitiua eſt communis nobis & brutis. Sed in brutis educitur de potentia materiæ: ergo & in nobis: non eſt ergo eadem cum intellectiua, quæ eſt per creationem.

Contra. Vnius perfectibilis una eſt perfectio. Sed corpus humanum eſt perfectibile, ergo anima quæ eſt eius perfectio eſt una.

Reſpondeo dicendum, quod circa ordinem formarum eſt duplex opinio. Vna eſt Auicebron, & quorundam ſequacium eius, qui dicunt quod ſecundum ordinem generum, & ſpecierũ ſunt diuerſæ formæ ſubſtantiales ſibi inuicem aduenientes, ſicut eſt ſubſtantia, eſt corpus, eſt animatum, & eſt animal. Dicũt ergo, quod quædam forma ſubſtantialis eſt per quam eſt ſubſtantia tantum: & poſtea eſt quædam alia per quam eſt corpus, deinde eſt & alia per quam eſt animatum, & alia per quam eſt animal, & alia per quam eſt homo, & ſic dicunt de aliis formis ſubſtantialibus rerum. Sed hæc poſitio ſtare non poteſt, quia cũ forma ſubſtantialis ſit quæ facit hoc aliquid, & dat eſſe ſubſtantiale rei, tunc ſola prima forma eſſet ſubſtantialis, cum ipſa ſola daret eſſe ſubſtantiale rei, & facere hoc aliquid, omnes autem poſt primam eſſent accidentaliter aduenientes, nec darent eſſe rei ſimpliciter: ſed eſſe tale, & ſic in amiſſione, uel acquiſitione ipſarum non eſſet generatio & corruptio, ſed tantum alteratio vnde patet hoc non eſſe uerum. Simile etiam eſſet in potentiis animæ, nam ſola prima; ſ. uegetabilis eſſet forma ſubſtantialis, & faceret hoc aliquid, aliæ uero eſſent accidentales, quod omnino eſt falſum. Et ideo dicendum eſt, quod huiuſmodi formæ differũt ſecundum perfectum & imperfectum. Eſt enim aliqua forma quæ non dat niſi eſſe corpus tantum. Aliqua eſt magis perfecta, quæ etiam dat eſſe & uiuere quocunque modo uiuẽdi. Aliqua quæ cum his dat etiam ſenſum, unde patet quod ſemper ultima eſt perfectior primis, & habet ſe ad primas, ſicut perfectiſſima ad imperfectiſſimam, & ideo quicquid continetur in ipſis totum eſt uirtute in ultima. Vnde dicendum eſt, quod una & eadem eſſentia eſt animæ ſenſitiuæ, & intellectiuæ, ſed intellectiua habet ſe ad ſenſitiuam, ſicut perfectum ad imperfectum. Quod autem ſpecialiter anima ſenſitiua, & intellectiua ſint unius eſſentiæ ſignum eſt, quia niſi uires animæ radicarentur in una eſſentia, nunquam una impediretur ab alia, nec etiam uirtus unius redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organum in corpore quo mediante exerceat operationes ſuas, ad quid uniretur corpori, niſi eſſet eiuſdem eſſentiæ cum anima ſenſitiua? Sic ergo patet quod una eſſentia eſt animæ ſenſitiuæ, & intellectiuæ, ſed differunt ſecundum perfectum, & imperfectum, ut dictum eſt.

Reprobat'o Opinio 1. a. 6. & 1. p. q. 76. 3. 0. & at. 6. ad 1. & 3. p. q. 76. ar. 4. c. & q. 77. a. 6 c.

ar. 6. 42. c. 11 q. 37. ar. 3. 0. ueri. q. 13. a. 3. ſc & q. 16. art. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis: in nobis uero non, ſed eſt per creationem, cum eius eſſentia ſit eſſentia animæ rationalis, quæ eſt per creationem.

pot. q. 3. a. 9. ad 9. & 10.

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt inconueniens aliquid idem exiſtens ſecundum diuerſas uires, uel partes moueri ad oppoſita, & ideo licet ſubſtantia animæ humanæ ſit eadem ſenſitiuæ, & intellectiuæ, tamen poteſt ſecundum diuerſas partes, & uires moueri ad oppoſitum, ut ſcilicet ſenſus moueatur ad ea quæ ſunt ſibi propria, & ratio ad ea ad quæ ordinatur.

a. 44. c. ſi.

Ad tertium dicendum, quod licet incorruptibile non ſit idẽ corruptibili, tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod habeat aliquam proprietatem communem corruptibili: & ſic eſt in anima rationali. Nam ipſa ſubſtantia animæ eſt incorruptibilis nihilominus tamẽ habet aliquid in ſe, ſ. ſenſitiuum quod eſt commune etiam corruptibili.

Ad quartum dicendum, quod licet anima ſenſitiua ſit communis in nobis, & brutis quantum ad rationem generis, tamen quantum ad rationem ſpeciei alia eſt in homine & alia in brutis, & ſimiliter alia in aſino, & alia in equo, & in boue & ſecundum quod differunt aliqua ſpecie, ita etiam differt in eis anima ſenſitiua, & ideo non ſequitur, quod ſi in brutis educatur de potentia materiæ, quod etiam in homine, quia in homine eſt altioris ſpeciei, & eſt per creationem.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus reſurgat idem numero.

DE corpore autem quæſitum eſt, utrum reſurget idem numero: & oſtendebatur quod non, quia ſecundum Philoſophum in Top. illud dicitur idem numero, quod eſt idem proprio, accidente, & diffinitione. Sed corpus in reſurrectione non habebit eadem propria, quia modo riſibile, tunc non, non eadẽ accidentia, quia nunc albus, criſpus, niger, & huiuſmodi, quæ tũc non erunt, non eadem etiam diffinitio, quia modo diffinitur p mortale, tunc uero non mortale erit: ergo uidetur, quod non reſurget idem numero. 319

4. d. 44. q. 1. art. 2. q. 1. & 0.

¶ 2 Præterea. Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis reſurgentis non erit eadem cum corpore, quod nunc eſt, cum multæ formæ reiterentur in ea, ergo corpus non reſurget idem numero.

¶ 3 Præterea, Philoſophus dicit in lib. de anima, quod nõ eſt eadem ſtatua numero quæ deſtruitur, & de eodẽ ære reficitur. Pari ergo ratione corpus, quod modo corrumpitur non erit idẽ numero cum eo, quod reſurget.

¶ 4 Præterea, Conſtat quod homo humanitate eſt homo, & una humanitate unus homo. Sed in corpore quod nunc eſt, & reſurget, erunt duæ humanitates, quia per mortem deſtruitur forma totius, ergo erunt duo homines, & ſic uidetur quod corpora non reſurgent eadem numero.

Contra. Iob. 19. quem uiſurus ſum ergo ipſe, &c.

Reſponden. dicendum, quod ad hoc, quod aliquid ſit idem numero requiritur identitas principiorum eſſentialium. Vnde quodcunque principiorum eſſentialium etiam in ipſo indiuiduo uarietur neceſſe eſt etiam identitatem uariari. Illud autem eſt eſſentiale cuiuslibet indiuidui, quod eſt de ratione ipſius, ſicut cuilibet rei materiali ſunt eſſentialia materia, & forma: unde ſi accidentia uarientur, & mutentur, remanentibus principiis eſſentialibus indiuidui, ipſum indiuiduum remanet idem. Cum ergo principia eſſentialia hominis ſint anima, & corpus, & hæc remaneant, quia reſurget eadem anima, & idem corpus: dicendum, quod corpus hominis reſurget idem numero.

po. q. 10. a. 4. c. po. q. 10. ar. 4. ca. principio

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod obiectio illa procedit ex falſo intellectu literæ. Non enim dicitur idem numero illud quod habet idem accidens nunc & poſtea, & idem proprium, ſed illud eſt idem numero quod eſt idem cum accidente, & idem cum proprio, ſicut cum ſubiectum eſt idem cum accidente, proprio, & diffinitione, & non illa quæ habent idem accidens idem proprium, & unã diffinitionem, unde patet qđ obiiciens falſe intellexit textum. Dato autem, quod ſecundum illum intellectum procedat obiectio dicendum, quod intelligitur de accidentibus induuidantibus, ſ. de dimenſionibus, & erunt hæc in corporibus glorificãtis. Item erit ibi idem proprium. ſ. riſus Iob. 8. implebitur os tuum riſu, & labia tua iubilo. De diffinitione uero dicendum, quod licet reſurgat immortale, tamen uera mortalitas non tolletur ab eo, quia natura humana erit ibi, quæ ex ſe habet quod ſit mortalis.

Ad ſecundum dicendum, quod licet eadem materia faciat idem numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principiũ in numero, ſed una materia ſecundum, quod eſt ſub dimenſionibus terminantibus ipſam facit idem numero, unde licet multæ formæ reiterentur in anima corporis reſurgentis, tamẽ reſurget corpus ſub eiſdem dimenſionibus, & cum eiſdem principiis eſſentialibus.

3 p. q. 54. ar. 2. ad 2. 4 diſt. 44. q 2. ar. 1. q 2. ad 1. & 2.

Ad tertium dicendum, quod Auguſt. dicit contrarium. Ipſe enim uult ſi ſtatua reficiatur ex eodem ære, quod ſit eadem numero. Nihilominus tamen dicẽdũ, qđ omnia artificialia ponuntur in genere, uel in ſpecie, quia uel per materiam ſuam, uel per formam ſuã. Naturalia aũt ponũtur in genere, uel ſpecie tantum per formam ſuam, formæ autem artificiales, quia ſunt accidentia, ideo oportet, quod collocentur in genere, uel ſpecie, uel materia, naturales uero non, quia ſunt ſubſtantiales. Dico ergo quod conſideretur ſtatua prout ponitur in genere, uel ſpecie per materiam ſuam, ſic reficitur eadem ſtatua. Si uero conſideretur prout, ponitur in genere, uel ſpecie per formam, ſic dico quod non reficitur eadem, ſed alia, quia alia eſt forma huius & alia illius, in corpore autem non eſt ſic, quia in corpore erit eadem forma.

4. d. 44. q. 1. a. 1. q. a. ad quartum.

Statua refecta ſi ſit eadem.

Ad quartum dicendum, quod non ſunt duæ humanitas in corpore, quod corrumpitur & quod reſurgit, ſed una, quia principia eſſentialia non notantur, ſed ſunt eadem.

QVAESTIO VII.

De ſacramentis uero gratiæ quæſita ſunt tria.
¶ Primo de ſacramento confirmationis.
¶ Secundo de ſacramento Euchariſtiæ.
¶ Tertio de ſacramento matrimonij.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſolus epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, uel etiam alius.

218
4.d.13.q.1.
ar.1.q.2.o.

CIRCA primum quæritur, utrum ſolus Epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, uel etiam aliꝰ, & uidetur quod non ſolum Epiſcopus, ſed etiam quod quilibet ſacerdos poſſit cōferre. Conſtat enim quod in confirmatione confertur gratia ſpiritualis. Sed huius gratiæ collatio ſic eſt ordinata, ut non poſſit impediri, conſtat autem, quod per abſentiam Epiſcoporum multotiens impeditur, quia non ſunt ubique præſentes, ergo debet conferri per miniſterium ſacerdotū, qui ſunt ubique præſentes.

¶ 2 Præterea. Sacramenta inſtituta ſunt propter utilitatem, ergo debent eo modo conferri, quo competit utilitati omnium non autem competeret utilitati ſi ſolus Epiſcopus conferret hoc ſacramentum, in quo datur robor ſpiritus ſancti, quia non omnes habent oportunitatem Epiſcopi, ergo debet fieri per ſacerdotes per quos poſſunt omnes conſequi hanc utilitatem.

¶ 3 Præterea, Conſtat quod ſacramentum baptiſmi eſt maius quam ſacramentum confirmationis. Sed baptiſmus poteſt conferri ꝑ quoslibet ſacerdotes, ergo multo magis confirmatio.

In contrarium eſt Eccleſiæ conſuetudo.

Reſpondeo dicendum, quod propriū miniſter ſacramenti con-
3.p.q.65.a firmationis eſt Epiſcopus, & hoc ꝓbatur ratione, & auctoritate.
1.c.ad 4.3. Ratione quidem, quia confirmatio ad hoc fit, ut homo in qua-
p.q.72.ar. dam perfectione conſtituatur, cum detur ad robur ſpiritus ſan-
9.o & a.2. cti ut ſcilicet homo ex hoc fiat fortis, & robuſtus ad confiten-
ad 11.a.55. dum, & proponendum fidem coram regibus, & principibus, un-
c ſi 4. d.3. de & propter hoc fit in fronte, ut non pertimeſcat, nec confun-
q.3.a1.1.q. datur proponere fidem coram omnibus, & defendere. Sicut au-
3.cap.3.p tem Dion. dicit, tres ſunt actiones hierarchiæ, ſcilicet purgare,
q.65.ar. 2. illuminare, & perficere purgare eſt proprium dyaconorum, illu-
ad 3.4.diſ. minare presbyterorum, & hoc conſiſtit maxime in euchariſtia,
7.q.3 ar.1. perficere uero eſt epiſcoporum, & ideò omnia ſacramenta, quæ
q.2.3.o. ad perfectionem conferuntur, pertinet ad collationem epiſcopi, quæ ſunt collatio ordinum, conſecratio uirginum, & uaſorum, & confirmationis ſacramentum, unde alius non poteſt conferre confirmationis ſacramentum niſi epiſcopus, Hoc etiā patet auctoritate ſcripturæ. Confirmatio enim ſucceſſit in locum impoſitionis manuum. Hoc autem non poterat fieri niſi per ſolos apoſtolos. unde & per Philippum, qui prædicauerat
22.q.184. verbum Domini in Samaria, non imponebantur manus, ſed
ar.6.ad 1. Apoſtoli qui erant Hieroſolymis audito, quod Samaria rece-
& 3.p. q. pit uerbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem, & poſtea
67.art. 2. ſequitur. Tunc imponebant manus ſuper illos &c. unde cū epi-
ad 1. ſcopi ſuccedant in locum Apoſtolorū, ſolis epiſcopis debetur collatio ſacramenti confirmationis Inuenimus tamen quod aliqua quæ in quadam perfectione conſtituunt, ex diſpenſatione committuntur ſimplicibus ſacerdotibus, ſicut collatio minorum ordinū & huiuſmodi, quod etiam de confirmatione fieri poſſet cum diſpenſatione, ſine qua nullus debet conferre hoc ſacramentū,
3.p.q.72.a niſi ſolus epiſcopus.
11.ad 1. &
4.d.7.q.3. AD PRIMVM ergo dicendum quod non omnia ſacramen-
a.1 q.3.o. ta, in quibus confertur gratia ſpiritualis poteſt conferre ſacer-
& d.25.q. dos, unde licet in ſacramento confirmationis conferatur gratia
1.a.1.ad 3 ſpiritualis, non tamen competit ſacerdoti, quia perfectiori mo-
22.q.39.a do in ſacramento ordinis confertur gratia ſpiritualis, quod re-
4.ad 1.& q ſeruatur ſolis epiſcopis propter perfectionem in qua conſtituit.
100.2.1.ad Nec obſtat de impedimento, quia poſſunt recurrere ad ciuitate
2.& 3 p. q. in quibus ſunt epiſcopi præſentes.
67.2.545. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.
3.ad 1. Ad tertium dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt maius neceſſitate non perfectione, & ideo propter eius neceſſitatē non ſolum ſacerdotes, ſed etiam quilibet Chriſtianos poteſt baptizare in articulo neceſſitatis, ubi non habetur copia ſacerdotalis, ſeruata nihilominus forma ſacramenti. Confirmatio uero quia non eſt adeo neceſſaria & conſtituit in quandam perfectione, ut dictum eſt, maioribus reſeruatur, ſ. ſolis epiſcopis.

QVAESTIO VIII.

CIRCA ſacramentum euchariſtiæ quæſita ſunt duo.
¶ Primo de illis qui excluduntur a conſecratione ꝑ fornicationem.
¶ Secundo de illis qui excluduntur a participatione ſacramenti per excommunicationem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum aliquis poſſit audire miſſa ſacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.

AD primum quæſitum eſt, utrum aliquis poſſit audire miſ- 219 3.p.q.80.
ſam ſacerdotis fornicarij quin peccet mortaliter, uidetur, a.9.o.& 4.
quod non poſſit audire ſine peccato mortali. Eccleſia enim præ- diſ.9.q.2.a
cepit ſub anathemate, quod nullus audiat miſſam a fornicario 2.q.4.o.
ſacerdote. Sed facere contra huiuſmodi mandatum eſt peccatū mortale, ergo &c.

Contra eſt, quod in multis locis per mundum ſuſtinetur.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt conſiderandum, qđ aliquid quantum ad ius naturale eſt per ſe malum, & aliquid 4.d.24.q.1.
malum eſt quantum ad ius poſitiuum. Quicunque enim ſacer- a.3.q.5.o.
dos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter, unde ſi conſtaret mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum peccarem mortaliter, & hoc eſt ſecundū ipſum ius naturale, quia hoc eſt prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem poſitiuum addit plus, quod non ſolum non debeam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audiam eius miſſam pecco mortaliter, quod quidem inſtitutum eſt in pœnam ſacerdotis fornicarii. Attendendum tamen eſt, quod hoc non intelligitur de quolibet ſacerdote fornicario, ſed de publicis fornicariis, qui proprie dicuntur publici, quando iudicio & ſententia eccleſiæ uocantur publici. Vnde quicunque a ta- 4.d.13.q.1.
li fornicario publico audit miſſam peccat mortaliter. ar.2.q.3.o.

Ad illud quod obiicitur dicendum, quod ſi ſuſtinetur a præ- Ad contra-
latis propter hoc non excuſatur, quia hoc eſt uel propter ne- rium.4. d.
gligentiam, uel propter miſeriam, & defectum ipſorum præla- 18.q.1.art.
torū, qui non ſunt auſi corrigere alios, cum in ſe multa corrigē- 4.q.3.o.
da cognoſcant, uel etiam propter timorem aliquando, unde nō excuſantur propter hoc.

ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excōmunicatis peccet mortaliter.

220

CIRCA ſecundum quæſitum fuit, utrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excommunicatis peccet mortaliter, & uidetur quod ſic, quia multi magiſtri decretorū, & magni hoc dicunt.

¶ 2 Præterea, Facere contra præcepta eccleſiæ eſt peccatum mortale, ſed eccleſia mandat quod nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis, hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

¶ 3 Præterea, Quædam decretalis dicit, ubi conſulebatur ſummus pontifex, utrum poſſet participari excommunicatis quod hoc etiam pro uitando diſpendio mortis non debet facere, & huius aſſignat cauſam dicens, quia eſt peccatum mortale, uidetur ergo, quod quicunque in aliquo participat cum eis peccet mortaliter.

Contra eſt, quod nos uidemus multos, perfectos uiros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, ſi eſſet peccatum mortale.

Reſpondeo dicendum, quod aliquis per excommunicationē ſeparatur a communione fidelium, non autem hominum niſi per accidens, quia in tantum ſeparatur a communione hominum, inquantum conuenit ſeparari a communione fidelium, dico ergo quod aliquis poteſt cōmunicare ſeu participare cum excommunicatio directè, & indirectè, directè quidem in his q̃ ſunt fidelium, & ſic ille qui hoc modo communicat ſibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia ſi cōmunico ſecū in diuinis, ſicut ſi orem pro eo, uel audiam miſſam cū eo, & in aliis ſpiritualibus. Item ſi ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quaſi contemnens mandatum ec-

ſiæ

cleſiæ peccat mortaliter. Item quicunque participat ſecum in crimine, & in cauſa. Indirecte uero, communicat quis cum eo in his, quæ ſunt hominis, ſicut in verbo, in cibo, & in his quæ ſunt ſimpliciter humanæ conuerſationis, & ſecundum hoc non peccat mortaliter, ſed uenialiter, niſi faciat ex contemptu, vt dictum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod opinio Decretiſtarum non eſt uera, quia ipſi plus aſſentiunt in his, & ſequuntur ius humanum quam diuinum, cum plus ſit aſſentiendum diuino, quam humano, & ideo melior eſt opinio aliorum qui dicunt contrarium.

Ad ſecundum dicendum, quod communicare cum excommunicato directe eſt contra præceptum eccleſiæ, & eſt peccatũ mortale, ſed indirecte non eſt contra, ſed præter præceptum eccleſiæ, & hoc non eſt peccatum mortale, ſed ueniale. Vnde ſciendum eſt, quod quædam ſunt per ſe malum, & hæc non poſſunt fieri ſine peccato, ſicut communicare excommunicato in his quæ ſunt excommunicati, & ideo non poſſunt fieri ſine peccato. Quædam uero ſunt occaſiones malorum tantum, & iſta poſſunt fieri ſine peccato mortali, & ſic eſt loqui, vel comedere cũ excommunicatis.

ar. 9. & 12. Ad tertium dicendum, quod non ſolum quis debet ſubire
q. 110. art. mortem antequam peccet mortaliter, ſed etiam antequam pec
3. ad 4. 4. cet uenialiter, quia peccatum inquantum peccatum nunquam
di. 18. q. 3. eſſet eligibile. Si enim eſſet eligibile nunquam eſſet peccatum,
art. 4. q. 3. & ſic non peccarem ſi facerem, & ideo per hoc non concluditur
ad 1. quod ideo non ſit participandum eis, quia eſt peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam ſi eſſet ueniale non eſſet participandum eis, & tamen non peccaret mortaliter participando.

Vel dicendum eſt, quod decretalis illa intelligitur de illis qui directe communicant excommunicatis.

QVAESTIO IX.

Circa ſacramentum matrimonii quæſita ſunt duo.
¶ Primo de maleficiatis.
¶ Secundo de frigidis.

ARTICVLVS X.

Vtrum maleficia impediant matrimonium.

221
3. di. 34. q. Ad primum quæſitum eſt, utrum maleficia impediant ma
4. art. 3. o. trimonium, uidetur quod non quia opus Dei eſt fortius quam diaboli. Sed matrimonium eſt opus Dei, maleficium vero opus diaboli, ergo matrimonium eſt fortius maleficio, non ergo impeditur per ipſum.

Contra, Maior eſt poteſtas dæmonis, quam hominis. Sed homo poteſt matrimonium impedire, ergo & dæmones.

Reſpondeo dicendum, quod matrimonium, eſt quaſi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit poteſtatem ſui corpus alteri ad carnalem copulam. Conſtat autem, quod pactum de impoſſibili nullum eſt, cum nullus poſſit obligare ſe ad impoſſibile, & ideo quando aliquis obligat ſe per matrimonium ad carnalem copulam, ſi hoc ſit etiam impoſſibile, matrimonium nullum eſt. Sed notandum eſt quod impoſſibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens poteſt dupliciter conſiderari, quia uel illud impedimentum eſt ſuperueniens matrimonio iam conſummato, uel præcedens. Si eſt ſuperueniens, tunc matrimonium iam conſummatum nunquam ſoluitur. Si uero impedimentum præcedat, tunc matrimonium nondum conſummatum ſoluitur. Item circa hoc ſciendum, quod impedimenta huiuſmodi, uel ſunt perpetua, uel ad tempus. Si ſunt perpetua, tunc matrimonium illud ſimpliciter impeditur.
4. di. 34. a. Si uero ſunt temporalia, tunc matrimonium non impeditur
5. c. & 36. ſimpliciter, ſed ad tempus, ita tamen quod impedimentum in
ar. 3. d. 40. vtriſque præcedat. De maleficiis autem ſciendum eſt, quod qui
ar. 4. ad 6. dam dixerunt quod maleficium nihil eſt, quod hoc proueniebat ex infidelitate, quia uolebant quod dæmones nihil ſunt, niſi imaginationes hominum, inquantum ſcilicet homines imaginabantur eos, & ex iſta imaginatione territi lædebantur. Fides uero catholica uult quod dæmones ſint aliquid, & poſſint nocere ſuis operationibus, & impedire carnalem copulam, & ideo huiuſmodi impedimenta ſi præcedant, & ſint perpetua, ut dictum eſt, ſimpliciter impediunt matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam diabolus eſt opus Dei, & non ſolum matrimonium, & inter opera Dei unum eſt fortius alio, & unum impeditur per aliud magis forte. Vnde cũ diabolus ſit fortior quam matrimonium nihil prohibet per ip-

ARTICVLVS XI.

Vtrum frigiditas impediat matrimonium.

Circa ſecundum quæſitum eſt, utrũ frigiditas impediat ma
trimonium. Videtur, quod non, quia ſenes ſunt frigidi, & 222
tamen contrahunt matrimonium. 4. di. 34. o.
In contrarium eſt, quia nullus obligat ſe ad impoſſibile. Sed 4. ad 3. &
impoſſibile eſt frigidis carnaliter alicui copulari, ergo ſi ad hoc d. 36. ar. 1.
obligant ſe, pactum huiuſmodi nullum erit. & di. 39. 4.
Reſpondeo dicendum, quod frigiditas eadem ratione impedit ad 3.
matrimonium, ſicut maleficium, cum ſit eadem impoſſibilitas in utroque, nihilominus tamen differt frigidus, & maleficiatus. Frigidus enim eſt impotens ſimpliciter quãtum ad omnes, maleficiatus uero quidem impotens, non tamen quo ad omnes,
ſed quo ad unam tantum. Nam maleficium conſiſtit in imagi- 4. di. 34. 2.
natione uiri reſpectu unius mulieris, inquantum. ſ. operatione ad 5. & 3.
dæmonis ſit illi abhominatio alicuius mulieris, quam propter c.
horrorem refugit & reſpuit, & ideo aliter impedit frigiditas & 4. di. 34. 2.
aliter maleficium. Nam frigiditas impedit aliquem, ita quod oportet ad 5. 3. c.
quod remaneat abſque omni ſpe contrahendi ſi ab una impediatur, Vnde ſi aliquando aliquis efficitur potens oportet reintegrare primum matrimonium, vnde frigiditas ſoluit contractum & impedit contrahendum: maleficiatus uero impeditur quantum ad iſtam tantum, unde datur ei licentia nubendi alteri, & mulieri ſimiliter, unde maleficium ſoluit contractum, ſed non dirimit contrahendum, ut iam patet.

Ad primum ergo dicendum, quod ſenes ſunt frigidi, nõ quidem ad actum generationis, ſed ad generationem prolis: & ideo cum poſſint carnaliter copulari non ſoluitur matrimonium, frigiditas uerò quæ omnino carnalem copulam impedit, ſoluit matrimonium.

QVAESTIO X.

Circa conuerſationẽ uero humanæ uitæ quæſita ſunt quædam per comparationem ad proximum. Quædam uero per comparationem ad res, quæ in uſum hominum ueniunt. Per comparationem uero ad proximum quæſitum eſt de correctione fraterna, circa quam duo quæſita ſunt.

ARTICVLVS XII.

Vtrum aliquis debeat in publico, uel in priuato corrigere peccantem.

Primò, vtrum debeat aliquis in publico, uel in priuato cor- 223
rigere proximum, uel fratrem ſuum, Videtur quod occul- 3. p. q. 55.
te. Matthæi decimooctauo. Si peccauerit in te frater tuus, uade ar. 1. ad 1.
& corripe eum inter te ipſum ſolum. Videtur ergo quod occul ma. q. 3. ar
tè ſit corrigendus frater delinquens. tic. 2. ad 1.

Contra, ad Tim. 5. Peccantem coram omnibus argue.

Præterea. Aliquæ conſtitutiones hoc habent, ut ſcilicet publice corrigantur.

Reſpondeo dicendum, quod huiuſmodi correctio ex charitate dẽt procedere, & inde eſt quod dicitur fraterna correctio, & ideo oportet ordinem fraternæ correctionis ſumere, ſecundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis eſt, ut quis bono proximi præferat commune bonum. Item ut uelit bonum proximi & conſcientiæ & famæ, & in his magis velit bonũ conſcientiæ quando utrumque haberi non poteſt. Et ideo his conſideratis credo quod ſi eſſet aliquod peccatum carnale, ſeu ſpirituale, quod uergeret in detrimentum multitudinis, ſtatim eſt reuelandum, cum præponderet bonum commune in ordine charitatis, ut dictum eſt, bono proximi ſiue ſit famæ, ſiue conſcientiæ. Quando uero non timetur multitudinis detrimen
tum, tunc debet quis utrumque cuſtodire, ſcilicet bonum fa- ar. 16. c. 22
mæ & conſcientiæ corrigendo occultè inter ſe & ipſum. Si au- q. 33. ar. 2.
tem ex hoc correctio non ſequatur, tunc ſecundum ordinem c. ad 3.
Euangelii debet ſecum adhibere alium, uel etiam referre Eccleſiæ: nihilominus tamen & in hoc ſeruandus eſt ordo, ut ſi peccatum ſit publicum, publice corrigatur, ſi uero occultum occulte, & ideo dicitur. Si peccauerit in te frater tuus, ideſt te ſciente ſolum, &c. quantum ad occultum, quantum vero ad publicũ dicitur. Peccantem ſcilicet publice coram omnibus argue.

Et ſic patet ſolutio ad primum utriuſque partis.

Ad aliud uero dicendum, quod illud conſtitutionibus ordi- Ad rõnes
natum eſt, & ſeruari debet in his quæ uergunt in periculum & 224. & in
detrimentum ſocietatis & collegii a. 3. 224.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

224, SEcundo quæritur, utrum ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo, uidetur quod ſic quia facere cõtra ordinem Euangelii eſt peccatũ mortale. Sed ſtatim referre prælato eſt contra ordinem Euangelii, ergo peccat mortaliter. arti. 13.14.

Contra eſt, quia hoc faciũt multi uiri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, ſi eſſet peccatum mortale.

Præt. Prælati poſſunt non ſolum de præteritis, ſed & de futuro præbere cautelã, & ideo ſi eis referatur, non uidetur eſſe peccatum mortale.

Reſpondeo dicendũ, quod uerbum Domini, quod dicit Matthæ. 18. de correctione fraterna, eſt intelligendum ſicut alia uerba quæ dicit pertinentia ad humanos actus & ſeruari debet, ſecundum quod dependet a charitate, & ideo dico quod ſemper
ar. 16. & 2. cum debitis circunſtantiis intelligenda ſunt. Sciendum eſt autẽ
& q. 67. ar. quod in criminibus tripliciter proceditur ſecũdum iura: quia
3. ad 2. & c. per inquiſitionem, & hoc eſt in peccatis publicis, & non debet
68. ar. 1. o. fieri, niſi præcedat clamor congregationis. Item per denuncia-
& 2. q. 3. a. tionem, & per accuſationem, & hoc eſt in priuatis. Si autẽ pro-
1. & 4. d. 9. cedatur per accuſationem, tunc debet fieri inſcriptio, quia obli-
q. 2. 3. ad 1. gatur accuſans ad talionem, & in hoc intenditur, ut bonũ
& 2. q. 2. o. reipublicæ, unde hoc poteſt fieri ſecundum voluntatem ſiue pu-
Quãdo eſt blice ſiue priuatim. Si autem procedatur per denunciationem,
denunciãdum tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius eſt
prælato peccatũ emendatio proximi, & ideo debet ſeruari ordo fraternæ corre-
fratris. ctionis, utrum autem ſtatim cum quis ſcit fratrem ſuum peccaſſe debeat denunciare prælato, dico quod in his diſtinguendum eſt de conditionibus ſubditi, & prælati. Nam ſi ego ſcio quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare prælato. Si autem uidetur quod hoc melius fiat per prælatũ, & prælatus nihilominus ſit pius, diſcretus & ſpiritualis non habẽs rancorem ſeu odium aduerſus illum ſubditum, tunc licite poteſt hoc denunciare ſibi, & tunc non dicit Eccleſiæ, quia non dicit ei ſicut prælato, ſed ſicut perſonæ proficienti ad correctionem proximi & emendam. Sed quia propter conditiones diuerſas prælatorum & ſubditorum, non poteſt in hoc dari generale iudicium, quia aliquando prælatus, uel mouetur ad odiũ aduerſus ſubditum, uel ſubditus non bene ferret uerba prælati, ideo tenẽdum eſt hoc pro regula, quod in omnibus iſtis ſemper ſeruãda eſt charitas, & quod melius & magis expedire uidetur, & hoc intendat, ſcilicet emendam proximi, ſeruet quãtum poteſt bonum charitatis, tunc denunciando non peccat. Si uero denunciet cuicunque perſonæ hoc ex malitia, & ut proximus cõfundatur, vel deprimatur, tunc denuncians, ſiue accuſans peccat mortaliter.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ſtatim aliquis referat prælato adhibens debitas circunſtantias & conſiderans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelii, quia non dicit hoc eccleſiæ, ſed perſonæ proficienti, ut dictum eſt, & ideo non peccet mortaliter.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam perfecti uiri peccarẽt mortaliter, ſi denunciando prælato, uel alicui perſonæ, intenderent aliquid quod eſt contra intentionem præcepti.

Ad tertium dicendum, quod ſi aliquis referat prælato culpam proximi intendẽs uel cautelam in futurum, uel aliquid huiuſmodi quod ad emendam proximi uideret expedire, nõ peccat. Si autem hoc ſiue prælato, ſiue alicui amico ſuo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod ſi ex ſui cautela alicui dixerit hoc, ita tamen quod non proueniat inde aliud vel infamia vel uituperium proximo delinquenti, tunc non peccat mortaliter, licet incaute agat.

INCIPIT QVODLIBET. DVODECIMVM.

QVAESTIO PRIMA.

QVAESITVM eſt de rebus, quæ ſunt ſupra hominem & de rebus humanis.

Circa primum quæſitum eſt de Deo, de angelis & de cœlo.

Circa primum quæſitum eſt de Deo quantum ad ſuum eſſe, quantum ad ſuam potentiam, quãtum ad eius prædeſtinationem.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſit tantum vnum eſſe.

CIrca primum quæſitum eſt, utrum in Deo ſit tantum unũ 225
eſſe, ſcilicet eſſentiale, ut præter iſtud ſit etiam in Deo eſ- 1. p. q. 3. ar.
ſe perſonale, & uidetur quod ſic, quia aliud eſt patrem eſſe, aliud 3. & 1. d. 8.
filium eſſe, & aliud ſpiritumſanctum eſſe, ſed eſſe eſſentiale non ar. 2.
eſt aliud, & aliud, ergo &c.

¶ 2 Præterea. Proprium formæ eſt quod det eſſe. Sed in diuinis ſunt tres proprietates perſonales, quæ obtinent vicem formæ, ergo &c.

Contra. Aug. dicit. In diuinis tantum vnum eſſe.

Reſpondeo dicendum, quod ueritas fidei habet quod in diuinis ſolum eſt diſtinctio quæ eſt ſecundum relationes oppoſitas, relatio autem ſicut & quælibet forma habet eſſe ex comparatione ad illud cui ineſt, unde eſſe filiationis eſt per comparationem ad ſubſtantiam cui ineſt, relatio autem in diuinis non diſtinguitur ab eo cui ineſt, uel in quo eſt, quia eſt ipſa res, quæ 2. 183. ad 5.
refertur, ſed diſtinguitur ſolum ex parte eius cui opponitur, & ex hac parte non deſideratur eſſe relationis, ſed diſtinctio & oppoſitio eius, & ideo eſt in Deo unum tantum eſſe, ſcilicet eſſentiale.

Ad primum ergo dicendum, quod eſſe dupliciter dicitur, quandoque enim eſſe idem eſt quod actus entis quandoque autem ſignificant compoſitionem enunciationis, & ſic ſignificat arti. 181. &
actum intellectus, quemodo intelligitur quando dicitur quod 5. d. 6. q. 1.
aliud eſt eſſe patris, & aliud filii, non primo modo. ar. 2. ca. &

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut & quælibet forma, paternitas facit eſſe. ſ. patrem, qui eſt diuinum eſſe, & facit tantum vnum eſſe inquantum paternitas facit eſſe. ad 4.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

DEINDE quæſitum eſt de potentia Dei.

¶ Et primo utrum Deus poſſit facere contradictoria ſimul eſſe.

¶ Secundò, utrum poſſit facere infinita in actu.

Ad primum dicendum quod non. Et hoc non importat in Deo imperfectionem potentiæ, ſed quia hoc non habet rationem poſſibilis. Nam omnis virtus actiua producit effectum ſibi ſimilem. Omne autem quod agit, agit inquantum eſt ens actu, 1. p. q. 25.
ergo effectus agentis eſt actu, quicquid ergo repugnat ei, quod ar. 3. & po.
eſt eſſe actu, repugnat potentiæ actiuæ, quod eſſet ſi contradi- q. 1. ar. 70.
ctoria ſimul eſſent. & ar. 179.

Ad ſecundum dicendum, quod eſſe aliquid infinitum actu eſſet ſuſpicari ex primo aſpectu, quod eſſet impoſſibile, quia ſequeretur aliud eſſe æquale Deo; ſed hoc non ſequitur, quia ei quod eſt infinitum omnibus modis non adæquatur illi quod Ar. 3. 227.
eſt infinitum vno modo. Dato enim quod eſt ignis infinitus ſe- artic. 94. &
cundum magnitudinem non adæquabitur Deo, quia & ſi ſit in- 198. ad 2.
finitus ignis in quantitate, tamen eſt quid finitum ſpecie. Deus & 1. p. q. 7.
autem omnibus modis eſt infinitus. Cum ergo quæritur utrũ ar. 2. 3. 4. &
ſit poſſibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum quod q. 45. ar. 5.
non: potentiæ enim agentis per intellectum aliquid repugnat ad 3. & q.
dupliciter, vno modo quia repugnat potentiæ eius, alio modo 50. ar. 2. ad
quia repugnat modo quo agit, primo modo non repugnat po- 4.
tentiæ Dei abſolute, quia non implicat contradictionem, ſed ſi veri. q. 2. a.
conſideretur modus, quo Deus agit nõ eſt poſſibile. Deus enim 2. ad 5. &
agit per ſuum intellectum, & per uerbum quod eſt formatiuũ ar. 10. o. &
omnium, unde oportet quod omnia quæ agit ſint formata, in- q. 19. ar. 3.
finitum autem accipitur ſicut materia ſine forma, nam infini- c. & po. q.
tum ſe tenet ex parte materiæ. Si ergo Deus hoc ageret, ſeque- 3. a. 3. ad
retur quod opus Dei eſſet aliquod informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi, quia per uerbum ſuum omnia agit, quo omnia formantur.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS III.

226

DEINDE quæſitum eſt de prædeſtinatione, vtrum ſit 1. p. q. 25.
certa, & videtur quod non, quia poſſibile eſt prædeſtinatum ar. 3. ad 3.
damnari, ſicut Petrum, ſi fuiſſet ſtatim mortuus, quando peccauit, Chriſtum negando. Si uero dicas quod prædicta locutio eſt de dicto uera, de re uero non. Contra. quia hoc habet locum in & art. 6. o. & ar. 8. ad 3. & ueri. q. 6. a. 3. o. & ar. 2. 24.

formis ſeparabilibus. Sed hæc forma, quæ eſt prædeſtinatio, eſt inſeparabilis.

Reſpondeo dicendum, quod prædeſtinatio eſt quædam pars diuinæ prouidentiæ, prouidentia autem dicit directionem ali-
1.p.q. 23. quorum in finem, & hæc præſupponit ſcientiam & uolunta-
a.1.25.46. tem. Sic ergo prędeſtinatio habet certitudinem ex parte ſcien-
8.c.veri.q. tiæ Dei, quæ non poteſt falli, & ex parte uoluntatis diuinæ, cui
6.ar.1.c.1. non poteſt aliquid reſiſtere, & ex parte prouidentiæ, quæ certiſ
d.47.a.10. ſimo modo ducit ad finem, cum Deus ſit ſapientiſſimus.
arti.214.& AD PRIMVM ergo dicendum, quod prædeſtinatio habet
1.p.q. 22. certitudinem, & tamen non eſt neceſſarium prædeſtinatum ſal-
art.4. & q. uari, ſed remanet contingens. Dictum eſt enim, quod habet cer
23.ar.1.ad titudinem ex ſcientia, uoluntate, & prouidentia, & nullum iſto-
1. & art.6. rum contingentiam impedit ſcientia non, quia ſcientia Dei eſt
1.p.q.19.2. futurorum, prout ſunt in præſenti, & ſecundum hoc ſunt de-
8.c.& veri. terminata. Voluntas non, quia uoluntas Dei eſt principium to-
q.23.a.5.c. tius entis, ergo non cadit ſub ratione contingentiæ, uel neceſſi-
tatis, ſed hæc effluunt & ordinantur ex Dei uoluntate, & ſic ipſa Dei uoluntas facit quædam eſſe contingentia, præparando cauſas contingentes illis rebus, quas vult eſſe contingentes, & ſimiliter neceſſitat cauſas rebus, & effectibus neceſſariis, & ſic voluntas Dei ſemper impletur, nõ tamen omnia neceſſario eueniunt, ſed eo modo, quo Deus uult ea eſſe, & vult quod ſint cõtingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod bona eſt diſtinctio, ſed ad obiectum de formis dicendum, quod aliter eſt de formis realibus, & aliter de prædicatis, quę important aliquid pertinens ad actũ rationis: quia in primis, l. realibus, ſi in eis debeat habere locum talis diſtinctio, oportet ineſſe ſeparationem in re, & in conſideratione, in ſecundis non requiritur, ſed oportet quod res illa cadat ſuper alia conſideratione, & ſic dico quod iſtu prædeſtinatus poteſt conſiderari vel ut in ſe uel ut diuinę cognitioni relatus, & ſic vno modo attribuitur ei quod poſſit dãnari, alio modo non.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnia ſubſint Fato.

227 DEINDE quæſitum eſt de Fato, utrum omnia ſubſint fato.

Reſpondeo dicendum, quod primo oportet ſcire quid ſit fatum, & ſic poſtea faciliter patebit ad propoſitum. Videmus autem multa contingenter euenire. & ideo olim fuit dubium utrum iſta quæ uariabiliter, & inordinate contingunt reducantur in aliquam cauſam ordinantem, & qui dicunt quod non, dicunt fatum nihil eſſe, vt Tullius dicit. Quidam dicunt quod in aliquam cauſam ſuperiorem ordinantur, & iſti nominauerunt fatum a for faris, quaſi hic omnia ſint præfata a quadam ſuperiore cauſa, ſed horum, triplex opinio, quidam enim reduxerunt hoc in quandam ſeriem cauſarum, quam dicunt fatum, ſicut ſtoici, qui dicunt quod nihil eſt quod non habeat cauſam, & poſita cauſa neceſſe eſt ponere effectum. Si ergo euenit, uel eſt talis, uel talis effectus habuit cauſam, & hæc cauſa aliam cauſam, & ſic deinceps, ſicut aliquis eſt occiſus de nocte, quia exiuit domum, quare exiuit domum, quia ſitiuit, quare hoc, quia ſalſa comedit, & ſic quia comedit ſalſa ex neceſſitate moritur. Ari. reſpondet negans duo prima. Primo, quod non quicquid ſit habet cauſam, ſed tantum quod ſit per ſe. Quod autem ego occidar me exeunte eſt per accidens. Secundo dicit quod non poſita cauſa ponitur effectus, quia poteſt impediri, & ideo non ſequitur, uel non ſtat ſeries cauſarum. Alii reducunt hæc in aliam cauſam ſcilicet in corpora cœleſtia, ex quorum neceſſitate dicunt omnia accidere, unde dicunt quod fatũ nihil aliud eſt quam uis poſitionis ſyderum. Hæc autem opinio dupliciter eſt falſa. primo quantum ad res humanas, quæ proueniunt ab intellectu, qui cum ſit uirtus incorporea non ſubiacet actioni alicuius corporis, & ponere animam ſubiacere uirtuti corporum cœleſtium nihil aliud eſt quam ponere intellectum non differre a ſenſu, ut dicit Philo. in primo de anima

caberis ultra Baalim, ſed uir meus, quod idem eſt utrunq;, ſed Deus uoluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiuſdam gẽtilium, & ideo ſunt uitanda nomina gentilum, cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideo Auguſtinus dicit. Si quis hoc modo intelligat fatum, ſentẽtiam teneat, linguam corrigat ut non dicat fatum, ſed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS V.

Vtrum eſſe Angeli ſit accidens eius.

DEINDE quæſitum eſt de Angelis.
¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo. 228

¶ Primo, utrum eſſe Angeli ſit accidens eius, & uidetur, q non, quia accidens intelligitur ineſſe alicui præexiſtenti, Angelus autem non præexiſtit ipſi eſſe.

Contra, Hyl. dicit, &c.

Reſpondeo dicendum, quod opinio Auicen fuit, quod unũ & ens ſemper prædicant accidens, hoc autem non eſt uerum, quia unum prout conuertitur cum ente, ſignat ſubſtantiam rei, & ſimiliter ipſum ens. Sed unum prout eſt principium numeri ſignat accidens. Sciendum ergo quod vnumquodque quod eſt in potentia & in actu, ſit actu per hoc quod participat actum ſuperiorem, per hoc autem aliquid maxime ſit actu quod participat per ſimilitudinem primum & purum actum. Primus au-
tem actu eſt eſſe ſubſiſtens per ſe, unde completionem unum- 1.d.3.q. 4.
quodque recipit per hoc quod participat eſſe, unde eſſe eſt cõ- ar.2.ad 2.
plementum omnis formæ, quia per hoc completur quod habet po.q.c.art.
eſſe & habet eſſe cum eſt actu, & ſic nulla forma eſt, niſi per eſ- 4.ad 3.1.p.
ſe, & ſic dico quod eſſe ſubſtantiale rei nõ eſt accidens, ſed actua q.45.ar.5.
litas cuiuslibet formæ exiſtentis, ſiue ſine materia, ſiue cum ma o.veri.q.5.
teria, & quia eſſe eſt complementum omnium, eſt quod pro- art.9.ad 7.
prius inde effectus Dei eſt eſſe, & nulla cauſa dat eſſe niſi in- 1.p.q. 57.
quantum participat operationem diuinam, & ſic proprie lo- a.4.o.& 5.
quendo non eſt accidens, & quod Hyl dicit: dico quod accidens c.& ma. q.
dicitur large omne quod non eſt pars eſſentiæ, & ſic eſt eſſe in 10.art.7.6.
rebus creatis, quia in ſolo Deo eſſe eſt eius eſſentia.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.

SECVNDO quæſitum eſt, utrum Diabolus cognoſcat cogitationes hominum. 229

Reſpondeo dicendum, quod cognoſcere cogitationes cordis poteſt contingere dupliciter, in ſe, & per ſe, & in aliquo effectu, primo ſolius Dei eſt. Ie. 14. Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile, unde nec angeli ſic eas cognoſcunt, cuius ratio eſt triplex, una, propter debilitatem eſſe quod habent eo quod ſupra gradum quo aliquid eſt ens in potentia, eſt gradus quo res ſunt in anima. Alia ratio eſt, quia quod eſt in ueritate cauſæ alicuius non poteſt cognoſci niſi a cauſa quæ nata eſt mouere illam, uoluntatem autem mouet ſolus Deus. Cum ergo omnes
cogitationes dependeant a uoluntate ſicut a ſua cauſa, ſolus
Deus eas cognoſcit. Alia ratio eſt, quia angeli illa quæ cogno- 22.q. 106.
ſcunt naturaliter, cognoſcunt per ſpecies naturaliter inditas, art.5.ad 3.
& hæ ſunt ſpecies rerum naturalium, nõn autem cogitationũ: quia hæc non reducuntur ad cauſam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium, tamen per effectus cogitationum cognoſcunt cogitationes, ſicut & homo facit, cum ipſi ſubtilius cognoſcunt effectus, qui cauſantur ex cogitationibus, Nam ſecundum cogitationes homo afficitur aliqua paſſione, & per has mouetur cor, & hos motus ſubtilius ipſi cognoſcunt quam nos, & ſic aliquid cognoſcunt de cogitationibus cordis, & hoc Aug. dicit in lib. de diuinationibus dæmonum, licet alibi

ar. 69. & 2. 94 contra. 2. c. 31. uſq; 39 & opus 3. c. 97. 2. & opus 72 q. 14. 233.

¶Primo vtrum cœlum, vel mundus ſit æternus.

Reſpondeo dicendum, quod non. Sed mundum incœpiſſe eſt de numero eorum, quæ cadunt ſub fide, non ſub demonſtratione. Nam quæ dependẽt ex ſimplici voluntate Dei poſſunt eſſe & non eſſe, & ad hoc quod non ſit non inducit aliqua neceſſitas ex parte Dei, diuina autem bonitas, quæ eſt finis rerum, poteſt ita eſſe ſi non ſit mundus, ſicut ſi ſit mundus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cœlum ſit animatum.

231 po. q. 3. ar. 11. ad 13. H q. i. am. Ariſt. Pla. Anaxagoras.

SECVNDO quæſitum eſt, vtrum cœlum ſit animatum.

Reſpondeo dicendum, quod de hoc diuerſimode ſentiunt doctores eccleſiæ. Hiero. enim dicit ſuper eccleſiaſtem quod ſol eſt animatus. Damaſ. hoc negat, & hæc differentia etiam eſt apud Philoſophos. Plato. n. & Ariſ. ponunt corpora ſuper cæleſtia animata eſſe. Anaxago vero non. & ideo legitur fuiſſe occiſus. Ego autem dico ſecundum Aug. 2. ſuper Gen. ad literam, quod non refert ad fidem utrum ſic, vel aliter ſit, unde hoc nõ determinat, in Enchi. addens quod ſi ponamus corpora cæleſtia eſſe animata non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, ſcilicet angelorum & hominum, & animarum, quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc ſenſiſſe videtur ille qui fecit præfationem, cum dicit, cœli cœlorumque uirtutes.

¶Et ratio patet.

QVAESTIO VII.

ARTICVLVS IX.

Vtrum anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

232 DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam.

¶Circa primum quæſita ſunt tria.

¶Primo quantum ad animam.

¶Secundo de cognitione animæ.

¶Tertio de effectu cognitionis.

¶Circa animam quæſita ſunt duo.

¶Primo, vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediãte corporeitate.

Reſpondeo dicendum, quod in nullo corpore eſt niſi una forma ſubſtantialis, cuius eſt ratio triplex, prima eſt, quia ſi plures, ſequens non erit forma ſubſtantialis quæ facit eſſe ſimpliciter, ſed ſolum accidentalis, quæ facit eſſe hoc. Item ſi ſit acquiſita forma ſubſtantialis, non erit generatio ſimpliciter. Itẽ quia non eſſet compoſitum ex anima & corpore vnum ſimpliciter, ſed duo ſimplex, & unum per accidens.

art. 6. 189. c. 216. & 1. d. q. 76. art. 3. c. & 4. o. contra 4. c. 80.

¶Si dicatur corporeitas eſt forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimenſiones, & hoc non eſt forma ſubſtantialis, ſed accidens: aliquando dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimẽſio, & hæc non eſt alia forma ſpecifica.

ARTICVLVS X.

Vtrum anima traducatur.

233 1. p. q. 118. arti. 2. o. & ad 3.

SECVNDO, Vtrum anima traducatur.

Reſpondeo dicendum, quod Auguſt. hanc quæſtionem non determinat, ſed indeterminatam relinquit in lib. de eccleſiaſticis dog. ſed ille liber non eſt Augu. ſed Gingnadii. Gre. etiã non vult determinare. Credendum eſt tamen quod non, & eſt vna ratio philoſophi in libro de animalibus, quod impoſſibile eſt quod virtus corporea producat id quod excedit corpus, virtus autem ſeminis eſt uirtus corporea. Alia ratio eſt. 7. Meta. (T. c. 27.) quia enim quidam poſuerunt quod formæ naturales ſunt ex creatione; cum materia aeris recipit formã ignis aut inerat, & ſic eſt latitatio: aut non: ergo fit de nouo non ex aliquo, ſed ex nihilo: ergo creatur. Soluit Philoſophus, quia forma non fit, ſicut nec ens, uel eſſe habens per ſe, ſed compoſitum fit, quod habet eſſe ſubſiſtens. Si ergo eſt aliqua forma quæ per ſe ſubſiſtat illa habet per ſe fieri, anima autem habet eſſe per ſe ſubſiſtens, & remanet corrupto corpore, & ita oportet quod habeat ſuum fieri.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XI.

Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.

DEINDE quæſitum eſt de cognitione hominis, vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia. 234

Reſpondeo dicendum, quod aliquid cognoſcitur dupliciter directe, & indirecte ſcilicet per reflectionem. Differt autem inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus non cognoſcit directe ſingulare, diuinus autem ſic, quia cognitio fit per ſimilitudinem cogniti in cognoſcente, & hæc eſt in intellectu noſtro per abſtractionem a conditionibus indiuiduantibus & a materia, & ideo cum recta cognitio ſit per ſpeciem, ideo non cognoſcit directe niſi vniuerſale, intellectus autem diuinus cognoſcit non per ſimilitudinem a re acceptam, ſed per extenſionem ſuæ eſſentiæ ad res, & hæc ſimilitudo ſcilicet diuina eſſentia in Deo eſt omnium quæ ſunt in re expreſſa ſimilitudo, & ideo directe cognoſcit quicquid eſt in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem, ſed quærens philoſophus, ſi ſeparatus eſt intellectus & cognoſcit quæ ſunt in materia, dicit quod oportet quod hoc cognoſcat & alia, ſicut formas ſeparatas cognoſcit intellectu, & coniuncta materiæ per imaginationem, aut alio modo ſcilicet per extenſionem, inquantum coniungitur phantaſiæ, quæ repræſentat ſibi phantaſmata, & ſic indirecte cognoſcit.

1. d. q. 86. art. 1. o. & 3. 4. ca. & q. 89. c. ad 1. & 22. q. 47. ar. 3. ad 1. & ver. q. 19. art. 2. o. & ar. 143 huius.

anim. art. 20. o. de anima ſeparata.

QVAESTIO IX.

ARTICVVLS XII.

Vtrum habitus ſcientiæ acquiſita remaneant poſt uitam.

DEINDE quæſitum eſt de effectu cognitionis, & primo utrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt hanc uitam. 235

Reſpondeo dicendum, quod non, ſequentes Auic. in 6. naturalium, quod ſpecies acquiſitæ non remanent in intellectu poſſibili, niſi quandiu actu intelligit, quod eſt falſum. Nam intellectus poſſibilis recipit ſpecies & retinet ſecundum modum ſui, unde cum ipſe ſit immobilis ut pote immaterialis & incorruptibilis recipit ſpecies intelligibiles ſecundum modum ſuum & nunquam inde recedunt, & quod ſint ibi etiam dum actu non intelligit, patet. 3. de anima. (T. com 8.) vbi dicitur quod ſunt in anima aliter quam dum actu intelligit ſcilicet habitu, & ſic dico quod remanẽt ſiue in damnatis, ſiue in beatis, item destruuntur hi habitus ſcientiarum quantum ad modum ſcientiæ, quia hic ſemper intelligit conuertendo ſe ad phantaſmata propter corpus & non ſolum propter hoc phantaſmatibus indigemus, ſed ad utendum huiuſmodi ſpeciebus, & iſte modus non erit tunc, quia non conuertet ſe ad phantaſmata.

ar. 59 & 1. p. q. 39. ar. 1. ad 3. & art. 2. ad 4. & art. 5. o. & 6. ca. & 2. q. 67. ar. 2. o. 4. di. 50. q. 1. ar. 2. ca. ad 5. ver. q. 10. art. 2. c. & q. 19. 2. 1. c. opus. 34. c. fin & p. q. 15. 2. 5. ad 3. & po. q. 6 art. 10. c. ad 6.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum bruta.

SECVNDO vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta, puta ſerpentes. 236

Reſpondeo dicendum, quod aliquid poteſt habere uirtutem aliquam & ſecundum propriam naturam, & ſecundum uirtutem ſuperioris cauſæ uerbi gratia commiſtum elementis habet uirtutem unam ex natura elementorum ſecũdum motum prædominantis elementi, aliam habet ex corpore cœleſti, ſicut quod adamas attrahit ferrum, quod non reducitur in uirtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quod non ſolum naturalia corpora, ſed artificialia ſortiuntur uirtutes aliquas ex impreſſione corporum cœleſtium, puta imagines, uel figuræ ſub certa conſtellatione factæ, & ſi hoc uerũ eſt. ſ. quod ſuper artificialia ſit huiuſmodi uirtus impreſſa, poteſt etiam dici quod uerba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi, ſed hoc non eſt uerum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam uirtutem ex corpore cœleſti, habent illam conſequentem aliquam formam, unde nihil agit ad ſpeciem, niſi ex

4. d. 33. q. 1. art. 1. c. principio. & Spiri. ar. 2. c.

uirtute

ar. 14. o. ſi. po. q. 3. ar. 7. c. & q. 5. ar. 8. c. q. 5. art. 1. ad 1. ma. 45. art. 5. ad 6. 22. q. 86. art. 2. & q. 85. ar. 2. ad 2. 22. q. 96. 2. 4. ad 3. 22. q. 96. ar. 4.

virtute corporis cœleſtis, & ſic forma eſt prius in vnoquoque quam virtus ad talia. Remota ergo priori remouetur poſterior. Si ergo huiuſmodi uirtutes attribuuntur aliquibus, oportet q radicentur ſuper formam aliquam, formæ autem artificiales non ſunt, niſi figuræ quædam, & ideo falſum eſt quod verba & huiuſmodi, uirtutem aliquam habeant ex corpore cœleſti, ſed ſi habent aliquam, hoc habent ex ſpiritu immundo, qui immiſcet ſe uerbis hominum, ut decipiat ſecundum Augu. vnde aliquando utuntur uerbis fabuloſis, falſis, & uanis, quibus ad illudendum homines ſe immiſcent, unde omnia iſta friuola, & ſuperſtitioſa ſunt, & imagines aſtronomicæ, in quibus & ſi non adſit aliqua expreſſa inuocatio dæmonum, tamē eſt ibi quidam tacitus conſenſus. Tamen ſi aliquis dicat uerba Dei, & ſacra ſine immutatione & fraude, ſed bona & diuina intentione, non eſt incantatio, ſed oratio. Chryſ. tamen ſuper Matt. ibi. Dilatant philacteria, &c. reprehendit illos qui collo verba Euangelii ſuſpendunt, cum virtus Euangelii non ſit in figuris literarum, ſed in fide. Non tamen damno illos qui ſuper ſe gerunt Euangeliū ex deuotione, quia beata Cęcilia Euangelium Chriſti ſemper gerebat in pectore, ſine tamen aliqua additione, uel uerborum, uel characterum, uel cæterorum ſuſpectorum.

QVAESTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad gratiam. ¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò de ſacramentis.
¶ Secundò de uirtutibus.
¶ Tertiò de officiis.

De primo tria quæſita ſunt.

¶ Primò de ſacramentis gratiæ.
¶ Secundò de effectu ſacramentorum.
¶ Tertiò de unitate Eccleſiæ.

De ſacramentis gratiæ quærebantur duo.

¶ Primò de baptiſmo.
¶ Secundò de pœnitentia.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem.

237 vide 3. p. q. 62. & 3. & 4. d. 3. arti. 3. q. 1.

AD primum quæritur, utrum aqua habeat virtutem ad emūdationem, ideſt utrum propria uirtute mundet, vel virtute concomitante.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt opinio in huiuſmodi, non ſolum de aqua, ſed de omnibus Eccleſiæ ſacramentis. Quidam enim dicunt quod ſacramenta non habent uirtutem, uel uim operandi in anima, ſed tantum extra, & diuina uirtus concomitans facit illum effectum, & inducunt exemplum Ber. ſic aliquis Epiſcopus, qui inueſtiat aliquem de præbenda per annullum, annullus non eſt cauſa præbendæ, ſed ſignum. Sed hoc non eſt ſane dictum, quia ſic non eſſet aliqua prærogatiua ſacramentorum nouæ legis ad uetera, quia etiam in illis uirtus conſiſtens fidei credentium in Chriſtum uenturum iuſtificabat.

Et ideo dicendum, quod ſacramenta habent in ſe virtutem iuſtificandi, & ad alios effectus, ad quos ordinantur, & non ſolum quod ſint ſignum, unde Aug. Quæ eſt tanta uis aquæ ut corpus tangat, & cor abluat? Sciendum tamen quod duplex eſt uirtus ſcilicet propria, & inſtrumētalis, ſicut patet in ſerra, ſic ſacramenta habent uirtutem inſtrumentalem ad ſpiritualem effectum, quia cum ſacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum, & hoc eſt conueniens, quia uerbū per quod omnia ſacramenta, virtutem habent, habuit carnem & fuit uerbum Dei, & ſicut caro Chriſti habuit virtutem inſtrumentalem ad faciendum miracula propter coniunctionem ad uerbum ita ſacramenta per coniunctionem ad Chriſtum ...

Duplex virtus. 3. p. q. 62. a. 4. q. 73. a. 1. ad 2. 3. q. 78. art. 4.

Reſpondeo dicendum, quod aliter eſt in ſacramento pœnitentiæ, & aliter in quibuſdam aliis ſacramentis. Nam in quibuſdam qui habent ordinem poteſt ex hoc ipſo inducere effectum ſacramenti in omni caſu, ſcilicet in illis, in quibus quod eſt effectus ſacramentorum eſt res exiſtens extra ſacramentum, vnde ſacerdos degradatus & excommunicatus licet peccet, tamen conſecrat & baptizat, & ſimiliter epiſcopus conſecratus, quia cō fert characterem. In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, niſi iuſtificatio pœnitentis, quod non poteſt fieri niſi per poteſtatem iudicatiuam. Non habens autem curam animarum non habet hanc poteſtatem.

q. 6. 3. & 4. o. Art. 10. ca. 3. p. q. 64. ar. 9. ad 2. 3. & q. 82. ar. 5. 7. 8. 9. o. 23. q. 39. ar. 3. o. & 141. a. 15. & 106. & 4. d. 21. q. 3. a. 1. q. 1. & 3.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum confeſſio reuelari poſſit.

SEcundò vtrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem. 239

Reſpondeo dicendum, quod non, nec uerbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo ſigno, licet facere, quia eſt ſacrilegium. Nam ita eſt in ſacramentis nouæ legis quod efficiunt, quod figurant. effectus autem pœnitentiæ eſt occultatio peccatorum ab oculis Dei uiuentis, & hæc occultatio ſignificatur per ſecretum cōfeſſionis, & ideo ſicut profanaret ſacramentum qui conficeret corpus & ſanguinem Chriſti de alio quam de pane & uino. Ita eſſet reuelans ſacrilegus.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum liceret appetere epiſcopatum.

TErtio, utrum liceat appetere epiſcopatum. 240

Reſpondeo dicendum quod contingit appetere prælationem dupliciter, aut propter neceſſitatem urgentem, aut non vrgentem, primo modo dupliciter, uel quando imponitur a ſuperiori, uel quando non inuenitur aliquis, qui uelit onus prælationis ſubire, tali neceſſitate exiſtente meritorium eſt appetere. Vnde Iſa. 7. Quem mittam, & quis ibit nobis, reſpondit. Ecce ego, mitte me, tamen ante dixit ſe indignum. Secundo modo. ſ. quando non urget neceſſitas, ſic non licet, quia non poteſt carere aut iniuſtitia, ſi uelit ſe minorem præferre maioribus, aut uitio præſumptionis, ſi reputet ſe ſufficientem præferri aliis. vnde Chryſoſt. ſuper illud, Reges gentium, &c. Primatus eccleſiaſticos concupiſcere nec iuſtum, nec utile.

artic. 33. o. 8. 15. quæ. 185. 1. 22.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ex præambulis ad ſacramenta cauſetur compaternitas.

DEinde quæſitum eſt de effectu ſacramentorum, vtrum compaternitas cauſetur præambulis ad ſacramēta, puta cathechiſmo & huiuſmodi. Et uidetur quod ſic. Dicit enim quædam decr quod a primo pabulo ſalis non poteſt fieri vxor, ergo contrahitur ibi compaternitas. 241

¶ 2 Præterea, cathecumenus cenſetur Chriſtianus. Sed qui dat Chriſtianiſmum efficitur compater, ergo &c.

Reſpondeo quidam dicunt, quod omnia illa ſacramentalia ſufficiunt ad cauſandum compaternitatem. Quidam dicunt quod ſolum contrahitur quantum ad tria ſcilicet in chatechiſmo, baptiſmo, & confirmatione. Sed mihi uidetur quod ſolum contrahitur in duobus, ſcilicet in baptiſmo, & confirmatione, quia compaternitas ſimilitudo quædam eſt paternitatis, paternitas autem non fit niſi in generatione & ideo ſolum in illis ſa...

QVAESTIO XIII.

ARTICVLVS XIX.

242 DEINDE quæſitum fuit.
Vtrum ſit una eccleſia, quæ fuit in principio tempore apoſtolorum, & quæ eſt modo.

Et uidetur quod non; quia nunc non utitur eiſdem regulis. Tunc enim prælati erant ſine auro & argento in zonis ſuis, ergo, &cæt.

¶ 2 Præt. non legitur quod Chriſtus & Apoſtoli habuerint caſtra, modo autem eccleſia habet, ergo &c.

Contra. Matth. vlt. Ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Hoc autem non intelligitur tantum de Apoſtolis, quia omnes mortui ſunt, & adhuc ſæculum non eſt conſummatum, ergo &c.

Reſpondeo dicendum, quod eadem eſt numero eccleſia quæ tunc erat & quæ nunc eſt, quia eadem fides & eadem fidei ſacramenta, eadem auctoritas, & eadem profeſſio, unde dicit Apoſtolus. Diuiſus eſt Chriſtus? abſit.

Ad primum ergo dicendum, quod uerba Matth. tripliciter exponuntur. Hylarius & Ambro. exponunt ſecundum ſenſum myſticum, dicentes. Nolite portare aurum &c i. nihil in ſpiritualibus miniſteriis auro uendatis non duas tunicas, id eſt non duplicem animam habeatis. Alii exponunt ad literam, & una expoſitio eſt. Aug. qui dicit quod illa uerba non dicuntur per modum præcepti ſed permiſſionis, ita quod qui non ſeruat non peccat, & qui ſeruat melius facit, ut ſit ſenſus. Nolite portare. i. quando itis ad prædicandum nolite ſoliciti eſſe de expenſis, quia debentur uobis a populo. Dignus eſt enim operarius &c. quaſi diceret. Ideo permitto quod non portetis quia digni eſtis accipere ab aliis quibus prædicatis. Paulus hoc non ſeruauit, & tamen contra regulam hanc nõ fecit, ſed ſupererogauit. Alia expoſitio eſt aliorum ſanctorum, qui dicunt quod hæc dicta ſunt præceptiue, ſed hoc præceptum datum eſt non ad ſemper ſeruandum, ſed ad primam miſſionem, bis enim eos miſit ſcilicet ante paſſionem Iudæis, & poſt reſurrectionem gentibus. In prima dixit eis. In uiam gentium ne abieritis. In ſecũda dixit. Docete omnes gentes. In prima mandauit quod prædicta ſeruarent, non autem in ſecunda, & ratio huius eſt, quia in prima ſolum mittebantur ad Iudæos, apud quos conſuetum erat, quod magiſtri eorum ab eis ſuſtentarentur & ideo ſine ſcandalo poterant accipere, & uti poteſtate ſibi conceſſa, apud uero Gentiles non erat huiuſmodi conſuetudo, quia apud eos non erant huiuſmodi prædicatores, & ideo fuiſſet eis ſcandalum, & uiſum fuiſſet eis quod pro quæſtu apoſtoli prædicarent. & ideo Paulus hoc præceptum non ſeruauit in gentibus & ideo Dominus in ſecunda miſſione dixit. Nunc qui habet ſacculum tollat ſimiliter & peram.

Ad ſecundum dicendum, quod Auguſt. reſpondet in epiſtola contra donatiſtas, & habetur ſuper illud Pſalm. 2. Quare fremuerunt gentes, diſtinguit enim diuerſa tempora eccleſiæ Fuit enim tempus quando aſtiterunt reges aduerſus Chriſtum, & in illo tempore non ſolum non dabant fidelibus, ſed & eos occidebant Aliud uero tempus eſt nunc, quo reges intelligunt & erudiuntur ſeruiunt Domino Ieſu Chriſto in timore, &c. Et ideo in iſto tempore reges ſunt uaſalli eccleſiæ, & ideo eſt alius ſtatus eccleſiæ nunc, & tunc, non tamen eſt alia eccleſia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de uirtutibus.
¶ Primò de quadam uirtute intellectuali, ſcilicet de ueritate.
¶ Secundò, de uirtutibus moralibus.
¶ De ueritate quæſita ſunt duo.
¶ Primò, de fortitudine ueritatis.
¶ Secundo, de confirmatione ueritatis, quæ eſt per iuramentum.

ARTICVLVS XX.

Vtrum veritas ſit fortior inter vinum, regem & mulierem.

243 AD primum quæſitum eſt, utrum ueritas ſit fortior inter uinũ, regem, & mulierem. Et uidetur quod uinum, quia immutat maxime hominem. Item quod rex, quia pellit hominem ad id quod eſt difficillimum, ſcilicet ad ad hoc quod ſe exponat periculo mortis. Item quod mulier, quia dominetur etiã regibus.

Art. ſpãlis. 1. p. q. 16. 22. q. 109. de ueritate.

Contra Eſdras. Fortior eſt ueritas.

Reſpondeo dicendum, quod hæc eſt quæſtio propoſita iuuenibus diſſoluenda in Eſdra. Sciendum ergo quod ſi conſideremus iſta quatuor ſecundum ſe, ſcilicet uinum, regem, & mulierem, & ueritatem, non ſunt comparabilia, quia non ſunt unius generis, tamen ſi conſiderentur per comparationem ad aliquẽ effectum, concurrunt in unum. & ſic poſſunt comparari. Hic autem effectus in quem conueniunt & poſſunt, eſt immutatio cordis humani. Quod ergo inter illa magis immutet cor hominis uidendum eſt.

Sciendum eſt ergo, quod immutatiuum hominis quoddam eſt corporale, & aliud eſt animale, & hoc eſt duplex ſenſibile & intelligibile. Intelligibile etiam eſt duplex, ſcilicet practicum & ſpeculatiuum. Inter ea autem quæ pertinent ad immutandum naturaliter ſecundum diſpoſitionem corporis habet excellentiam uinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter ea quæ pertinent ad immutandum appetitum ſenſitiuum, excellentior eſt delectatio, & præcipue circa uenerea, & ſic mulier eſt fortior. Item in practicis & in rebus humanis quæ poſſunt hoc facere, maximam poteſtatem habet rex. In ſpeculatiuis ſummum & potentiſſimum eſt ueritas, nunc autem uires corporales ſubiiciuntur uiribus animalibus, uires animales intellectualibus, & intellectuales practicæ ſpeculatiuis, & ideo ſimpliciter ueritas dignior eſt & excellentior & fortior.

Multiplex immutatiuum hominis.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi teneatur ſeruare iuramentum.

SEcundo quæritur, vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi teneatur ſeruare iuramentum, & uidetur quod ſic, quia ſic obligatus non debet facere aliquid quod uergat in detrimentum illius qui dedit uel qui docuit, hoc autem eſſet ſi aliis communicaret, ergo &cæte.

244 ar. 51. 120. 22 q6. 89. de iuramento præcipue uide art. 7. c. ad 2. ar. 9. ad qq. 98. ar. 1. ad 1. 2. & art. 2. ad 1. & 3. d. 39 ar. 3. q. 1. o. q. 4. ad 4.

¶ 2 Præte. Communicare tale experimentum non tenetur ex parte ſalutis æternæ alicui. Cum ergo non teneatur alteri communicare, non debet ſic obligatus communicare.

Contra, Non communicare ſalubre remedium ſiue quodcunque bonum, eſt contra charitatem, ergo, &c.

Reſpondeo, aliter dicendum eſt hic ſimpliciter, & aliter in caſu ſimpliciter loquendo non tenetur, ſed male fecit iurando, iuramentum enim non ſolum amittit uim quando iuramentum eſt illicitum, ſed etiam quando iurando peierat quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iuſtitiam, & ueritatem ſed & ſi iuramento quandoque aliquid quod licet mihi nõ facere, puta non ire ad eccleſiam, non licet tamen iurare, quia licet ſi mihi licitum pro aliquo tempore facere, uel dimittere huiuſmodi bonum quod eſt ad eccleſiam ire, non tamen licet mihi iuramentum interponere, & animum obfirmare ad aliquod bonum non faciendum, quia hoc eſt facere contra ſpiritum ſanctum, & ideo iuramentum contra omne id quod eſt de genere bonorum eſt illicitum, & non eſt ſeruandum tamen in caſu ſeruare tenetur, puta ſi ille, uel alius ſufficiẽs medicus præſens eſſet & paratus eſſet curare, & uti illo experimento in ſalutem corporalem aliorum.

Qñ iuramentum amittit vi.

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO XV.

DEINDE quæſitum eſt de uirtutibus moralibus.
¶ Et primo de uirtutibus ſecundum ſe.
¶ Secundo ſpecialiter de quodam actu iuſtitiæ, ſcilicet de reſtitutione.

ARTICVLVS XXII.

245 1. p. q. 77. art. 1. o. & 12. qõ. 85. ar. 10. 2. c. 22. q. 46. artic. 4. o. malo q. 4. ar. 5. ad 4.

Vtrum virtutes morales ſint connexæ.

AD primum quæſitum eſt, utrum uirtutes morales ſint cõnexæ. Et uidetur quod non, quia acquiruntur ex actibus qui ſunt diuiſi & diſtincti, ergo poteſt acquiri una uirtus ſine alia.

Præ-

¶ 2 Præt. Auguſt. dicit, nihil contra diuinam eſſentiam dicit qui dicit quod qui habet vnam non habet omnes.

¶ 3 Præterea, Virtutes habentur ex conſuetudine, quæ requirit tempus.

Reſpondeo dicendum ſecundum omnes ſanctos quod ſic, ſed loquendo de uirtutibus in communi duplex ratio aſſignatur à diuerſis, ſecundum quod diuerſimode locuti ſunt de uirtuti-
Opinio prima. bus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidam enim dicunt uirtutes eſſe quoſdam modos generales, qui requiruntur in omni uirtute, puta quod fortitudo eſt quæcunque firmitas animi in quibuſcunque rebus, & temperantia eſt moderantia animi in omnibus rebus, & ſic de aliis. Et ſecundum iſtos neceſſe eſt quod uirtutes ſint connexæ, quia illi modi generales requiruntur in omni uirtute, & ſi aliquod horum defuerit non eſt uirtus aliqua, quia ſi temperantia rectitudinem non habeat quæ eſt iuſtitia, uel non habeat animi firmitatem quæ eſt fortitudo, & ſic de aliis, non eſt uirtus: & hunc modum Auguſt. ponit 3. de trin. & magiſter in 3. ſententiarum.
Alii autem accipiunt diſtinctionem harum uirtutum ſecun-
2. Opinio Ariſtot. dum determinatas materias, ſicut Ariſtot. & peripatetici, vnde
prudentia ſecundum philoſophum non eſt recta ratio omnibus,
22.q.47.5.o. ſed ſolum in agibilibus, ſimiliter iuſtitia non dicit rectitudinem
animi circa acquiſitionem omnium cauſarum, ſed tantum cir-
22.q.58.a.5.& 6.o. ca commutationes & diſtributiones & actiones humanas, quæ
ſunt ad alterum. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi non
22.q6.123 circa omnia, ſed circa ea in quibus eſt difficillimum animum
ar.1.2.3.4. fortem habere, ſic circa pericula quæ ſunt in bellis, temperantia
5.22.q.141 uero eſt circa ea, in quibus difficillimum eſt animam modera-
a.1.2.3.4.5 re, ſcilicet circa delectationes guſtus & tactus, quę ſunt maximæ delectationes, non in quibuſcunque aliis concupiſcentiis, ſicut ſcientiæ, uel pecuniæ, & ſic etiam loquendo de uirtutibus, uirtutes morales ſunt connexæ, cuius connexionis ratio, accipitur, ſecundum philoſophum, ex parte prudentiæ, quia nulla uirtus poteſt haberi ſine prudentia, & impoſſibile eſt habere prudentiam ſine uirtutibus moralibus, cuius ratio eſt, quia prudentia nihil aliud eſt quam recta ratio agibilium. Impoſſibile eſt autem rectam rationem habere circa aliquod, niſi ex recta ratione cir-
22.q.56.a.5.o.& q.58.a.4.o.& q.65.a.1.o. 22.q.146. ar.4.o. ca principia: principia autem agibilium ſunt fines uirtutum, & circa fines uirtutum nullus bene ſe habet niſi per habitum illius uirtutis, & ſic neceſſe eſt quod prudẽtia habeat ſecum alias uirtutes morales, ſimiliter aliæ non poſſunt haberi ſine prudentia. Poteſt, enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius uirtutis ſine prudentia, & quanto habet maiorem inclinationem ſine habitu uirtutis, tanto peius eſt, & plus impingere poteſt ſine prudentia, ſicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem ſine diſcretione, & prudentia. Et ideo dicit Grego. Cæteræ uirtutes niſi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Eſt & alia ratio connexionis in uirtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatem ha-
22. q6. 65. art. 2.4. o. bet omnes uirtutes gratuitas, & ſimiliter qui habet unam, habet charitatem.

22.q.23.a.7.o.veri.q.14.ar.6.o. Ad primum ergo dicendum, quod actus non ſunt diuiſi ſecundum uirtutes, quia non poteſt eſſe actus temperantiæ ſine actu fortitudinis, nec fortitudinis niſi cum actu temperantię, &cæt.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

Ad tertium dicendum quod non dicuntur morales a conſuetudine, ſed a more, & dato quod indigeant tempore, tamen non habebit uirtutem niſi ſit prudens.

QVAESTIO XVI.

DEINDE quæſitum eſt de reſtitutione, quæ eſt actus iuſtitiæ.

Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, de illi qui propter partes ſunt extra ciuitates.

¶ Secundo, de eo qui mala fide longo tempore præſcripſit.

¶ Tertio, de eo, qui aliena conſumpſit.

¶ Præterea, expulſi fuerunt contra partem Eccleſiæ, & ſic iuſtum bellum: ergo actio eſt contra eos, & ſic damna eis non ſunt reſtituenda. * alias bo-
oa.

¶ 3 Præterea, Secundum Philoſophum, cum mutatur ordo ciuitatis non remanet eadem ciuitas, ſed cum mutatur dominiũ & principatus: mutatur ordo, & ſic non eſt eadem ciuitas, ergo expulſi non pertinent amodo ad ciuitatem quæ prius erat, ergo non tenentur eis ad reſtitutionem.

Contra, qui ſpoliatur a raptore poteſt repetere & accipere ea quæ ſunt ſibi ablata, ergo & illi expulſi.

Reſpondeo dicendum, quod aut ſunt expulſi iuſte, ſcilicet propter eorum culpam, & ſic non poſſunt repetere amiſſa, aut iniuſte, id eſt ſine culpa, & ſine debito ordine iuſtitiæ, & ſic poſſunt repetere. Si autem habent ſuperiorem debent per ſuperiorem petere ſibi reſtitui, ſi autem nõ habent ſuperiorem, ipſimet poſſunt, ſi poſſunt recuperare.

Ad primum ergo dicendum, quod non punitur ſic aliquis pro peccato alterius, ſed pro ſuo, quia maiores omnia faciunt
auctoritate & fauore populi, & ſic populus in fauendo maiori- 1.2 q. 81.
bus fuit in culpa. art. 1. ad 1.

Præterea, illud intelligitur de pœna ſpirituali, quia nullus pu- 2 ad 1. &
nitur ſine propria culpa, non de corporali, qua frequenter unus q 8 ar 8.o.
pro alio punitur. 22 q6 108.

Ad ſecundum dicendum, quod inquantum iuſte agunt ſunt a.4. ad 1 3.
pro Eccleſia, inquantum iniuſte contra Eccleſiam.

Ad tertium dicendum quod ſi ſunt eædem perſonæ manifeſtum eſt quod tenentur ſibi. Aliæ omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui mala fide præſcripſit, teneatur ad reſtitutionem.

SEcundo quærebatur, utrum ille qui mala fide præſcripſit teneatur ad reſtitutionem, & uidetur quod non: quia lex dicit quod qui etiam mala fide præſcribit acquirit dominium. 247

Contra, decre. dicit quod tenetur, nec acquirit dominium. 4.d.41.art.
Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt contrarietas iuris 5.q.1.ad 2.
ciuilis & canonici, quia ſecundum ius ciuile talis præſcriptio tenet, ſecundum ius canonicum talis præſcribere non poteſt, & ratio huius contrarietatis eſt, quia alius eſt finis quem intendit ciuilis legiſlator, ſcilicet pacem ſeruare & ſtare inter ciues, quæ impediretur ſi præſcriptio non curreret, quicunque enim
velles poſſet uenire & dicere, illud ſunt meum quocunque tem- 4 d. 37. q.
pore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Eccleſiæ, 1.art. 1.c.&
& ſalutem animarum: nullus autem in peccato ſaluari po- ad ſecundũ
teſt, nec pœnitere de damno uel de alieno, niſi recompenſet.

Et ideo dicendum eſt quod ſi quis præſcribat bona fide poſſidendo non tenetur ad reſtitutionem etiam ſi ſciat alienum
fuiſſe poſt præſcriptionem, quia lex poteſt aliquem pro pecca-
to & negligentia punire in re ſua, & illam alteri dare & conce- præſcribẽs
dere, ſed qui mala fide præſcribit tenetur emendare & ſatisfa- bona fide
cere reddendo damnum quod intulit. non teneť
¶ Ad primum ergo dicendum, quod uerum eſt quod omnia ad reſtitu-
ſunt principium ad gubernandum, non ad retinendum ſibi, vel tionem.
ad dandum aliis, & ſi quæ leges tales ſunt tyrannicæ ſunt, & non abſoluunt a conſcientia, ſed a foro iudiciali & uiolentia.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum ille, qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.

TErtio quærebatur, utrum ille qui rem alienam cõſumpſit 248
teneatur ad reſtitutionem, & uidetur quod non, quia ille 22.q6. 61.
cuius res fuerat non habet actionem in conſumptorem, intelli- a.2.o. & q.
ge ſi ius habet caſum in præſcriptione. 75.ar. 7.ad
Contra, ille mala fide poſſedit alienum quod conſumpſit. 2.

QVAESTIO XVII.

DEINDE quæſita ſunt de officiis quatuor.
¶ Primò de officio expoſitorum ſacræ ſcripturæ.
¶ Secundò de officio prædicatorum.
¶ Tertiò de officio confeſſorum.
¶ Quartò, de officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum omnia quæ doctores ſancti dixerunt ſint a ſpiritu ſancto.

249 AD primum quæſitum eſt, vtrum omnia quæ doctores ſancti dixerunt, ſint a ſpiritu ſancto: & videtur quod non, quia in ſuis dictis ſunt aliqua falſa: nam in ſuis expoſitionibus quandoque diſſonant, non poteſt autem eſſe verum quod diſſimile, vel diſſonum eſt, quia vtraque pars contradictionis non poteſt eſſe vera.

po q 4.2.1. c. vide art. 324. Contra, ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem. Sed finis ſcripturæ quæ eſt a ſpiritu ſancto eſt eruditio hominum: hæc autem eruditio hominum ex ſcripturis non poteſt eſſe niſi per expoſitiones ſanctorum: ergo expoſitiones ſanctorum ſunt a ſpiritu ſancto.

Reſpondeo dicendum, quod ab eodem ſpiritu ſcripturæ ſunt expoſitæ & editæ. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo nõ percipit ea quæ Dei ſunt ſpiritualis autem, &c. & præcipue quantum ad ea quæ ſunt fidei, quia fides donum Dei eſt: & ideo interpretatio ſermonum numeratur inter alia dona ſpiritusſancti. Beatus Paulus. 1. ad Corin. 12.

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ gratis datæ non ſunt habitus, ſed ſunt quidam motus a ſpiritu ſancto, alias ſi eſſet habitus propheta quando vellet per donum prophetiæ reuelationem haberet, quod falſum eſt: & ideo de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens a ſpiritu ſancto, & aliquando non, ſed aliqua eis occultatum, vnde dixit Heliſeus 4. Reg. 3. & Dominus celauit à me. Aliquando etiam aliqua dicunt a ſeipſis, ſicut patet de Natham, qui conſuluit Dauid quod ædificaret templum, poſtea autem a Domino reprehenſus, & quaſi retractus prohibuit hoc ipſi Dauid ex parte Dei. Hoc tamen tenendum eſt quod quicquid in ſacra ſcriptura continetur verum eſt, alias qui contra hoc ſentiret eſſet hæreticus, expoſitores autem in aliis, quæ non ſunt fidei multa ex ſuo ſenſu dixerunt, & ideo in his poterant errare, tamen dicta expoſitorum neceſſitatem non inducunt quòd neceſſe ſit eis credere, ſed ſolum ſcriptura canonica quæ in veteri, & in nouo teſtamento eſt.

1. 2. q. 15 2. 3. o. ad 3. & 22. q. 171 ar. 2. 1 3. q. 66 ar. 2. ad 3. q. 68. ar. 5. ad 1. 4. d. 45. q. 1. ar. 3. q. 2. c. fi.

QVAESTIO XVIII.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum aliquis poſſit prædicare propria authoritate.

250 DEINDE quæſitum eſt de prædicatoribus, Et circa hoc quæſita ſunt duo.

4. d. 19. q. 2. art. 2. q. 3. ad 4. ¶ Primò vtrum aliquis poſſit prædicare propria auctoritate, ita vt liceat prædicare ſine licentia prælati. Et videtur quod ſic, quia prædicare eſt bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal 6. ergo &c.

¶ 2 Præterea, dicitur Eccleſ. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo, ergo &c.

Contra. Ad Roma. 10. Quomodo prædicabunt niſi mittantur, ergo &c.

Reſpondeo dicendum, quod nullus quantumcunque ſcientiæ magnæ, uel quantumcunque ſanctitatis niſi miſſus a Deo, vel a prælato prædicare poteſt, quia nullum agens natum eſt agere niſi ſupra debitam materiam prædicatio autem eſt exhortatio & doctrina ſi ſit publica reſpiciens totam eccleſiam, & cura publicæ eccleſiæ commiſſa eſt prælatis, & ideo nullus debet aliquid exercere quod requirat auctoritatem publicam, niſi auctoritate prælati.

Ad primum ergo dicendum, quod cuilibet licet facere bonum ſibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

Ad ſecundum dicendum, quod mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiari.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum aliquis prohibitus à Principe ſeculari, debeat dimittere prædicationem.

SEcundò vtrum aliquis prohibitus a principe ſeculari debeat dimittere prædicationem. Et uidetur quod non: nolite timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatorib. ergo timore principum non debent dimittere. 251

¶ 2 Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quam hominibus. Sed Deus præcipit præcipue prælatis quod prædicent 2. ad Thim. 4. prædica uerbum, ergo &c.

¶ 3 Præt. Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens. Sed princeps peccat prohibendo hoc. ergo &c.

Contra act. 13. Quia repuliſtis regnum Dei &c.

Præterea. Matthæ. 10. Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate fugite in aliam.

Reſpondeo dicendum, quod hic eſt opus duplici diſtinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare, uel prohibetur ſolum a tyranno aut ſi multa tyranno, & populo. Si primo modo ſiecum de multitudine ſint aliqui qui audire nolunt, non eſt dimittenda prædicatio, quamuis ſit ſic moderanda quo ad tempora & loca, ut ex timore ad tyrannum non impediatur, & quandoque etiam tunc licet prædicare occulte per domos, ſicut ab Apoſtolis legitur factum. Si ſecundo modo tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca ſecundum mandatum Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialogo, quod quando omnes ſunt mali & indurati debet eis dicere illud apoſtoli, quia repuliſtis a nobis regnum Dei, &c. Alia diſtinctio eſt hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarum, aut non, id eſt prædicat ex neceſſitate officij, aut propria ſponte. Si primo modo, ſic non debet dimittere gregem, etiam propter periculum mortis, dummodo poſſit aliquod bonum facere remanendo cum grege. Si ſecundo modo, ſic etiam ſi poſſet ibi inter tales fructificare non tenetur ibi ſtare, nec ad ponendum animam ſuam, niſi in caſu puta ſi aliquis uellet corrumpere fidem, & tunc ubi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc eſt in præcepto in tali caſu. Si autem non immineret talis caſus, ſic eſt in conſilio, quia omnia conſilia in caſu ſunt in præcepto.

Qñ prædicator prohibitus uerbo Dei, ceſſ bre dẽs ſaq̃ non. &

2. diſt. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus præcipit prædicare, tamen ordinate, & eo modo quo, utile ſit ſaluti animarum.

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt aliquid dimittendum quod ſit ſecundum Deum timore mortis. Quod ſi aliquis ſine cauſa & ſine neceſſitate ſe ingerat ad periculũ, non ſit ſapienter.

Ad tertium dicendum quod falſum eſt. Nam ſecundum Auguſt. aliquando imperator debeat præcipiendo quod deuotus miles non peccat obediendo, maxime ſi mihi non conſtet illud eſſe peccatum.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemoſynas ab uſurarijs.

TErtiò, utrum liceat prædicatoribus recipere eleemoſynas ab uſurariis. Et uidetur quod ſic, 1. ad Corinth. 9. Si uos nobis ſpiritualia ſeminamus, &c. 252

Præterea, ius naturale habet, quod homo uiuat de labore ſuo, dignus eſt enim operarius, &c. hoc enim conceſſum eſt homini a creatore. In ſudore &c. Gen.

1. diſt. 47. q. 2. 2. 4. q. 2. 0. & 3. c.

Contra Vſurarii nihil habent niſi quod eſt alienum.

Reſpondeo dicendum quod de rapina uſuræ, & huiuſmodi in generali loquendo non poteſt fieri eleemoſyna. Iſa. 91. Odio habens rapinam in holocauſtum, tamen in ſpeciali caſu prædicatoribus qui prædicant uſurariis, & mouent eos reſtituere, licitum eſt accipere, & hæc eſt una ratio. Alia eſt, quando non habent alias unde uiuant: & in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, & ab omnibus licite accipere ad ſuſtentationem, & neceſſitatem poſſunt.

QVAESTIO XIX.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine uoluntate proprij prælati.

DEINDE quæſitum fuit de officio confeſſorum, utrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papæ ſine nolun- 253

ne voluntate proprii prælati, & uidetur quod non, quia quilibet tenetur confiteri proprio ſacerdoti, ergo, &c.

4.di. 17.q. ¶ 2 Præterea, Papa nulli præiudicat propter aliquam indul-
3.arti.3.q. gentiam.
5.o. Contra. Papa eſt ſuper omnes, ergo cui vult, quid & quantũ vult poteſt committere, & indulgere.

op. falſa. Reſpondeo dicendum, quod quidam dicunt quod quilibet ſacerdos poteſt abſoluere quemlibet à quolibet peccato, & licet malefaciat abſoluendo, tamen abſolutus eſt, & ratio horum fuit, quia ſimul datur presbytero in ſua ordinatione poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & poteſtas clauium, & ideo ſicut poteſt conſecrare quamlibet hoſtiam, ita poteſt abſoluere quẽ-
Reprobatio op. libet. Sed hoc eſt erroneum, quia nullus poteſt abſoluere propria authoritate, niſi eum qui eſt aliquo modo ſibi ſubditus, quia actus ſunt in materia propria, & abſolutio ſacramentalis habet iudicium annexum. & hoc ſcilicet iudicium non eſt niſi in ſubditos & inferiores. Qui ergo non habet ſubditum non
4.di. 17.q. poteſt abſoluere, & ſic iuriſdictio dat materiam ſacerdoti de-
3.arti. 3.q. terminatam, ſecus autem eſt de hoſtia quæ eſt materia indeter
4.o. minata. Cui ergo nulla cura committitur habet clauem ligatã, vt iuriſtæ dicunt, ſcilicet quia non habet omnino materiã. Alii dicunt quod nullus poteſt etiam authoritate ſuperioris prælati abſoluere ſubditum inferioris prælati contra uoluntatẽ ipſius, puta non poteſt authoritate epiſcopi contra uoluntatem parochialis aliquem abſoluere. Hoc etiam eſt erroneum, quia
Alia op. & eius reprobatio ac de epiſcopi poteſtate. de poteſtate archiepiſcopi. ad abſoluẽdum requiritur poteſtas ſacerdotalis & iuriſdictio. epiſcopus autẽ habet immediatam iuriſdictionem in omnes. Vnde epiſcopus poteſt omnium confeſſiones audire etiam contra uolũtatem presbyteri parochialis, & ſimiliter etiam ille cui epiſcopus committit, & multo magis ſi Papa committit. Tamẽ archiepiſcopus quia non habet immediatam iuriſdictionem in omnes ſui archiepiſcopatus, niſi ex appellatione, non poſſet alicui dare licentiam vel authoritatem audiendi confeſſiones contra uoluntatem epiſcopi, & diœceſani ſuffraganei.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta ſunt, quia epiſcopus & Papa plus poteſt quam ſacerdos.

Ad ſecundum dicendum quod hoc non eſt in præiudiciũ, ſed in auxilium, quia audire confeſſiones non eſt ſtatutum in fauorem ſacerdotum, alias eſſent multum infœlices ſerui, ſi propter honorem ſacerdotum confiteri peccata eſſet neceſſarium, ſed hoc eſt introductum ad ſalutem animarum.

QVAESTIO XX.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum vicarius alicuius poſſit vices ſuas committere alteri.

254 Ar.ſpãli. DEINDE quæſitum fuit de officio uicariorum, utrum vicarius alicuius poſſit uices ſuas committere alteri; & uidetur quod ſic: quia effectus habens uirtutem cauſæ poteſt in ea in qua poteſt cauſa.

Contra, quia hoc uidetur eſſe contrarium illi Prouer. 27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui.

Reſpondeo dicendum, quod ille qui conſtituitur uicarius non poteſt totam ſuam poteſtatem committere, ſed poteſt partem, quia intentio committentis eſt ut exequatur ſecundum quod poteſt ille cui committit, & forte talis non poteſt totum facere quod ſibi committitur; & ideo poteſt aliquid alteri committere.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod effectus non habet ſemper totam uirtutem cauſæ, niſi eſſet epiſcopus.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ipſum facit ut cognoſcat vultum pecoris.

QVAESTIO XXI.

¶ De peccato originali quæſitum fuit, utrum traducatur per traductionem ſeminis. 12. q. 81. ar. 3. o.

Reſpondeo dicendum quod ſic, quia peccatum originale eſt peccatum naturæ, & non attingit perſonam niſi inquantum eſt in tali natura, tota autem humana natura eſt ſicut unus homo, ubicunque ergo illa natura reperitur ibi eſt peccatum naturæ, quod eſt originale.

Nota quod percuſſio habet rationem culpæ non inquantum ipſius manus, ſed inquantum ſit a principio uoluntatis.

QVAESTIO XXII.

ARTICVLVS XXXIII.

Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.

DEINDE quærebatur de culpa actuali.

¶ Et primo de peccato cogitationis duo fuerunt quæſita. 256

¶ Primo, utrum conſenſus in delectationem ſit peccatum 12. q. 74.
mortale. art. 8. o. &

Reſpondeo dicendum, quod hic non quæritur de conſenſu q. 154. ar.
in delectationem actus, quia hic plane mortale eſt. Sed de con- 4 ca. ma.
ſenſu in actum cogitationis tantum, ſicut cum aliquis cogitat q 7. art. 4.
delectionem fornicationis, & delectetur & placet ſibi hæc co- ad 2.
gitatio. Eſt ergo duplex cogitatio delectationis, uel propter ipſam cogitationem, vel propter rem cogitatam. Prima eſt cum Cogitatio
quis cogitat de triangulo, uel de bellis regis non propter regem, 1. delecta-
ſed propter ipſam cogitationem. Secunda eſt, cum delector co- tionis.
gitando de amico propter ipſum, qui ſit mihi per cogitationem Nota be-
& in cogitatione præſens. Sic ergo cogitatio poteſt cogitari ut ne.
delectans prout eſt cogitatio, & ſic non eſt peccatum, ſicut ſi debeo narrare de fornicatione & occurrunt pulchræ triæ & delector. Si autem cogitatio eſt delectans propter rem cogitatam: impoſſibile eſt quod hoc procedat niſi ex amore fornicationis, & ideo conſentire in eam eſt conſentire in amorem & in uſum rei illicitæ, & ideo eſt peccatum mortale.

ARTICVLVS XXXIIII.

Vtrum ſuſpicio ſit peccatum mortale.

SECVNDO de ſuſpicione, utrum ſit peccatum mortale, &
uidetur quod ſic: talibus enim comminatur Dominus Iſa. 257
5. Væ qui dicitis, &c. 22. q. 60.

Contra. Super illud, Nolite ante tempus iudicare. dicit Gloſſ. ar. 3. o.
quod eſt ueniale peccatum. Matth. 7.

Reſpondeo dicendum, quod in illis quæ ſunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non ſunt peccata mortalia, ſed uenialia. Adulterium enim eſt mortale, ſcilicet quando eſt completa uoluntas, non autem quando eſt incompleta, non enim quilibet motus concupiſcentiæ eſt peccatum mortale. Iudicium autem eſt duplex, ſcilicet de rebus, & de perſonis. Iudicium de rebus ſemper eſt mortale peccatum, puta dicere quod dare eleemoſynam ſit malum. Iudicium autem de perſonis licet quandoque ſit falſum, non tamen eſt peccatum, niſi quando eſt omnino
temerarium. Vnde Aug. in ſermone Domini in monte. Si erra- Iudicium
mus in iudicio perſonarum, non erremus in iudicio rerum, ſed 2.
quando ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando eſt peccatum mortale, quia eſt cum contemptu proximi, ſuſpicio autem eſt quid imperfectum in genere iudicii, & ideo eſt imperfectus motus, & ideo non eſt mortale ex genere, quamuis ſi fiat ex odio erit aliquando mortale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod qui dicit bonum malum, &c. non ſuſpicatur, ſed iudicat, & ideo peccat.

ARTICVLVS XXXV.

quirendum noluotatem,aut ad conſultandum dubium , aut ad
diuidendum,& ſic ſumitur triplex ſors,ſ.diuiſoria, conſulſoria,
& diuinatiua. Aliqui faciunt has quas committentes fortunæ,
ſicut cum quis non uidetur debere ire,tamen ponamus quis de
beat ire,& hæc aliquando eſt uana Aliqui intentione exquiren-
di iudicium alicuius rei, ſicut quidam ad inquirendum iudi-
cium aſtrorum exquirunt, ſicut geomantici, qui dicunt quod
ſecũdum motum cœli manus mouetur,& ſic eſt peccatum. Ali-
Quando qui intendunt ſcire iudicium Diaboli, ſicut Nabuchodonoſor,
eſt pecca- & hoc eſt ſacrilegium. Aliqui iudicium diuinum,& ſic non ſem
tum & quã per eſt peccatum. Et ſic ſors diuinatoria quatuor habet gradus,
do non. & primo modo aliquando eſt leue peccatum , uel non eſt pec-
catum,ſecundo modo peccatum eſt,tertio,& quarto modo ſem-
per peccatum eſt,ſed quando quis non ex neceſſitate facit, quia
ſic eſt tentare Deum. 2.Paral.2.cum ignoramus quid agere,&c.
uel quando ſine debitam deuotione , ſicut apoſtoli Act. primo,
vel quando aliquis res ſacras conuertit in res temporales, ſicut
cum aperit libros pro temporalib. uel quando de eo quod eſt ſu
pra nos , ſicut quando quis non concordat , quia hoc eſt facere
iniuriam Spiritui ſancto , qui creditur firmiter eſſe in eccleſia ,
4.d.15.q. uel in collegiis , tamen in electione ſecularium nihil prohibet
2.art.1.q. ſortibus uti . Secundo de retentione ſuperfluorum , utrum ille
4.o.22.q. qui non dat ſuperfluum,quod habet pro Deo,peccet,dicit enim
32.a.5.o. Aug.q qui retinet,&c.ſicut ſupra in octauo quolibet. Tertio de
perplexitate,utrum aliquis poſſit eſſe perplexus.

ARTICVLVS XXXVI.

Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter peccatum de religione.

DEINDE quæſitum eſt de pœnis.
¶ Et primo de pœna temporali, utrum aliquis religio- 259 Apoſtolus 1. Cor. 5.
ſus expelli debeat propter peccatum de religione, ſi ſit paratus
corrigi,& ſuſtinere pœnam.

Reſpondeo dicendum , quod Apoſtolus dicit . Auferte malum ex uobis,modicum enim fermentum, &c. Aufertur autem aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifeſtum eſt, quod aufertur etiam ille qui uellet pœnitere quantumcunque, ſicut homicida ſuſpenditur,quantumcunque pœniteat. Vel per pœnam ſpiritualem,& hoc eccleſia non facit niſi quis eſſet contumax. Et ratio huius eſt , quia per pœnam corporalem aufertur aliquod temporale , quod poteſt recompenſari per aliquod maius bonum , ſed bonum ſpirituale , quod amittitur non poteſt recompenſari, & ideo non debet religio infligere talem pœ-
nam, quandiu vult corrigi , quoniam ſicut eſt excommunicatio Et bene.
in eccleſia,ita eſt expulſio a religione. Et ideo dicendum , quod nullus eſt niſi propter contumaciam expellendus,ſed eſt ſequeſtrandus in carcere,vel alio modo.

FINIS.